COMPENDIUM

THEOLOGIÆ MORALIS

TOMUS SECUNDUS

COMPENDIUM
THEOLOGIÆ MORALIS

P. JOANNIS PETRI GURY, S. J.

MULTIS CORRECTIONIBUS AUCTUM
ET RECENTIORIBUS ACTIS SANCTÆ SEDIS
MAXIME CONSTITUTIONI SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI PAPÆ PII IX
SUPER CENSURIS LATÆ SENTENTIÆ
ACCOMMODATUM

A

R. P. HENRICO DUMAS
EJUSDEM SOCIETATIS
APUD FACULTATES CATHOLICAS LUGDUNENSES JURIS CANONICI ORDINARIUS PROFESSOR

EDITIO QUARTA

Ars artium regimen animarum.
S. Greg., Reg. Pastor. offic. c. I.

TOMUS SECUNDUS

LUGDUNI
APUD OFFICINAM LIBRARIAM BRIDAY
VIA DICTA « AVENUE DE L'ARCHEVÊCHÉ, 3 »

PARISIIS
APUD VICTOR LECOFFRE, BIBLIOPOLAM
VIA DICTA « BONAPARTE, 90 »

M DCCC LXXXV

COMPENDIUM

THEOLOGIÆ MORALIS

TRACTATUS
DE STATIBUS PARTICULARIBUS

Agendum de statu 1° laicorum, 2° clericorum, 3° regularium.

PARS PRIMA

DE STATU LAICORUM

Jam in quarto Decalogi præcepto de variis et mutuis Superiorum et inferiorum officiis sermonem fecimus. In præsenti vero Tractatu de officiis, quæ ad bonum publicum spectant, et imprimis de forensibus, nobis dicendum est. Hinc

Agendum 1° de obligationibus judicum, 2° advocatorum et procuratorum, 3° apparitorum, 4° scribarum et notariorum, 5° accusatoris et rei, 6° testium, 7° medicorum, chirurgorum et pharmacopolarum, 8° custodum, 9° artificum et opificum.

Obligationes vero mercatorum et aliorum hujusmodi hominum satis intelliguntur ex iis, quæ de justitia et contractibus disseruimus.

CAPUT I

DE OBLIGATIONIBUS JUDICUM

1. — Judex est persona publica, per legitimam auctoritatem constituta, ut secundum leges justitiam vindicet, et in delinquentes debitas pœnas decernat.

Principia.

I. Judex tenetur ex quasi-contractu cum societate et privatis ad munus suum rite adimplendum : quod nisi præstet, reus erit violatæ justitiæ tum legalis, tum etiam, si damnum sequatur, commutativæ.

II. Ut officio suo recte fungi judex possit, habere debet 1° intelligentiam

non communem, ut causas intricatas introspicere valeat; 2° scientiam sufficientem, ut omnium adjunctorum tum juris tum facti rationem habeat; 3° integritatem incorruptibilem, ut nec amori nec odio cedat.

Hinc mortaliter peccat petens aut suscipiens officium judicis, cui se ita imparem noscit, ut probabile sit notabile proximi damnum inde secuturum; neque absolvi debet, nisi facta muneris renuntiatione, vel nisi firmum habeat renuntiandi propositum. — *S. Lig. n.* 195.

III. Judex tenetur sententiam ferre secundum leges et ordinem a legibus determinatum; non enim constituitur ad leges mutandas aut reformandas, sed ad eas exsecutioni mandandas. Excipe casum specialem in quo judici mens legis potius sequenda sit, quam cortex verborum; tum vero et ætatis ratio habenda est, et conditionis ac fortunæ illius, cui pœnam imponere debet.

IV. In causa dubia has teneat regulas :

1° In *criminalibus* reo favendum est, nisi de crimine constet. — *Reg. Jur. can.* 11 *in* 6°.

2° In dubio de *proprietate* simul et de *possessione* sive *juris* sive *facti*, juxta rationes probabiliores judicandum est, ut constat ex jure naturali prohibente in judice quamlibet personarum acceptionem, et propos. 2ª damnata ab Innoc. XI, quæ sic sonat : ***Probabiliter existimo, judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.*** Si autem rationes sint ex utraque parte æque probabiles, res dividenda est.

3° In dubio de *sola proprietate*, pro certo possessore standum est. Si enim pares utrinque militent rationes, valet reg. Jur. : *In pari delicto vel causa, melior est conditio possidentis.* Si probabiliores e contra stent rationes pro actore contra possessorem, valet altera Juris reg. : *Cum sunt partium jura obscura, potius favendum est reo quam actori.* Nequit enim elidi jus certum, quod ex certa possessione oritur, ab incerto actoris jure. Ita saltem *communius* et *probabilius*. — *S. Lig. n.* 210.

Quæsita.

2. — Quær. 1° *An judex damnare possit reum, quem privata tantum scientia sontem cognoscit, aut innocentem, qui juridice nocens convincitur?*

Resp. ad 1ᵘᵐ *Neg.* prorsus juxta *omnes*. Ratio est, quia judex tenetur judicare secundum allegata et probata formasque lege præscriptas; nisi forte necessitate aliqua superioris ordinis, v. gr., ne bono publico noceat, ea prætermittere cogatur. Jam vero, non solum nullum periculum est in dimittendo aliquando sontem occultum, sed et magnum foret in violando statutas judicii formas.

Resp. ad 2ᵘᵐ : Valde controvertitur. *Affirmat S. Thomas*, 2. 2., *q.* 64, *art.* 6, *ad* 3 et *q.* 67, *art.* 2. — *Negat S. Bonaventura.* — *S. Ligorius*, *n.* 208, utramque sententiam ut *probabilem* admittit, si agatur de causis civilibus, aut etiam criminalibus minoris momenti : si vero casus de criminalibus majoribus et præsertim de capitalibus occurrat, sententiam *S. Bonaventuræ* rectiorem putat. Ratio est, quia in priori casu dici potest, saltem probabiliter, incommodum privatum debere bono communi cedere, cum tantum non sit. Secus autem in posteriori casu; ideoque tunc innocentem damnare intrinsece malum videtur.

Cæterum teneri eo casu judicem ad tentanda media omnia quibus innocentem, salva legis observatione, liberare queat, omnes fatentur. — *S. Thom., l. c.* — *Lugo, Disp.* XXXVII, *n.* 41.

3. — QUÆR. 2° *An judex munera pro ferenda sententia possit accipere?*

Resp. Neg. Hoc enim omni Jure prohibetur; ac 1° jure naturali, saltem aliquo modo, quia munera mentem obcæcant, et ad favendum donatori plus æquo impellunt : et hinc vitium acceptionis personarum; 2° Jure canon.; nam, in 6° (*l.* 1, *tit.* 3, *c.* 2), Bonifacius VIII statuit, ut judices nec munus ullum, nec quidquid aliud accipiant, nisi forsan esculentum et poculentum mera liberalitate oblatum; 3° consonat jus positivum tum Romanum, tum Gallicum. Sic in *art.* 177 *Cod. pœnalis* omnis magistratuum corruptio per dona et promissiones gravibus pœnis plectitur tum in corruptis, tum in corrumpentibus.

QUÆR. 3° *An judex teneatur ad restitutionem, si munera a litigantibus sponte oblata acceperit?*

Resp. 1° *Neg.*, si jus naturæ solum spectetur; quamvis enim *illicite* agat, nullam tamen injuriam infert munera offerentibus.

Resp. 2° *Neg.*, etiam *probabiliter* ante sententiam judicis, spectato jure positivo. Ratio est, quia lex positiva intendit unice ut ejusmodi delictum puniatur, non autem ut ipsa donatio irrita sit. — *Ita communius.* — *Lugo.* — *Lessius.* — *S. Antoninus.* — *Azor,* contra *alios,* qui etiam *probabiliter affirmant.* — *S. Ligor., n.* 216, dicit utramque opinionem esse satis probabilem.

Attamen judices saltem impellendi sunt ad munera accepta restituenda, vel ad ea in pia opera eroganda. Posset aliquando pro pœnitentia id injungi ad judicem a relapsu avocandum.

QUÆR. 4° *An judex restituere teneatur quod ad sententiam aliquam ferendam ex pacto accepit?*

Resp. 1° *Affirm.*, si acceperit ad ferendam sententiam *justam*, id est ad id præstandum quod ex justitia debebat. Ratio est, quia non potest esse materia contractus quidquid ex officio, atque adeo ex justitia jam debitum est. *A fortiori* restituere tenetur ea quæ vi, minis, vel injusta vexatione extorserit.

Resp. 2° : Si acceperit ad ferendam sententiam *injustam,* certo tenetur ad restitutionem antequam ejusmodi sententiam ferat; lata autem sententia, *controvertitur,* juxta dicta de contractu in materia turpi, *tom.* I, *num.* 760.

4. — QUÆR. 5° *An judex teneatur reparare damnum quod non impedivit, vel cujus reparationem non procurat, quando potest?*

Resp. Affirm., quia est cooperator *injustus* et *efficax.* Recole dicta de cooperatoribus negativis, *t.* I, *n.* 690 *et seq., et alibi passim.*

QUÆR. 6° *An obliget sententia judicis dubie justa, aut certo injusta?*

Resp. ad 1um *Affirm.* omnino. Præsumptio enim Superiori seu judici favet. — *Vid. de Consc., n.* 75, etc.

Resp. ad 2um *Neg. per se,* ut patet. Excipe tamen, nisi adsit ratio scandali, vel perturbationis publici ordinis; quia bonum privatum semper bono publico cedere debet. Qui autem obtinet causam per sententiam injustam, rem sibi adjudicatam recipere nequit, vel eam restituere debet, et insuper

omnia damna et expensas parti adversæ reparare tenetur. Si tamen in bona fide fuerit, hac evanescente rem alienam tantum reddere debet juxta dicta de possessore bonæ fidei, *n.* 635.

APPENDIX I

DE JURATIS

5. — *Jurati,* sic dicti ob juramentum quod præstant de munere sibi credito recte exercendo, sunt viri selecti ex civium primoribus ad partem aliquam judicum propriam obeundam. Adhibentur tantummodo in causis criminalibus, et munus eorum est pronuntiare circa exsistentiam facti et culpabilitatem accusati; deinde vero judices pœnam juxta legem decernunt. Institutio Juratorum, ab Anglis sumpta, creata fuit in gratiam reorum, ut a viris gravibus sorte designatis factum examinaretur, nullo affectu maligno erga accusatum, utpote plerumque sibi plane ignotum, adeoque, ut illud factum certius cognosceretur.

Jurati desumuntur ex civibus notabilibus lege determinatis. Corpus Juratorum (*le Jury*) constat duodecim civibus pro singulis judicandis.

Jurati, qui sorte ad sessionem Curiæ dictæ *d'Assises* designantur, easdem contrahunt obligationes ac ipsi judices, quorum magna ex parte munus exercent, et proinde de Juratis, sicut de ipsis judicibus, generatim dicendum est.

6. — QUÆR. *Utrum* JURATUS *dare possit votum contra accusatum, juridice quidem de crimine convictum, sed cujus innocentiam privata scientia certo cognoscit?*

Resp. Neg. Ratio est, quia hoc videtur contra mentem legis. Jurati enim pronuntiare debent tantum circa factum, ac juxta intimam convictionem quam de ejus exsistentia habent, nec ullo modo tenentur reddere rationem legalem sententiæ suæ. Imo ex ipsa lege sententiam suam nec tenentur fundare ex tali numero testium, nec ex his vel istis rationibus a variis partibus in medium adductis, etc. Ergo votum dare debent tantum juxta id quod in foro conscientiæ sentiunt. Itaque, spectato munere quod Juratis imponitur, facile patet, minime circa eos locum habere controversias illas quæ de judicibus agitantur, *n.* 2.

APPENDIX II

DE ARBITRIS

7. — Arbitri dicuntur, qui ab utraque opposita parte ad litem aliquam dirimendam instar judicum sponte eliguntur, aut admittuntur.

Pactum, quo facultàs litem componendi ipsis tribuitur, vocatur compromissum (gallice, *compromis*). Hoc pacto adversæ partes mutuo consensu promittunt, se exsecuturas esse quidquid ab arbitris statuetur. Compromissum autem confici potest sive scriptura privata, sive scriptura authentica a notario confecta, sive etiam ex consensu communi viva voce expresso coram ipsis arbitris. Sub pœna nullitatis in eo tum res dijudicanda, tum etiam arbitrorum nomina referenda sunt.

Arbitri, quicumque sint, semel a diversis partibus admissi, judicum

munere proprie gaudent, eorumque vices omnes gerunt, haud secus ac si a publica auctoritate forent designati. Possunt igitur causam ad se delatam instruere, rem ad aliud tempus opportunius differre, testes audire, et tandem lata sententia litem absolute dirimere. Attamen ex Gallica lege civili, ut talis sententia in foro externo valeat, agnoscenda est a Præside tribunalis *primæ instantiæ* provinciæ, in qua lata illa est.

8. — Cum arbitri Judicum munera adimpleant, easdem circiter obligationes, eademque onera ac judices subeunt. Hinc

1° Non debent suscipere litem cui dijudicandæ doctrinam sufficientem non habent; secus peccant contra justitiam commutativam, et, casu quo damnum partium inde consecutum fuerit, restitutionis obligationem contrahunt.

2° Arbitri judicare tenentur juxta leges regionis, nisi partes eis facultatem rem ex æquo et bono componendi impertierint. Tunc enim ex bono et æquo utriusque partis commodum promovere debent.

3° Cavere summopere debent ab acceptione personarum, ne scilicet odio, aversione aut nimio affectu abstracti, contra regulas æquitatis sententiam ferant. Quoad cætera, eadem dicenda sunt de arbitris ac de ipsis judicibus.

CAPUT II

DE OBLIGATIONIBUS ADVOCATI ET PROCURATORIS

Principia.

9. — I. Advocati et procuratores tenentur ex justitia legali erga societatem, et ex justitia commutativa erga litigantes, scientiam competentem habere, causam diligentia et studio debito suscipere ac persequi, et dilationes litigantibus damnosas præcavere; secus peccant, et restitutioni sunt obnoxii, sicut supra de judicibus dictum est.

II. In materia civili nec advocatus rei, nec advocatus generalis causam certo injustam sustinere licite potest; si igitur eam defendendo obtineat injustam sententiam, omnia damna inde sequentia reparare tenetur, si ab iis non reparentur, in quorum gratiam injusta sententia cadit. — *S. Lig. num.* 223.

A fortiori in materia criminali nec advocatus suscipere potest partes accusatoris evidenter injusti, nec procurator generalis injuste accusatum persequi, si ejus innocentiam sive in principio sive in decursu aut in fine causæ detegat, sed accusationem inceptam derelinquere uterque tenetur.

III. Advocatus a cliente interrogatus debet ejus causam serio, et ea diligentia quam rei gravitas postulat, examinare, fidelitatem illi servare, justitiam vel injustitiam aperire, et probabilitatem eam obtinendi aut perdendi scrupulose indicare; secus enim clientem ad sumptus inanes impellet, quos ipse resarcire tenetur.

In causa autem dicenda cavere debet a fraudibus, falsis probationibus, aliisve mediis injustis contra partem adversam; secus enim pariter omnia damna inde sequentia compensare tenetur.

Quæsita.

10. — QUÆR. 1° *An advocati possint defendere causas etiam minus probabiles tum reorum, tum actorum?*

Resp. 1° : In causis *civilibus*, *affirm.*, cum sententia communi et certa, quia spem habere possunt, ut veritas elucescat. — *S. Lig. n.* 222. — *Laymann.* — *Sanchez*, contra *paucos.*

Resp. 2° : In causis vero *criminalibus*, reus, cujus crimen vere dubium est, accusari non potest apud judicem; at, qui accusatus fuit semper defendi potest, etiamsi constaret de ipsius culpabilitate, modo id fiat mediis honestis et licitis, seclusis scilicet mendaciis, fraudibus, etc. Ratio est, quia advocatus reum defendens nemini infert injuriam, imo et pro suo officio jus tuetur, quod reus habet, ne condemnetur antequam in judicio convictus fuerit. — *S. Lig. n.* 220.

11. — QUÆR. 2° *Ad quid teneatur advocatus ratione honorarii seu stipendii?*

Resp. 1° : Nihil, generatim loquendo, potest accipere ultra justum, quod vel lege forte taxatum sit, vel judicio prudentium est determinandum, habita ratione negotii, peritiæ advocati, laboris quem impendit, et consuetudinis receptæ.

Resp. 2° : Quoad pauperes in particulari 1° tenetur gratuito succurrere, etiam cum gravi suo incommodo, iis qui in extrema necessitate versantur; 2° item iis, qui in gravi necessitate exsistunt, tenetur gratis patrocinari, et quidem sub peccato mortali, non tamen cum notabili suo incommodo; 3° denique etiam in communi necessitate causas pauperum tueri tenetur ex Caritate, non tamen cum gravi incommodo : sufficit scilicet, ut aliquid operis, quando ab aliis vacet, eis largiatur. — *Hom. apost., tract.* XIII, *num.* 69.

QUÆR. 3° *Quid exigere possit advocatus, si, postquam de stipendio conventum est, cliens inceptam causam deserat?*

Resp. : Potest totum exigere, si per eum non stet, quominus litem prosequatur, non secus ac suam operam pro aliqua mercede locans exigere hanc potest, si per conductorem stet, ne opera compleatur. Excipe tamen, si justa intervenit causa litem deserendi, cum hæc conditio semper in conventione subintelligatur. — *S. Lig., Hom. apost., tract.* XIII, *n.* 69.

12. — QUÆR. 4° *Ad quid teneatur advocatus qui, causa jam incepta, advertit eam esse injustam?*

Resp. : Debet statim admonere de injustitia causæ, et eam deserere, ne damno injusto cooperetur. Neque compositionem suadere potest, siquidem hæc nonnisi in re dubia locum habere debet. Si vero causam injustam scienter fuerit prosecutus, omnia damna utrique parti obvenientia compensare tenebitur. Parti enim adversæ restituere debet *ex peccato commissionis,* cum causa damni positiva ipse fuerit; suo autem clienti, si in bona fide versabatur, *ex peccato omissionis;* siquidem eum *ex officio* de injustitia causæ admonere tenebatur.

Advocatus tamen, deserendo causam quam injustam esse detegit, non debet aliam partem juvare, seu secreta suæ causæ alteri parti revelare, ut patet ex jure naturali, et expresse docet *S. Thom.,* 2. 2., *q.* 71, *art.* 3.

QUÆR. 5° *Ad quid teneatur advocatus qui, advertens causam esse injustam, monet quidem clientem, sed eo volente causam prosequitur?*

Resp. 1° : Ad nihil tenetur erga clientem, si causam perdiderit, quia *scienti* et *volenti* non fit injuria.

Resp. 2° : Ad omnia damna, quæ patitur pars adversa, compensanda tenetur titulo cooperationis positivæ.

13. — QUÆR. 6° *An et quomodo peccet advocatus qui causam justam mediis injustis defendit, v. gr., si chirographum novum substituat loco prioris amissi*, etc.?

Resp. 1° : Peccat contra fidelitatem et veritatem, gravius quidem aut minus graviter pro ratione injusti medii adhibiti. Majoris peccati reus erit advocatus, si non tantum novum chirographum priori substituat, sed illud supponat quod nunquam exstitit. Nec excusari potest ex fine bono quem intendit; non enim sunt facienda mala, ut eveniant bona.

Resp. 2°: *Per se* non peccat contra justitiam, cum causa justa supponatur. Attamen per accidens potest justitiam lædere, et ad restitutionem obligari, nempe si inde damnum suæ parti vel parti adversæ adveniat; si enim, v. gr., fraus detegatur, facile evenire potest, ut causa utcumque bona in suspicionem deducatur et corruat.

Resolves.

14. — 1° Advocati peccant contra justitiam erga clientem, si, cum non sint sat periti et idonei, causas defendendas suscipiant; si causæ fundamenta vel secreta parti adversæ detegant, vel si parti utrique serviant; si ideo, quod sibi videantur peremptoria argumenta, afferre alia non spernenda negligant, quia forsan judices motivis istis neglectis moverentur; si ad causam dicendam non sufficienter se præparent, etc.

2° Iidem peccant contra justitiam erga partem adversam, si leges falsas aut abrogatas citent, aut in sensum alienum deflectant, dolum aut mendacia adhibeant, ex quibus judices aut jurati in injustam sententiam vel suffragium abstrahantur; item si parti adversæ crimina vel vitia imponant falsa, etc.

3° Procuratores partium peccant contra justitiam, si causas protrahant, si dilationes indebite obtineant, si causam prius acceptam priori loco non procurent, si partes ad iniquam compositionem adducant, etc.

4° Procurator generalis peccat contra justitiam, si ex negligentia, ex præcipitatione aut præjudicio, ex odio aut acceptione personarum, etc., traducat innocentem in detentionem, in judicium, et in sententiam injustam subeundam. Item si accusationem sustinuerit, postquam in causæ decursu innocentiam agnoverit, aut graviter de ea dubitaverit; proinde de omnibus damnis accusato subsecutis tenetur.

Huc spectat etiam munus referendarii, qui aliquando in causis explanandis adhibetur. Ei quandoque committuntur acta litigantium discutienda, ut postmodum eorum fundamenta, quasi in compendium redacta, judicibus referat. Ex his liquet, quanta scientia, diligentia, peritia et fidelitate pollere debeat referendarius, ut causas debito modo referat, et judices recte instruat.

CAPUT III

DE OBLIGATIONIBUS APPARITORIS

15. — Apparitor (*huissier*) ille est, qui ex officio mandata judicis partibus defert, atque exsecutiones a judice decretas perficit. Hinc apparitoris munus duplex est.

Cum apparitores sint ministri justitiæ, summopere decet, ut perhumaniter suo fungantur officio, ac sui ministerii rigorem et asperitatem temperent, quantum fieri potest. Sufficienter instrui debent de omnibus quæ ad suum munus attinent. Fidelitatem quoque præstare debent in mandatis tribunalis exsequendis, æque cavendo tum a negligentia in munere obeundo, tum a rigore et vexatione erga eos quos justitia publica persequitur. Ipsis etiam specialiter cura incumbit, ne ullas formalitates necessarias in actis suis omittant; secus enim justitiam sæpe læderent, atque ad damna inde provenientia reparanda tenerentur.

16. — Apparitores injuste se gerunt præsertim

1° Si pretio aut favore se corrumpi sinant in præjudicium clientis, v. gr., denuntiationes sententiarum protrahendo, negligendo, vel alia faciendo, unde fiat ut creditor solutionem accipere non possit. Item favendo quibusdam debitoribus solidariis, ut eos in exsecutionibus non comprehendant.

2° Si tempus ad acta juridica conficienda præfixum non concedant; si diem falso adscribant (*fausses dates*); si falsum affirment in actis verbalibus (*procès-verbaux*); si tempore præscripto acta juridica sibi commissa non conficiant.

3° Si lustrantes domos asperius agant, ut aliquod munus extorqueant; si vim injustam aut aliam injuriam inferant; si falsum in actibus suis enuntient.

4° Si excedant mandatum judicis, aut legis statuta in rebus seu bonis privatorum capiendis; si non servent justum pretium in venditione rerum captarum, etc.; si partem hujus pretii sibi retineant, etc.

Quæsita.

17. — QUÆR. 1° *An apparitores ad restitutionem teneantur, si pretium supra taxam lege determinatam titulo donationis acceperint?*

Resp. Affirm. per se. Ratio est, quia talis donatio generatim spontanea dici nequit. Unde si excessus pretii sit quid grave, sub peccato mortali ad illum restituendum obligantur. — *Ita communiter,* cum *Salmant.* — Attamen si laborem extraordinarium et indebitum subiissent, aliquid supra pretium ordinarium accipere possent. — *S. Ligor.*

18. — QUÆR. 2° *An apparitor multiplex salarium exigere possit, si unica et eadem vice mandata diversa deferat?*

Resp. 1° : Ex lege naturali in se sola spectata affirmandum videretur, quia eamdem præstat utilitatem singulis eum requirentibus, ac si pro uno solo iter et operam susciperet, juxta dicta in *tract. de Contr. in genere, n.* 757. — *Ita S. Lig., Hom. apost., tract.* XIII, *n.* 68, etc.

Resp. 2° : Attendendum est ad statuta locorum particularia. *Ex Jure* autem *Gallico* hoc prohibetur. Attamen quidquid sit de lege civili, usus invaluit, sciente et vidente Gubernio, ut advocati et procuratores ita rem componant, ut pro singulis mandatis apparitores idem fere pretium habeant, sive in eumdem locum pergant sive in loca diversa.

CAPUT IV

DE OBLIGATIONIBUS SCRIBARUM ET NOTARIORUM

I. — *De scribis seu secretariis.*

19. — *Scriba* seu secretarius (gallice *greffier*) ille est, qui scripto refert testimonia, judicum sententias, cæteraque omnia quæ in tribunalibus peraguntur. Hinc quasi ut dextera judicis et ipsius publicus et authenticus secretarius considerari solet.

Injustitias autem varias scriba committere potest, præsertim

1° Si diligentiam debitam non adhibeat ad omnia audita et statuta aut decisa exacte in scriptum referenda; omissio enim in rebus hujus generis facile gravis evadere potest.

2° Si attentione seria et constanti non utatur ad omnia in tribunali prolata et peracta in libros authenticos referenda : facillime enim defectus attentionis in scriba culpam gravem et restitutionis obligationem inducere potest, nisi omnino involuntarius sit. Quis enim non videt, quanta damna ex defectu etiam levi ex parte secretariorum subsequi possint?

3° Si ex malitia aliquid in scribendo omittat, aut si tabellas publicas sibi commissas adulteret aut male custodiat; si debitas formalitates et subscriptiones non apponat aut apponi non satagat; si testimonia non fideliter transcribat, sive exaggerando, sive imminuendo, sive immutando aut invertendo.

4° Si in distribuendis litibus favori potius quam ordini pareat; si ad augendum salarium acta distribuenda majora faciat, v. gr., scribendo in duabus paginis ea, quæ in unica referri poterant.

5° Si arcanum sibi commissum prodat; si sententiam nondum publicatam manifestet; si processus peractos sine judicis præscripto partibus ostendat.

6° Si acta judicis tradat partibus, antequam juxta formas legales subscripta fuerint. Tunc enim instrumentum mancum et falsum exhibet, cujus expeditio nullius valoris habetur. — *S. Lig. n.* 229.

II. — *De notariis.*

20. — *Notarius,* seu tabellio dicitur ille, qui auctoritate legitima constituitur ad scribenda acta seu instrumenta publica, quæ tum in judicio tum extra judicium fidem faciant.

Hinc apparet, quanti momenti sit notarii munus, quam late pateat, et quam gravibus obstringatur obligationibus. Notarii itaque pari ad id munus scientia, perspicacitate non communi, et potissimum egregia fidelitate, prudentia et probitate gaudere debent. Cum enim negotia et contra-

ctus cujusvis generis pertractare debeant, ex eorum negligentia, ignorantia et attentionis defectu summa mala pro societate, et damna pro partibus subsequi possunt.

21. — Notarii injusti sunt præsertim in sequentibus casibus :

1° Si ignorent quæ ad officium suum pertinent, et ideo instrumenta non recte conficiant; si cum detrimento contrahentium vel aliorum ex negligentia solemnitates necessarias prætermittant, v. gr., idoneos testes adhibere, subscriptiones apponere, diem, mensem, annum indicare, etc.

2° Si conficiant instrumentum falsum, usurarium vel injustum; si in damnum alterius contrahentis aut tertii fingant in instrumento ea quæ non sunt; si adnotationes diei falsas apponant, aut veras immutent, etsi damnum non intendant; item si talia consulant; si conficiant acta quæ suum munus excedant, vel si extra territorium sibi assignatum ministerium suum exerceant : tunc enim eorum actus ipso facto irriti sunt.

3° Si non describant fideliter voluntates contrahentium, vel per ambiguas redactiones litibus et injustitiis locum præbeant; si partes non moneant de clausulis quæ eis nocere, aut de difficultatibus quæ inde nasci possunt. Ad hæc enim ex *quasi-contractu* cum partibus tenentur.

4° Si falso scribant summam coram se vel antea jam solutam esse, cum damno alterius partis aut tertii; item si facile talia scribant, graviter suspicantes quod a contrahentibus decipiantur; tunc enim eorum peccato cooperantur.

5° Si acta et instrumenta negligenter custodiant cum periculo damni partium; si differant instrumentorum expeditionem, ut pecuniam extorqueant; si amanuensi aliquid committant cum erroris periculo.

6° Si quid in *protocollo* (*la minute*) immutent, unde jus aliquod violetur aut impediatur; si testes falsos admittant; si testimonium aliquod necessarium suo clienti non exhibeant, occultent aut transcriptum denegent.

7° Si actus communicent aliis quam partibus; si sua culpa *protocolla* amittant; si juramenta vel secreta violent; si dictis vel factis partium aut testimoniis testium aliquid addant vel detrahant; si sincere omnia, prout se habent, non transcribant.

8° Si negligant invigilare in suos ministros, et propterea instrumenta male conficiantur : notarii enim pro omnibus, quos adhibent ministros, respondere tenentur; si subscribant instrumenta sive ab aliis notariis sive a propriis ministris confecta, antequam diligenter ea recognoverint, et notitiam perfectam de iis, quæ in ipsis continentur, habuerint, item si, ubi plures notarii requiruntur, absentes tanquam præsentes declaraverint.

9° Si pretium ultra taxam vel probatam consuetudinem petant, vel si scripturas amplificent, vel majori aut magis extenso charactere scribant, ita ut numerus paginarum notabiliter augeatur; si negotia pertractanda salarii adaugendi causa protrahant.

In his omnibus, et multis aliis similibus tenentur notarii sub gravi, *per se,* ad restitutionem, ut injusti damnificatores, aut cooperatores, ut patet ex dictis in *tract. de Justitia et Jure. — S. Lig. n.* 230, 231.

Quæsita.

22. — QUÆR. 1° *An notarius teneatur ad restitutionem erga fiscum, si in*

conficiendo instrumento venditionis, aut inventarii, postulantibus partibus, vel etiam ipso innuente, non verum rei pretium inscribat, sed aliud minus, ut tributum solvendum imminuatur.

Resp.: Controvertitur. Alii affirmant, quia sic cooperatur defraudationi tributorum, quod iniquum est et injustum ex parte magistratus cui Respublica confidit. Alii negant, dummodo infimum saltem pretium in scripto authentico referatur. Alii tandem eum totaliter excusant, quia, ex consuetudine generaliter etiam proborum recepta, non solet totum pretium etiam infimum declarari, sed tantum declaratur paulo ultra mediam partem, vel circa duas tertias partes hujus pretii. Si autem non peccant partes verum pretium dissimulando, nec peccat notarius ex cooperatione : ipse enim non constituitur sicut præpositus vectigalium ad tributa exigenda, sed ad instrumenta conficienda.

23. — QUÆR. 2° *An peccet notarius qui instrumenta conficit die Dominica vel die festo?*

Resp.: Ex consuetudine nunc generali possunt conficere quæcumque instrumenta, dummodo non spectent ad jurisdictionem contentiosam, id est ad negotia forensia. Sic possunt conficere instrumentum contractus, testamenta ægrotantium, conventiones matrimoniales, processus electionum ad officium publicum, et alia similia.

Scripta vero authentica ad forum contentiosum pertinentia (*inventaires, compulsoires, actes contentieux*), utpote a judice requisita, nequaquam diebus festis conficere possunt. Id non solum lege canonica, sed ipsa lege civili, etiam Gallica, prohibetur. — Quod si notarius tales actus die festo conficeret, et diversam diei assignationem affingeret, peccaret contra legem ecclesiasticam et civilem, et falsum instrumentum conscriberet.

CAPUT V

DE OBLIGATIONIBUS ACCUSATORIS ET REI

I. — *De accusatore.*

24. — Accusator dicitur, qui in causis *criminalibus*, crimen defert judici, atque ab eo vindictam ob bonum commune postulat, et simul obligationem crimen objectum probandi suscipit : in causis vero *civilibus*, qui velut pars læsa adversarium ad judicem compellit, non *accusator*, sed *actor* dicitur.

Accusator differt a denuntiatore juridico, qui Superiori vel judici crimen aliquod defert puniendum, nec tamen obligationem illud probandi subit. — *S. Lig. n.* 253.

Accusatores esse possunt, *ex Jure Romano,* omnes qui non sunt specialiter lege prohibiti. Prohibentur vero pupilli, impuberes, mulieres, magistratus, infames, proxime conjuncti, scilicet filii respectu parentum et vice versa, fratres respectu fratrum, uxor respectu mariti, et e converso. — *Ex Jure* autem *canonico* arcentur ab officio accusatoris 1° Clerici in judicio sæculari, præsertim in causa sanguinis; 2° laici respectu Clericorum; nisi crimen sit immane, vel cedat in magnum Ecclesiæ nocumen-

tum; 3° hæretici non tolerati, et excommunicati respectu fidelium. — *S. Lig. n.* 238.

Accusatores, ex eodem *Jure Romano,* si de calumnia convincantur, pœnam *talionis* incurrunt, nempe pœnam, quam pro accusato requirebant, ipsi subire debent.

Ex Jure autem *Gallico* nemini privato accusationem instituere fas est, sed totum munus accusandi crimenque probandi soli magistratui ad id constituto, seu generali Gubernii procuratori reservatur. Unde fit, ut etiam *ministerium publicum* nuncupetur, quia partes communitatis et bonorum morum contra reos suscipit atque tuetur.

II. — *De reo.*

Reus dicitur ille, qui in judicio sive criminali sive civili accusatur, sive nocens sit, sive innocens. De reo varia occurunt dubia, præsertim circa criminis confessionem, et fugam. Hinc

Quæsita.

25. — QUÆR. 1° *An reus, a judice interrogatus, veritatem fateri teneatur?*

Resp. 1° *Neg.,* si non sit legitime interrogatus; quod fit quando judex non est legitimus, vel quando formam judicialem non servat, uti si interrogaret sine prævia accusatione, etc.: addunt etiam, quando non habetur saltem semiplena probatio delicti. — *Ita communiter.* — *S. Lig. n.* 272.

Resp. 2° *Affirm.,* si reus sit legitime interrogatus, quia justo judicis præcepto obedire debet. Excipe satis probabiliter, si de magna pœna subeunda agatur; quia lex non censetur reo imponere adeo arduam obligationem, quæ vires humanas superare videtur, nempe ut ipse per criminis confessionem sponte gravissimæ pœnæ certo discrimini se committat, modo tamen grave damnum publicum ex silentio ejus non immineat. Hanc sententiam sat probabilem etiam *intrinsece* dicit *S. Lig., n.* 274, quamvis contrariam vocet probabiliorem.

QUÆR. 2° *An reus innocens ad sui defensionem possit revelare crimina occulta testium vel accusatoris?*

Resp. Affirm., modo 1° crimen sit *verum;* 2° revelatio sit *absolute necessaria* ad suæ innocentiæ defensionem; 3° et ipse aliter grave damnum sit passurus. — *S. Lig. n.* 277.

26. — QUÆR. 3° *An liceat reo innocenti fugere vel resistere?*

Resp.: Licet ei quidem fugere, et e manibus satellitum sese eripere; sed non licet vim vi repellere, occidendo aut vulnerando, quia publicæ potestatis jura violaret. — *S. Lig. n.* 279.

QUÆR. 4° *An etiam reo, qui vere deliquit, fugere liceat?*

Resp. Affirm., si nondum ad pœnam sententia juridica sit damnatus; quia nemo ante sententiam pœnam solvere tenetur. Item si jam sit damnatus ad pœnam gravissimam, et carcer sit ei assignatus ad custodiam, donec pœna statuta plectatur. — *Ita communiter.* — *S. Lig. n.* 280.

Negant autem *communius*, si carcer ad pœnam per sententiam judicis jam fuerit assignatus. Ratio est, quia reus tenetur obedire in exsecutione sententiæ justæ. Excipiunt tamen plures, si ei non dentur necessaria, vel si carcer sit durissimus : quia videtur excedere vires humanas obligatio se non liberandi a pœna gravissima, quando id sine vi et resistentia peragere quis possit. — *Ita S. Lig., ibid.*

QUÆR. 5° *An reo liceat fugere, etiamsi inde damnum custos sit passurus?*

Resp. Affirm., quia utitur jure suo, et nemini facit injuriam, nisi tamen Caritas aliud suadeat ob damnum custodis multo gravius. Attamen non licet reo custodem pecuniis corrumpere, quia, cum custodi obligatio incumbat reum non dimittendi, hujus peccato cooperaretur.

CAPUT VI

DE OBLIGATIONE TESTIUM

27. — I. Nemo tenetur ex justitia sponte se offerre ad testificandum ; at quandoque datur talis obligatio ex Caritate, v. gr., si possit quis testimonio suo innocentem facile liberare, gravem injustitiam impedire, etc. — *S. Lig. n.* 264.

II. Testis legitime citatus tenetur coram judicibus se sistere, juramentum jure præscriptum emittere, integre veritatem et nihil præter veritatem dicere, et deinde postulatis simpliciter juxta conscientiam respondere. — *Ita omnes.*

III. Testis, qui falsum malitiose deposuit, est perjurus et justitiæ violator; et proinde tenetur ad omnium damnorum reparationem, necnon ad falsi juramenti revocationem, cum pari suo damno, etiam cum periculo vitæ, si vi falsi testimonii innocens ad mortem fuerit damnatus. — *S. Lig. n.* 269.

Quæsita.

28. — QUÆR. 1° *Ad quid teneatur testis qui falsum dixit ex ignorantia invincibili, vel inadvertentia, aut oblivione inculpabili?*

Resp. : Tenetur falsum testimonium aperire, et damnum, eo modo quo potest, impedire; non tenetur tamen ad damni jam secuti reparationem, cum theologicæ culpæ expers sit. — *S. Lig., l.* IV, *n.* 269, cum *Busembaum*. Item dicendum foret *probabilius*, etiamsi venialiter peccasset, *juxta dicta de Restitutione, n.* 662.

QUÆR. 2° *Quid de illo qui scripturam, chirographum aut apocham supponit, vel adulterat ad supplendos actus perditos, vel ad jus certum prosequendum?*

Resp. 1° : Peccat saltem venialiter ratione mendacii; quia utcumque res se habeat, chirographum, quod exhibetur, diversum ab illo est quod in judicio fidem facit.

Resp. 2° : Potest aliquando peccare graviter contra Caritatem erga seipsum, quando se proximo exponat periculo gravissimarum pœnarum, si falsitas detegatur.

Resp. 3°: Nullatenus peccat contra justitiam commutativam, et proinde ad restitutionem minime tenetur.

29. — Quær. 3° *Quandonam testis excusetur a testimonio præstando?*

Resp.: Excusatur in sequentibus casibus: 1° si rem tantum acceperit sub secreto confessionis; 2° si rem noverit sub secreto commisso, aut etiam sub secreto tantum naturali; 3° si rem acceperit a viris non fide dignis; 4° si sciat reum non peccasse mortaliter, v. gr., propter ignorantiam; 5° si grave sibi vel suis damnum adventurum prævideat. Excipe, si damnum commune inde immineat. — *S. Lig. n.* 268. — *Lugo, de Just., disp.* XXXIX, *n.* 12.

Quær. 4° *An testis teneatur revelare crimen omnino occultum, v. gr., quod ipse solus novit?*

Resp. 1° *Affirm.*, juxta legem in Gallia aliisve locis vigentem, quæ statuit, vel unicum testem ad damnandum reum sufficere posse, nec quicquam aliud a juratis exigit, nisi ut asserant se de facti veritate nihil dubitare, quidquid demum sit de probationibus quibus eorum testimonium innitatur.

Resp. 2° *Neg. probabilius*, juxta Jus Romanum, quod duos testes ad damnandum, etiam habita rei confessione, necessario requirit. Hinc axioma: *Testis unus, testis nullus.* — *S. Lig. n.* 266, etc.

30. — Quær. 5° *An et quomodo peccet testis qui se abscondit, ne citetur a judice, vel qui post citationem fugit?*

Resp. ad 1um: Non peccat 1° contra justitiam legalem vel obedientiam, quia nemo tenetur obedire præcepto Superioris, antequam ei imponatur; 2° neque contra justitiam commutativam, quia mere negative se habet. Potest tamen peccare contra proximi Caritatem, ut supra (*n.* 27) dictum est.

Resp. ad 2um: Peccat graviter contra justitiam legalem, et contra obedientiam judici debitam in re gravi et ad societatem necessaria; sed *probabilius* non peccat contra justitiam commutativam: quia citatio illa non imponit obligationem justitiæ, sed tantum obedientiæ. — *S. Lig. n.* 270. — *Vogler, n.* 337. — *Billuart.* — *Lessius.*

Quær. 6° *An teneatur ad restitutionem testis qui, legitime interrogatus, celat veritatem, non tamen falsum dicit?*

Resp. Neg. probabiliter. Ratio est, quia testis tunc mere negative se habet, nec tenetur veritatem deponere, nisi ex præcepto judicis; et proinde, eam tunc celando, contra solam obedientiam judici debitam, aut etiam contra religionem ob juramentum de veritate dicenda præstitum peccat. — *S. Lig., ibid.* — *Lugo.* — *Lessius.*

CAPUT VII

DE OBLIGATIONIBUS MEDICORUM, CHIRURGORUM ET PHARMACOPOLARUM

31. — Tenentur ante omnia sub gravi 1° habere scientiam et peritiam sufficientem; 2° adhibere diligentiam proportionatam gravitati rei quæ

ipsorum curæ committitur. Si autem in his deficiant, tenentur de omnibus damnis quæ inde sequuntur.

Insuper operam suam gratuito præstare debent pauperibus qui in necessitate versantur, ut supra, *n.* 11, de advocatis dictum est.

In curandis autem infirmis sequentes regulas servare debent :

I. Tenentur sequi opiniones medicorum securas et tutas, saltem ordinarie, quia periculum ægroti ex probabilitate removeri non potest.

II. Quando certum est aliquod pharmacum infirmis profuturum esse, tenentur illud adhibere, omisso dubio; si autem certum desit, probabilius præferre debent.

III. Quando nulla apparet spes de sanitate infirmi, nec adest remedium nisi dubium, seu de quo dubitatur an profuturum vel nociturum sit, illud adhibendum videtur. — *S. Lig. n.* 291.

Hinc peccat graviter medicus : 1° Si absque sufficienti capacitate gravem morbum curare aggrediatur. 2° Si, incurrente gravi et insolito morbo, specialem operam non impendat. 3° Si medicamenta inexplorata, explorandi gratia, adhibeat. 4° Si, non bene perspecta morbi natura, temere præscribat remedia periculosa, præsertim cum discrimine vitæ vel gravis læsionis. 5° Si, agnito ægroti periculo, opportune non adsit, diu noctuque eum invisendo, si opus sit, et omnia media apta ad morbum propellendum non adhibeat. 6° Si medicos alios advocari non permittat, ubi oporteret, vel si, alios consulendi causa convocans, ad amicitiam potius quam ad peritiam attendat. 7° Si e contrario sine necessitate alios medicos advocet cum expensis inutilibus ægroto, aut si contra suam conscientiam eorum consiliis adhæreat. 8° Si curationem protrahat lucri causa, visitationes inutiliter multiplicet, ubi pro singulis salarium exigitur; vel si pretium nimium exigat. 9° Si, ad favendum pharmacopolis amicis, pharmaca superflua præscribat. 10° Si abortum, aut media illud procurandi, suadeat aut ipsemet exsequatur. 11° Tandem graviter, imo gravissime peccat medicus, si non præmoneat de gravi periculo ægri, ut ipsi Sacramenta conferantur. — *S. Lig., n.* 291, *et lib.* III, *n.* 182.

32. — Pharmacopolæ, si pauca excipias, peccant fere ut medici in casibus modo expositis, præsertim vero pharmaca vetusta adhibendo, inutilia vendendo, puellis gravidis ad fœtum ejiciendum media subministrando, mandata non fideliter exsequendo, v. gr., unum medicamentum pro alio porrigendo, etc. — *S. Lig., ibid.*

Quæsita.

33. — Quær. 1° *Ad quid specialiter teneatur medicus quoad animam ægrotantis cujus curam suscepit?*

Resp.: Tenetur *per se* sub gravi, eum admonere de gravi periculo in quo versetur, et de necessitate Sacramenta recipiendi, ne decedat absque absolutione, Viatico et Extrema Unctione. Constat 1° ex lege naturali, seu ex præcepto Caritatis. Constat 2° ex *Decretali* notissima *ab Innocentio III lata in Concilio generali Later. ann.* 1215 (*cap. Cum infirmitas,* 13, *de Pœnit. et remiss.*) et ab aliis subsequentibus Pontificibus, maxime a S. Pio V, in *motu proprio, Super gregem* (ann. 1566), confirmata ac renovata. — Non tamen semper est necessarium, ut medicus *per se* moneat

ægrum de proximo mortis periculo. Sufficit interdum, ut curet eum admoneri a propinquis vel amicis, ita ut benevole Sacerdotem admittat, atque ad recipienda Sacramenta inducatur. Si æger notum habeat Confessarium, satis erit si iste de statu pœnitentis sui moneatur; tunc enim eum invisendo efficacius ipsum movere poterit ad saluti animæ suæ providendum. Caveat autem medicus, ne diutius monitionem differri patiatur. Non enim protrahere debet, usquedum certum sit mortis periculum; sed ad hoc officium tenetur, quando advertit periculum graviter imminere. Si hunc morem servarent medici, non adeo ægroti admonitionem reformidarent, nec ad confessionis mentionem terrore corriperentur.

34. — QUÆR. 2° *An peccet graviter medicus qui tempore pestis ægrotos deserit, ne luem contrahat?*

Resp. Affirm. per se, nisi sint alii medici, qui opem sint ægrotis præstituri. Ratio est, quia medici ex officio ad bonum commune societatis constituuntur : unde in communi periculo non sibi, sed societati consulere debent; privatum enim incommodum publico bono cedere debet. — *Ita omnes theologi.*

QUÆR. 3° *An medicus remedia dubiæ efficaciæ applicare possit, ubi de infirmo desperatur?*

Resp. 1° : Adhibendum est remedium probabiliter profuturum, si aliud certius non habeatur. Ratio est, quia meliori modo, quo fieri potest, infirmo providendum est : tunc vero absque ullo damni periculo ipsi succurritur.

Resp. 2° : Non potest applicari infirmo, etiam desperato, remedium de quo ignoratur utrum sit salutare, an vero noxium, ad experimentum pro aliis infirmis faciendum. Ratio est, quia omnino illicitum est experimentum cum alienæ vitæ discrimine quærere.

Resp. 3° : Si remedium sit certo non nociturum, et dubie profuturum, omnino est applicandum. Ratio patet : spes enim aliqua affulget infirmum a morte eripiendi, nec ullum imminet periculum.

Resp. 4° : In mero dubio, num remedium sit profuturum, an nociturum, ipsum, extra casum ægri desperati, non est præbendum, sed exspectandum est ut natura, Deo auxiliante, seipsam sublevet. — *Ita S. Antoninus,* cujus hæc sunt verba, p. III, tit. VII, c. II : *Si dubitat* (medicus) *de medicina, an debeat obesse aut prodesse, male facit dando, quia in dubio potius debet dimittere infirmum in manu Creatoris.*

CAPUT VIII

DE OBLIGATIONIBUS CUSTODUM

35. — Custodes ii sunt, qui custodiæ silvarum, agrorum, etc., a Principe vel a communitate, vel a domino privato præficiuntur. Præter peccatum quod negligenter custodiendo committunt contra juramentum, si forte eo adigantur, ut fit in Gallia (*Cod. Silv., a.* 5), peccant contra justitiam commutativam erga damnificatos; et in damnificantium defectum tenentur de damnis culpabiliter non impeditis, præsertim in sequentibus casibus :

1° Si delinquentes in materia gravi non deferant intra tempus determinatum. *Probabilius* tamen tenentur tantum ratione damni, non vero mulctæ. 2° Si delationem debite factam postea coram judice non sustineant; si munera accipiant ad non deferendum. 3° Si innocentes deferant ex odio, vindicta, etc., aut si denuntient pro damnificatione mere casuali. *S. Lig., n.* 237, *et Hom. apost., n.* 73.

36. — QUÆR. *An custodes semper teneantur delinquentes denuntiare?*

Resp.: Tenentur denuntiare, quoties damnum notabile est, nisi delinquentes sponte se offerant ad illud secreto compensandum. Possunt autem aliquando mitius agere cum damnificatoribus, si damna, v. gr., sint minoris momenti, nec sint sæpius repetita; si prudenter præsumi possit, nolle dominum ut delinquens deferatur; si delinquens sit valde pauper, nec solitus sit delinquere, etc.; sed caveant sedulo custodes, ne in his plus æquo indulgeant.

CAPUT IX

DE STATU ARTIFICUM ET OPIFICUM

37. — Artifices et opifices sedulo a Confessario examinandi sunt: plerumque enim tacent in confessione injustitias et peccata suæ conditionis propria.

I. In genere injusti sunt opera sua vendendo aut locando injusto pretio; occultos operum defectus non manifestando juxta dicta de venditione; negligentia culpabili tempus terendo; alios operarios a labore avertendo; opus male exsequendo sive nimia præcipitatione sive rerum necessariarum omissione, etc.

II. In particulari autem præcipue injusti sunt

1° Aurifabri et argentarii qui aurum et argentum adulterant, inter vacua plumbum infundunt, adamantes aut infra justum seu infimum valorem ab ignorantibus emunt, aut confictos seu artefactos quasi naturales vendunt.

2° Pannifices et lanifices qui lanam minoris pretii bonæ immiscent, tantique divendunt, quanti si tota materia foret ejusdem qualitatis; qui initium et finem voluminis panni ex lana multo meliori texunt; qui fucatis coloribus utuntur; qui, decepti pannos emendo, alios pariter vendendo decipiunt.

3° Molitores qui grana immutant, aut eis res extraneas nullius fere valoris immiscent, uti fabas, ad augendum pondus et massam; qui pro salario detinent aliquid de frumento vel farina ultra praxim timoratorum.

4° Pistores qui male coquunt; qui farinæ triticeæ aliam ex siligine, hordeo, fabis, etc., malitiose immiscent; qui pondus fraudulenter imminuunt.

5° Laniones qui corruptas carnes vendunt, aut deteriorem qualitatem pro meliori tradunt.

6° Sartores et sutores qui panno aut corio corrupto vel adusto utuntur; qui partem panni sibi traditi retinent, fingendo se totum in opere conficiendo adhibuisse.

7° Opifices petasorum, qui petasos rursus stipatos aut tinctos pro novis, aut quasi a longiori tempore in officina exstantes vendunt.

8° Typographi qui exemplaria excudunt in majori numero quam conventum est, et sibi ea retinent; qui adulterinas editiones contra jus habentis privilegium faciunt; qui emendatores habent imperitos; qui papyrum non adhibent ejusdem qualitatis ac in programmate promiserunt, etc. — *Vide S. Lig., n.* 292.

PARS SECUNDA

DE STATU CLERICORUM

Agendum 1° de obligationibus communibus Clericorum; 2° de quorumdam obligationibus peculiaribus.

CAPUT I

DEO BLIGATIONIBUS COMMUNIBUS CLERICORUM TUM POSITIVIS TUM NEGATIVIS

ARTICULUS I

DE OBLIGATIONIBUS POSITIVIS CLERICORUM

Clerici præcipue obligantur: 1° ad vitæ sanctitatem; 2° ad cælibatum; 3° ad habitum ecclesiasticum et tonsuram; 4° ad Horas canonicas.

§ I. *De vitæ sanctitate.*

38. — Quanta debeat esse Clericorum interna sanctitas et exterior ædificatio, nec demonstratione, nec expositione indiget. Id enim manifeste arguit ipsa sola Clericatus et Sacerdotii idea. Perpaucis igitur declarabimus Clericos pios, sanctos et modestos esse debere, tum ex eorum status natura, tum ex Scriptura, Patribus et Conciliis.

1° *Ex natura status clericalis.* Sanctissimum est Clericorum ministerium, cum semper ad res sacras, ad Sacramenta fidelibus conferenda, ad laudes divinas solemniter nomine Ecclesiæ persolvendas, ad Christianum populum de via salutis æternæ edocendum, necnon ad sacrosanctum Missæ sacrificium celebrandum proxime vel saltem remote applicentur. Cur enim sunt Clerici et Sacerdotes in Ecclesia constituti? Ut sint, teste Evangelico, sal terræ et lux mundi. Porro tales non possunt esse, nisi insigni et præclara morum sanctitate præfulgeant. Non solum adimplendorum officiorum sublimitas, et excellentia, sed etiam vestes, quibus induitur Clericus, clamant ipsum sanctitatem profiteri debere. Hinc ait S. Hieronymus, Epistola LVIII: *Clamat vestis, clamat status, clamat professio animi sanctitatem.*

2° *Ex Scriptura.* Sic de Sacerdotibus antiquæ legis aiebat Dominus, Levit. XXI, 6: *Sancti erunt Deo suo, et non polluent nomen ejus: incensum enim Domini et panes Dei sui offerunt, et ideo sancti erunt.* Item apud *Isa.*

LII, 12, dicitur : *Mundamini, qui fertis vasa Domini.* Porrò si tanta vitæ sanctitas requirebatur in Sacerdotibus qui boves, et oves, aliaque animalia Deo offerebant, quid requirendum erit in iis qui ipsum divinum Agnum sacrificant? Et si tanta munditics requirebatur in iis qui vasa Domini ferebant, quænam animi puritas requirenda est in iis qui in manibus Dominum ipsum portant? Lege etiam *D. Paulum ad Titum*, *Timoth.*, etc.

3° *Ex Patribus*. Sic S. Chrysostomus, hom. x in I Epist. ad Timoth. : *Sacerdos debet vitam habere immaculatam, ut omnes in illum, veluti in aliquod exemplum excellens, intueantur; idcirco enim nos elegit Deus, ut simus quasi luminaria et magistri cæterorum, ac veluti Angeli versemur in terris.* S. Thomas docet sanctitatem majorem in Sacerdote requiri quam in simplici Religioso, inquiens, 2. 2., q. 184, art. 8 : *Per sacrum Ordinem aliquis deputatur ad dignissima ministeria, quibus ipsi Christo servitur in ministerio Altaris; ideo ad hoc requiritur major sanctitas interior, quam requirit etiam status Religionis.* Et Suppl., q. 35, art. 1, ad 3 : *Ad idoneam exsecutionem Ordinum, non sufficit bonitas qualiscumque, sed requiritur bonitas excellens, ut sicut illi, qui Ordinem suscipiunt, super plebem constituuntur gradu Ordinis, ita et superiores sint merito sanctitatis.*

4° *Ex Conciliis*. Innumera habentur in Jure canonico de sanctitate Clericorum, quæ etiam Conciliis permultis confirmantur. Sufficiat autem referre id quod habet Concilium Trid. solemni decreto sess. XXII, c. I, de Reformat. : *Sic decet omnino Clericos in sortem Domini vocatos vitam moresque suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus, nil nisi grave, moderatum, ac religione plenum præ se ferant.*

§ II. *De cælibatu.*

39. — Clerici omnes, sacros Ordines suscipientes, ipso facto obligationem cælibatus contrahunt. Constat ex variis Juris canonici Decretis; sed præsertim ex *c.* 1, *d.* 28, ubi D. Gregorius sic præscripsit : *Nullum subdiaconum facere præsumant Episcopi, nisi qui victurum caste promiserit, quia nullus ad ministerium Altaris accedere debet, nisi hujus castitas ante susceptum ministerium fuerit probata.* — Item ex *Conc. Trid.*, *sess.* XXIV, *can.* 9, ubi sic definitum est : *Si quis dixerit clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solemniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege ecclesiastica, vel voto, anathema sit.*

Quæsita.

40. QUÆR. 1° *An obligatio cælibatus sit de jure divino?*

Resp. Neg. cum sententia communi contra *aliquos;* sed est ex mera institutione ecclesiastica : scilicet ex vi præcepti Ecclesiæ, vel etiam ex voto sacris Ordinibus adnexo. Ratio est, quia exsistentiæ talis juris divini nullum potest proferri testimonium, sive scriptum sive traditum, dum e contra juris ecclesiastici exsistentiam non pauca SS. Canonum loca comprobant, ac præsertim locus ille ex *Conc. Trid.* supra relato ubi dicitur : *Non obstante lege ecclesiastica.* Ergo, etc. — *Ita communiter theologi.* — *S. Lig.*, *de*

Ordine, n. 807. Potest igitur Ecclesia ab illa obligatione dispensare. Sed nunquam dispensat cum constitutis in sacris, ut matrimonii vinculo adstringi queant, nisi ea lege ut ab officiis clericalibus omnino arceantur. Sic Pius VII convalidavit sacrilega matrimonia nonnullorum Sacerdotum, qui tempore perturbationis Gallicæ nuptias inierant.

41. — Quær. 2° *An obligatio cælibatus procedat immediate ex præcepto Ecclesiæ, vel mediate, scilicet ex voto quod revera, quamvis tacite, in ipsa ordinatione emittatur?*

Resp.: Quidam probabile putaverunt obligationem esse ex sola lege ecclesiastica, neque ullum votum proprie dictum in ordinatione emitti; quæ tamen opinio originem habet, ut videtur, ex doctrina quorumdam veterum perperam intellecta; sed communior et tenenda sententia dicit, hanc obligationem ex voto oriri. Et sane nisi eam ex voto repetas, probabile foret, Clericum non esse reum sacrilegii in peccatis internis contra castitatem, quod est contra omnium sententiam.

42. — Quær. 3° *An obligatio cælibatus sit universalis in Ecclesia?*

Resp.: Datur aliqua exceptio ex tolerantia Ecclesiæ apud Orientales. In orientali enim Ecclesia sacerdotes quidem nunquam matrimonium inire possunt post ordinationem sacerdotalem, vel etiam post diaconatum; sed conjugati ante diaconatum possunt ad Ordines ulteriores provehi, et nihilominus cum uxoribus conversari. Excipiuntur Episcopi, qui omnes perfectam castitatem constanter servare debent. Apud Græcos autem subdiaconatus inter sacros Ordines non adnumeratur. Hinc Clericis non conjugatis in ordinatione diaconatus præceptum castitatis imponitur.

Quær. 4° *An teneretur ad castitatem, qui expresse nollet castitatem vovere?*

Resp.: Hic teneretur nihilominus ad castitatem, sin minus ex voto, cum nemo invitus voto ligari queat, sed certe ex præcepto Ecclesiæ, quæ ex motivo Religionis eum ad castitatem, deficiente voto, adstringeret. — *Ita communiter* cum *S. Lig. n.* 809. — Alii volunt, illum teneri ad votum castitatis emittendum; et posse Ecclesiam ad id eum obligare, nemo diffitebitur.

43. — Quær. 5° *An, vel quandonam conjugatus, vivente uxore, sacros Ordines suscipere valeat?*

Resp.: Licite potest conjugatus ad sacros Ordines promoveri ex licentia uxoris expressa et omnino spontanea, modo et ipsa castitatem voveat. Non autem tenetur tunc uxor ingredi Religionem, juxta probabiliorem sententiam contra *Sanchez*, etc., nisi vir ad Episcopatum assumatur; aut etiam nisi fiat Religiosus, et ipsius uxor sit juvenis. — *Ita S. Lig. lib.* VI, *n.* 812. — Alii dicunt, quod uxor tunc tenetur quidem Monasterium ingredi, sed non profiteri.

44. — Quær. 6° *An uxor, quæ vovit castitatem extra Religionem post viri ordinationem, possit, eo defuncto, valide matrimonium contrahere?*

Iª Sententia negat, et innititur Jure can., *c. Quia sunt* 10, *d.* 28, ubi dicitur de tali matrimonio: *Qui male sociati sunt, disjungantur.* Ratio autem hujus decisionis est, quia Ecclesia, ob reverentiam Ordinis a primo viro assumpti, reddit uxorem inhabilem ad subsequens conjugium. Hanc sententiam vocat communiorem et valde probabilem *S. Lig., n.* 812.

IIª Sententia affirmat. Ratio est, quia non constat tale matrimonium

esse irritum. Etenim 1° irritum non est ratione voti simplicis castitatis a tali uxore emissi; 2° nec est irritum ex speciali lege Ecclesiæ: nam ex eo quod jubeantur conjuges separari, non sequitur eorum matrimonium esse invalidum; separatio enim juberi potest in pœnam secundi matrimonii contra votum et prohibitionem contracti. Hoc dicit sat probabile idem *S. Lig., ibid.*

§ III. *De gestatione habitus et tonsuræ.*

45. — Clerici, saltem majoribus Ordinibus initiati, obligantur ad ferendam tonsuram et vestem clericalem. Constat ex universo Jure can., præsertim ex *Conc. Trid., sess.* XIV, *cap.* VI, *de Reformat.*, ubi dicitur: *Quia vero etsi habitus non facit Monachum, oportet tamen Clericos vestes proprio congruentes Ordini semper deferre, ut per decentiam habitus extrinseci morum honestatem intrinsecam ostendant.* Insuper *ibid.* injungitur Episcopis, ut prævaricatores serio moneant, et si non obtemperent, eos a sacris functionibus amoveant.

Habitus autem clericalis varius est pro variis regionibus. Standum est igitur tum consuetudini, tum particularibus locorum statutis.

Quæsita.

46. — QUÆR. 1° *An peccent graviter Clerici non deferentes habitum?*

Resp. Affirm. per se, nisi adsit justa ratio, vel excuset materiæ levitas, seu temporis exiguitas. — *S. Lig. lib.* VI, *n.* 825. — Bened. XIV, *de Synod. diœcesana l.* XI, *c.* VIII. — *Ferraris, V. Clericus.*

Admittunt autem communiter, esse veniale semel tantum aut iterum habitum relinquere. Quantum autem temporis spatium requiritur ad peccatum mortale, non in genere, sed ex solis circumstantiis potest determinari.

Iter vero agentibus habitus permittitur contractior, sed nigri coloris, et in quo decus et honestas status clericalis eluceant. Potest autem habitus clericalis totaliter relinqui ex gravi causa, v. gr., si immineat persecutio, vel si per loca hæreticorum, infidelium, vel impiorum hominum sit transeundum, etc.

47. — QUÆR. 2° *An etiam Clerici in sacris non constituti teneantur sub gravi vel sub levi ad habitum clericalem deferendum?*

Resp.: Negandum videtur quoad utrumque. Ex communi enim sententia ad id non tenentur sub *gravi*, secluso scandalo; nec probabiliter sub levi, *stricte loquendo* et *per se*, quia obligatio videtur tantum imposita Clericis in Sacris Ordinibus constitutis. Attendendum tamen est ad jura particularia, et ad locorum consuetudinem. Cæterum etiam simplices Clerici, quamdiu Clerici esse volunt, vestes modestiam clericalem redolentes deferre debent.

Excipiendi tamen sunt Clerici beneficiati, qui, licet non sint in sacris, eadem lege, ac Clerici superiores, ad habitum deferendum tenentur, et quidem sub pœna suspensionis a beneficiis et omni ecclesiastica dignitate, ut constat ex Bulla Sixti V, *Cum sacrosanctæ, die* 9 *Jan.* 1588.

48. — QUÆR. 3° *An peccent graviter Clerici non deferentes tonsuram seu coronam?*

Resp. 1° : Clerici, qui non sunt in sacris constituti, nunquam graviter peccant, nisi sint beneficiati. — *Ita communissime.*

Resp. 2° : Etiam Clerici in sacris initiati saltem non peccant graviter, nisi omittant deferre tonsuram per tempus notabile, quale non est tempus unius vel alterius mensis. — An vero sit grave tonsuram non deferre per annum integrum, non liquet. *Communius* affirmant theologi; sed non clare probatur. — *Vide S. Lig., de Ordine, n.* 826.

§ IV. *De recitatione Horarum canonicarum seu divini Officii.*

49. — Horæ canonicæ dicuntur collectio orationum et lectionum a personis ad id deputatis, certis horis, singulis diebus recitandarum. Hinc Horæ etiam dicuntur : 1° *Officium divinum,* quod in honorem Dei recitentur; 2° *Officium ecclesiasticum,* quod nomine Ecclesiæ persolvantur; 3° *Officium canonicum,* quod juxta Canonum regulas recitandæ sint; 4° *Breviarium,* quod Officium illud sit compendium Veteris et Novi Testamenti, necnon sententiarum Patrum et vitæ Sanctorum.

Origo divini Officii, quoad substantiam, ab ipsis Apostolorum temporibus videtur repetenda, ut colligitur ex variis locis *Act. Apost.,* ex testimoniis Patrum et ex variis documentis.

Decursu temporum varia fuit forma et quantitas Breviarii. *Conc. Trid., sess.* XXV *ad calcem,* novam reformationem Breviarii Romani fieri mandavit. S. Pius V illud correxit, additionibus nonnullis auxit, atque Bulla *Quod a Nobis*, die 7 Julii 1568, omnia alia Breviaria, quæ ab institutione seu legitima consuetudine non superabant 200 annos, prohibuit. Nihilominus in Gallia infeliciter invaluit consuetudo, ut Episcopi plerique sua propria Breviaria haberent et immutarent. Diu tacuit Ecclesia propter temporum calamitates, adeo ut hanc consuetudinem tolerare crederetur. Sed postremis hisce temporibus pro variis rerum adjunctis benigne mentem suam aperuit, atque exinde fere omnes Episcopos gestientes ad unitatem liturgicam redire pia Mater lætabunda cernit.

Totum Officium divinum in septem Horas dividitur, scilicet Matutinum cum Laudibus, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperas et Completorium.

Agendum 1° de obligatione Breviarii; — 2° de tempore ad Horarum recitationem statuto; — 3° de modo eas recitandi; — 4° de causis a recitatione excusantibus.

PUNCTUM I

De obligatione recitandi.

Principia.

50. — I. Obligantur ad Horas canonicas quotidie recitandas 1° *Clerici* omnes in sacris constituti, etiam suspensi et excommunicati. Constat ex variis locis Juris can.; ex *Conc. Later. ann.* 1215; ex Bulla S. Pii V *Quod a Nobis.* — 2° *Beneficiati* omnes, qui habent jus in re et plenum dominium

beneficii. Eruitur ex *Conc. Later.* sub Leone X, necnon ex Bulla Pii V, *Ex proximo.* — 3° *Religiosi* omnes utriusque sexus in Ordine ab Ecclesia approbato professi, et ad chorum destinati. Liquet ex consuetudine, necnon ex Decreto Gregorii X, etc. — *S. Lig. n.* 140 *et seq.*

II. — Hi omnes peccant graviter, si totum Officium vel ejus partem notabilem absque legitima causa omittant. Ratio patet; legem enim Ecclesiæ in re gravi violant. — *S. Lig., n.* 146, *et alii communissime.*

III. Obligatio recitandi Horas est affixa diei, ita ut nullatenus alia die ipsi satisfieri possit; idcirco obligatio ex mente Ecclesiæ cum die sibi assignata cessat atque adeo *onus diei* nuncupari solet.

Quæsita.

51. — QUÆR. 1° *Quænam sit materia gravis in omissione Officii?*

Resp. : Communissime conveniunt theologi, omissionem unius parvæ Horæ, vel Completorii, vel partis Nocturnorum saltem unius parvæ Horæ quantitati æquivalentis, esse materiam peccati mortalis; omissionem vero minoris partis peccatum veniale non excedere. — *S. Lig. n.* 147, etc.

Nonnulli scripserunt esse peccatum mortale etiam omittere tertiam partem Horæ parvæ, quia talis pars respectu illius Horæ jam est materia notabilis; sed *probabilius* hoc est negandum. Ratio est, quia licet illa pars sit notabilis respectu Horæ parvæ, est tamen levis *in se* et respectu totius Officii. Unde circa parvitatem materiæ quantitas totius Officii respicienda est, non autem Horæ cujuslibet. Igitur si quis non omnino totam omittat Horam aliquam, excusari potest a gravi peccato, quia *probabilius* leve est omittere minus quam Horam integram. — *S. Lig. n.* 147. — *Elbel, n.* 367. — *Lacroix, n.* 1200, etc.

52. — QUÆR. 2° *An sit grave omittere Vesperas in Sabbato sancto?*

Resp. Neg., saltem *probabilius*, quia materia est levissima tum *in se*, tum respectu totius Officii. — *S. Lig., ibid., et alii communiter.*

Aliqui tamen hanc materiam gravem reputarunt, non quidem *in se* materialiter, nec respectu totius Officii, sed ratione significationis specialis, quam singulæ Horæ videntur habere.

QUÆR. 3° *An unum vel multiplex peccatum grave committat, qui omittit integrum Officium?*

Resp. : Unum solum peccatum grave committere videtur. — *Ita communiter theologi* cum *S. Lig. n.* 148, post *S. Antoninum, III^a part., tit.* XIII, *c.* IV, ubi dicit : *Qui omittit omnes Horas unius diei, non propterea committit septem peccata mortalia, sed unum, et tanto gravius, quanto plus de Officio omittit; quia totum Officium diei cadit sub uno præcepto.* — *S. Lig., ibid.*

53. — QUÆR. 4° *An si quis dubitet utrum omiserit aliquid in Officio, teneatur id recitare?*

Resp. Neg., si dubium sit positivum, id est, si *probabiliter* judicet se satisfecisse. — *Ita S. Lig. n.* 150, qui dicit esse sententiam communissimam cum *Sanchez,* — *Lacroix,* — *Azor, Navarr.,* — *Tambur.*, etc.

Hinc (aiunt) bene excusaris a repetendo Officio, si non memineris te dixisse aliquid, et habeas justam conjecturam credendi quod dixeris : puta, si recorderis te incepisse Psalmum, vel Lectionem aliquam, aut Horam, et

postea distractus ad finem Psalmi, Lectionis, Horæ deveneris, quin recorderis an totum recitaveris; præsumptio enim tibi favet, quia soles integre recitare ea quorum recitationem incepisti. Item si deveneris ad aliquam Horam, v. gr., *Sextam*, et dubites utrum præcedentem recitaveris, eamdem tenere potes decisionem, quia non soles recitare Horam posteriorem, nisi priorem præmiseris, et ideo prudenter credere potes te nihil omisisse. — *S. Lig. n.* 150. — *Lacroix*, etc.

54. — Quær. 5° *An Religiosi, qui justa de causa choro non interveniunt, teneantur sub gravi Officium privatim recitare?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia principalis obligatio pro Religioso non cadit in chorum, sed in recitationem Officii ratione Religionis, quæ onus illud ex suo instituto suscepit. Hæc obligatio constat ex universali sensu et consuetudine Religiosorum, qui, cum choro interesse non possunt, se credunt sub gravi obligatos ad Officium privatim recitandum. Consuetudo autem universalis, quæ cum magno incommodo a Religiosis et Monialibus constanter observata fuit, argumentum sufficiens præbet de gravi obligatione suscepta. Unde non est probabilis opinio aliquorum, qui dicunt obligationem Officii non urgere Religiosum extra chorum. — *S. Lig., n.* 142, *et alii communiter.*

55. — Quær. 6° *An peccet graviter Religiosus qui Officium recitat privatim, dum facile choro interesse possit?*

Resp. Neg. Obligatio enim chori, licet sit gravis pro Communitate, levis tamen habetur pro singulis privatis, modo prorsus chorus non tollatur. Ad chorum autem sufficiunt quatuor expediti, seu validi ad chorum sustinendum. Si vero Religiosi sint pauciores, nullatenus obligantur ad Officium in choro recitandum; a recitatione tamen privata non eximuntur, ut modo dictum est. — *S. Lig. n.* 143, *et alii communiter.*

Quær. 7° *An obligati ad Officium teneantur supplere ea quæ omittunt in choro ob functiones chori : v. gr., pulsando campanas, vel organa, aut Psalmos perquirendo, et alia similia?*

Resp. Neg. Ratio est, quia omissio in choro, modo nimia non sit, per socios suppletur. Sic satisfacit, qui aliis recitantibus tussit, etc., et probabiliter etiam, si integer Psalmus interea dicatur. *A fortiori* repetere non tenetur, qui nonnulla partis adversæ non audivit. — *S. Lig., n.* 143, *et alii communiter.*

56. — Quær. 8° *Quonam Breviario utendum sit?*

Resp. : Ex jure communi solo Breviario a S. Pio V reformato utendum est; constat ex Bulla ejusdem S. Pii V, *Quod a nobis*, data die 7 Julii 1568. In hac Bulla Pontifex tollit et abolet omnia alia Breviaria, quæ ex institutione vel consuetudine legitima non superant ducentos annos. Permittit tamen, ut etiam ducentis annis antiquiora possint in Breviarium Romanum immutari, si Episcopus et universum Capitulum consentiant. Præcipit vero, observari hoc Breviarium toto orbe cum sola exceptione modo relata. Imo in alia Constitutione, quæ incipit : *Ex proximo*, declarat omnes ad Horas obligatos non satisfacturos muneri suo, si alio Breviario utantur, atque adeo beneficiatos non facere fructus suos.

57. — Quær. 9° *Quid sentiendum de iis qui recitant aliud Breviarium ex consuetudine loci servatum?*

Resp. 1° : Nulla difficultas pro locis ubi Breviarium jam a ducentis annis ante S. Pii V Bullam prævaluerat, si tamen adhuc Breviaria exsistant, quæ immutata permanserint. Ex decreto supra citato constat.

Resp. 2° : Quoad Breviaria a S. Pontifice reprobata, sive ante Bullam exstiterint, sive postea inducta fuerint, materialiter juri adversantur, ut evidenter constat ex præfata Constitutione, nisi approbatione sive expressa sive saltem implicita S. Pontificis confirmata fuerint. Confirmatur hoc ex responsione sequenti *S. Congr. Rit.* ad Canonicum Cenomanensem directa.

DECRETUM

S. CONGR. RIT. CIRCA HODIERNAM CENOMANENSIS ECCLESIÆ LITURGIAM
10 JAN. 1852

« 1° Utrum licita fuerit annis 1748 et 1749 innovatio Breviarii Missa-
« lisque Cenomanensium a ritu Romano prorsus alienorum, amotis prius
« veteribus ad formam Romanam correctis Breviario et Missali, sola Epi-
« scopi et Capituli Ecclesiæ Cenomanensis auctoritate, et inconsulta Sede
« Apostolica, facta aut probata?

« 2° Quatenus negative, utrum saltem hujusmodi Liturgia, vi *præscri-*
« *ptionis,* seu consuetudinis sæcularis, facta sit legitima, ita ut hodie qui-
« libet Sacerdos Cenomanensis possit eam tuta conscientia servare?

« 3° Quatenus iterum negative, an quilibet Sacerdos Cenomanensis, etiam
« Canonicus et Parochus, statim teneatur in conscientia tum et Horas ca-
« nonicas persolvere Missamque celebrare juxta ritum Romanum, quando
« scilicet privatim recitat et celebrat? »

« *Ad* 1um *Negative.*

« *Ad* 2um *Negative.*

« *Ad* 3um *Consulat conjunctim utramque Constitutionem* S. Pii V, *videli-*
« *cet illam quæ incipit :* Quod a Nobis, 7 *Idus Julii* 1568, *et aliam quæ*
« *incipit :* Ex proximo, 12 *Kalendas Octobris* 1571. »

Insuper, ex Decreto S. Congr. Rit. 15 Mart. 1608 (apud D. Bouix, *de Jure liturgico*), Ecclesiæ, quæ olim uti poterant beneficio exceptionis a S. Pio V factæ, ut Breviarium proprium retinerent, ad veterem liturgiam redire amplius non possunt, si semel hanc in gratiam Breviarii Romani abjecerint. Itidem illud exceptionis privilegium Ecclesiæ amiserunt, si in suam liturgiam quæcumque demum additamenta aut mutationes induxerint, uti constat ex pluribus declarationibus S. Congr. Rit. et ex Responso S. Sedis ad Archiep. Bisuntinum die 28 Aug. 1856.

58. — Licet autem omnes Galliæ Episcopi ad ritum Romanum redire exoptent, ut S. Sedi morem gerant, omnes tamen difficultates statim de medio tollere nequeunt; unde *Card. Gousset* (*n.* 698) concludit, posse privatos Sacerdotes Breviarium diœceseos interim recitare.

59. — QUÆR. 10° *An Sacerdos licentia Episcopi indigeat ad Breviarium Romanum recitandum in locis, ubi aliud toleratur?*

Resp. Neg. Constat ex responsione *S. Congreg. Rit.,* cui quæstio ista proposita fuit. Eminentissimi enim Cardinales, perpenso quæsito, unanimi consensu *negative* responderunt.

60. — QUÆR. 11° *An Clerici, ad Breviarium obligati, Proprio diœceseos uti teneantur?*

Resp. Affirm., dummodo *Proprium* illud a *S. Congr. Rit.* recognitum et approbatum fuerit. Ratio est, quia concessio hæc Officiorum propriorum habet rationem privilegii quoad communitatem, non autem quoad privatos. — Excipitur, si privati, virtute Indulti apostolici, possint *Proprio* diœceseos non uti.

QUÆR. 12° *Daturne adhuc obligatio recitandi Psalmos* GRADUALES, *Officium parvum B. M. V. et Officium defunctorum?*

Resp. 1° *Neg.* quoad Clericos qui Officium privatim recitant.

Resp. 2° *Neg.* etiam pro recitantibus Officium in choro, nisi ubi adest consuetudo Officia prædicta recitandi a tempore *S. Pii V.* — Sic *S. Congr. Rit.* pluries declaravit.

61. — QUÆR. 13° *An obligati ad Officium, sub gravi recitare debeant Officium defunctorum in die Commemorationis omnium defunctorum, nec non Litanias die festo S. Marci, et triduo Rogationum?*

Resp. ad 1um *Affirm.*, juxta omnes. Hoc autem Officium constat tantum Vesperis, Matutino et Laudibus. — *S. Lig. n.* 161.

Resp. ad 2um *Affirm.*, juxta communem sententiam. Ratio est, quia in Rubrica post fer. 2. Dom. V post Pascha sic dicitur : *Qui non intersunt processioni Litaniarum, dicant illas privatim post Matutinum cum suis precibus et orationibus.* — Verbum autem *dicant* grave præceptum importat, quando materia est gravis, qualis sane est materia Litaniarum. Insuper ubique viget consuetudo Litanias his diebus recitandi. Consuetudo autem est optima legum interpres. Gravem tamen obligationem negant aliqui, dicentes non constare de præcepto, præsertim gravi. — *S. Lig. n.* 161, dicit : *Magis mihi arridet prima sententia; non audeo tamen dicere secundam improbabilem.*

PUNCTUM II

De tempore et loco et corporis situ debitis ad Horas recitandas.

I. — QUOAD TEMPUS

62. — 1° Tempus ad integram Officii recitationem adimplendam præfinitum incipit a media nocte, et ad mediam noctem sequentem terminatur, ita ut semper a peccato gravi sit eximendus quisquis intra hoc tempus integrum recitat Officium, quacumque hora tali muneri satisfaciat. Ratio est, quia totum Officium in die naturali recitando quoad substantiam satisfacit. Imo Matutinum et Laudes ex privilegio ab Ecclesia concesso pridie sub vespere recitari possunt.

2° Matutinum et Laudes a Sacerdotibus ante Missæ celebrationem recitari debent. Constat ex Rubrica Missalis, *tit.* 1, *de Præparat. sac.*, ubi legitur : *Sacerdos celebraturus Missam, saltem Matutino cum Laudibus absoluto*, etc. Item *ex Constitutione Innocentii IV, ann.* 1254. *Vid. infr. Quær.* 2° *et* 3°.

3° Omnes Horæ parvæ tempore matutino recitari possunt; et duæ quidem priores ante meridiem recitandæ sunt; duæ vero posteriores toto tem-

pore tum matutino, tum vespertino dici possunt. Vesperæ et Completorium a meridie usque ad mediam noctem recitantur. In Quadragesima tamen a prima Dominica Vesperæ ante prandium recitari possunt ob antiquam disciplinam, juxta quam jejunium ante Vesperarum recitationem non frangebatur. Die tamen Dominica Vesperæ anticipari non possunt, quia jejunium ea die non servatur.

Olim sic Horæ recitabantur : Matutinum post mediam noctem, Laudes ad auroram, Prima post solis ortum, Tertia ad horam nonam matutinam, Sexta ad meridiem, Nona ad horam tertiam pomeridianam, Vesperæ ad solis occasum, Completorium ad noctis crepusculum. Hinc Clericus ordinatus subdiaconus tenetur tantum ad recitandas Horas tempori ordinationis correspondentes. Igitur si ordinatio fiat ante horam nonam matutinam, tenebitur ad *Tertiam* recitandam, non vero ad Horas antecedentes.

Quæsita.

63. — QUÆR. 1° *An horæ parvæ etiam ante auroram absque ulla causa recitari possint?*

Resp. Affirm. probabilius. Ratio est, quia ex quo sublata est antiqua consuetudo Horas illas tempore determinato recitandi, nulla alia lex vel nova consuetudo obligationem imposuit eas solum tempore auroram subsequente persolvendi. Imo graves theologi expresse asserunt, has Horas toto tempore matutino, seu a media nocte ad meridiem, recitari posse. Sic expresse *S. Lig., Hom. apost., tom.* III, *Append.* III, *n.* 74. — *Sættler, de Horis, art.* 2, *Quær.* 3°, etc.

QUÆR. 2° *An obligatio recitandi Matutinum et Laudes ante Missam urgeat sub gravi?*

Resp. Neg. saltem *probabilius.* Ratio est, quia nulla est connexio inter Officium et Missam, et proinde recitatio Matutini non videtur dispositio ad celebrandum, cum Sacerdos etiam aliter orando possit sese pie ad Sacrum disponere; nec apparet gravis obligatio ex Rubrica supra relata, neque sub gravi generatim apprehenditur. — *Ita communiter* cum *S. Lig., de Euch., n.* 347, *et Bened. XIV,* in opere *de sacrificio Missæ, lib.* III, *c.* XIII, contra *Antoine* et *alios paucos,* qui, seclusa causa excusante, grave esse contendunt.

64. — QUÆR. 3° *Quænam causa ab illa obligatione excusare possit?*

Resp.: Excusabit quælibet causa rationabilis, v. gr., si quis postulans a Sacerdote, ut Missam pro se celebret, exoptet ut statim celebretur; item si exspectet populus, aut aliqua persona gravis; si Superior præcipiat; si tempus celebrandi advenerit, nec possit differri celebratio sine aliquo incommodo; si major studii commoditas, vel major utilitas ex studiis percipienda hoc expostulet; si quod negotium inexspectatum advenerit; si pœnitens aliquis ante fuerit audiendus; et similia. — *S. Lig., ibid.*

65. — QUÆR. 4° *Quanam hora liceat incipere recitationem Matutini vespere diei præcedentis, juxta privilegium supra relatum?*

Resp.: Ex communi sententia theologorum licet incipere hora Vesperarum; tunc enim juxta omnes incipit dies ecclesiasticus, quoad ecclesiasticum saltem officium, et solemnitatem celebrandi, cum advenit hora primis Vesperis decantandis assignata. Horam autem Vesperarum plerique assignant,

quando sol medium cursum inter meridiem et occasum tenet; et hoc quidem universali consuetudine confirmatur; nam in variis locis, Romæ præsertim, confici solent tabellæ horam hanc diversis anni temporibus determinantes. — *Sanchez* tamen, *Diana*, *Salmant.*, cum quibusdam aliis, putant Matutinum cum Laudibus posse singulis anni diebus dici hora secunda post meridiem, quia hac hora, inquiunt, solent Vesperæ recitari. — *S. Lig.*, *n.* 174, relicta postrema hac sententia, quam olim tenuerat, priorem admittit tanquam veriorem, quin alteram condemnet [1].

QUÆR. 5° *An debeat iterari recitatio Matutini, si ante tempus prædictum habita fuerit?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia Breviarium est onus diei; ergo ipsa die assignata recitari debet : porro si fiat prædicta anticipatio, jam extra diem recitatur Officium, haud secus ac si recitarentur Horæ parvæ diei sequentis ante mediam noctem.

66. — QUÆR. 6° *An Matutinum Officii defunctorum et Litaniæ pro festo S. Marci ac diebus Rogationum, pridie vespere recitari possint?*

Resp. ad 1um *Affirm. probabilius.* Constat ex universali consuetudine, necnon ex Rubricis quæ sic habent : *Dicto* Benedicamus Domino, *absolute incipit Matutinum defunctorum.* Ergo cum Matutinum Octavæ festi Omnium Sanctorum soleat aut certe possit anticipari, consequenter etiam anticipari potest Matutinum defunctorum.

Negant *aliqui* cum *Lacroix*, innixi Decreto *S. Congr. Rit.* Sed Decretum illud, juxta *S. Lig.*, *n.* 174, videtur respicere tantum recitationem in choro.

Resp. ad 2um *Neg.* Ratio est, quia Litaniæ affixæ sunt diei, nec *per se* videntur conjungi cum Matutino et Laudibus. Insuper supplent assistentiam ad processionem, quæ omnino diei est affixa. Præterea si festum *S. Marci* transferatur, non debent transferri Litaniæ; ergo Matutino non inhærent, nec ullam connexionem cum illo habent. — *S. Lig.*, *n.* 174, *Quær.* 3°. — *Lacroix.*

67. — QUÆR. 7° *An prævidens impedimentum recitandi Officium ipsa die obligationis, teneatur recitare Matutinum et Laudes vespere vigiliæ?*

Resp. Neg. Ratio est, quia licet Matutinum et Laudes recitari possint pridie, non tamen debent. Ergo obligatio stricta non urget ante mediam noctem sequentem. Ergo stante impedimento a media nocte ad mediam noctem, tollitur obligatio. Valde tamen expedit, ut recitatio anticipetur.

68. — QUÆR. 8° *Quanam hora incipi possit recitatio Vesperarum mane tempore Quadragesimæ?*

Resp.: Dicunt *Salmanticenses, tract.* XVI, *c.* III, *n.* 15, Vesperas in Quadragesima recitari ab hora undecima posse, seu una hora ante meridiem. Regula autem generalis est, Vesperas privatim recitari posse eadem hora

[1] Imo priorem, seclusa speciali concessione, esse tenendam, recentius declaravit S. Rituum Cong. Interrogata enim ab Episcopo de Zacathecas in Mexicana republica: « Quanam hora liceat incipere privatim recitationem Matutini cum Laudibus vespere diei « præcedentis? » nam (aiebat Episcopus) « in istis regionibus non omnium eadem est « super hac re sententia »; — respondit die 16 mart. 1876 : *Incipi posse, quando sol medium cursum tenet inter meridiem et occasum.* — *Anal. J. pontif., Février* 1881, *col.* 248.

qua in choro recitari solent. Porro in choro recitari debent post Missam conventualem et Nonam. Hora autem Missæ conventualis a consuetudine locorum pendet.

Cæterum nulla adest obligatio Vesperas recitandi ante meridiem, sed est merum privilegium, quo nemo uti tenetur. Completorium autem prædicto privilegio non gaudet; unde etiam per Quadragesimam post meridiem recitandum est.

II. — QUOAD LOCUM ET SITUM

69. — 1° *Quoad locum.* Officium chori in ipso loco ad hoc destinato, seu in choro vel in ecclesia recitari debet. Officium vero, si recitetur privatim, dici potest in omni loco, sive in oratorio, sive domi, sive rure, aut etiam in via deambulando, aut iter agendo, dummodo locus attentioni requisitæ et devotioni congruus sit. — *S. Lig. n.* 179.

2° *Quoad situm.* Privatim recitari potest Officium omni situ decenti sive genibus flexis, sive stando, sive sedendo, sive deambulando. Ita praxis universalis, cui concinunt omnes theologi.

Quæsita.

70. — QUÆR. 1° *An liceat recitare Officium decumbendo in lecto?*

Resp. Neg., seclusa rationabili causa; talis enim situs aliquam sapit irreverentiam. Idem etiam dicendum est de quolibet alio situ mollitiem redolente. Attamen hæc irreverentia nunquam peccatum veniale excedit. — Sic *Conc.* et *Viva* apud *S. Lig., n.* 179. Quæcumque autem causa mediocris ab omni culpa excusabit, v. gr., morbus aut infirmitas quælibet, dolor capitis, defatigatio, vel si quis nocte dormire nequeat, Officium recitare posset, quin surgere teneretur.

QUÆR. 2° *An liceat Officium recitare in curru vel equo?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia id nulla lege prohibetur; nec aliunde obstat attentioni, nec reverentiæ orationi debitæ, etiamsi alii essent itinerantes et simul confabulantes. Id enim obtinuit generalis etiam piorum consuetudo. — *Ita communiter.*

71. — QUÆR. 3° *An sit culpa non servare rubricam, ex qua preces quædam genibus flexis sunt recitandæ?*

Resp. 1° *Neg.,* si agatur de recitatione *extra chorum;* quippe ex consuetudine et communi interpretatione hæc rubrica solum chorum respicit. Idem dicendum de aliis signis in choro usitatis. Hæc quidem laudabiliter fiunt in privata recitatione, sed citra culpam omittuntur. — *S. Lig., n.* 179, *et alii communiter.*

Resp. 2° : Si agatur de recitatione *in choro, controvertitur.* Affirmant alii, alii negant prout rubricam habent tanquam *præceptivam,* vel *directivam.* Attamen talis omissio nunquam culpam venialem excedere potest. — *S. Lig., ibid.,* etc.

QUÆR. 4° *An sit peccatum, Breviarium recitare in loco indecenti?*

Resp. : Probabilius negandum *per se* videtur, secus enim indecens foret orare in loco indecenti, quod falsum est, siquidem, cum Deus sit ubique, etiam ubique orari et adorari potest, ut patet ex Apost. I

Tim. II, 8 : *Volo viros in omni loco orare.* — *S. Lig. n.* 179. — *Lacroix, n.* 1320, *et alii* contra nonnullos, qui dixerunt adesse peccatum veniale, quod hoc aliqua irreverentia non careat.

PUNCTUM III

De modo Horas recitandi.

Horæ sunt recitandæ 1° ordine præscripto, 2° cum debita pronuntiatione et devotione.

I. — QUOAD ORDINEM

72. — Duplex est ordo servandus in Breviarii recitatione, scilicet ordo Officiorum et ordo Horarum. 1° Ordo Officiorum describitur in calendario festorum et in rubricis pro illorum translatione, ubi plura simul concurrant. 2° Ordo Horarum ille est, qui in Breviario exponitur, nempe ut recitetur primo loco *Matutinum* cum *Laudibus*, deinde subjungantur Horæ parvæ, id est *Prima, Tertia, Sexta, Nona*, et tandem sequantur *Vesperæ*, cum *Completorio*.

Quæsita.

73. — Quær. 1° *An præcepto recitandi Horas satisfaciat qui ex errore vel inadvertentia aliud Officium pro Officio diei recitat?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia Ecclesia non præsumitur velle aliquem uno die bis ad hoc onus obligare, et quia substantia recitationis satis servata est. Hinc axioma vulgare, quod veluti regula in hisce adjunctis habetur : *Officium pro Officio valet.* Nulla igitur est obligatio, completa recitatione, aliud Officium recitandi. — *Ita communiter.* — *S. Lig., n.* 161, *Quær.* 3°. — *Lacroix, n.* 1351. — Idem dicendum etiam de quavis parte Officii, juxta axioma : *Error corrigitur, ubi deprehenditur.*

Consilium tamen est, inquit *Laymann cum aliis*, non vero obligatio, subjungere propria Officii omissi. Sed quando Officium esset notabiliter brevius, v. gr., Officium Sancti alicujus pro Officio Dominicæ, facienda videtur aliqua compensatio, v. gr., recitando novem Psalmos ex 1° Nocturno. — *S. Lig., ibid.*

74. — Quær. 2° *Si quis ex errore recitaverit aliquam partem tantum Officii indebiti, et ad errorem advertat, an possit prosequi inceptum Officium, an vero teneatur recitare reliqua de Officio diei?*

Resp. : Juxta communem sententiam theologorum datur libertas. Potest igitur vel prosequi vel reliqua recitare de Officio debito, finito tamen Psalmo, vel oratione. Attamen melius est Officium mutare juxta multos, qui statuunt hanc regulam : *Error corrigitur, ubi deprehenditur.* Sed hoc est ex mero consilio, non vero ex præcepto. — *S. Lig., n.* 161, *Quær.* 5°. — *Lacroix, n.* 1255. — *Tambur.*, etc.

75. — Quær. 3° *An, cum jam dixeris unum Officium pro altero, possis Officium omissum recitare die qua occurret Officium jam a te recitatum?*

Resp. Neg. Sed Officium recitatum iterum est recitandum. Ratio est,

quia Ecclesia tunc solum præscribit Officium transferri, quando non recitatur propter Dominicam vel Officium majus; insuper adest obligatio se conformandi cum ritu communi Ecclesiæ. — *Sic Lugo, Resp. Mor. lib.* V, *dub.* 8. Hoc dicit *probabilius S. Lig., n.* 161; sed ut moraliter certum habendum est, ex decreto *S. R. Congreg. die* 17 *Junii* 1674, apud *Gardellini, n.* 2634 (Ed. III).

76. — QUÆR. 4° *An vel quomodo peccet, qui* SCIENTER *aliud Officium pro Officio diei recitat?*

Resp. 1° : Nullum peccatum facit, si rationabili de causa id faciat, v. gr., si Officium proprium habere facile nequeat, vel si Caritatis causa recitet cum socio Officium diversum dicente, modo Officium illud sit a S. Sede approbatum et sit æquale vel fere æquale; imo sola ratio societatis sat rationabilis apparet; ait *S. Lig. n.* 161.

Resp. 2° : Seclusa ratione, erit quidem peccatum, sed veniale tantum, si Officium in æquale aut fere æquale mutetur, quia satisfit obligationi quoad substantiam, modo tamen raro fiat. — *S. Lig., ibid.* — *Roncaglia*, — *Sporer*, etc., contra *alios*, qui dicunt semper esse mortale.

Resp. 3° : Si Officium notabiliter brevius recitetur, grave peccatum est, quia tunc non satisfit substantiæ obligationis. Patet tum ex natura rei, tum ex prop. 34ª ab *Alexandro VII* damnata, quæ sic sonat : *In die Palmarum recitans Officium Paschale satisfacit præcepto.*

77. QUÆR. 5° *Quale sit peccatum ordinem invertere in recitatione Horarum?*

Resp. 1° : In recitatione *privata* nunquam excedit veniale, quia talis ordinis inversio gravem deformitatem non continet; ordo enim servandus non est, nisi sub præcepto secundario et tanquam circumstantia minoris momenti. Si autem ex aliqua justa causa ordinem mutes, v. gr., ad recitandum cum socio, qui jam ulterius in recitatione processit, omni prorsus culpa carebis. Dicunt quidam inversionem ordinis esse peccatum mortale, si frequenter fiat; sed *probabilius* negandum est cum *S. Lig. n.* 170.

Resp. 2° : In recitatione *publica, controvertitur*, utrum sit peccatum grave, necne, invertere ordinem aut mutare tempus Horarum. Alii *affirmant*, si inversio vel temporis mutatio sit notabilis, nec adsit causa excusans. Ratio est, quia Canones pluries repetunt Horas statutis temporibus esse recitandas. — *Azor*, etc. — *Negant* vero alii, quia hujusmodi circumstantia non pertinet ad præcepti substantiam, sed est mere accidentalis. Utraque sententia probabilis est; sed secunda probabilior, quia de gravi præcepto non constat. — *Ita S. Lig., n.* 171.

78. — QUÆR. 6° *Quænam sit causa Horarum ordinem invertendi?*

Resp. : Quælibet causa rationabilis excusat. Possunt autem assignari sequentes, scilicet 1° si inviteris ab amico ad aliquam Horam cum ipso recitandam, et tu Horam præcedentem aut præcedentes nondum recitaveris; 2° si mane non habes Breviarium ad manum, nec commode possis exspectare, tunc posses ex Diurnali, quod habes, recitare Horas diurnas, postea Matutinum recitaturus; 3° si non habeas Lectiones ad manum, potes recitare Psalmos Matutini et Laudum, imo et reliqua, dilatis Lectionibus; 4° si venias ad chorum Hora jam incepta, potes pergere cum aliis, et postea quæ omissa sunt, supplere. Item si venias ad chorum una Hora

jam absoluta, potes cantare cum choro posteriorem, et postea supplere priorem. — *Ita S. Lig., n.* 170.— *Lacroix, n.* 1309 *et* 1311, *et alii communiter.*

79. — QUÆR. 7° *An sit peccatum dicere Matutinum diei sequentis ante absolutum Officium diei præsentis?*

Resp. : Est quidem peccatum, sed veniale tantum, si absque causa fiat. Sufficiens autem causa est si ab alio rogeris, ut Matutinum diei sequentis cum ipso recites; et generatim quæ admittitur ad inversionem ordinis inter Horas ejusdem diei, sufficit etiam in præsenti casu. — *Lacroix, n.* 1315. — *Suarez, de Hor. Canon. c.* XXIV, *n.* 3, *et alii.*

80. — QUÆR. 8° *An peccet, qui non recitat commemorationes juxta ordinem per Rubricam assignatum?*

Resp. : Negant plures, quia Rubrica illa mere directiva videtur, sicut eæ quæ situm corporis, vel signa crucis respiciunt. Imo idem dicunt de ordine servando inter commemorationes in Missa. Sed hoc saltem ultimum difficilius admittendum videtur, quia, juxta probabiliorem sententiam, omnes Rubricæ in ipsa Missa servandæ, sunt præceptivæ, ut dicit *S. Lig.*, 6, *n.* 399.

II. — QUOAD PRONUNTIATIONEM

81. — Pronuntiatio debet esse vocalis, integra, continuata.

1° *Vocalis.* Officium recitari debet voce, et quidem distincta; non autem sufficit ut sola mente legatur, aut tantum oculis percurratur; nec satis est, si recitetur gutture vel intra dentes, aut syncopando, linguave titubante abbreviando. Ratio est, quia oratio proprie *vocalis* præcipitur; porro non censetur proprie *vocalis*, nisi voce distincta fiat. — *Ita omnes.*

2° *Integra.* Officium integre recitari debet : ad integritatem autem pertinent *Pater, Ave, Credo*, in principio et fine Horarum, prout in Rubricis adnotatur. Non tamen pertinent ad integritatem Officii orationes *Aperi Domine*, et *Sacrosanctæ;* sed solum ex consilio recitantur.

3° *Continuata.* Quæcumque notabilis interruptio intra unam Horam, si absque ulla causa fiat, culpa non caret; sed peccatum veniale non excedit. *S. Lig. n.* 166.

Quæsita.

82. — QUÆR. 1° *An recitans Officium debeat se audire ut satisfaciat?*

Resp. Neg. probabilius. Ratio est, quia non præcipitur auditio, sed tantum recitatio, id est verborum pronuntiatio, quæ dicitur vocalis : sufficit igitur, si ille, qui recitat, conscius sibi sit, se verba pronuntiare. — *Laymann, Spor., Salm.*, et hoc dicit sat *probabile S. Lig. n.* 163, contra *alios.*

83. — QUÆR. 2° *Quænam sint causæ justæ Officium interrumpendi?*

Resp.: Quælibet causa rationabilis sufficit ad Horam quamcumque interrumpendam; præsertim autem adnumerantur causæ sequentes : 1° quælibet utilitas propria vel aliena, quæ sine aliquo incommodo differri non possit; 2° ratio urbanitatis vel caritatis, aut ratio exsequendi mandata Superiorum; 3° si excipienda sit confessio alicujus qui non libenter exspectet; 4° si velis aliquid agere aut adnotare, ut tollas distractionem sive sollicitudinem, v. gr.,

ne obliviscaris, etc., modo tamen non frequenter fiat; quia frequens interruptio ob hanc causam aliqua irreverentia non caret; 5° licite etiam potest recitationi interjici aliqua brevis oratio, vel aliquis pius cordis affectus. Minus tamen deceret meditandi gratia in istis diutius et frequenter immorari, quia ratio recitationis seu orationis vocalis non satis servaretur; et si, vocales orationes longiores et minime pertinentes ad Officium interserendo, pars notabilis adderetur Horis, id, juxta quosdam, esset veniale utpote contra formam præscriptam. — *S. Lig. n.* 168. — *Salmant., tr.* XVI, *c.* III, *n.* 4. — *Lacroix, n.* 1307, *et alii communiter.*

84. — QUÆR. 3° *An Matutinum separari possit a Laudibus?*

Resp. Affirm. juxta communem sententiam. Sic enim *S. Lig., n.* 167: *Commune est, quod Matutinum potest a Laudibus separari sine ulla causa, ut dicunt Salm., Bonac., Concin., Suar., Sanch., Navarr., Lacroix, Less.* Tunc autem, finito Matutino, dicendum est *Pater noster,* ut fieri debet post quamcumque Horam.

85. — QUÆR. 4° *An Nocturni separari possint sine causa?*

Resp. Affirm. Constat ex universali consuetudine, cui nulla lex opponi potest. Imo olim ex praxi Ecclesiæ separabantur, cum in variis noctis horis recitari solerent. Quare igitur nunc separari non possent? — *Ita Salmant., et alii communius* contra *alios.* Imo dicunt non pauci, etiam sine causa speciali intervallum trium horarum interponi inter singulos Nocturnos posse. Si autem adsit *justa causa,* cujus gratia Nocturni separari debeant, intervallum illud pro ratione illius causæ protrahi etiam potest. — *Ita Busemb., Bonac., Salm., Viva,* quorum sententiam merito *probabilem* appellat *S. Lig., n.* 167.

86. — QUÆR. 5° *An vel quomodo ille peccet, qui, recitato uno vel altero Nocturno in vigilia, reliquam Matutini partem tota nocte interjecta recitat?*

Resp. 1° : A peccato mortali semper eximendus est, quia substantiæ præcepti satisfacit. Ex generali enim regula tradita a *S. Lig., n.* 168, et ab *aliis communiter,* præcepti substantiæ satisfit, quoties Officium integre recitatur in die naturali, vel ecclesiastico, ita ut nunquam peccatum veniale tunc excedatur, quantacumque interruptio etiam sine causa intercedat. Ergo casus præsens excludi non debet.

Resp. 2° : A peccato veniali excusandus etiam ille erit, qui rationabili de causa id peragit, v. gr., si Officium sit valde productum ut Officium Dominicæ, et recitato primo Nocturno sit valde defatigatus, vel somno obrutus, etc. Ratio ex dictis sequitur; siquidem justa de causa interruptio quælibet licita est. — *Reuter, de Horis, can., n.* 262.

87. — QUÆR. 6° *An vel quatenus repetenda sit aliqua Hora propter notabilem interruptionem interpositam?*

Resp. 1° : Hora integra nunquam est repetenda, etiamsi interruptio absque justa causa interposita fuerit. Ratio patet ex modo dictis. Insuper singuli Psalmi, singulæque Lectiones vel Orationes suam completam significationem habent, et satis uniuntur per intentionem continuandi.

Resp. 2° : Imo *per se* loquendo, nihil est necessario repetendum, etiamsi interruptio in medio Psalmo fiat, modo non sit in medio versiculo, vel in media oratione, quia etiam singuli versiculi suam particularem significationem habent. — *S. Lig., n.* 168, *et alii communiter,* contra *aliquos.*

QUÆR. 7° *An in recitatione Officii liceat aliquid ex devotione miscere, vel apponere?*

Resp. Neg., quia in Officiis nihil est addendum vel immutandum, nisi a Sede Apostolica fuerit concessum. — Sic *S. Congreg. Rit.* die 10 Junii 1690.

88. — QUÆR. 8° *Ad quid teneatur, ratione pronuntiationis, recitans Horas cum socio, vel cum choro?*

Resp.: Ad satisfaciendum obligationi requiritur, 1° ut recitatio alternis versibus fiat. Si autem plures quam duo recitent, debet, facto duplici choro, alternatim recitari, quia hic modus Ecclesiæ consuetudine admittitur; 2° dicantur versus successive, et non simul; nec unus resumat, antequam alter suum expleverit; 3° quæ ab uno dicuntur, ab aliis audientur, ut communicent, et fiat una oratio moralis. Non tamen necesse est, ut audientes submissa voce partem aliorum pronuntient. — *Ita communissime.* — *S. Lig. n.* 162.

QUÆR. 9° *An satisfacias, si recites Horas cum laico, aut alio non obligato, aut cum distracto, vel non attento?*

Resp. Affirm. ad omnia. Ratio est, quia hæc non impediunt, quominus tu recites Horas juxta morem Ecclesiæ. Defectus obligationis, vel attentionis ex parte alterius, tuam recitationem non immutat, nec vitiat. Ergo si socius sit obligatus, et non attendat, ipse non satisfacit, non communicando tecum; sed non impedit quominus tu cum eo communices, si recte pronuntiet, et recte audias. — *Lacroix, n.* 1295.

89. — QUÆR. 10° *An tenearis repetere quæ recitasti cum imperfecta, seu mutilata pronuntiatione?*

Resp. 1° *Affirm.*, si mutilatio sit valde notabilis, ita ut sensus verborum sit corruptus et destructus; idque valet, etiamsi involuntarie feceris, quia vitium substantiam recitationis afficit; excipe, nisi obstet impossibilitas, v. gr., balbuties.

Resp. 2° *Neg.*, si ita syllabas mutiles, ut sensus verborum non corrumpatur, vel si mutiles in parva quantitate; culpa enim tunc non afficit substantiam obligationis, et proinde veniale non excedit. Imo nullo modo peccas, si hoc facias involuntarie ob inadvertentiam, vel balbutiem, aut inveteratam consuetudinem, quæ difficulter vinci possit; cæterum ad hanc consuetudinem emendandam opportunum studium adhibeatur oportet.

QUÆR. 11° *An oratio dicenda sit post Matutinum, quando Laudes separantur?*

Resp. Neg. probabiliter; sed sufficit post Matutinum recitare *Pater noster.* Ratio est, quia *probabiliter* Matutinum et Laudes unam Horam moraliter efficiunt, et aliunde oratio in sola nocte Nativitatis Domini præcipitur. — *Ita S. Ligor., n.* 167. — *Salmant.* — *Sanchez.* — *Viva,* etc. — *Voit, n.* 1064, etc.

Affirmant tamen etiam *probabiliter* alii, quia (aiunt) probabile est Matutinum et Laudes esse duas Horas distinctas. Sic *Gavantus, Bonacina, Navarr.*, et probabile dicit *S. Lig., ibid.*

QUÆR. 12° *An ante Laudes a Matutino separatas dicendum sit* Pater et Ave, *ut ante alias Horas?*

Resp.: Alii affirmant absolute, quia tunc Laudes sunt Hora distincta a

Matutino. Sic *Sættler*, etc. Alii negant *probabilius*, quia id nullibi præscribitur. Nec valet ratio, quod Laudes tunc sint instar Horæ distinctæ; nam *Pater* et *Ave* non dicuntur initio Completorii, quamvis hoc sit Hora distincta. — *Ita Voit, n.* 1064. — *Lacroix, n.* 1305.

III. — QUOAD ATTENTIONEM ET DEVOTIONEM

90. — Officium recitandum est *attente* et *devote*, cum sit oratio et quidem publica, seu a ministro publico ab Ecclesia deputato recitanda. Hinc voluntarie distractus in horis recitandis peccat saltem venialiter. An autem aliquando peccet graviter, mox in quæsitis dicetur.

Voluntariæ autem sunt non solum distractiones quæ intenduntur, sed etiam illæ quæ volitæ sunt in causa, scilicet quæ proveniunt ex negligentia, levitate, nimia præoccupatione negotiorum peragendorum, ex curiositate ad objecta externa circumspiciendo, ex circumstantiis loci vel temporis non opportuni, nisi hoc ratio quæpiam excuset. — *Bouvier*, etc.

Quæsita.

91. — QUÆR. 1° *Quotuplex distinguatur attentio?*

Resp. : Duplex, interna scilicet et externa. Prior consistit in interiori mentis advertentia ad id quod agitur; posterior vero est, quæ excludit omnem externam actionem physice cum recitatione incompossibilem, ut fabulari, scribere, etc.

Rursus attentio interna triplex est, scilicet 1° *spiritualis*, quæ est ad Deum ipsum, ut orationis terminum; 2° *litteralis*, seu ad sensum verborum, et rerum significationem; 3° *materialis*, quæ fit ad verba tantum, ad ea nempe rite proferenda. — *Vide Ium vol., n.* 344.

QUÆR. 2° *An attentio interna sub gravi requiratur?*

Resp. : Duplex est sententia inter theologos.

Ia Sententia communior affirmat. Ratio est, 1° quia oratio sine attentione interna non est oratio. Oratio enim est elevatio mentis ad Deum; atqui, seclusa interna attentione, nulla habetur ad Deum mentis elevatio. Ergo... Præterea ad Horas persolvendas requiritur saltem aliqua intentio colendi Deum; atqui hæc intentio haberi nequit sine aliqua attentione interna. Ergo... 2° Quia credendum non est, Ecclesiam intendisse materialem tantum attentionem in divino Officio persolvendo præscribere. Imo *Concilium Trid.* internæ attentionis necessitatem videtur expresse declarasse dicendo, Officium esse recitandum reverenter, distincte et devote. 3° Si nulla requireretur attentio interna, non esset ratio, cur voluntaria distractio jure divino prohiberetur.—*Ita Sanchez, — Azor, — Roncaglia, et alii multi.*

IIa Sententia negat, et dicit, ad satisfaciendum substantiæ recitationis, et ad peccatum mortale removendum, externam attentionem absolute sufficere. Ratio est, quia, si requireretur attentio interna, non satisfaceret suæ obligationi qui involuntarie distractus Horas recitaret; nam, destructa, quamvis inculpabiliter, rei essentia, res ipsa destructa manet: hoc tamen neque adversarii admittunt. Sic autem concludit S. Lig., n. 177 : *Prima sententia probabilior videtur saltem ob auctoritatem extrinsecam et omnino*

ut tutior consulenda est; sed secunda tum ob Doctorum auctoritatem, quæ non est contemnenda, tum ob rationes non levibus fundamentis innixas, satis probabilis apparet. Huic conclusioni libenter adhæreo. — *Recole dicta de Missa, t.* I, *n.* 345.

92. — QUÆR. 3° *Quænam attentio interna requiratur juxta priorem sententiam?*

Resp.: Quælibet certo sufficit, quia, sive sit spiritualis, sive litteralis, sive materialis, mens ad Deum elevatur, et fit vera oratio etiamsi attentio esset tantum ad verba. Hinc nec spiritualis requiritur attentio, neque litteralis, quæ impossibilis est pro multis, scilicet pro Monialibus, et pro nonnullis Religiosis linguam latinam ignorantibus. Ergo satis est, si habeatur attentio materialis; sufficit enim attentio ad verba cum intentione generali colendi Deum. Imo neque requiritur attentio ad singula verba, sed sufficit attentio moralis et generalis, qua quis curet omnia dicere cum intentione orandi. — *Ita S. Lig., n.* 176. — *Lacroix, n.* 1344.

QUÆR. 4° *Quænam sint remedia ad distractiones repellendas?*

Resp.: Alia sunt negativa et alia positiva. Remedia negativa reducuntur ad eorum omnium subtractionem, quæ sunt causa distractionis, v. gr., impedire quominus circumvagentur oculi, a majori hominum strepitu se subducere, ad negotia diversa non properare, etc. — Remedia vero positiva sunt 1° sub initio recitationis efformare intentionem Deum laudandi; 2° renovare intentionem in fine Psalmorum, quando dicitur *Gloria Patri...;* 3° Dei præsentiam sæpe in mentem reducere; 4° sibimet exhibere Passionem Domini nostri, distribuendo varias illius Passionis circumstantias per Horas singulas, etc. — *S. Lig. n.* 177.

PUNCTUM IV

De causis excusantibus a recitatione Horarum.

Causæ a recitatione divini Officii excusantes sunt 1° impossibilitas; 2° caritas; 3° dispensatio.

93. — I. *Impossibilitas,* sive physica, sive moralis, quæ consistit in gravi difficultate Officium recitandi. Hinc excusatur

1° Qui non habet Breviarium, quia, v. gr., illud iter suscipiendo, oblitus est, aut in itinere perdidit, cum impotentia aliud comparandi. Si tamen culpa sua oblitus fuerit aut perdiderit, aut projecerit, peccavit, et omissio Horarum, pro gravitate culpæ admissæ, ipsi imputanda est.

2° Qui gravi morbo laborat, v. gr., febri, dolore intestinorum vel capitis; vel qui juste timet, ne ex recitatione grave subsequatur incommodum, etc. Unde satis excusatur qui prudenter credit vel timet, ne ob Officii recitationem ei notabilis gravedo capitis, vel cruditas stomachi, aut virium lassitudo, aut aliud grave incommodum inde proveniat.— *S. Lig., n.* 154, *not. I.*

3° Convalescens ex gravi morbo per aliquot dies excusari potest ad arbitrium prudentis, donec vires reficiantur. Et hoc admitti potest, etiamsi infirmus Missam jam celebret. — *S. Lig., ibid., not. II.*

4° Excusatur etiam qui tempore persecutionis timet, ne ex recitatione

Breviarii prodatur; item qui graviter oculis laborat, etc. — *S. Lig.; n.* 156 *et* 157, *et alii communiter.*

II. *Caritas erga proximum,* id est gravis occupatio, quæ sine scandalo aut notabili detrimento proximi omitti nequeat. Talis occupatio excusat a recitatione Officii, quia præceptum naturale caritatis prævalet legi ecclesiasticæ. Hinc excusaris a recitatione Horarum sive totaliter sive partialiter,

1° Si sub nocte Officium, v. gr., Vesperas recitaturus advoceris statim ad moribundum, neque ad Officii obligationem persolvendam tempus vel commoditas tibi suppetat.

2° Si tota die occuperis in excipiendis confessionibus, quæ ob peculiares circumstantias differri non possint, v. gr., in sacris missionibus, ac præsertim sub earum finem, cum sis discessurus, etc.

3° Si concionem sine scandalo aut famæ detrimento omittere non posses, nec tamen eam præparandi suppeteret tempus, si recitandum esset Officium.

4° Si occuperis tota die in sedandis jurgiis, aut assistendis infirmis, v. gr., tempore morbi contagiosi, etc. —*S. Lig., n.* 156, *et alii.*

94. — III. *Dispensatio legitima,* seu a legitimo Superiore concessa.

1° Obligatio divinum Officium recitandi, cum sit de jure ecclesiastico, a Superioribus ecclesiasticis tolli potest.

2° Papa hanc dispensationem concedere potest valide in omni casu, etiam sine causa; licite autem ex causa rationabili, v. gr., ob nimiam occupationem, ad scrupulos sedandos, etc.

3° Episcopus etiam dispensare potest ab hac lege, sed non valide sine causa sufficienti, et tantum cum aliquo in particulari ad tempus, scilicet 1° quando dubitatur de impotentia morali, aut de gravitate detrimenti metuendi; 2° quando difficilis est recursus ad Papam; 3° quando dispensatio petitur ob causam quæ frequenter recurrit, v. gr., ob infirmitatem; 4° quando petitur dispensatio ad breve tempus.— *Ita S. Lig., n.* 159. — *Recole dicta in tract. de Legibus, t.* I, *n.* 115.

Quæsita.

95. — Quær. 1° *Quid agendum in dubio, an infirmitas sufficiat ad excusandum necne?*

Resp. 1° : Potest infirmus se committere judicio medici, ut dicitur in *Jure can. c. Fraternitatis, de frig. et mal.;* 2° potest acquiescere judicio Superioris, qui in dubio etiam dispensare valet; 3° potest se remittere judicio probabili viri prudentis; 4° imo probabiliter potest etiam stare proprio judicio, si tale judicium ipsemet ferre possit. — *S. Lig. n.* 154.

Quær. 2° *Ad quid teneatur infirmus, si certus sit se integrum Officium persolvere non posse, dubitet vero, an partem recitare valeat?*

Resp.: Probabiliter ad nihil tenetur. Rationabiliter enim a toto Officio excusatur, ne scrupulis angatur, nesciens quousque possit ac teneatur recitare; quæ quidem anxietas magnum, ut ait S. Ligorius, nocumentum ipsi afferret. — *S. Lig. n.* 154, *in fine.*

96. — Quær. 3° *An utcumque impeditus a recitando integro Breviario, teneatur ad partem quam recitare potest?*

Resp. : *Affirm. prorsus.* Ratio patens est. Obligatio enim Breviarii cadit in singulas ejus partes, cum res præcepta sit divisibilis. Constat etiam ex propositione 54ª damnata ab Innoc. XI, quæ sic jacet : *Qui non potest recitare Matutinum et Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.* Igitur qui caret Breviario, et nihil aliud scit memoriter, quam Laudes vel Completorium, ista sub gravi recitare tenetur.

QUÆR. 4° *An tenearis ad Psalmos recitandos, si hos tantum præ manibus habeas, vel scias memoriter, relictis Lectionibus cum Responsoriis?*

Resp. Affirm. probabilius. Ratio est, quia cum possis partem notabilem Officii recitare, nulla est causa, cur ab ea excuseris. — *S. Lig. n.* 158. — *Lacroix, n.* 1220. — *Sporer,* etc. — Attamen *plures* dicunt, te ad nihil teneri, quia tunc deficit forma a S. Pio V præscripta. Horum autem sententia satis probabilis videtur. Nec obstat sup. allata prop. 54ª ab Innoc. XI damnata, quia in illa agitur de eo qui Horas integras absolvere potest. — Sequens autem regula traditur a *S. Lig. et aliis : Si potes recitare quantum est parva Hora, teneris sub gravi id recitare; si vero minus, ne sub veniali quidem aliquid recitare obligaris, quia talis modica pars, seorsim sumpta, non censetur æstimabilis ad finem a lege intentum?*

97. — QUÆR. 5° *An tenearis socium adhibere, si non valeas solus Horas recitare?*

Resp. Affirm., si facile aliquem invenias, quem commode adhibere possis. Ratio est, 1° quia tunc non datur proprie dicta impotentia; 2° quia præcepta Ecclesiæ requirunt diligentiam ordinariam ad sui adimpletionem : porro nullum medium est magis ordinarium, quam socium in recitatione adhibere. — *Ita communiter.* — *S. Lig. n.* 158. — *Salmant.*, etc.

QUÆR. 6° *An tenearis adhibere socium, stipendio soluto, si alium commode non invenias?*

Resp. Neg. juxta sententiam communem. Ratio est, quia medium est omnino extraordinarium, et etiam incommodis plenum est : unde ad illud Ecclesia non censetur obligare. Imo si prompte non occurrat socius tecum gratis recitaturus, non teneris aliquem cum anxietate et sollicitudine quærere, quia et hoc evaderet medium extraordinarium. — *Ita Salmant., c.* III, *n.* 44. — *Suarez, de Religione, t.* II, *l.* IV, *c.* VIII, *n.* 12.

ARTICULUS II

DE OBLIGATIONIBUS NEGATIVIS CLERICORUM, SEU DE IIS QUÆ CLERICIS PROHIBENTUR

98. — Generatim prohibentur Clerici, ne iis se dedant, quæ statum ecclesiasticum dedeceant, v. gr., ne artem macellariam, tabernariam, medicam et chirurgicam, excepto casu necessitatis, exerceant; ne agant judicem in causa sanguinis, vel advocatum, vel patronum, aut tabellionem in pactis sæcularibus. Item prohibentur Clerici armati incedere, tabernas ingredi, et alia complura. Maxime vero clericis prohibentur sequentia : 1° habitatio cum mulieribus; 3° ludus aleatorius; 3° gestatio armorum et venatio; 4° negotiatio. De singulis breviter.

§ I. *De habitatione cum mulieribus.*

99. — Habitatio sub eodem tecto cum mulieribus jam inde a prioribus Ecclesiæ temporibus Clericis per sacros canones generatim prohibita fuit. Sic in Concilio Nicæno I, can. 3 : *Vetuit omnino magna Synodus, ne liceat Episcopo aut Presbytero, nec Diacono, nec uni penitus eorum qui sunt in Clero, introductam habere mulierem*, præterquam utique *matrem, vel sororem, vel amitam, vel eas solas personas quæ omnem suspicionem effugiunt.* — Constat etiam ex *cap.* 1 *et* 9, *de Cohab.* Item ex *Conc. Later. I, c.* III. Hinc plerisque in locis etiam Episcopi in Synodis præscripserunt, ut Clericis cohabitare fas esset cum iis tantum mulieribus quæ stricto consanguinitatis vel affinitatis vinculo, primo scilicet et secundo gradu, conjunctæ sunt. Nec permiserunt ab ipsis admitti ancillas, nisi compertæ probitatis forent. Imo in plerisque statutis synodalibus prohibitum reperitur, ne Clerici ancillas secum habeant, quæ ætatem 40 annorum non expleverint. Ratio autem præcepti est, tum ut removeatur periculum, quod humana fragilitate incurrere Clerici possent, tum ut præcaveantur calumniæ, quæ facile innocentibus alias impingi possent. Huc illa faciunt Eccli. XLII, 12 : *In medio mulierum noli commorari; de vestimentis enim procedit tinea, et a muliere iniquitas viri.*

100. — Mens autem Ecclesiæ est, ut Clerici non solum abstineant a cohabitatione cum mulieribus, sed etiam ut caveant ab illis frequenter invisendis vel alloquendis. Ita commonent omnes Patres. Audiendus inter alios S. Ambrosius, sic Clerum suum instruens, lib. I Offic., XX : *Viduarum ac virginum domos, nisi visitandi gratia, juniores non adeant; et hoc cum senioribus, hoc est, vel cum Episcopo, vel, si gravior est causa, cum Presbyteris. Quid necesse est, ut demus sæcularibus obtrectandi locum? Quid opus est, ut illæ quoque visitationes crebræ accipiant auctoritatem? Quid si aliqua illarum forte labatur? Cur alieni lapsus subeas invidiam? Quam multos etiam fortes illecebra decepit? Quanti non dederunt errori locum, et dederunt suspicioni? Cur non illa tempora, quibus ab Ecclesia vacas, lectioni impendas? Cur non Christum revisas, Christum alloquaris?*

§ II. *De ludo alearum.*

101. — Ludus alearum dicitur, qui totus situs est in pura sorte, et cujus exitus a mero casu pendet, quin ludentis industria partem ullam in eo obtineat : talis est, v. gr., ludus *talorum.*

Ludus alearum severe prohibetur Clericis, saltem in Ordinibus majoribus constitutis, et beneficiatis. Constat 1° ex *Concil. Later. IV, can.* 16, ubi dicitur : *Clerici ad aleas et ludos non ludant, nec hujusmodi ludis intersint;* 2° ex *Conc. Trid., sess.* XXII, *c.* I, *de Reformat.*

Spectatis hujusmodi legibus, gravis peccati reus habebatur communiter, qui sacris initiatus ejusmodi ludis lucri gratia et multum indulgeret. — *S. Lig., l.* III, *n.* 896. — At ex præsenti consuetudine antiquorum Canonum prohibitio valde videtur temperata.

In præsentiarum ab omni peccato juxta multos immunis censetur Clericus qui parce, moderate, privatim et sine scandalo ludit aleis, chartisque,

utcumque exitus a fortuna pendeat, si ludat ubi præfati Canones non rigide observantur. — *S. Lig. n.* 899. — *A fortiori* omni culpa vacaret, qui recreationis causa, et absque scandalo illis sese ludis recrearet; v. gr., si nullum aut minimum sit lucrum, aut si lucrum pauperibus tribuatur, quia consuetudo hoc pacto Canones interpretata est.

102. — QUÆR. *An quilibet chartarum ludus censeatur aleatorius?*

Resp. Neg. Distinguendus enim est duplex chartarum ludus. Alius est puræ sortis et omnino aleatorius; alius vero mixtus, seu partim aleatorius, et partim a peritia vel industria ludentis pendens. Hoc posterius ludi genus non est habendum ut illicitum *per se*, si moderate, absque scandalo, et pro exigua pecuniæ quantitate ludatur, nisi tamen alicubi speciali lege prohibeatur; sic enim fert interpretatio legis et universalis consuetudo. Caveant tamen Clerici, ne in ludendo ad excessus, levitatem, et animi dissipationem, necnon ad cupiditatis vel passionis affectum abripiantur. Expedit imprimis, ut a ludendo cum sæcularibus generatim abstineant, nisi hi sint viri prudentiæ et gravitatis non communis; quia secus sanctum eorum ministerium detrimentum, et hoc subinde grave, facile patietur. Imprimis a temporis jactura, et quam maxime a fidelium scandalo cavere debent.

§ III. *De gestatione armorum et venatione.*

103. — Gestatio armorum, seclusa necessitate, Clericis prohibetur. Constat præter alia ex *Decret. lib.* 3, *tit.* 1, *de vita et honest. Cleric., c.* 2, ubi dicitur : *Clerici arma portantes excommunicentur.* Ratio est, quia gestatio armorum dedecet characterem Clericorum, qui ad exemplum Christi mites esse debent et humiles corde. Aliunde Clericorum arma debent esse mere spiritualia, cum ad illos spectet contra potestates tenebrarum militare. Unde dicunt theologi cum Benedicto XIV, *not.* 101, peccare graviter Clericos in sacris, qui militiam amplectuntur. Non tamen reprehendendi sunt, qui bello justo cooperantur consilio, adhortatione, vel etiam auxilio, modo arma non gerant, nec officio ducis fungantur. De his ex variis locis Juris canonici constat. Dixi *extra necessitatem*, quia necessitas legem non habet.

104. — Venatio prohibetur Clericis; at venationem intellige clamorosam, seu quæ fit cum canibus et armorum strepitu, vel accipitribus; non vero venationem quietam, v. gr., cum laqueis aut aliis instrumentis. Constat ex variis locis Juris can., sed præsertim ex *Conc. Later. IV, can.* 15, ubi dicitur : *Venationem et aucupationem universis Clericis interdicimus; unde nec canes nec aves habere præsumant.* Item ex *Conc. Trid., sess.* XXIV, *c.* XIII. — *Vide S. Lig., l.* III, *n.* 606.

Controvertitur autem, an venatio clamorosa sit peccatum grave, si raro fiat. Negat *S. Ligorius*, secluso scandalo. Pariter non videtur stricte prohibita *per se* venatio cum sclopeto et uno cane; sed generatim indecentiam involvit, nec aliquo scandalo caret, nisi forte raro fiat, v. gr., absque cursu, in horto, etc.

§ IV. *De negotiatione.*

105. — Negotiationem agere, sive per se, sive per interpositas personas, prohibetur Clericis, sub quorum hic nomine, juxta communem doctrinam,

veniunt tantum beneficiati, vel qui sacris initiati sunt. — Constat ex innumeris textibus Juris can., præcipue ex *Trid., sess.* XXII, *c.* I, *de Reformat.*, et ex Const. Bened. XIV, *Apostolicæ*, 25 *Febr.* 1741.

Neque citra licentiam aut Sedis Apostolicæ intra Italiam, aut Ordinarii extra Italiam negotiationi vacare, etiam ob alendæ familiæ necessitatem, Clericis licet. Ex *Decret.* Clement. XIII, Constit. *Cum primum*, 17 *Septembris* 1759. — *Vid.* S. Alphons., *de Contract.*, *n.* 832, 833.

Lege ecclesiastica sola interdicitur negotiatio *proprie dicta*, qua comparatur res, ut ipsa integra et immutata vendatur; non autem *œconomica*, qua emuntur necessaria ad sustentationem, et superflua venduntur, aut *artificialis*, qua aliquid emitur, ut per industriam [1] mutatum vendatur.— *Cap. Ejiciens* 11, *dist.* 88. — Vide *S. Thom.*, 2. 2., *q.* 77, *art.* 4.

Hinc non continentur in illa prohibitione 1° Clerici qui fructus venditant, quos ex suis agris percipiunt. 2° Qui artem exercent conditioni ac statui proprio consentaneam, et opera vendunt. 3° Qui res parvo emunt pretio, cum adest copia, ut eas, ingruente annonæ caritate, eodem pretio amicis, propinquis ac pauperibus vendant. 4° Qui emunt pecora, ut ea in propriis prædiis saginata vendant; secus vero, si in alienis septis saginentur. 5° Probabiliter, ex communi sententia, etiam qui emunt fructus aliorum agrorum ad animalia saginanda, et saginata vendenda. 6° Qui ad proprium usum emunt, sed deinceps vendunt, si pretium crescat, ut vilius simile ematur. 7° Qui emunt plurima, ut tutius sibi prospiciant, et deinde quod superest, etiam carius vendunt.

Quæsita.

QUÆR. 1° *Quænam persona censeatur ad negotiandum interposita?*

Resp. : Ea est quæ, proprio quidem nomine, sed ex pecuniis aut mercibus a Clerico acceptis negotiationem exercet, lucrumque mercatorium vel ei confert, vel cum ipso dividit. Qua de causa Benedictus XIV in Const. *Apostolicæ* declaravit pœnas in Clericos negotiatores latas extendi etiam ad Clericos *sub alieno laici nomine quomodolibet negotiantes, perinde ac per seipsos, ac proprio eorum nomine, negotia ipsa illicita exercerent.* — Bened. XIV, *de Syn. l.* X, *c.* VI, *n.* 4 *et* 5.

QUÆR. 2° *An liceat Clericis emere* ACTIONES *societatum quæ dicuntur* EN COMMANDITE?

Resp. : Tres adsunt sententiæ.

I^a Sententia universim *affirmat.* — Ratio est, quia ab ejusmodi emptione id abest, quod in omni negotiatione essentialiter requiritur, nempe ut lucrum proprie dictum intendatur : emptores enim unice proponunt pecuniam suam collocare modo licito ac sibi commodo, ideoque in communi hominum æstimatione non habentur ut negotiatores. Aliunde minime timendum est (quod Ecclesia præcavere voluit negotiationem Clericis prohibendo) ut in cura temporalium rerum nimis detineantur, cum per legem omnino excludantur a negotiorum Societatis gestione (*Cod. comm.*, 27, 28.

[1] Excipiunt multi industriam, quam quis, ope mercenariorum seu opificum eo fine conductorum, intuitu lucri percipiendi, exercet. — *Reiffenstuel. Jus can. univ. l.* III, *tit.* 1, *n.* 181.

— *Ita D. Bouix, Revue des sciences ecclésiastiques,* 15 *nov.* 1860. — *Auctor Prælect. S. Sulp., n.* 325 [1], et quidam alii.

II^a Sententia universim *negat.* — Ratio est, quia emptores, utut lucrum non intendant, tamen pecuniam subministrant ad negotiandum, cum partem suppeditent sortis ad negotiandum necessariæ; et id quidem, ad aleam incertam quæstus et damni mercatorii, saltem pro rata suæ partis. Negotiationem igitur exercent per interpositas personas, scilicet per eos qui negotia gerunt societatis. — Præterea interrogata S. Congr. Episc. et Reg., an Clericis liceret emere actiones societatis cujusdam argentariæ in Italia, respondit die 30 jan. 1846 : *non licere.* — Ita *Analecta Juris Pont.* (*liv.* 60, *col.* 494); — *Revue Théol.,* juin 1858, etc.

III^a Sententia, distinctione facta inter societates quas vocant *commerciales* (*banques, sociétés de crédit, sociétés de commerce*), et societates *industriales* (*chemins de fer, exploitation de mines, d'usines,* etc.), priorum *actiones* a Clericis emi non posse asserit propter argumenta 2^æ sententiæ; cæteras autem eis permittit; quia negotiatio industrialis, modo saltem proprio nomine non exerceatur, Clericis non interdicitur; atque insuper (inquiunt) id licere declaravit S. Pontifex Pius IX, dum statuit a personis ecclesiasticis ac religiosis omnibus emi posse *actiones viarum ferrearum Romanarum,* ut videre est in diario : *Journal de Rome,* 15 *avr.* 1857. — Ita *D. Craisson, Revue des sciences eccl., tom.* XIII, *p.* 460.

Stante hac controversia, quamdiu non intervenerit Sanctæ Sedis definitiva sententia, damnandi non sunt de peccato Clerici qui tales actiones, etiam societatum commercialium, emunt; hortandi sunt tamen, ut id parce, moderate, et cum magna prudentia faciant, ad vitandum periculum, quod facile in his occurrit, sive scandali, sive nimiæ sollicitudinis circa pecunias augendas, etc.

QUÆR. 3° *An liceat Clericis* OBLIGATIONES *earumdem societatum emere?*

Resp. Affirm. Numerata enim pro talibus obligationibus pecunia non confertur ad societatem mercatoriam constituendam, sed constitutæ jam societati mutuo datur, incertæque aleæ periculo non exponitur.

CAPUT II

DE OBLIGATIONIBUS PARTICULARIBUS CLERICORUM

Dicemus de obligationibus 1° Episcoporum, 2° Parochorum, 3° Canonicorum.

ARTICULUS I

DE OBLIGATIONIBUS EPISCOPORUM

106. — Episcopus dicitur *Ordinarius,* quia ordinaria jurisdictione utitur in sua diœcesi. Dicitur etiam *Diœcesanus* ratione territorii sibi subjecti, et *Suffraganeus* ratione *Metropolitani,* cui subditur. Ejus ecclesia *cathedralis* vocatur, quod in ea sit sedes episcopalis, seu *cathedra.*

[1] Ita quidem in prima editione; at in 4^a (*Lecoffre,* 1875) ad 3^am accessit sententiam.

Episcoporum obligationes, præter eas quibus in die consecrationis juramento se adstringunt, reducuntur ad residentiam, orationem, prædicationem, et diœceseos visitationem.

107. — I. *Quoad residentiam.* Episcopi, licet Cardinales sint, tenentur in sua episcopali sede commorari, ut colligitur ex *Conc. Trid., sess.* VI, *c.* I, *de Reform., et sess.* XXIII, *eod. c.*

Plures autem sunt causæ excusantes Episcopum a perpetua et continua residentia.

1° *Caritas christiana,* v. gr., si qua Ecclesia in magno hæreseos discrimine versetur, et opem illi ferre possit, vel si ipsius mediatio sit necessaria ad componendam pacem, etc.

2° *Necessitas urgens,* v. gr., si Episcopus vita periclitetur ob morbum, aeris inclementiam, persecutionem personalem, etc., non vero propter generale periculum, v. gr., tempore contagii, etc.

3° *Obedientia debita,* scilicet cum Pontifex Episcopum aliquem advocat, ut ei negotii alicujus curam demandet : sic Cardinales Romano Pontifici assistentes sufficientem causam habent, cur ab Ecclesiis sæpius absint.

4° *Bonum evidens Ecclesiæ*, ad ejus jura defendenda, v. gr., in Concilio provinciali vel generali. — *S. Lig. n.* 125.

Episcopis permittitur, ut ex honesta causa et absque gregis detrimento, singulis annis, duobus aut tribus mensibus abesse possint, sive continue, sive interpolate. Ex *Conc. Trident., sess.* XXIII, *c.* I, *de Reform.* Sed diutius absque Indulto Apostolico abesse non possunt, si peregrinationem ad limina Apostolorum et assistentiam Concilio provinciali excipias.

108. — II. *Quoad prædicationem.* Episcopi strictissima tenentur obligatione verbum Dei prædicandi, *per se* vel saltem per alios, si fuerint ipsi legitime impediti : constat ex Scriptura sacra. Sic Apostolus, II Tim. IV, 2 : *Prædica verbum; insta opportune, importune; argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina,* etc. Constat etiam ex *Conc. Trid., sess.* V, *c.* II, *de Reform.*

III. *Quoad orationem.* Episcopi, Apostolorum instar, debent orationi sæpe dare operam, et in divinarum rerum contemplatione se exercere, divinumque lumen sibi, Clero, populoque universo continenter efflagitare.

Frequenter, et saltem diebus Dominicis ac festis, Sacrum pro diœcesi universa facere debent, et populum ad orationem sæpius incitare, orandi modum edocendo, privatas publicasque preces in præcipuis necessitatibus indicendo, supplicationesque decernendo, etc. — *S. Lig., Hom. apost., tract.* VII, *n.* 65, 66.

109. — IV. *Quoad visitationem episcopalem.* Episcopus, utpote totius diœceseos pastor, magnam animarum suæ sollicitudini ac laboribus commissarum curam gerere debet. Quare diligenter diversas suæ jurisdictionis ecclesias obire adstringitur, ut oves suas, uti par est, cognoscat, earum necessitates detegat, media illis occurrendi pervestiget. Ad hæc omnia jure divino et naturali obligatur, neque ulla consuetudine lex hæc abrogari vel imminui potest, ut apertum est ex *Concil. Trident., sess.* XXIV, *c.* III, *de Reform.* — *S. Lig., Hom. apost., tract.* VII, *n.* 59, 60.

Episcopi, qui dissitas immensasque diœceses administrant, ut in Galliis, non possunt eas quotannis neque altero quoque anno integras perlustrare :

excusantur igitur ob impossibilitatem, modo id quod possunt, faciant, et magnam diœceseos partem invisant, saltem per Vicarios generales, si personaliter impediantur.

In omnibus quæ ad visitationem et morum correctionem pertinent, Episcopi jus habent ea ordinandi, moderandi, puniendi, exsequendi, juxta Canonum sanctiones, quæ pro eorum prudentia ad emendationem subditorum, et diœceseos utilitatem necessaria videantur. — *Sic ex Conc. Trid., sess.* XXIV, *c.* X, *de Reform.*

ARTICULUS II

DE OBLIGATIONIBUS PAROCHORUM

110. — Parochus, semel canonice constitutus, ordinaria gaudet jurisdictione in populum sibi demandatum, et sine nova Episcopi approbatione jus habet ad omnia munia parochialia obeunda. Nullus ergo Clericus, dempto Episcopo, et jus Vicario generali, eorumque delegatis, sacris quibuslibet fungi in ejus ecclesia aut parochia, sine ipsius consensu expresso aut rationabiliter præsumpto, ulla ratione licite potest.

Parochi, uti Episcopi, tenentur præcipue : 1° ad residentiam; 2° ad orationem; 3° ad prædicationem; 4° ad administrationem Sacramentorum; 5° ad correctionem ovium; 6° ad visitationem ægrotorum et parochiæ.

111. — I. *Quoad residentiam.* Parochus ad residentiam obstringitur; quia, cum administrationem parochiæ susceperit, sese obligavit ad animarum saluti consulendum, eamque pro virili parte procurandam. — *Conc. Trid., sess.* XXIII, *c.* I, *de Reform.* — *S. Lig. n.* 124.

Debet Parochus in domicilio presbyterali commorari, vel, si hoc desit, in propiore domo intra parochiæ fines, ut facile adiri possit, et ipse in residentiæ munere obeundo non impediatur. Ut vero residentiæ muneri satisfiat, non tantum debet esse præsens corpore, sed etiam *per se* ipse debet parochiæ servire. — *S. Lig. n.* 124, 127.

Attamen possunt, si veniam ab Ordinario obtineant, justa de causa abesse quotannis per bimestre, modo Vicarium idoneum per Episcopum sibi substituant. Venia Ordinarii necessaria est, etiamsi per hebdomadam abesse velint. Per unum vero vel alterum diem possunt abesse sine speciali licentia, ex causa quæ ipsis videatur legitima, modo Vicario idoneo parochiam commendent.

II. — *Quoad orationem.* Tenetur Parochus, ut Episcopus, Sacrum pro parochia facere festis ac diebus dominicis, ut patebit ex dicendis in *tract. de Euch.* Item tenetur orare frequenter pro suis ovibus, ut sibi ac subditis gratias ad salutem necessarias, et cœlestes benedictiones imploret.

Præterea curare debet Parochus, ut omnes addiscant orare, ut bene orent, suosque doceant orare; ad hoc conducet maxime, si quandoque, præsertim festis diebus et Dominicis, necnon tempore Adventus et Quadragesimæ, matutinas orationes ac serotinas publice fideles agant. — *S. Lig., Hom. Apost., tract.* VII, *n.* 35 *et seq.*

112. — III. *Quoad prædicationem.* Parochi tenentur sæpius ad populum verba facere, eum salutaribus pabulis alere, saltem diebus Dominicis singulis, et singulis festis majoribus. — *Conc. Trid., sess.* V, *c.* II, *de Reform.*

Graviter ergo peccant Parochi, qui per tempus notabile abstinent a prædicatione. Tempus vero notabile a multis habetur, si per integrum continuumque mensem prædicatio deseratur, aut per tres menses non continuos, seu in anno divisos. — *Ita S. Lig., lib.* III, *n.* 269. — Neque obligationi satis illi faciunt, qui prædicationem audientium captui accommodare non satagunt.

Nomine prædicationis hic non veniunt sermones multa ac subtili arte perfecti atque elaborati, elegantiis referti, memoriæque commendati; hi enim sermones quanquam sint utiles et aliquando necessarii, plerumque tamen Parochus, hujusmodi sermones habens, muneri suo nullo pacto satisfaceret, quia juxta *Trid.* docere debet quæ magis sunt necessaria, et modo utiliore et maximæ auditorum parti magis accommodato. Neque minus reprehendendi illi sunt, qui, nulla adhibita præparatione, quidquid in buccam venit, effutiunt sine ordine, claritate, pietate ac zelo. Et verbum Dei deturpant, et nauseam fastidiumque creant auditoribus. — *Ita omnes.*

Parochus autem, qui pios libros auditoribus legit, non obit munus suum prædicandi : quia lectio non est prædicatio; nisi quis adeo sit labilis memoriæ, ut aliter facere non possit : tum vero identidem debet curare, ut per alium populo sermones habeantur, vel Episcopum de impedimento commonefacere.

113. — IV. *Quoad administrationem Sacramentorum.* Parochi tenentur per se Sacramenta ministrare, non modo instante tempore præcepti et gravis necessitatis, sed etiam, quod spectat ad Sacramenta quæ possunt iterari, toties quoties oves debite seu non intempestive petunt, nisi sint legitime impediti, vel possint per alium sine incommodo et offensione petentium ipsis consulere. Vide complura alia hac super obligatione in *tract. de Sacram. in genere.*

V. *Quoad correctionem.* Tenetur Parochus subditos in peccato mortali vel in proximo peccati mortalis periculo versantes corrigere, etiamsi grave periculum subeundum esset, si tamen spes aliqua emendationis affulgere videatur. Debet etiam, in quantum potest, cum debita prudentia scandala de medio tollere, vel præcavere per se aut per alios, directe vel indirecte, mandato, consilio, cohortatione, precibus, etc. — *Ita communiter,* et *probabilius* quidem ex *justitia*, non vero ex *Caritate* tantum. — *S. Lig., Hom. apost., tract.* VII, *n.* 30 *et seq.*

Deinde Parochi bono spirituali subditorum prospicere sollicite debent, juxta illud Apostoli, Rom. XII, 8 : *Qui præest in sollicitudine.* Debent idcirco parochianorum mores investigare, delinquentes corrigere, sustinere vacillantes, et satagere ut omnes suas obligationes obeant, semper memoria tenentes se pro eorum animabus esse aliquando rationem reddituros.

114. — VI. *Quoad visitationem ægrotorum et parochiæ.* Abusus est animarum saluti valde noxius ægrotos non invisere antequam Parochus ab ipsis accersatur. Cum autem ægrotos inviserit Parochus, eosque Sacramentis refecerit, non arbitretur se munus suum adimplevisse; sed illos sæpius visitet, consoleturque. Legantur et pia meditatione recolantur monita Ritualis Romani circa infirmorum curam et visitationem.

Quoad parochianorum visitationem, hæc habet *Concilium Suessionense* anni 1849, *tit.* XV, *c.* I.

Quia, ut ipse ait Christus, bonus Pastor cognoscit oves suas, et vocat eas nominatim, ideo Parochus cognoscere debet fideles sibi commissos. Non ergo negligat hunc morem tam salutarem singulas parœciæ suæ familias certis temporibus visitandi; hocque munus adimpleat cum gravitate simul et modestia, necnon et singulari caritate. Quamvis enim a quolibet inutili per parœciam discursu abstinere debeat, non tamen officio suo satisfecisse arbitretur, si domi inclusus exspectet, ut ad ipsum veniant parochiani. Semper equidem valuit, sed hisce præsertim temporibus valet hoc præceptum Domini : Ite ad oves, quæ perierunt, domus Israel.

ARTICULUS III

DE OBLIGATIONIBUS CANONICORUM

115. — Canonici, sic nuncupati, quod olim communi regulæ subjicerentur, constituunt concilium Episcopi, et variis adstringuntur obligationibus quoad cultum divinum, altare, chorum, et, vacante sede, diœcesis administrationem.

Canonici constituuntur imprimis, ubi habetur sedes episcopalis, seu ecclesia cathedralis. Templa, quæ præter cathedralem collegium habent Canonicorum, *Collegiata* appellantur.

Canonici sunt alii *regulares,* qui sub Præposito communem vitam votis adstrictam agunt, et hi nunc pauciores inveniuntur; alii vero *sæculares,* qui seorsim vivunt ex beneficiis seu pensionibus ecclesiasticis, et institutum canonicum servant quoad varia munia in Ecclesia obeunda.

Præcipuæ autem obligationes Canonicorum reducuntur 1° ad residentiam; 2° ad Officium chori; 3° ad Missam conventualem; 4° ad assistentiam Episcopi; 5° ad quædam munera, sede vacante.

I. — *Quoad residentiam.*

116. — 1° Canonici tenentur ad residentiam. Sic enim statuit Conc. Trid., sess. XXIV, c. XII, de Reform. : *Non liceat (Canonicis), vigore cujuslibet statuti aut consuetudinis, ultra tres menses... quolibet anno abesse, salvis nihilominus Ecclesiarum constitutionibus, quæ longius servitii tempus requirunt, alioquin primo anno privetur unusquisque dimidia parte fructuum,* etc.

2° Non omnes Canonici simul abesse possunt, sed non ultra tertiam partem Capituli, quia vacationes conceduntur quidem Canonicis, non vero Capitulo; cultus enim divinus, cui addicti sunt, vacare non debet. Nec indigent licentia aut Capituli aut Episcopi ad discedendum intra diœcesim; si autem extra diœcesim discurrere velint, licentia Episcopi ipsis necessaria est. Sic statuit *S. Cong. Concil.* Neque indigent aliqua speciali ratione, ut abesse possint, prout expresse declaravit eadem *Cong. Conc., 4 Maii 1737.*

Tempus vero vacationis incidere non debet in majores solemnitates Paschæ, Pentecostes, Nativitatis Domini, etc., neque in earum Octavas, neque in tempus Adventus, vel Quadragesimæ.

Quæsita.

117. — QUÆR. 1° *An Episcopus possit longiorem absentiam permittere?*

Resp. : Si adsit legitima causa, Episcopus potest permittere absentiam quatuor mensium, imo et diuturniorem ob causam extraordinariam, scilicet propter christianæ caritatis officia, infirmam valetudinem, sævientem persecutionem, vel indubiam Ecclesiæ aut Reipublicæ utilitatem.

QUÆR. 2° *An Canonici absentes teneantur aliquem sibi substituere?*

Resp. Neg. Ita declaravit *S. Congreg. Conc. Trid.* Ratio est, quia alii Canonici præsentes supponuntur sufficere pro assistentia chori, cultuque divino peragendo. Hinc potioris sunt conditionis quam Parochi, qui nunquam abesse possunt, nisi alium idoneum Sacerdotem sibi substituant.

II. — *Quoad Officium chori.*

118. — Omnes Canonici tenentur ad Officium divinum in choro canendum vel psallendum. Constat ex *Concil. Trid., sess.* XXIV, *c.* XII, *de Reform.* Nec ideo excusantur, quod forte sint pauci; nam *Congreg. Conc.* definivit 13 Martii 1696, Canonicos, etsi paucos, puta duos vel tres, Officium in choro canere aut recitare teneri. Hinc non sufficit, ut Canonici intersint tantum choro vel Officiis; sed, in quantum possunt, tenentur ad cantum vel recitationem concurrere, voce elata et pio cordis affectu. Nec satisfaciunt etiam præsentes cum privata recitatione, ut constat ex Const. Bened. XIV, *Cum semper,* 19 Aug. 1744. — Peccant igitur graviter, qui notabiliter absunt a choro ultra tempus a *Conc. Trid.* permissum, et venialiter si per breve tempus, v. gr., tres aut quatuor dies. *Ita communiter* cum *S. Lig., lib.* III, *n.* 675. Nec possunt diutius abesse, secluso Indulto Apostolico, quod, v. gr., ad concionandum concedi solet.

Quæsita.

119. — QUÆR. 1° *An Episcopus permittere possit, ut non omnes Horæ cantentur?*

Resp. Neg. Etenim *S. Congreg.*, nuperrime interrogata a Capitulo Ecclesiæ Molinensis, utrum sustineri possit statutum *DD. Antonii de Pons,* primi hujus sedis Episcopi (an. 1822), quo talis concedebatur licentia Canonicis, respondit : *Ordinationem præfatam non esse attendendam.* Episcopo tamen eadem Congregatio licentiam concessit, ut res in veteri statu retineantur, usquedum quædam circumstantiæ immutentur. (Apud *D. de Conny, Des usages et des abus en matière de cérémonies,* ad calcem operis.)

QUÆR. 2° *An Officium Defunctorum, B. Mariæ V., et Psalmi graduales debeant ex obligatione recitari in choro?*

Resp. Neg. Quia non sunt de præcepto, sed de rubrica directiva, seu de consilio. — *Ita communiter canonistæ.* — *Recole dicta supra de Horis can., n.* 60.

III. — *Quoad Missam conventualem.*

120. 1° Canonici, juxta communem sententiam theologorum et canonistarum, tenentur sub gravi Missam conventualem quotidie canere. —

S. Lig., lib. VI, *n.* 314. Constat ex Bulla Bened. XIV, *Cum semper,* etc., necnon ex responsione Leonis XII, qui, a Capitulo Cenomanensi interrogatus, eo sensu respondendum esse jussit. — *Bouvier, de quarto Decalogi præcepto.*

2° Missa autem conventualis : 1° quotidie canenda est ; 2° fundatoribus et benefactoribus Ecclesiæ in genere est applicanda. Attamen hæc obligatio reduci posset a *S. Congreg. Conc.* ad dies festos, si Canonici sint adeo pauperes, ut retributionibus Missarum indigeant ad vivendum. — *Ita expresse* quoad hæc omnia Benedictus XIV in Bulla citata.

IV. — *Quoad assistentiam Episcopi,* etc.

121. — 1° *Concilium Trid., sess.* XXIV, *c.* XII, *de Reform.,* sic statuit de Canonicis cathedralium : *Omnes compellantur Episcopo celebranti aut alia Pontificalia exercenti assistere et inservire.* Consonat Cæremoniale Episcoporum, *l.* I, *c.* XV, et declarat, omnes Canonicos teneri convenire in habitu canonicali ad locum designatum, et Episcopum ad ecclesiam Pontificalia exercendi causa progredientem ducere, et redeuntem pariter comitari. Sed hoc est intelligendum, quando in solemnioribus festis vel cæremoniis accedit Episcopus ad ecclesiam celebraturus, vel Sacro interfuturus, cappa indutus, aut Pontificalibus perfuncturus. Non autem tenentur Episcopo privatim celebranti assistere.

2° Canonici insuper componunt consilium Episcopi. Episcopus enim, nisi adsit contraria et vera consuetudo, in casu particulari postulare debet consilium Canonicorum, antequam mandata ferat ; sed eorum consensu non indiget ut ea statuat et urgeat, nisi in casibus jure determinatis. Sic enim Bened. XIV, de Synod. l. XIII, c. I, n. 8, 9 : *Multum hac in re deferendum est locorum consuetudini... Necesse utique non est, ut Episcopus novas leges promulgaturus totius Cleri sententiam efflagitet ; sed satis est si Capituli sui consilium exposcat, etsi illud sequi non teneatur... Quin imo ab ipsa obligatione petendi Capituli consilium solutus erit Episcopus, qui per legitime præscriptam consuetudinem jus sibi acquisierit leges condendi, et publicandi, inconsulto Capitulo.*

V. — *Quoad munera Canonicorum, sede vacante.*

122. — 1° Capitulum, sede vacante, succedit Episcopo in jurisdictionem ordinariam, non vero in delegatam a Summo Pontifice. Ita ex Jure canonico, consentientibus omnibus canonistis.

2° Capitulum tenetur intra octo dies Vicarium generalem constituere, aut exsistentem confirmare ; quod si non fecerit, jus eum constituendi ad Metropolitanum devolvitur, et ipsius defectu ad antiquiorem Suffraganeum. Sic statuit *Conc. Trid., sess.* XXIV, *c.* XVI, *de Reform.*

3° Tota jurisdictio Episcopalis transit in Vicarios generales capitulares regulariter electos, nec ejusdem vel minimam partem Capitulum penes se retinere potest. Vicarii autem electi a Capitulo jam destitui non possunt, nisi ex causa quæ a *S. Congreg. Episcoporum et Regularium* ut sufficiens agnita fuerit. — Nec Capitulum conditiones ullas etiam electioni Vicarii

apponere potest. Hinc potestas Vicariorum capitularium est indefinita, et perdurat usquedum Episcopus electus et a Papa institutus litteras suæ institutionis Capitulo Ecclesiæ suæ ostenderit, et sic possessionem adeptus fuerit.

Porro Vicarii capitulares possunt facere quæcumque exigit præsens diœcesis gubernatio; non autem omnes Episcopi facultates ipsis tribuuntur. Sic specialiter Jure canonico prohibentur aliquid innovare, jura Episcopalia imminuere, indulgentias tribuere, litteras dimissorias ante annum elapsum concedere, titulos inamovibiles conferre, etc.

APPENDIX I

DE PRIVILEGIIS CLERICORUM

I. — *De privilegiis Clericorum in communi.*

123. — Clerici quibusdam gaudent privilegiis ex Jure can. et ex Jure civ. Rom., imo juxta plures ex jure divino, scilicet privilegio immunitatis, ne a curia laicali puniantur, et exemptionis a foro laicali quoad bona propria tum ecclesiastica, tum patrimonialia. Verum hæc privilegia et alia pleraque multis in locis, ut etiam in Gallia, non amplius a potestate civili agnoscuntur. Restat tamen ubique privilegium quod vocatur *Canonis*, ratione cujus excommunicationem Rom. Pontifici simpliciter reservatam incurrunt, qui manus in Clericos injuste inferunt, ut constat ex *Conc. Later. II*, in quo dicitur : *Si quis, suadente diabolo, in Clericum vel Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo subjaceat;* et ex Const. *Apostolicæ Sedis, 2 ser. n. 2.*

Hoc privilegio fruuntur 1° Religiosi omnes etiam novitii; 2° Clerici omnes vel simplici tonsura donati; 3° imo Moniales omnes religiosæ personæ sub regula in Communitate degentes, necnon tertiarii utriusque sexus religiosorum Ordinum habitum gestantes et in Communitate viventes. — *S. Lig., l.* I, *Append.* II. — *Hom. apost., tract.* XXII, *c.* II.

II. — *De privilegiis Episcoporum.*

124. — Privilegia Episcoporum respiciunt 1° censuras et irregularitates; 2° impedimenta matrimonii; 3° vota et juramenta; 4° alios casus speciales, ut videre est apud *S. Lig., l.* I, *in fine Append. de privilegiis, et in Hom. apost., tract.* XX, *c.* III.

I. *Circa censuras et irregularitates :*

1° Absolvere subditos possunt a quibuscumque casibus papalibus occultis, iis dumtaxat exceptis qui *speciali modo* Sedi Apostolicæ reservantur in Constit. *Apostolicæ Sedis, 12 oct.* 1869.

2° Possunt dispensare ab omnibus irregularitatibus et absolvere ab omnibus suspensionibus ob delictum occultum, dempta irregularitate ex homicidio voluntario.

3° In irregularitatibus etiam dubiis ex defectu (*Probabiliter*).

4° In irregularitatibus non occultis ex defectu natalium ad Ordines minores et beneficia simplicia. — *C. Is qui 1, de Filiis Presbyterorum, in 6°.*

5° Jure communi ipsis reservatur absolutio censurarum, numero quatuor, vi Const. *Apostolicæ Sedis* ubique vigentium, nempe quæ latæ sunt: 1° In percutientes leviter Clericum; 2° in Clericos Sacris initiatos, in Regulares aut Moniales post emissum solemne castitatis votum, personasque cum talibus matrimonium contrahere præsumentes; 3° in procurantes abortum, effectu secuto; 4° in scienter utentes litteris Apostolicis falsis, eisque cooperantes.

6° Communicantes in divinis cum excommunicato nominatim ab Episcopo, vel celebrantes, aut celebrari facientes divina in locis ab eo interdictis, incurrunt ipso jure interdictum ab ingressu ecclesiæ.

Vid. Trid., sess. XXIV, *c. Liceat.* — *S. Lig., Append. de priv., n.* 49 *et seq.* — Const. *Apostolicæ Sedis.*

125. — II. *Circa impedimenta matrimonii,* Episcopi dispensare possunt:

1° In impedimentis *impedientibus,* exceptis voto castitatis perpetuæ, voto ingrediendæ Religionis, sponsalibus, et impedimento disparitatis cultus inter catholicos et hæreticos.

2° In impedimentis *supervenientibus,* contracto matrimonio, in ordine ad debitum petendum, v. gr., si affinitatem ideo contraxerint, quod alteruter commercium carnale cum consanguineis alterius habuerit; vel si unus castitatem voverit. Imo Episcopus etiam dispensare potest conjugem a voto perpetuæ castitatis quod ante matrimonium emisit, ut jura matrimonialia exercere queat.

3° In impedimentis *dirimentibus dubiis.* — *S. Lig., Append., n.* 55, ubi dicit hanc sententiam esse communissimam.

4° *Per accidens* in impedimentis *dirimentibus certis,* tum ante, tum post contractum matrimonium, quando recursus ad Papam est valde difficilis, vel quando adest periculum in mora, seu ubi instat periculum scandali, infamiæ, incontinentiæ, etc. — *S. Lig., ibid., n.* 58 *et seq.*

5° In *Bannorum* publicationibus. — *S. Lig., ibid.* — *Vide dicenda in tract. de Matrimonio, n.* 739.

III. *Circa vota et juramenta,* Episcopi dispensare possunt:

1° In omnibus votis simplicibus privatis, exceptis quinque Papæ reservatis, nempe castitatis perpetuæ, Religionis, et peregrinationum ad Hierusalem, ad limina Apostolorum et ad S. Jacobum Compostellanum (*T.* I, *n.* 330).

2° In omnibus juramentis, si juramenta excipias a tertio acceptata, quæ metu aut fraude non fuerunt extorta. — *S. Lig., passim.*

126. — IV. *Circa casus alios particulares,* Episcopi dispensare possunt:

1° In rebus omnibus levioris momenti, tum ex consuetudine, tum quia recursus ad Papam esset nimis incommodus.

2° In omnibus quæ communiter eveniunt, v. gr., in jejunio, in abstinentia, in Officio divino pro casibus et personis particularibus, vel ad breve tempus, etc.

3° In omnibus statutis, seu legibus pontificiis, quæ habeant clausulam dispensationem generaliter et sine restrictione permittentem, v. gr., *donec dispensetur.* Utrum vero possit adhuc Episcopus dispensare deficiente tali clausula, modo dispensatio non fuerit expresse reservata, negativam sententiam omnino tenendam censuit *S. Ligorius, l.* I, n. 191.

4° Ad faciendum Sacrum a meridie. Vi facultatum quinquennalium privilegio fruuntur *celebrandi per unam horam ante auroram, et aliam post meridiem*, et communicandi hanc facultatem Sacerdotibus idoneis.

5° Extra diœcesim commorantes possunt sibi eligere Confessarium, modo sit eorum subditus, et eum valent secum educere in diversa loca; at si non est subditus, debet ab Ordinario suo esse approbatus. (Idem possunt Cardinales, sed Romæ tantum, etsi illum, quem elegerint, extra Romam secum possint educere.) — *S. Lig., Append., l.* I, *n.* 65.

6° Possunt, justa accedente causa, ab interstitiis dispensare ad ordinationem. — *S. Ligor., l.* VI, *n.* 795.

APPENDIX II

DE BENEFICIIS CLERICORUM

Etsi materia de beneficiis fuerit a plerisque theologis fuse tractata, tamen innumeris implicatisque difficultatibus referta est, quæ alioquin omnino in Gallia evanuerunt, ex quo vi Concordati inter Pium VII et Gallicum Gubernium fuere sublata beneficia, et in pensionem quotannis a Gubernio persolvendam commutata.

Breviter nobis dicendum est de beneficiis in genere tantum spectatis; scilicet: 1° de natura; 2° de acquisitione; 3° de amissione beneficiorum.

I. — *De natura beneficiorum.*

127. — Beneficium est jus perpetuum fructus percipiendi ex bonis Ecclesiæ propter officium aliquod spirituale, Ecclesiæ auctoritate constitutum.

Beneficium aliud est simplex, aliud duplex.

1° Beneficium simplex, est quod nullam obligationem habet adnexam, nisi obeundi Officia divina, ut sunt canonicatus, capellaniæ, etc.

2° Beneficium duplex est, quod adnexam habet jurisdictionem, administrationem et curam animarum, ut episcopatus, munus parochiale, etc. Duplex dicitur, quia duplici oneri subjacet; nam præter recitationem Breviarii omnibus communem, aliquam administrationem habet atque eminentiam.

3° Pensio, quæ a Gubernio in Gallia solvitur Episcopis, et Canonicis et Parochis, cum fuerit in beneficiorum locum suffecta, eorum locum obtinet, ac propterea ceu bonum ecclesiasticum spectanda est, ut patet ex variis S. Pœnitentiariæ responsis (*Tom.* I, *n.* 563).

II. — *De acquisitione beneficiorum.*

128. — Triplex est acquirendi beneficii via : 1° per *electionem,* qua Clericus a toto Capitulo eligitur, et a Superiore confirmatur; 2° per *præsentationem,* qua quis a Patrono offertur Superiori, et ab hoc instituitur, si idoneus reperiatur; 3° per *collationem,* cum libere beneficium ex solo jure Prælati datur, nec juri patronatus subest. — *S. Lig. n.* 85.

In qualibet diœcesi Episcopus est proprius beneficiorum collator, nisi ex legitima præscriptione tale jus alteri competat. Papa vero est supremus et universalis collator omnium beneficiorum non patronatorum.—*S. Lig. n.* 86.

Jus Patronatus duplex est : 1° *ecclesiasticum*, si ex aliquo Ecclesiæ titulo ortum sit; 2° *laicum*, si ab aliquo laico per fundationem, v. gr., ecclesiæ fuerit acquisitum. Patronatus jus constituunt *dos, ædificatio, fundus*, scilicet dotatio, ædificatio ecclesiæ, et donatio fundi, quorum præcipuum, et maxime necessarium est dotatio. — *Concil. Trid., sess.* XIV, *c.* XII, *de Ref.;* et *sess.* XXV, *c.* IX, *de Ref.* — *S. Lig. n.* 87.

Quæsita.

129. — QUÆR. 1° *Quænam qualitates requirantur ad beneficium obtinendum?*

Resp.: Requiritur, 1° ut persona idonea sit et habilis, id est ut sit Clericus, non illegitimus, bene moratus; 2° ut satis scientiæ peritiæque habeat ad munus beneficio adnexum recte obeundum. — *S. Lig. n.* 112.

130. — QUÆR. 2° *An sit obligatio digniores ad beneficium eligendi?*

Resp. 1° *Affirm.* et quidem *sub gravi per se* quoad beneficia curata, seu duplicia, quia id Ecclesiæ bonum postulat. At, ut peccatum grave sit, requiritur ut eligens, omnibus adjunctis diligenter inspectis, existimet electum esse evidenter et multo minus dignum. Major autem dignitas non absolute accipienda est, sed relative ad Ecclesiæ et fidelium utilitatem. — *S. Lig. n.* 91, 92.

131. — *Resp.* 2° *Affirm.* etiam *probabilius* et *communius* quoad beneficia simplicia, quia id etiam emolumentum Ecclesiæ, et justitia distributiva postulat; nisi raro minus dignus eligatur, et de beneficiis agatur minoris momenti. — *S. Lig. n.* 93 *et seq.* Attamen electio minus digni *probabilius* in omni casu est valida, nec onus restitutionis *per se* inducit. — *S. Lig. n.* 102, 103, 106.

132. — QUÆR. 3° *An liceat alicui plura possidere beneficia?*

Resp. Neg. generatim, nisi fuerint simplicia, et ad residentiam non obligent. Quin imo neque ex dispensatione Pontificis plura simul beneficia haberi possunt, si non adsit cohonestans causa : quia, nisi unum non sufficiat ad honestam sustentationem, id contra jus naturale est, cum varia munera ab uno eodemque recte nequeant obiri, adeoque pervertatur ordo ecclesiasticus, quando unus plurium officia occupat. — *Conc. Trid., sess.* XXIV, *c.* XVII, *de Reform.* — *S. Lig. n.* 117 *et seq.*

133. — QUÆR. 4° *Quænam causæ pluralitatem beneficiorum cohonestent?*

Resp.: Juxta commune Doctorum judicium sunt sequentes : 1° necessitas Ecclesiæ, scilicet si desint alii ministri idonei; 2° utilitas Ecclesiæ, nempe si unus solus, licet absens, censeatur magis esse profuturus sua auctoritate, doctrina, prudentiaque, quam alius; 3° prærogativa meritorum, scilicet si quis doctrina, consilio, etc. inter alios præstaret, etc. — *S. Lig. n.* 118.

III. — *De amissione beneficiorum.*

134. — Beneficia possunt quatuor modis amitti : 1° per mortem beneficiati, quia personæ tantum conceduntur; 2° per dispositionem juris ipso

facto propter enormia quædam crimina, quamvis beneficiarius non teneatur dimittere ante sententiam; 3° per sententiam judicis propter crimina non tam enormia; 4° per dimissionem spontaneam seu resignationem.

Resignatio vero duplex est : 1° *tacita,* v. gr., si quis Religionem ingrediatur; 2° *expressa,* si fiat coram Superiore acceptante. Hæc vero est vel simplex vel conditionata, prout nempe fit simpliciter sine conditione, vel conditione aliqua apposita, scilicet ut certæ personæ designatæ conferatur, etc. — *S. Lig. n.* 133, 134.

135. — QUÆR. *Quænam sint conditiones, ut valeat resignatio vel permutatio beneficii?*

Resp. : Requiritur : 1° ut libere fiat; 2° ut fiat in manibus Episcopi, si fuerit simplex, vel in manibus Papæ, si fuerit conditionata, ne admittatur Simonia confidentialis; 3° ut acceptetur a Prælato in cujus manibus fit, et ab illo cui confertur; 4° ut adsit consensus Patroni vel electorum, quando beneficium est ex patronatu vel electione. — *Vide S. Lig. n.* 133.

Ad beneficium refertur pensio ecclesiastica, quæ est jus percipiendi fructus ex alieno beneficio. Pensio vero triplex est : 1° *laica,* quæ datur laicis ob obsequium temporale in Ecclesiam; 2° *ecclesiastica,* quæ datur Clericis propter ministerium spirituale; 3° *mixta,* quæ datur Clerico tantum propter honestam sustentationem.

Requiritur autem ad pensionis validitatem : 1° ut accedat dispensatio Papæ; 2° ut detur justa de causa ; 3° ut ordinarie non excedat tertiam beneficii partem.

PARS TERTIA

DE STATU RELIGIOSO

136. — Præter viam mandatorum, per quam omnes homines ad consequendam salutem æternam tendere debent, datur via consiliorum seu perfectionis specialis, quæ est mere consilii, et paucis tantum proponitur a Deo ipso selectis, qui mundo valedicentes vitam in monasteriis ducunt.

Duplicem hanc viam Christus ipse nos docet in multis Evangelii locis ; v. gr., *Matth.*, XIX, 17, dicit adolescenti de via salutis inquirenti : *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Et v. 21 : *Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cœlo ; et veni, sequere me.*

Adest etiam tertia quædam via media inter utramque præcedentem, nempe via castitatis, seu continentiæ in sæculo servatæ.

Hinc triplex hominum classis, ratione mediorum ad Deum consequendum propositorum, statuitur, seu triplex vitæ status, scilicet 1° status matrimonii; 2° cælibatus; 3° vitæ religiosæ. Hinc etiam triplex gradus perfectionis; cælibatus enim, ut declaravit *S. Paulus,* et definivit *Conc. Trid.,* perfectior est matrimoniali statu ; vita autem religiosa est omnium, ut patet, perfectissima. Status sacerdotalis licet dignitate omnium præstantissimus sit, ratione tamen perfectionis longe vitæ religiosæ cedit. Quemadmo-

dum autem *mirabilis est Deus in sanctis suis*, ita etiam in variis modis, quibus eos ad sanctitatem promovet.

Agendum 1° de natura status religiosi; — 2° de vocatione religiosa; — 3° de obligationibus Religiosorum vi votorum; — 4° de privilegiis Regularium; quibus accedet Appendix de conditione Religiosorum in Gallia.

CAPUT I

DE NATURA STATUS RELIGIOSI

137. — Status religiosus est stabile vitæ institutum ab Ecclesia approbatum pro fidelibus, qui, sub certa regula et communi vivendi modo, tendere volunt ad perfectionem per tria vota perpetua paupertatis, castitatis et obedientiæ.

Dixi 1° *stabile vitæ institutum;* quia status stabilitatem requirit, et aliunde Religiosus per tria vota religionis se in perpetuum Deo devovet.

Dixi 2° *ab Ecclesia approbatum;* status enim religiosus, cum sit sacra quædam communitas, a potestate spirituali institui debet. Olim quidem hæc approbatio a quolibet Episcopo pro diœcesi sua concedebatur; sed statutum est postea in *Conc. Later.* sub Innoc. III, ne nova Religio inducatur, nisi a Summo Pontifice approbata fuerit. — *S. Lig. l.* IV, *n.* 5.

Dixi 3° *qui... tendere volunt ad perfectionem;* Religiosus enim, *vi suæ Professionis*, tenetur *sub gravi* ad studendum aliquo modo perfectioni per votorum observantiam; quia vi suæ Professionis tenetur velle servare suum statum, qui est status perfectionis. Non tenetur autem Religiosus vi suæ Professionis esse perfectus, sed solum perfectioni studere. — *Ita omnes.*

Resolves.

138. — 1° Ad essentiam Religionis non requiruntur vota *solemnia*, sed sufficiunt vota *simplicia*. Omnes enim conditiones ad Religionis substantiam necessariæ etiam in votis simplicibus habentur; siquidem per ea homo potest se perpetuo mancipare Deo in Ordine ab Ecclesia approbato. Constat insuper ex Bulla Greg. XIII, *Ascendente Domino*, in qua Pontifex declaravit, esse veros Religiosos in Soc. Jesu etiam illos, qui sola vota simplicia emiserint.

2° Sunt Religiosi illi, qui, in Religione approbata, secundum certam regulam, tria vota essentialia emittunt. Contra autem non sunt Religiosi *proprie dicti* ii, qui licet tria hæc vota emittant, et in communi vitam ducant, regulam tamen a Sede Apostolica approbatam non profitentur. Hinc variæ Congregationes virorum aut piarum feminarum ab Episcopo tantum approbatæ, Ordines stricte religiosos non constituunt. Attamen qui in hujusmodi Congregationibus vota simplicia emittunt, et sub communi regula atque Superioris dependentia vivunt, eodem merito coram Deo ac Religiosi proprie dicti gaudere possunt, siquidem eamdem sui abnegationem Domino exhibeant. Notamus vero, ex hodierna praxi, Sedem Apostolicam nova Instituta religiosa non approbare ut Ordines proprie dictos cum

professione votorum solemnium, sed solum ut Congregationes religiosas *cum votis simplicibus,* quibus proinde privilegia votis solemnibus concessa *per se* non competunt; vel si habeant tantum *vota temporaria,* aut perpetua quidem, sed a nemine acceptata, ut Congregationes sæculares, quæ imitantur potius Statum religiosum, quam ejus essentiam servant. — *V. Analecta J. P.*

3° Religiosi non sunt ii, qui, edito voto perpetuæ paupertatis et castitatis, obedientiam Confessario aut Episcopo vovent. Ratio est, quia vi hujus voti Superioribus non subjiciuntur.

4° Ex decreto Pii IX, promulgato per litteras encyclicas *S. Congr. super statu Reg.*[1] ad Superiores Ordinum Religiosorum *datas* 19 *Mart.* 1857, Religiosi omnes eorum ordinum, in quibus vota solemnia emittuntur, in posterum absoluto tyrocinio tantum vota *simplicia* emittunt, saltem ad triennium, deinde ad *solemnia* vota admittuntur, si a Superioribus suis digni reperiantur. Justis autem de causis Professio solemnis etiam diutius poterit differri, quamquam non ultra ætatem 25 annorum expletorum. — *V. Analecta J. P., serie 2ª, col.* 2954.

Ex declarationibus autem ejusdem *S. Cong.* datis die 25 Febr. 1859, etc., et ad præfatum decretum spectantibus, vota simplicia, de quibus agitur, perpetua sunt ex parte voventis, et eorum dispensatio Summo Pontifici reservatur. Ex parte tamen Ordinis solvi per dimissionem Professorum possunt, ita ut, data dimissione, eo ipso Professi ab omni dictorum votorum vinculo liberi fiant. Nemo vero ex causa infirmitatis post Professionem votorum simplicium exortæ dimitti poterit. Cæterum professi horum votorum participes fiunt omnium gratiarum et privilegiorum, quibus solemniter Professi in eodem Ordine fruuntur. — *V. Analecta J. P.,* 24 *Sept.* 1859, *col.* 1891.

Quæsita.

139. — Quær. 1° *Quænam requirantur ad valorem Professionis?*

Resp.: Requiruntur conditiones sequentes:

1° Aptitudo voventis, scilicet ut decimum sextum annum ætatis suæ integre expleverit; ut saltem annum integrum Novitiatus cum religioso habitu transegerit; ut nullum habeat impedimentum, quod ex statutis a S. Pontifice confirmatis substantiale esse censeatur.

2° Consensus et acceptatio expressa vel tacita Prælati Ordinis, vel Capituli, ubi requiritur. Error autem circa substantiam, tam ex parte profitentis, quam admittentis, Professionem irritam facit.

3° Libertas voventis, id est ut Professio sponte fiat, secluso gravi metu, vel etiam metu reverentiali, non quidem solo, sed conjuncto cum precibus importunis sæpius repetitis, blanditiis, imperio, aut gravi offensione vel indignatione diu continuata consanguineorum. — *S. Lig., n.* 7, *et de Matr., n.* 1051.

140. — Quær. 2° *Ad quid teneatur Episcopus quoad puellas Religionem ingressuras?*

[1] Instituta est peculiaris hæc Congregatio a S. D. N. P. Pio IX, decreto 7 sept. 1846, eique commissum fuit munus, « ut Sanct. Suæ proponat media opportuna ad reforman« dam et restituendam disciplinam et statum Regularium. »

Resp.: Tenetur *sub gravi,* ex statuto *Concilii Trid.,* explorare per se, vel, ipso impedito, per Vicarium aut deputatum, voluntatem illarum puellarum, tum ante susceptionem habitus, tum ante Professionem. Non tamen gravis reputaretur omissio unius e duobus examinibus. Cæterum invalida non foret Professio, si examen utrumque omitteretur, modo puellæ in Professione emittenda liberæ fuerint. Requiritur hujusmodi examen, etiamsi monasterium, quod puella ingressura est, exemptum esset a jurisdictione episcopali; quia Episcopus tunc agit uti a Sancta Sede ad id delegatus. — *S. Lig. n.* 4.

QUÆR. 3° *An integritas anni Novitiatus requiratur ad validitatem?*

Resp. Affirm., ita ut anno bissextili sit exspectandus lapsus diei qui addendus est. Sic expresse declaravit *Sacra Congreg. Conc. Trid.* Tempus autem Novitiatus incipit a momento susceptionis habitus.

141. — QUÆR. 4° *An interruptio Novitiatus validitati Professionis officiat?*

Resp. Affirm. Constat ex decreto *S. Congr. Conc.,* quæ statuit, Novitium, qui e monasterio abierat ut aliam Religionem ingrederetur, et, duabus tantum horis in alio conventu transactis, facti pœnitens redierat, ad probationis annum rursus inchoandum teneri.

QUÆR. 5° *Quandonam annus probationis interrumpi censeatur?*

Resp. 1° : Censetur interrumpi præcipue : 1° quoties Novitius egreditur e monasterio sine licentia cum animo non revertendi, etiamsi statim revertatur, ut ex modo dictis constat; 2° quoties dimittitur absolute a Superioribus, et deinde iterum admittitur; 3° si discedat privata auctoritate, ut ingrediatur aliam domum vel aliam provinciam etiam ejusdem Ordinis.

Resp. 2° : Non censetur autem interrumpi Novitiatus : 1° si Novitius ægrotet in domo, etiam notabili tempore, licet exercitiis Novitiorum adesse minime possit; 2° si violentia coactus e domo discedat; 3° si accepta licentia ad parentes vel alios brevi tempore divertat sanitatis recuperandæ, aut negotiorum agendorum gratia; 4° si falsa accusatione dimittatur, et postea, cognita veritate, rursum admittatur; 5° si iter agat jussus a suis Superioribus, quia tunc sub eorum dependentia remanet. — Plures alii sunt casus dubii, qui apud auctores videri possunt.

142. — QUÆR. 6° *Quibus mediis teneatur Religiosus tendere ad perfectionem?*

Resp. 1° : Tenetur tendere *primario* per media essentialia status religiosi, nempe per observationem trium votorum, paupertatis, castitatis et obedientiæ. Hæc enim si saltem plerumque non observet, Religiosus tantum *nomine et habitu,* non autem *re* nuncupari potest.

Resp. 2° : Tenetur tendere *secundario* etiam per media accidentalia, scilicet per proprias Ordinis regulas, saltem ea auxilia non contemnendo. Tunc autem censetur Religiosus regulas prætermittere ex contemptu, quando eas transgreditur animo non subjacendi illis vel Prælatis suis; vel si eas ut inanes habeat. — *S. Lig. n.* 10. — *Laymann.* — *Busemb.* — *Sanchez, Lessius,* etc.

143. — QUÆR. 7° *Quandonam Religiosus graviter peccet contra præceptum tendendi ad perfectionem?*

Resp.: In hoc graviter delinqui · 1° si vota sæpe sæpius infringat in *re*

gravi, ut patet; quia prætermittit media ad hanc obligationem servandam essentialia, et consequenter omnino necessaria. — *Ita omnes.* 2° Si regulas ex contemptu generatim transgrediatur, ut modo dictum est. Secus vero, si eas violet concupiscentia ductus, vel quia putat eas non esse sibi necessarias ad salutem, vel si cogitet eas non præcipi sub gravi. Nam transgredi regulas in rebus exigui momenti, etiam ex consuetudine, præciso contemptu, veniale non excedit. — *Ita expresse S. Lig., n.* 10, cum *S. Thom., Salm., et aliis communiter.*

Non desunt tamen, qui contendant peccare graviter contra obligationem tendendi ad perfectionem Religiosum, qui frequenter, aut saltem plerumque, regulas infringit; quia sunt media efficacia, licet secundaria, ad Religiosum in via perfectionis dirigendum; sed prior sententia, quæ communis est, verior apparet, modo omissio regularum in gravem et frequentem votorum violationem non inducat.

144. — QUÆR. 8° *An peccet graviter Religiosus qui intendit servare tantum mandata obligantia sub gravi, et de cœteris nullatenus curare?*

Resp.: Duplex est sententia *probabilis.*

Iª Sententia absolute *affirmat,* quia ipsum propositum non curandi de regulis, etiam non præcipientibus sub peccato, est virtualis earumdem contemptus. — *Lacroix, l.* IV, *n.* 57. — *Elbel.* — *Sylvius,* etc.

IIª Sententia neg. Ratio est, quia eo ipso quod Religiosus velit plura illa adimplere, quæ obligant sub gravi, jam tendit ad perfectionem, cum velit adimplere plura quæ respectu aliorum non obligant, sed sunt meri consilii. — *Ita Sanchez, Salmant.,* etc.; — et hanc sententiam vocat communiorem et probabiliorem *S. Lig., n.* 10.

Cæterum recte advertit *S. Lig., n.* 11, Religiosum ita dispositum in gravi peccandi mortaliter periculo versari ex aliis capitibus posse, v. gr., ratione periculi transgrediendi vota, vel grave damnum inferendi Religioni quoad disciplinam, etc.

145. — QUÆR. 9° *An vel quatenus obliget sub peccato regula distributive sumpta, seu attentis singulis regulis in particulari?*

Resp.: In plerisque Ordinibus regula, *generatim loquendo,* et *per se,* non obligat sub peccato, ne veniali quidem. Constat ex ipsis constitutionibus variorum Ordinum, et ex communi interpretatione theologorum. Excipiendi sunt Ordines in quibus constitutiones oppositum expresse statuunt.

Dixi 1° *generatim loquendo;* quia quæcumque cadunt sub votis aut præceptis expressis Superiorum, non carent culpa, et quidem gravi pro gravitate materiæ, ut infra de votis dicemus.

Dixi 2° *per se;* quia theologi conveniunt, transgressionem regulæ rarissime omni culpa ob rationes extrinsecas vacare. Dicit *S. Lig., n.* 10, talem transgressionem vix unquam a veniali excusandam esse, quia fere semper aderit culpa aliqua ratione negligentiæ, concupiscentiæ, scandali, pigritiæ, aut alterius cujuslibet motus inordinati. — *Ita* etiam *Laymann,* — *Suarez,* — *Busemb.,* — *Sanchez,* etc.

146. — QUÆR. 10° *An peccet graviter Prælatus leves defectus subditorum corrigere negligens?*

Resp. Affirm., si defectus plures sint, et tales ut disciplinam notabiliter valeant relaxare. Ideo tenetur Prælatus defectus subditorum in damnum

totius Communitatis vergentes non solum corrigere, sed etiam inquirere, ut corrigat, seclusa tamen nimia sollicitudine. Aliquando tamen expedit ut dissimulet, si defectus scandalum non afferant, vel si prævideat subditum ex correctione pejorem evasurum, vel si tempus opportunius sit exspectandum. Id enim ad majus bonum obtinendum, aut malum removendum prudentia suadet. — *S. Lig., n.* 13, *et alii communiter.*

QUÆR. 11° *An vel quædam obligatio recitandi Officium divinum oriatur ex professione religiosa?*

Resp. 1° : Nulla est obligatio *vi professionis religiosæ* in se spectatæ, et reipsa plures sunt Ordines religiosi, in quibus Professi nullatenus ad Horas obligantur, nisi in sacris sint constituti.

Resp. 2° : Gravis urget obligatio recitandi Officium divinum statim a facta Professione in omnibus Ordinibus in quibus emittuntur vota solemnia, et qui ad chorum destinantur, ita ut impediti a choro privatim Horis canonicis satisfacere debeant; sive sint Clerici, sive laici, sive viri, sive feminæ; exceptis tamen *Conversis.* — *Ita communissime.* — *S. Lig., l.* IV, *n.* 141, contra *paucos.*

In Ordinibus tamen, in quibus recitatur tantum Officium B. M. V., hæc recitatio non obligat sub gravi, licet vota solemnia in istis Ordinibus emittantur, v. gr., in Ordine Monialium a Visitatione dictarum, ut pluries decisum fuit.

Insuper in Communitatibus, quibus præter Officium diei recitandum est etiam Officium Beatæ Virginis aut Defunctorum, aut septem Psalmi pœnitentiales, obligatio non afficit privatim recitantes Officium extra chorum; imo nec recitantes in ipso choro, saltem communiter, ut dictum est supra *n.* 60. — *S. Lig. n.* 143.

147. — QUÆR. 12° *An Papa a votis solemnibus dispensare possit?*

Resp. Affirm., gravissima de causa. Ratio est, quia solemnitas votorum ex solo Jure ecclesiastico instituta fuit, ut constat ex *Extrav.* Joannis XXII, *tit.* 6, et ex Bulla *Ascendente Domino*, in qua Gregorius XIII dicit : *Nos considerantes voti solemnitatem sola constitutione Ecclesiæ inventam esse*, etc. Ergo. Summus Pontifex dispensare potest in votis solemnibus, sicut in votis simplicibus, siquidem ratio discriminis, quod inter illa intercedit, est de mera institutione ecclesiastica. Atqui juxta omnes Pontifex dispensare potest in votis simplicibus. Ergo, etc. Constat etiam ex pluribus exemplis in historia ecclesiastica relatis, Summos Pontifices hujusmodi potestate aliquando usos fuisse. Postremis præsertim temporibus Pius VII plures hujus generis dispensationes Monachis ac Monialibus solemniter professis concessit ad matrimonia sacrilege inita revalidanda. — *Ita Bouvier,* qui dicit, communissimam esse nunc theologorum sententiam, contra *Billuart* et nonnullos *alios.*

CAPUT II

DE VOCATIONE RELIGIOSA

148. — Certum est dari vocationem divinam, Deum scilicet benignissima providentia aliquos præ aliis ad statum excellentiorem et perfectiorem vo-

care, et simul dotes et gratias ad illum rite exsequendum et servandum largiri, præsertim quoad statum ecclesiasticum et religiosum. Cum enim omnia in ordine naturali a Deo gubernentur modo singulis proprio; *a fortiori* ergo in ordine supernaturali. Aliunde ad statum perfectiorem amplectendum et prosequendum requiruntur dotes et gratiæ speciales, quæ a solo Deo, supremo dispensatore, concedi possunt. Constat insuper ex variis S. Scripturæ locis. Sic de Sacerdotio in particulari dicit Apost., Hebr., v, 4: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron...* Idem porro dicendum de vita religiosa, quæ est status perfectior et multo difficilior.

Quæsita.

149. — Quær. 1° *An vel quomodo peccet qui, se ad Religionem vocatum sentiens, divinæ vocationi non obsequitur?*

Resp. 1° : *Per se, rigorose loquendo*, nullatenus peccat; quia divina consilia *per se* nullam imponunt obligationem, cum in hoc præcise a præceptis differant.

Resp. 2° : Vix tamen excusari ab aliqua culpa potest ob periculum æternæ salutis, cui se committit. Imo non excusaretur a peccato gravi, qui persuasum haberet unicum medium salutis æternæ adipiscendæ hoc ipsi superesse, ut a mundi periculis aufugiat.

At vero suntne in malo statu illi qui, certi moraliter de vocatione divina ad Religionem, nituntur sibi persuadere, se salutem suam æque facile consequi posse manendo in sæculo, vel ad illud redeundo? Non videtur dubitandum, quin isti magno discrimini salutis se exponant; quia, manendo in sæculo contra Dei vocationem, semet specialibus illis privant auxiliis, quæ Dei providentia ipsis in Religione præparaverat, et ideo difficulter sæculi tentationibus resistent. Attamen S. Ligorius non audet certum de hoc judicium ferre. — *Vide n.* 78.

150. — Quær. 2° *Quomodo peccet qui, non vocatus, statum perfectiorem Religionis vel Clericatus nihilominus suscipit?*

Resp.: Peccat *graviter*, si defectum vocationis clare noverit, tum ob reverentiam sacris Ordinibus et Religioni debitam, tum ob injuriam Deo illatam, tum præsertim ob periculum salutis, quod incurrit, dum suscipit obligationes quibus moraliter satisfacere non poterit, utpote carens specialibus auxiliis, quæ solis a Deo vocatis conceduntur. Excusabitur tamen ab illa culpa, si voluntatem firmam habeat obligationes assumpti status adimplendi.

151. — Quær. 3° *An peccent graviter parentes vel Superiores, qui avertunt filios vel subditos a statu religioso?*

Resp. 1° *Affirm.*, si eos avertant injuste per minas, vim, fraudem, aut importunas preces; quia illos impediunt a consecutione magni boni, ad quod jus habent, eosque gravi amittendæ salutis æternæ periculo exponunt.

Resp. 2° *Affirm.* plerumque, etiamsi eos tantum precibus et promissionibus avertant; quia hoc esse non potest sine gravi illorum damno. — *Ita communiter* cum *S. Lig.*, qui dicit hanc sententiam esse omnino tenendam, contra *aliquos*. — Non peccant tamen parentes, qui se opponunt ad

tempus piis desideriis filiorum juniorum ad constantiam eorum probandam, vel ob aliam justam causam. Attamen hac in re ad vitandas hallucinationes consiliis Confessarii aut viri probi ac docti stare debent.

QUÆR. 4° *An peccent filii Religionem ingredientes invitis aut insciis parentibus?*

Resp. Neg. per se loquendo, licet in praxi hoc ordinarie non expediat, nisi injustam vexationem aut impedimentum merito timeant. Ratio est, quia, nisi parentes justa de causa obsistant, filii omnino liberi sunt circa status vitæ electionem. — *Recole dicta de quarto præc., t.* I, *n.* 369.

152. — QUÆR. 5° *Quænam sint signa vocationis religiosæ?*

Resp.: Generatim loquendo, seu juxta providentiam ordinariam, duo requiruntur et sufficiunt ad vocationem divinam probandam, scilicet debita aptitudo et voluntatis propensio.

1° *Aptitudo* intelligitur idoneitas ad statum religiosum *in genere* et in particulari ad observantiam *talis Ordinis* propriam. Consistit autem in recto præsertim judicio, in indole bona, in animo submisso obedientiæ jugo, in scientia relative sufficienti, et in carentia defectuum corporis et animi qui rationi hujus vitæ repugnant.

2° *Inclinatio constans* et *recta*, quæ proinde non sit frequentibus mutationibus obnoxia, non obstante alioquin quapiam præterita tergiversatione ex dæmonis tentationibus exorta vel ex quadam naturæ repugnantia. Non tamen requiritur, ut inclinatio ex spontaneitate seu propensione magis, quam ex intima animi persuasione procedat. Porro inclinatio illa *recta* esse debet, procedere scilicet ex intentione pura, ex mero desiderio salutem facilius consequendi, majorem Dei gloriam vel etiam animarum salutem procurandi, etc.

Dixi *generatim loquendo* seu in providentia ordinaria; quia adsunt evidentiora vocationis signa, nempe 1° divina revelatio, ut vocatus est *S. Paulus, S. Aloisius Gonzaga, S. Stanislaus Kostka*, etc.; 2° inspiratio singularis, quæ consistit in interno motu, quo quis vehementer ad vitam perfectiorem impellitur, et quasi attrahitur.

CAPUT III

DE OBLIGATIONIBUS VOTORUM

ARTICULUS I

DE VOTO PAUPERTATIS

153. — I. Religiosus voto *solemni* paupertatis obstrictus, Religiosus scilicet in Ordine a S. Sede approbato *solemniter* professus, vi saltem legis ecclesiasticæ, ac proinde seclusa Pontificia dispensatione, omnino incapax est *in particulari* seu *personaliter* cujuslibet dominii rei temporalis pretio æstimabilis, etiam *de licentia Superioris*. Constat ex *Concil. Trident., sess.* XXV, *c.* II. — Communitas vero bona acquirere et possidere potest, sive per se, sive per subditos, nisi obstent ejus constitutiones. Hinc per-

vulgatum axioma Juris canonici : *Quidquid Monachus acquirit, non sibi, sed Monasterio acquirit.*

Proinde Religiosus professus inhabilis omnino est ad quemlibet proprietatis actum exercendum circa rem ullam sive Monasterii, sive parentum, sive externorum; et idcirco absque Superioris licentia sive generali sive speciali de nulla re disponere potest, sive licite, sive valide, per acceptationem, donationem, venditionem, commodatum, mutuum, usum, mutationem, meliorationem, etc.

154. — II. Religiosus simplici voto paupertatis ligatus potest quidem dominium directum bonorum habere; sed nihil de ipsis sine Superioris licentia particulari vel generali disponere licite potest.

Hoc valet, etiamsi Ordo non fuerit a S. Sede approbatus, sed tantum ab Episcopo, quia eadem semper est voti simplicis efficacia.

III. Usus quilibet rei pretio æstimabilis *tanquam propriæ* repugnat voto paupertatis. Tunc autem vitium *proprietatis* admittit Religiosus, cum de re disponit sine consensu particulari aut generali, expresso aut tacito vel præsumpto Superioris.

Imo et requiritur ut licentia a Superiore concessa *legitima* sit; unde, quæ datur subdito, ut rem in usus vanos, turpes, aut illicitos expendat, vel ut superflua, pretiosa, et statum suum (prout a regula aut consuetudine determinatur) dedecentia penes se habeat, non excusat a peccato contra votum; quamvis forte, ut infra dicetur, impediat peccatum injustitiæ, et excuset a restitutione. Eo vero casu violat votum Prælatus, sicut et subditus.

Præter peccata contra votum paupertatis, dantur etiam non raro peccata contra *virtutem* paupertatis, licet illæsum votum remaneat; v. gr., si Religiosus nimium foveat affectum ad res quas ex licentia Prælati detinet, si commodis plus æquo indulgeat, et similia.

Quæsita.

155. — QUÆR. 1° *Quodnam sit discrimen inter votum et virtutem paupertatis?*

Resp.: Votum respicit tantum actus *externos* proprietatis; virtus vero ad *internos* cordis affectus etiam extenditur. Voti enim objectum est Religiosum bonis temporalibus exterius exspoliare. Virtus autem pro fine habet omnem inordinatum cordis affectum erga res terrenas penitus rescindere. Votum igitur paupertatis est veluti medium ad virtutem, quæ est finis obtinendus. Hoc posito, nemo non videt, virtutem paupertatis multo latius patere quam votum : quoties enim quis votum infringit, simul et virtutem lædit; non autem vice versa.

Dixi votum afficere solos actus proprietatis *externos;* attamen violari posset votum per actum internum, qui actum externum respiceret et attingeret, scilicet per desiderium agendi externe contra votum; siquidem desiderium induit omnem malitiam et speciem actus externi, ut dictum est in *Tract. de peccatis, l.* I, *n.* 168.

QUÆR. 2° *An Religiosus, servans dominium directum bonorum, possit* VALIDE *de his disponere absque licentia?*

Resp. Affirm., quia vere est dominus, quamvis ob votum paupertatis,

illicite agat. — *Negant* tamen quidam, quia (aiunt) Religiosi se habent ut pupilli, qui bona sua valide donare nequeunt. Sed hæc opinio nullius prorsus est momenti.

QUÆR. 3° *Ad quæ se extendat dominium directum Religiosi non solemniter professi?*

Resp.: 1° Ad bona temporalia, quæ possidebat ante vota; 2° ad fructus seu reditus eorumdem bonorum; 3° ad ea quæ ipsi de jure adveniunt, sine nova acceptatione, ut hæreditas paterna, legata, etc.; 4° ad omnia bona quæ a parentibus, cognatis, amicis... accipit de Superiorum licentia. Attamen si hæc sint usu consumptibilia, in communem monasterii usum juxta morem applicanda sunt, saltem generatim loquendo.

156. — QUÆR. 4° *An Religiosus absque Superioris licentia manuscripta propria servare, et alio transferre possit?*

Resp. Affirm. juxta communem sententiam; manuscripta enim, utpote partus ingenii, habentur ut aliquid spirituale. Præterea pertinent ad scientiam, quæ non cadit sub voto paupertatis; sed ratio potior est, quia sic fert communis et recepta inter Regulares consuetudo. — *S. Lig. n.* 14, *Salm., et alii communiter*, qui idem etiam de Sanctorum *Reliquiis* opinantur.

QUÆR. 5° *An peccet contra votum paupertatis Religiosus, si quid de rebus ad determinatum usum concessis in alium usum impendat?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia in his Religiosus habet tantum *usum facti*, idque *precario*, quamdiu Superiori videbitur. Est autem actus proprietatis seu dominii de re aliqua ad proprium arbitrium disponere, et alioqui voluntas seu licentia Superioris, nisi aliud manifestum sit, ad usum assignatum restringitur. — *S. Lig., n.* 19, *et alii communiter*.

157. — QUÆR. 6° *An possit Religiosus sine licentia donare, quæ parcius vivendo sibi subtrahit ex rebus ad usum concessis?*

Resp. Neg. generatim loquendo. Ratio patet ex responsis ad quæsitum præcedens. — Excipiunt, si certa quantitas ita Religioso assignetur, ut nec Monasterium teneatur quidpiam aliud ei præstare, nec ipse rationem reddere. — Dicit *S. Lig., n.* 23, permitti communiter ab auctoribus, ut Religiosus possit elargiri, cui voluerit, suas *pietantias*, quæ *limitate* ei præbentur, ut ova, carnes, etc., nisi Superior id expresse vetuerit. — *S. Antoninus, — Sylvius*, etc.

QUÆR. 7° *An peccet contra votum paupertatis Religiosus, qui accipit ab extraneo pecuniam in pia opera ad libitum impendendam?*

Resp. Affirm. si eam sibi absolute datam accipiat, ut proprio nomine elargiatur. Ratio patet ex dictis: etenim, sic agendo, Religiosus faceret *actum proprietatis*, nisi licentiam sui Superioris haberet. — Secus autem si acciperet, alieno nomine, etiam quibus et quantum unicuique vellet, distribuendam, aut si opera pia determinarentur *a donatore;* quia tunc Religiosus non esset nisi *canalis*, ac velut *mandatarius* donatoris. Hinc non peccat contra votum paupertatis Religiosus, qui ab extraneo accipit pecuniam erogandam tali pauperi, tali Monasterio, Ecclesiæ, tali causæ piæ, etc. Imo nec peccat, si ipse sine licentia Superioris ab extraneo postulat pecuniam alteri determinato tradendam. Attamen si agatur de re magni momenti, suadet prudentia, et requirit rectus ordo religiosæ disciplinæ, ut subditus

nihil peragat, nisi prius assensum Superioris obtinuerit, etiamsi violandæ paupertatis periculum nullum incurrat. — *Sanchez, Suarez, Lugo*, etc.— *Salm., de Restit., c.* VI, *n.* 15.

158. — QUÆR. 8° *An peccet contra votum paupertatis Religiosus, qui ea recusat, quæ sibi ab extraneis offeruntur?*

Resp. 1° *Neg.*, si agatur de meris donationibus, eleemosynis aut muneribus, ad quæ jus non habeat. Ratio est, quia votum paupertatis non obligat ad recipienda ea quæ nondum acquisivit, seu ad quæ jus strictum neque ipse, neque Monasterium habet. Attamen si Religiosus nullam habeat rationem recusandi, peccat contra Caritatem impediendo bonum suæ Religionis, non tamen contra justitiam. — *S. Lig. n.* 20. — *Lugo, Sanchez*, etc.

Resp. 2° : Secus, si agatur de rebus jam acquisitis, v. gr., de legatis, de mercede Religiosi laboribus debita vel de donis jam acceptatis, etc. Ratio est, quia horum jus Monasterium immediate acquirit juxta axioma : *Quidquid Monachus acquirit, non sibi, sed Monasterio acquirit.— S. Lig., ibid.*

QUÆR. 9° *An peccet non solum contra votum paupertatis, sed etiam contra justitiam, Religiosus qui indebite res Monasterii expendit vel absumit?*

Resp. 1° Si expendat vel absumat absque ulla, etiam tacita vel præsumpta, Superioris licentia, violatæ justitiæ reus est, quia verum furtum committit, rem alienam in proprium usum convertendo contra rationabilem domini voluntatem.

Resp. 2° : Si expendat autem vel absumat, permittente seu connivente Superiore, sed in usus illicitos aut notabiliter superfluos, peccat contra votum, ex dictis; an vero peccet contra justitiam, *controvertitur*. Affirmat *S. Lig.* (*n.* 30) cum *Navarr., Sanchez, Salm.*, etc., quia talis licentia invalida est et irrita : Superior enim non est dominus, sed simplex administrator bonorum Monasterii. Negant *de Lugo, Elbel*, et alii plures, quia, licet Prælatus sit administrator tantum bonorum, nullo jure (universali saltem) constat, voluisse ipsum dominum, communitatem nempe vel Ordinem religiosum, invalidare ejusmodi licentiam, quamvis eam omnino improbet. Utraque sententia videtur probabilis.

159. — QUÆR. 10° *Quænam materia censenda sit gravis in violatione voti paupertatis?*

Resp. 1° : In peccatis, quæ sunt simul contra Religionem et justitiam, generatim loquendo ea habenda est ut gravis materia, quæ peccatum mortale in furto constituit. — *S. Lig. n.* 24. — *Lugo*, — *Sanchez, et alii communiter.*

Quidam tamen theologi dicunt, eam tantum materiam gravem esse, quæ censetur gravis in furtis filiorumfamilias, nempe materiam circiter duplo majorem ac in furtis adversus extraneos. — *Ita Elbel, n.* 646. Sed hoc non videtur admittendum. Ratio est, quia filii in spe sunt bonorum patrisfamilias, non autem Religiosi. Insuper magis inviti sunt Superiores quoad furta subditorum, quam parentes de furtis filiorum. Præterea detrimenta graviora sequuntur quoad animam in prioribus, quam in posterioribus. — *S. Lig., ibid.*

Cæterum ut judicetur de gravitate materiæ in hujusmodi furtis, advertendum est, Monasteria mediocriter opulenta communiter dominis privatis sat opulentis æquiparari. Hinc eadem ac pro illis mensura generatim mate-

riam gravem constituit. Si autem sint valde opulenta, major quantitas requiritur. Major etiam requirenda est, si Religiosus res Monasterii in usum proprium usurpet, vel aliis ejusdem Communitatis donet, quam si in extraneos easdem erogaret, quia sic ea domi remanent. Major etiam in furtis minutis, quæ insuper interposito notabili intervallo in gravem materiam non coalescunt. Major iterum in esculentis, ut de famulis diximus, *tom.* I, *n.* 608.

160. — *Resp.* 2° : In peccatis contra solam Religionem, seu contra solum votum commissis, crescit difficultas, et major est theologorum dissensus. Communius tamen eamdem generatim materiam ad peccatum mortale requirunt, ac in casu præcedenti, ubi justitia violatur; quia actus proprietatis ejusdem gravitatis esse videtur. Attamen *non improbabiliter* ad grave peccatum nonnulli graves Doctores majorem quantitatem requirunt. — Sic *Elbel, n.* 646. — *Salm., c.* VI, *n.* 12.

Communiter autem conveniunt valorem multo majorem requiri ad graviter peccandum, quando dona accipiuntur ab extraneis in alios eroganda; quia tunc multo minor est proprietatis actus, quam si hæc in proprium usum retinerentur. — *S. Lig., n.* 24, *et alii communiter.* — Imo aliqui tunc ad graviter peccandum requirunt 60 argenteos seu valorem 30 fr. circiter. — Sic *Diana,* — *Leander,* etc., *apud S. Lig., ibid.*

Generatim vero Religiosus non peccat graviter clam accipiens rem aliquam ex Communitate, v. gr., librum ad usum proprium etiam diuturnum, sed non in perpetuum, nisi ita occultet, ut a Superioribus inveniri nequeat; quia tunc Prælatus non censetur invitus quoad substantiam, sed tantum quoad modum. — *S. Lig., ibid.* — *Suarez,* — *Salm.,* etc.

Quoad res mutuo seu commodato acceptas vel traditas sine Prælati licentia, generatim loquendo non peccabit graviter contra votum paupertatis, si res ad usum suum vel etiam alias extraneis det mutuo vel commodato, modo sit certus de iis recuperandis, nec grave damnum propterea inferat Communitati, quæ idcirco, v. gr., careat usu rei graviter hic et nunc necessariæ. Multo minus graviter peccabit si res ad usum sibi concessas mutuet seu commodet aliis Religiosis ejusdem monasterii. Ratio est, quia etsi aliquem actum proprietatis in his faciat, non tamen graviter peccat, juxta communem theologorum interpretationem. — *S. Lig. n.* 27. — *Laymann,* — *Sanchez,* etc.

Resolves.

161. — 1° Religiosus peccat contra votum paupertatis, si quid sine Superioris consensu domi vel foris, etiam ex iis quæ ad victum aut vestitum pertinent, accipiat, retineat, absumat, permutet, alteri donet, vel commodet. Item si absque licentia Superioris pecuniam vel res alias mutuo vel commodato ab extraneis accipiat.

2° Peccat contra votum paupertatis etiam qui res in usum quempiam obtentas in alium usum expendit, aut culpabiliter amittit aut destruit.

3° Peccat contra votum, qui apud externos comedit aut bibit sine Prælati facultate; quia dum aliquid sine licentia accipit, actum proprietatis ponit. Generatim tamen non videtur per hoc mortaliter peccare. — *Lacroix, n.* 105. — *Suarez,* — *Sanchez,* etc.

4° Si Religiosus acceptet ab extraneis rem Superiori tradendam, facillime licentiam præsumptam supponere potest. Si autem eam supponere nequeat, contra paupertatem peccare videtur; attamen generatim peccatum illud veniale non excedet. — *Lacroix, n.* 118, etc.

5° Peccat contra votum paupertatis, qui rem cum licentia ad usum acceptam retinet ultra limites temporis a Superiore præfixi; qui eam ad alium usum adhibet cum ejusdem detrimento; qui rem servat *animo domini*, nempe cum intentione eam subducendi liberæ dispositioni Superioris, v. gr., si eam occultet, ne videatur; et hic quidem nec excusari ex eo potest, quod licentiam prius obtinuerit.

6° Peccat contra votum paupertatis, qui sine facultate Superioris aliquid emit etiam pro Communitate, quia agit ut proprietarius. Aliquando tamen licentiam præsumere potest, nempe quando novit id Superiori gratum fore, nec recursus facilis ad eum patet, v. gr., in itinere. Hujusmodi autem licentia facilius in rebus minoris momenti præsumi potest.

7° Religiosus iter agens divertere nequit ad alia loca extra rectam viam ad res curiosas videndas, nisi forte brevis sit distantia, et nullæ aut admodum modicæ expensæ fieri debeant; in casu autem particulari si gravis subsit causa, Superioris licentia merito præsumi potest. Secus enim peccabit tum contra paupertatem, tum etiam contra obedientiam.

8° Religiosus nullum depositum proprie dictum sine licentia accipere potest. Ratio est, 1° quia juxta plurium opinionem actum proprietatis faceret; 2° quia depositum est contractus; Religiosus autem sine Superioris facultate nullum contractum circa res temporales inire potest. — Multi tamen sentiunt id non esse contra votum, quamvis sit contra perfectionem paupertatis et plerumque contra regulam. — *Suarez, de Relig., tract.* VII, *l.* VIII, *c.* XI, *n.* 45. — *Lugo, Laymann,* etc.

162. — 9° Dona omnia, quæ Religiosis *solemniter* professis fiunt, eo ipso acquiruntur Monasterio, non exceptis legatis et hæreditatibus, ex notissimo principio Juris canonici: *Quidquid Monachus acquirit, non sibi, sed Monasterio acquirit.* Hoc principium valet etiam quoad alios Religiosos intra limites voti paupertatis, quod illis non adimit facultatem acquirendi et possidendi. Hinc isti legata et hæreditates acceptare et acquirere valent, licet de iis sine licentia disponere nequeant. Quoad cæteras donationes, eæ Monasterio obveniunt, nisi fiant speciatim intuitu personæ privatæ et non quatenus Religiosæ. Tunc vero Religiosus acceptare nequit absque licentia saltem præsumpta, seu sub conditione licentiæ obtinendæ.

10° Opera manualia, quæcumque sint, quæ a Religiosis conficiuntur, ad Communitatem pertinent. De iis igitur privati, licet opifices, disponere nequeunt, nec ullum emolumentum ex illis percipere possunt. Idem dicendum est de honorariis quæ Regularibus pro Missis vel aliis spiritualibus ministeriis tribuuntur.

11° Peccant contra votum paupertatis Religiosi qui parem curam non adhibent, ne res ad proprium usum concessæ deteriores fiant. Idem dicito de illis, qui ob negligentiam sinunt ut res sibi ex officio commissæ pereant, vel detrimentum patiantur.

163. — 12° Non est contra paupertatis votum acceptare aliquid sub conditione licentiæ obtinendæ, aut etiam donare, dummodo res recuperari

possit, si negetur licentia; quia actus reipsa suspenditur. — *Lacroix, n.* 108. — *Lugo*, etc.

13° Ad licite acceptandum, vel expensas faciendas, sufficit licentia *præsumpta*, quando Superior adiri nequit, et urget occasio. Sed res acceptata ex præsumpta licentia, debet postea Superiori manifestari, quando conveniri potest, nec res consumpta jam fuerit. — *Suarez*, — *Lacroix, n.* 109-111.

14° *A fortiori* sufficit licentia *tacita* ad dandum vel acceptandum; imo valet, etiamsi Superior adiri possit, quia licentia tacita censetur de facto exsistere : v. gr., eo quod virtute in alia continetur, vel ex circumstantiis prudenter colligitur, dum licentia præsumpta non supponitur de facto exsistere, sed tantum exstitura, si peteretur. — *Lacroix, n.* 109. — *Suarez*, etc.

15° Si Superior antecedens licentiam tibi dederit aliquam rem habendi, adhuc valet, etiamsi ab officio ille discesserit. — *Lugo*, — *Lacroix, n.* 115.

16° Si habeas licentiam dandi aliquid Paulo, et des Petro, non peccas, nisi Superior dederit licentiam pro Paulo ob peculiarem rationem, et negaturus fuisset, si pro Petro hanc petivisses. — *Lacroix, n.* 119. — *Pellizarius*, etc.

17° Si Titius Religiosus licentiam habeat dandi aliquid quibuslibet, Caius ejusdem Communitatis habet eo ipso facultatem acceptandi, quia dare et accipere sunt correlativa, et proinde licentia ad unum censetur etiam esse ad alterum. — *Sanchez*. — *Pelliz.*, etc.

Hæc de paupertate Religiosa in genere. Sed attendendum est ad constitutiones particulares singulorum Ordinum, vel ad consuetudinem a Superioribus toleratam; nam in pluribus Monasteriis generatim Religiosis permittitur petere, accipere aut sibi comparare plura necessaria ad victum, vestitum, libros, aliaque id genus.

ARTICULUS II

DE VOTO CASTITATIS

164. — Votum castitatis multo præstantius paupertatis voto censeri debet, cum per illud Religiosus non bonis sibi extrinsecis, sed intrinsecis, corporis scilicet et sensuum voluptatibus renuntiet.

Duo complectitur ejus objectum, nempe ea quæ de jure naturali et divino jam prohibentur, necnon ea quæ in legitimo matrimonio licite fieri possent. Hæc igitur est voti castitatis efficacia, ut quod alioquin, licitum esse posset, Religioso illicitum fiat; ea vero quæ omnibus sunt prohibita, ipse evitare debeat ex duplici obligatione, castitatis scilicet et Religionis.

Votum simplex castitatis impedimentum matrimonii impediens tantum constituit, atque adeo matrimonium illicitum, non vero invalidum efficit. Votum autem solemne, connubium subsequens etiam dirimit.

Quæsita.

165. — Quær. 1° *An peccata luxuriæ etiam mere interna voto castitatis adversentur?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia Religiosus vi voti castitatis tenetur abstinere ab omni voluntaria delectatione venerea, quæ tum *interna*, tum ex-

terna, esse potest. Quocumque igitur modo castitatem lædat, duplicem incurrit reatum, luxuriæ scilicet et sacrilegii. — *S. Lig. n.* 33.

Juxta quosdam votum castitatis solis peccatis externis luxuriæ violatur; quia (aiunt) Religiosus Deo dicat tantum 1° bona externa quibus se spoliat per votum paupertatis; 2° corpus, cujus voluptatibus renuntiat per votum castitatis; 3° animam, seu mentem et voluntatem, quam tradit Superiori moderandam per votum obedientiæ. Sed doctrina communissima et vera est, votum castitatis violari et quidem graviter etiam peccatis mere internis; quia vovens promittit simpliciter Deo, se abstenturum ab omni delectatione absque ulla distinctione.

166. — QUÆR. 2° *Quænam sit gravitas peccatorum contra votum castitatis commissorum?*

Resp.: Hæc regula generalis statuenda est: eadem prorsus est gravitas peccati contra votum, ac contra sextum et nonum Decalogi præceptum, scilicet peccatum mortale est aut veniale contra Religionem, prout mortale aut veniale est contra castitatem. Parvitas autem materiæ admittenda non est in peccatis luxuriæ quæsitæ aut admissæ, nec nisi ex imperfecto consensu levis esse culpa potest, juxta dicta *t.* I, *n.* 412.

167. — QUÆR. 3° *An vel quænam sit differentia inter virtutem et votum castitatis?*

Resp. 1°: Nullum datur discrimen ratione objecti, cum votum tam late pateat, quam ipsa virtus. Attamen in hoc differunt, quod in iis, quæ virtute prohibentur, duo dantur peccata si votum violetur, dum unicum committitur peccatum in eo quod solo voto interdicitur. Si quis enim voto simplici Religionis ligatus matrimonium contraheret, unicum peccatum, scilicet contra Religionem, in usu conjugii patraret. Potest igitur quandoque violari votum, quin ipsa virtus lædatur.

Resp. 2°: Virtus castitatis, præter obligationes quas imponit, mera quoque consilia ad majorem perfectionem ducentia suadet; dum votum solam materiam obligationis afficit.

Ad majorem autem castitatis custodiam introducta est clausura, vi cujus Moniales egredi non possunt e Monasterio, nisi de licentia Pontificis, aut Episcopi, quæ etiam in solis extraordinariis casibus dari potest; Religiosi vero domo abesse nequeunt absque Prælati licentia. Sic ex Const. Clem. VIII, *Nullus*, etc. — Hinc

QUÆR. 4° *Quale sit peccatum egredi e Monasterio sine licentia?*

Resp. 1° Pro Monialibus intra clausuram degentibus erit semper grave, cum Ecclesia id prohibeat sub pœna gravissima, nempe excommunicationis.

Resp. 2°: Pro Religiosis erit grave, si sæpius cum scandalo fiat, aut de nocte furtive; veniale autem tantum, si quis semel aut iterum, aut interdum tantum per diem egrediatur. — *Plura de clausura et de pœnis in ejus violatores inflictis in tract. de Censuris.*

ARTICULUS III

DE VOTO OBEDIENTIÆ

Votum obedientiæ est omnium votorum Religionis præstantissimum: quippe per illud Religiosus bona maxime sibi intrinseca et excellentissima,

voluntatem scilicet et intellectum ipsum Deo offerat, et omnino consecret. Hinc dicitur I Reg. xv, 22 : *Melior est obedientia, quam victimæ.* Et Prov. xxi, 28 : *Vir obediens loquetur victoriam.*

Principia.

168. — I. Religiosus ex voto obedientiæ tenetur ad omnia, quæ Superior præcipit secundum regulas et constitutiones Ordinis, sive directe et expresse, sive indirecte et implicite. — *S. Lig. n.* 38. — Attamen ut sit peccatum contra votum, requiritur ut Superior vere *præcipiat,* et non tantum suadeat; quod quidem ex verbis, modo loquendi variisque rerum adjunctis patebit.

II. Superior jus habet præcipiendi non ea solum quæ explicite habentur in regula vel constitutionibus, ut sunt abstinentia, silentium, etc., sed etiam quæcumque implicite in eis continentur, ut pœnas in transgressores, et quidquid pertinet ad officia Communitatis rite obeunda, aut ad ejus rectam administrationem. Ratio est, quia officium habere nequit promovendi sua auctoritate regularum observantiam, quin jus habeat subditos obligandi ad ea omnia, quæ ad hunc finem consequendum sapienter statui vel præcipi possunt.

III. — Religiosus vi sui voti non tenetur obedire Superiori rem impossibilem, aut evidenter illicitam, aut graviter sibi noxiam præcipienti. — *S. Lig. n.* 47, etc. Et sane non potuit se obligare ad rem impossibilem, cum nemo ad impossibile teneatur; neque ad rem certo illicitam, siquidem votum nequit esse vinculum iniquitatis; neque demum ad rem graviter sibi noxiam, quia hoc a mente Religionis alienum est, et actus heroici non cadunt *communiter* et *implicite* sub votum, sicut non cadunt sub præceptum. Excipe tamen, si agatur de officiis intra limites vitæ Religiosæ adimplendis, v. gr., de curandis Religiosis consodalibus pestiferis, etc.

Hinc non tenetur subditus obedire Prælato jubenti, ut incedat super aquas, etc.; si autem referantur exempla, quibus constat talem obedientiam Deo probatam et miraculis confirmatam fuisse, dicendum est, tunc divinum beneplacitum singulari ac superno lumine tum præcipienti, tum obedienti fuisse manifestatum.

Quæsita.

169. — Quær. 1° *Quodnam discrimen intercedat inter virtutem et votum obedientiæ?*

Resp. : Idem, quod superius n. 155 fuit indicatum de paupertate : scilicet objectum voti est exsecutio externa mandati Superioris, dum virtus usque ad internam submissionem pertingit, et perfectam ipsam obedientiam efficit.

A Religioso autem sedulo vitanda sunt non solum peccata contra votum, sed etiam contra virtutem, quæ quidem frequentius lædi solet. Accidit enim (utinam rarius!), ut subditus Prælati mandato actione quidem externa integre obsequatur, sed reluctante, mœsta et ægra voluntate. Tunc vero licet voto satisfaciat, a virtute tamen longe recedit.

Religiosus igitur Superiori vere præcipienti inobediens duplex peccatum

facit, alterum contra præceptum naturale, quod submissionem legitimo superiori præscribit, et alterum contra votum. Hinc in piis congregationibus virorum vel mulierum *in communi* sub eadem regula vitam degentium absque votorum vinculo, inobedientes a peccato non eximuntur, si contra Superiores sint rebelles, sed unicum peccatum committunt.

170. — QUÆR. 2° *Quomodo votum solemne obedientiæ a voto simplici differat?*

Resp. 1° : Dispensatio multo facilius obtineri potest a voto simplici, quam a voto solemni, quod nonnisi a Papa et gravissima de causa solvi potest.

Resp. 2° : Votum simplex reddit quidem illicitam obligationem quæ a subdito sine consensu Superioris contrahatur, non tamen *per se* invalidam eam efficit, nisi forte Superior vi potestatis in voluntatem subditi hujusmodi obligationem irritare velit. Votum autem solemne ita subditi voluntatem oblatione absoluta, perpetua et irrevocabili obstringit Superioris auctoritati, ut, quoad ea quæ sub ipsa continentur, Religiosus nullam amplius obligationem, neque naturalem, neque civilem valide contrahere possit.

QUÆR. 3° *An Religiosus teneatur obedire in dubio, utrum res præcepta sit licita, necne?*

Resp. Affirm., quia tunc præsumptio Superiori favet. Insuper opposita sententia ordinem in Religiosis familiis perturbaret. — *S. Lig., n.* 47, *et alii communiter.*

171. — QUÆR. 4° *Quandonam Religiosus peccet graviter contra votum obedientiæ?*

Resp. : Peccat graviter in sequentibus casibus, qui raro occurrunt; scilicet 1° quando recusat obedire in materia gravi Superiori præcipienti *in virtute sanctæ obedientiæ*, vel *in nomine Jesu Christi*, aut per alias similes formulas, quæ rarissime a Superioribus sunt adhibendæ; 2° quando Superiori præcipienti respondet : *Nolo obedire, nolo facere, non faciam*, aut aliud simile, quod contemptum formalem auctoritatis præcipientis redoleat; 3° quando ex inobedientia sequitur grave scandalum aliorum, sive subditorum, sive sæcularium, aut grave incommodum sive pro Communitate, sive pro aliis, v. gr., pro salute animarum, etc.

In cæteris casibus inobedientia peccatum veniale non excedit; cum autem prædicti casus peccati mortalis raro accidant, communiter peccata Religiosorum contra obedientiam ut venialia reputanda sunt. — Multo rarius adhuc peccata in solam virtutem commissa mortalia evadent.

172. — QUÆR. 5° *Quibusnam obediendum sit?*

Resp. : Vi voti, obediendum est Superioribus *proprie dictis*, id est, qui, vel in domo, vel in provincia, vel in universa familia Religiosa quam regunt, neminem sibi superiorem habent. Ii sunt enim quorum auctoritati Religiosus obedientiæ voto se obstrinxit; nec quisquam præter ipsos, aut eos forte qui locum ipsorum ad tempus tenent, voti obedientiam exigere potest. Rectus tamen ordo, regulæ præscriptum, adeoque virtus obedientiæ, omnino postulant ut simplicibus officialibus, in omnibus quæ ad eorum officium pertinent, fideliter obtemperetur.

QUÆR. 6° *Quomodo obediendum sit?*

Resp. : Ut obedientiæ sua constet plena perfectio, obediendum est 1° *ex*

motivo supernaturali, ut præscribit Apost., Coloss. III, 22 : *Non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes... Domino Christo servite.* Secus enim obedientia, etiamsi a peccato immunis esset, omni tamen merito careret, et mere materialis foret. — 2° *Alacriter*, seu cum gaudio et animo volenti : *Hilarem enim datorem diligit Deus.* II Cor. IX, 7. — 3° *Prompte*, id est vel statim, vel tempore præscripto, et cum debita cura, absque segnitie. — 4° *Ex integro*, seu totum opus præscriptum perficiendo.

CAPUT IV

DE PRIVILEGIIS REGULARIUM

173. — Privilegia, quibus gaudent Religiosi, præcipue versantur circa exemptionem ab Episcoporum jurisdictione, sacramentum Pœnitentiæ, casus et censuras reservatas, irregularitates, quædam vota et vincula, Missam et Communionem, ac nonnulla alia. — *Vide S. Lig., lib.* I, *in fine, Append. II de Privilegiis; et in Hom. apost., tract.* XX, *c.* IV.

I. — *Circa exemptionem a jurisdictione episcopali.*

1° Regulares generatim, ita statuentibus Romanis Pontificibus, qui eos sibi immediate subjectos esse voluerunt, gaudent privilegio exemptionis a jurisdictione Episcoporum; unde Prælati regulares in suis Monasteriis ecclesiisque habent jurisdictionem quasi episcopalem.

2° Idcirco ab Episcopi visitatione tum quoad personas, tum quoad Monasteria et ecclesias eximuntur. Excipe 1° Monasteria Monialium Regularibus non subjectarum, et etiam subjectarum quoad clausuræ custodiam, ad quam curandam Episcopi ceu delegati Apostolicæ Sedis invigilant; 2° ecclesias sæcularium, quarum Parochus sit Religiosus; 3° ecclesias Regularium si sint parochiæ, verumtamen quoad ea tantum, quæ ad parœciam et Parochum, quatenus id gerit officii, spectant.

3° Privilegio exemptionis gaudent non tantum Professi et Conversi, sed etiam Novitii et Tertiarii qui intra claustra commorantur. Item quoad censuras et sacramenta famuli Regularium, qui actu famulantur, et *quasi de familia ac perpetui commensales* intra claustra Monasteriorum resident, haud secus ac ipsi Conversi. — *Trid., sess.* XXIV, *c.* XI. — *Vide S. Lig., lib.* I, *in fine Append. de Privilegiis, n.* 75.

II. — *Circa sacramentum Pœnitentiæ.*

174. — 1° Regulares Sacerdotes ex Superioris sui facultate absolvere possunt Religiosos ejusdem Ordinis absque ulla Episcopi loci approbatione. Sic ex privilegiis jure ipsis concessis. — *S. Ligor. n.* 110. Quo tamen privilegio minime comprehenduntur Congregationes, quæ non sunt Religiones proprie dictæ, nisi peculiare obtinuerint Pontificis Indultum.

2° Regulares *in Conventu* degentes confiteri debent Sacerdotibus Ordinis a Superiore designatis, nec ab aliis quibuslibet sive intra sive extra domum valide absolvi absque Superioris licentia possunt. Sic ex privilegio Religioni concesso.

3° Concedi tamen solet, ut tempore *Jubilæi* Regulares, etiam Moniales, sed ad effectum lucrandi Jubilæi tantum, cuilibet Sacerdoti approbato sine Superioris licentia confiteri possint. — *S. Lig. n.* 110.

4° Regulares *in itinere*, si socium ejusdem Ordinis *idoneum* habeant, illi confiteri debent. Si vero desit socius *idoneus*, confiteri possunt cuilibet Sacerdoti saltem approbato, sive regulari, sive sæculari.

An vero Regulares, deficiente socio idoneo, confiteri possint cuilibet Sacerdoti etiam non approbato, modo idoneus sit? Negant aliqui, innixi præsertim decisione S. Congreg. Conc. ad postulatum Episcopi Hildesheimensis. Sed *probabilius affirmandum est* cum *S. Lig., Append. de Privilegiis, n.* 3, cum communi.

Resolutio autem S. Congr. ad postulatum Episcopi Hildesheimensis non obstat, quia agebatur de Religiosis qui, cum ad manum haberent proprii Ordinis socios, nihilominus cuilibet Sacerdoti confiteri volebant, prout in itinere, deficiente socio idoneo, jure ipsis conceditur.

III. — *Circa casus reservatos.*

175. — 1° *Quoad subditos.* Possunt *per se*, et vi exemptionis, illos absolvere ab omnibus casibus *papalibus* eodem modo, iisdemque in casibus, ac Episcopi suos diœcesanos. Excipe, nisi dispositio Juris, qua casus papalis fit episcopalis, ad Episcopos *exclusive* spectet, ut non pauci sentiunt de facultate per Conc. Tridentinum Episcopis concessa absolvendi a casibus papalibus occultis. — Cæterum Regulares, quatenus impediuntur per seipsos Pontificem adire, casuum papalium absolutionem a suis Prælatis accipiunt; sed alia eorum privilegia omnia de suis subditis ab his casibus absolvendis per Const. *Apostolicæ Sedis* abolita sunt. *Vide inf., n.* 974, *Quær.* 11°.

2° *Quoad sæculares.* Poterant olim illos absolvere (supposita Episcopi approbatione ad audiendas confessiones) a casibus *papalibus*, exceptis iis qui in Bulla *Cœnæ* continebantur, et quinque aliis, qui Clementini dici consueverunt; at Constitutione SS. DD. PP. Pii IX, *Apostolicæ Sedis* ablata est illis hæc, et alia quæcumque ejusmodi facultas. Jure igitur communi, seu peculiari aut personali concessione seclusa, nullo jam privilegio gaudent, quo sæculares queant a reservatis absolvere.

IV. — *Circa irregularitates et impedimenta.*

1° *Cum suis* dispensare possunt 1° in omnibus irregularitatibus occultis ex delicto, excepto homicidio voluntario, ut Episcopi cum diœcesanis; 2° in irregularitatibus quoad defectum animæ ob dementiam, si periculum ejus cessavit; quoad defectum corporis, v. gr., quoad defectum natalium

(quæ irregularitas ex se cessat per professionem religiosam), quoad bigamiam etiam veram, et defectum publicum lenitatis.

2° *Cum sæcularibus,* 1° possunt dispensare in omnibus irregularitatibus occultis ex delicto, ut Episcopus; 2° possunt dispensare et commutare vota et juramenta ut Episcopus, sed in foro tantum interno; 3° dispensare possunt cum conjugibus in impedimento exigendi debiti propter incestum commissum cum persona consanguinea compartis. — *S. Lig. n.* 109. — Insuper Religiosi possunt dispensare in voto castitatis cum conjugibus in ordine ad usum matrimonii, sive ante sive post initum matrimonium votum emissum fuerit.

V. — *Circa Missam, Communionem et ultima Sacramenta.*

176. — 1° Regulares possunt celebrare Missam una hora ante auroram, id est tribus horis ante ortum solis, sed tantum in ecclesiis propriis, in quibus id etiam facere possunt Sacerdotes sæculares ex eodem privilegio (Greg. XIII); post meridiem autem una tantum hora. Nam licet ex privilegio concesso ab Eugenio IV olim possent celebrare etiam tribus ab elapso meridie horis, at istud privilegium a S. Pio V revocatum est.

2° Possunt ministrare Eucharistiam in suis ecclesiis omnibus fidelibus, excepto Paschatis die.

3° Possunt administrare Communionem paschalem, Extremam Unctionem et Viaticum suis subditis, novitiis et familiaribus. — *S. Lig. n.* 121, 122. — Non gaudent tamen hoc privilegio Congregationes sæculares, secluso speciali Indulto apostolico, cujusmodi, v. gr., recenter Sulpicianis, Maristis, et Oratorianis concessum est.

VI. — *Circa casus particulares.*

1° Possunt dispensare cum causa in legibus ecclesiasticis cum subditis suis, ut Episcopi, v. gr., circa Officium divinum, jejunium, abstinentiam, etc.; quia habent jurisdictionem quasi episcopalem.

2° Possunt Superiores regulares permittere subditis simpliciter tonsuratis, ut in ecclesiis prædicent (Greg. XIII).

3° Religiosi mendicantes communicant generatim inter se de suis privilegiis, tum circa personas, tum circa loca. At non communicant, quando sunt omnino specialia, vel odiosa, vel contraria proprio statui, ita ut communi bono seu observantiæ Religionis præjudicent.

Sedulo autem advertendum est, hæc privilegia Religiosis familiis a Jure canonico, vel a Sancta Sede concessa, solis competere Superioribus, qui ea pro sapientia sua subditis communicant; insuper autem eadem non extendi ad Ordines non stricte Religiosos, qui Congregationes sæculares nuncupantur.

APPENDIX

DE STATU ACTUALI REGULARIUM IN GALLIA

Permulta Monasteria tum virorum, tum fœminarum, decimo octavo sæculo ad finem vergente, in Gallia numerabantur. Sed immani rerum omnium

perturbatione, quæ subsecuta est, omnia dissoluta fuerunt. Sedata tempestate, multæ Monialium domus restitutæ sunt. Plures aliæ sub variis formis ab Episcopo sancitis conditæ sunt. Subinde nonnulli etiam virorum Conventus restituti fuere, eosque nunc in dies multiplicatos cernimus. Plura autem exorta sunt dubia, quæ a nobis perpendenda sunt. Difficultates occurrunt præsertim circa Moniales. Hinc

Quæsita.

177. — QUÆR. 1° *An Moniales in Gallia emittant* VOTA SOLEMNIA?

Resp. Neg. Etenim, propter temporum difficultates post Gallicam perturbationem, servarunt facultatem bona possidendi et acquirendi, non obstante voto paupertatis. Sic pluries a S. Sede fuit declaratum. Ergo votum paupertatis, quod emittunt, non est solemne. Ergo etiam duo alia nequeunt esse solemnia; nam juxta solemnis Professionis naturam, et Ecclesiæ leges, votum unum non potest esse solemne sine alio. Ergo votum castitatis non constituit impedimentum matrimonii dirimens, donec placuerit Summo Pontifici restituere Monialibus votorum solemnitatem, vel statuere ut votum simplex sit impedimentum dirimens.

178. — *Responsum S. Pœnitentiariæ ad Episcopum Lemovicensem directum, anno* 1820.

S. Pœnitentiaria, diligenter perpensis expositis, Ven. in Christo Patri Episcopo Lemovicensi (Limoges) respondit: *Votum solemne illud esse, quod ab Ecclesia ut tale acceptatur, et voventem inhabilem reddit in perpetuum et immutabiliter* (*spectata lege ordinaria et seclusa dispensatione pontificia*) *ad matrimonium contrahendum, et ad dominia rerum acquirenda vel retinenda,* prout cum cæteris SS. Canonum tractatoribus loquitur P. Piringh in 3° Decret., tit. 34, § 1 : *Cum ergo* (*ut præmissa ab Episcopo oratore significant*) *modo Galliarum Moniales, ut sese civilibus legibus accommodent, sic paupertatis votum emittant, ut minime se abdicent dominio rerum suarum, sed eas ut proprias retineant, ac de iisdem, cum opus fuerit, juxta leges civiles disponere intendant, ideo hoc earum votum, sive quinquennale sive perpetuum sit, solemne certe non est, neque ut tale ab Ecclesia acceptatur. Quod si hujusmodi paupertatis votum solemne non est, nec solemnia censeri possunt reliqua duo vota castitatis et obedientiæ; quippe cum, secundum solemnis Religiosæ professionis naturam, atque Ecclesiæ disciplinam, votum unum sine alio solemne esse non possit.*

179. — QUÆR. 2° *An Moniales in Gallia lucrari nihilominus valeant omnes indulgentias Religionis, in qua vota solemnia alibi emittuntur?*

Resp. Affirm. Constat ex sequenti responso *S. Pœnitentiariæ* ad *DD. Bouvier* directo.

« Beatissime Pater,

« Episcopus Cenomanensis, ad Sanctitatis Vestræ pedes provolutus, rogat « humiliter responsionem ad sequentia dubia :

« 1° An Moniales tempore perturbationis Gallicanæ suppressæ, postea « restitutæ, sed ab aliis diœcesibus in Cenomanensem translatæ, vere nihi- « lominus sint Moniales antiquis privilegiis suis gaudentes?

« 2° An Conventus Monialium recenter fundati, secundum proprias insti-

« tuti approbati regulas, cum sola Episcopi auctoritate, spiritualibus Ordi-
« nis sui privilegiis, aliisque communicatis gaudeant?

« Pleraque Monasteria in Galliis nunc exsistentia non fuerunt restituta
« aut fundata.

« Sacra Pœnitentiaria Venerabili in Christo Patri Episcopo oratori re-
« spondendum censuit : « *Moniales, quæ ante Gallicanam perturbationem*
« *solemnem religiosam Professionem emiserunt, veras Religiosas esse, easque,*
« *sicut et cæteras Sorores Monasteriorum Galliæ, lucrari posse indulgentias*
« *omnes quæ Religioni seu instituto aliarum Monialium solemnia vota emit-*
« *tentium, secundum institutum seu regulam respectivam concessæ fuerunt;*
« *idque ex Indulto S. P. Pii VII, et a SS. DD. Papa Gregorio XVI, ite-*
« *rum confirmato. Datum Romæ, in S. Pœnitentiaria, die* 3 *Februa-*
« *rii* 1841. »

180. — QUÆR. 3° *An Episcopus in Gallia dispensare possit Moniales a votis?*

Resp. 1° *Affirm.* quoad Moniales pertinentes ad Ordinem, in quo vota solemnia prius emittebantur, saltem pro votis paupertatis et obedientiæ. Etenim ex Indulto apostolico Episcopus, attentis præsentibus temporum circumstantiis, ab istis votis, tanquam a S. Sede delegatus, dispensare valet. *A fortiori* ab iisdem votis dispensare potest Sorores piarum Congregationum ab ipso vel a suis prædecessoribus, sed nondum a S. Sede, approbatarum.

Dixi, *saltem pro votis paupertatis et obedientiæ;* quia votum castitatis etiam simplex, si perpetuum et absolutum fuerit, est Papæ reservatum, et adhuc inter sæculares servari potest. Attamen excipiendus est casus, in quo mulier vovendo noluerit *explicite* vel *implicite* se obligare, nisi in quantum sit in Monasterio permansura, aut se voluerit obligare ad arbitrium Episcopi, aut etiam si videantur ita intelligi Congregationis constitutiones; quia tunc votum illud non esset absolutum nec perpetuum. Imo eo casu, conditione adimpleta, cessat seu irritatur votum, quod proinde dispensatione non indiget.

Resp. 2° *Neg.* si agatur de Congregationibus recentibus, quæ a Superiorissa generali gubernantur; sed ad S. Sedem recurrendum est. Etenim, si Episcopus cum his Monialibus a votis dispensare posset, varii Episcopi, Communitates ejusdem Ordinis in sua diœcesi habentes, eadem facultate quoad eas gauderent, et jurisdictionis conflictus inde sequeretur. Hinc Episcopi dispensare nequeunt a votis Moniales dictas *a Sacro Corde*, etc.

Neque potest Episcopus a vinculo votorum solvere Moniales, licet vota tantum simplicia emittant, et a Superiorissa generali non pendeant, si hæc Congregatio a S. Sede approbata fuerit.

QUÆR. 4° *An votum ingrediendi Religionem Papæ reservatum sit in Gallia?*

Resp. Neg. si referatur ad Monasteria mulierum, prout nunc exsistunt in Gallia. Constat ex responsione sacræ Pœnitentiariæ ad Ill^um DD. Bouvier, Episcopum Cenomanensem, die 23 Decembris 1835.

181. — QUÆR. 5° *An leges clausuræ quoad Monasteria Monialium in Gallia rigorose servari debeant, et clausuram violantes pœnas canonicas incurrant?*

Resp. ad 1um : De jure communi leges illæ non urgent rigorose. Nam

cum Moniales in Gallia nunc ut *proprie* Religiosæ non habeantur, eo ipso *strictæ* clausuræ non subjacent. Clausura igitur solum ex Regula, quæ eadem remanet, necnon ex auctoritate Episcoporum, qui eam præcipiunt, ibibi servanda est. Constat ex responsione S. Pœnitentiariæ ad *D. Gely*, Nannetensem Canonicum, *die* 23 *Jan.* 1821. Attamen lex clausuræ in Monasteriis, in quibus vi constitutionum exsistere debet, abjici non potest sine culpa *per se* mortali; quia sic videtur communiter apprehendi; et Episcopi sic obligare velle censentur, cum hæc disciplina summe necessaria semper habita fuerit. — *Ita Bouvier, de secundo præc. Dec.*, in fine.

Resp. ad 2[um] : Ex dictis etiam deducendum est, pœnas spirituales latas in Moniales e Monasterio egredientes, vel in extraneos earum Monasterium ingredientes, in præsentibus rerum adjunctis locum non habere. — *P. X. Gautrelet, Traité de l'état religieux, t.* I, *part.* II, *ch.* II.

182. — QUÆR. 6° *An urgeat obligatio Officii divini pro Monialibus in Gallia?*

Resp. Neg. per se seu ratione legis Ecclesiæ. Etenim cum Moniales in Gallia, attentis præsentibus rerum adjunctis, inter Congregationes tantum adnumerandæ sint, non videntur rigorose *per se* obligari ad divinum Officium sub gravi, nisi ex Ordinis constitutionibus ad id graviter adstringantur, quod rarissimum est. Licet enim pertinuerint ad Ordinem olim (vel etiam nunc alibi) ab Ecclesia pro solemni Professione approbatum, modo jam non pertinent. Rigorosa autem obligatio Horas recitandi non urget, nisi Religiosas in Ordine approbato professas. Ergo, etc. Nec censeri debet Ecclesia velle tantam imponere obligationem iis mulieribus, quas nunc ut stricte Religiosas non agnoscit. — *P. X. Gautrelet, Traité de l'état religieux, t.* II, *c.* III, *art.* 2.

183. — Hæc doctrina sequenti responsione S. Sedis confirmari potest.

« Postulatum Episcopi Petrocorensis circa obligationem recitandi Bre-
« viarii pro Monialibus in Gallia.

« Beatissime Pater,

« Episcopus Petrocorensis in Galliis ad pedes S. V. provolutus, ab Ipsa
« sequentis dubii solutionem efflagitat humillime.

« Ex pluribus Sacræ Pœnitentiariæ responsis patet, Moniales in Gallia
« non esse vere et proprie Moniales, sed tantum piarum fœminarum Con-
« gregationes, ipsarumque vota non esse solemnia. Hinc pluribus videtur,
« illas Moniales, quæ vi Regulæ suæ ad divini Officii recitationem tenen-
« tur, ut Carmelitæ, Clarissæ, Moniales Visitationis B. Mariæ Virgi-
« nis, etc., ad id non teneri sub gravi, cum hujus obligationis gravitas
« non videatur attingere nisi Moniales vota solemnia emittentes. Alii
« aliter censent; quia licet vota solemnia non emittant, videntur in se
« suscepisse obligationes de jure annexas Regulæ, quam professæ sunt.
« In hac varietate sententiarum, Episcopus orator a S. V. expostulat hu-
« millime :

« Utrum Moniales, attenta earum conditione in Galliis, teneantur sub
« gravi ad divini Officii recitationem; an vero, cum vota earum non sint
« solemnia, ad illud non gravius teneantur, quam ad aliud quodlibet suæ
« Regulæ punctum? »

« Sacra Pœnitentiaria, mature perpensis expositis a Ven. in Christo Patre « Episcopo Petrocorensi, respondendum censuit, prout respondet :

« *Moniales votis solemnibus obstrictas teneri sub gravi quotidie Officium recitare ex consuetudine jam præscripta; cum vero Moniales in « Galliis, nec vota solemnia emittere, neque esse Moniales stricte tales, « sed piarum tantum fœminarum societates pluries responsum fuerit, ideo « illæ non alia obligatione tenentur, quam ea quæ ex respectivis constitutionibus resultat. Datum Romæ, in S. Pœnitentiaria, die* 26 *Novem-* « *bris* 1852. »

184. — Quær. 7° *An vota Religiosorum in Gallia nunc habenda sint ut solemnia?*

Resp. Affirm. Ita Collator *Aniciensis* (*Conférence du Puy*), *P. Gautrelet, Traité de l'état religieux, t.* I, *c.* VI, *art.* 3, etc. contra *aliquos.*

Prob. Admittendum est, dari posse hujusmodi vota, nisi ostendatur aliquid nunc obstare vel ex potestate civili, vel ex potestate ecclesiastica; si enim nihil obstet ex alterutra parte, servatur integrum jus emittendi vota solemnia Ordinibus stricte Religiosis ab Ecclesia concessum : porro nihil prorsus obstat ex alterutra parte. Ergo...

1° Nihil obstat ex parte potestatis civilis. Etenim 1° lex civilis, quæcumque sit, afficere nequit votum paupertatis neque *directe,* cum sit res omnino spiritualis, quæ ex natura sua potestati sæculari subjacere nequit; neque *indirecte,* cum paupertas religiosa, quocumque modo promissa fuerit, nullatenus regimini politico officere possit. 2° Constat etiam ex absurdis, quæ inde sequerentur. Hoc enim admisso, vota solemnia non possent emitti in regionibus quæ Principibus infidelibus aut hæreticis subjiciuntur, quod tamen praxi et doctrinæ constanti Ecclesiæ adversatur; imo impossibilis foret Professio religiosa in tota Ecclesia, si ubique ejusmodi legislatio admitteretur. — Præterea Religiosus, v. gr., Soc. Jesu, frequenter mutans domicilium, hodie Professus foret in Italia, ac proinde dominii incapax, cras autem in Gallia non esset, etc. etc. Hæc vero dici nequeunt. Ergo...

2° Nihil quoque obstat ex potestate ecclesiastica. Si quid enim ex hac parte obstaret, esset lex aliqua, vel Decretum, ex quo constaret de expressa S. Pontificis voluntate conditioni Religiosorum derogantis. Sed nulla Constitutio apostolica, Decretum nullum, nec ulla Declaratio alicujus Congregationis afferri potest, ex qua talis voluntas S. Pontificis innotescat. Ergo... — Imo ex authentico testimonio constat, Religiosos S. Benedicti *de Solesmes* emittere vota solemnia; ergo possunt dari et dantur de facto talia vota. Ergo non obstat Ecclesiæ potestas efficaciæ solemnitatis votorum. — *Vide annot. R. P. Guéranger, Abbatis monasterii de Solesmes,* contra *sententiam oppositam D. Carrière, in folio publico* l'Ami de la Religion, *t.* CVI, 7 Septembre 1840.

185. — Hæc pauca referre nobis satis erit : *Sacra Congregatio Episcoporum et Regularium ad propositam quæstionem : An concedi deberet Superiori monasterii* de Solesmes *licentia admittendi* ad solemnem Professionem *omnes subditos a* 4 *annis cum ipso degentes? respondit :* Affirmative, pro his qui vota simplicia emiserunt, et pro his actu in monasterio exsistentibus, qui 18 menses in novitiatu expleverint, arbitrio Superioris

cum suo Capitulo... expleto biennio et die a publica a susceptione cappæ, Professionem emittent.

Ergo prædicti Ordinis Regularium choro assistentium vota *solemnia* sunt; ergo idem dicendum de aliorum Ordinum Regularibus.

Objectiones.

186. — *Objic.* 1° : Lex civilis reapse obstat Professioni solemni; lex enim statuit, omnes cives habiles esse ad contractus ineundos, et successiones accipiendas. Ergo...

Resp. 1° : Lex civilis nullatenus obstare potest, neque votis solemnibus, neque votis perpetuis; quia materia voti, cum mere spiritualis sit, lege civili attingi non potest, ne indirecte quidem : secus enim potestas civilis Ecclesiæ leges dirimere posset, quod repugnat. — *Vide P. Gautrelet* in opere citato, et *P. de Ravignan,* in opere *de Instituto S. J.* Hinc Pius VI reclamavit contra Constitutionem civilem Cleri Gallicani, qua declarabatur *Gubernium nequaquam recognovisse* SOLEMNIA *Religiosorum vota* (Brev. *Quod aliquantum,* 10 Mart. 1791). Et nuperrime Pius IX inter usurpationes, quas detestatur in quibusdam Americæ locis, istud reponit, scilicet *Religiosas familias neminem sine Gubernii permissu ad vota solemnia nuncupanda admittere posse* (Allocutio in Consistorio 15 Decembris 1856).

Resp. 2° : Lex spectanda est ut effectus mere externos habens, et sic omnia componuntur. Insuper habilitas legalis ad possidendum, cunctis civibus concessa, est jus naturæ; huic autem juri privati cives renuntiare possunt. Quis enim, v. gr., ad contrahendum cogi potest?

187. — *Objic.* 2° : Non licet ex lege renuntiare successioni nondum apertæ; ergo Religiosus ante Professionem renuntiare nequit saltem bonis futuris, v. gr., hæreditati paternæ, vivente adhuc patre; sed neque id posset, facta solemni Professione, quando scilicet est aperta hæreditas, siquidem cujuslibet dispositionis incapax factus est. Ergo per hanc legem est impossibilis Professio solemnis.

Resp. 1° : Semper Religiosus, etiam facta solemni Professione, de Superioris consensu hæreditates vel legata acceptare potest pro Monasterio, ut Juris canonici statuta permittunt, licet pro se nihil acceptare possit. Excipe paucos Ordines in quibus specialiter obstant constitutiones.

Resp. 2° : Religiosus ante solemnem professionem, non obstante lege civili, de bonis futuris disponere pro aliis, v. gr., pro fratribus, potest. Etenim de jure naturali renuntiare potest bonis verum valorem hic et nunc habentibus; atqui spes futuræ hæreditatis verum habet valorem præsentem : ergo Religiosus valide potest spei renuntiare vel actu interno, vel etiam testamento ante Professionem confecto, statuens ut omnia bona tempore mortis ad se pertinentia talibus vel talibus obveniant, vel hæredibus suis naturalibus juxta cursum legis civilis, et (subaudiendo) intentionem prædeterminatam ante votorum emissionem. Tunc autem externa declaratio hujus renuntiationis haberi non potest ut actus proprietatis, sed tantum ut manifestatio dispositionis antea habitæ.

188. — *Objic.* 3° : Vota Monialium omnium sunt declarata *simplicia* a S. Sede; ergo ex analogia idem etiam dicendum est de votis Religiosorum.

Resp. 1° : Non est verum, omnia vota Monialium in Gallia fuisse declarata *simplicia*. Nam ex responsione S. Pœnitentiariæ relata supra *n.* 179, constat Moniales, quæ ante Gallicam perturbationem solemniter voverant, etiam postea fuisse *veras Religiosas*. Porro ex variis responsionibus memoratis inter se collatis evidenter patet, idem sonare juxta modum loquendi S. Sedis verba : *Veræ Religiosæ,* et *solemniter Professæ.*

Resp. 2° : Ex eo quod in variis responsis S. Sedes unice loquatur *de Monialibus,* conjici merito potest, in his Decretis non comprehendi *Religiosos.* Imo Declaratio a Gregorio XVI approbata expresse decernit, decreta hac de re edita spectare solummodo ad Moniales.

Resp. 3° : Non eadem est conditio Religiosorum et Monialium in politicis perturbationibus. Discrimen enim præcipue consistit in eo, quod fœminæ multo difficilius sibi providere valent, si e monasterio ejiciantur, quam viri, quorum plerique sunt Sacerdotes, Missionarii, aut diversarum scientiarum professores, etc. Sed ratio disparitatis, quæ maxime urgere videtur, ea est, quod difficilior evasit observantia perfectæ clausuræ, quæ a civili potestate non agnoscitur, nullumque proinde ab ea patrocinium accipit. Porro clausura pro Monialibus specialem habet connexionem cum solemni Professione. Hæc autem ratio pro Religiosis non valet.

FINIS TRACTATUS DE STATIBUS PARTICULARIBUS

TRACTATUS
DE SACRAMENTIS IN GENERE

Cum omnis Christianæ doctrinæ pars Pastoris scientiam diligentiamque desideret, tum Sacramentorum disciplina, quæ et Dei jussu necessaria et utilitate uberrima est, Parochi facultatem, et industriam postulat singularem, ut ejus accurata ac frequenti perceptione fideles tales evadant, quibus præstantissimæ ac sanctissimæ res digne et salutariter impertiri possint, et Sacerdotes ab illa divini interdicti regula non discedant : Nolite sanctum dare canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos. Catech. Concilii Trid. *part.* II, *de Sacram., c.* I, *n.* 1.

189. — Cum tanta sit Sacramentorum dignitas et utilitas pro sanctificatione animarum, pro quibus non dubitavit Christus Dominus Sanguinem suum fundere, crucisque subire tormentum, quam maxime juvat, ut divini verbi præcones frequenter ad populum sermonem de eis habeant, exponendo scilicet eorum institutionem, necessitatem, præcellentem dignitatem, et miram efficaciam, et fideles de dispositionibus ad uberes gratias per illa recipiendas necessariis accurate edocendo. — Hinc *Conc. Trid., sess.* XXIV, *c.* VII, *de Reform.,* hæc habet :

Ut fidelis populus ad suscipienda Sacramenta majori cum reverentia atque animi devotione accedat, præcipit sancta Synodus Episcopis omnibus, ut non solum, cum hæc per seipsos erunt populo administranda, prius illorum vim et usum pro suscipientium captu explicent, sed etiam idem a singulis Parochis pie prudenterque servari studeant...; necnon ut inter Missarum solemnia, aut divinorum celebrationem, sacra eloquia et salutis monita singulis diebus festis vel solemnibus explanent, eademque in omnium cordibus, postpositis inutilibus quæstionibus, inserere, atque eos in lege Domini erudire studeant.

Agendum 1° de natura et divisione, 2° de materia et forma, 3° de Ministro, 4° de subjecto Sacramentorum.

CAPUT I

DE DEFINITIONE, NUMERO ET DIVISIONE SACRAMENTORUM

190. — I. Definitio. *Sacramentum* est signum sensibile a Christo institutum ad significandam et conferendam gratiam.

Hinc tria necessario requiruntur in omni Sacramento, scilicet 1° signum sensibile; 2° divina institutio; 3° vis producendi gratiam a Christo promissam.

Omnia Sacramenta tribus perficiuntur : 1° rebus tanquam materia; 2° verbis tanquam forma; 3° persona Ministri conficientis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia. — Constat ex *Conc. Florentino in Decreto Unionis.*

Sacramenta præter gratiam sanctificantem producunt gratiam quæ *sacramentalis* dicitur, hoc est, conferunt auxilia ad obtinendum finem specialem, ad quem unumquodque Sacramentum, si debitæ non desint conditiones, fuit institutum. Sacramenta operantur ex *opere operato,* id est vi divinæ institutionis, independenter ab *opere operantis,* scilicet Ministri et subjecti Sacramentorum.

Hinc Sacramenta distinguuntur a sacramentalibus, quæ sunt quædam res vel actiones sacræ ab Ecclesia institutæ, ut sunt aqua lustralis, benedictiones et consecrationes, *Agnus Dei,* etc.

191. — II. Numerus. Sacramenta sunt septem, ut constat ex *Trid., sess.* VII, *can.* 1 : *Si quis dixerit, Sacramenta novæ legis non fuisse omnia a Domino nostro Jesu Christo instituta, aut esse plura vel pauciora quam septem : videlicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem et Matrimonium, aut etiam aliquod horum septem non esse verum et proprie Sacramentum, anathema sit.*

III. Divisio. Sacramenta juxta varias proprietates sic distinguuntur :

1° *Necessaria,* vel *non necessaria.* Iterum necessaria sunt vel necessitate medii, vel necessitate præcepti. Necessaria sunt necessitate medii in re vel in voto, *Baptismus,* qui est janua Ecclesiæ et regni cœlorum, et *Pœnitentia* pro iis qui in peccatum mortale post baptismum lapsi sunt; necessaria necessitate præcepti sunt cætera omnia, ultimis duobus exceptis, quæ non sunt necessaria pro privatis, sed tantum pro communitate.

2° *Imprimentia,* vel *non imprimentia* characterem in anima. Characterem imprimunt Baptismus, Confirmatio et Ordo; cætera non imprimunt. — *Trid., sess.* VII, *can.* 9.

3° *Formata,* vel *informia,* prout gratiam producunt dum suscipiuntur, aut, intercedente obice, effectum suum suspendunt, donec obex removeatur.

4° Sacramenta *vivorum,* vel *mortuorum,* prout gratiam *sanctificantem,* seu *primam gratiam* jam supponunt, eamque tantum adaugent; aut ex primaria sua institutione eamdem conferunt.

Quæsita.

192. — Quær. 1° *An Sacramenta* mortuorum *secundam gratiam conferre possint?*

Resp. Affirm. Hoc autem in duplici casu fieri potest : 1° quando sola venialia clavibus subjiciuntur, quod frequenter contingit; 2° quando pœnitens, reus peccati mortalis, accedit ad pœnitentiæ Sacramentum cum contritione perfecta; quia contritio perfecta cum voto Sacramenti etiam ante ejusdem susceptionem hominem justificat : tunc ergo Sacramentum non primam, sed secundam tantum gratiam confert.

Quær. 2° *An sacramenta* vivorum *primam gratiam aliquando conferre valeant?*

Resp. Affirm. probabilius, non quidem *per se,* ut patet ex eorum institutione, sed *per accidens,* seu mediante Caritate vi Sacramenti infusa in

subjecto obicem non opponente. Nam fieri potest, ut quis peccati mortalis reus, hujus inscius bona fide ad Sacramentum vivorum *attritus* accedat; in his porro adjunctis Sacramentum vivorum gratiam in animam infundit, adeoque peccatum delet. Sacramenta enim semper gratiam conferunt non ponentibus obicem, ut constat ex *Trid. sess.* VII, *can.* 6; obex autem non ponitur ab eo qui attritus bona fide accedit; ergo... — *Ita communiter.* — *S. Thom.* 3., *q.* 72, *art.* 7, *ad* 2, *et q.* 79, *art.* 3. — *Suarez, S. Lig., n.* 6 *et* 268, de Eucharistia disserens : *Aliquando* (ait) *per accidens conferre potest etiam primam gratiam, nempe si quis ignorans se esse in peccato mortali, vel credens habere contritionem, accedit ad Communionem cum sola attritione, tunc de attrito fit contritus.*

193. — Quær. 3° *An requiratur vel sufficiat attritio, ut Sacramenta vivorum primam gratiam conferant?*

Resp. Affirm. ad utrumque : 1° quidem requiritur, quia prima gratia infundi nequit, nisi per destructionem peccati mortalis; porro peccati mortalis destructio sine ejusdem detestatione, nempe sine contritione vel saltem attritione fieri nequit; 2° sufficit, quia ex dictis Sacramenta vivorum possunt aliquando primam gratiam conferre : hoc autem fieri non posset, si attritio non sufficeret, siquidem peccator ad sacramentum per contritionem perfectam justificatus semper accederet. — *S. Lig. n.* 6, etc.

Quær. 4° *In quo consistat character Sacramenti?*

Resp. : Licet de fide sit characterem imprimi in Baptismo, Confirmatione et Ordine, non tamen conveniunt theologi, in quonam præcise consistat. Nobis satis erit scire, ut docet Concilium Trid., *Characterem esse signaculum quoddam spirituale et indelebile, impediens quin Sacramentum iterari possit* (*Sess.* VII, *can.* 9).

194. — Quær. 5° *An peccatum originale deleatur in Baptismo valido quidem, sed informi ob defectum dispositionis in adulto baptizato?*

Resp. Neg. Ratio est, quia nullum peccatum dissolvens ab amicitia Dei condonatur, nisi per reconciliationem cum Deo, id est, per justificationem. Hoc autem fieri nequit, nisi infundatur prima gratia; sed hæc gratia prima non infunditur si desunt dispositiones. Ergo.... Remoto autem obice sive per contritionem perfectam cum voto Sacramenti, sive per Sacramentum cum attritione, reviviscit seu cessat suspensio gratiæ sacramentalis Baptismi, et delet peccatum originale ac simul omnia peccata actualia ante Baptismum commissa. Sacramentum vero Pœnitentiæ delet peccata post Baptismum commissa et peccatum *fictionis*, seu pravæ dispositionis, cum qua susceptum est Baptismi Sacramentum, saltem in quantum prava hæc dispositio post Baptismum perseveravit. — *Vide dicenda n.* 232, *Quær.* 2°.

195. — Quær. 6° *Quales sint effectus gratiæ sacramentalis singulis Sacramentis propriæ præter gratiam sanctificantem omnibus communem?*

Resp. : 1° *Effectus gratiæ Baptismalis* est omnem culpam et culpæ pœnam remittere, mentem illuminare, concupiscentiam imminuere, et animam ad opera christiana fœcundare. Hæc autem gratia habitualis affert baptizato jus obtinendi auxilia, quibus feliciter hos effectus assequatur.

2° Effectus *gratiæ Confirmationis* est robur ad Fidem, ubi opus fuerit, constanter profitendam, et ad eam data opportunitate propugnandam. Ideoque affert animæ jus ad auxilia quibus id præstet.

3° Effectus *gratiæ Eucharistiæ* est alere vitam spiritualem, eamdem augere, nauseam rerum mundanarum generare, ad unionem cum Deo attrahere, et ideo afferre jus et gratias, quibus hæc omnia communicantes consequi possint.

4° Effectus *gratiæ Pœnitentiæ* est remittere peccata post Baptismum commissa, et conferre vim ad vitanda peccata et ad perseverandum in statu gratiæ, et jus ad auxilia his præstandis opportuna.

5° Effectus *gratiæ Extremæ Unctionis* est tollere peccatorum reliquias, ægrotantis animam alleviare, fiduciam corroborare, morbi incommoda minus molesta reddere, imo et sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expedierit, restituere, tentationibus extremis repellendis robur tribuere, et jus ad auxilia his proportionata conferre.

6° Effectus *gratiæ Ordinis* est reddere Christi Ministros sacris ministeriis idoneos, ut hæc debita pietate peragant, et jus conferre ad auxilia his opportuna.

7° Effectus *gratiæ Matrimonii* est refrenare inordinatam concupiscentiam, vires tribuere ad onera status conjugalis sustinenda, ad fidem conjugalem servandam, et ad prolem christiane educandam, et ideo jus conferre ad auxilia pro his adimplendis necessaria. — *Communis.*

CAPUT II

DE MATERIA ET FORMA SACRAMENTORUM

I. — *De natura et unione materiæ et formæ.*

196. — Definitiones. Materia est res sensibilis ad rationem Sacramenti per formam determinanda. Hinc materia est id, quod in Sacramento est magis indifferens, et minus perfectam significationem habet; adeoque per aliud determinari ad significandum debet.

Materia duplex est: alia remota, et alia proxima. Prior est ipsa res sensibilis, quæ in Sacramento adhibetur, seu res circa quam actio sacramentalis exercetur. Posterior est ipsamet applicatio seu usus materiæ remotæ in actione sacramentali.

Forma vero est pars Sacramenti, quæ determinat materiam ad Sacramentum efficiendum, et quæ ordinarie consistit in verbis a Ministro prolatis.

Principia.

197. — I. Materia et forma omnino sunt necessariæ ad Sacramenti validitatem; idcirco, alterutra deficiente, Sacramenta confici nequeunt. Ratio est, quia Sacramentum confici nequit, nisi eo modo, quo instituit Christus, qui solus est auctor Sacramentorum. De fide est. Constat insuper ex dogmaticis definitionibus, præsertim ex Concilio Florentino in *Decreto unionis*, etc.

II. In conficiendo Sacramento extra casum necessitatis materia et forma adhiberi debet moraliter certa. Ratio est, quia nisi urgeat necessitas, non licet uti probabilitate, quæ periculum invaliditatis non removet. — Verum-

tamen in Sacramento Pœnitentiæ non requiritur moralis certitudo objectiva et absoluta de veritate doloris ac propositi, quæ sunt hujus Sacramenti materia (ea enim fere nunquam haberi potest); at sufficit subjectiva et respectiva, quæ in hoc consistit, ut pœnitens appareat probabiliter dispositus, nullamque Confessario moveat prudentem suspicionem indispositionis.

III. Materia et forma uniri seu applicari debent ab eodem Ministro, et erga idem subjectum. Ratio est, quia si unus materiam, et alter formam poneret, verba formæ non verificarentur. Minister enim, qui, v. gr., diceret : *Ego te baptizo,* dum alter effunderet aquam, falsum proferret, siquidem ipse non baptizaret.

II. — *De mutatione materiæ et formæ.*

198. — Duplex datur mutatio tum in materia tum in forma, scilicet *substantialis* et *accidentalis*.

Mutatio substantialis erit in materia, si juxta hominum usum et æstimationem hæc eadem dici non possit, ac ea quæ a Christo determinata est; in forma vero, si sensus verborum a Christo intentus in alium mutetur. Mutatio autem accidentalis dicitur, quæ versatur tantum circa rei qualitates, aut quæ verborum sensum non mutat. — *S. Lig. n.* 11.

Principia.

199. — I. Omnis mutatio *substantialis* in materia et forma Sacramenti invalidat Sacramentum, quia non est amplius ritus a Christo institutus, et, si voluntaria sit, peccatum grave constituit, quia auctori ritus gravem infert injuriam.

II. Nulla mutatio *accidentalis* in materia et forma Sacramentum invalidat; peccatum tamen grave aut leve inducit, prout est, vel non est notabilis.

Forma Sacramentorum mutari potest multis modis, scilicet, subtractione syllabæ vel verborum, additione, variatione idiomatis aut vocum, transpositione verborum, corruptione eorumdem, v. gr., litteras mutando, et interruptione. Hæc sequentibus versiculis exhibentur :

Nil formæ demas, nil ponas, nil variabis;
Transmutare cave, corrumpere verba, morari.

Mutatio autem multo facilius erit substantialis in principio quam in fine verborum, quia facilius pro audientibus sensus mutabitur, v. gr., in nomine *matris* pro *patris*. In praxi præsertim a præcipitatione caveas.

III. — *De iteratione Sacramentorum in dubio de valida applicatione materiæ et formæ.*

200. — Triplex regula statuenda est :

I. Sacramenta iterari *possunt*, quoties datur dubium prudens de ipsorum valore. Ratio est, quia si forte Sacramentum non valeret, qui ad illud suscipiendum accedunt, ejus fructu privarentur. Quod vero timor prudens tanti

incommodi ratio sufficiens sit cur Sacramentum iteretur, patet ex notissimo axiomate : *Sacramenta propter homines.*

II. Sacramenta generatim iterari *non possunt* sine peccato gravi, quando non adsit dubium prudens de eorum valore. Ratio est, quia sine causa iterarentur, atque adeo gravis injuria illis irrogaretur.

III. Sacramenta repeti *debent,* quoties, exorto prudenti dubio de eorum valore, id postulant caritas, justitia, et religio, id est quoties ex justitia, caritate et religione confici aut administrari debuissent. Ratio est, quia nullitas Sacramenti, si forte adesset, in damnum proximi et aliquando in contemptum vel irreverentiam Religionis cederet. Sed conditionate tantum tunc repetenda sunt, ut reverentiæ Sacramenti consulatur. — *Voit, n.* 29 *et seq.* — *Vide S. Lig. n.* 27 *et seq.*

Resolves.

201. — 1° Facilius iteranda sunt Sacramenta magis necessaria, et quæ semel tantum conferuntur, scilicet Baptismus et Ordo, etiamsi pro valore Sacramenti militet multo major probabilitas contra rationes dubie aut tenuiter probabiles in oppositum. — *Ita communiter.*

2° Repetenda est absolutio cum pœnitente peccati mortalis reo, si prudenter dubitetur de prolatione debita formæ. Si autem pœnitens non sit in statu peccati mortalis, formam repetere necesse non erit, cum ei Communio permitti etiam sine absolutione possit.

3° Minister qui leviter dubitat, nescitque cur timeat, aut solum non recordatur reflexe, se verba formæ pronuntiasse, mortaliter *per se* peccat, si formam iteret, aut etiam verbum unum ter aut quater repetat. Ratio est, quia mutat formam, inducitque novum ritum circa actionem omnium gravissimam. Insuper Christum, quem repræsentat, ridicule loquentem exhibet. In praxi tamen scrupulosi, qui forman repetunt, plerumque a peccato mortali, imo sæpe etiam a veniali excusantur, quia nimis agitati scrupulis, ex perplexitate, vel sine advertentia, ita stulte agunt. — *Ita Voit, n.* 27. — *Elbel, n.* 14. — *Gobat, tract.* III, *n.* 94, etc.

4° Si in Missa post consecrationem dubium tibi oriatur de formæ debita prolatione, vel de totali omissione, nihil repetere debes, nec potes, cum alias hæc omittere non soleas : judicandum enim est ex communiter contingentibus, nisi tamen valde probabiliter dubites, ut loquitur Rubrica.— *Vide S. Lig., n.* 224.

CAPUT III

DE MINISTRO SACRAMENTORUM

Minister sacramentorum est ille, qui nomine Christi, cujus vices gerit, actionem sacramentalem peragit.

Agendum 1° de requisitis in Ministro ad Sacramenta conferenda; — 2° de officio Ministri in Sacramentorum administratione.

ARTICULUS I

DE REQUISITIS AD SACRAMENTORUM ADMINISTRATIONEM SEU DE ATTENTIONE, INTENTIONE, FIDE ET PROBITATE MINISTRI

§ I. *De attentione Ministri.*

202. — Definitio. Attentio est applicatio mentis ad ea quæ peraguntur, seu est actus intellectus, quo homo considerat id quod agit.

Divisio. Attentio duplex distinguitur : alia *interna,* quæ consistit in advertentia ipsa mentis ad id quod agitur; alia *externa,* quæ excludit omnem actionem cum attentione interna physice incompossibilem. — *Vide dicta supra, n.* 91, *et t.* I, *num.* 344.

Principia.

I. Ad validitatem collationis Sacramentorum non requiritur alia attentio, nisi quæ in omni actu vere humano invenitur. Possunt igitur valide ministrari Sacramenta etiam a Ministro distracto, seu de aliis negotiis simul cogitante. Ratio est, quia ut actus sit et censeatur humanus, non actualis attentio, sed processio ipsius ab actu rationalis voluntatis inspicitur. Insuper attentio sæpe a voluntate hominis non pendet; Christus autem conditionem aliquando impossibilem in Ministro Sacramentorum requirere non potuit. — *Ita S. Lig., n.* 14, *et alii communiter.*

II. Ad licitam collationem Sacramentorum requiritur attentio, ut absit omnis voluntaria distractio. Ratio est, quia reverentia Sacramento debita exigit, ut diligenter tractetur, errandique vitetur periculum. Voluntaria tamen distractio, juxta communem theologorum sententiam, ordinarie peccatum veniale non excedit, nisi periculo graviter in forma errandi quis se exponat. — *S. Lig., ibid.*

Excipiunt *probabilius* et *communius* Eucharistiam, in cujus confectione omnem voluntariam distractionem ob maximam Sacramenti dignitatem peccatum mortale reputant. — *S. Lig., ibid.* — Negant tamen non *improbabiliter Lacroix, lib.* VI, *part.* II, *n.* 443. — *Mazzotta et alii.*

§ II. *De intentione Ministri.*

203. — Definitio. Intentio est actus voluntatis in aliquem finem tendentis, vel actus voluntatis, quo quis intendit aliquid agere aut omittere.

Divisio. — Multiplex est, scilicet 1° *actualis, virtualis, habitualis,* et *interpretativa;* 2° *interna* seu *vera,* vel *externa,* quæ solum actum externum respicit; 3° *determinata,* vel *indeterminata* seu in confuso; 4° *absoluta,* vel *conditionata.* Recole definitiones passim datas, v. gr., in *tract. de Act. hum.* ubi de voluntario, *tom.* I, *n.* 5.

Principia.

I. Ad validitatem Sacramenti, requiritur in Ministro voluntas aliqua *vera* et *seria* saltem faciendi id quod facit Ecclesia. — Constat ex *Conc. Trid., sess.* VII, *can.* 11.

II. Non requiritur tamen intentio *actualis,* sed sufficit *virtualis.* Ratio est, quia intentio actualis, etsi optima et desideranda, est interdum moraliter impossibilis; virtualis vero satis influit in actionem Ministri, ut hæc vere humana et deliberata dici possit. — *Ita omnes.*

III. Non sufficit intentio *habitualis,* nec *interpretativa.* Ratio est, quia ad actum humanum requiritur voluntas aliqua, vi cujus actus ponatur. Jam vero nec intentio habitualis, nec interpretativa est hujusmodi : non 1ª, quia nec actu a voluntate elicitur, nec, quamvis aliquando elicita, in aliquo effectu vel in serie actionum perdurat; non 2ª, quia nec actu elicitur, nec unquam actu elicita fuit, sed tantum eliceretur, si de re agenda mens cogitaret. — *S. Lig., n.* 16.

Quæsita.

204. — Quær. 1° *An requiratur intentio interna?*

Resp. Affirm., quia si Minister solum intenderet actum externum, intenderet quidem unire materiam formæ, sed non intenderet præterea facere id quod Ecclesia facit, prout a Conc. Florent. et Trid. requiritur. Et revera, ad ministerium aliquod exercendum, non sufficit velle exteriorem dumtaxat hujusce ministerii actionem ponere, sed oportet etiam hoc ipsum ministerium implicite saltem aut virtualiter velle hic et nunc exercere, ut patet in judice, etc. — *S. Lig. n.* 20.

Probari etiam potest ex propositione 28ª ab Alexandro VIII damnata, quæ sic sonat : *Valet Baptismus collatus a Ministro qui omnem ritum externum formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit : Non intendo facere quod facit Ecclesia.*

Opinio *Ambr. Catharini* solam intentionem externam requirentis dummodo ritus externus serio et non jocose conficiatur, quamvis hæretica non sit, a plerisque tamen theologis ut falsa rejicitur. Verum, etsi aliqua ei probabilitas tribueretur, in usum deduci non posset : nam communis sententia, ut observat *Bened. XIV, de Syn. l.* VII, *c.* IV, *n.* 9, *veluti tutior, est omnino servanda in praxi.*

Quær. 2° *An requiratur in Ministro intentio faciendi quod facit Ecclesia Romana?*

Resp. Neg., dummodo habeat intentionem, saltem implicitam, faciendi id quod facit vera Ecclesia, etiamsi ex errore putaret suam ecclesiam heterodoxam esse veram Ecclesiam. — *S. Lig. n.* 21.

Quær. 3° *An requiratur in Ministro intentio conficiendi Sacramentum?*

Resp. Neg. saltem *explicite*, modo hæc intentio non excludatur. Sufficit enim ut intendat in genere et *implicite* facere quod Ecclesia facit. — *S. Lig., n.* 21, *et alii communiter.*

205. — Quær. 4° *An intentio Ministri debeat esse determinata ad certam materiam et personam?*

Resp. Affirm. Ratio est 1° *quoad materiam,* quia secus remaneret in statu indifferentiæ : non potest enim ab eo statu erui, et ad Sacramentum determinari, nisi per Ministri intentionem; 2° *quoad personam,* quia effectus Sacramenti nequit applicari in genere, sed alicui subjecto : secus nulla fieret applicatio.

QUÆR. 5° *An validum sit Sacramentum cum intentione conditionata collatum?*

Resp. 1° *Neg.* si conditio apposita sit de futuro; quia conditio suspendit intentionem Ministri, et proinde impedit ne forma hic et nunc applicetur materiæ; nec postea applicari potest, purificata conditione, cum materia et forma jam desierint adesse.

Resp. 2° *Affirm.*, si conditio sit de præterito, aut de præsenti, et reipsa hæc exsistat; quia hic et nunc transit intentio conditionata in intentionem absolutam : si autem non purificetur conditio, tunc nulla est intentio, utpote restricta ad conditionem non exsistentem. — *S. Lig., n.* **26**, *et alii communiter.*

206. — QUÆR. 6° *An licita sit collatio Sacramentorum cum intentione conditionata, in dubio utrum valide collata fuerint?*

Resp. 1° Quoad Sacramenta characterem imprimentia, certum est licitam esse. Constat ex *Jure can., Decretal., c.* **2**, *de Bapt.*, ubi indicatur hæc forma in dubio de Baptismo collato : *Si nondum baptizatus es, ego te baptizo*, etc.

Resp. 2° : Etiam quoad alia Sacramenta licita est, si adsit causa sufficiens conditionem ponendi. Ratio est, quia *Sacramenta sunt propter homines*, et conditionata collatione Sacramenti consulitur, in quantum fieri potest, tum bono eorum qui Sacramentum accipiunt, si forte illius sint capaces, tum etiam reverentiæ Sacramenti.— *Ita communiter* cum *S. Lig., n.* 27, 28, contra *aliquos*. Certum autem est in extrema necessitate, ubi non adest materia nisi dubia, Ministrum non modo posse, sed et teneri sub gravi Sacramentum ministrare sub conditione. — *S. Lig. n.* **29**.

QUÆR. 7° *An conditio verbis exprimi debeat?*

Resp Neg. Ratio est, quia sufficit ad reverentiam Sacramenti si mente concipiatur. — *Ita S. Lig., Hom. apost., tr.* XIV, *n.* 3. — *Lacroix, n.* 83, etc. Imo, juxta *Gobat, n.* **272**, ne opus quidem est conditionem explicite et formaliter in mente habere; sed satis est si habeatur implicite et virtualiter, prouti ille habet, qui vult confessiones audire secundum institutionem Christi vel intentionem Ecclesiæ; quia sic quoque reverentia Sacramento debita sufficienter servatur. Apponi tamen ore debet, ubi hoc præscribit Rubrica, ut in Baptismo conditionato, præsertim si publice conferatur, ne scilicet adstantes credant Baptismum absolute iterari. — *S. Lig., Hom. apost. tr.* XIV, *n.* 3, etc.

§ III. *De fide et probitate Ministri.*

Principia.

207. — I. Ad valorem Sacramentorum nec fides nec probitas, seu status gratiæ, in Ministro requiritur. Constat 1° ex praxi et perpetua traditione Ecclesiæ, quæ nunquam baptizatos ab hæreticis et improbis rebaptizari voluit. Constat 2° ex definitione Ecclesiæ. — *Trid., sess.* VII, *can.* **12**; *et can.* **4**, *de Bapt.*

II. Ad licitam autem Sacramentorum administrationem requiritur in Ministro fides et probitas, saltem si is ad Sacramenta conferenda *consecra-*

tus sit, et ea conficiat *solemniter,* id est, cum integro ritu ab Ecclesia præscripto. Graviter igitur peccat, qui in mortali Sacramenta ministrat; Minister enim fide destitutus vel improbus irrogat gravem Deo et Christo injuriam, sancta indigne tractando, et, quantum in se est, contaminando. Insuper cum Minister Sacramentorum repræsentet Christum, primarium Ministrum, qui est Sanctus sanctorum, ejusque personam gerat, necesse est ut et ipse sit sanctus.

Quæsita.

208. — QUÆR. 1° *An peccet graviter Minister qui, urgente necessitate, confert in mortali Sacramentum ad quod non est specialiter ordinatus seu consecratus, v. gr., si mulier Baptismum in statu peccati ministret?*

Resp. Neg. probabiliter, etiamsi non conteratur, cum posset, quia obligatio in Ministro habendi sanctitatem non oritur præcise ex ipsa sanctitate Christi et Sacramenti secundum se, sed ex Ministri consecratione in ordine ad Sacramenta conferenda. — *Billuart, diss.* v, *art.* 4. — *S. Thom.* 3., *q.* 64, *art.* 6, *et in* 4, *dist.* 5, *q.* 2, *art.* 2, *et alii multi.*

Affirmant tamen *alii* non pauci, saltem *per se loquendo,* ut ipsi aiunt, id est nisi ab elicienda contritione excusetur ob imminens periculum; *sic Collet, Lacroix, Lugo*, etc. — *S. Lig.* vero, *n.* 32, admittit probabilitatem utriusque sententiæ; in affirmativam tamen magis inclinat; imo et eam in *Elencho qq. reform., n.* 61, omnino eligit.

QUÆR. 2° *An peccet graviter Sacerdos (seu Minister consecratus) ministrans quidem Sacramentum in mortali, sed non solemniter, v. gr., Baptismum absque cæremoniis in casu necessitatis?*

Resp.: Controvertitur, ut in quæsito præcedenti, eædemque pro utraque parte afferuntur auctoritates et rationes. Hinc *probabiliter* dicendum est, eum non peccare graviter, quia licet sit *per se* consecratus ad Sacramenta ministranda, non agit tamen ut consecratus seu ex officio, sed tantum ut laicus ex caritate, ad succurrendum proximo in necessitate.

QUÆR. 3° *An peccet graviter Minister consecratus et solemniter ministrans in mortali, si urgeat gravis necessitas?*

Resp. Neg. rigorose loquendo, nempe si periculum sit ita urgens, ut actum contritionis elicere per tempus ei non liceat. Sed hæc hypothesis generatim neganda est. Porro a mortali excusandus non est Minister, qui conscius gravis culpæ casum necessitatis prævidere potest, ut Parochus et alii, qui ex officio Sacramenta ministrare debent, et proinde speciali obligatione in statu gratiæ habitualiter permanere tenentur. — *S. Lig., n.* 35, *et alii communiter.*

209. — QUÆR. 4° *An peccet qui, extra Missæ celebrationem, ministrat Eucharistiam in mortali?*

Resp. Affirm. probabilius. Ratio est, quia gravem injuriam irrogat sanctissimæ Eucharistiæ. Licet enim ipse non agat ut causa efficax in conficiendo Sacramentum, est tamen illius dispensator ad id specialiter consecratus, et obit ministerium quod immediate sanctificationi animæ cooperatur. — *S. Lig., n.* 35, *et alii communiter. Probabiliter* tamen censent peccare tantum venialiter *Lugo, de Sacramentis, d.* VIII, *n.* 155; — *Salm., tr.* I, *c.* VII, *p.* 11, *n.* 100, *et alii.*

QUÆR. 5° *An peccent qui in mortali, sive mediate sive immediate, tangunt aut deferunt SS. Eucharistiam?*

Resp.: Controvertitur. Triplex est sententia probabilis:

I^a Sententia probabilior affirmat in utroque casu, quia rem sanctissimam seu Corpus Christi indigne tractant. Hanc sententiam valde probabilem vocat *S. Lig., n.* 35.

II^a Sententia negat, quia nulla hic adest administratio Sacramenti, nec apparet materia tam gravis, ut peccatum mortale inducat. — *Ita Lacroix, n.* 101. — *Salmant., c.* VII, *p.* 1, *n.* 106. — *Busemb. et S. Lig.* dicit hoc non esse improbabile.

III^a Sententia sic *distinguit:* Peccant quidem graviter tangentes *immediate* sanctissimam Eucharistiam in mortali, non vero tangentes *mediate.* Ratio repetitur ex gradu valde diverso irreverentiæ inter primum casum et secundum. — *Ita Billuart.*

210.—QUÆR. 6° *An peccent graviter exercentes in mortali alias functiones sacras?*

Resp. Neg.; quia omnia alia exercitia Ordinum præter confectionem et administrationem Sacramentorum non videntur sub gravi exigere sanctitatem, cum non sint proxime ordinata ad animæ sanctificationem. — *Ita communiter et probabilius.* — *Salm.* — *Mazzotta,* et hoc sat probabile dicit *S. Lig., n.* 37.

QUÆR. 7° *An teneatur Minister confiteri ante confectionem sacramenti, si reus sit peccati mortalis?*

Resp. 1° *Affirm.* si agatur de Missæ celebratione, et ipsi copia Confessarii non desit; quia omnes fideles communicaturi confessionem præmittere debent *ex Decr. Conc. Trid., sess.* XIII, *cap.* VII.

Resp. 2° *Neg.* vero *probabilius,* si agatur de aliis Sacramentis; quia nulla lege ad confessionem obligatur; atque adeo sufficit, ut actum contritionis eliciat. — *Ita S. Lig., n.* 34, — *Elbel,* — *Lacroix,* — *Lugo,* etc., contra *quosdam alios.*

211. — QUÆR. 8° *An peccet graviter qui audit confessionem in mortali, sed non absolvit?*

Resp. Neg. probabilius, quia Confessarius audiendo confessionem non conficit Sacramentum. — *S. Lig., n.* 36, *et alii communiter,* contra *aliquos.*

QUÆR. 9° *Quot peccata committat Confessarius plures pœnitentes successive in mortali absolvendo?*

Resp.: Duplex est sententia. Nam juxta alios committit tot peccata, quot personas absolvit; ratio quia singulæ absolutiones constituunt tot actiones morales distinctas, totidem judicia completa, totidemque Sacramenta in statu peccati collata, proindeque totidem peccata. — *Ita S. Lig., n.* 36, *cum aliis.* — Alii tamen unum putant esse peccatum. — *Ita Salmant., de Censuris, p.* XIV, *n.* 182, *cum aliis* quos allegant, eamque opinionem probabilem appellat *Lugo, de Pœnit., d.* XVI, *n.* 558.

212. — QUÆR. 10° *Quot peccata committat, qui in mortali pluribus Eucharistiam ministrat?*

Resp. Probabilius unicum tantum; quia unicam actionem moralem ponit: singulæ enim distributiones per modum unius habentur, et unicam administrationem unumque convivium constituunt. — *S. Lig. n.* 35.

ARTICULUS II

DE OFFICIO MINISTRI

1° Quoad obligationem ministrandi Sacramenta; 2° quoad obligationem ea aliquando denegandi; 3° quoad modum illa conferendi.

§ I. *De obligatione ministrandi Sacramenta.*

Principia.

213. — I. Curam animarum habentes tenentur sub gravi ex justitia Sacramenta ministrare subditis suis rationabiliter petentibus. Curam enim animarum suscipiendo ad id sese obligaverunt tacito contractu inito cum subditis, a quibus sustentationem aut saltem honorem accipiunt.

Tenentur igitur, si urget commune præceptum illa suscipiendi, vel si privata petentis necessitas vel utilitas administrationem exigit, v. gr., si petens prævideat aliquod periculum, vel in tentatione versetur, et gratia Sacramenti indigeat, vel si devotionem statui suo convenientem exercere, aut Indulgentiam lucrari velit, etc. — *Scavini.*

II. Alii curam animarum non habentes non tenentur ministrare Sacramenta ex justitia; aliquando tamen tenentur ex Caritate, scilicet in gravi proximi necessitate. — *S. Lig. n.* 58.

Quæsita.

214. — QUÆR. 1° *Quinam censeantur animarum curam habere?*

Resp.: Ii omnes, qui ex officio, seu titulo speciali jurisdictionis spiritualis aut delegationis, aliquam partem ovilis Christi pascere seu curare debent. Tales igitur sunt Episcopi, Parochi, et quicumque curam subsidiariam animarum habent ex commissione seu munere publico, ut sunt Coadjutores seu Vicarii Parochorum. Item respectu Regularium Prælati seu Superiores proprii. — *S. Lig. n.* 58.

QUÆR. 2° *Quænam Sacramenta in necessitate ministranda sint, etiam cum periculo mortis, sive ab habentibus curam animarum, sive ab aliis?*

Resp. 1° : Qui curam animarum non gerunt, *certo* tenentur tantum ad ministranda Sacramenta absolute necessaria ad salutem, Baptismum scilicet et Pœnitentiam, vel Extremam Unctionem, quando quis nullo modo confiteri queat. Ratio est, quia non tenentur nisi ex sola Caritate ad subveniendum proximo in gravissimo salutis periculo. Sola autem præfata sacramenta sunt ad salutem necessaria. Ergo, etc. — *Ita communissime theologi cum S. Lig., n.* 58, *et lib.* II, *n.* 27.

Resp. 2° : Etiam curam animarum gerentes *probabilius* tenentur ad sola præfata Sacramenta cum quovis periculo ministranda. Ratio est, quia alia Sacramenta non sunt tantæ necessitatis, ut quis ad illa conferenda cum gravi vitæ discrimine teneatur. — *Ita S. Lig., de Eucharistia, n.* 233, innixus Declarationi Gregorii XIII (12 Oct. 1576), et item Declarationi *S. Congr. Concilii* ab eodem Pontifice approbatæ. — Verumtamen qui gerunt curam animarum, tenentur vitam exponere non tantum in extrema, sed etiam in

gravi necessitate, dum alii Ministri in sola necessitate extrema ad id obligantur. — *S. Ligor., lib.* II, *n.* 27. — *Lacroix, lib.* III, *part.* I, *n.* 755 *et seq.*

215. — QUÆR. 3° *An teneatur quis exponere vitam ad ministranda præfata Sacramenta cum probabilitate tantum successus vel necessitatis?*

Resp.: Negandum videtur, quia nimis durum est exigere actum adeo heroicum ad proximum adjuvandum, nisi spes adsit moraliter certa successus aut certa urgeat necessitas. Hinc non teneris exponere certo vitam ad aliquem baptizandum, vel absolvendum, si probabiliter perire debes antequam id adimplere possis, vel probabiliter præsumas, illum esse baptizatum, aut non versari in statu peccati mortalis, aut etiam posse facile sibi subvenire per actum contritionis perfectæ.— *Collet, Decal., c.* I, *et S. Lig., lib.* II, *n.* 27.

Resolves.

216. — 1° Peccant graviter habentes curam animarum, non tantum si sine ratione ministerium suum denegent, sed etiam si se morosos et difficiles sæpe præbeant : quia sic fideles a Sacramentis deterrent, et res eodem recidit, ac si Sacramenta denegarent.

2° Mortale tamen non est, uni vel alteri aut eidem semel vel iterum citra necessitatem petenti Sacramentum Pœnitentiæ vel Eucharistiæ denegare; quia damnum facile reparari potest, nec subditus ideo graviter invitus censetur.

3° Si subditi irrationabiliter petant, nullum est peccatum. Hinc non tenetur Parochus quotidie cum scrupuloso vel devotulis tempus terere, cum tam frequens confessio istis non expediat, nec ipsi jus strictum ad absolutionem tam frequentem habeant.

4° Si Parochus idoneos habeat Vicarios, non tenebitur adeo rigorose confessiones subditorum excipere; debet tamen fidelibus ipsum nominatim requirentibus satisfacere, nisi aut impeditus sit, aut pœnitentes libenter alium Confessarium sint adituri.

5° Peccant graviter, generatim loquendo, curam gerentes animarum, qui subditorum confessiones excipere nolunt, nisi paucis diebus intra mensem determinatis; quia in causa sunt cur fideles in statu peccati diu remaneant, et a Sacramentis suscipiendis arceantur. — *Vide S. Lig., n.* 58, *et alibi passim.*

Vide plura ubi de singulis Sacramentis; et recole dicta de officio Parochorum in *tractatu de Statibus, n.* 113 *et seq.*

§ II. — *De obligatione denegandi Sacramenta indignis petentibus.*

Principium generale.

217. — Minister tenetur sub gravi, *per se loquendo,* Sacramenta indignis denegare, quia lex naturalis obligat dispensatorem ad bona Domini fideliter et juxta ejus voluntatem dispensanda; porro voluntas certa Christi est, ut

Sacramenta indignis non conferantur, juxta illud Matthæi VII, 6 : *Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos.*

Regulæ speciales.

218. — *Regula* I. Peccatori *publico,* sive occulte sive publice petenti, denegandum est Sacramentum; quia nulla ratio adest, cur regulæ generali exceptio fiat; imo grave scandalum fidelium ex sacramentorum concessione sequeretur. — *S. Thom.,* 3., *q.* 80, *art.* 6. — *S. Lig. n.* 44.

Regula II. Peccatori *occulto, occulte* petenti, pariter negandum est Sacramentum; quia reverentia erga Sacramentum, et caritas proximi in his adjunctis hoc postulant. — *S. Thom.,* 3., *q.* 80, *art.* 6. — *S. Lig. n.* 50. — *Salmant.,* etc.

Regula III. Peccatori *vere occulto, publice* petenti, non est denegandum Sacramentum. Ratio deducitur ex incommodis quæ sequerentur ex Sacramenti denegatione; orirentur enim scandala et perturbationes in Ecclesia, et præsertim fideles in suspicionem adducti, ne a Sacramentis prohiberentur ab ipsis recederent.—*Ita omnes cum S. Thom.,* 3., *q.* 80, *art.*6.—*S. Lig., ibid.*

Confirmatur ex *Rituali Romano de Euch.,* ubi hæc leguntur : *Occultos peccatores, si occulte petant et eos non emendatos agnoverit* (*Minister*), *repellat; non autem si publice petant, et sine scandalo illos prœterire nequeat.*

Quæsita.

219. — QUÆR. 1° *Quandonam censeatur peccator* PUBLICUS, *seu* NOTORIUS, *vel* OCCULTUS; *aut* OCCULTE *petens Sacramentum?*

Resp. 1° : Peccator *publicus* ille dicitur, cujus crimen vel pessima vita communiter cognoscitur. Quod si infamia ejus nondum venerit in communem notitiam, ita tamen cognoscatur, ut celari amplius non possit, dicitur peccator *notorius;* si vero absit periculum ne improbitas nota fiat, peccator *occultus* nuncupatur.

Resp. 2° : Peccator *occulte petens* dicitur ille, qui reperitur solus cum Ministro, vel paucis aliis quorum merito nulla habeatur ratio, ut sunt pueruli, etc. Secus publice petere censetur.

QUÆR. 2° *An sit negandum Sacramentum indigno publice petenti, cujus crimen est notorium quidem, sed nondum publicum?*

Resp. Neg., juxta sententiam probabiliorem, quia non potest dici adhuc peccator publicus; insuper variis incommodis obnoxia esset denegatio. Imo probabilius non est denegandum Sacramentum, etiamsi plerique ex præsentibus crimen noverint, quandoquidem non est simpliciter publicum. — *S. Lig. n.* 45.

220. — QUÆR. 3° *An denegandum sit Sacramentum peccatori, quando crimen ejus non est publicum ubi petit, publicum tamen est alibi?*

Resp. Neg., saltem *probabilius;* quia ex una parte ministrando ei Sacramenta non adest aliorum scandalum, et ex altera parte si denegarentur, ea nascerentur incommoda atque damna, quæ ex denegatione peccatori occulto facta proveniunt. — *S. Lig., n.* 46, *et alii communius.* — Secus vero dicendum, si notitia illius criminis facile sit in eum locum perventura. — *S. Lig., ibid.*

QUÆR. 4° *An liceat simulare administrationem Sacramenti, ne indigno conferatur?*

Resp.: Duplicem simulationem distinguunt theologi: aliam *formalem*, qua Minister directe intendit decipere; aliam vero *materialem*, qua quis non intendit directe decipere, sed ex alio motivo ad simulandum inducitur, v. gr., si gravi metu cogatur, etc.

Dico: Nunquam licet, ne *materialiter* quidem, Sacramentum simulare. Ratio est, quia omnis simulatio est injuria et irreverentia gravis in Christum, cui illudit Minister abutendo rebus sacris ab ipso institutis. — Constat etiam ex propositione 29ª ab Innoc. XI damnata, quæ sic jacet: *Urgens metus gravis est causa Sacramentorum administrationem simulandi.* In hac autem damnatione reprobatur etiam simulatio materialis, cum de ea specialiter in hac propositione agatur. — Constat iterum ex auctoritate Innocentii III, *c., De homine,* 7, *De celebrat. Missæ,* ubi dicitur quod ille, qui fraudulenter præsumpserit simulare se consecrare, gravius peccat quam si celebraret in mortali, quia Deo videtur illudere.

221. — QUÆR. 5° *In quo præcise consistat simulatio Sacramenti?*

Resp.: Non conveniunt theologi. Aliqui dicunt, eam consistere in eo generatim quod suscipientes aut alios in errorem inducere potest. *Probabilius* juxta communem sententiam consistit in appositione ficta formæ ad materiam, aut in ficta formæ prolatione; seu tunc solum videtur adesse, quando ponitur *ficte* quidpiam, quod ad *essentiam* pertinet Sacramenti, ita ut proximus necessario decipiatur.

Hinc resolves.

222. — 1° *Gravissime* peccaret Sacerdos qui in Missa pronuntiaret verba consecratoria super panem et vinum, intentionem consecrandi excludens. Neque bona fide excusari possunt qui, crassa ignorantia laborantes, et in mortali celebrantes, consecrationem simulant, ne sacrilegii rei evadant, etiamsi verba consecrationis omnino omittant.

2° *Graviter* peccaret Confessarius qui verba absolutionis proferret sine animo absolvendi, etiamsi id ageret ad se facilius expediendum a pœnitente *indisposito* et absolutionem instanter petente, aut etiam per gravissimas minas exigente. — Dicunt plures, posse Confessarium in hoc casu dicere: Ego te *non* absolvo... pronuntiando τὸ *non* ita demisse, ut non audiatur a pœnitente. Non improbabile hoc judicat *S. Lig., n.* 59; sed Confessarius alias voces aut preces potius quam absolutionis formam tunc facile pronuntiare posset; cæterum casus iste fere chimæricus esse videtur.

3° Non simulat autem Sacramentum Pœnitentiæ Confessarius, qui recitat preces super pœnitentem indispositum, ne adstantes advertant illum sine absolutione dimitti; constat enim apud omnes, quod pœnitentes sæpe cum sola benedictione dimittuntur, et subinde sine intentione confitendi aut confessionem perficiendi ad sacrum tribunal accedunt. — *S. Lig., n.* 59, *et alii communiter.*

4° *Graviter* peccat Sacerdos, qui hostiam non consecratam pro consecrata porrigit etiam *scienti et consentienti,* ut evenit quandoque miseris Sacerdotibus cum complice, qui famæ servandæ gratia ad sacram mensam accedit. Ratio est, quia sic hostia non consecrata exponitur adorationi tum

adstantium, tum ipsiusmet etiam *scienter* recipientis cum reverentia externa, quæ idololatriam externam et materialem, et proinde quid intrinsece malum constituit. — *S. Lig. n.* 61.

5° Tamen juxta communem sententiam, non peccant saltem graviter, qui metu gravi coacti matrimonium inire simulant. Ratio est, quia cum desit voluntarius consensus, juxta sententiam nunc certam, quæ tenet sponsos esse hujus Sacramenti ministros, deest materia et forma, et proinde non est simulatio Sacramenti, sed tantum simulatio contractus. Aliunde error sufficienter adverti posset ex circumstantiis, et sic deceptio necessaria non adesset.

§ III. *De modo Sacramenta conferendi.*

223. — Non satis est, si Minister ea, quæ ad materiam et formam spectant, diligenter observet; sed omnes S. Ecclesiæ leges circa Sacramentorum administrationem studiose servare debet. Curet ut omnia graviter, religiose, et cum fidelium ædificatione perficiat. Caveat ne, propter nimiam celeritatem, aut agendi consuetudinem, vel etiam memoriæ defectum quidpiam omittat. Tutius erit generatim, si in precibus recitandis Rituale præ oculis habeat.

Quæsita.

224. — Quær. 1° *Utrum de præcepto sit usus Ritualis Romani in administratione Sacramentorum?*

Resp. Affirm. Non semel enim declaravit S. Congr. Rit., *Illos solos libros adhibendos et in illis tantum benedictionibus, quæ Rituali Romano sunt conformes, nec alios adhibendos esse, dummodo non constet ab hac S. Congr. fuisse approbatos* (*S. C. Rit.*, 7 Aprilis 1832, et 23 Maii 1835. Apud *Gardellini*, 4681).

Summopere itaque cavendum est, ne adhibeantur formulæ benedictionum, quas non constet a S. Congr. Rit. approbatas fuisse. Valde in eum finem proderit consulere recentem editionem Ritualis Romani S. Congr. de Propaganda Fide typis curatam, cum *Supplemento* seu collectione benedictionum novarum, quas Pontifex concessit et approbavit.

225. — Nuperrime vero ad hanc quæst. S. C. Rit. propositam :

Etiamsi Ecclesia Cenomanensis sibi de Breviario et Missali iterum atque iterum, ut libuerit, providere queat, an istiusmodi facultas extendenda sit ad Pontificale, Cæremoniale Episcoporum, Martyrologium et Rituale Romanum; *ita videlicet ut* præceptivas *prædictorum librorum regulas,* tolerante *nempe,* permittente *aut etiam* aliter quidpiam statuente *Reverendissimo Episcopo, Canonici aliive Sacerdotes possint* illæsa conscientia infringere, *aut* omittere, *sicque Reverendissimi Episcopi voluntas his in casibus sit pro ipsis sufficiens dispensatio? — Respondit S. Congregatio :* Negative et amplius (*S. C. Rit.*, 10 *Januarii* 1852).

226. — Quær. 2° *Quænam vestes sacræ requirantur ad Sacramentorum administrationem?*

Resp. : Secluso casu urgentis necessitatis, *stola* et *superpelliceum* generatim requiruntur. — Dicitur *superpelliceum;* nam, utcumque possit multis

in locis usus vigere contrarius, *Rochettus non est vestis sacra adhibenda in administratione Sacramentorum, ac proinde ad ea administranda necessario superpelliceo utendum.* — Sic *S. C. Rit.* 10 *Jan.* 1852, *in Cenomanensi.*

Stola autem deferri non debet, nisi in Sacramentorum et sacramentalium confectione, et in actu prædicationis, ubi viget consuetudo, necnon in quibusdam aliis functionibus, prout in Rituali Romano præscribitur. Usus autem stolam deferendi ceu signum *jurisdictionis* et præeminentiæ, tanquam abusus reprobatur. — Sic *Sacra Congr. Rituum,* 10 *Septembr.* 1846, 11 *Septembr.* 1847 *et* 7 *Septembr.* 1850.

Plura circa modum administrandi Sacramenta, ubi de singulis in particulari agetur.

CAPUT IV

DE SUBJECTO SACRAMENTORUM

227. Subjectum Sacramenti dicitur ille, qui Sacramentum suscipit, et est capax effectus Sacramenti.

Subjectum Sacramentorum est solus homo *viator;* quia, ut ex S. Scripturis et traditione patet, pro solis hominibus viatoribus Sacramenta instituta sunt. Non omnes tamen homines sunt omnium Sacramentorum capaces. Nam nec mulieres Sacramentum ordinis, nec pueri ratione nondum utentes, suscipere possunt Sacramenta Pœnitentiæ et Extremæ Unctionis.

Ratio *a priori*, cur solus homo viator sit capax Sacramentorum, est voluntas Christi Domini institutoris Sacramentorum. Ratio autem convenientiæ est, quia juxta ordinem præsentis Providentiæ solus homo viator est capax primæ gratiæ, vel augmenti gratiæ; ejusmodi autem non sunt Beati vel animæ in purgatorio detentæ, quibus jam determinata est mensura gloriæ respondens gratiæ, quam in vita mortali habuerunt. Multo autem minus capaces sunt gratiæ damnati, utpote a Deo jam in æternum separati. His positis agendum de requisitis tum ad validam, tum ad licitam Sacramentorum receptionem.

ARTICULUS I

DE REQUISITIS AD VALIDAM SACRAMENTORUM RECEPTIONEM

Principia.

228. — I. Ad sacramenta valide suscipienda nulla requiritur probitas, nec proprie Fides in subjecto, si Pœnitentiæ Sacramentum excipias. Constat ex praxi Ecclesiæ, quæ nunquam permisit iterum baptizari aut ordinari hæreticos et improbos homines rite baptizatos et ordinatos. Constat etiam, quoad Fidem, ex definitione expressa *Conc. Trid., sess.* VII, *can.* 13 *de Baptismo.*

II. In infantibus aut perpetuo amentibus nulla requiritur dispositio, nec intentio, ut valide recipiant Sacramenta quorum sunt capaces, videlicet

Baptismum, Confirmationem, Ordinem et Eucharistiam, quæ olim ipsis ministrabatur. Constat ex praxi Ecclesiæ et sententia communi, etc.

III. In adultis ad validam Sacramentorum susceptionem aliqua requiritur intentio; quia non est conveniens, ut adultus sanctificetur, nisi velit. Sed pro plerisque Sacramentis sufficit intentio habitualis, etiam quandoque confusa tantum, seu implicita, spectata cujusque Sacramenti natura; quia collatio Sacramentorum est quædam donatio et beneficium, ad quod acceptandum sufficit habitualis intentio. Secus vero dicendum est de conferente Sacramentum; quia, cum agere debeat modo humano, necesse est ut intentionem saltem virtualem habeat.

IV. Ad cætera Sacramenta valide suscipienda præexigitur susceptio Baptismi; proin homo non baptizatus nullatenus est capax aliorum Sacramentorum. Ratio est, quia cætera Sacramenta sunt instituta pro sola Ecclesia; porro per solum Baptismum homines fiunt membra Ecclesiæ. Ergo... Sic definivit Eugenius IV *in Decreto pro Armenis.*

Quæsita.

229. — QUÆR. 1° *An requiratur attentio in subjecto adulto, ut Sacramentum valide suscipiat?*

Resp. Neg. prorsus. Sufficit enim *intentio*, ut jam explicatum est, etiam in Sacramentis quæ requirunt intentionem virtualem; ratio, quia actus humanus non procedit ab *attentione,* sed a voluntate seu ab *intentione.* — Præterea pleraque Sacramenta, ut dictum est, ne virtualem quidem intentionem requirunt; ergo *a fortiori* attentionem ex parte subjecti non requirunt. Insuper non requiritur attentio in Ministro ad conficiendum Sacramentum, ut constat ex dictis supra *n.* 96; ergo *a fortiori* non requiritur in subjecto. — *Sporer, n.* 157.

Hinc frustra scrupulis aliquando pœnitentes ex eo anguntur, quod distractiones passi fuerint dum absolvebantur, vel quod absoluti fuerint, quin ad id animadverterint.

230. — QUÆR. 2° *Quænam intentio requiratur in adultis pro singulis Sacramentis suscipiendis?*

Resp. 1°: Ad Baptismum valide recipiendum in adultis requiritur intentio saltem *habitualis,* quæ fuerit antea expressa, et nunquam retractata. Aliqui tamen dicunt sufficere voluntatem Baptismi implicitam, qualis esset in eo qui haberet voluntatem peragendi omnia ad salutem necessaria. — *Vid. S. Alph., n.* 81.

2° Ad Confirmationem sufficit voluntas *habitualis*, etiam *implicita*, vel, ut dicit *S. Lig., interpretativa.* — Sic conferri potest moribundo sensibus destituto. — *S. Lig. n.* 82, etc.

3° Ad Pœnitentiam requiritur intentio vel *actualis*, vel saltem *virtualis;* nec proinde intentio habitualis sufficit. — *S. Lig. n.* 82.

4° Ad Extremam Unctionem sufficit intentio *habitualis*, vel implicita, seu *interpretativa*, ut dicunt communiter theologi, et constat ex *Rituali Romano*, ubi de ea dicitur: *Hoc Sacramentum est præbendum sensibus destitutis, qui ante illud petierunt seu verisimiliter petiissent.* — *S. Lig., ibid.*

5° Ad Ordinem certo in adulto non sufficit intentio *interpretativa*, quia

sine voluntate explicita nullus adultus potest gravissimam obligationem status clericalis subire. Sufficere tamen videtur intentio *habitualis*. In praxi autem requiri debet intentio *actualis*. — *S. Lig. n.* 82.

6° Ad Matrimonium requiritur intentio saltem *virtualis*, quia Matrimonium perficitur contractu, ad quem deliberatio et plena voluntas necessaria est. — *S. Lig., ibid.*

ARTICULUS II

DE REQUISITIS AD LICITAM SACRAMENTORUM RECEPTIONEM

Principia.

231. — I. Ad *Sacramenta vivorum* licite et fructuose recipienda, præter intentionem ea suscipiendi, prærequiritur status gratiæ. Hæc enim ex primaria sua institutione a Christo sunt ordinata, non ad conferendam primam gratiam, sed ejus augmentum, cum primam gratiam jam in subjecto supponant. Hinc graviter peccant, qui scienter Sacramenta vivorum in statu peccati mortalis suscipiunt, et gravius quidem ac illi, qui indigne ministrant aut conficiunt. — *S. Lig. n.* 86. — Status autem gratiæ per confessionem procurandus est, si ad Eucharistiam accedendum sit; vel saltem per contritionem perfectam, si agatur de aliis Sacramentis, ut supra de Ministro dictum est. Satius vero est, quantum fieri potest, etiam aliorum Sacramentorum receptioni confessionem semper præmittere.

II. Ad *Sacramenta mortuorum* ab adultis licite recipienda requiruntur actus saltem impliciti Fidei et Spei, juxta dicta Apostoli, Hebr. XI, 6: *Credere oportet accedentem ad Deum, quia est, et inquirentibus se remunerator sit.* Requiritur insuper actus doloris de peccatis, quia nulli datur venia peccatorum sine retractatione aut dolore de peccatis commissis. Hæc autem in Sacramento Pœnitentiæ etiam ad validitatem necessaria sunt, quia ad dispositionem pœnitentis pertinent. — *Trid., sess.* XIV, *de Pœnit., c.* IV. Sufficit autem attritio, ut suo loco dicetur. — *S. Lig. n.* 86.

Quæsita.

232. — QUÆR. 1° *An Sacramenta valide sed cum obice suscepta, hoc ablato reviviscant, seu gratias sibi proprias producant?*

Resp. Affirm. saltem pro plerisque Sacramentis. Ratio est, quia per accidens tantum fit, ut effectus proprios non producant, nempe propter obicem; et proinde effectus illi remanent quidem suspensi, manente obice; hoc tamen remoto, animæ applicari debent. Hoc pro Sacramentis characterem imprimentibus uti certum admittitur. Idem *probabiliter* dicendum est etiam de Sacramento Pœnitentiæ, et potiori ratione de Sacramentis Extremæ Unctionis ac Matrimonii, quæ durante eodem morbo, aut eodem conjugio iterari nequeunt. — *S. Lig. n.* 6 *et* 87.

QUÆR: 2° *Qualis dispositio requiratur in subjecto, ut Sacramentum informe reviviscat?*

Resp. Statuitur communiter hæc regula generalis: requiritur ea dispositio quæ deerat, et cujus absentia causavit obicem effectui Sacramenti,

seu debet præcise poni id quod necessario in susceptione Sacramenti requirebatur. Unde *per se* sufficit attritio pro reviviscentia Baptismi, Extremæ Unctionis, et Sacramenti Pœnitentiæ. Requiritur autem contritio perfecta, vel attritio cum confessione pro cæteris Sacramentis, scilicet pro Confirmatione, Ordine et Matrimonio. — Item si informis fuerit Baptismus ob solum Fidei defectum, reviviscet per actum Fidei cum attritione peccati infidelitatis. Ratio est, quia quemadmodum inductus fuit obex propter carentiam alicujus dispositionis requisitæ, ita tollitur per ejusdem positionem : nulla enim tunc superest ratio, cur effectus Sacramenti suspensus remaneat. — *Ita S. Thom.*, 3., *q.* 69, *art.* 10 (*pro Bapt.*). — *Lugo, d.* IX, *n.* 58 *et seq.* — *Lacroix, n.* 207.

233. — QUÆR. 3° *An sufficiat attritio, ut Baptismus informis reviviscat, si suscipiens alia peccata gravia commiserit?*

Resp. Neg., quia peccata commissa post Baptismum sunt materia necessaria Sacramenti Pœnitentiæ, et proinde remitti non possunt, nisi per illud Sacramentum, vel per contritionem perfectam cum voto Sacramenti Pœnitentiæ in ea incluso. — *Lugo, d.* IX, *n.* 55. — *Lacroix, n.* 207.

QUÆR. 4° *An liceat petere Sacramentum a Ministro indigno?*

Resp. 1° : Non licet sine causa, quia sic absque ratione induceretur Minister indignus ad graviter peccandum. Hoc autem per se illicitum est, quia Caritas exigit, ut impediamus peccatum proximi, quod facile impedire possimus. — *S. Lig., n.* 89, *et alii communiter.*

Resp. 2° : Licet autem, si Sacramentum non possit facile peti ab alio Sacerdote, nec possit facile differri ejus susceptio; nemo enim cum magno incommodo tenetur e jure suo cedere ad liberum peccatum alterius impediendum. Tunc Sacramentum petens permittit simpliciter peccatum, sed peccati causa non est. — *S. Lig., ibid.* — Causa autem sufficiens foret, v. gr., præceptum Paschale implendum, vel si quis secus diu in statu peccati mortalis remanere, aut Communione privari deberet, etc.

QUÆR. 5° *An liceat petere Sacramentum a Ministro excommunicato vel hæretico?*

Resp. : Si Minister sit excommunicatus *vitandus*, non licet nisi in extrema necessitate : si vero sit *toleratus* licebit etiam sine gravi causa, quia Conc. Constant. absolute concessit fidelibus, ut cum toleratis communicare possint. — *S. Lig. n.* 88. — *Vide* dicenda in *tractatu de Censuris.*

FINIS TRACTATUS DE SACRAMENTIS IN GENERE

TRACTATUS

DE BAPTISMO

Agendum 1° de Baptismi natura, proprietatibus et necessitate; — 2° de materia et forma; — 3° de Ministro; — 4° de subjecto et solemnitatibus accessoriis.

CAPUT I

DE NATURA, PROPRIETATIBUS ET NECESSITATE BAPTISMI

234. — Vox *Baptismus* aut *Baptisma* idem significat ac immersio et lavatio; unde Baptismus dicitur etiam *lavacrum,* quia peccata abstergit.

Baptismus definitur *Sacramentum regenerationis per aquam in verbo.* Sic *Catech. Romanus ;* vel : Est primum novæ legis Sacramentum, maximeque necessarium ad spiritualem hominis regenerationem a Christo institutum.

A Baptismo aquæ, qui vocatur *fluminis,* distinguitur Baptismus *flaminis,* et *sanguinis,* quibus suppleri potest Baptismus *proprie* dictus, si hic sit impossibilis. Prior est plena conversio ad Deum per contritionem aut Caritatem perfectam, quatenus vel explicitam, vel implicitam saltem, continet voluntatem recipiendi Baptismum aquæ si fieri posset. Posterior est effusio sanguinis, seu mors tolerata pro Fide, aut pro alia virtute christiana. Sed solus Baptismus aquæ proprie *Baptismus in re* vocatur. Baptismus flaminis et sanguinis *Baptismi in voto* dicuntur.

235. — Effectus Baptismi tres numerantur potissimi, nempe 1° remissio peccati originalis et peccatorum actualium, si quæ sint, per gratiæ sanctificantis infusionem; 2° remissio totalis pœnæ æternæ et temporalis peccatis debitæ; 3° impressio characteris, quo baptizatus signatur filius Dei et cohæres Christi, et redditur incapax Baptismi denuo suscipiendi. Constat quoad 1um ex *Trid., sess.* V, in decreto de peccato originali; quoad 2um ex *Trid., ibid.,* et ex *Conc. Florent.* in decreto pro Armenis; quoad 3um ex *Conc. Florent., ibid.,* et ex *Trid., sess.* VII, *de Baptismo.*

Baptismus igitur est velut janua Ecclesiæ et regni cœlorum. Hinc si quis non fuerit valide baptizatus, nullum aliud Sacramentum valide recipere potest.

Baptismus aquæ in re vel in voto ex divina institutione est omnino necessarius ad salutem necessitate medii. Constat ex verbis Christi, Joan. III, 5 : *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* — Et ex *Trid., sess.* VII, *can.* 5 de Baptismo : *Si quis dixerit Baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem, anathema sit.*

CAPUT II

DE MATERIA ET FORMA BAPTISMI

ARTICULUS I

DE MATERIA TUM REMOTA TUM PROXIMA BAPTISMI

§ I. *De materia remota Baptismi.*

Principia.

236. — I. Materia valida Baptismi est sola aqua naturalis, seu elementaris, apta ad abluendum. Est de Fide. Constat 1° ex verbis Christi, Joan. III, 5 : *Nisi quis renatus fuerit ex aqua,* etc. — Constat 2° ex Conciliis, præsertim ex *Conc. Florent.* in decreto *pro Armenis,* et ex *Trid., sess.* VII, *can.* 2 de Baptismo : *Si quis dixerit, aquam veram et naturalem non esse de necessitate Baptismi, atque ideo verba illa Domini Nostri Jesu Christi : Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, ad metaphoram aliquam detorserit, anathema sit.*

II. Materia licita Baptismi, extra casum necessitatis, est sola aqua benedicta seu consecrata, et chrismate immixta juxta ritum Ecclesiæ, saltem pro Baptismo solemni. Constat ex Jure can. (*Vide infra, de cæremoniis Baptismi*). Certo autem peccat graviter peccato sacrilegii, qui absque gravi necessitate utitur aqua impura, turbida, aut fæculenta, licet hæc materia sit valida. — *S. Lig., n.* 102, etc.

III. In periculo mortis, si non possit haberi materia certo valida, debet adhiberi dubia sub hac conditione : *Si hæc materia sit sufficiens.* Tunc autem sufficit etiam tenuis probabilitas de valore materiæ, quia in necessitate proximo succurrendum est meliori, quo fieri possit, modo. Si vero sic baptizatus supervixerit, habita copia materiæ certo validæ iterum baptizari debet sub hac conditione : *Si non es baptizatus, ego te baptizo,* etc. — *Communis.*

Resolves.

237. — 1° Materia valida est : 1° aqua fontium, puteorum, fluminum, maris, stagnorum, paludum, lacuum, cisternarum ; 2° aqua resoluta ex glacie, nive vel grandine, quia servat eamdem substantiam, licet accidentaliter immutata sit quoad colorem, saporem aut odorem ; 3° aqua sulphurea, vel mineralis, aqua collecta ex vapore, rore, vel effluens tempore nimboso ex pariete, foliis, etc. ; 4° aqua turbida, mixta cum alia substantia, modo aqua sit materia vere et certe prædominans, ita ut juxta usum aut æstimationem hominum adhuc aqua dici possit. — *S. Lig. n.* 103. — *Elbel, n.* 8, *et alii communiter.*

2° Materia invalida est : 1° lac, sanguis, lacrymæ, sudor, saliva, sputum, urina ; 2° vinum, oleum, cerevisia, jus densum ex adipe, etc. ; 3° lutum, atramentum ; 4° nix, glacies, pruina, et alia similia nondum resoluta, quia in hoc statu non sunt aqua naturalis.

3° Materia dubia est : 1° jusculum valde tenue, lixivium, cerevisia tenuis, aqua ex sale soluto; *ita communiter,* cum *S. Lig. n.* 103; 2° humor fluens e vite, aliisque plantis. — *S. Lig. n.* 104.

§ II. *De materia proxima Baptismi.*

238. — Materia proxima Baptismi est ablutio, quæ tribus modis fieri potest, scilicet *immersione, aspersione* et *infusione*, juxta praxim diversarum Ecclesiarum, ita ut morali hominum judicio baptizatus censeatur esse lotus. Constat ex verbis formæ et perpetua praxi Ecclesiæ, necnon ex Paulo, Ephes. v, 26: *Mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.*

Quæsita.

239. — Quær. 1° *An possit valide baptizari puer in utero matris?*

Resp. Affirm. probabilius, si puer in utero attingatur aqua aliquo mediante instrumento; quia cum infans existat jam homo viator, valide potest baptizari. Nec obstat, quod puer adhuc involutus sit in secundina, quia hæc censetur veluti pars infantis. Sub conditione tamen baptizandus est, quia non constat certo, utrum baptismus hac ratione collatus sit validus. Proinde si puer nascatur, iterum sub conditione baptizandus est. — *S. Lig. n.* 107. Recentius autem medicorum peritia aliam methodum invexit, qua certius puer nondum in lucem editus baptizari potest. Inventum nimirum est instrumentum, quo secundina discinditur; et sic aqua, alio instrumento adhibito, ad ipsum fœtus corpus immediate tangendum pervenire potest.

Quær. 2° *An valeat Baptismus, si aqua tantum tangat vestes aut crines baptizandi?*

Resp. 1° : Si aqua tangat tantum vestes, *certo* invalidus est Baptismus; quia sic nemo dixerit, hominem ablui; 2° *probabilius* autem validus est, si aqua crines tangat. Sed in praxi tutior pars sequenda est. — *S. Lig. n.* 107, *q.* 3. — Hinc si baptizandus sit capillatus, vel digitis sinistræ manus cæsariem ejus discriminet Sacerdos, dum dextera aquam infundit, vel in fronte eum baptizet. — *Scav.*

Quær. 3° *An valeat Baptismus collatus in alia parte, quam in capite?*

Resp. Affirm. probabilius, præsertim si Baptismus in parte aliqua principaliori conferatur, v. gr., in pectore, scapulis, etc. Attamen si necessitas ad id compulerit, postea, si fieri possit, iterandus sub conditione Baptismus foret. — *S. Lig., ibid., q.* 4.

240. — Quær. 4° *An una vel altera gutta aquæ ad baptizandum sufficiat?*

Resp. Neg. probabilius; præsertim si aqua non fluat, quia nequit dici ablutio, quæ ad Baptismum omnino requiritur. — *Ita communiter.* Attamen videtur esse materia dubia, quæ in casu necessitatis foret adhibenda. — *S. Lig., n.* 107, *q.* 6. — *Elbel, n.* 16. Dicunt autem communiter, materiam tunc esse certam, si baptizans motu digiti madefacti partem corporis ablueret. — *S. Lig., ibid.*

Quær. 5° *An trina ablutio ad Baptismum requiratur?*

Resp. 1° : Certo non requiritur ad validitatem; uniça enim sufficit, ut quis censeatur vere ablutus. *Ita omnes* cum *S. Thom.*, 3., *q.* 66, *art.* 8.

Resp. 2° : Requiritur autem ad liceitatem, et quidem sub gravi, ubi præscribitur hæc trina aquæ effusio, ut in *Rituali Romano*. Hæc tamen de Baptismo solemni intelligenda videntur.

ARTICULUS II

DE FORMA BAPTISMI

241. — Forma Baptismi est : *Ego te baptizo in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.* Sic definivit *Conc. Trid.*, juxta illud Matth. XXVIII, 19 : *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.* Apud Græcos autem dicitur : *Baptizetur servus Christi in nomine Patris*, etc. Vel : *Baptizatur servus Christi*, etc. Hæc forma est valida ex instructione *Eugenii IV ad Armenos;* sed in sola Ecclesia Græca licita est.

Plures theologi, inter quos *S. Alphonsus*, censent, veniale esse omissionem vocis *Amen* in fine formæ Baptismi, quæ tamen vox non reperitur in Rit. Rom. Quæritur ergo utrum adhibenda sit, vel omittenda? Resp. S. C. Rit. : *Strictim in casu servetur Rituale Romanum* (9 Junii 1853, *Cochinchinæ*).

Multipliciter hæc forma vitiari potest, sive accidentaliter, sive substantialiter, ut supra dictum est in *tract. de Sacramentis in genere, n.* 198.

Omissio verbi *ego* non pertinet ad essentiam formæ, nec excederet peccatum veniale. — *S. Lig. n.* 111. — Idem dicendum videtur, saltem *probabilius,* de omissione conjunctionis *et,* præsertim si semel tantum omittatur, et ante tertiam personam præponatur. Idem etiam *probabilius,* de verbo *in,* licet plures graves theologi contradicant. Cætera autem verba omnino ad validitatem requiruntur.

Quæsita.

242. — Quær. 1° *An valida sit forma Baptismi, si dicatur : Ego te baptizo in nomine* Sanctissimæ Trinitatis, *vel in nomine* Christi?

Resp. ad 1um *Neg.*, saltem *probabilius,* quia in tali forma non sat distincte exprimuntur singulæ personæ Sanctæ Trinitatis; siquidem vox *Trinitas* tantum *confuse* et *implicite* personas significat; Christus autem voluit ut *distincte* exprimerentur, prout patet ex *Matth. c. ultimo.* — *Ita communiter.* — *S. Lig. n.* 111.

Resp. ad 2um *Neg.*, saltem *a fortiori,* quia nullatenus exprimitur Trinitas per τὸ *in nomine Christi.* — *Ita omnes* saltem nunc post *S. Thomam,* 3., *q.* 66, *art.* 6, et constat ex Jure can., in *c. Si revera* 30, *de Consecrat., dist.* 4. — *S. Lig. n.* 112.

Quær. 2° *An valeat Baptismus, si formæ consuetæ addatur :* et in nomine beatæ Mariæ Virginis?

Resp. : Distinguendum est : Non valet, si quis hoc faciens intendat Baptismum conferre in nomine beatæ Virginis, tribuendo scilicet talibus nominibus veram efficaciam in Baptismi valorem. — Secus vero, si id faciat ex importuna devotione. — *S. Lig. n.* 111.

CAPUT III

DE MINISTRO BAPTISMI

Minister Baptismi alius est *ordinarius*, et alius *extraordinarius*. Iterum Minister extraordinarius est duplex : nempe Minister *solemnitatis* et *necessitatis*.

Principia.

243. — I. Omnis et solus Sacerdos vi suæ ordinationis est Minister *ordinarius* Baptismi. Constat ex variis locis Juris can., et *ex Conc. Florent. in Decreto unionis*, necnon ex universali Ecclesiæ praxi.

II. Diaconus est Minister *extraordinarius* et *solemnitatis*, id est valens *solemniter* baptizare, sed tantum ex delegatione, et de gravi causa. Constat *ex Jure can., et Pontificali Romano*, seu ex instructione Episcopi ad Diaconos in ordinatione, etc.

III. Quilibet homo ratione utens, sive vir, sive mulier, sive catholicus, sive hæreticus, sive fidelis, sive infidelis, est Minister *extraordinarius* Baptismi, ita ut semper valide, et *in necessitate* etiam licite, baptizare possit. Eruitur ex iisdem fontibus ac supra in 1° principio dictum est.

IV. Licet omnis Sacerdos vi ordinationis potestatem habeat baptizandi, non potest tamen ea licite uti, etiam privatim, extra casum necessitatis, nisi jurisdictionem ordinariam vel delegatam habeat. Constat *ex Jure can.* et *ex Rit. Rom. de Baptismo*.

Resolves.

244. — 1° Nec Parochus, nec Episcopus, absque commissione, extra suam diœcesim, vel parochiam, vel intra eam alienos licite baptizat. Ideoque peccant etiam parentes qui sine licentia sui Prælati alteri deferunt prolem baptizandam, siquidem jus Parochi violant. — *S. Lig. n.* 114.

2° Peregrini, vel vagi, possunt baptizari in qualibet Ecclesia quam elegerint. Si mulier casu pariat in pago non suo, proles ab illius pagi Parocho est baptizanda, nisi forte pagus proprius parum inde distet. — *S. Lig. n.* 144.

3° Juxta communiorem et probabiliorem sententiam possunt advenæ, qui proprium alibi habent domicilium, recipere Baptismum et alia Sacramenta etiam a Parocho alterius loci ubi quasi-domicilium contraxerunt. — *S. Lig. n.* 115.

4° Extraneus autem baptizari potest de licentia sive expressa sive rationabiliter præsumpta proprii Sacerdotis. — *S. Lig. n.* 115.

5° Possunt Religiosi baptizare in casu necessitatis, vel de eadem Parochi et proprii Superioris licentia, cum nulla lege hoc prohibeatur. — *S. Lig., ibid.*

Quæsita.

245. — QUÆR. 1° *Quis ordo servandus sit inter Ministros Baptismi?*

Resp. : In *Rituali Romano* sic habetur : *Si adsit Sacerdos, Diacono præ-*

feratur, Diaconus Subdiacono, Clericus laico, et vir fœminæ, nisi pudoris gratia deceat fœminam, potius quam virum, baptizare infantem non omnino editum, vel nisi melius fœmina sciret formam et modum baptizandi. — Vide S. Lig., n. 117.

QUÆR. 2° *An peccet mortaliter laicus qui in necessitate, præsente Sacerdote, baptizat?*

Resp. Affirm. cum sententia communi. Ratio est, quia vere tunc usurpat jus Sacerdotis, cui ex potestate Ordinis commissum est munus baptizandi. Ideo etiam Sacerdos ipse graviter peccat, si laico administrationem cedat. — *S. Lig., ibid.*

246. — QUÆR. 3° *An peccet graviter laicus baptizans coram Diacono?*

Resp.: Controvertitur. I^a Sententia probabilis affirmat; quia Diaconus vi ordinationis ad baptizandum deputatur, licet ex praxi actuali Ecclesiæ solemniter baptizare non possit, nisi gravi de causa et cum Parochi licentia.

II^a Sententia pariter *probabilis* negat, quia Diaconus baptizans in casu necessitatis sine commissione non baptizat ex officio, sed eodem modo ac Clericus inferior vel laicus. — *S. Lig., ibidem,* dicit utramque sententiam probabilem esse.

CAPUT IV

DE SUBJECTO BAPTISMI

Subjectum Baptismi est omnis et solus homo viator nondum baptizatus.

Resolves.

247. — 1° Valide baptizantur infantes, item perpetuo amentes, qui nunquam usi sunt ratione, et proinde censentur ejusdem conditionis ac infantes. Si autem aliquando ratione usi fuerint, *probabilius* non valet Baptismus, nisi ante amentiam illum petiverint. In praxi tamen ii sub conditione essent baptizandi, tum quia non plane constat eos Baptismum non postulasse, tum etiam quia juxta plures satis est, si quis habuerit voluntatem suscipiendi omnia ad salutem necessaria. — *De Sacram. in genere, n.* **228.**

2° Si dubium sit, an infans vivat, baptizandus est sub conditione. Hinc recte censent generatim theologi, omnes fœtus abortivos semper esse baptizandos sub conditione, *si vivant;* maxime cum hodie vigeat opinio communiter a peritis recepta, fœtum, ab initio conceptionis, anima informari.

3° Valide is baptizatur, quem Minister putat esse alium; imo licet sit fœmina, quam putet esse masculum; quia præsentem et non alium baptizare intendit.

4° Valide plures simul baptizantur hac forma: *Ego vos baptizo,* modo simul abluantur. Sed extra necessitatis casum hoc illicitum est.

5° Monstrum, quod nullam præ se fert speciem humanam, baptizari non debet; si vero dubitetur an sit homo, baptizandum est sub conditione. — Vide *Rituale Rom. — S. Lig.* ait (*lib.* VI, *n.* 125) esse absolute baptizandum, si caput habeat humanum, licet membra sint ferina.

Quæsita.

248. — Quær. 1° *An filii infidelium licite possint baptizari?*

Resp. 1° *Affirm.* in sequentibus casibus, scilicet 1° si habeant usum rationis, et consentiant, etiamsi parentes repugnent; 2° si parentes defecerint a Fide, ut sunt hæretici; quia Ecclesia jus habet ad parentes coercendos; 3° si filii sint mox morituri, quia urget necessitas, nec ullum timendum est periculum; 4° si unus parentum consentiat, altero reluctante. — *S. Lig. n.* 127.

Resp. 2° *Neg.* in cæteris casibus, v. gr., si uterque parens reluctetur, et filii mansuri sint in potestate parentum; ratio est perversionis periculum. Constat ex Decreto *S. Congregationis S. Officii*, 1703. Et pro Hebræis in particulari constat ex Constitutione Julii III. — *S. Lig. n.* 132.

Quær. 2° *An baptismus aliquando repeti possit vel debeat?*

Resp.: Potest et debet repeti sub conditione, quoties de ejusdem valore adest aliquod dubium non spernendum; secus iterari non potest sine peccato gravi, quia conatus ministrandi Sacramentum subjecto incapaci sacrilegium est. — *Recole dicta supra, n.* 200.

249. — Quær. 3° *An infantes expositi sint baptizandi?*

Resp. Affirm. si isti expositi fuerint absque testimonio Baptismi collati, nisi aliunde constet eos rite baptizatos fuisse. Si vero expositi sint cum schedula attestante ipsos fuisse baptizatos, *controvertitur. Sententia communior et verior* docet, hos omnes *sub conditione* baptizandos esse. — *S. Lig. n.* 135.

Quær. 4° *An sint rebaptizandi infantes sive ab obstetricibus, sive a laicis baptizati?*

Resp. Neg., nisi adsit probabilis suspicio erroris in collato Baptismo. Ita communissima et vera sententia, inquit *S. Lig.*, *n.* 136, ubi decisionem *S. Congr.* commemorat.

Quær. 5° *An baptizati ab hæreticis rebaptizari debeant?*

Resp.: Certum est de Fide *ex Trid.*, validum esse Baptismum collatum ab hæreticis, quando omnia requisita ad Sacramentum adhibentur. Sed merito putant communiter theologi, pueros omnes baptizatos a ministris protestantibus esse *sub conditione* rebaptizandos; quia dubitari debet de materia, forma et intentione talium ministrorum, qui hoc Sacramentum absolute necessarium non judicant[1]. — *S. Lig. n.* 137.

[1] In Congregatione generali S. Inquisit. Feria IV, 20 nov. 1878, proposito dubio: *An Baptismum sub conditione conferri debeat hæreticis, qui convertuntur ad Religionem Catholicam, a quocumque loco proveniant, et ad quamcumque sectam pertineant?* — responsum fuit: « *Negative;* sed in conversione hæreticorum a quocumque loco, vel a « quacumque secta venerint, inquirendum de validitate Baptismi in hæresi suscepti. In« stituto igitur in singulis casibus examine, si compertum fuerit aut nullum, aut nulliter « collatum fuisse, baptizandi erunt absolute. Si autem pro tempore et locorum ratione, « investigatione peracta, nihil sive pro validitate sive pro invaliditate detegatur, aut « adhuc probabile dubium de Baptismi vadilitate supersit, tum sub conditione secreto « baptizentur. Demum, si constiterit validum fuisse, recipiendi erunt tantummodo ad « abjurationem seu professionem fidei. »

CAPUT V

DE SOLEMNITATIBUS ACCESSORIIS BAPTISMI, NEMPE DE PATRINIS ET CÆREMONIIS

ARTICULUS I

DE PATRINIS

Patrini sunt quasi patres spirituales, qui baptizatum de sacro fonte levant, et in se ejus curam, defectu parentum, suscipiunt.

Principia.

250. — I. In baptismo solemni sub gravi debet adhiberi saltem unus patrinus, sive vir, sive mulier sit, nec possunt adhiberi licite plures quam duo. Sic statuit *Conc. Trid., sess.* XXIV, *c.* II, *de Reformatione.* Si autem Parochus plures, quam duos, patrinos admitteret, graviter peccaret; quia læderet præceptum Ecclesiæ sub gravi impositum, ne multiplicentur cognationes. — *S. Lig. n.* 154, *in fine.*

II. Ut quis sit vere patrinus, requiruntur sequentes conditiones: 1° ut usum rationis habeat, et ipse sit baptizatus; 2° ut a parentibus vel Parocho fuerit designatus ut patrinus[1]; 3° ut tangat baptizatum *per se,* vel saltem per alium; 4° ut habeat verum animum patrini munus gerendi. — *S. Lig. n.* 146.

Quæsita.

251. — QUÆR. 1° *Quænam sint obligationes patrinorum?*

Resp.: Tenentur adimplere officium magistri in casu necessitatis, seu deficientibus filioli parentibus. Hinc tenentur instruere baptizatum circa Fidem, mores, obligationes varias, etc. Ab omni autem obligatiône solvuntur, quando prudenter præsumere possunt, quod baptizatus diligenter a parentibus instruatur. — *S. Lig. n.* 147.

Exinde Sacerdos, collato Baptismo, monere debet patrinos de susceptis obligationibus, et insuper de contracta cognatione spirituali. — De cognatione autem ista per Baptismum contracta dicemus, ubi de impedimentis Matrimonii.

QUÆR. 2° *An in Baptismo privato patrinus necessario adhiberi debeat?*

Resp. Neg., quia non videtur requiri ab Ecclesia, nisi pro Baptismo solemni. Attamen etiam in Baptismo privato adhiberi potest, et laudabilius adhibetur. — *Ita communiter.* — *S. Lig., n.* 147, qui tamen *n.* 149, probabilius censet, tunc non contrahi spiritualem cognationem.

[1] Hæc conditio, quam post *Busemb. l. c.* A. hic apposuit, non videtur omnino necessaria. Equidem Concil. Trid. decrevit, ut, si designatus et non designatus simul tangant baptizatum, prior solus, excluso altero, contrahat cognationem spiritualem; at valde probabilis est sententia, cui subscribit *S. Alph. n.* 154, non designatum illam ipsam contrahere et fieri vere patrinum, si baptizatum tangat, et nemo adsit qui designatus fuerit.

QUÆR. 3° *An patrini possint esse duo mares, aut duæ feminæ?*

Resp. Neg., quia *Trid.* statuit posse adhiberi ad summum duos patrinos, nempe virum et fœminam. Sed probabile est, esse tantum veniale, si ita fiat. Plures tamen cum *Bonac.* esse mortale opinantur. — Hoc verius videtur, ait *S. Lig. n.* 155, si patrini essent diversi sexus ac infans, quia sic multiplicarentur cognationes, quod Tridentinum prohibere voluit; secus si essent ejusdem sexus.

252. — QUÆR. 4° *An patrinus masculi, si unicus sit, debeat esse* masculus, et *fœminæ* fœmina?

Resp. Neg. probabilius, quia *Trident.* dicit : *Sive vir, sive mulier;* ergo indiscriminatim vir aut mulier adhiberi potest. — *S. Lig.*, *ibid.*

QUÆR. 5° *Quinam prohibeantur esse patrini?*

Resp. : Valide quidem, sed illicite, sunt patrini sequentes : 1° Abbas et Monachus, seu Religiosus et Monialis cujuslibet Ordinis; 2° conjuges respectu conjugum, et parentes respectu filiorum; 3° omnes qui sunt pravis moribus et perdita fama, ut hæretici, etc. — *S. Lig. n.* 156.

ARTICULUS II

DE CÆREMONIIS BAPTISMI

Mortale est omittere cæremonias omnes Baptismi, aut aliquam ex iis notabilem, quia sic violatur præceptum grave Ecclesiæ.

Resolves.

253. — 1° Seclusa necessitate, mortale est baptizare sine Chrismatis unctione, quia hæc specialem et gravem habet significationem. — *S. Lig. n.* 141.

2° Mortale est extra necessitatis casum solemniter baptizare cum aqua non consecrata, quia hujusmodi omissio in cæremoniis Baptismi valde gravis est. Secus autem dicendum est, si agatur de Baptismo privato, in quo libere eam adhiberi, valde *probabiliter* censent *Lacroix, n.* 263; *Gobat; S. Lig., n.* 102, *et in Hom. apost., n.* 8.

3° Mortale est sine necessitate baptizare extra ecclesiam, nisi proximum immineat mortis periculum, vel aliud magnum adsit incommodum. — *S. Lig. n.* 142.

4° Mortale est omittere unctionem olei catechumenorum, vel alia similia; quia est materia gravis, saltem ex fine Ecclesiæ, sicut commixtio aquæ cum vino in sancto Eucharistiæ Sacramento. — *S. Lig. n.* 141.

Quæsita.

254. — QUÆR. 1° *Si Baptismus solemniter collatus deprehendatur invalidus, an etiam cæremoniæ repetendæ sint?*

Resp. : *Controvertitur. Duplex est sententia probabilis.* Unde cæremoniæ non sunt necessario repetendæ : suadendum tamen est ut repetantur, si absque scandalo vel infamia fieri possit.

QUÆR. 2° *Quomodo intelligenda sit prohibitio utendi chrismate veteri, seu alterius anni?*

Resp. 1° : Rigorose sumenda est, quando chrisma novum habetur. Graviter igitur peccaret Sacerdos qui, chrismate recenti posthabito, veteri uteretur.

Resp. 2° Licet autem in Baptismo solemni uti chrismate anni præcedentis, usquedum consecratum chrisma recens acceptum fuerit. Igitur non ideo debet chrismatis et olei unctio omitti, quod olea recens benedicta haberi nondum potuerint, nec ea de causa Baptismus differri ad aliud tempus debet, quantumvis breve. *Ita* contra *non paucos*, ex decisione recenti *S. Congr. Rit.*, data die 19 Septembr. 1859, *in Cadurcen.*

Benedictio autem fontis baptismalis in Sabbato sancto fieri debet cum chrismate præcedentis anni, nisi Parochus olea recentia sibi comparare potuerit, nec debet omitti infusio chrismatis et olei usquedum aliud accipiatur. — *Ita ex decisione Congr. Rit.* modo citata[1].

255. — QUÆR. 3° *An interrogationes, quæ ex Rubrica Ritualis Romani patrinis faciendæ sunt, lingua vernacula fieri possint?*

Resp. Neg., sed omnia fieri debent prout in *Rituali Romano* jacent. Sic nuperrime *S. Congr. Rit.*, die 12 Aug. 1854, *in Lucionen.* — Cæterum nihil obstat, quominus vernacula lingua explicentur, quæ pertinent ad ipsum Sacramentum Baptismi. — *Ita ex responso S. C. S. Off. ad Vicarium apost. Siamens.*, 30 Aprilis 1808.

APPENDIX

DE OPERATIONE CÆSAREA IN ORDINE AD BAPTIZANDUM INFANTEM NONDUM NATUM

Operatio seu sectio cæsarea in hoc consistit, quod uterus matris gravidæ aperiatur, ut fœtus extrahatur. Duplex præcipua quæstio occurrit, scilicet an vel quando fieri possit, aut debeat.

Quæsita.

256. — QUÆR. 1° *An vel quando fieri possit?*

Resp. : Statuendæ videntur sequentes regulæ :

I^a Regula. Mortua matre, certum est posse fieri operationem cæsaream, et quidem statim ac de ejus morte constat. Admonendus tamen est loci Præfectus seu Præpositus, et adhibendi sunt testes ab ipso approbati tum ad mortem recognoscendam, tum ad majorem rei certitudinem, ac præsertim ne operationis auctor tanquam homicidii reus traducatur. Ratio autem cur fieri possit, evidens est : si quid enim obstaret, esset periculum matris; sed ex hypothesi de ejus morte certo constat; et aliunde salvari potest vita spiritualis, imo forte et temporalis infantis. — *Vide Gangiamila* in opere cui titulus : *Embryologia sacra.*

II^a Regula. Vivente matre nunquam licite fieri potest operatio cæsarea,

[1] In ecclesiis, ubi fons adest baptismalis, illius benedictio omnino peragenda est, non modo in sabbato sancto, verum etiam in Vigilia Pentecostes, nihil admodum obstante contraria consuetudine, utcumque immemorabili, quæ abusus declaratur. — *S. R. C.*, *7 Dec.* 1844; *in Urbevetana*, apud *P. A. M. a Carpo, Compend. biblioth. liturg. p. III, n.* 194.

quoties adest periculum seu proximum seu probabile mortis matris ex ipsa secuturæ, quamvis, ea non facta, mater et proles certo perituræ sint. Ratio est, quia esset id perinde ac directe matrem occidere, quod nunquam licet. — *Ita S. Thom.*, 3., *q.* 68, *art.* 11, *ad* 3, ubi dicit : *Non debet homo occidere matrem, ut baptizet puerum.* — *S. Lig. n.* 106. — Hinc fieri non potest operatio quando deest chirurgus valde peritus, nec quando mater adeo est morbo debilitata, ut operatio, alias non periculosa, sit periculum mortis proximum ex circumstantiis inductura, etc.

257. — *III^a Regula.* Vivente matre licite fieri potest operatio cæsarea, positis his circumstantiis, scilicet : 1° si illa naturaliter parere non possit, aut moritura sit antequam pariat, cum maximo periculo mortis infantis priusquam baptizari queat; 2° si ex judicio chirurgi periti absit proximum mortis matris periculum. Potest autem abesse tale periculum, si mater sit robusta, ut constat ex innumeris exemplis, et sententia communiori medicorum et chirurgorum, quorum ars nostris præsertim temporibus multo provectior et perfectior evasit. — *Vide Embryolog. sacra, lib.* III, *c.* IX. — *Elbel, n.* 60, etc. — Ratio patet; nullum enim est periculum, vel saltem valde leve est et remotum, atque adeo, si forte mors sequatur, *per accidens* tantum subsequi videbitur.

258. — QUÆR. 2° *An vel quando fieri debeat?*

Resp. 1° : Mortua matre certo est facienda *sub gravi*, etiam invitis aut reluctantibus parentibus vel propinquis, si fieri possit ; quia ex lege Caritatis omni cura et labore salus æterna infantis percuranda est. — *Ita S. Thom., ibid.*, ubi addit : *Si tamen mater mortua fuerit, vivente prole in utero, debet aperiri, ut puer baptizetur.* — Sic etiam statuit *Rit. Rom.* Hoc præsertim valet, si immineat tempus partus, quia, cum fœtus sit robustior, major spes illum baptizandi affulget.

Non ideo prætermittenda est operatio, si cognoscatur matrem a brevi tempore esse gravidam; quia pluribus exemplis constat, animationem fœtus fieri paulo post conceptionem. — *V. Embryolog. sacra, l.* I, *c.* VII.

Porro sedula cura adhibenda est, ut regio uteri defunctæ servetur calida, usquedum facta fuerit operatio; secus enim infans facilius e vita cederet, antequam baptizari potuerit.

259. — *Resp.* 2° : Facienda est operatio etiam vivente matre, si ex judicio peritorum non possit infans aliter baptizari. Mater autem tenetur *per se, et speculative loquendo sub gravi*, illam pati, si fieri possit sine proximo mortis periculo. Ratio est, quia tenetur quilibet incommodum temporale pati ad vitam spiritualem et æternam infantis servandam. Hoc sequitur ex lege generali Caritatis. — *Ita communiter* cum *Elbel, n.* 60. — *S. Lig., ibid.* — *Embryolog. sacra, l.* III, *c.* IV.

Dixi : *Per se et speculative loquendo;* nam in praxi Confessarius cavere debet, ne urgeat matrem *sub gravi* obligatione ob nimium periculum, ne consensum negando moriatur in statu peccati mortalis; et sic, dum vult salvare vitam spiritualem infantis, damnetur ipsa mater. Satis igitur erit illam adhortari ad incisioni consentiendum.

Cæterum, cum constet, sæpissime supervivere fœtum matri defunctæ, affulget magna spes illum, ea mortua, baptizandi, et proinde minor obligatio incisionis urget.

Mater non tenetur subire operationem, si, omissa operatione, ipsa sola judicetur peritura, quia nemo tenetur mediis extraordinariis et tam arduis vitam servare. — Si autem modica tantum spes esset servandæ prolis, mater posset quidem, sed non teneretur subire operationem, quia Caritas non adeo urget in tanta incertitudine eventus. — *Ita communiter* cum *S. Lig., ibid.*

Cæterum, ex nova medicorum arte, infans moraliter certo baptizari potest in utero matris instrumenti alicujus ope, ut supra dictum est, quin ad operationem cæsaream recurrendum sit.

FINIS TRACTATUS DE BAPTISMO

TRACTATUS

DE CONFIRMATIONE

260. — Confirmatio definitur Sacramentum novæ legis, quo per chrismatis unctionem, sub certa verborum forma, datur baptizatis plenitudo Spiritus sancti ad firmiter credendum, et ad Fidem intrepide confitendam.

Constat, Confirmationem esse verum Sacramentum a Baptismo distinctum 1° ex definitione Ecclesiæ. Sic enim Eugenius IV in Decreto Fidei: *Per Baptismum spiritualiter renascimur, per Confirmationem augemur in gratia, et roboramur in Fide.* — *Vide* etiam *Trid., sess.* VII, *can.* 1 *de Confirm.;* 2° ex eo quod inveniantur in ea tria essentialiter requisita et sufficientia ad omne Sacramentum, scilicet ritus exterior, promissio gratiæ, et institutio Christi. Etenim 1° ritus exterior habetur in rebus et verbis, seu in materia et forma; 2° promissio et collatio gratiæ habetur *Act.* VIII, 17, ubi dicitur, quod Petrus et Joannes, missi Samariam ad confirmandos fideles jam baptizatos, *imponebant super eos manus, et accipiebant Spiritum sanctum;* 3° institutio divina satis intelligitur ex ipsa potestate, qua Apostoli post Baptismum per impositionem manuum conferebant Spiritum sanctum; id enim ex propria virtute non poterant.

Quandonam autem institutum fuerit hoc Sacramentum, non constat. *Probabilius* institutum est post resurrectionem, quando Christus dixit Apostolis (Joan. XX, 21): *Sicut misit me vivens Pater, et ego mitto vos,* etc., quibus plenam potestatem episcopalem in corpus mysticum Ecclesiæ illis contulit. Juxta alios Christus instituit Sacramentum Confirmationis in cœna post ipsam Eucharistiæ institutionem.

Agendum 1° de materia et forma Confirmationis; — 2° de ejus Ministro; — 3° de ejusdem subjecto.

CAPUT I

DE MATERIA ET FORMA CONFIRMATIONIS

ARTICULUS I

DE MATERIA CONFIRMATIONIS

261. — I. Materia *remota* Confirmationis est chrisma ex oleo olivarum et balsamo confectum, et ab Episcopo benedictum. — *Ita communiter,* et constat ex *Conc. Florent., in decreto de Sacramentis.* Dici etiam potest, materiam remotam partialem esse manum Episcopi *formaliter* talem, quatenus scilicet impositio manus est materia proxima partialis, ut mox dicetur.

II. Materia *proxima* est unctio chrismatis confirmandis applicata ab hujus Sacramenti Ministro per manus impositionem. Constat ex Declaratione Benedicti XIV, Epist. encycl. *Ex quo primum,* ubi hæc habet : *Quod itaque extra controversiam est, hoc dicatur : nimirum in Ecclesia latina Confirmationis Sacramentum conferri, adhibito sacro chrismate sive oleo olivarum balsamo commixto, et ab Episcopo benedicto, ductoque signo Crucis per Sacramenti Ministrum in fronte suscipientis, dum idem Minister formæ verba profert.*

Ergo materia proxima Confirmationis non consistit partialiter, ut olim volebant plures, in generali impositione manus ab Episcopo in omnes confirmandos facta. — *Vide S. Lig., n. 164, in fine.*

Quæsita.

262. — QUÆR. 1° *An de necessitate Sacramenti balsamum requiratur?*

Resp. Affirm. probabilius, ut videtur, ex Decreto Eugenii IV *pro Armenis, ubi dicit,* Confirmationis materiam esse chrisma confectum ex *oleo et balsamo.* Sufficit autem balsamum cujuscumque regionis, et in ea sola quantitate, quæ satis sit, ut sui odorem dare possit, nec est necessarium, ut omnibus olei partibus misceatur. — *S. Lig. n. 162.*

QUÆR. 2° *An chrisma debeat necessario esse benedictum?*

Resp. 1° : Affirmandum absolute est, si sermo sit de necessitate præcepti. — *Ita omnes* cum *S. Lig., n.* 163.

Resp. 2° : Affirmandum videtur, etiam si sermo sit de necessitate Sacramenti. Id enim suadet praxis constans Ecclesiæ, et Decretum Eugenii IV, in quo legitur, materiam Confirmationis esse Chrisma *benedictum.* — *Ita communiter cum S. Lig., ibid.* — An vero chrisma debeat necessario esse *benedictum* ab Episcopo, dicetur infra, ubi de Ministro.

263. — QUÆR. 3° *An chrisma debeat necessario esse illius anni?*

Resp. : Hoc non requiritur de necessitate Sacramenti, quia sive sit vetus, sive novum, materia non mutatur; sed requiritur ex præcepto Ecclesiæ. Hinc peccaret graviter Episcopus qui confirmaret cum chrismate veteri. In hunc enim finem novum chrisma consecratur in *Cœna Domini,* vetere combusto. — *S. Lig., n.* 163, *et alii communiter.*

QUÆR. 4° *An ad valorem Sacramenti oleum debeat necessario esse olivarum?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia hoc proprie oleum dicitur. Hinc oleum ex alia materia confectum, v. gr., ex nucibus, non est materia valida, quia non venit simpliciter sub nomine olei.— *Ita communiter* cum *S. Thom.* 3., *q.* 72, *art.* 2. — *S. Lig. n.* 162.

264. — QUÆR. 5° *Quomodo unctio fieri debeat?*

Resp. : Debet fieri pollice dextero Episcopi per modum crucis in fronte confirmati. Valida tamen foret unctio, si alio digito Episcopi fieret, et etiamsi esset digitus manus sinistræ, quia vere fieret per impositionem manus episcopalis. Peccaret tamen Episcopus qui id sine necessitate ageret, quia recederet a praxi universalis Ecclesiæ; quamquam non appareat, inversionem dictæ cæremoniæ ad gravem culpam pertingere. — *S. Lig., n.* 165, *et alii.*

QUÆR. 6° *An unctio valide fieri medio instrumento possit?*

Resp. Neg. Ratio est, quia deficeret immediata impositio manus Ministri, quæ ex dictis omnino requiritur. Nec dicas, quod Extrema Unctio valide ministretur medio instrumento; nam in illo Sacramento impositio manus non requiritur ad valorem, sicut in Confirmatione. — *S. Lig., n.* 166, *et alii communiter.*

ARTICULUS II

DE FORMA CONFIRMATIONIS

265. — Forma Sacramenti Confirmationis consistit in his verbis : *Signo te signo crucis, et confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.* — Sic definivit Eugenius IV in citato Decreto. — Constat etiam ex constanti Ecclesiæ praxi.

Per verba, *signo te signo crucis,* significatur, quod sicut miles insignibus ducis sui ornari solet, ita homo per hoc Sacramentum cruce exterius, et charactere invisibili interius tanquam signo militari Christi signetur. — Per verba, *confirmo te chrismate salutis*, exprimitur, quod homo per hoc Sacramentum instar athletæ exterius chrismate, interius vero Spiritus sancti gratia et robore ungatur. — Per reliqua autem verba, *in nomine Patris*, etc., exprimitur causa principalis plenitudinem conferens roboris spiritualis, quæ est *Sanctissima Trinitas;* simulque præcipuum Fidei christianæ mysterium, quod et hominibus in Baptismo credendum, et in hoc Sacramento tenendum et palam profitendum propronitur. — *S. Thom.* 3., *q.* 72, *art.* 4.

Quæsita.

266. — Quær. 1° *Quænam verba hujus formæ sint essentialia?*

Resp.: Ad validitatem sunt omnino essentialia sequentia : 1° verbum *confirmo,* nisi alio verbo synonymo suppleatur; 2° expressio *Sanctissimæ Trinitatis*, ut in Baptismo; 3° verbum *te,* quo subjectum Sacramenti designatur; 4° verba *signo te signo crucis*, necnon verba *chrismate salutis*. Dicere autem *corroboro* pro *confirmo,* vel *sanctificationis* pro *salutis,* esset mutatio tantum accidentalis. — *S. Lig., n.* 168, cum *aliis communiter.*

Quær. 2° *An valeat forma apud Græcos usitata :* Signaculum doni Spiritus sancti?

Resp. Affirm., cum sententia communi theologorum. Sensus enim est, *hoc signo donantur munera Spiritus sancti,* omisso verbo more Græcorum. Secus dicendum foret, Græcos Sacramentum Confirmationis non habere, quod valde durum est. Constat insuper ex Declaratione Benedicti XIV in Epistola encyclica *Ex quo primum,* ad Episcopos ritus Græci, 1 Martii 1756. —*Apud S. Lig., n.* 164.

CAPUT II

DE MINISTRO CONFIRMATIONIS

267. — I. Solus Episcopus est Minister ordinarius hujus Sacramenti. Ita declaravit Innocentius III et Conc. Trid., sess. VII, can. 3: *Si quis dixerit,*

sanctæ Confirmationis ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem sacerdotem, anathema sit.

II. Simplex Sacerdos confirmare potest tanquam Minister extraordinarius ex delegatione speciali Summi Pontificis. Constat ex praxi Ecclesiæ, et ex Bulla Benedicti XIV, *Eo quamvis tempore.* — Vide *S. Lig., n.* 170. — Sed Sacerdos uti debet chrismate ab Episcopo benedicto. Constat ex Decreto Eugenii IV, ubi dicitur materiam Confirmationis esse chrisma ab Episcopo benedictum.

Quæsita.

268. — QUÆR. 1° *An Papa etiam simplici Sacerdoti delegare valeat potestatem conficiendi chrisma?*

Controvertitur. Affirmant non pauci cum *S. Lig., n.* 163, at plures alii negant.

QUÆR. 2° *An Episcopus possit confirmare fideles non subditos?*

Resp. 1° : *Quoad validitatem* omnes confirmare potest, ut sequitur ex Ordinis potestate.

Resp. 2° : *Quoad liceitatem* non potest confirmare, nisi qui in sua diœcesi reperiantur; et peccaret graviter confirmando etiam suos subditos in alia diœcesi, quia Confirmatio est exercitium jurisdictionis fori externi, quod peragi nequit sine licentia Ordinarii loci.

Potest autem confirmare extraneos in sua diœcesi, quia, nisi aliter constet, semper præsumitur tacitus consensus aliorum Episcoporum. — *Sic probabilius et communius.* — *S. Lig. n.* 173.

269. — QUÆR. 3° *Quandonam Episcopus teneatur confirmare?*

Resp. 1° : Tenetur confirmare petentes, quoties commode potest, si ad aliud tempus proximum differre nequeat.

Resp. 2° : Tenetur etiam aliquoties opportunitatem suis subditis præbere hoc Sacramentum suscipiendi. Hinc peccaret graviter, si longo tempore a Confirmatione conferenda abstineret, v. gr., per octo aut decem annos, nec diœcesim circumiret, saltem per præcipua loca, nisi morali impossibilitate excusaretur. — *S. Lig. n.* 175. — *Lacroix, n.* 388, *et alii communiter.*

QUÆR. 4° *An peccet graviter Episcopus omittens confirmare moribundum petentem Sacramentum?*

Resp. Neg. saltem *probabiliter.* Ratio est, quia, cum hoc Sacramentum non sit necessarium ad salutem, excusat incommoditas adeundi ægrotos in propriis domiciliis decumbentes. Praxi etiam communi confirmatur. — *S. Lig. n.* 175. — *Lacroix, n.* 390.

CAPUT III

DE SUBJECTO CONFIRMATIONIS

Subjectum Sacramenti Confirmationis est omnis et solus homo baptizatus et nondum confirmatus, quamvis carens usu rationis. Confirmatio enim perficit vitam spiritualem, quæ in Baptismo accipitur, et pro omnibus, ut Baptismus, instituta est.

Ex praxi tamen generatim in Ecclesia vigente, non sunt confirmandi pueri qui usum rationis adepti nondum sunt, nisi id ferat legitima locorum consuetudo, quæ, v. gr., apud Græcos et in Hispania viget, aut gravis causa aliud suadeat, prout notavit Benedictus XIV, *de Synodo lib.* VII, *c.* X, *n.* 8.

Quæsita.

270. — QUÆR. 1° *An vel qualis sit obligatio Sacramentum Confirmationis recipiendi?*

Resp. 1° : Non est obligatio de necessitate medii. Nam etiam per solum Baptismum haberi potest remissio peccatorum et vita æterna.

Resp. 2° : Juxta *S. Lig.* est obligatio *sub gravi* de præcepto divino, saltem decurrente vita, et data opportuna occasione; idque probat ex Declaratione Benedicti XIV in Bulla *Etsi pastoralis,* de ritibus et dogmatibus Græcorum, ubi ait, § 3, *n.* 4 : ***Monendi sunt*** *(qui non sunt confirmati)* ***ab Ordinariis*** *locorum, eos gravis peccati reatu teneri, si, cum possunt ad Confirmationem accedere, illam renuunt ac negligunt.*

Notat tamen *Scavini,* verba Bened. XIV non concludere pro omnibus : quia Pontifex loquitur tantum de invalide confirmatis a Presbyteris Græcis, qui ideo renuebant denuo ad Confirmationem accedere, quia primam ut validam habebant. Unde aderat hic ratio particularis eos obligandi ad Sacramentum Confirmationis suscipiendum, nempe ut errorem sic retractarent.

QUÆR. 2° *Quid agendum in dubio an aliquis sit confirmatus?*

Resp. : Potest sub conditione denuo confirmari, ut patet ex dictis in *tract. de Sacrament. in genere, n.* 206. Sed ad id non tenetur, si quis vere probabiliter credat se hoc Sacramentum recepisse. — *S. Lig., Hom. apost., num.* 48.

271. — QUÆR. 3° *Quænam dispositiones in confirmandis requirantur?*

Resp. : *Requiritur* 1° Character baptismalis ad validitatem Sacramenti, et insuper in adulto intentio Sacramentum recipiendi, ut constat ex dictis *de Sacramentis in genere, n.* 230.

2° Status gratiæ, quia Confirmatio est Sacramentum vivorum. Quapropter qui conscius est peccati mortalis, ad Sacramentum Pœnitentiæ recurrere debet, nisi perfecte conteratur. Mos generalis est, ut nullus confirmetur, nisi schedulam a Parocho subsignatam exhibeat.

3° Ut confirmandus rudimentis doctrinæ christianæ imbutus sit, iis præsertim quæ sunt de necessitate medii, et quæ spectant ad Sacramenta Pœnitentiæ et Confirmationis. — *Ita communiter.*

QUÆR. 4° ***An confirmandus debeat esse jejunus?***

Resp. Neg., attenta consuetudine hodierna. Leges enim canonicæ, quæ jejunium præscribebant ad recipiendam Confirmationem, in desuetudinem abierunt. Idcirco etiam invaluit usus conferendi hoc Sacramentum tempore vespertino. — *S. Lig., n.* 184, *in fine, et alii.*

FINIS TRACTATUS DE CONFIRMATIONE

TRACTATUS

DE EUCHARISTIA

Veneranda, miranda et summe adoranda est SS. Eucharistia; est enim velut compendium omnium mysteriorum quæ divina sapientia et infinita bonitas et misericordia Dei excogitavit atque perfecit ad hominum salutem et sanctificationem, juxta illud Psalmi CX, 4, 5 : *Memoriam fecit mirabilium suorum misericors et miserator Dominus; escam dedit timentibus se.*

Hinc S. Augustinus exclamat, tractatu XXVI in Joan. : *O Sacramentum pietatis! O signum unitatis! O vinculum caritatis! Qui vult vivere habet unde vivat. Accedat, incorporetur, ut vivificetur.*

Eucharistia considerari potest vel ut Sacramentum, vel ut Sacrificium. Hinc pars duplex præsentis Tractatus.

PARS PRIMA

DE EUCHARISTIA UT SACRAMENTO

Agendum 1° de natura et efficacia; — 2° de materia et forma, — 3° de Ministro, — 4° de subjecto Eucharistiæ.

CAPUT I

DE NATURA ET EFFICACIA EUCHARISTIÆ

Definitur Eucharistia : *Sacramentum Corporis et Sanguinis Christi, sub speciebus panis et vini ad spiritualem animarum refectionem.*

Vel, *Sacramentum novæ legis a Christo Domino institutum ad spiritualem animæ refectionem, in quo Corpus et Sanguis Christi vere, realiter et substantialiter continentur sub speciebus panis et vini.* Constat ex *Conc. Trid., sess.* XIII, *c.* II *et* III.

Statuenda de Fide.

272. — I. In Sacramento Eucharistiæ Christus est realiter præsens corpore et anima, una cum divinitate. Constat 1° ex verbis *promissionis* SS. Eucharistiæ apud Joan. VI, 52 : *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita,* etc.; 2° ex verbis *institutionis* SS. Eucharistiæ in ultima cœna, Matth. XXVI, 26 : *Hoc est corpus meum*, etc.; 3° ex tota traditione, necnon

ex definitione Ecclesiæ; sic enim *Trid., sess.* XIII, *can.* 1 : *Si quis negaverit, in sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento contineri vere, realiter et substantialiter Corpus et Sanguinem una cum anima et divinitate Domini nostri Jesu Christi, ac proinde totum Christum, sed dixerit tantummodo esse in eo, ut in signo vel figura, aut virtute; anathema sit.*

II. In Sacramento Eucharistiæ totus Christus continetur sub utraque specie, et, facta separatione, in qualibet speciei parte saltem sensibili, et quidem permanenter.

Hinc Christus continetur tantum sub alterutra specie, quantum sub utraque; tantum in minima parte utriusque speciei, saltem facta separatione, quantum in parte majori, vel in specie integra. Corpus igitur Christi integrum habetur sub specie vini, haud secus ac sub specie panis. Quamvis enim, vi verborum, Corpus sub specie panis, et Sanguis sub specie vini ponatur, totum tamen Corpus indivisim sub singulis speciebus exsistit. Ratio est, quia, Corpus Christi cum sit vivum, omnes ejus partes vi naturalis concomitantiæ sunt inseparabiles, siquidem *Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur,* ut ait Apost. *Rom.* VI, 9. Divinitas quoque sub utraque specie exsistit propter admirabilem unionem hypostaticam, qua corpus et anima personæ Verbi conjunguntur. De his omnibus constat ex *Trid., sess.* XIII, *c.* III, et *can.* 1 *et* 3. — Item ex decreto *Conc. Florent. ad Armenos.*

III. In Sacramento Eucharistiæ datur vera transsubstantiatio, seu realis conversio totius substantiæ panis et vini in Corpus et Sanguinem Christi, ita ut peracta consecratione nihil de pane et vino remaneat, solis speciebus exceptis. Constat 1° ex Scriptura sacra, nempe ex verbis Christi : *Hoc est corpus meum,* etc.; significant enim hæc verba simpliciter materiam præsentem esse Corpus Christi, nec essent simpliciter vera, si remaneret substantia panis simul cum corpore Christi; 2° ex tota traditione, et ex definitione Ecclesiæ in multis Conciliis, præsertim in *Trid., sess.* XIII, *can.* 2.

Quæsita.

273. — QUÆR. 1° *Quandiu Christus maneat realiter præsens in Eucharistia?*

Resp. : Remanet, quandiu species remanent integræ; desinit vero sub eis inesse statim ac species ita corrumpuntur ut juxta hominum æstimationem non videantur esse panis et vinum. — Tunc vero, ex lege a Deo in institutione hujus Sacramenti stabilita, speciebus substituitur eadem materia, quæ pani et vino corruptis succederet. — *S. Lig. n.* 225. — *Lacroix, n.* 474.

QUÆR. 2° *Quandiu sacræ species censeantur remanere integræ post Sacramenti sumptionem?*

Resp. : Non constat; alii dicunt post minutum, alii post quinque minuta, alii post medium quadrantem. Diutius autem remanent in Sacerdote, qui in Missa sub utraque specie et cum Hostia majori communicat, quam in laico, qui de more parvam Hostiam tantum sumit; quamvis certum videatur, post quadrantem a communione, etiam in sacerdote, dummodo sanus sit, species consummari. — *S. Lig., ibid.,* etc.

274\. — QUÆR. 3° *An Eucharistia sit unicum vel duplex Sacramentum?*

Resp.: Est unicum specie Sacramentum, licet sint plura signa. Etenim licet adsit *pluralitas physica* signi, est tamen unitas moralis : nam Sacramentum Eucharistiæ quamvis speciebus panis et vini physice distinctis sit compositum, ordinatur tamen ad unam specie refectionem spiritualem tanquam ad finem et effectum significatum, sicut cibus et potus materialis ordinantur ad unicam refectionem corporalem. Sic in extrema Unctione sunt plures unctiones, et tamen habetur unicum Sacramentum, quia plures istæ unctiones ordinantur ad unum finem et effectum, ad tollendas nempe reliquias peccatorum. — *Ita communissime et certo cum S. Thom.*, 3., *q.* 73, *art.* 2. — *S. Lig. n.* 191 *et* 199.

275\. — QUÆR. 4° *Quinam sint effectus Sacramenti Eucharistiæ in anima?*

Resp.: Præcipui sunt sequentes, scilicet 1° *augmentum gratiæ sanctificantis,* quod præcipuum Eucharistiæ effectum constituit. Nam, juxta verba Christi (Joan. VI, 56) : *Caro mea vere est cibus,* hoc Sacramentum est institutum tanquam alimentum spirituale; et alimentum supponit vitam in eo qui illud suscipit : inde fit, ut per hoc alimentum vita ipsa animæ, quæ in gratia sanctificante præcipue consistit, corroboretur et augeatur; 2° *adeptio gloriæ æternæ;* Christus enim hanc promittit : *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum* (Joan. VI, 52, etc.); 3° *largitio uberrima gratiarum actualium,* quæ fluunt a gratia habituali, et habitibus infusis; 4° *debilitatio habituum malorum et emendatio vitiorum,* præsertim libidinis; 5° *remissio peccatorum venialium :* constat ex *Trid., sess.* XIII, *c.* II, ubi Eucharistia vocatur antidotum, quo liberamur a culpis quotidianis, et a peccatis mortalibus præservamur; 6° *remissio pœnæ temporalis peccato debitæ;* non quidem totius, sed secundum modum devotionis et fervoris, ut ait *S. Thomas,* 3., *q.* 79, *art.* 5; 7° *unio specialis cum Christo et membris ejus,* ut patet ex Joan. VI, 57 : *Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet et ego in illo;* 8° *præservatio a peccatis futuris,* tum quia, aucta Caritate per hunc cibum, anima fit validior contra naturam corruptam, tum quia est efficax memoria dominicæ Passionis, per quam victi sunt dæmones. — *S. Lig.*, *n.* 268 *et* 269; *Hom. apost.*, *n.* 5.

QUÆR. 5° *An aliquando Eucharistia peccatum mortale delere possit?*

Resp. Affirm. probabilius, non quidem *per se,* sed *per accidens* ac mediate per infusionem gratiæ, quando scilicet aliquis ignorans se versari in statu peccati mortalis, accedit ad Eucharistiam bona fide, et cum attritione de peccatis in antecessum commissis. Tunc nihil obstat, quominus Sacramentum suum producat effectum; sed effectum producere nequit, stante peccato mortali. Ergo debet peccatum illud *indirecte* tollere. — *S. Lig. n.* 268. — *Recole dicta de Sacramentis in genere, n.* 192.

CAPUT II

DE MATERIA ET FORMA EUCHARISTIÆ

Agendum 1° de materia, — 2° de forma Eucharistiæ.

ARTICULUS I

DE MATERIA EUCHARISTIÆ

I. — *De materia remota.*

Principia.

276. — I. *Panis et vinum* sunt materia Sacramenti Eucharistiæ remota. Constat 1° ex institutione ipsa hujus Sacramenti; Christus enim in ultima cœna accepit panem et vinum, et ea consecravit in Corpus et Sanguinem suum; 2° ex definitione Ecclesiæ in *Conc. Lateranensi,* cap. *Firmiter; in Conc. Florent.* in decreto unionis; *et in Trid., sess.* XIII, in omnibus fere capitibus. — Accedit his omnibus unanimis traditio utriusque Ecclesiæ Latinæ et Græcæ.

II. Solus panis *triticeus* et solum vinum *de vite* sunt materia valida Sacramenti Eucharistiæ. Constat ex *Conc. Florent.* in decreto supra citato, ubi dicitur : *Tertium est Eucharistiæ Sacramentum, cujus materia est* PANIS TRITICEUS et VINUM DE VITE. Concordat etiam perpetua traditio et praxis utriusque Ecclesiæ Latinæ et Græcæ.

277. — III. Aqua modicissima vino permiscenda est, atque hoc non necessitate Sacramenti, sed præcepti ecclesiastici.

Ratio I^mi^ deducitur 1° ex perpetua Ecclesiæ praxi et universali Patrum traditione; 2° ex Declaratione Conciliorum, et præsertim *Florentini,* quod declarat materiam calicis *esse vinum de vite, cui modicissima aqua misceri debet;* et *Conc. Trid., sess.* XXII, *c.* VII.

Ratio II^di^ deducitur ex eo quod Christus, in institutione hujus Sacramenti, solum vinum designaverit, et Concilia, hujus mixtionis mentionem faciendo, de solo præcepto loquantur, uti *Trident.* loco citato; accedit doctrina *Catech.* ejusdem *Concilii,* qui, postquam docuit hanc mixtionem non posse sine peccato mortali prætermitti, addit : *Ea* (*aqua*) *tamen si desit, Sacramentum constare potest.*

Quæsita.

278. — QUÆR. 1° *An sit materia valida panis ex siligine seu secali confectus?*

Resp. : Controvertitur. Alii *affirmant,* quia siligo, aiunt, videtur esse ex eadem specie ac triticum, licet sit diversæ qualitatis. — Alii vero multo *communius,* et *probabilius negant;* quia panis siliginis est speciei diversæ, nec a divitibus adhiberi communiter solet. In praxi igitur hæc materia sub gravi prohibetur. — *Vide S. Lig., n.* 200.

QUÆR. 2° *An sit materia valida panis ex farre seu spelta effectus?*

Resp. : Pariter *controvertitur* ac de siligine. Unde illa quoque materia ut dubia, et proinde ut graviter illicita habenda est. — *S. Lig., ibid., et alii communiter.* — Attamen animadvertendum est, dari in variis regionibus diversas veri frumenti species, quæ sub nomine *speltæ* veniunt. Unde videtur esse attendendum ad communem hominum æstimationem. — Cf. *Revue théologique,* 1857, *p.* 122.

279. — QUÆR. 3° *An panis tam azymus quam fermentatus sit materia valida et licita Eucharistiæ?*

Resp. 1° : *Quoad validitatem, affirmative.* Ratio est, quia uterque est panis verus, ac simpliciter etiam in Scriptura panis dicitur; et uterque ex farina triticea et aqua naturali efficitur. Constat etiam ex definitione Ecclesiæ. Sic enim *Conc. Florent.* in decreto unionis : *Definimus, in azymo sive fermentato pane triticeo, corpus Christi confici.*

Resp. 2° : *Quoad liceitatem,* Latini tenentur sub gravi consecrare in *azymo*, et Græci in *fermentato*, singuli juxta Ecclesiæ suæ ritum. Constat 1° ex praxi utriusque Ecclesiæ; 2° ex *Conc. Florent.* in decreto citato, ubi additur : *Sacerdotesque in alterutro ipsum Domini corpus conficere debere, unumquemque scilicet juxta suæ Ecclesiæ sive Occidentalis sive Orientalis consuetudinem.*

QUÆR. 4° *An peccet graviter Sacerdos consecrans in vino acescente?*

Resp. Affirm., licet illud vinum sit adhuc materia valida Sacramenti. Imo committitur peccatum mortale, non tantum si vinum sit aceto proximum, sed etiam si certo incipiat acescere et corrumpi, quia etiam sic gravis irreverentia Sacramento videtur irrogari. — *Ita communiter* cum *S. Lig.*, *n.* 207. — Constat etiam ex Rubrica, *tit.* IV, *n.* 2, ubi sic dicitur : *Si vinum cœperit acescere, vel corrumpi, vel fuerit aliquantulum acre..., conficitur Sacramentum, sed conficiens graviter peccat.*

Probabiliter tamen dicunt *Gobat, Sporer, Lacroix,* quod deficiente alio vino liceat sine scrupulo, prout solent viri probi, adhibere vinum paulisper acescens, seu non notabiliter acidum. — *S. Lig.*; *ibid.* — Unde Rubrica non videtur accipienda cum tanto rigore, ut comprehendat omnes etiam primos gradus acrimoniæ, sed tantum illos qui proxime incipiunt constituere vinum acescens. — *S. Lig.*, *Hom. apost.*, *Append.* III, *Exam. ordinand.*, *n.* 98.

280. — QUÆR. 5° *An vinum congelatum sit materia valida?*

Resp. : Controvertitur. Affirm. probabilius. Ratio est 1° quia remanet substantialiter vinum, cum retineat eumdem colorem, saporem, odorem; 2° quia ex Rubrica Missalis species vini congelatæ post consecrationem debent liquefieri admotis pannis calefactis, et deinde sumi, quippe quod est verum Sacramentum (*Rubr. de defect.*, § 10, *n.* 11). Ergo supponit speciem vini congelati retinere Sanguinem Christi; ergo sacræ species non mutantur substantialiter per congelationem post consecrationem; ergo nec ante. *Ita S. Lig.*, *n.* 207, ubi dicit esse sententiam veriorem ob rationem ex citata Rubrica deductam.

QUÆR. 6° *Quænam quantitas aquæ sit in calice immiscenda?*

Resp. : Sufficit aquæ modicissima quantitas, ut dicit *Conc. Florent.*, *supra n.* 277. *Probabiliter* potest infundi aqua usque ad octavam partem vini, imo usque ad quintam partem juxta *Lugo, d.* IV, *n.* 38. Addit *Busembaum* sufficere, ut aqua tertiam partem non excedat. Sed in praxi hæc ultima sententia non est admittenda, quamvis tertia pars non corrumpat vinum, si sit generosum. Generatim consulendum est, ne Sacerdos excedat octo vel decem guttulas. Quod si casu nimiam aquæ quantitatem infuderit, iterum aliqua quantitas vini adjici poterit. — *S. Lig. n.* 210.

II. — *De materia proxima seu de usu materiæ requisitæ in ipsa consecratione.*

Principia.

281. — I. Ad validam consecrationem præter materiam aptam requiritur 1° ut materia consecranda sit *physice præsens;* quia id necessario exigunt pronomina demonstrativa formæ *hoc, hic :* aliter enim forma foret falsa, quia demonstraretur præsens id quod non esset præsens; 2° ut per intentionem Ministri in individuo sit determinata : quia sicut non consecrat Minister, nisi intendat consecrare; ita nec hanc materiam consecrat, nisi illam determinate intendat consecrare. Non requiritur tamen determinatio actualis, sed virtualis sufficit. — *S. Lig. n.* 211-214.

II. Ad licitam consecrationem requiritur, 1° ut Sacerdos nullatenus recedat ab usu Ecclesiæ præsertim Rubricis Missalis Romani determinato : hinc imprimis necesse est, ut materia consecranda sit decens et munda ob reverentiam tanto Sacramento debitam ; 2° ut sit reposita in altari et in corporali, imo et in petra sacra, juxta *Benedictum XIV, de Sacrificio Missæ, sect.* 2, *n.* 139; 3° ut ciborium vel calix consecrandus sit discoopertus; 4° ut fiat tempore canonis Rubrica præscripto.— *Vide S. Lig. n.* 218 *et* 219.

Resolves.

282. — 1° Valide consecrantur hostiæ sub aliis latentes, aut aliter tectæ. Item valide consecratur vinum in calice velo, palla, aut quavis ratione cooperto; quia sufficit ad veram materiæ præsentiam, ut per pronomina *hoc* vel *hic* demonstrari possit. — *S. Lig., n.* 212, etc., *et alii communissime.*

2° Valida est consecratio, si Sacerdos, volens quidem consecrare materiam quam manibus tenet, aut quam videt vel novit positam esse super corporale, putet unam tantum vel duas hostias consecrandas adesse, cum sint plures sive a se, sive ab alio appositæ; ratio est quia Sacerdos semper præsumitur velle consecrare quidquid est decenter consecrabile; ac proinde, voluntate generali consecrandi omnia quæ adsunt, virtualem habet voluntatem consecrandi etiam quæ putabat non adesse. Unde si celebrans advertat post consecrationem duas hostias esse simul junctas, utramque ut consecratam sumat juxta Rubricam Missalis. Si vero ante consecrationem, postquam obtulit, id advertat, alteram seponat, et post Missam ipse vel alius sumat tanquam panem benedictum. — *S. Lig., n.* 216, *et alii omnes.*

3° Idem dicendum, si quis ad altare plures hostias consecrandas attulerit, vel ante Sacrificium monitus fuerit de consecrandis hostiis jam super altare positis, vel animadverterit ab alio afferri ut consecrentur, etsi, dum consecrat, non ita expresse earum meminerit, aut etiam ad oblationem non detexerit, modo sint præsentes in corporali ; quia intentio præcedens virtualiter perseverat. — *S. Lig. n.* 216.

4° Non consecrarentur hostiæ, inscio Sacerdote, etiam in corporali positæ, quia Sacerdos, tunc penitus inscius, intentionem generalem, adeoque etiam virtualem illas consecrandi non habuit.

5° Si parvæ hostiæ pro communicando populo afferantur Sacerdoti paulo

post factam oblationem, licite eas consecrare poterit, suppleta oblatione mentaliter. — *S. Lig., ibid.*

Quæsita.

283. — QUÆR. 1° *An censendum sit consecratum ciborium ex oblivione extra corporale relictum?*

Resp. : Controvertitur. Iª Sententia probabilis affirmat. Ratio est, quia jam adfuit voluntas positiva consecrandi illud ciborium in principio Missæ, nec illa voluntas fuit retractata; ergo perseveravit virtualiter tempore consecrationis.

IIª Sententia communior et *probabilior,* juxta *S. Lig.,* negat. Ratio est, quia intentio illa absoluta consecrandi, etiam extra corporale, materiam præsertim ad integritatem sacrificii minime necessariam fuisset peccatum grave, et proinde Sacerdos illam habuisse non præsumitur.

In praxi ciborium illud denuo consecrandum erit sub conditione in alia Missa. Possunt etiam illæ particulæ absumi post utramque Communionem, sed ante purificationem. — *S. Lig. n.* 217.

QUÆR. 2° *An censeatur consecratum ciborium positum quidem in corporali, sed quod ex oblivione remansit clausum tempore consecrationis?*

Resp. Affirm. Ratio est : 1° quia certe possunt valide consecrari hostiæ in ciborio clauso, ut supra dictum est; 2° quia Sacerdos semper censetur habere intentionem absolutam consecrandi quidquid ipso sciente est supra corporale, et est honeste consecrabile, et habetur per modum continui. — *Ita Reuter,* etc.

Objicies : Ex dictis in quæsito præcedenti, *probabiliter* non est consecratum ciborium extra corporale relictum, quia Sacerdos non censetur velle peccare; *a pari* in præsenti casu ob eamdem rationem.

Resp. Neg. paritatem. Licet enim Ecclesia velit ciborium aperiri pro majori reverentia, attamen cum hæc irreverentia non videatur notabilis, possitque hoc frequentius contingere, præceptum hoc non adeo urget, sicut præceptum non consecrandi extra corporale. Asserit *Reuter* hanc esse communem Doctorum sententiam.

284. — QUÆR. 3° *An censeantur consecratæ guttæ vini inhærentes calici sive exterius, sive interius?*

Resp. 1° : Guttæ exterius inhærentes nunquam censentur consecratæ. Ratio est, quia merito præsumitur intentionem Sacerdotis esse consecrare illud unum, quod est licite consecrabile; illicite autem et irreverenter, et absque ulla utilitate illæ guttulæ consecrarentur. Ergo... — *Ita omnes.* — *S. Lig. n.* 215.

Resp. 2° *: Probabilius* nec consecratæ censentur guttæ interius inhærentes; et omnino a majori quantitate separatæ. Ratio est, quia non videtur esse intentio Ecclesiæ, adeoque nec Sacerdotis, consecrare nisi vinum quod per modum unius potabile est, et in calice reperitur congregatum. — *Ita communius* cum *Suarez, Laymann,* etc., contra *alios.* — *Vide S. Lig., ibid.*

QUÆR. 4° *Quale sit peccatum consecrare hostiam fractam vel maculatam?*

Resp. : Secluso scandalo, est tantum veniale, nisi macula vel fractura sit enormis. Si tamen deprehendatur aliqua fractura vel macula etiam notabilis in hostia post oblationem, licite talis hostia consecrabitur, quia jam per oblationem fuit aliquatenus Deo dicata et sanctificata.— *S. Lig.*, *n.* 204, *et alii communiter*.

ARTICULUS II

DE FORMA SACRAMENTI EUCHARISTIÆ

Sicut in Sacramento Eucharistiæ duplex est distincta materia, ita duplex quoque est forma consecrationis, una panis et altera vini.

Principia.

285. — I. Forma pro consecratione panis consistit in his verbis : *Hoc est enim Corpus meum.* Hæc autem verba, aut æquivalentia, sunt omnino formæ essentialia, si verbum *enim* excipias.

Constat 1° ex universali praxi Ecclesiæ, et ex ejus præcepto in Missali Romano; 2° ex *Concilio Florent.* in decreto unionis, et *Trid.*, *sess.* XIII, *c.* I; 3° ex ipsa institutione divina; nam Christus transsubstantiavit panem in Corpus suum prædicta verba proferendo.

II. Forma pro consecratione vini ista est : *Hic est enim Calix sanguinis mei, novi et æterni testamenti, mysterium Fidei, qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

Constat pariter 1° ex praxi et præscripto Ecclesiæ; 2° ex variis Evangelistis, qui etsi non omnino eadem verba referant, perfecte tamen quoad hunc sensum concordant.

Resolves.

286. — 1° Valida, sed illicita est consecratio, si consecrans dicat : *Hic cibus est Corpus meum, hic calix est Sanguis meus.* — Item si proferas *Colpus* pro *Corpus*, *meus* pro *meum*, *es* pro *est*, *calis* pro *calix*, *Sanguis* pro *Sanguinis*, etc. Hinc deducitur, non posse excusari a peccato veniali, qui debitam diligentiam non adhibet ad verba consecrationis rite pronuntianda. — *S. Lig. n.* 221.

2° Invalida erit consecratio, si dicas : *Hic* (adverbialiter) *est Corpus meum*, *hoc Corpus est meum*, vel *hic Sanguis est meus,* quia hæc verba non habent sensum quo id significent, quod operari debent. — *S. Lig.*, *ibid.*

3° Dubia est consecratio, si dicas : *Hæc est Caro mea; illud est Corpus meum; ille est Sanguis meus.* — *S. Lig.*, *ibid.*

4° Verba formæ proferri debent in persona Christi *formaliter* et *assertive*, seu *recitative* simul et *significative*, non vero historice tantum : scilicet proferenda sunt verba Christi applicando eorum significationem ad materiam præsentem, ut hæc transsubstantietur in Corpus et Sanguinem Christi. Attamen scrupulus non est habendus, an verba sensu debito proferantur; nam quivis Sacerdos præsumitur habere intentionem id faciendi, quod Christus fecit et instituit, et sic intendit sufficienter verba consecra-

toria proferre in utroque præfato sensu. — *Elbel, n.* **34**. *S. Lig., de Euch., n.* **220**, etc.

Quæsita.

287. — QUÆR. 1° *An omissio vocis* ENIM *in forma consecrationis sit gravis?*

Resp. : Controvertitur. I^a Sententia probabiliter negat, quia vox illa non reperitur in verbis a Christo prolatis, et aliunde quoad Ecclesiæ præceptum non videtur constituere materiam gravem. — *Ita S. Lig., n.* **220**.

II^a Sententia affirmat, et hanc *S. Lig.* dicit non esse improbabilem. Ratio est, quia in re tam gravi non videtur dari levis materia in quacumque mutatione deliberata.

QUÆR. 2° *An in consecratione requirantur ut essentialia illa verba antecedentia :* QUI PRIDIE QUAM PATERETUR, etc. SIMILI MODO, etc.?

Resp. Neg. cum sententia communi, quam tenet *S. Lig., n.* **222**. — *Lugo,* etc. Ratio est, quia hæc verba historice tantum proferuntur, nec ullam efficaciam sacramentalem habere videntur. Attamen si aliquando ob dubiam consecrationem forma repetenda sit, juxta Rubricas incipiendum erit ex verbis : *qui pridie*, et *simili modo*. — *Vide S. Lig., n.* **222**.

QUÆR. 3° *An in consecratione calicis sola hæc verba :* HIC EST CALIX SANGUINIS MEI... *sint de essentia formæ?*

Resp. Affirm. Ratio est 1° quia verba consecrationis panis sunt hæc : *Hoc est Corpus meum.* Ergo *a pari* verba consecrationis vini sunt tantum hæc alia : *Hic est Sanguis meus*, vel alia æquivalentia. 2° Quia sola illa verba *per se* exprimunt præsentiam Sanguinis Christi sub speciebus vini. — *Ita communiter* contra *aliquos*. — *Vide S. Lig., n.* 223.

QUÆR. 4° *An valeat forma, si dicatur :* HOC ENIM CORPUS MEUM, *subintelligendo* EST, *ut in lingua latina frequenter fieri solet?*

Resp. Neg. Nam licet in continua oratione verbum substantivum facile subintelligi possit, in casu tamen præsenti id fieri nequit; tum quia non habetur oratio continua, tum præsertim quia in re de qua agimus, forma non habet tantum sensum assertorium, ut in sermone communi, sed etiam vim transsubstantiationis efficientem. — *S. Lig., n.* **223**, *et alii communissime.*

CAPUT III

DE MINISTRO EUCHARISTIÆ

Agendum 1° de potestate Ministri; — 2° de ejusdem obligatione; — 3° de requisitis ad rite ministrandum; — 4° de modo S. Eucharistiam ministrandi infirmis; — 5° de modo eam asservandi.

ARTICULUS I

DE POTESTATE MINISTRI EUCHARISTIÆ

Minister Eucharistiæ duplex est, scilicet alius consecrationis, alius dispensationis.

Principia.

288. — I. Omnis et solus Sacerdos est Minister Eucharistiæ conficiendæ. Constat 1° ex *Scriptura;* Christus enim Sacramentum instituens, omnibus et solis Apostolis cum ipso recumbentibus, et proinde omnibus et solis qui in sacerdotio illis successuri essent, dixit: *Hoc facite in meam commemorationem,* Luc. XXII, 19; ergo omnes et soli Sacerdotes hanc potestatem a Christo acceperunt; 2° ex *Conc. Trid., sess.* XXII, *can.* 4; 3° tandem ex universali et perpetua Ecclesiæ traditione.

II. Soli Sacerdotes seu Presbyteri sunt ministri ordinarii dispensationis Eucharistiæ. Constat 1° ex *Conc. Trident., sess.* XIII, *c.* VIII, ubi dicitur: *Semper in Ecclesia Dei mos fuit, ut laici a Sacerdotibus Communionem acciperent, Sacerdotes autem celebrantes seipsos communicarent;* 2° ex praxi universali Ecclesiæ.

289. — III. Diaconi vi suæ ordinationis sunt Ministri Eucharistiæ *extraordinarii,* ita ut possit eis committi hujus Sacramenti dispensatio. Constat 1° ex praxi priorum sæculorum, in quibus Diaconi passim ex commissione Episcoporum, vel Presbyterorum, sive generali sive particulari, Eucharistiam ministrabant; 2° ex variis Conciliis, v. gr., Nicæno I generali, Carthaginiensi IV, etc. — *S. Lig. n.* 237.

IV. — Jure ordinario solus Parochus, aut illius Superior, potest Eucharistiam dispensare. Ad hoc enim requiritur jurisdictio, non quidem pro valore actus ut in absolutione, sed pro debito ministrandi ordine. Constat 1° ex Conciliis, præsertim ex *Carthag. I, can.* 7 et ex *Milevitano, can.* 18, etc.; 2° ex universali Ecclesiæ praxi. Hinc qui sine licentia saltem præsumpta Parochi Eucharistiam ministrat, jus ejus in re gravi violat, ideoque graviter peccat. Quando tamen Parochus concedit aliis licentiam celebrandi in sua ecclesia, semper censetur concedere licentiam quoque ministrandi Eucharistiam, nisi contrarium exprimat; hoc etiam praxi communi confirmatur. — *S. Lig. n.* 230 *et seq.*

Non tamen ita facile præsumenda est licentia, si agatur de susceptione Eucharistiæ *ex obligatione.* — *Vide S. Lig., n.* 235. Quare quoad Communionem Paschalem lex et consuetudo servanda erit; item Viaticum extra casum necessitatis sine licentia Parochi ministrare illicitum est.

Quæsita.

290. — QUÆR. 1° *An, ut Diaconus ministret, necessitas debeat esse extrema?*

Resp. Neg. cum sententia communi : sed sufficit necessitas gravis, nempe cum nullus adest Sacerdos, qui commode Eucharistiam ministrare possit. — *Ita S. Lig., n.* 236. — *Lugo.* — Sed ad id commissio Episcopi vel Parochi requiritur.

QUÆR. 2° *An vel in quibusnam circumstantiis Religiosi sanctissimam Eucharistiam ministrare possint?*

Resp. 1°: Semper Eucharistiam ministrare possunt in suis ecclesiis vel per se vel per alios Sacerdotes, excepto die Paschatis. Sic ex privilegiis SS. Pontificum, præsertim Pauli III et Pauli IV.

Resp. 2° : Non possunt autem Eucharistiam ministrare 1° In suis ecclesiis die Paschatis, ut modo dictum est. Intellige, si sermo sit de personis sæcularibus, Monasterio actu et intra septa non inservientibus, etsi jam antea præcepto annuæ Communionis in propria parochia illæ satisfecerint. Ita sæpius *S. C. C. apud Bened. XIV. de Syn. l. IX. c.* XVI. *n.* 3. Aliqui tamen asserunt, sed minus recte, ut videtur, adesse constantem consuetudinem in contrarium, quæ jus adstruat. — *S. Lig. n.* 240. 2° In aliis ecclesiis, nisi de licentia saltem præsumpta Parochorum, aut Superiorum 3° Nec, excepto necessitatis casu, extra ecclesias in periculo mortis, nisi de licentia expressa Parochorum. Si autem facere id præsumant, excommunicationem latæ sententiæ R. Pontifici simpliciter reservatæ incurrunt. — *Const.* Apostolicæ Sedis, *Excom. simp. res. n.* 14. — *Elbel, n.* 37. — *Lugo,* etc. — *S. Lig. n.* 240.

ARTICULUS II

DE OBLIGATIONE EUCHARISTIAM DISPENSANDI

Principia.

291. — I. Parochus, seu quivis Sacerdos habens curam animarum, tenetur ex justitia Eucharistiam subditis ministrare non solum in Paschate et in morte, sed etiam quoties rationabiliter petunt, seclusa tamen legitimi impedimenti causa. Ratio est, quia ad Parochum spectat ex quasi-contractu providere, non solum ut fideles adimpleant præcepta, sed etiam ut non careant præsidiis quæ profectui spirituali valde prosunt. — *S. Lig., Hom. apost., n.* 8.

II. Sacerdos quilibet, sive sæcularis sive regularis, tenetur, deficiente Parocho, Eucharistiam morituro ministrare; secus in aliis casibus. Ratio *primi* est, quia quilibet ex Caritate tenetur proximo suo in tanta extremitate constituto per hoc salutare et efficacissimum remedium succurrere. Ratio *secundi* patet. Nulla enim intervenit obligatio, sive ex justitia, cum nullus sit contractus, sive ex Caritate, cum non supponatur adesse casus necessitatis.

Quæsita.

292. — QUÆR. 1° *An Parochus teneatur etiam investigare infirmos Eucharistiam non petentes, ut eam ipsis ministret?*

Resp. Affirm., saltem si sint in gravi mortis periculo. Ratio est, quia officium est boni Pastoris curare, ut ovibus suis in tanto periculo constitutis tam salutare remedium suppeditetur. Colligitur præterea ex Jure canonico, *tit. de celebratione Missarum.*

QUÆR. 2° *An Parochus teneatur per se ipsum Eucharistiam subditis ministrare?*

Resp. Neg. Sufficit enim, si provideat, ut quisquis *opportune* petit, aut indiget, eadem non fraudetur. Potest igitur obligationem etiam per alios adimplere. Attamen præcavere debet, ne videatur otiosus et incuriosus, si munia sua habitualiter per alios adimpleat.

QUÆR. 3° *An graviter peccet Parochus, quoties Eucharistiam denegat rationabiliter petenti?*

Resp. Neg.: si enim raro id faciat, v. gr., erga unum aut alterum, secluso scandalo aut gravi petentis contristatione, non peccabit nisi venialiter. Ratio est, quia nec gravis injuria, nec grave damnum sic infertur, et si adsit damnum, illud facile reparari potest. — *Ita omnes.* — *Recole dicta de Sacramentis in genere, n.* 216.

QUÆR. 4° *An Parochus teneatur Eucharistiam etiam cum vitæ periculo ministrare, v. gr., tempore pestis vel morbi contagiosi?*

Resp. Neg., valde probabiliter cum *S. Lig., n.* 233. — *Vide dicta n.* 214. — Affirmant tamen quidam innixi doctrina Benedicti XIV, *de Syn. diœc. l.* XIII, *c.* XIX.

293. — QUÆR. 5° *Quandonam Parochus censeatur excusari ab Eucharistia subditis petentibus ministranda?*

Resp.: Legitime excusatur, 1° quando subditi ob aliquas circumstantias non rationabiliter petunt; v. gr., si petant ante Missam, quando facile possunt exspectare, etc.; 2° si ipse parochus ob infirmitatem, aliasve occupationes necessarias impeditus sit, etc. Attamen caute agendum est, quia in his fideles facile possunt scandalum accipere, et a Sacramentis sæpius recipiendis arceri. — *Ita omnes.*

ARTICULUS III

DE REQUISITIS AD LICITAM SANCTÆ EUCHARISTIÆ DISPENSATIONEM

Principia.

294. — I. Præter jurisdictionem, requiritur ut Minister sit liber ab omni excommunicatione, interdicto et suspensione a Sacris; secus enim graviter peccaret, et irregularitatem contraheret.

II. Requiritur ut Minister sit in statu gratiæ, quia augustissimum et sanctissimum Christi Corpus impuris manibus tractari non debet. Unde toties peccat Sacerdos, quoties reus peccati mortalis Communionem distribuit, licet probabiliter non tot peccata committat, quot sunt personæ in eadem distributione Eucharistiæ communicantes. — *S. Lig. n.* 30 *et seq.*— Excusant tamen a gravi peccato gravissimi theologi, v. gr., *Lugo, de Sacramentis, d.* VIII, *n.* 155, *et alii* apud *S. Ligorium, lib.* VI, *n.* 35.

III. Requiritur ut Minister Eucharistiam distribuat ritu Ecclesiæ consueto. Hinc, generatim loquendo, omittenda est hujus Sacramenti administratio, quando more a *Rituali Romano* vel loci consuetudine præscripto fieri nequit. — *Vide S. Lig., n.* 241 *et seq.*

Resolves.

295. — 1° Minister Eucharistiæ cum magna reverentia tractare debet augustissimum hoc Sacramentum, quo præsente venerantes tremunt Potestates, et supplex adorat tota Curia Cœlestis. Sed non satis est, ut Sacerdos digne et devote sanctam Eucharistiam tangat, et fidelibus ministret; si enim Parochus sit, aut ejus adjutor, ad ipsum spectat curare, ut asservetur in loco honesto, seu in tabernaculo decenti. Omissio notabilis curæ ad hoc debitæ facile mortalis evadere potest. — *Elbel, n.* 76. — *S. Lig., Hom. apost., n.* 81, *et alii omnes.*

2° Eucharistia non est ministranda nisi cum habitu decenti, id est cum stola, superpelliceo et lumine.

3° Juxta communem sententiam peccat graviter, qui extra casum necessitatis distribuit Communionem sine ulla veste sacra; quia hoc est valde indecens et contra grave præceptum Ecclesiæ. — *S. Lig. n.* 241. — Si tamen sola stola omittatur, videtur pluribus et gravibus theologis esse tantum veniale, quod sat probabile videtur. — *S. Lig., ibid.*

4° Veniale tantum reputatur ministrare Eucharistiam sine lumine, vel sine præmissa solita confessione, *Confiteor*, etc. — *Ita communiter cum S. Lig., n.* 241. — Similiter veniale tantum habetur Eucharistiam transferre sine vestibus sacris, de loco ad locum, v. gr., de altari ad aliud. — *Reuter, n.* 168. — *Mazzotta.*

Quæsita.

296. — QUÆR. 1° *An Sacerdos laborans infirmitate in pollice et indice, Eucharistiam aliis digitis ministrare possit?*

Resp.: Negandum videtur, saltem *probabilius*, secluso casu gravissimæ necessitatis, v. gr., si dandum sit viaticum ægroto morti proximo. — *Ita S. Lig., n.* 244. — Ratio est, quia licet tota manus sit consecrata, attamen index et pollex ex ritu Ecclesiæ ad hoc munus exercendum specialiter sunt destinati.

QUÆR. 2° *Quid faciendum, si Hostia in terram decidat?*

Resp.: Locus, in quem sancta Hostia decidit, statim tegendus est aliqua re munda, et postea abluendus. Si cadat in mappam, seu linteolum, quo manus communicantis obteguntur, locus signandus est, et postea pari modo abluendus. Ita Rubrica, quæ tamen, juxta communem sententiam, non obligat sub gravi; graviter tamen obligaret ad abluendum locum in quem decidissent sacræ species vini, quippe qui facile iis imbui potest; non est tamen opus, ut id, in quod inciderunt, comburatur. — *S. Lig. n.* 250. — *Lacroix, n.* 484.

QUÆR. 3° *Quid faciendum, si Hostia decidat in vultum, barbam, aut vestes communicantis?*

Resp.: In præfatis casibus omittenda est purificatio; quia melius est vitare admirationem, turbationem, aut offensionem populi, quam servare Rubricam, sub levi tantum obligantem. — *S. Lig., n.* 250, *et alii communiter.*

QUÆR. 4° *Quid faciendum, si Hostia decidat in sinum vel intra vestes mulieris?*

Resp.: Ipsa mulier Hostiam extrahere debet, et porrigere Sacerdoti, a quo deinde illam in os recipiat. — Sic Bened. XIV, *de Sacrificio Missæ, sect.* 2, *n.* 176. Digiti vero mulieris abluantur, et ablutio in piscinam dejiciatur. Si mulier nequeat facile Hostiam ibidem extrahere, seorsim recedat, v. gr., in aliquod sacellum, vel in sacristiam, etc.

297. — QUÆR. 5° *Qua hora Communio dispensari possit?*

Resp.: Regulariter ministrari debet horis, quibus Missam sive ex consuetudine, sive ex peculiari Indulto celebrare licet. At *communiter* cum *S. Lig.* docetur, *posse* ministrari qualibet hora diei; excepta tamen parte

diei extrema, id est sub noctem. Ratio est, quia de hac re nulla exstat prohibitio (*S. Lig., lib.* VI, *n.* 252). — Nec obstat decretum S. C. Rituum datum *die 7 Sept.* 1816, *ad* 37, *in Tuden.*, permittens administrationem Communionis a tempore ad tempus quo in qualibet ecclesia Missæ celebrantur *in die magni concursus*. Decretum enim illud non est exclusivum, cum S. C. responsum dederit juxta postulatum, in quo agebatur præcise de die *magni concursus ad Indulgentiam plenariam seu Jubilæum lucrandum.*

Addendum hic est, ex decreto *S. Congreg. Rituum* anno 1641, dandam non esse Communionem in Missa Nativitatis Domini, quæ media nocte celebratur. Apud *S. Lig., ibid.* Attamen facultas id permittendi quandoque ex privilegio conceditur; et nuperrime nonnullis Galliæ Episcopis concessum est ea lege, ut nullum scandali periculum adsit.

298. — QUÆR. 6° *An Communio extra Missam dari possit?*

Resp. 1° : In ipsa Missæ celebratione danda est, generatim loquendo, in quantum fieri potest, post Communionem Sacerdotis. Sic ex *Rit. Rom.* Ex usu tamen recepto facile dari potest a celebrante ante vel post Missam, si aliqua adsit causa. Imo ubi est magna communicantium affluentia, expedit differre Communionem ad absolutum Sacrificium; ne qui Missæ adsistunt, diutius, quam par sit, in ecclesia detineantur et tædio afficiantur. — *Ita S. Lig., n.* 249, cum *aliis communiter* post Benedict. XIV, *de Sacrificio Missæ, l.* III, *c.* XVIII.

Resp. 2° : Si agatur de Sacerdote non celebrante, ipse potest semper eam dispensare, horis in præcedenti quæsito assignatis; nam pro certo habendum est, ob consuetudinem quæ ubique invaluit, quæque a Parochis abrogari non potest, nullum exstare præceptum, vi cujus Communio solum intra Missam distribui debeat. — *Sic S. C. Rit.,* 7 *Dec.* 1844, *in Januens.* Facillime præsertim concedenda est Communio extra Missam infirmis, pueris, senibus, et iis omnibus qui, ob stomachi debilitatem, jejunium protrahere nequeunt.

299. — QUÆR. 7° *An Communio dari possit cum paramentis nigris immediate ante vel post Missam defunctorum?*

Resp. 1° : Post Missam dari potest, si Sacerdos nondum discesserit ab altari, in quo celebravit; tunc vero non dat benedictionem iis qui communicarunt. — *Ita ex decreto S. R. C. confirmato a SS. D. N. PP. Pio IX,* 23 *Jul.* 1868.

Resp. 2° : Juxta idem decretum dari potest Communio etiam ante Missam, *si adsit rationabilis causa*, omissa tamen benedictione. Causa autem rationabilis vix deesse potest, si qui Communionem tunc petant. Ut plurimum enim contingit quosdam inter petentes adesse, qui secus aut sine Communione discederent, aut, diutius immorando, haud leve sive in rebus domesticis, sive in gerendis negotiis incommodum necessario subirent.

QUÆR. 8° *An Communio dari possit cum paramentis nigris* INTRA *Missam* DE REQUIEM?

Resp. Affirm., tum si Communio detur cum solis Hostiis in eadem Missa consecratis, tum si detur ex præconsecratis, quæ in tabernaculo asservantur. Ita S. R. C. decretum sup. citatum.

300. — QUÆR. 9° *An possit dari Communio cum paramentis violaceis, etiam ante vel post Missam?*

Resp.: Controverti de hac quæstione diu potuit, præsertim propter Responsum quod ferebatur S. Rit. Congr. in causa *Oritana* (mendose apud S. Alphonsum, *lib.* VI, *n.* 249, *dub.* 2, legitur *Pritana*), an. 1670. Verum et hoc dubium sustulit S. Congregationis prædictum decretum, quo statuitur, in Missis defunctorum violacea paramenta adhiberi non posse, nisi in quapiam ecclesia, die 2 Novembris, S. Eucharistiæ Sacramentum publicæ fidelium adorationi pro solemni Oratione quadraginta horarum sit expositum.

301. — QUÆR. 10° *Quomodo ministranda sit Communio extra Missam?*

Resp. 1°: Si Communio ministranda sit immediate ante vel post Missam, agendum est sicut in ipsa Missa; sed reversus Sacerdos ad altare, dicere potest: *O sacrum convivium,* etc.; deinde dicit: *Domine, exaudi,* etc. — *Dominus vobiscum,* etc., cum Oratione pro tempore; denique digitis ablutis, et S. Ciborio in tabernaculo reposito, benedicit iis, qui communicarunt, cum formula: *Benedictio Dei omnipotentis Patris,* etc. — *Ita ex Rit. Rom.*

Resp. 2° : Si alio tempore distribuenda sit, 1° duæ, juxta *Rituale Romanum,* accendendæ sunt candelæ. Si tamen tempus urgeret, nec facile duæ candelæ accendi possent, una sufficeret. 2° Sacerdos, lotis manibus, superpelliceo et stola indutus coloris Officio illius diei convenientis, ministrat, ut supra, et ad altare reversus reliqua, ut supra, prosequitur; deinde dat benedictionem manu dextera, non vero cum pyxide, nisi super infirmos.

Versiculi autem *Domine, exaudi,* etc., *Dominus vobiscum,* etc., cum Oratione propria sunt de præcepto. *S. C. Rit.,* 24 Sept. 1842. — Hujusmodi autem preces voce saltem mediocriter elata dicendæ videntur, cum iis a ministro respondendum sit.

302. — QUÆR. 11° *Quid faciendum, si minister Sacerdoti desit: an vir communicaturus, vel mulier supplere potest?*

Resp. 1° : Sane quilibet communicaturus, si sit vir, Sacerdoti inservire potest; vel etiam ipse Sacerdos supplere potest, dicendo *Confiteor,* et respondendo *Amen.*

Resp. 2° : Mulier supplere non potest, nisi sit Monialis, quæ, juxta morem receptum intra claustrum, respondet; tunc igitur ipse Sacerdos omnia peragere debet. Nec dicas, quod in necessitate mulier Missæ respondere potest, modo a longe stet; nam in Missa Sacerdos solus omnia respondere non posset. — *Ita communiter.* — *Bouvier, de Eucharistia, c.* IV, *art.* 2. — *Gousset, n.* 212.

QUÆR. 12° *An dari possunt plures particulæ uni communicanti, vel una major devotionis gratia,* etc.?

Resp. Neg. Hoc enim expresse fuit prohibitum decreto *S. Congr. Conc.,* approbato ab Innocentio XI die 12 Februarii 1679. Verba autem decreti (apud Benedictum XIV) hæc sunt: *Episcopi, Parochi, seu Confessarii admoneant, nulli tradendas plures Eucharistiæ formas, seu particulas, neque grandiores, sed consuetas?*

303. — QUÆR. 13° *An particulæ frangi possint, si deficiant; et quid agendum si supersint, nec sit tabernaculum, in quo reponantur?*

Resp. ad 1um *Affirm.* ex communi sententia et praxi generali, modo adsit causa justa, v. gr., si desit alia Missa vel fideles exspectare non possint. Imo cum postulatum a S. R. C. fuisset, « Utrum ex toto sequi valeat Regula

« Ritualis Parisiensis sic expressa : Si, quando Communio danda est, inventus non fuerit sufficiens numerus Hostiarum, poterunt aliquot Hostiæ « dividi in plures particulas quæ singulis distribuantur? » S. Congregatio respondit : « *Servetur consuetudo dividendi consecratas, si adsit necessitas.* « Die 16 Martii 1833, *in Veronensi.* » Attamen Sacerdos Hostias tunc dividere debet tantum in duas vel ad summum tres partes, quia secus vix posset cum debita reverentia Communio dari. — *Lacroix, n.* 508.

Resp. ad 2um : Sumendæ sunt a celebrante ante ablutiones, si facile fieri possit. Secus ad tabernaculum proximum cum ritu consueto deferendæ forent; neque committendum, ut plures Hostiæ fidelibus ministrentur. — *Vide infra, n.* 315.

QUÆR. 14° *An ad fideles communicandos possit Sacerdos deficientibus Hostiis minoribus, detrahere partem majoris a se sumendæ?*

Resp. 1° *Affirm.* in casu Viatici moribundo deferendi, ratione urgentis necessitatis. — *Ita omnes.* — 2° *Affirm.* etiam si esset communicaturus unus vel alter fidelis, qui secus non absque incommodo Communionem exspectare deberet. — *Ita communiter cum S. Lig., n.* 127.

ARTICULUS IV

DE MODO EUCHARISTIAM INFIRMIS MINISTRANDI

Sequentia statuit Rituale Romanum.

304. — I. Præmoneat Parochus, ut ægri cubiculum mundetur, et in eo paretur mensa linteo mundo cooperta, in qua sanctissimum Sacramentum decenter deponatur. Parentur luminaria, duo vascula, alterum cum vino tradendo post Communionem infirmo, ut facilius sanctam Hostiam deglutiat, alterum cum aqua ad abluendos Sacerdotis digitos; præterea linteum mundum ante pectus communicandi reponendum. Sæpe additur vas aquæ benedictæ, quoties cum sanctissimo Sacramento deferri non solet. Sæpe etiam vinum non adhibetur.

II. Eucharistia deferri debet ab Ecclesia ad privatas domos ægrotantium, decenti habitu, superposito mundo velamine, *manifeste,* atque *honorifice,* cum omni reverentia, semper lumine et tintinnabulo jugiter agitato præcedente. Sacerdos autem indutus superpelliceo et stola, impositoque prius ab utroque humero oblongo velo decenti, utraque manu accipiat vas cum sanctissimo Sacramento ante pectus gerendum, et deinde baldachinum, seu umbellam subeat, si haberi possit, et nudo capite procedat. Eundo autem dicit *Miserere* et alios Psalmos, et redeundo *Laudate Dominum de cœlis,* et alios Psalmos et Hymnos, sed hæc de consilio tantum.

III. Sacerdos cum domum infirmi advenerit, dicat : *Pax huic domui.* Resp. : *Et omnibus habitantibus in ea.* Tunc depositum super mensam SS. Sacramentum adorat; aspergit aqua benedicta infirmum et cubiculum, dicens : *Asperges me,* etc., et alias orationes in *Rit. Rom.* positas. Postea, interrogato et adhortato infirmo SS. Eucharistiam de more porrigit. Sed si agatur de Viatico, non dicit : *Corpus Domini,* etc.; sed : *Accipe, frater, viaticum Corporis Domini N. J. C.,* etc., ut in *Rituali.*

IV. Imminente morte, pleræque preces, vel etiam omnes omittuntur. Sacerdos, ablutis digitis, perfectisque orationibus, si remaneant particulæ, benedicit infirmum cum ciborio, nihil dicens. Ex *Rit. Rom.* ablutiones debent infirmo dari. — Sacerdos redux ad ecclesiam, ciborio super altare posito, recitat vers. et orationem de SS. Sacramento.

Quæsita.

305. — QUÆR. 1° *An Eucharistia possit deferri infirmis nocte?*

Resp. Neg. Hoc enim expresse prohibetur, excepto necessitatis casu. Sic enim *Rit. Rom.: Noctu autem hoc Sacramentum deferri non debet, nisi necessitas urgeat.* Urgente vero necessitate deferendum est qualibet hora noctis; sed sine strepitu et campanulæ sonitu. Citata autem verba Ritualis non spectant ad Communitates quæ SS. Eucharistiam in domestico sacello asservant, quia irreverentiæ periculum, propter quod lex lata est, tunc abest.

QUÆR. 2° *An Eucharistia deferri possit infirmis secreto?*

Resp. Neg. generatim loquendo. Constat ex *Rit. Romano,* ubi dicitur : *Deferri debet hoc sanctum Sacramentum manifeste atque honorifice.* Excipiuntur tamen quædam circumstantiæ, v. gr., loca hæreticorum, ubi *manifeste* deferri nequit. Item aliquando etiam in locis catholicorum, si aliter ægroto sanctum Viaticum deferri absque incommodo quopiam non possit. Id tamen sine licentia Episcopi, ubi consuli potest, fieri non debet.

Habemus autem ex constit. Benedicti XIV, *Inter omnigenas* (2 *Febr.* 1744, § 23), quomodo tunc sit deferendum SS. Sacramentum. *Sacerdos,* inquit, *stolam semper habeat coopertam vestibus, in sacculo seu bursa pyxidem recondat, quam per funiculos collo appensam in sinu reponat, et nunquam solus procedat, sed uno saltem fideli, in defectu clerici, associetur.*

306. — QUÆR. 3° *An Sacerdos, urgente necessitate, possit Viaticum ministrare sine ulla veste sacra?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia non est præsumendum, Ecclesiam, quæ mater tam benigna est, voluisse, ut in administratione Viatici ritus illi cum moribundorum detrimento serventur. Sacramenta enim primario ad animarum salutem instituta sunt. — *S. Lig., n.* 241.

QUÆR. 4° *An, urgente necessitate, in deferendo Viatico liceat currere?*

Resp. Affirm., probabiliter. Ratio est, quia urgens necessitas deferendi Viaticum moribundo excusare potest a majori decentia in incessu. — *Ita S. Lig., n.* 242. — *Lacroix.*

QUÆR. 5° *An liceat tempore pestis porrigere Eucharistiam medio aliquo instrumento?*

Resp. Affirm. probabiliter, quia tanta necessitas a consueto Ecclesiæ ritu excusare videtur. — *S. Lig. n.* 244.

307. — QUÆR. 6° *An liceat deferre Eucharistiam cum capite cooperto in itinere?*

Resp. Neg. ob reverentiam Sacramento debitam. Idcirco in delatione SS. Sacramenti ad infirmos, sive de die id fiat, sive de nocte, neque alicujus infirmitatis neque alio prætextu birretum seu etiam parvus pileolus adhiberi potest. — *S. Congr. Rit.,* 5 Mart. 1633, — 22 Jan. 1695, — 23 Janv. 1700.

Quapropter Sacerdos rheumate vel alia infirmitate laborans debet abstinere a deferendo SS. Sacramento, vel id muneris alteri committere, vel aperto capite nihilominus incedere, nisi usus pileoli ipsi indultus fuerit. — *S. Congr. Rit.*, 23 Maii 1846. — Usus tamen pileoli non adeo difficile conceditur in itinere, licet minus intra civitatem vel oppidum. Juxta plures Episcopus concedere potest licentiam deferendi pileolum in itinere; sed facultas pileolo utendi per civitatem vel oppidum, est juris apostolici. — *De Herdt, Sacræ Liturgiæ Praxis, tom.* I, *part.* I, *n.* 50. — S. Sedes dispensationem ab illa lege concessit pro diœcesi Coloniensi, tempestate præsertim hiemali. *Die* 3 *Novemb.* 1862. — *V. Analecta Juris Pontif.* (53° *livraison, Nov. et Déc.* 1862.)

S. Lig., *Hom. apost.*, *tr.* XV, *n.* 12, hæc habet : *Probabiliter, dicit Pasqual., posse Episcopum dispensare ut Viaticum deferatur cum pileolo in capite, cum longe et per villas progrediendum est.*

QUÆR. 7° *An Sacerdos deferre possit S. Eucharistiam insidens equo?*

Resp. Affirm., si deferenda sit ad infirmum longe distantem, vel per iter arduum, aut si periculum sit in mora. Sed equus debet esse mansuetus, ita ut absit periculum lapsus et irreverentiæ. Nunquam autem licet pyxidem dare portandam laico, quantumvis sacerdos sit fatigatus; sed tunc in bursa collo suspensa illam gestare debet. Constat. ex *Rit. Rom. de Eucharistia,* necnon ex decisione *S. Congr. Rit.* : *Ut Viaticum, ob locorum distantiam, difficultatem itinerum, viarum asperitatem, a Parocho deferri possit equitando,* S. Rit. Congr. *indulget,* de consensu tamen Episcopi. Die 23 Jan. 1740, *in Laudensi.* — *Vide S. Lig., n.* 242, 243.

308. — QUÆR. 8° *An pluries deferri possit Eucharistia infirmis non jejunis, seu per modum Viatici?*

Resp. Affirm., et non solum si recurrat novum mortis periculum, sed etiam si idem perduret. — *Ita communis* et vera sententia, ait *S. Lig., n.* 285. Confirmatur auctoritate Bened. XIV, qui, *de Syn. l.* VII, *c.* XII, testatur nullum theologum alicujus nominis hanc sententiam negare; et addit *ibid., n.* 5 : *Episcopus insinuet Parochis, posse et debere Viaticum in eadem infirmitate iterum ac tertio administrari, præsertim si ægrotus exposcit, et si velit; pœnam decernat in Parochos qui ægrotis devote postulantibus iterum et tertio Eucharistiam deferre detrectant, falsis prætextibus?*

QUÆR. 9° *An Eucharistia frequenter deferri possit decumbentibus?*

Resp. Affirm. per se. Hoc tamen a circumstantiis pendet, scilicet a particularibus eorum dispositionibus. Parochus debet, quantum in ipso est, infirmos ad frequentem Communionem adhortari. — *Gousset, n.* 235.

QUÆR. 10° *Quid agendum Sacerdoti, si ad infirmum cum SS. Sacramento adveniens, ejusque confessionem excipiens, eum indispositum invenerit?*

Resp. : Imprimis satagere debet Confessarius, prouti melius poterit, pœnitentem ad meliorem frugem adducere. Si res non succedat, et, v. gr., infirmus aut occasionem proximam peccati abrumpere, aut restitutionem gravem et certo debitam non promittat, absolvi sane non potest. Quid autem de Communione? Inducendus enixe est pœnitens, ut, peracta confessione, declaret publice, se nolle adhuc S. Eucharistiam suscipere. Quod si hanc declarationem præstet, jam evanescit difficultas; patet enim Eucha-

ristiam ei ministrandam non esse. Si vero id declarare deneget, atque communicare velit, Eucharistia eidem, licet indisposito, ministranda est, ad servandum nempe intactum confessionis sigillum. — *Gousset, n.* 237, *et alii.*

ARTICULUS V

DE MODO S. EUCHARISTIAM ASSERVANDI

Hæc tenenda.

309. — I. In qualibet ecclesia parochiali et cathedrali servanda est S. Eucharistia, ut opportune petentibus semper dari possit. Sic expresse *Rit. Rom.*, etc. Potest etiam asservari de jure communi in ecclesiis Regularium vota solemnia emittentium. In aliis autem ecclesiis asservari nequit absque speciali Papæ licentia. Sic statuerunt *SS. Cong. Conc. et Episc.*; apud *Ferraris*, verbo *Eucharistia, art.* 1, *n.* 46.

II. Asservanda est Eucharistia in tabernaculo mundo, bene clauso, et in pyxide decenti super corporale reposita, et albo velo cooperta. Porro tabernaculum, in quo reconditur SS. Sacramentum, cooperiri debet conopæo ex tela serica, vel ex lana aut gossipio. — *Rit. Rom.* — *S. Congr. Rit.*, 21 Jul. 1855.

III. Nullibi conservanda est S. Eucharistia sine lumine, quod semper ardere debet. Sic enim in *Rituali Romano* statuitur : *Lampades coram eo* (tabernaculo) *plures, vel saltem una diu noctuque perpetuo colluceat.* Sic etiam definitum per *S. Congreg. decreta*, quæ volunt, ut si ecclesia sit nimis pauper, instituatur *collector eleemosynarum*, ut oleum sufficiens habeatur. — *Vide Ferraris*, verbo *Eucharistia, art.* 1, *n.* 45.

Quæsita.

310. — QUÆR. 1° *An aliæ res sacræ in tabernaculo reponi possint?*

Resp. Neg. Constat ex Rit. Romano *de Eucharistia.* Hinc nec Reliquiæ, nec Chrisma, nec Oleum infirmorum in eo reponi possunt.

QUÆR. 2° *An ciborium debeat esse consecratum, et argenteum?*

Resp. ad 1um : Non debet necessario esse consecratum, sed sufficit ut sit benedictum. Constat ex *Rit. Rom.*, in quo benedictio pyxidis adnotatur inter ea quæ unctione chrismatis non indigent. Item ex *Pont. Rom.* — *Vide S. Lig. n.* 248, *et infra n.* 396.

Resp. ad 2um : Nihil jure communi statuitur. Et videretur quidem æquiparandum calici et patenæ, quæ debent esse ex auro, vel argento, vel saltem ex stanno, si Ecclesia sit valde pauper. Sed non potest esse ex ære, nec ex ligno, aut vitro, etc. (*De Consecr., dist.* 1, *c.* 45). Cæterum si vasa sacra non sint ex auro, intus deaurari debent.

QUÆR. 3° *An graviter peccet qui negligit asservare lumen coram Sanctissimo Sacramento?*

Resp. Affirm. per se, si tempus sit notabile. — *Ita communiter theologi cum S. Lig., n.* 248. Imo plures auctores dicunt, *notabile* tempus esse, *si integro die id fiat.* — Sic *Busemb.*, cujus verba refert et implicite approbat *S. Lig., ibid.*

311. — QUÆR. 4° *An requiratur oleum olivarum ad lampadem ecclesiæ nutriendam, vel aliud oleum ex vegetalibus, v. gr., ex nucibus, vel ex mineralibus, ut petroleum, sufficit?*

Resp.: Generatim oleo olivarum utendum est; ubi vero haberi nequeat, aliud oleum ex *vegetalibus*, quantum adjuncta ferunt, ab Episcopo permitti potest. Constat ex recenti decisione *S. Congr. Rit.*, quæ est hujusmodi:

« Nonnulli Reverendissimi Galliarum Antistites, serio perpendentes in « multis suarum diœceseum ecclesiis difficile admodum et nonnisi magnis « sumptibus comparari posse oleum olivarum ad nutriendam diu noctuque « saltem unam lampadem ante Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, « ab Apostolica Sede declarari petierunt, utrum in casu, attentis difficulta- « tibus et ecclesiarum paupertate, oleo olivarum substitui possint alia olea, « quæ ex vegetalibus habentur, ipso non excluso petroleo. Porro sacra Ri- « tuum Congregatio, etsi semper sollicita, ut etiam in hac parte, quod « usque ab Ecclesiæ primordiis circa usum olei ex olivis inductum est, ob « mysticas significationes retineatur, attamen silentio præterire minime « censuit rationes ab iisdem Episcopis prolatas; ac proinde exquisito prius « voto alterius ex Apostolicarum Cæremoniarum Magistris, subscriptus « Cardinalis Præfectus ejusdem Sacræ Congregationis rem omnem propo- « suit in ordinariis Comitiis ad Vaticanum hodierna die habitis. Eminentis- « simi autem et Reverendissimi Patres sacris tuendis Ritibus præpositi, « omnibus accurate perpensis ac diligentissime examinatis, rescribendum « censuerunt: *Generatim utendum esse oleo olivarum; ubi vero haberi ne- « queat, remittendum prudentiæ Episcoporum ut lampades nutriantur ex « aliis oleis quantum fieri possit vegetalibus.* Die 9 Julii 1864.

« Facta postmodum de præmissis Sanctissimo Domino Nostro Pio Papæ IX « per me infrascriptum Secretarium fideli relatione, Sanctitas Sua senten- « tiam Sacræ Congregationis ratam habuit et confirmavit. Die 14 iisdem « mense et anno. »

Ex hac responsione S. Congr. sequitur etiam petroleum non excludi, et, urgente necessitate, ab Episcopo permitti posse.

312. — QUÆR. 5° *Quid faciendum de fragmentis Hostiarum, quæ reperiantur?*

Resp. 1° : Si Sacerdos inveniat fragmenta sui præsentis Sacrificii, ea sumere debet, etiam post ablutiones, sive sint parva, sive magna, quia ad idem sacrificium spectant. Sic ex Rubrica Missalis, *tit.* VII, *n.* 2. — Hoc autem servandum est, non solum immediate post Missam; sed etiam si Sacerdos sit in sacristia, adhuc tamen indutus vestibus sacris. — *Ita communiter S. Lig., n.* 251, *post Bened. XIV, de Sacrificio Missæ.*

Si vero Sacerdos jam sit exutus vestibus sacris, fragmenta reponere debet in tabernaculo, si adsit, vel reservare alteri Sacerdoti eodem mane celebraturo. Si neutrum fieri possit, ipse ea sumat. — *S. Lig., ibid.*

Resp. 2° : Si autem reliquiæ fuerint in alia Missa consecratæ, non sunt sumendæ post ablutiones, sed in loco decenti reponi debent. Ratio est, quia Rubrica Sacerdoti *non jejuno* permittit tantum sumere illas reliquias, quæ ad *idem sacrificium spectant.* Si tamen hoc fieri non possit, et adsit grave periculum irreverentiæ, tunc eas Sacerdos absumat. — *Ita communiter.* — *S. Lig., ibid.*

Resp. 3° : Si laicus fragmenta inveniat, moneat quamprimum Sacerdotem, si quis prope sit, vel eum accersat, si inveniri queat. Sacerdos autem fragmentum reverenter colligens, reponet in ciborio, vel in loco decenti et tuto, si tabernaculum desit, ut in proxima Missa sumi queat. Si autem Sacerdos non possit haberi, colligatur reverenter fragmentum ab ipso laico in charta vel linteolo mundo, mediante spinula, et reponatur intra corporale, aut in vase decenti, donec Sacerdos advenerit.

313. — QUÆR. 6° *Quid agendum, si inveniatur in altari, vel alibi, Hostia certo vel dubie consecrata?*

Resp. 1° : Si Hostia credatur certo consecrata, et aliunde videatur munda et recenter consecrata, reponenda est cum aliis in ciborio. Potest etiam sumi a celebrante ante ablutiones. Si autem non sit munda, vel si extracta a loco non mundo fuerit, aut non sit recenter consecrata, non est immiscenda cum aliis; sed celebrans eam sumere poterit ante ablutionem; quod si nimiam repugnantiam experiatur, Hostiam seorsim in tabernaculo reponet in vase mundo, donec corrumpatur, et corrupta in sacrarium dejiciatur. Sic ex *Rubrica Missalis, tit.* VII, *de Defectibus.*

Resp. 2° Si dubie sit consecrata, sumenda est a Sacerdote in Missa ante ablutiones; quod si nimiam nauseam ipsi provocet, reponenda est in tabernaculo, seorsim, donec corrupta fuerit, ut modo dictum est. — Sic Rubrica Missalis.

QUÆR. 7° *Quid faciendum, si infirmus sacras species rejecerit?*

Resp. 1° : Si appareant, debent sedulo in vase mundo colligi, in ecclesiam deferri, et in loco tuto et bene clauso servari donec sint omnino corruptæ, ita ut in sacrarium sine irreverentia projici possint.

Resp. 2° : Si non possint discerni, utpote sordibus omnino permixtæ, os quidem infirmi detergendum est; quidquid vero fuerit rejectum, stuppis colligatur; deinde, combustis stuppis, cineres in sacrarium sunt projiciendi. — *Reuter, n.* 169. — *Gousset, n.* 232.

314. — QUÆR. 8° *An vel quando renovandum sit ciborium?*

Resp. 1° : Ciborium certo renovandum interdum est, ne species consecratæ corrumpantur. Imo *renovandum est frequenter,* ut præscribit *Rit. Romanum.*

Resp. 2° : Juxta Bened. XIV renovandæ sunt particulæ consecratæ *singulis octo* aut saltem *quindecim diebus* (*de Sacrificio Missæ, App.* III, § 6, *n.* 5). Et hæc est praxis communior, utut Cæremoniale Episcoporum renovationem particularum octavo quoque die faciendam præscribat.

315. — QUÆR. 9° *Quomodo renovandum sit ciborium?*

Resp. : Renovatio ciborii facienda est in ipso Missæ Sacrificio. Celebrans, sumpto pretiosissimo Sanguine, antiquas Hostias sumet, licet multæ sint; potest autem 20 aut 30 Hostias sic consumere, juxta *Elbel, n.* 77; imo 50 vel 60, juxta *Lacroix, n.* 501. — Raro autem eveniet ut plures sint, quia consecrari non debet, nisi quantum sufficiens esse videatur. Si autem aliquando multo major quantitas Hostiarum absumenda foret, Sacerdos eas in pluribus Missis divisim aut etiam plures Sacerdotes successive celebrantes sumere possunt.

Particulas autem minutiores in ciborio repertas conjiciet Sacerdos in calicem, easque, superinfuso vino, sumet, et novas Hostias in ciborio omnino

vacuo deponet. Potest etiam vinum in ciborium infundere ad minimas particulas colligendas. Vinum tamen non erit e ciborio bibendum, sed in calicem refundendum. — *Lacroix, n.* 502.

Si Sacerdos ex inadvertentia sumpsisset prius ablutionem, adhuc posset purificare ciborium, et sumere reliquias, eo quod pro sumptione moraliter una reputatur. — *Ita Lacroix, n.* 502. — *Elbel, n.* 77., — *Tamb., de Communione, c.* II, *n.* 34.

Particulæ consecrandæ debent esse recentes. Optandum foret ut non excederent quindecim dies, vel, ad summum, mensem a tempore quo confectæ sunt. Incuria Parochorum et aliorum hac in re grave peccatum constituere potest. — *Gardellini.* — Consuetudo consecrandi Hostias a tribus vel sex mensibus confectas, est ingens abusus omnino tollendus. Quod si hujusmodi abusum tolerare videatur Parochus, ejus Vicarii, aut alii Sacerdotes, istis Hostiis uti nequeunt. — *S. Cong. Rit.,* 16 Decemb. 1826.

CAPUT IV

DE SUBJECTO EUCHARISTIÆ

Solus homo baptizatus Eucharistiam sacramentaliter recipere potest; quia solus baptizatus est capax Sacramentorum. Hinc infidelis Eucharistiam recipiens, vere quidem, sed *materialiter* tantum, non vero *sacramentaliter* eam reciperet. Homo autem baptizatus, sed *indispositus,* sumit quidem *sacramentaliter,* sed non *spiritualiter,* id est, recipit, sed sine fructu. Baptizatus vero *dispositus* tum *sacramentaliter,* tum *spiritualiter* seu cum fructu sumit. — *Ita Conc. Trid., sess.* XIII, *c.* VIII.

Agendum 1° de obligatione Eucharistiam sumendi; — 2° de dispositione ad eam digne recipiendam requisita.

ARTICULUS I

DE OBLIGATIONE SUSCIPIENDI EUCHARISTIAM

Principia.

316. — I. Sumptio realis Eucharistiæ neque pueris, neque adultis est necessaria necessitate medii ad salutem. Constat 1° ex praxi universali Ecclesiæ, quæ Communionem neque parvulis præbet, neque adultis infirmitate impeditis, v. gr., ad vomitum proclivibus, phreneticis, etc.; 2° ex definitione Ecclesiæ pro parvulis; et inde infertur etiam pro adultis. Sic enim Conc. Trident., sess. XXI, can. 4 : *Si quis dixerit parvulis, antequam ad annos discretionis pervenerint, necessariam esse Eucharistiæ communionem, anathema sit.*

II. Sumptio Eucharistiæ necessaria est necessitate præcepti divini; eruitur ex verbis Christi, Joan. VI, 54 : *Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis, et biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* — *S. Lig. n.* 295.

317. — III. Sumptio Eucharistiæ necessaria est etiam ex præcepto Ecclesiæ. Probatur ex Concilio Lateranensi IV, cap. *Omnis,* de pœnit. et remiss.,

ubi dicitur : *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, semel saltem in anno confiteatur..., suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum, nisi forte de proprii Sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ab ejusmodi susceptione duxerit abstinendum.* Constat etiam ex *Trident., sess.* XIII, *can.* 9.

IV. Sumptio Eucharistiæ non est necessaria sub utraque specie, nisi pro solis Sacerdotibus in actu celebrationis Missæ. Probatur ex *Trident., sess.* XXI, *can.* 1, ubi sic : *Si quis dixerit, ex Dei præcepto vel necessitate salutis omnes et singulos Christifideles utramque speciem sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti sumere debere, anathema sit.* Constat etiam ex universali Ecclesiæ praxi, licet prioribus sæculis diversa fuerit.

Quæsita.

318. — Quær. 1° *Quonam tempore urgeat præceptum divinum communicandi?*

Resp. 1° : Obligat *per se* in articulo vel periculo proximo mortis, et quidem sub gravi. Ratio est, quia Eucharistia instituta est ut viaticum confortans adversus hostes salutis. — *Ita communiter* cum *S. Lig., n.* 295.

Resp. 2° : Obligat *per se* etiam sæpius in vita. Constat ex eo quod Eucharistia instituta sit per modum cibi spiritualis, quo anima nutriatur et confortetur; cibus enim sæpius sumendus est. Eruitur etiam ex Scriptura sacra supracitata, necnon ex Conciliis modo allatis. Christus tamen quoties ad hoc Sacramentum accedendum sit, non determinavit, sed Ecclesiæ suæ id statuendum reliquit. Ecclesia autem Communionem annuam tempore Paschali statuit. Unde per Communionem semel in anno eo tempore sumptam præcepto divino simul et ecclesiastico satisfit. — *S. Lig. n.* 295.

Resp. 3° : Obligat hoc præceptum *per accidens* aliquando et forte etiam sæpius in anno, si Eucharistia necessaria sit ad superandam aliquam gravem tentationem. Hoc tamen raro evenit, cum ad hoc sufficere possint alia media, orationes, pœnitentiæ, etc. — *S. Lig. n.* 295.

Quær. 2° *Quandonam pueri communicare possint aut debeant?*

Resp. 1° : Possunt per se, statim ac, adepto usu rationis, corpus Christi discernere, et devotionem hujus Sacramenti concipere valent. — *S. Thom.* 3., *q.* 80, *a.* 9, *ad* 3. — *S. Lig. n.* 301. — *Suarez* et alii multi contra quosdam.

Resp. 2° : Non desunt doctores qui sentiant pueros obligari ad communicandum, statim ac sacram communionem recipere possint. *Communissima* tamen, juxta *S. Lig., l. c.,* et *probabilior* sententia perfectiorem usum rationis exspectandum censet antequam ad id præcepto adstringantur. Ratio, quia recepta ubique consuetudo sic interpretata est præcepti hujus obligationem, tum ut pueri cum majori reverentia et fructu Eucharistiam suscipiant; tum ne ipsi facile exponantur periculo transgressionis.

Quo vero ætatis anno id eveniat, non potest certa regula definiri, cum alii aliis sint perspicaciores. Regulariter loquendo, non obligantur ante nonum vel decimum annum; differenda autem non est communio ultra duodecimum, aut ad summum, multoque rarius, ultra decimum quartum. De singulis pueris, nemo melius statuet, prout notavit Catechismus Romanus,

quam pater et sacerdos cui illi confitentur peccata. Addi potest et Parochus, quoad eos quos ipse ad sacram Synaxim admittet.

319. — QUÆR. 3° *An teneatur quis suscipere sacrum Viaticum, instante mortis periculo, si paucis ante diebus ex devotione communicaverit?*

Resp.: Affirmandum videtur, saltem *probabilius.* Ratio est, quia hoc præceptum, ex interpretatione Ecclesiæ, urget in periculo mortis, ut contra hostes spirituales hoc divino præsidio muniamur. Ergo non impletur per Communionem ante morbum factam; quia licet quis opus præscriptum impleverit, non tamen implevit tempore quo tenebatur. — *S. Lig. n.* 285. — *Billuart.* — *Salmant.*, etc.

Negant tamen *plures* cum *Lugo, d.* XV, *n.* 39. Ratio horum est, quia præceptum Communionis in substantia jam adimpletum est. — *S. Ligorius* dicit hanc sententiam esse satis *probabilem,* saltem si periculum mortis naturaliter accidat, quia per breve illud tempus antecedens jam moraliter cœpit imminere, quamvis fuerit ignoratum.

QUÆR. 4° *An qui mane communicavit ex devotione, teneatur aut possit, urgente periculo mortis, Viaticum sumere?*

Resp.: Triplex est sententia *probabilis* juxta Benedict. XIV, *de Synodo lib.* VII, *c.* XI.

I^a Sententia affirmat teneri, quia tunc suscipiendum est Viaticum ad adimplendum præceptum divinum, quod, cum nondum urgeret quo tempore sumpta est communio, impleri idcirco per eam sumptionem non potuit.

II^a Sententia dicit non teneri, sed posse communicare : 1° quidem *non teneri;* quia tempus, quo communicavit, est moraliter idem, cum sit eadem dies; 2° *posse;* quia licet rigorose non videatur teneri, non ideo tamen prohibetur, quippe favores sunt ampliandi.

III^a Sententia contendit *nec teneri, nec posse* communicare. Ratio est, quia, cum præceptum obliget ex intentione Ecclesiæ, praxis Ecclesiæ est ut nemo bis in die communicet; nec adest ratio, cur casus iste sit excipiendus. — *Vide S. Lig., n.* 285. — In praxi igitur pro libertate standum est.

320. — QUÆR. 5° *An possit dari Eucharistia ægro qui tussi laborat?*

Resp. Affirmative, quia periculum, ne sacræ species simul cum phlegmatibus rejiciantur, plerumque abest. Et ratio est, quia via per quam sputa tussiendo expelluntur, non est œsophagus, id est via per quam cibus ac potus in stomachum trajicitur, sed est arteria aspera, per quam respiratio ad pulmones usque se protendit. Si tamen tussis adeo sit assidua, ut impediat quominus hostia possit in stomachum transmitti, tunc a Communione erit abstinendum. — *Ita Rituale Romanum.* — *S. Lig. n.* 292.

Quando vero æger jugi vomitu laborat, communicare nequit, nisi forte per sex saltem horas liber a vomitu fuerit. In dubio autem, an infirmus sit sacram particulam revomiturus, ei dari non debet. — *S. Lig. n.* 291.

QUÆR. 6° *An in periculo mortis Communio tribuenda sit pueris, qui nondum ad sacram Synaxim admissi sunt?*

Resp. 1° *Neg.,* si usum rationis nondum adepti fuerint. Ratio est, quia hoc est contra præsentem Ecclesiæ disciplinam.

Resp. 2° *Affirm.* quoad pueros qui sunt rationis compotes. Imo non so-

lum Communio dari eis potest, sed etiam debet. Ratio est, quia hinc quidem pueri in tali periculo constituti tenentur ex præcepto divino communicare, inde vero utilitas Eucharistiæ tunc majorem dispositionem non exposcit. Graviter igitur errant Parochi, qui Viaticum hujusmodi pueris administrare nolunt. — *S. Lig. n.* 301. — *Billuart, diss.* VI, *art.* 1. — *Gousset, n.* 233.

321. — Quær. 7° *An communio in periculo mortis danda sit amentibus, semifatuis, delirantibus et sensibus destitutis?*

Resp. 1° *quoad amentes :* 1° Si fuerint perpetuo amentes, nunquam Communio eis danda est. Sic ex *Rituali Rom. de Euch.* — 2° Si lucida intervalla sæpius habeant, et desiderium communicandi manifestaverint, Communio eis dari poterit; imo et debebit, secluso irreverentiæ periculo. — *S. Thom.* 3., *q.* 80, *art.* 9. — *Catech. Conc. Trid.* — *S. Lig. n.* 302.

Resp. 2° *quoad semifatuos :* Ipsis danda est Communio, quando sufficientem habent discretionem, ut cœlestem hunc cibum ab aliis distinguant; sed raro, scilicet tantum in articulo mortis, et ubi urget strictum communicandi præceptum. — *S. Lig., n.* 303, *et alii communiter,* contra paucos, qui concedunt toties quoties postulaverint.

Resp. 3° *quoad delirantes :* Ipsis Communio dari potest, si communicare valeant, secluso irreverentiæ periculo. Optima autem praxis est, ut infirmo antecedenter detur particula non consecrata, et sic appareat, an decenter communicare possit. — *S. Lig. n.* 292.

Resp. 4° *quoad destitutos sensibus* : Ipsi sane a præcepto dispensantur, cum nullius legis observandæ sint capaces. Sed non ideo dispensatur Pastor ab obligatione Eucharistiam ipsis ministrandi, si ante rationis amissionem dispositi fuerint. Sacramenta enim *ex opere operato* in eis operantur, qui cupierunt ea recipere antequam usum rationis amitterent. Excipe tamen si adsit periculum irreventiæ, aut si timeatur, ne Hostiam deglutire non valeant. — *Ita communiter.* — *Gousset, n.* 232.

322. — Quær. 8° *An Communio danda sit surdis-mutis, obsessis, et epilepticis?*

Resp. 1° *quoad surdos-mutos : Affirm.,* si ex signis constet, eos discretionem habere, et esse sufficienter instructos. Si vero non qualicumque, sed sufficienti aliqua discretione gaudeant, sæpius communicare poterunt. — *Ita communiter cum S. Lig., n.* 303.

Resp. 2° *quoad obsessos :* Distinguendum est : neganda est ipsis Communio, quando non sunt sui compotes; secus concedenda est. Imo expedit ut tales sæpius juxta prudentiam Confessarii communicent, cum Eucharistia sit speciale remedium ad dæmones arcendos.

Resp. 3° *quoad epilepticos :* Communio eis dari non potest, quando versantur in *paroxysmo* actuali, ob proximum irreverentiæ periculum; cæteris autem temporibus non est deneganda. — *Ita communiter cum S. Lig., num.* 303.

323. — Quær. 9° *An dari possit Communio capite damnatis?*

Resp. Affirm. Docet quidem Benedictus XIV, *eam consuetudinem sequendam esse, quæ in unoquoque loco respective esse dignoscitur,* de Synod. l. VII, c. XI; sed *magis conformem pietati christianæ* vocat usum SS. Eucharistiam illis ministrandi, et S. Pii V testimonium hac de re profert. Pium

hunc usum nuperrime commendaverunt plura Galliæ provincialia Concilia, v. gr., Concilium Suessionense, Auscitanum, etc. Hanc praxim quam maxime suadet *Gousset, n.* 230.

Vide ea quæ speciatim ad Communionem Paschalem attinent, in *tract. de Præceptis Ecclesiæ, n.* 480 *et seq.*

ARTICULUS II

DE DISPOSITIONIBUS REQUISITIS IN SUBJECTO EUCHARISTIÆ

1° Quoad animam ; — 2° quoad corpus.

§ I. *De dispositionibus animæ.*

Principia.

324. — I. Ad recipiendum Eucharistiæ sacramentum requiritur status gratiæ, saltem prudenter existimatus. Secus gravissimum committitur sacrilegium. Ratio patet ex rei natura, necnon ex verbis Apostoli, I Cor. xi, 28 : *Probet autem seipsum homo, et sic de Pane illo edat, et de Calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit, non dijudicans Corpus Domini.*

II. Non sufficit ut status gratiæ acquiratur per contritionem perfectam, sed requiritur ut præmittatur confessio peccatorum mortalium et absolutio sacramentalis recipiatur, excepto necessitatis casu, nempe vel quando deest copia Confessarii, nec potest omitti Communio absque gravi nota vel suspicione, vel quando a Sacerdote celebrandum est, ut populus die festo Missæ intersit. — *Trid., sess.* XIII, *c.* VII. — *Vide S. Lig., n.* 256 *et seq.*

Quæsita.

325. — QUÆR. 1° *Quandonam Confessarii copia deesse censeatur?*

Resp. : Censetur deesse, 1° Si nullus Confessarius sit præsens, et, spectatis circumstantiis debilitatis, ætatis, negotiorum, distantiæ, aeris, brevitatis temporis, etc., sine gravi difficultate adiri absens non possit.

2° Si alius Confessarius non adsit, nisi ignarus idiomatis, vel carens jurisdictione, vel cui non possis confiteri sine gravi damno tuo vel alieno. Attamen in his casibus contritio perfecta requiritur. Non censetur autem deesse copia Confessarii, si absit is cui soles confiteri, sed debet deesse quilibet approbatus. — *S. Lig. n.* 264.

Rarissime autem occurrit causa excusans a confessione pro laicis. Facilius quidem adesse potest quoad Sacerdotes; sed cavendum sane, ne vano prætextu aut pudore et verecundia deterriti chimæricam impossibilitatem sibi fingant.

QUÆR. 2° *Quænam requiratur distantia, ut Sacerdos deesse censeatur?*

Resp. : Non potest rigorose determinari, sed pendet a circumstantiis. Alii requirunt distantiam duarum leucarum; alii leucam unam cum dimidio vel quadrante; alii leucam unam tantum. Sed præter rationem itineris sæpe urgent aliæ rationes, v. gr., infirmitas, vel temporis brevitas. Sic Sacerdos

jamjam celebraturus potest excusari a confessione, etiamsi Confessarius distet 50 passibus. — *S. Lig. n.* 264.

326. — QUÆR. 3° *An qui recordatur peccati mortalis, quod ex inculpabili oblivione in confessione non declaravit, teneatur illud ante Communionem confiteri?*

Resp. 1° *Neg.* certo, si pœnitens jam sacræ mensæ assideat, vel adsit causa gravis communicandi, et difficulter iterum confiteri possit. Ratio est, quia etiamsi adesset præceptum confessionis, non urgeret cum tanto incommodo. — *Ita omnes.*

Resp. 2° : Si pœnitens possit sine incommodo confiteri vel Communionem omittere, *controvertitur : probabilius* neque confiteri tenetur, neque a Communione abstinere; quia peccatum involuntarie omissum certe est remissum, etsi indirecte tantum; ac proinde Communioni sumendæ nullatenus obstat. Nec dicas, urgere *Trident.* præceptum confitendi ante Communionem; pœnitens enim, cum jam fuerit rite confessus et justificatus per Sacramentum Pœnitentiæ, est sufficienter probatus etiam juxta mentem *Concilii Trident. — S. Lig., n.* 257, *de Eucharist. — Collet. — Pontas. — Gousset, n.* 249, *et alii* contra *alios,* qui communius et non *improbabiliter* oppositum tenuerunt. *S. Lig.* priori sententiæ magis accedit; secundam tamen in praxi suadendam censet, modo causa aliqua aliud non suadeat. — *Hom. apost., n.* 23.

327. — QUÆR. 4° *An Sacerdos, qui celebravit, vel laicus, qui communicavit conscius peccati mortalis, absque confessione, ob urgentem necessitatem,* QUAMPRIMUM *confiteri teneatur?*

Resp. 1° : *Quoad Sacerdotem affirm.* Sic enim expresse *Tridentinum, ibid., c.* VII : *Quod si, necessitate urgente, Sacerdos absque prævia confessione celebraverit,* QUAMPRIMUM *confiteatur.*

Resp. 2° : *Quoad laicum neg. probabilius.* Ratio est, quia *Concil. Trident.* loquitur tantum de Sacerdotibus, ut ex textu patet. — *Ita communissime,* ait *S. Lig., n.* 268.

QUÆR. 5° *Quomodo intelligendum sit præceptum illud Sacerdotibus impositum confitendi* QUAMPRIMUM ?

Resp. : Probabilius sufficit, si Sacerdos intra triduum confiteatur; quia, cum hoc præceptum sit tantum ecclesiasticum, vox *quamprimum* intelligi moraliter potest, prout intelligitur in aliis legibus humanis, ubi illud verbum, aut aliud simile, ex communi interpretatione ad spatium trium dierum protenditur.— *S. Lig., n.* 266, *et alii.* — Attamen Sacerdos non potest iterum celebrare, antequam fuerit confessus; quia non fuit excusatus a confessione nisi propter *instantem* necessitatem. Hinc si urgeat eadem necessitas celebrandi die sequenti, et possit confiteri, confessionem ad alium diem remittere nequit.

328. — QUÆR. 6° *An teneatur confiteri* QUAMPRIMUM *Sacerdos celebrans post confessionem, in qua* INCULPABILITER *alicujus peccati mortalis oblitus est?*

Resp. 1° *Neg.,* si meminerit peccati post celebrationem; quia non celebravit conscius illius peccati, ut loquitur *Trident. — Ita communiter.*

Resp. 2° *Neg. probabilius,* etiamsi meminerit peccati ante celebrationem; quia, cum confessionem præmiserit, licet alicujus peccati gravis fuerit obli-

tus, non potest tamen dici celebrasse conscius peccati mortalis sine prævia confessione. Hanc sententiam probabilem dicit *S. Lig. n.* 267, post *Lacroix et alios* contra *Suarez; Lugo*, etc.

QUÆR. 7° *An teneatur confiteri* QUAMPRIMUM *Sacerdos celebrans* SACRILEGE, *non urgente necessitate, vel, si hæc urgeat, non deficiente copia Confessarii?*

Resp. Neg. Ratio est, quia præceptum *Conc. Trident.* ordinatur tantum ad incutiendum metum iis qui prætextu necessitatis confessionem differunt, non vero celebrantibus *sacrilege*, quibus præceptum hujusmodi valde raro prodesset; qui enim contempto præcepto divino audent sacrilege celebrare, facilius sane præceptum Ecclesiæ contemnerent. — *Ita communissime et verius S. Lig., n.* 266.

QUÆR. 8° *An affectus ad aliquod peccatum veniale totum fructum Communionis impediat?*

Resp. Neg. Ratio est, quia voluntas bene potest pios motus experiri erga Deum et Sacramentum, licet affectum aliquem leviter deordinatum ad rem particularem retineat; proinde communicans cum tali affectu non privatur omni fructu Eucharistiæ. — *S. Lig., n.* 270, *et alii communius.*

§ II. *De dispositionibus corporis.*

Duplex dispositio requiritur ex parte corporis, scilicet 1° jejunium, 2° decentia.

PUNCTUM I

De jejunio ad Communionem requisito.

Principia.

329. — I. Ex præcepto Ecclesiæ ad Communionem requiritur jejunium *naturale*, seu abstinentia *totalis* post mediam noctem a re qualibet, quantumvis minima, quæ sumitur per modum cibi et potus, certis tamen exceptis casibus. Constat 1° ex universali Ecclesiæ consuetudine et unanimi traditione; 2° ex omnibus Catechismis et Ritualibus ab Ecclesia approbatis; 3° ex Conciliis et præsertim ex *Conc. Constantiensi, sess.* XIII.

II. Ad jejunium illud frangendum, juxta communem sententiam, tres requiruntur conditiones, nempe Iª Ut quod sumitur, *ab extrinseco* sumatur, et in stomachum trajiciatur; quia quod non provenit ab extrinseco, etsi voluntarie deglutiatur, non dicitur *manducatio* : res enim quæ manducantur, ab extra proveniunt. Hinc sanguis effluens ex ore, lingua, gingivis, etc., non frangit jejunium. Quod autem in stomachum non trajicitur, neque cibus est, neque potus. — *S. Lig. n.* 279. — *Elbel, n.* 91, etc.

IIª Ut quid sumatur *per modum comestionis aut potationis.* Ratio est, quia juxta sensum communem hoc tantum modo frangitur jejunium naturale. Unde quidquid per modum respirationis aut salivæ hauritur, jejunium nullatenus frangit. Sic jejunus remanes, licet per respirationem pulverem vel muscam deglutieris. — *S. Thom.* — *S. Lig. n.* 280.

IIIª Ut res sumpta habeat *rationem cibi, aut potus*, id est, ut sit quid

alterabile in stomacho, et aptum ad nutritionem. Ratio est, quia secus juxta communem concipiendi modum non est comestio, neque potatio. Nemo enim dicitur manducare ferrum, vitrum, lignum, etc. — *Ita communiter theologi cum S. Thoma*, 3., *q*. 80, *art*. 8. — *S. Lig. n*. 281.

Quæsita.

330. — QUÆR. 1° *An trajectio reliquiarum cibi, quæ inhærent inter dentes, frangat jejunium?*

Resp. 1° *Neg*., si sit *involuntaria*, quia non habet rationem cibi. Constat etiam ex Rubrica Missalis, *de Defect. n*. 3. *Ita omnes*.

Resp. 2° : Si sit *voluntaria*, controvertitur.

I^a Sententia probabilis negat; quia tales reliquiæ non sumuntur per modum cibi, licet ex proposito, sed per modum salivæ. — *Sic S. Thom*., *in* 4, *dist*. 8, *q*. 1, *art*. 4, *q*. 2, *ad* 3. — *Vide etiam Rubr. tit*. IX, *n*. 3.

II^a Sententia affirmat; quia hujusmodi trajectio, cum ex industria fiat, nova comestio videtur. — *Ita Roncaglia*, etc. Hanc sententiam dicit probabiliorem *S. Lig. n*. 279.

QUÆR. 2° *An guttulæ aquæ aut jusculi degustati cum saliva mixtæ frangant jejunium si deglutiantur?*

Resp. 1° *Neg*., si casu præter intentionem trajiciantur, modo non sint in magna quantitate. Idem dicendum de guttulis quæ involuntarie trajiciuntur os lavando. Ratio est, quia non sumuntur per modum nutritionis. Constat etiam ex Rubrica Missalis, *de Defect*., *n*. 3.

Resp. 2° *Affirm*., si ex proposito deglutiantur. Ratio est quia tunc nihil deest ut rationem cibi aut potus habeant. — *S. Lig. n*. 279.

331. — QUÆR. 3° *An solvat jejunium pulvis tabaci sumpti per nares?*

Resp. *Neg*., etiamsi aliquid in stomachum transmittatur. Ratio est, quia licet talis materia sit nutritiva, tamen non sumitur per modum comestionis. — *Sic communiter*. — *S. Lig. n*. 280.

QUÆR. 4° *An solvat jejunium fumus tabaci aut similis?*

Resp. *Neg*., cum sententia communiori et probabiliori, quia fumus tabaci neque est cibus nec potus, neque sumitur per comestionem aut potationem; secus dicere deberemus, frangere jejunium etiam eos qui in culina ciborum fumum tum ore tum naribus attrahunt. Et hoc valet, etiam si fumus voluntarie immittatur in stomachum. — *Ita S. Lig*., *ibid*. — Idem videtur dicendum de succo seu odore camphoræ, qui per modum fumi tabaci hauritur (gallice : *cigarette de Raspail*).

332. — QUÆR. 5° *An solvat jejunium, qui sumit folium tabaci, vel aroma, ut dentibus conterat, et phlegmata exspuat?*

Resp. *Neg. probabiliter*, etiamsi deglutiatur præter intentionem aliquid modicum succi salivæ inseparabiliter mixti; quia si casu id deglutiatur, non per modum cibi, sed per modum salivæ trajicitur. Omnes autem conveniunt, hujusmodi masticationem ante Communionem esse indecentem; unde non videtur excusanda a culpa veniali, nisi rationabilis aliqua causa intercedat. — *S. Lig*., *ibid*.

QUÆR. 6° *An possit communicare, qui positive dubitat utrum post mediam noctem cibum aut potum sumpserit, aut in ipso die aliquid deglutierit?*

Resp. *Affirm. probabilius*. Ratio est, quia in casu non constat de violato

jejunio, et proinde non constat Communionem esse interdictam; factum enim violati jejunii esset probandum, prius quam invocetur lex prohibens Eucharistiam non jejuno. — *S. Lig.*, *n.* 282, et *lib.*I, *n.* 39.

333. — QUÆR. 7° *An liceat edere et bibere statim post Communionem?*

Resp.: Olim quidem post Communionem præcipiebatur jejunium usque ad *Sextam*. Sed hoc præceptum jamdudum abrogatum est. Attamen ex decentia mora aliqua servari debet inter sumptionem hujus Sacramenti et alios cibos, saltem quandiu species consecratæ in stomacho nondum plane corruptæ perseverant, nisi tamen adsit aliqua rationabilis causa aliquid statim sumendi : secus talis comestio ob irreverentiam a veniali culpa non excusatur. — *S. Lig.*, *n.* 283, *et alii communiter.*

QUÆR. 8° *An sit illicitum exspuere post Communionem?*

Resp. Neg. per se, modo nullum Hostiæ fragmentum in ore remanserit. Nullum enim est periculum irreverentiæ erga species sacras; quandoquidem via, per quam sputa in os confluunt, non est œsophagus, seu via cibi et potus, sed est via respirationis. Omnes tamen conveniunt congruum esse, ut communicantes per aliquod temporis intervallum ab exspuendo abstineant. — *S. Lig. n.* 283.

QUÆR. 9° *Quandonam liceat aliqvem non jejunum communicare?*

Resp.: Non jejunus licite communicat 1° in periculo mortis, ex quacumque causa proveniat; 2° in periculo ne Eucharistia pereat, vel male tractetur, v. gr., ab hæreticis, impiis; 3° in periculo proximo gravis scandali ex omissione Sacrificii vel Communionis; 4° in necessitate perficiendi Sacrificium vel Communionem, v. gr., si pro speciebus vini Sacerdos sumpserit aquam, etc. — *S. Lig. n.* 284 *et seq.*

334. — QUÆR. 10° *An requiratur moralis certitudo periculi mortis, ut Viaticum non jejuno ministrari possit?*

Resp. Neg., sed sufficit dubium prudens, seu probabilitas periculi præsertim quando timendum est, ne æger repentina morte corripiatur. Imo graviter arguendi sunt Parochi et parentes aut cognati infirmorum, qui ex incuria aut vano timore administrationem sacri Viatici ita protrahunt, ut absque Eucharistia decedere periclitentur. — *S. Lig., Hom. apost., n.* 46, qui *lib.* VI, *n.* 285, *dub.* 3, ait, in hoc non esse scrupulose procedendum, cum in Concilio Constantiensi, sess. XIII, simpliciter infirmi excipiantur a lege jejunii.

QUÆR. 11° *An liceat aliquando dare Communionem infirmo non jejuno, nec periculose decumbenti, si morbus sit diuturnus?*

Resp.: Negandum est, attenta praxi actuali Ecclesiæ, nisi morbus sit ejusmodi, qui per se periculum mortis inducere possit. Attamen theologi nonnulli id aliquando permittunt, si morbus sit diuturnus, nec unquam æger omnino jejunus communicare valeat, mo do raro fiat, v. gr., aliquoties in anno. — *Sic Elbel*, *n.* 90. — Sed contradicit sententia communissima theologorum cum *Suarez*, qui asserit solum Papam hac in lege dispensare posse. Reipsa S. Pontifex raro et gravi tantum de causa dispensare solet. Videtur vero tunc adesse ratio sufficiens cur interdum Eucharistia post mediam noctem infirmo administrari possit.

335. — QUÆR. 12° *An liceat Communionem iterum ministrare infirmo non jejuno, qui jam Viatico munitus est?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia hoc Sacramentum ægrotis non datur præcise ad satisfaciendum præcepto, sed in præsidium contra tentationes, quæ tempore mortis magis urgent. Quamobrem id licet, non solum si novum recurrat periculum, sed etiam si idem perduret. — *Ita communiter cum S. Lig., n.* 285. — *Recole dicta supra, n.* 308.

QUÆR. 13° *Quanto tempore debeat distare una Communio ab alia, si ægrotus non jejunus communicet?*

Resp.: Sententia communior docet distare debere octo diebus circiter. Sed non *improbabiliter* plures cum *S. Lig.* dicunt infirmum assuetum sæpius ex devotione communicare, altero post Viaticum sumptum die Communionem absque jejunio suscipere posse. Imo quidam id in singulis diebus admittunt. Verum ad locorum, personarum, statutorumque particularium circumstantias attendendum est. Facilius autem concedi potest Communio infirmis religiosis, vel aliis personis piis in monasterio degentibus, sive sint jejunæ, sive non, quam cæteris; quia tunc minor habetur apparatus, populique admiratio, cum sacra Eucharistia non sit publice per plateas deferenda.

PUNCTUM II

De corporis decentia.

Principia.

336. — I. De jure naturali is requiritur exterior habitus et ea corporis compositio, quæ internam animi reverentiam et devotionem exhibeat. Ratio patet: debetur enim huic augustissimo Sacramento non solum interna, sed etiam externa veneratio, cum ipse Christus, mediis speciebus, sensibili quodam modo in eo exsistat et tractetur.

II. Nulla prorsus corporis macula per se impedit a Communione, cum Eucharistia sit tantum cibus animæ, neque puritas minuatur corporis maculis, quæ ad bonitatem vel malitiam moralem nihil conferunt. — *S. Lig. n.* 271 *et* 275. — Decentia tamen et reverentia tanto Sacramento debita exigit, ut si sordes exterius apparentes possint auferri, diligenter auferantur.

III. Nulla est obligatio abstinendi a Communione propter maculas corporis occultas, vel etiam apparentes exterius, sed indelebiles. — *S. Lig., ibid.* — Si tamen maculæ externæ, hic et nunc indelebiles, sint valde notabiles, et brevi cessare debeant, decebit, ubi commode fieri potest, Communionem differre. Quando vero diutius durant, non est ratio cur aliquis alimonia cœlesti privetur. — *Ita communiter.*

Resolves.

337. — 1° Mulieres accedere debent ad sacram communionem in ornatu sancto, modestiam redolente; si quæ valde indecentes se sacræ mensæ sisterent, Communio eis neganda esset cum debitis tamen cautionibus ad scandala, quantum fieri potest, præcavenda.

2° Lepra, fluxus sanguinis, et similia, quæ sine patientis culpa eveniunt,

per se non prohibent a Communione, quia labes illæ non obstant devotioni, quæ est dispositio requisita ad Communionem. — *S. Lig., ibid.*

3° Sacerdos infectus lepra, aut alia infirmitate horrorem excitante, celebrare potest, sed non in publico; sic enim ex Jure canonico statuitur. — *S. Lig., ibid.*

4° Convenit ex decentia et humilitate christiana, ut milites communicaturi ad sacram mensam, depositis armis, accedant. Nulla tamen lege ad id obligantur. — *S. Lig., ibid.* — Idem dicatur de laicis *chirothecas* (gants) deferentibus.

APPENDIX I

DE COMMUNIONE FREQUENTI

338. — Nomine Communionis frequentis communiter cum *S. Lig.* intelliguntur sensu strictiori Communiones illæ, quæ præter dies Dominicos vel festos fiunt diebus ferialibus etiam sine prævia confessione.

Nulla regula omnino certa circa frequentem Communionem statui potest. Quædam igitur generatim tantum indicabimus.

Certum est frequentem Communionem, etiam quotidianam, semper fuisse in Ecclesia optatissimam. Constat 1° *ex communi suffragio Patrum*; qui semper enixe eam fidelibus commendarunt. Constat 2° *ex Conc. Trid., sess.* XXII, *c.* VI, ubi ait : *Optaret quidem sancta Synodus ut singulis Missis fideles adstantes, non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent, quo ad eos sanctissimi hujus Sacrificii fructus uberior proveniret.* Constat 3° *ex Decreto Innocentii XI, ann.* 1679, necnon ex communi Doctorum suffragio. Igitur Communio frequens est magnopere laudanda, atque a Parochis, nec non a Confessariis enixe fidelibus suadenda. Certum est insuper, non posse generaliter constitui dies ad sacram Eucharistiam suscipiendam; nec illos esse ab ea arcendos, qui frequenter accedere cupiunt, nisi indigni videantur. Totum hoc igitur relinquendum est judicio Confessariorum, qui pro conscientiæ puritate et fructu e sacra mensa percepto, id quod singulis magis profuturum existiment, præscribere debent. *Ita ex eodem Innoc. XI Decreto.*

339. — Referre juvat præcipua, quæ de hac re habet *S. Ligorius* in libro *Praxis Confessarii* (qui versus finem operis majoris reperitur) :

« Loquimur hic dumtaxat de modo, quo Confessarii debent se gerere in « concedenda Communione suis pœnitentibus. In hoc quidam errant ob « nimiam indulgentiam, alii ob nimium rigorem. Non est dubium, quin « error sit, ut advertit Bened. XIV in aureo suo libro *de Synodo*, conce« dere Communionem frequentem iis qui sæpe in peccata gravia labuntur, « nec solliciti sunt de agenda pœnitentia ac de sua emendatione, aut iis « qui accedunt ad Communionem cum affectu ad peccata venialia *sine ullo « desiderio se ab iis liberandi.*

« Expedit quidem concedere Communionem aliquibus, qui essent in pe« riculo labendi in peccata lèthalia, ut vires recipiant ad resistendum; sed « respectu earum personarum quæ non exsistunt in tali periculo, et e con« trario committunt ordinarie peccata venialia deliberata, et nulla in eis « emendatio neque desiderium emendationis affulget, optimum erit non

« permittere eis Communionem plusquam *semel in hebdomada;* imo pote-
« rit expediens esse illis aliquando per integram hebdomadam Commu-
« nionem interdicere, ut majorem concipiant horrorem in suos defectus et
« majorem erga Sacramentum hoc reverentiam... » (*N.* 149.)

340. — « Errant certe quidam Directores, et multum se elongant a spi-
« ritu Ecclesiæ, dum, sine ullo respectu ad exigentiam aut progressum,
« negant indiscriminatim Communionem frequentem, non alia ratione
« ducti, quam quia frequens est. Ipse *Catechismus Romanus,* explicans
« desiderium *Conc. Trident.,* ut omnes adstantes Sacrificio communicent,
« docet esse officium Parochi sedulo hortari fideles ad Communionem non
« modo frequentem, sed quotidianam, cum obligatione instruendi illos,
« quod sicut corpus, ita et anima eget quotidiano alimento... Insuper in
« Decreto Innocentii XI imponitur Episcopis, ut diligentissime caveant, ne
« alicui Communio denegetur, etiam quotidiana, et quærant, ut par est, in
« suis subditis hanc alere devotionem.

« Fatentur ultro quidam spiritus *rigidiores,* licitam quidem esse com-
« munionem quotidianam; sed dicunt requiri ad hoc debitam dispositio-
« nem. Sed scire ab ipsis desideramus, quidnam intelligant hoc nomine
« *debitæ* dispositionis? Si intelligunt *dignam,* ecquis unquam deberet am-
« plius ad Eucharistiam accedere? Solus Jesus Christus digne Eucharistiam
« sumpsit, quia solus Deus digne Deum potuit recipere. Si vero convenien-
« tem dispositionem, jam superius dictum est, quod iis, qui actualia ha-
« bent peccata venialia, aut affectum ad illa, sine desiderio emendationis,
« æquum est frequentem communionem denegare. Sed si postea loquamur
« de illis qui, sublato jam affectu etiam ad venialia, et superata majori parte
« pravarum suarum inclinationum, magnum communicandi desiderium
« habent, inquit S. Franciscus Salesius, quod hi, prævio sui Directoris con-
« silio, recte possent communicare quotidie. » (*N.* 150.)

« Et quamvis aliquo die a Communione abstinere sit etiam virtus,
« tamen inquit *P. Granata,* in suo *Tract. de Communione*, esse commu-
« nem Doctorum opinionem, quod melius sit accedere quotidie ad Commu-
« nionem ob amorem, quam abstinere ob reverentiam. Et hoc confirmat
« *S. Thomas*, 3., *q.* 80, *art.* 10, *ad* 3, dicens : *Et ideo utrumque pertinet*
« *ad reverentiam hujus Sacramenti et quod quotidie sumatur, et quod ali-*
« *quando abstineatur. Amor tamen et spes, ad quæ semper Scriptura nos*
« *provocat, præferuntur timori.* Imo recte ait P. Barisonus, quod ille qui ad
« Eucharistiam accedit cum desiderio crescendi in amore divino, etiam re-
« verentiæ actum exercet erga Jesum Christum : imo hic facit actum posi-
« tivum, quando ille qui abstinet, facit tantummodo negativum... V. P. Ma-
« gister Avila non dubitat dicere quod illi, qui damnant eos qui sæpius ad
« Eucharistiam accedunt, dæmonis officio funguntur. » (*N.* 151.)

341. — « Cæterum considerando relatas doctrinas, videtur non posse
« Director sine scrupulo negare Communionem frequentem, etiam quoti-
« dianam, quibusdam animabus eamdem desiderantibus, ut proficiant in
« divino amore; semper vero ac illæ, vivendo alienatæ ab affectu cujus-
« cumque culpæ venialis, incumbunt insuper multum orationi mentali,
« et conantur tendere ad perfectionem, et amplius non labuntur in peccata
« etiam venialia plane voluntaria... Excipe, ordinarie loquendo, unum

« diem in quavis hebdomada, ut facere solent aliqui prudentes Directores, « et excipe tempus illud quo privare velint suos pœnitentes Communione « ad probandam eorum obedientiam, aut humilitatem, aut ob aliquam « justam causam... » (*N.* 152.)

« Et quamvis anima aliqua caderet aliquando in veniale peccatum volun- « tarium ob meram fragilitatem, sed cito postea doleret, emendationemque « proponeret, si deinde Communionem desideraret ad robur accipiendum « a Sacramento, ne cadat, et ad progrediendum in via perfectionis, qua de « causa ei esset deneganda Communio?...

342. — « Notandum insuper id quod *S. Franc. Salesius* in hoc proposito « dicit (*Vita devota, c.* XXI) : *Si quærunt a te, cur ita frequenter commu- « nices, respondeas illis quod duplex personarum genus debet sæpius com- « municare, perfecti scilicet ut se in perfectione conservent, imperfecti ut « ad perfectionem valeant pervenire; fortes ne debiles fiant, debiles ut fortes « evadant; infirmi ut curentur, bene valentes ne infirmentur... Qui mundanis « negotiis non sunt implicati, debent sæpius communicare, quia habent op- « portunitatem; qui vero hujusmodi negotiis detinentur, quia egent Com- « munione...* (*N.* 153.)

« Quod si postea dignoscatur, non obstante frequentia Communionis, « animam nihil proficere in via perfectionis, neque se emendare a culpis « deliberatis, licet venialibus, ut si adhæreat voluptatibus sensuum in « videndo, audiendo, edendo, cum aliqua vanitate vestiendo, tunc certe « consulto restringendus erit usus Communionis, etiam ut serio cogitare « incipiat de sua emendatione, et suæ perfectioni spirituali consulere. Cæ- « terum advertendum est quod, licet, ut possit quis ad Communionem « accedere, requiratur ut *cum magna devotione accedat*, nihilominus non « est necessarium ut illa sit summa et sensibilis.

343. — « Sufficit Directori detegere in intimo voluntatis sui pœnitentis « quamdam alacritatem ad exsequenda quæcumque Deo placuerint. Qui a « Communione abstineret, quia non sentiret in se magnum quemdam fer- « vorem, inquit doctus *Gerson*, esset comparandus illi qui nimis frigescens « nollet ad ignem accedere, quia nullum in se calorem experitur. Unde do- « cet *P. Granata* cum *Cajetano*, personas pusillanimes, quæ ob inordina- « tum timorem suæ indignitatis Communionem omittunt, magnum suo « proprio progressui inferre præjudicium. Neque ad prosequendas Commu- « niones, inquit *S. Laurentius Justinianus*, oportet ut anima sentiat, aut « aperte in se discernat augmentum fervoris, quoniam non raro hoc Sacra- « mentum operatur absque eo quod ipsi advertamus... » (*N.* 155.)

344. — Ex dictis, juxta mentem *S. Lig., et aliorum* ab ipso relatorum, doctrina de Communione frequenti paucis et generalibus regulis constringi sic potest.

I^a Regula. — Communio *menstrua* nemini sat disposito deneganda, imo omnibus maxime consulenda est, etiamsi vitam degant negotiis sæculari- bus implicatam; secus enim valde difficile est, diu in divina gratia perseve- rare ob innumeras occasiones, et rerum æternarum quasi obliterationem. — *Ita communiter.*

II^a Regula. — Communio hebdomadaria permittenda est, imo et consu- lenda, iis qui graves culpas ex habitu non committunt: attamen illis, si

pluribus vitiis levibus laborent, nec ullatenus sint de emendatione solliciti, aliquando utile erit Communionem aliqua hebdomada interdicere, ut scilicet aliqua alacritate ad vitia abjicienda excitentur. — *S. Lig. n.* 149.

IIIª Regula. — Communio *frequens,* seu *pluries* in hebdomada permitti potest, aut etiam consuli iis fidelibus qui, licet debiles, officia boni christiani servant, tum Deum amare, colere et orare gestiunt, tum orationi mentali, cum possunt, aliquod tempus libenter quotidie tribuunt, nec in culpas deliberatas sæpius labuntur. — *S. Lig. n.* 150, 153.

IVª Regula. — Communio *quotidiana* concedenda iis est, qui carent affectu etiam in culpas leves, malasque cupiditates majori ex parte superarunt, et ad christianam perfectionem serio tendere conantur. Expedit tamen, si causa subsit, interdum semel, et aliquando etiam pluries in hebdomada Communionem iis subtrahere. — *S. Lig. n.* 130. — *Vide Casus, tom.* II, *n.* 13 *et seq.*

Denique notandum est, auctores frequenti Communioni adversantes, falsissimo principio inniti. Supponunt enim Communionem esse *mercedem virtutis;* at, juxta doctrinam SS. Patrum, Eucharistia *medium est acquirendæ virtutis.*

QUÆR. *Quid moderatrix domus religiosæ præcipere aut prohibere possit Monialibus subditis circa Communionem frequentandam?*

Resp. 1° : Ex potestate dominativa poterit interdum, raro tamen, ne potestate sua utatur in destructionem, Monialem ab una aut altera Communione prohibere, *si alioqui ejusmodi pœna,* inquit *Suarez* (*de Relig., tr.* VIII, *l.* II, *c.* IX, *n.* 10), *sit conformis suæ regulæ, ordinarium modum disciplinæ religiosæ non excedat... et non inferatur proprie ut est spiritualis privatio* (nam moderatrix caret jurisdictione spirituali), *sed ut inducit aliquam notam vel ruborem.*

Resp. 2° : Ad ipsam non spectat, ut, per modum præcepti vel prohibitionis, definiat quoties Moniales intra mensem aut hebdomadam accedere debeant ad sacram Communionem, cum Ecclesia jus illud tribuat solis Superioribus ecclesiasticis, velitque ut id, quoad singulares personas, decidendum relinquatur Confessariis secreta cordium explorantibus (*supra n.* 338). — *Bouix, De jure Reg.; t.* II, *p.* 460.

APPENDIX II

DE COMMUNIONE SPIRITUALI

345. — Communio spiritualis dicitur *pium desiderium Eucharistiæ Sacramentum suscipiendi,* cum *realiter suscipi non potest.* Hinc ad eam requiritur 1° *actus Fidei,* quo spiritualiter communicaturus Christum vere in Eucharistia præsentem sibi exhibeat; 2° *actus desiderii,* quo exoptet, quam ardentissime poterit, Christum in Sacramento suscipere et cum ipso toto corde uniri; 3° *oratio* ferventissima atque humillima, qua postulet a benigno Domino ac Salvatore, ut eas sibi gratias misericorditer elargiatur, quas ipse animæ nostræ communicare sacramentali sua præsentia consuevit. Hæc Communio sanctis valde in deliciis fuit, et commendatur a *Conc. Trid., sess.* XIII, *c.* VIII. Hæc piis fidelibus valde utilis est. Etenim si Deus præmio

afficit pium cujuscumque virtutis desiderium, quanto magis desiderium ipsummet possidendi! A Confessariis igitur fidelibus suis pœnitentibus sedulo insinuanda, et vehementissime commendanda est. Communio spiritualis omni tempore et in omni loco fieri potest, tam mane quam sero. Tempus tamen opportunius est ipsius Missæ tempus quo scilicet Sacerdos communicat; tunc enim, cum augustissimum Sacramentum oculis exhibeatur et vividius menti repræsentetur, ardentius corda divino amore inflammabit. — *Scavini*, etc.

PARS SECUNDA

DE EUCHARISTIA UT SACRIFICIO

346. — Eucharistia non solum *Sacramenti*, sed etiam *Sacrificii* rationem habet. Qua de re Catechismus Romanus, *de Euch. n.* 78 : *Differunt autem plurimum inter se hæ duæ rationes. Sacramentum enim consecratione perficitur : omnis vero Sacrificii vis in eo est, ut offeratur. Quare sacra Hostia, dum in pyxide continetur, vel ad ægrotum defertur, Sacramenti, non Sacrificii rationem habet.*

Deinde etiam, ut Sacramentum est, iis qui divinam Hostiam sumunt meriti causam affert, et omnes illas utilitates, quæ supra commemoratæ sunt. Ut autem Sacrificium est, non merendi solum, sed satisfaciendi quoque efficientiam continet : nam ut Christus Dominus in Passione sua pro nobis meruit, ac satisfecit, sic qui hoc Sacrificium offerunt, quo nobiscum communicant, Dominicæ Passionis fructus merentur, ac satisfaciunt.

Eucharistia, ut Sacrificium, *Missa* nuncupatur à verbo *mittere,* quia Christus ibi est Hostia a Deo missa; vel juxta alios quia in fine Sacrificii populus dimittitur, dicente Sacerdote vel Diacono : *Ite, missa est.*

Agendum 1° de natura et virtute Sacrificii Missæ; — 2° de applicatione Sacrificii Missæ; — 3° de obligatione Missam celebrandi; — 4° de tempore et loco celebrationis; — 5° de modo celebrandi.

CAPUT I

DE NATURA ET VIRTUTE SACRIFICII MISSÆ

Sacrificium generatim sumptum sic communiter definitur : *Oblatio externa rei sensibilis cum ejus destructione vel immutatione, soli Deo facta per legitimum Ministrum in supremi ejus dominii protestationem.*

Principia.

347. — I. Missa est verum novæ legis Sacrificium. Est enim oblatio a Christo instituta in qua mystice mactatur ipse Christus, et offertur ut victima Deo Patri in recognitionem ejus supremi dominii. Constat etiam ex definitione Ecclesiæ in *Trid., sess.* XXII, *can.* 1 : *Si quis dixerit in Missa non offerri Deo verum et proprium Sacrificium, aut quod offerri non sit aliud quam Christum nobis ad manducandum dari, anathema sit.*

II. Sacrificium Missæ rationes omnium sacrificiorum antiquæ legis perfecte continet. Est enim : 1° *Latreuticum*, quatenus specialiter Deo offertur in agnitionem supremi ejus dominii. — 2° *Eucharisticum*, quatenus Deo offertur in gratiarum actionem pro beneficiis ab eo collatis. — 3° *Propitiatorium* et *satisfactorium* vel *expiatorium*, prout Deo offertur ad obtinendam tum veniam peccatorum, tum remissionem pœnæ illis debitæ. — 4° Denique *impetratorium*, prout Deo offertur ad beneficia ab eo per merita Christi impetranda. Constat ex *Conc. Trid.*, *sess.* XXII, *can.* 3.

348. — III. Incruentum Missæ Sacrificium idem profecto est ac sacrificium cruentum Crucis, non solum quia eadem victima offertur, sed etiam quia eadem est formalis sacrificii ratio, per protestationem videlicet supremi dominii quod Deus in vitam mortemque habet. Quocirca Sacrificium Altaris a sacrificio Crucis differt non quidem essentialiter, sed tantum *accidentaliter*, quoad modum scilicet offerendi. — 1° Enim in sacrificio Crucis mors *realis* intercessit; in hoc vero *mystica* tantum. — 2° Illud per se ipsum Redemptor obtulit in ara Crucis; hoc autem offert Sacerdotum ministerio. — 3° Illud fuit meritorium, quia in eo solutum est pretium nostræ redemptionis; per hoc vero merita Christi applicantur.

Quæsita.

349. — Quær. 1° *In quo consistat essentia Sacrificii Missæ?*

Resp.: Controvertitur. *Probabilius* consistit in sola consecratione, quia in sola consecratione inveniuntur omnia requisita ad Sacrificium constituendum, nempe oblatio et mystica victimæ destructio seu immolatio. — *Ita communius*. Non pauci tamen tenent, essentiam Sacrificii consistere in consecratione et partialiter in sumptione, quia in consecratione ponitur victima, et in sumptione consumitur. Quam opinionem uti probabiliorem habuit S. *Lig. n.* 305.

Quær. 2° *Pro quibusnam possit offerri Sacrificium Missæ?*

Resp. 1° : Certum est posse offerri hoc sacrificium pro omnibus fidelibus vivis et defunctis, etiam pro peccatoribus *non excommunicatis*, sed tantum quoad fructum impetrationis. Constat ex *Trident.*

Resp. 2° *Probabilius* licet Missam celebrare etiam pro excommunicatis toleratis, quia licet Ecclesia nihil ipsis indulgeat, fideles tamen non prohibentur cum illis communicare etiam in divinis, ut in *tractatu de Censuris* dicetur. Idem etiam de infidelibus tenendum est. — S. *Lig. n.* 309.

Resp. 3° : Non licet offerre Sacrificium nomine Ecclesiæ pro excommunicatis *vitandis*, quia specialiter prohibitum est *Jure can.*, *c.* 2, *de sent. excomm.* — Licite autem potest Sacerdos pro iis offerre Missam nomine proprio. — S. *Lig. n.* 308. — *Lacroix*, *n.* 33. — *Suarez*, etc.

350. — Quær. 3° *Quotuplex sit fructus Sacrificii Missæ?*

Resp.: Fructus Missæ distinguitur ex duplici capite, nempe ex parte offerentis, et ex parte victimæ.

I. *Ex parte offerentis*. Cum duplex sit offerens, Christus nempe et Sacerdos, hinc duplicis generis est fructus Missæ ex parte offerentis. Prior provenit ex Christo offerente, et dicitur *ex opere operato*, quia recipitur intuitu meritorum Christi et ejus promissionis. Alter provenit ex Sacerdote offerente, quatenus recipitur intuitu meriti et devotionis Sacerdotis cele-

brantis, et fructus *ex opere operantis* nuncupatur. — Inde fit ut Sacrificium oblatum a sancto Sacerdote, quatenus consideratur *ex opere operato*, non prosit magis quam si ab indigno Ministro offerretur; quia Sacrificium, sic spectatum, est opus Christi, et solum a meritis Christi fructus dimanat. Quare hoc sensu recte dici potest, Missam mali Sacerdotis tanti valere, quanti valet Missa boni Sacerdotis. Secus vero dicendum, si attendatur meritum *ex opere operantis;* quo enim dignior est Sacerdos et majori devotione præditus, tanto major Missæ fructus evadit.

351. — II. *Ex parte victimæ.* Ex hoc capite triplex distinguitur fructus Sacrificii, scilicet generalis, specialis, specialissimus.

1° Fructus *generalis* ille est, qui respondet Sacrificio, quatenus est opus positum a Sacerdote, prouti operatur nomine totius Ecclesiæ. Et omnes quidem fideles, quamvis Sacerdos de eis non cogitet, hunc fructum percipiunt; sed ipsis tribuitur per modum *impetrationis* tantum, non vero, ut videtur, per modum *satisfactionis;* quia ex millenis Sacrificiis, quæ quotidie offeruntur, quivis justus, etiam inscius, immensæ pœnæ remissionem consequeretur, quod incredibile apparet. — De fructu hoc generali, abundantiori, seu specialiori modo participant adstantes Sacrificio, et *a fortiori* ad illud cooperantes, v. gr., Sacerdoti inservientes, etc. Iste autem fructus, utpote *ex opere operantis*, eo uberior est, quo major est devotio et sanctitas assistentium et cooperantium. Hinc, licet plures Missam audiant, vel ei ministrent, quisque totum fructum suæ devotioni proportionatum percipiet, haud secus ac si solus esset audiens vel ministrans.

2° Fructus *specialis* est ille, qui advenit ei vel illis, quibus Sacerdos specialiter Sacrificium applicat. Hi *ex opere operato* participant de Sacrificio, ut est *impetratorium*, et *propitiatorium;* imo etiam, modo nihil obstet, ut est *satisfactorium.*

3° Fructus *specialissimus* ille est, qui obvenit Sacerdoti offerenti, quatenus est persona privata offerens. Si enim cooperatores quilibet e Sacrificio suum percipiunt fructum omnino specialem, multo magis hunc percipere debet Sacerdos, qui sacrificat. An vero hunc fructum applicare aliis Sacerdos possit, incertum est. — S. *Lig. n.* 312.

352. — Quær. 4° *An valor Sacrificii Missæ sit infinitus?*

Resp. 1°: Est certe *infinitus,* si spectetur *in se,* seu in re oblata et in excellentia dignitatis Christi offerentis. Ipse enim Christus in hoc Sacrificio est simul victima et principalis offerens. Quare Missa est oblatio victimæ infiniti pretii facta a Christo primario offerente, qui meritum habet infinitum.

Resp. 2° : Non potest esse *infinitus* quoad applicationem singulis hominibus factam, seu quoad effectum aut fructum. Ratio est, quia creaturæ percipiendi infinitum fructum non sunt capaces; potest autem applicatio esse major vel minor, prout dispositio seu capacitas illius, cui applicatur, major vel minor exstiterit.

Controvertitur autem, utrum applicatio fructus Sacrificii sit ad certum gradum restricta, vel fiat *indefinite* juxta capacitatem illorum pro quibus offertur.

Iª Sententia probabilior contendit, applicationem fieri *indefinite* juxta capacitatem fidelium pro quibus offertur. Et hæc est sententia hodie com-

munissime recepta, ait S. *Lig.*, *n.* 312. — Ratio est, quia valor Sacrificii est in se infinitus : unde per se potest applicari innumeris hominibus, quin exhauriri possit. Ergo si Sacrificium offeratur pro 100 vel 1000, singuli tantum percipient fructum, quantum perciperet unicus ille, pro quo solo offerretur.

IIa Sententia probabilis tenet, fructum Missæ ad certum gradum esse restrictum. Ratio affertur, quia licet Missa in se et quoad sufficientiam sit infiniti valoris, tamen usus et sensus Ecclesiæ satis demonstrant effectum ejus *ex opere operato*, tum quoad se, seu intensive, tum quoad eos quibus applicatur, seu extensive, esse limitatum et restrictum in certa quantitate ex voluntate Christi, qui hoc Sacrificium instituit; secus enim dicendum esset, contra sensum communem fidelium, non plus prodesse specialem Missæ applicationem, quam generalem. Attamen hujus sententiæ patroni concedunt, posse fructum augeri *ex opere operantis*, id est juxta majorem devotionem offerentis Sacerdotis et personæ pro qua offertur; imo fructum ipsum *ex opere operato* non restringi *extensive* quoad offerentes, id est quoad Sacerdotem, ministrantes et assistentes, ita ut, quantocumque adsint numero, tantus sit in singulis, quantus esset in uno qui solus offerret.

Quidquid sentiatur de probabilitate intrinseca secundæ hujus sententiæ, fatendum est eam extrinsece saltem esse probabilem. Illam enim propugnarunt multi et gravissimi theologi : *Scotus, S. Bonaventura, Sotus, Bellarminus, de Sacr. Miss. l.* II, *c.* IV, *propr.* 4. — *Suarez, disp.* LXXIX, *sect.* 12, *n.* 7. — *Toletus, Bonac., Laymann, Lugo* et *Card. Bona* (qui ambo eam dicunt *communiorem* et *veriorem*), *Coninck*, etc. Quapropter *S. Lig.* recte monet, non licere Sacerdoti, qui stipendium ab uno accipit, Missam eamdem applicare pro illo in generali cum aliis; nisi saltem sub conditione, nempe modo ille non defraudetur.

353. — QUÆR. 5° *An Missa prosit defunctis ex infallibili promissione Christi?*

Resp. Affirm. Etenim Missa utiliter offertur pro defunctis, ut constat ex *Trid., sess.* XXII, *c.* II *et can.* 3. Porro id fieri nequit, nisi ex Christi promissione, quæ perhibetur Matth. XXVI, 28 : *Hic est Sanguis meus... qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum,* adeoque ex opere operato et infallibiliter. Constat etiam ex verbis formæ in Ordinis collatione : *Accipe potestatem offerre Sacrificium Deo, Missasque celebrare tam pro vivis quam pro defunctis, in nomine Domini. Amen.* Ita *S. Lig., n.* 410. — *Suarez.* — *Salmant.*, etc. contra nonnullos alios.

QUÆR. 6° *An Missa* de Requiem *magis prosit defunctis, quam Missa de Sanctis?*

Resp. Neg., quoad substantiam, seu *ex parte Sacrificii;* quoad accidentalia utique, seu *ex parte orationum,* quarum defectum devotio supplere potest. — S. *Lig., n.* 309, post S. *Thomam, Suppl. q.* 71, *art.* 9.

Notandum hic, Missam *de Requiem* et *in nigris* applicari posse pro vivo; modo qui eleemosynam tribuit, expresse oppositum non declaraverit. — *S. C. Rit.,* 29 Nov. 1856.

CAPUT II

DE APPLICATIONE SACRIFICII MISSÆ

Applicatio Sacrificii Missæ est intentio, qua Sacerdos vult, ut Sacrificii fructus in utilitatem certæ personæ cedat.

Principia.

354. — I. Ut pars fructus *generalis* percipiatur, necessaria non est Sacerdotis applicatio; sed sufficit, ut ipse velit celebrare juxta mentem Ecclesiæ: semper enim implicite talis applicatio in intentione generali celebrantis includitur. Item ut ipsi Sacerdoti fructus *specialissimus* proveniat, necesse non est ut eum sibi specialiter applicare velit; hic enim ipsi *per se* semper applicatur. Imo sunt, qui fructum hunc ita putant illius esse proprium, ut alteri applicari non possit.

II. Requiritur tamen applicatio Sacerdotis, ut fructus *specialis* seu *ministerialis* alicui obveniat. Sacerdos enim, et quidem solus, personam Christi gerit; ergo sicut ipse solus in persona Christi Sacrificium pro aliis offert, ita etiam solus fructum ejusdem applicat.

III. Quamvis Sacerdos nemini Missam promiserit, aliquam applicationem fructus specialis facere debet. Ratio est: 1° quia in sua ordinatione accepit ex Christi institutione potestatem Sacrificium conficiendi, et consequenter ejus fructum applicandi; remaneret autem inutilis illa potestas, si Sacerdos ea non uteretur; 2° insuper si nulla fiat applicatio, non est ratio, cur uni prosit magis quam alteri: idcirco fructus non applicatus remanet in thesauro generali Ecclesiæ, et proinde minus utilis evadit. — *Billuart, diss.* VIII, *art.* 4.

Quæsita.

355. — QUÆR. 1° *An applicatio fructus Missæ debeat esse actualis?*

Resp. Neg.; sed sufficit, ut sit habitualis, scilicet ut semel facta non retractetur. Ratio est, quia applicatio ista fit per modum donationis, adeoque per intentionem semel habitam Sacerdos jam donavit fructum Sacrificii sui, et proinde ei, cui donavit, debetur, et cum Missa celebratur, eidem obvenit, nisi donatio revocetur. — *S. Lig. n.* 335. — Expedit tamen applicationem Missæ facere antequam inchoetur. Quod si id vel ante consecrationem, vel saltem in consecratione secundæ speciei Sacerdos non fecerit, non potest postea Sacrificium ulli specialiter applicare. — *S. Lig., ibidem.*

QUÆR. 2° *Si Sacerdos immemor prioris intentionis novam celebrando eliciat, quænam valida censeri debeat?*

Resp.: In genere definiri nequit. Videat Sacerdos qualis intentio in ejus mente prædominans fuerit. Cæterum in praxi parvi refert; etenim cum alterutra certo valida sit, satis erit alia vice Sacrum ei applicare, cui applicatum non fuit.

QUÆR. 3° *An intentio celebrantis debeat esse explicite determinata?*

Resp. Neg. Sufficit enim, ut determinetur implicite. Sic valet applicatio, si dicas : Offero hoc Sacrificium pro eo, qui dedit stipendium, — pro quo Superior vult Sacrum fieri, — pro quo exigit fundatio, — pro maximo peccatore, pro anima graviori tentatione afflicta, — pro anima purgante majori auxilio indigente, aut magis Deo grata, — pro omnibus animabus Purgatorii, — pro eo cui applicare teneor, — pro persona vel intentione scripto vel mente determinata in principio hebdomadæ, etc. — E contrario non valet ista applicatio : Offero, ut Deus Sacrum istud applicet. — *V. Casus, t.* II, *n.* 325 *et seq.*

356. — QUÆR. 4° *Si Sacerdos acceperit stipendia a* 10 *personis, an satisfaciat celebrando cum intentione confusa et indeterminata?*

Resp. Neg. omnino; quia requiritur intentio determinata saltem ad certam personam; alioquin nulla est ratio, cur uni potius quam alteri Missa applicetur, et sic nulli applicaretur. — *S. Lig. n.* 335. — Attamen si quamlibet Missam intenderet applicare decem illis personis, singulis decimam partem cujuslibet Missæ applicando, obligationi satisfaceret; quia fructus Sacrificii est divisibilis, et unicuique tribuitur, quod ei debetur : unusquisque enim in singulis decem Missis decimam fructus partem percipiens, facto decimo Sacro, jam totum sibi debitum fructum est adeptus. — *S. Lig., n.* 335, *cum aliis multis.*

357. — QUÆR. 5° *Quomodo determinanda sit applicatio, quando stipendia a multis ignotis dantur, ut in piis peregrinationibus evenire solet?*

Resp.: Intentio facienda est pro iis qui priora dederunt stipendia. Hoc facile succedit, quando idem Sacerdos omnibus obligationibus est satisfacturus; nec obest, quod ipse partem celebrandarum Missarum aliis Sacerdotibus forte distribuat : quia illas eodem ordine, quo accepit, distribuere potest; et sic sufficienter applicatio determinata videtur. Difficultas major videtur adesse, si Sacrista vel alius multa stipendia a diversis collegerit, et pecuniam confusam pluribus Sacerdotibus distribuat; qui casus obvius et frequens est. Quomodo enim tunc facienda erit Missæ applicatio? Respondeo : Nihil aliud faciendum est, neque aliud moraliter fieri potest, quam ut applicatio fiat juxta ordinem temporis, quo stipendia a fidelibus erogata sunt, juxta axioma, quod aliquando in justitiæ materia usurpatur : *Qui prior tempore, potior jure.* Imo nec necessarium est, ut Sacerdos ad hoc explicite attendat; siquidem sic velle agere censetur, cum id expostulet naturalis æquitas. Hinc si ex cumulo communi, v. gr., ex arca in ecclesia posita, vel a Missarum distributore, stipendia pro 20 Missis acceperis, nulla alia cura tibi incumbere debet, nisi ut Sacrum vigesies facias *ad dantis intentionem.* Distributor ipse eamdem implicitam intentionem habere censetur, ut stipendia juxta temporis antiquitatem successive eroget. Potest tamen Sacerdos præfatum ordinem intentione expressa interrumpere gravi aliqua de causa, v. gr., si qua alia Missa urgeat, vel majus stipendium acceperit, ut Sacrum non differat, etc.

358. — QUÆR. 6° *An valeat applicatio facta vivo quem credis mortuum, si tantum pro eo jam mortuo celebrare debuisses?*

Resp. Neg. prorsus. Ratio est, quia obligatio cadit in applicationem defuncto faciendam, ad ejus animam a pœnis Purgatorii sublevandam; finis

autem ille non obtinetur, dum pro vivo Sacrificium offertur. Unde Sacerdos ob ejusmodi errorem jacturam stipendii sui subire debet.

CAPUT III

DE OBLIGATIONE CELEBRANDI

Sub triplici respectu hæc obligatio spectari potest : 1° ratione sacerdotii; — 2° ratione officii ; — 3° ratione stipendii.

ARTICULUS I

DE OBLIGATIONE CELEBRANDI RATIONE SACERDOTII

359. — *Dico :* Omnes Sacerdotes ratione sacerdotii jure divino tenentur sub gravi aliquando celebrare. Evincitur ex verbis Christi, Luc. XXII, 19 : *Hoc facite in meam commemorationem.* Quibus verbis, teste Concilio Tridentino, Christus Apostolis eorumque successoribus præcepit, ut Sacrificium offerant. Insuper Sacerdotes omnes in sua ordinatione accipiunt non solum potestatem, sed etiam *munus* et *officium* sacrificandi illi adnexum. Hinc Apost. Hebr. v. 1 : *Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia.* Porro in re gravi quisque tenetur graviter munus susceptum exsequi. Ergo... — Sic *S. Thom., 3., q. 82, art. 10.* — *Vide S. Lig., n.* 313.

Quæsita.

360. — QUÆR. 1° *Quoties in vita vel in anno Sacerdos celebrare teneatur?*

Resp. : Non clare constat. *Probabilius* videtur non teneri ad celebrandum, nisi ter vel quater in anno, seu in festis solemnioribus. Imo non improbabile apparet, sacerdotem suo muneri fecisse satis, si quibuscumque tandem diebus ter vel quater in anno Sacrificium offerat. — *S. Lig. n.* 313.

QUÆR. 2° *An eximatur ab omni peccato, qui tantum quater in anno celebrat?*

Resp. Neg. Non videtur enim excusandus ab aliquo peccato veniali. Sic communiter juxta mentem *Conc. Trid., sess.* XXIII, *c.* XIV, *de Reform.*, ubi dicitur : *Curet Episcopus ut ii* (Presbyteri) *saltem diebus Dominicis et festis solemnibus Missas celebrent.* Imo exoptat sancta mater Ecclesia, ut Sacerdos singulis diebus Sacrificium offerat, et pii Sacerdotes rarissime illud omittere solent.

Hinc merito concludit S. Lig., n. 359 : *Quapropter nescirem a culpa levi excusare Sacerdotem illum, qui quotidie celebrare posset (una hebdomadis die excepta ob reverentiam), et sine ulla justa causa, sed tantum ob desitiam, a celebrando abstineret : Sacerdos enim non tantum pro se celebrat, sed etiam pro bono totius Ecclesiæ populique christiani, cujus minister et intercessor est constitutus, juxta illud Apostoli :* OMNIS PONTIFEX *ex homini-*

bus assumptus pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis.

Merito igitur auctor eximii operis De Imitatione Christi ait, l. IV, c. v : *Quando Sacerdos celebrat, Deum honorat, Angelos lætificat, Ecclesiam ædificat, vivos adjuvat, defunctis requiem præstat, sese omnium bonorum participem efficit.* Sic etiam *S. Bonaventura*, de Præparatione ad Missam, c. v : *Sacerdos qui non celebrat, quantum in ipso est, privat Trinitatem laude et gloria, Angelos lætitia, peccatores venia, justos subsidio et gratia, in Purgatorio existentes refrigerio, Ecclesiam Christi speciali beneficio, et seipsum medicina et remedio contra quotidiana peccata et infirmitates.*

ARTICULUS II

DE OBLIGATIONE CELEBRANDI RATIONE OFFICII

361. — *Dico* I : Omnes animarum Pastores jure naturali et divino aliquando celebrare pro ovibus suis tenentur. Ratio est, quia ea pascere debent. Constat etiam ex *Conc. Trid., sess.* XXIII, *c.* I, *de Reform.*, ubi sic : *Cum præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre, etc.*

Dico II : Iidem jure ecclesiastico pro ovibus suis celebrare tenentur omnibus diebus Dominicis et festis, quibus fideles Missam audire debent. Constat ex pluribus Ecclesiæ decretis, præsertim vero ex Constitutione Benedicti XIV, *Cum semper,* die 19 Augusti 1744. Ad hoc autem tenentur non solum Parochi sæculares, sed et Regulares; itemque ii qui ad tempus vel amovibiliter, v. gr., ob abstentiam vel infirmitatem Parochi, ad hujus supplendum officium deputati sunt, ut Viceparochi. — Bened. XIV, *Constit. cit.* — Imo Parochus duabus parochiis præpositus duplicem Missam recurrentibus festis tenetur applicare, nisi unio duarum parochiarum sit *plenaria* et *exstinctiva*, ita ut ex duabus ecclesiis parochialibus una prorsus ob exstinctionem tituli alterius evaserit. — *S. Congr. Conc.*, 11 Mart. 1774. — Onus illud *a fortiori*, prout declaravit SS. DD. Leo P. XIII. *Const. In suprema* 4 Jun. 1882, Episcopis incumbit post adeptam sedis possessionem, non vero Vicariis capitularibus. — *S. Congr. Rit.*, 12 Novemb. 1831. Missionarii autem et Vicarii apostolici Missas applicare minime tenentur, quamvis id ex Caritate deceat. — *S. Congr. de Propag. Fide,* April. 1862.

Quæsita.

362. — QUÆR. 1° *An Parochus valde pauper possit stipendium accipere pro Missa die Dominica celebranda?*

Resp. Neg. per se. Constat ex declaratione Bened. XIV, in præfata Constitutione, qua tamen Episcopis facultatem concedit cum talibus dispensandi, ut oblatum stipendium diebus festis recipere et pro offerente Sacrum applicare valeant, *dummodo in ipsa ecclesia parochiali Missam celebrent, et tot Missas infra hebdomadam celebrent, quot in diebus festis, infra eamdem hebdomadam occurrentibus, juxta peculiarem alterius intentionem obtulerint.* — *S. Lig. n.* 325.

QUÆR. 2° *An obligatio Missam pro populo celebrandi sit personalis?*

Resp. Affirm. Ratio est quia ea Parocho incumbit ut Pastori. Hinc Parochi debent per seipsos applicare Missam pro populo diebus Dominicis et festivis; nec ulla valet in contrarium consuetudo.

Ad dubium S. Congr. Concil. oblatum :

. *Quid censeri debeat de consuetudine, vi cujus Parochus diebus Dominicis et festis Missam privatam pro pio aliquo benefactore applicat, et, nullo legitimo impedimento detentus, onus celebrandi Missam in alium Sacerdotem transfert?*

Sacra Congregatio respondit : *Consuetudinem, de qua agitur, non esse attendendam.* Die 25 Septembris 1847, *in Mechlinien. — Vide D. Bouix, Tract. de Parocho, p.* 590.

363. — QUÆR. 3° *An prædictæ obligationi satisfacit Parochus per Missam privatam?*

Resp. : Affirmandum omnino videtur, quia reapse præceptum Ecclesiæ adimplet; nec tenetur Missam solemnem, aut aliqua certa hora fixam celebrare : quamvis Episcopus præscribere possit, ut Parochi per seipsos solemniorem Missam legant aut cantent. — *Ita D. Bouix, ibid., p.* 591, 592.

Insuper Parochus diebus Dominicis et festis Missam celebrare debet in propria ecclesia, et non in alia, quacumque consuetudine in contrarium non obstante. — *Sic S. Congr. Concil.,* 15 Septemb. et 17 Novemb. 1629. — *D. Bouix, Tract. de Parocho, p.* 591.

QUÆR. 4° *An Parochus vel Episcopus infirmus, aut alia de causa a celebratione impeditus, teneatur diebus festis per alium pro populo celebrare?*

Resp. : Affirmandum est, quia onus illud non est tantum personale sed simul reale, non secus ac onus prædicandi, quod consequenter per alium impleri potest et debet. — *S. Lig. n.* 327. — *S. Congr. Rit.,* 11 Maii 1720.

QUÆR. 5° *Si Parochus Vicarium deputaverit ad Missam pro populo celebrandam, an stipendium ipsi tribuere debeat?*

Resp. Affirm., quia ad Parochum pertinet curare, ut Missa parochialis seu pro populo celebretur, nec Vicarius tenetur stipendio carere.

QUÆR. 6° *An Parochus, qui non potuit sibi alium substituere ad celebrandum pro populo, uno vel altero die infra tempus Secessus* (Retraite pastorale), *tenetur postea ad totidem Missas applicandas pro populo?*

Resp. Affirmative ex responso *S. C. Conc.* ad DD. Maupoint, Episcopum S. Dionysii (Bourbon) *die* 14 *Dec.* 1859.

364. — QUÆR. 7° *An Pastores animarum teneantur pro populo celebrare in festis a* Pio VI *suppressis?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia Ecclesia illis diebus solum eximit fideles ab obligatione audiendi Missam, et abstinendi ab operibus servilibus; unde urgere pergit obligatio Parochi pro populo celebrandi, sicut prius urgebat. Constat ex variis Declarationibus S. Pœnitentiariæ.

QUÆR. 8° *Quænam sint festa a* Pio VI *suppressa?*

Resp. : Sunt sequentia : festa Apostolorum præter SS. Petri et Pauli solemnitatem; duæ feriæ quæ Pascha et Pentecosten sequuntur; Inventio S. Crucis; festa S. Annæ, S. Laurentii, S. Stephani, SS. Innocentium, S. Sylvestri, S. Michaelis, et S. Josephi. — *Vide dicta tom.* I, *n.* 476.

365. — QUÆR. 9° *An Pastores animarum in Gallia teneantur Missam*

celebrare pro ovibus diebus festis suppressis, et in Dominicam translatis ex concessione Pii VII, *anno* 1802?

Resp. Affirm., nisi aliquando Officium una cum solemnitate in Dominicam transferatur. — Constat ex variis decisionibus Sanctæ Sedis, præsertim ex Declaratione *S. Congr. Concilii Trid.* a Gregorio XVI approbata, in responso ad *Ill*mum *DD. Bouvier, Episc. Cenomanensem,* data die 14 Junii 1841, nec non ex responsione ad Illmum Archiep. Tolosanum die 6 Augusti 1842; iterum ex decisione *S. Congr.* die 25 Septembris 1847; et recentius ex Const. Pii IX, *Amantissimi,* 3 Maii 1858.

Quapropter ut obligationi huic satisfaciat Parochus, non illi sufficit applicare Missam pro populo Dominicis ad quas remittitur seu transfertur solemnitas Epiphaniæ Domini N., Corporis Christi, SS. Apostolorum Petri et Pauli, Patroni loci (non autem Titularis Ecclesiæ), et Immaculatæ Conceptionis, ubi ex Indulto Apostolico festum illud 2ª Dominica Adventus celebratur; sed præterea tenetur applicare Missam ipso die, quo præfatorum festorum Officia communiter in Ecclesia recitantur.

366. — QUÆR. 10° *Daturne aliqua præscriptio vel consuetudo contra obligationem applicandi Missam pro populo in festis suppressis aut translatis?*

Resp. Neg. Aperte constat ex Declaratione *S. Congr. Concilii* die 25 Septembris 1847, et præsertim ex Constit. Pii IX, *Amantissimi.*

QUÆR. 11° *Quænam sint festa a* Pio VII *suppressa, et in diem Dominicam translata pro Gallia?*

Resp. : Sunt sequentia : Circumcisio, Epiphania, solemnitas Corporis Christi, Purificatio, Annuntiatio, Nativitas, et Immaculata Conceptio B. Mariæ Virg., festa SS. Petri et Pauli, et Patroni Parœciæ. — *Recole dicta tom.* I, *n.* 476.

ARTICULUS III

DE OBLIGATIONE CELEBRANDI RATIONE STIPENDII

Principia.

367. — I. Licite accipi potest stipendium seu eleemosyna pro Missa, quam quis pro alio legere non tenetur. Stipendium enim non datur tanquam pretium vel compensatio Missæ, sed ut medium ad Ministri sustentationem. Constat etiam ex Scriptura Sacra (I Cor. IX, 13) : *Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt; et qui altari deserviunt, cum altari participant?*

II. Sacerdotes ex justitia tenentur Missam celebrare, et determinate applicare ad intentionem eorum qui ad hoc stipendium erogaverunt. Etenim intervenit cum iis pactum onerosum, quod titulo justitiæ, non secus ac in quovis alio contractu, servari debet. Unde Sacerdos, qui sive per se sive per alium Ministrum omittit applicare juxta intentionem illius, qui stipendium erogavit, ad restitutionem stricto jure tenetur.

III. Non potest Sacerdos per unicam Missam duplici stipendio satisfacere, sed pro singulis Sacrificium distinctum offerre debet. Ratio est 1° quia non constat certo, Sacrum pro pluribus oblatum singulis tantum prodesse,

quantum prodest pro uno solo applicatum, licet id probabilius sit; 2° quia sic Sacerdos in percipiendo honorario rationem honestæ sustentationis excederet; 3° quia hoc ipsum constat tum ex propositione 8ª ab Alexandro VII damnata, quæ sic se habet : ***Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa accipere, applicando petenti partem etiam specialissimi fructus ipsimet celebranti correspondentem;*** tum præsertim ex 12ª, ubi dicitur : ***Non est contra justitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, et Sacrificium unum offerre. Neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam promissione etiam juramento firmata danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.***

Quæsita.

368. — QUÆR. 1° *Quodnam censeatur justum Sacerdotis celebrantis stipendium?*

Resp.: Quantitas stipendii justi universaliter determinari non potest. Licet exigere stipendium statutum ab Episcopo vel a consuetudine. — *S. Lig. n.* 319.—Cui regulæ etiam Regulares sub gravi conformare se debent ex S. Congreg. Decreto apud *Benedictum XIV,* instit. LVI, n. 10. — *S. Lig. n.* 320. — Et quidem Episcopus saltem quoad eleemosynas manuales prohibere potest, ne stipendium minus taxa statuta accipiatur. — *Benedictus XIV, ibid.* — Attamen, sicut ex caritate vel amicitia, stipendium minus admitti potest, ita etiam ex dantis liberalitate majus recipere fas est. Potest pariter Sacerdos plus recipere pro labore extraordinario, v. gr., pro Sacro celebrando tali hora vel tali loco incommodo, etc.

QUÆR. 2° *An graviter peccet Sacerdos qui, accepto stipendio, Missam celebrare differt?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia violat contractum in re gravi. Constat etiam ex Decretis *S. Congr. Concilii,* ann. 1652. — *S. Lig. n.* 317.

369. — QUÆR. 3° *Quænam dilatio gravis censeatur?*

Resp.: *Controvertitur;* gravis sane videri potest dilatio, quæ tres menses excedit. — ***Ita communiter*** cum *S. Ligorio,* contra *alios,* qui annum integrum requirunt. — ***Probabilius*** autem non peccat graviter Sacerdos qui Missam promissam intra duos menses celebrat. In Missis autem celebrandis pro recenter defunctis, delatio unius mensis gravis reputanda est juxta *S. Ligor., Salmant., Lugo,* etc. — Insuper ad Episcoporum quoque statuta est attendendum. Certe vero peccat graviter Sacerdos, quoties Missam pro aliqua instante gratia impetranda petitam ac promissam intra tempus circumstantiis aptum celebrare omittit; et idcirco tenetur acceptum stipendium restituere, licet deinceps celebraverit.

Cæterum quamvis onera suscepta infra modicum tempus adimpleri nequeant, si tamen tribuens eleemosynam pro aliarum Missarum celebratione id sciat, et consentiat ut illæ tunc demum celebrentur, cum susceptis oneribus satisfactum fuerit, id non prohibetur. — *Sic S. Congr. Concilii.* — *Cavalieri, t.* V, *p.* 107, *ad duodecimum.*

QUÆR. 4° *An peccet graviter Sacerdos omittens celebrare Missam, si stipendium pro illa acceptum non sit materia gravis?*

Resp.: Affirmandum videtur, nisi forte stipendium adeo tenue sit, ut

Missa gratis promissa appareat. Ratio est, quia qui dedit stipendium, notabile detrimentum spirituale patitur. — *Ita S. Lig., et alii communiter* contra *alios.*

370. — QUÆR. 5° *An vel quomodo peccet omittens Missam gratis promissam?*

Resp. 1° : Non peccat, quoties non adest veræ promissionis contractus, sed promittens benevolum tantum propositum ostendit.

Resp. 2° : *Probabilius* peccat venialiter tantum, quando vera intercessit promissio, quia simplex promissio non obligat sub gravi, nisi, ut ait *Lugo*, promittens expresse sub gravi et ex justitia se obliget.

QUÆR. 6° *An possit Sacerdos per unum Sacrum satisfacere pluribus Missis gratuito promissis?*

Resp. Affirm., nisi specialiter promiserit, se pro nullo alio esse celebraturum, ut constat ex prop. 12ª ab Alex. VII damnata, supra *n.* 367. Ratio est, quia probabilius applicatio Sacrificii pluribus facta, tantum singulis prodest, quantum uni soli prodest; et aliunde non urget hic ratio justitiæ, quæ exigit ut pars tutior eligatur; nulla enim percipitur retributio. — *Ita Elbel, de Contr., n.* 337, etc.

QUÆR. 7° *An Simoniæ reus sit Sacerdos, qui præcipue intuitu stipendii celebret?*

Resp. Neg. per se, nisi nempe stipendium ut verum celebrationis pretium habeat; verum a peccato excusari non potest, cum odiosum maxime ac probrosum sit, quod sacro ministerio pecuniæ lucrandæ causa quis abutatur. Attamen non peccat Sacerdos qui accessorie celebret intuitu retributionis accipiendæ, præsertim si ipsi necessaria sit. Nec ulla labe maculatur qui accepto stipendio ad celebrandum determinatur, licet alias Sacrum fuisset omissurus; tunc enim non ratione stipendii, sed obligationis adimplendæ movetur. — *Ita communiter.*

371. — QUÆR. 8° *An Sacerdos possit Missam alteri celebrandam committere stipendium minus dando, quam ipse acceperit?*

Resp. Neg. Ratio est, quia ob speciem turpis lucri id prohibuit *S. Congregatio Concilii* Decreto approbato ab Urbano VIII, et confirmato ab Innocentio XII, ubi hæc habentur : *Omne damnabile lucrum Ecclesia removere volens, prohibet Sacerdoti, qui Missam suscepit celebrandam cum certa eleemosyna, ne eamdem Missam alteri, parte ejusdem Missæ sibi retenta, celebrandam committat.* Hinc et Alexander VII damnavit sequentem propositionem sub n° 9 expressam : *Post Decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.* Imo Benedictus XIV, Epistola encyclica *Quanta cura,* die 30 Junii 1741, pœna suspensionis ipso facto incurrendæ et Sedi Ap. reservatæ damnat Sacerdotem, qui, pro Missis celebrandis stipendia colligens majoris pretii juxta consuetudinem vel statuta locorum, Missas ibi, vel in locis ubi minora stipendia tribuuntur, celebrari curet, parte sibi retenta; Pius autem IX, Bulla *Apostolicæ Sedis,* eumdem afficit pœna excommunicationis latæ sententiæ summo Pontifici simpliciter reservatæ (*Excomm.* 12). — *V. S. Lig., n.* 321.

Excipe 1° nisi excessus stipendii traditus fuerit intuitu personæ, amici-

tiæ, paupertatis, gratitudinis, propinquitatis; 2° aut si alter Sacerdos, omnino sponte et non rogatus, excessum remittat. — *S. Lig., ibid.*, etc., *et alii communiter.*

372. — QUÆR. 9° *An qui retinet partem stipendii, teneatur ad restitutionem?*

Resp. Affirm. Ratio est, 1° quia hoc deducitur ex propositione damnata ab Alex. VII, superius relata. Propositio enim dicebat, Sacerdotem retinentem partem stipendii posse satisfacere per alium; ergo sequitur contradictoriam esse veram, illum scilicet non posse satisfacere : satisfactio autem non respicit tantum honestatem actus, sed etiam ejus justitiam; qui autem obligationi justitiæ non satisfacit, ad restitutionem tenetur; 2° quia Sacerdos, dividens stipendium, agit contra voluntatem dantis : voluntas enim dantis est, non solum ut Missa celebretur, sed ut pro tali stipendio celebretur. Neque enim gratuito erogare quidpiam ei vult, qui non celebrat. — *Ita S. Lig., n.* 322, inquiens hanc sententiam esse tenendam. — Cui autem fieri debeat restitutio, num danti scilicet eleemosynam, an celebranti, *controvertitur*. Potius celebranti facienda videtur. — *S. Lig., ibid.*

QUÆR. 10° *An Sacerdos, cui offertur pingue stipendium pro hodierna Missa, possit, hoc retento, rogare alium Sacerdotem ut celebret pro ipso, promittens celebrare die sequenti pro eodem, qui pro ordinaria eleemosyna est celebraturus?*

Resp : Controvertitur : I^a Sententia negat, quasi hoc non possit excusari a specie turpis lucri. — *Ita S. Lig., n.* 322, *dub.* 4; qui tamen addit, de gravi peccato damnandum id non videri.

II^a Sententia affirmat cum *Lacroix, n.* 134, *et aliis.*

373. — QUÆR. 11° *Quomodo taxandæ sint Missæ, pro quibus legendis testator summam aliquam pecuniæ reliquit?*

Resp. : Taxandæ sunt juxta loci consuetudinem vel diœcesis legem pro Missis privatis vigentem. Si autem taxavit ipse testator, sed infra loci morem, aut taxæ receptæ normam, ejus voluntati, quantum fieri potest, obsequendum erit; at si Missæ reducendæ fuerint, recurrendum erit ad Sedem Apostolicam, ut docet Benedictus XIV, *de Syn. diœc. l.* V, *c.* X, *n.* 1.

QUÆR. 12° *An Sacerdotes divites stipendium accipere possint?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia quisque operarius, sive dives sive pauper, mercede sua dignus est, ut dicit ipse Christus *Luc.* X, 7, et juxta Apost. I *Cor.* IX, 13. Aliunde si stipendium accipere non possint, et alioqui non tenentur sine stipendio celebrare, cum lex nulla adsit quæ eos ad sic celebrandum obliget, sæpius fideles Missas obtinere non poterunt. Constat insuper ex universali Ecclesiæ praxi. — *S. Lig., et alii communiter.*

374. — QUÆR. 13° *An moderator diarii religiosi certum numerum celebrandarum Missarum a clientibus* (abonnés) *loco annui stipendii acceptare possit?*

Resp. Affirmative. Constat ex Declaratione *S. Pœnitentiariæ.* Cum enim moderator cujusdam diarii religiosi a *S. Pœnitentiaria* postulasset, utrum tuta conscientia suum diarium dare posset Sacerdotibus ea conditione, ut celebrent numerum Missarum respondentem pretio, quod ab aliis pro diario solvitur? S. Pœnitentiaria die 6 Octobr. 1862, præfato dubio mature perpenso, respondit : *Affirmative, dummodo Missæ celebrentur?*

Consequenter illicitum non est dare libros de rebus ad Religionem spectantibus pro Missis celebrandis, dummodo æqualitas inter Missarum stipendia ac pretium operum servetur. Eadem enim ratio currit tum pro folio periodico, v. gr., singulis mensibus edito, tum pro integris operibus, quæ una vice eduntur et divulgantur.

Confirmatur recentiori decisione S. C. Conc., quæ, die 24 Apr. 1875, dubio VI sibi proposito : An improbandi sint moderatores vel administratores diariorum religiosorum, qui Sacerdotibus Missas celebrandas committunt, retento ex earum eleemosynis pretio diariis ipsis respondente in casu? ita respondit : *Negative : dummodo nil detrahatur fundatorum vel oblatorum voluntati circa stipendii quantitatem, locum, ac tempus celebrationis Missarum, exclusa quacumque studiosa collectione Missarum.*

Excludenda autem studiosa Missarum collectio ea est, quam anno præcedenti 9 Sept. 1874, eadem S. Cong. improbaverat, dixeratque coercendam ab Episcopis; nempe : *Bibliopolarum vel mercatorum agendi ratio, qui adhibitis publicis invitamentis et præmiis, vel alio quocumque modo Missarum eleemosynas colligunt, et Sacerdotibus, quibus eas celebrandas committunt, non pecuniam sed libros aliasve merces rependunt.* — *V. Acta S. Sedis, t.* VIII, *p.* 107 *et* 659.

375. — Quær. 14° *An Sacerdos ad bonos libros divulgandos possit per stipendium certis Missis a se celebrandis æquivalens eos emere et postea vendere pretio currente in librorum commercio, ita ut notabile lucrum inde percipiat?*

Resp. Neg., quia quælibet negotiatio occasione Missarum celebrandarum ob turpis lucri speciem interdicitur. Constat etiam ex responsione *S. Pœnitentiariæ* die 19 Novembris 1863. Cum enim hæc fuissent postulata : « 1° Sacerdos, sub prætextu libros religiosos divulgandi, potestne, tuta con- « scientia, hos emere et postea vendere pretio currente apud bibliopolas, « ita ut 20, 30 vel 40 pro centum lucretur? — 2° Potestne Missarum « stipendia accipere pro venditis libris, et ementi offerre gratuito libros « lucro percepto proportionatos? — 3° Idem Sacerdos potestne vendere « prædictos libros aliis Sacerdotibus stipendio Missarum carentibus, cum « obligatione Missas pretio horum librorum respondente celebrandi, ita ut « ipse lucrum 30, 40 vel 50 pro centum obtineat?

« S. Pœnitentiaria, præfatis dubiis mature perpensis, rescripsit, *quod-* « *libet negotiationis vel mercaturæ genus relative ad Missas celebrandas* « *Sacerdotibus prohiberi Jure canonico, et speciatim Constitutione Be-* « *nedict. XIV,* Apostolicæ servitutis. *Quod si prædicto Sacerdoti dubium* « *quodpiam remaneat, illud S. Pœnitentiariæ exponat.* »

376. — Quær. 15° *An administratores Ecclesiarum possint aliquid sibi retinere ex Missarum eleemosynis pro expensis altarium, luminum,* etc.?

Resp. Neg., nisi Ecclesiæ alios reditus non habeant; et tunc nullatenus excedi debet valor expensarum quæ pro ipso Missæ Sacrificio necessariæ sunt; imo et curandum est, ut, expensis deductis, adhuc ex pecuniis quæ supersunt tot Missæ celebrentur, quot fuerunt præscriptæ ab offerentibus eleemosynas. — Ita statuit *S. Congr. Concilii* (apud *Lacroix, n.* 95, *et S. Lig., n.* 322). — Archipresbyter autem non tenetur ad ministranda uten-

silia celebrantibus adventitiis, nisi expensis eorum solutis. — *Sic S. Congreg.*, die 18 Martii ann. 1686. — *S. Lig. n.* 322[1].

QUÆR. 16° *An restituere debeat, qui accepto stipendio ad Missam in altari privilegiato celebrandam, eamdem in alio altari celebrat?*

Resp.: Negandum videtur; sed tenebitur ad lucrandam indulgentiam plenariam defunctis applicabilem, ut sunt indulgentiæ *Viæ Crucis*, etc. Sic enim proportionata compensatio tribuitur. Si tamen stipendium majus ordinario ad hoc acceperit, excessum restituere tenetur. — *Ita S. Lig.*, *n.* 329. — *Elbel, n.* 210. — *Sporer, n.* 137 *et* 355.

Si autem quis accipiat stipendium, ea lege ut celebret in loco certo, v. gr., ad statuam miraculosam, vel in sacello ut populus Missam audiat, vel certo tempore, v. gr., die sabbati in honorem B. Virginis, ita ut locus et tempus per se intendantur non potest retinere stipendium, nisi Missam tempore et loco præscripto legerit. Ratio est, quia alias dans stipendium graviter invitus censetur. Secus vero, si tempus et locus per se non intendantur.

377. — QUÆR. 17° *An obligatus ex stipendio ad celebrandum in altari privilegiato pro defuncto debeat legere Missam* de Requiem, *quando ritus id permittit?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia ad indulgentias lucrandas id requiritur. Diebus vero quibus prohibentur Missæ *de Requiem*, Sacerdos lucratur indulgentias legendo Missam diei, ut pluries a *S. Congr.* declaratum est. Ita ad postulatum: *Utrum qui celebrant in altari privilegiato pro singulis diebus debeant semper uti paramentis nigris, diebus non impeditis, ut privilegii indulgentiam consequantur?* Respondit S. Rit. Congreg. *Affirmative,* die 11 Aprilis 1840. — S. *Lig. n.* 339.

QUÆR. 18° *An obligatus ex stipendio ad legendam Missam* de Requiem, *vel votivam, satisfaciat si aliam Missam dicat?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia Missa eadem est quoad substantiam; et si adsit justa ratio, nullum erit peccatum. Hinc si Rubricæ non permittant ea die legi Missam vel *de Requiem* vel votivam, debet legi Missa diei, et sic vere satisfit obligationi. Qui autem absque legitima ratione id facit, a peccato veniali excusari non potest; nec propria devotio ut ratio sufficiens habetur. — *Ita S. Lig., n.* 328, etc.

QUÆR. 19° *An stipendium percipi possit pro Missa in die Commemorationis omnium fidelium defunctorum celebranda?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia non omnes Sacerdotes tenentur hac die Missam applicare pro omnibus defunctis, imo nec celebrare obligantur. Possunt igitur Missam applicare ad libitum et pro omnibus defunctis in Purgatorio degentibus, vel pro aliquibus tantummodo. Constat ex Decreto *S. Congr.* die 4 Aug. 1663. Hoc autem posito, nihil prorsus obest, quominus stipendium pro Missa accipi possit. — *Ita communiter.* — *S. Lig., n.* 338.

[1] Huc facit responsio data, die 9 Sept. 1874, a S. C. Conc. ad dubium VII; An liceat Episcopis sine speciali S. Sedis venia ex eleemosynis Missarum, quas fideles celebrioribus sanctuariis tradere solent, aliquid detrahere, ut eorum decori et ornamento consulatur, quando præsertim ea propriis reditibus careant? — Emi Patres respondendum censuerunt: *Ad VII: Negative, nisi de consensu oblatorum.* — *Acta S. Sedis, t.* VIII, *p.* 108.

APPENDIX

PRO SACERDOTIBUS SOCIETATIS JESU

378. — I. Sacerdos Societatis neque pro se neque pro alio stipendium Missarum, quas legit, acceptare potest. Idem servandum etiam de aliis quibuslibet sacris ministeriis. Constat ex *Instituto Societatis*, *passim*. *Vide* præsertim *Epitomen nov. ed.*, *p.* 185. — *Lacroix*, *l.* IV, *n.* 136.

II. Si pecunia pro Missis offeratur Sacerdoti Soc. vel Communitati, potest per Superiorem admitti, non quidem cum obligatione, sed cum promissione dicendi titulo gratitudinis aliquas Missas, vel etiam unam aut alteram singulis annis. — *Ita Castropalao*. Sicque declarasse *Mutium Vitelleschi* Generalem testatur *Burghaber*, centuriæ III cas. 25. — *Lacroix*, *l.* VI, *part.* II, *n.* 146.

III. Item potest pecunia accipi liberaliter oblata, et vicissim liberaliter possunt promitti Missæ, ita tamen ut posterior promissio, non sit velut compensatio seu solutio reciproca quasi pro stipendiis, sed mero eleemosynæ titulo pecunia admittatur; adeo ut offerens plane intelligat, accipi non posse alio nomine, et hoc eodem eleemosynæ titulo ipse largiatur. — *Lacroix*, *l.* VI, *part.* II, *n.* 146.

Hinc resolves.

379. — 1° Sacerdos Soc., cui pecunia offertur pro Missis legendis, potest dicere offerenti, se Missas gratis lecturum ad ipsius intentionem, et vicissim rogare ipsum ut liberaliter applicare velit pecuniam oblatam ad hanc vel istam piam causam; sic offerens habebit duplicatum fructum : ordinarium scilicet Missæ, deinde cooperationis ad illam piam causam. — *Ita* expresse *Lacroix*, *ibid.*

2° Titius Sacerdos Soc. legere potest Missas ad intentionem Sempronii Sacerdotis sæcularis, qui stipendia pro Missis legendis acceperit, quando hic nec ea utpote consumpta restituere possit, nec satisfacere pro omnibus Missis; quia in istis circumstantiis Titius censetur gratis ex pura caritate Missas celebrare, uti ex declaratione *Claudii Aquiviva* colligit *Lacroix*, *l.* IV, *n.* 138.

3° Si Titius Sacerdos Soc. non recipiat quidem stipendium, attamen circa illud disponat, v. gr., dicat Caio : Da stipendium huic pauperi, et ego ad intentionem tuam legam Sacrum; vel si dicat Sempronio : Tu accepta stipendium, ego vice tui Sacrum legam; illicite agit, quia dum sic disponit circa stipendium per contractum *facio ut des*, virtualiter accipit stipendium illudque redonat alteri; quorum utrumque est contra votum paupertatis. — *Pellizarius*. — *Lacroix*, *l.* IV, *n.* 138. — *Sanchez*, etc.

4° Si Paulus vir Soc. pro Capellano ex fundatione obligato in canenda Missa suppleat, minime peccat, quamvis Capellanus suos proventus recipiat, quia Paulus de nulla re disponit. Idem dicendum est, si concionetur, aut aliud munus exerceat pro aliquo, qui inde consueta honoraria percipiat. — *Lacroix*, *l.* IV, *n.* 139.

380. — 5° Si Sempronius Parochus, accepto jam stipendio, roget Titium

Sacerdotem Soc., ut pro eo suppleat in Missa legenda, Titius licite supplebit, modo nihil de stipendio disponat. — *Lacroix, l.* IV, *n.* 139. — *Vasquez.* — *Salas.* — *Castropalao* contra *Sanchez.* — Ratio est quia stipendium a Titio ne virtualiter quidem recipitur, cum nihil disponat circa illud, estque omnino indifferens illi, qui stipendium erogavit, a quolibet Missa legatur. — *Confirmatur :* Si Titius, iturus Parisios in favorem Sempronii, gratis ferret litteras, ad quas ferendas Sempronius esset mercede conductus, utique Titius non ageret contra paupertatem, nec censeretur sibi acquirere, et Sempronio, donare mercedem. Ergo similiter in nostro casu. — *Lacroix, ibid.*

Dices : Sempronius non habet jus vel titulum retinendi illa stipendia, nisi mediantibus Missis Titi; ergo Titius, legens Missas, confert illi jus et titulum retinendi stipendia, ac proinde idem est ac si stipendia acceptaret et daret Sempronio.

Resp. Neg. ant.; nam Sempronius jus et titulum retinendi habet vi contractus innominati : *do ut facias,* quo obligatur ad Missas legendas sive per se, sive per alium; hoc autem onere levatur a Titio, qui tantum ponit Missas velut conditionem, sine qua non posset Sempronius frui illo jure et titulo retinendi stipendia. — *Lacroix, ibid.*

Dices iterum : Saltem obstat Decretum VIII *Cong. XII,* prohibens ipsimet Generali, ne Missas, quæ ad ejus intentionem celebrantur a Sacerdotibus Societatis, applicet secundum intentionem cujuscumque alterius, qui inde lucrum reportare possit.

Resp. Neg. anteced.; nam in positivis non valet illatio a majori vel a pari; adsunt autem rationes, cur hæc prohibeantur Generali, non autem aliis, v. gr., necessitates Societatis, etc. : ergo illud Decretum quoad alios nihil facit. — *Lacroix, ibid.*

QUÆR. *Quænam in Soc. sit obligatio quoad Missas aut preces injungi consuetas?*

Resp. 1° : Religiosi Soc., qui preces et Missas injunctas non persolvunt, *per se* loquendo non peccant, quia nullum stricte imponitur præceptum; neque alia est obligatio, nisi ex Regula, quæ *per se* sub peccato non obligat. — *Suarez, et alii communiter.* — Attamen peccabunt Superiores, si ex negligentia non curent, ut designentur qui Missas celebrent, vel orent, præsertim pro benefactoribus et fundatoribus. Sic responsum est Romæ anno 1604. Non satisfaciunt vero Regulæ, qui Missas legendas per alios legunt, quia est onus personale. — Sic responsum *Prov. Rheni* ann. 1634. — Attamen satisfacit rogans alium, ut vice sua hodie vel hac hebdomada celebret, alio ipse die vel alia hebdomada compensaturus. Item satisfaciunt qui, prævidentes difficultatem pro hebdomada sequenti, Sacra in hebdomada, quæ præcedit, anticipant. — *Lacroix, l.* VI, *part.* II, *n.* 168.

Resp. 2° : Missæ pro defunctis Soc. injunctæ non obligant sub mortali, sive determinentur per generales Ordinis Constitutiones, sive ex particularibus Regulis, sive ex Superiorum præscripto. Ratio est, quia ista habent tantum rationem simplicis mandati, nisi præceptum obedientiæ accedat. — Six ex judicio omnium, ut testatur *Pelliz., tom.* I, *tract.* V, *c.* IX, *n.* 12. — *Lacroix, ibid., n.* 169.

Resp. 3° : Missæ affixæ tempori, v. gr., quæ legi debent qualibet hebdo-

mada vel quolibet mense, si hoc tempore ob impedimentum vel morbum non potuerint celebrari, non necessario postea supplendæ sunt, sed omitti possunt. Sic responsum est *Prov. Rheni* ann. 1585. E contrario si ex negligentia omissæ sint, postea suppleri debent. — Sic responsum est *Prov. Tolosanæ* ann. 1629. — *Lacroix, ibid., n.* 171.

Resp. 4° : Si Missæ vel preces indicentur ad tempus indefinitum, satis est eas dicere ad duos vel tres menses. — Sic responsum est *Prov. Neapol.* ann. 1603. — *Lacroix, ibid., n.* 172.

CAPUT IV

DE TEMPORE ET LOCO CELEBRATIONIS

ARTICULUS I

DE TEMPORE CELEBRATIONIS

Principia.

381. — I. Licet celebrare quotidie, imo laudabile id est, nisi obstet celebrantis indignitas, aut specialis Ecclesiæ prohibitio. Prohibet autem Ecclesia, ne celebretur Missa in die Parasceves, seu Feria VI Hebdomadæ majoris; item ne absque necessitate plura Sacra fiant in eadem ecclesia Feria V et Sabbato ejusdem Hebdomadæ. Sic ex variis Congregationis Rituum Decretis constat. — *S. Lig., n.* 350.

II. Non licet *ordinarie,* et speciali privilegio secluso, celebrare ante auroram nec post meridiem, nec ante Officii matutini recitationem. Sic enim in Rubricis Missalis habetur : *Missa privata saltem post Matutinum et Laudes quacumque hora ab aurora usque ad meridiem dici potest.* — Licet tamen Missam ante auroram inchoare, modo ante auroram non absolvatur. Licet pariter celebrationem ultra meridiem protrahere, modo saltem meridie incipiatur; tempus enim auroræ et meridiei non *mathematice,* sed *moraliter* accipiendum est. — *S. Lig., n.* 341, *et alii.*

III. Pari modo privilegium celebrandi una hora ante auroram vel post meridiem, intelligi debet de una hora ante vel post tempus pro aliis non privilegiatis assignatum : alioquin enim privilegium parum prodesset. — *Ita S. Lig., n.* 346, *et alii communiter.*

Quæsita.

382. — QUÆR. 1° *An peccet graviter qui celebrat ante auroram aut post meridiem?*

Resp. Affirm., si multum præveniat, aut protrahat tempus ab Ecclesia statutum; secus vero, si mutatio sit levis; imo si justa adsit causa, omni culpa vacabit. Qualis autem censeatur immutatio notabilis, *controvertitur.* Juxta communiorem et probabiliorem sententiam gravis non habetur, nisi celebratio hora integra ante vel post tempus statutum incipiatur. — *S. Lig. n.* 346.

QUÆR. 2° *Quandonam liceat tempus celebrationis antevertere vel protrahere?*

Resp. 1° : In necessitate, v. gr., ut morituro ministretur Viaticum, quo casu liceret etiam media nocte celebrare. 2° Ubi est mos rationabilis, v. gr., ut opifices et famuli summo mane possint Sacrum audire. 3° Vi privilegii a Papa concessi vel facultatis ab Episcopo, aut etiam a Prælato religioso quoad subditos, in casu aliquo particulari datæ rationabili de causa. 4° Quando secus magna pars populi Missa careret; ex causa itineris, solemnioris alicujus funeris, concionis, publicæ supplicationis, collationis Ordinum, saltem per unam aut alteram horam. — *Vide S. Lig., n.* 343 *et seq.*

QUÆR. 3° *Quale peccatum sit celebrare Missam ante recitationem Matutini?*

Resp. Probabilius est peccatum veniale tantum, quia in hoc nulla apparet gravis deordinatio, nisi ex contemptu et habitualiter absque ulla causa fiat. Causa autem quælibet rationabilis ob omni peccato excusat. — *Ita S. Lig., cum aliis communiter.*

383. — QUÆR. 4° *An liceat sæpius in die celebrare?*

Resp. Neg. generatim loquendo ex hodierna praxi Ecclesiæ, licet olim prohibitum non fuerit. Constat ex variis locis Juris can. et ex Decreto Bened. XIV, 16 Martii 1746.

Excipe 1° festum Nativitatis Domini, in quo licet celebrare tres Missas; 2° Si Pastor ante ablutionem moneatur de communicando infirmo, et suam jam Hostiam sumpserit, nec alius Sacerdos jejunus reperiatur. — *Ita communiter.* — *S. Lig. n.* 351.

QUÆR. 5° *Quandonam liceat Missam bis in die celebrare de licentia Episcopi?*

Resp.: Permittente Episcopo Missa bis ab eodem Sacerdote celebrari potest diebus Dominicis et festis de præcepto, si gravis causa seu aliqua necessitas id exigat; non vero ob solam consuetudinem. — Bened. XIV, Const. *Declarasti nobis,* et Const. *Consuluisti de celebrat. Missæ.* Fuit autem reprobatus a S. C. Rit. abusus bis celebrandi in eadem ecclesia, in qua jam plura Sacra facta fuerant, et fuit responsum : *Non expedit, et est abusus eliminandus* (22 Maii et 11 Sept. 1841).

QUÆR. 6° *Quandonam censeatur adesse necessitas bis in die celebrandi?*

Resp.: In triplici casu juxta communem theologorum sententiam, nempe 1° cum Parochus duas habet parochias regendas, nec incolæ unius in ecclesiam alterius se conferre possunt, nec habetur copia alterius Sacerdotis, qui in alterutra celebrare queat; 2° cum in eadem parochia aliqua pars populi nimis distat ab ecclesia, et facile convenire posset in aliquod sacellum, vel in aliam ecclesiam; ad Episcopum Lingonensem an. 1847, responsum fuit, ad id sufficere, si communitas aliqua constans viginti personis uno milliario ab ecclesia distet (*Revue des sciences ecclésiastiques, tom.* VI, *Juillet* 1862, *p.* 93, 94); — 3° cum populus in ecclesiam parochialem nimis angustam confluere totus non potest, nec adest alius Sacerdos, qui aliam Missam celebrare possit : tunc enim Episcopus Parocho permittere potest, ut bis in eadem ecclesia Sacrum faciat. — *V. Bouix, de Parocho, n.* 470. — *Revue des sciences ecclésiastiques, ibid.*

QUÆR. 7° *An qui binas Missas celebrat possit duplicatum stipendium accipere?*

Resp. Neg.; idque stricte prohibuit Pius IX. — *Ita S. C. Conc.,*

25 Sept. 1858, *in una Galliarum.* — An vero supplementum pensionis, quod plerumque tribuitur Sacerdoti binas Missas celebranti, *intuitu defatigationis*, habeat rationem stipendii?

S. Congr. Conc. respondit *Negative*, mens. Martio 1861.

QUÆR. 8° *Liceretne in hoc casu duplex stipendium accipi ea lege, ut alterum stipendium in pium usum expendatur?*

Resp. Negative sine Indulto Summi Pontificis, quod quidem Pontifex Archiepiscopo Coloniensi concedere noluit. — *Ita S. C. Conc.* 21 Martii 1863.

384. — QUÆR. 9° *An liceat in nocte Nativitatis Domini celebrare omnes tres Missas ante auroram?*

Resp. Neg. sine licentia Episcopi ex juxta causa, vel sine Indulto Apostolico. Id enim expresse prohibet Rubrica Missalis, quæ sic habet: *Prima Missa dicitur in nocte; secunda in aurora; et tertia in die.* Constat etiam ex Decreto S. *Congr. Rit.* edito die 18 Decemb. 1702, quod ita se habet: *Non licet in media nocte Nativitatis Domini celebrare successive duas alias* (Missas) *et Communionem sacram exhibere.* — *S. Lig. n.* 383.

QUÆR. 10° *Per quale temporis spatium Missa lecta durare debeat?*

Resp.: Regula generalis est, Missam nec longiorem esse debere dimidia hora, ne adstantes tædio afficiantur, nec breviorem tertiæ horæ parte, quia secus non poterit decenter celebrari. Non excusabis autem a peccato mortali Sacerdotem, qui Sacrum faciens non attingat horæ quadrantem, juxta illud distichon usu receptum :

Uno si fuerit brevior tua Missa quadrante,
Mortalis culpæ crederis esse reus.

Rationem affert *S. Ligorius*, quia tam brevi spatio committere necessario debet duos graves defectus, alterum gravis irreverentiæ erga Sacramentum, alterum gravis scandali erga populum. Optandum est autem, cunctisque Sacerdotibus enixe commendandum, ut in Sacro faciendo dimidiam horam expleant.

385. — QUÆR. 11° *Quantum temporis peracto Sacro, gratias Deo agendo impendi debeat?*

Resp.: Nulla datur regula omnino certa. Sed benigniores quartam horæ partem saltem requirunt. — S. *Lig.* enixe suadet, ut saltem semihora huic pio exercitio impendatur a Sacerdote, qui fidelibus exemplum præbere debet. De ea re S. Alphonsus, *lib.* VI, *n.* 400, et *Prax. Confess., n.* 156.

ARTICULUS II

DE LOCO CELEBRATIONIS

Principia.

386. — I. Non licet communiter celebrare, nisi in ecclesia, eaque consecrata vel saltem benedicta, quæ non sit polluta, execrata aut interdicta. Constat ex Conc. Trident., *sess.* XXII, *decreto de observandis et vitandis in celebratione Missæ.*

Quoad ecclesiam pollutam et execratam vide infra *Quær.* 2° et 3°. De ecclesia vero interdicta in *tractatu de Censuris* versus finem dicemus *n.* 1002 *et seq.*

II. Episcopus non potest amplius, ut olim, concedere facultatem celebrandi in domibus privatorum, neque in Oratorio privato. *Trid., sess.* XXII, *in decr. modo citato.* Constat etiam ex declarat. *S. C. Conc.* 27 Maii 1617, 23 Jan. 1847, in qua dicitur : *non licere ulli Episcopo hujusmodi licentias concedere, ne pro actu quidem transeunte; hanc facultatem esse soli Rom. Pontifici reservatam.* (*Revue des sciences eccl., Sept.* 1862, *tom.* VI, *p.* 265.) Excipitur tamen, si graves adsint causæ et urgentes, et per modum actus transeuntis tantum. — *S. Congr. Conc. modo cit.,* 27 Maii 1617, et 20 Decemb. 1856.

III. Potest tamen Episcopus facultatem concedere Sacrum faciendi in Oratoriis publicis, seu quorum aditus omnibus patet, et ibi peragendi cæteras functiones sacras quæ non sunt stricte parochiales. Attamen permittere non potest ut ibi asservetur SS. Eucharistia, absque Pontificis Indulto, nisi adsit immemorabilis consuetudo; ita *S. C.,* 27 Aprilis 1709. Privilegium tamen est Regularibus vota solemnia emittentibus, ut SS. Eucharistiam in suis ecclesiis asservent.

Quæsita.

387. Quær. 1° *In quibus præterea Oratoriis Episcopi possint dare licentiam celebrandi?*

Resp.: Permittere possunt, ut id fiat in omni loco religioso et pio, imo et in omni loco decenti, ob publicam aliquam utilitatem, v. gr., in Oratoriis publicorum carcerum. Locus autem *religiosus* ille dicitur, in quo pietatis et misericordiæ opera exercentur, et Episcopi aut alterius Præsulis ecclesiastici auctoritate erectus est. Talia sunt Monasteria, quælibet religiosæ Communitates, Seminaria, etc. Locus vero *pius* ille vocatur, qui ad pietatis et misericordiæ opera constituitur, et deputatur etiam sine Episcopi aut ecclesiastici Præsulis auctoritate. Unde Hospitalia et Orphanotrophia quælibet haberi debent ut loca pia, in quibus proinde Episcopus permittere potest erectionem Oratorii, etiamsi ejusmodi loca a potestate civili erecta et constituta fuerint. — *Sic S. C. Conc.,* 27 Martii 1847. — Recole dicta *de Oratoriis privatis et publicis, tom.* I, *n.* 348.

388. — Quær. 2° *Quomodo ecclesia polluatur, et quomodo reconciliari debeat?*

Resp. ad 1um : *Polluitur,* seu *violatur* ecclesia, quando in ea exercentur actiones quædam turpes vel indecentes et loco sacro injuriosæ, ob quas indecens reputatur, ut ibi offeratur Hostia immaculata, et divina Officia celebrentur, donec reconcilietur.

Polluitur itaque ecclesia 1° per homicidium voluntarium et injustum; 2° per effusionem sanguinis humani ex percussione, aut vulnere graviter injurioso; 3° per effusionem humani seminis mortaliter malam; 4° per sepulturam non baptizati, seu infidelis. Excipe probabilius, si sit catechumenus; quia non censetur infidelis. Item si sit infans, cujus parentes sint christiani, quia tunc parentes pro ipso Baptismum desiderant. — *Ita Pichler.* — *Gousset, n.* 310, contra *alios;* — 5° per sepulturam non baptizati

nominatim excommunicati; non vero si sit quidem excommunicatus, sed non vitandus. De his constat ex Jure canonico. — *Vide S. Lig., n.* 362. Sed ut ecclesia censeatur polluta, hæc crimina debent esse notoria, ita ut nullo modo celari possint. Debent etiam patrari in ipsa ecclesia, non vero tantum in turri, tecto, in sacristia, aliisve cameris ecclesiæ adhærentibus. — *S. Lig. n.* 362 *et* 364.

389. — *Resp.* ad 2um : 1° Si ecclesia fuit tantum *benedicta*, reconciliari potest a Sacerdote delegato ab Episcopo cum orationibus consuetis, et cum aqua ab Ordinario benedicta. Si tamen talis aqua facile non haberetur, ab ipso Sacerdote delegato ad ecclesiam reconciliandam benedici posset. — *S. Lig. n.* 363.

2° : Si vero ecclesia illa fuerit *consecrata*, reconciliari debet ab ipso Episcopo, vel a Sacerdote delegato a Papa juxta ritum Pontificalis Romani. Attamen si non possint omitti divina Officia sine gravi incommodo, Episcopus aliquo impedimento detentus delegare potest Sacerdotem ad ecclesiam benedicendam simplici benedictione, donec ipse eam consecrare possit. — *Cabassut*, etc.

Oratoria autem privata, licet benedicta et ad cultum deputata, non censentur pollui; et ideo reconciliatione non indigent.

390. — QUÆR. 3° *Quomodo ecclesia execretur, vel ad cultum idonea reddatur?*

Resp. 1° : Ecclesia execratur, cum amittit suam benedictionem, vel consecrationem. Censetur autem execrari, quando totaliter vel ex maxima parte corruit, vel destruitur, ita ut de novo, saltem ex majori parte, ædificari debeat, aut si omnis parietum crusta, vel major saltem pars simul auferatur. — *S. Lig. n.* 368.

Resp. 2° : Ecclesia execrata, iterum benedicenda vel consecranda est, juxta ritum et formam præscriptam pro benedictione vel consecratione ecclesiarum.

Altare autem fixum consecrationem amittit, cum mensa seu lapis superior a stipite suo amovetur.— *Sic S. Congreg. Rit.*, 15 Maii 1819.—Altaria sive portatilia sive fixa suam consecrationem amittunt per fractionem tumuli, in quo reconduntur sacræ Reliquiæ, vel per earumdem amissionem.— *S. Congreg. Rit.*, 23 Sept. 1848.—Nec sufficit in illis tumulari alias Reliquias authenticas; sed altaria denuo sunt consecranda. — *Sic S. Congr. Rit.*, 7 Decemb. 1844.

Demum vasa sacra, et aliæ res consecratæ execrantur, quando formam suam amittunt, nec amplius, ad usum suum inservire possunt.

Ex dictis porro patet, quale sit discrimen inter pollutionem ecclesiæ et ejus execrationem. Polluta ecclesiæ parte, integra ecclesia pollui censetur, etiam cum cœmeterio adjacente. E contrario execrata ecclesia, non ideo execratur cœmeterium, nec altaria fixa et integra consecrationem amittunt.

CAPUT V

DE MODO CELEBRANDI

Nempe 1° de requisitis ad Missam; 2° de Rubricis.

ARTICULUS I

DE REQUISITIS AD MISSAM

391. — Hæc requiruntur : 1° altare lapideum, fixum vel portatile, ab Episcopo consecratum; 2° mappa triplex ex lino vel cannabe confecta; 3° vestes sacræ, seu ab Ordinario benedictæ; 4° calix et patena consecrata; 5° corporale lineum vel ex cannabe, ab Ordinario benedictum; 6° palla pariter linea vel ex cannabe; 7° purificatorium lineum; 8° Missale cum pulvillo; 9° crucifixus, non vero sola crux; 10° candela duplex accensa ex cera; 11° bursa, velum, manutergium, ampullæ vitreæ; 12° minister masculus.

Vestes porro benedicendæ ad Ordinario sunt *amictus*, *alba*, *manipulus*, *stola*, *casula*, et probabilius etiam *cingulum*. Cætera paramenta benedictione non indigent. Cum corporali autem probabilius benedici debet et palla : secus autem probabilius dicendum est de purificatorio. Quoad mappas vid. Quæst. — *Vid. S. Ligor., a n.* 376 *ad n.* 389[1].

Quod ad candelas autem attinet, in Missis privatis non licet plures, quam duos cereos accendere, nisi celebret Episcopus, vel nisi solemnitas quædam extraordinaria aut SS. Sacramenti expositio majorem numerum exigat. — *De Herdt.*

Quæsita.

392. — QUÆR. 1° *An mappæ necessario debeant esse benedictæ?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia id in Rubrica præscribitur, et, quidquid dicant nonnulli, non apparet ratio sufficiens agendi contra Rubricam, qua sic statuitur : *Altare operietur tribus mappis... ab Episcopo vel ab alio habente potestatem benedictis.* Celebrare tamen supra mappam non benedictam, culpam venialem non excedit, et proinde urgente rationabili causa omni culpa caret, juxta *S. Lig., n.* 375.

QUÆR. 2° *An sit mortale celebrare sine ulla veste sacra, aut sine stola, vel alba, casula, manipulo vel cingulo?*

Resp. 1° : Est mortale celebrare sine ulla veste sacra in omni casu ex quacumque causa. 2° Item celebrare sine casula, vel alba, aut stola et manipulo simul. 3° Probabiliter non est mortale celebrare sine manipulo, vel sine manipulo benedicto. Item celebrare sine amictu, saltem pro iis qui illo non utuntur ad tegendum caput, sed tantum humeros. Idem etiam dicendum de celebratione sine cingulo; unde ab his omnibus causa rationabilis facile excusat.

393. — QUÆR. 3° *An color vestium sit de præcepto?*

Resp. Affirm., quia omnes Rubricæ, quæ respiciunt cæremonias Missam

[1] Singulis vestibus specialis in Pontificali attribuitur benedictio, in Rituali autem et Missali una generalis tantum reperitur inserta pro indumentis sacris. Porro, quando Sacerdos inferior, ex delegatione Episcopi, aliquod indumentum, sive sacerdotale sive leviticum, benedicit, mandavit S. C. R. 16 Mart. 1876, in Blesen., ut : *Sacerdotes subdelegati utantur benedictione, quæ legitur in Rituali Romano.* — *Act. S. Sed. vol.* XIII, *p.* 83.

concomitantes, ut præceptivæ habentur. Attamen hæc Rubrica obligare sub gravi non videtur, nisi scandalum adsit, v. gr., si die Paschatis vel alio solemni Missa celebraretur vestibus nigris. Hinc causa non adeo gravis ab hoc præcepto excusare potest. — *S. Lig. n.* 378.

QUÆR. 4° *Quinam colores in paramentis requirantur?*

Resp. : Requiruntur paramenta *albi, rubri, viridis, violacei* et *nigri* coloris. — Omnino reprobantur paramenta ex telis sericis vitreis confecta. Sic *S. Congr. Rit.,* 11 Septemb. 1847, *in Atrebatensi.* — Pariter reprobantur paramenta varii coloris (gallice *de toutes couleurs*), quæ propter flores cujusque coloris immixtos non pauci volunt omni festo posse adhiberi. Hæc *S. Congr. Rit.* prohibuit die 23 Sept. 1837, atque adeo illum colorem tantummodo repræsentare possunt, qui primarius est et prædominans.

Prohibentur omnino paramenta *flavi* et *cærulei* coloris. — *Sic S. Congr. Rit.,* 12 Nov. 1831. — Permittuntur tamen paramenta ex aurea tela (*drap d'or*), quæ juxta usum *Urbis* pro albo et rubro colore adhibentur.

394. — QUÆR. 5° *An calix et patena sub gravi vel sub levi tantum consecrari debeant; et ex quanam materia sint conflanda?*

Resp. ad 1um : Consecrari debent *sub mortali;* præceptum enim circa rem gravem versatur. — *S. Lig. n.* 379. — *Gousset, n.* 323.

Resp. ad 2um : Ex præsenti disciplina, calicis saltem cuppa debet esse aurea, vel argentea intus inaurata. In casu vero necessitatis calix ex stanno vel ex cupro adhiberi posset. Patena esse debet ex auro, vel argento inaurato.

QUÆR. 6° *An calix et patena consecrationem amittant, si inauratio pereat?*

Resp. Affirm. Igitur post novam deaurationem consecratione nova indigent. Sic ex recenti Declaratione *S. Congr. Rit.,* die 14 Junii 1845. Roganti enim Leodiensi Episcopo, *utrum calix et patena suam amittant consecrationem per novam deaurationem, et sic indigeant nova consecratione,* S. Congr. respondit : *Affirmative amittere nimirum, et indigere juxta exposita.* Exinde controversia dirimitur, quæ prius exsistebat.

Ceu abusus autem habendum est, quod Sacerdos *execrari* velit prædicta vasa sacra, antequam ea reficienda vel iterum refundenda tradat artifici. Debent ergo ei tradi, si opus sit, quin Sacerdos vel directe manu, vel aliquo mediante instrumento conetur ea execrari. — *Sic S. Congr. Rit.* in Decreto gen. die 23 April. 1822.

395. — QUÆR. 7° *An alba, amictus, mappulæ, corporale, purificatorium, palla, necessario debeant esse ex lino vel cannabe?*

Resp. Affirm. quoad omnia. Sic ex praxi et præcepto Ecclesiæ. — Attamen ex Decreto generali *S. Congr. Rit.,* die 19 Maii 1819, *amictus, albæ, mappulæ,* si quæ ex gossipio habebantur, adhiberi interea poterant, usquedum consummarentur; non renovandæ tamen, nisi ex lino vel cannabe. Præcipiebatur vero ut *Corporalia, pallæ, purificatoria* post lapsum unius mensis a publicatione Decreti tantummodo linea vel ex cannabe confecta adhiberi possent.

396. — QUÆR. 8° *An pyxis necessario consecrari debeat?*

Resp. Neg. cum sententia veriori et communi. Ratio est quia in Rituali Romano benedictio pyxidis inter ea recensetur, quæ non indigent unctione chrismatis. — *S. Lig. n.* 384. In praxi tamen, juxta probabiliorem sententiam, consulendum est ut pyxis benedicatur. Hoc enim et Rubricæ conforme

est et rationi. — Idem dicendum est de circulo seu lunula in qua reponitur Hostia consecrata, cum in Ostensorio exponitur. — *S. Lig. n.* 385.

QUÆR. 9° *Quale peccatum sit celebrare cum corporali non benedicto?*

Resp. : Hoc excusari nequit a mortali, nisi urgeat gravis necessitas celebrandi. In casu autem necessitatis posset etiam sine corporali celebrari. — *Ita communiter.* — *S. Lig. n.* 386. — Pariter mortale est uti corporali valde immundo; veniale vero si valde immundum non sit. Imo in necessitate, nempe si urgeat præceptum audiendi Sacrum, nullum esset peccatum. — *S. Lig. n.* 376.

397. — QUÆR. 10° *An sit mortale celebrare sine palla, vel cum palla non benedicta?*

Resp. : Controvertitur. Iª Sententia probabilis *affirmat.* Ratio est, quia olim palla erat ipsum corporale, quo calix operiebatur : unde, licet nunc sit separata a corporali, æque necessaria ea est, ac illud.

IIª Sententia, ipsa quoque probabilis, *negat.* Ratio est, quia hodie non eadem currit ratio reverentiæ pro palla ac pro corporali, quod immediate sacras Species tangit. In necessitate, palla deficiente, purificatorium aut bursa ad calicem operiendum adhiberi potest. — *Vide S. Lig. n.,* 388.

QUÆR. 11° *An liceat uti palla panno serico cooperta, et auro contexta?*

Resp. Affirm. Licet enim id prohibeatur, rogantibus tamen pluribus Galliæ Episcopis, concessum est ut adhiberi possit. Hinc ad postulatum : « An, « non obstantibus Decretis a S. Congr. Rit. editis, liceat uti palla a parte « superiori panno serico cooperta, et auro contexta? » respondit S. Congregatio : « *Permitti posse, dummodo palla linea subnexa calicem cooperiat,* « *ac pannus superior non sit nigri coloris, aut referat aliqua mortis signa.* « Die 10 Januarii 1852. »

QUÆR. 12° *An purificatorium sit benedicendum?*

Resp. Neg. cum sententia communiori et probabiliori. Ratio est, quia in Rituali nulla adest benedictio propria purificatorii, sicut nec veli, nec bursæ. Imo si purificatorium facile haberi non possit, probabiliter licitum est celebrare sine eo, ejusque loco adhibere strophiolum mundum, quod postea ad profanum usum non adhibeatur. — *S. Lig. n.* 389. — *Suarez.* — *Cavantus*, etc.

398. — QUÆR. 13° *Quale peccatum sit celebrare sine ministro?*

Resp. : Est mortale juxta omnes. Attamen communiter dicunt Doctores, licitum esse celebrare sine ministro, urgente necessitate ministrandi Viaticum. Idem concedunt alii, ut populus audiat Missam de præcepto. — *Ita Lugo.* — *S. Lig. n.* 319, etc.

QUÆR. 14° *An Sacerdos aliquando celebrare possit, respondente muliere?*

Resp. Affirm., si necessitas urgeat præsertim apud Moniales, modo mulier respondeat a longe, nec immediate ministret ad altare porrigendo urceolos, etc.; hoc enim non posset excusari a mortali, quia Ecclesia omnino interdicit mulieribus celebranti ministrare. — *S. Lig. n.* 392. — Confirmatur Decreto *S. Congr.,* die 26 Aug. 1836. Ad postulatum enim hujusmodi : « Potestne Sacerdos, omnibus prius sibi commode dispositis, quæ ad Sacri- « ficium occurrere possunt, ne mulieres inserviant altari, uti ministerio « mulieris tantum pro responsis? » Sacra Congr. Rit. respondit : *Affirmative, urgente necessitate.* »

399. — QUÆR. 15° *An sit mortale celebrare sine cruce; et qualis crux esse debeat?*

Resp. ad 1um *Neg.* : hoc enim grave non apparet. — *Ita communiter theologi.*

Resp. ad 2um : Crux, quæ requiritur in celebratione Missæ, non debet esse exigua, sed proeminere inter candelabra, ita ut Sacerdos et populus facile et commode eam intueri possint.— Sic Bened. XIV, Constit. *Accepimus,* 16 Julii 1746. — Si in altari, in quo Missa celebratur, adest magna statua Crucifixi, hæc sufficit, nec addatur oportet alia crux in medio candelabrorum. — *S. Congr. Rit.,* 16 Junii 1683. — Si Missa celebratur in altari ubi SS. Sacramentum publice est expositum, crux exponi vel non exponi poterit juxta locorum consuetudinem.— *Ita Bened. XIV, de Sacrificio Missæ.*

400. — QUÆR. 16° *Quale peccatum sit celebrare sine lumine, et an aliquando licitum sit?*

Resp. ad 1um : Mortale est celebrare sino ullo prorsus lumine. — *Ex cap. Littera, § ult., de celebratione Missæ.* — *S. Lig. n.* 394.

Resp. ad 2um : In casu unico licitum est sine ullo lumine Sacrum peragere, scilicet quando peracta consecratione lumen exstinguitur, nec aliud haberi potest : tunc enim urget ratio perficiendi Sacrificii.

QUÆR. 17° *An liceat celebrare cum candelis ex sebo, vel uno lumine cereo?*

Resp. ad 1um *Neg.,* excepto casu necessitatis; et sunt qui hoc ut peccatum mortale reprobant. — *S. Lig. n.* 394

Resp. ad 2um : *Neg.,* pariter cum sententia communiori et probabiliori; sed si fiat, veniale non excedit, et quæcumque causa rationabilis ab omni culpa excusabit; quocirca, deficiente altero cereo, Sacerdos etiam ex mera devotione celebrare poterit. — *S. Lig., ibid.*

401. — QUÆR. 18° *An saltem licitum sit perseverare in usu novarum candelarum ex stearina* (stéarine) *confectarum?*

Resp. Neg. Constat ex duplici Declaratione *S. Congr. Rit.,* scilicet die 14 Septembris 1843 *in Massiliensi,* et 7 Septembris 1850 *in Divion.*

ARTICULUS II

DE RUBRICIS

402. — Maxima cura et sollicitudine Sacerdotes servare debent leges Ecclesiæ quæ spectant ad modum Missam celebrandi, cum inter omnes res sacras hæc omnium sit sacratissima, adeoque summa reverentia digna. Hac de re audiendus est Clemens XI, in *Epistola encyclica ad omnes Orbis Episcopos* die 10 Martii 1708 :

Majori super dicendi modum diligentia ac studio curare debet (Episcopus), *ut Missæ Sacrificium, quo nihil sanctius, nihil divinius excogitari potest, per solos Presbyteros celebretur, non tantum ea puritate quæ ipsos decet qui singulis diebus Deo Patri cœleste holocaustum Unigeniti Filii, qui nostram mortalitatem induit, offerunt, verum etiam sacras cæremonias in Rubricis præscriptas sedulo pieque observent. Id etiam necessario requiritur ne Sacerdos inter homines Deumque positus ad ipsius iracundiam sedandam, si negligenter immodesteque suo munere fungatur, Deum magis irritet.*

Quæsita.

403. — QUÆR. 1° *An omnes Rubricæ Missæ sint præceptivæ?*

Resp. 1° : Juxta communem sententiam, omnes Rubricæ, quæ servantur *intra Missam,* sunt *præceptivæ,* cum rem adeo sacram respiciant. Obligant autem *sub gravi* vel *sub levi,* pro gravitate vel levitate materiæ, ut infra dicetur. — *S. Lig. n.* 399.

Resp. 2° : Rubricæ vero, quæ servantur *extra Missam,* id est ante vel post Sacrum, habentur communiter ut mere *directivæ,* ut, v. gr., orationes pro præparatione vel gratiarum actione; possunt enim aliæ orationes recitari. *Controvertitur* tamen quoad orationes quæ, ex Rubrica, recitandæ sunt dum vestes induuntur; sed cum communi sententia tenendum est, ait *S. Lig., n.* 410, earum omissionem esse venialiter culpabilem. Alii tamen tenent cum *Suarez,* hanc omissionem omni culpa vacare.

404. — QUÆR. 2° *An Sacerdos infirmus celebrare possit, licet non omnes Rubricas servare queat?*

Resp. Affirm., si paucas et leviores tantum omittat, imprimis si privatim celebret. Imo plures gravis notæ auctores permittunt infirmo celebranti, ut etiam baculo utatur, si indigeat, etc. — *S. Lig. n.* 402.

QUÆR. 3° *An usus parvi cochlearis pro aqua in calicem infundenda sit omnibus licitus?*

Resp.: Servandam esse Rubricam. *Sic S. Congr. Rit.,* 7 Septemb. 1840, *in Rupellen.* ad 13.

QUÆR. 4° *Potestne Sacerdos, SS. Eucharistiam fidelibus distribuens, eorum mento patenam supponere eadem manu, qua pyxidem tenet?*

Resp. Neg. (S. Congr. Rit. 12 Augusti 1864, *in Lucionen.*)

405. — QUÆR. 5° *Quamnam Missam legere debeat Sacerdos celebrans in alia Ecclesia?*

Resp.: En *S. Congr. Rit.* de hac re decisiones:

1° Servetur Decretum *in Varsovien.* die 7 Maii 1646, nimirum Missam concordare debere cum Officio quod quis recitavit, dummodo cum colore Ecclesiæ, in qua celebrat, aptetur (12 Nov. 1741). Alioquin quando inibi est duplex, celebrari debet de Sancto cujus particularis illa Ecclesia celebrat Officium (4 Sept. 1746).

2° Sacerdos in alia Ecclesia celebrans non potest dicere Missam votivam cum colore qui Officio hujus Ecclesiæ convenit, nisi ritus præfatæ Ecclesiæ id permittat (11 Sept. 1746).

3° In Oratoriis privatis Missa debet semper concordare cum Officio celebrantis (12 Mart. 1831).

406. — QUÆR. 6° *Licetne orationes addere præter orationes a Rubrica assignatas vel permissas?*

Resp. Negative. Sic declaravit *S. Congreg. Rit.,* 12 Aug. 1854, *in Lucionen.*

QUÆR. 7° *Utrum in Missa quotidiana defunctorum liceat orationes alias subrogare his, quæ in Missali apponuntur?*

Resp.: Ultimo loco semper dici debet oratio *Fidelium omnium* (S. Congr. Rit., 2 Sept. 1741, *in Aquen.*); *et quoad primam orationem servetur Ordo Missalis,* id est, dicatur semper : *Deus, qui inter Apostolicos.* (S. Congr.

Rit., 27 Aug. 1836, *in Veronen.*) — Variari autem potest secunda oratio *Deus veniæ largitor,* cui subrogabitur alia, v. gr., pro quo applicatur Missa, etc. (*S. C. Rit.*, 25 Sept. 1837, *in Mutinen.*)

407. — QUÆR. 8° *An aliquando liceat Missam interrumpere?*

Resp. 1° : Nunquam licet Missam interrumpere *essentialiter,* ita scilicet ut Sacrificium inceptum remaneat truncatum, nisi gravissima seu extrema urgeat necessitas, ut in casu imminentis incendii, aut hostis ad necandum irruentis; tunc enim Sacerdos, omissa calicis consecratione, posset sumere Hostiam jam consecratam, vel eam secum effugiendo auferre. Quod si utramque consecrationem perfecerit, utramque speciem statim sumat, si possit; vel si non possit, secum auferat in loco vicino citissime sumendam. — *S. Lig. n.* 352 *et seq.*

Resp. 2° : Licet interrumpere *accidentaliter,* nempe aliquid interponendo justa de causa *ante Canonem*, 1° Ob concionem post Evangelium, ob preces pro defunctis recitandas, ob proclamationes Bannorum faciendas, vel ob processionem excipiendam, etc. 2° In gratiam supervenientis Principis, vel turbæ peregrinorum die festo, si alias Missam audire nequeant. Tunc, si oblatio facta non fuerit, Sacerdos de novo incipere potest ut totum Sacrum audiant. 3° Si Sacerdos recordetur de aliquo impedimento, v. gr., se non esse jejunum, vel in statu gratiæ, vel esse irregularem, modo Missa sine scandalo aut nota abrumpi possit. — *S. Lig., ibid.*

Resp. 3° : Non licet tamen interrumpere, etiam *accidentaliter,* incepto Canone, et *a fortiori*, peracta consecratione, nisi gravissima de causa, v. gr., si moribundus baptizari vel absolvi debeat. Alia autem Sacramenta ministrare inter consecrationem et communionem non licet, quia non sunt tantæ necessitatis. Attamen S. Viaticum ministrari posset moribundo, qui prope esset; ita ut Sacerdos vestes sacras exuere non deberet. — *S. Lig., ibid.* — Sed ad hoc etiam requiritur, ut celebrans altare e conspectu suo non amittat (*S. Congr. Rituum,* 19 Decembris 1829).

408. — QUÆR. 9° *Quid agendum, si Sacerdos morbo vel morte correptus Sacrum perficere nequeat?*

Resp. 1° : Si Sacerdos deficiat ante consecrationem, nihil ab alio Sacerdote agendum est, quia Sacrificium proprie non fuit inceptum.

Resp. 2° : Si vero deficiat post consecrationem etiam unius tantum speciei, tunc alius Sacerdos jejunus, si adsit, supplere debet; si non adsit jejunus, suppleat alius etiam non jejunus, et Sacrum perficiat; quia præceptum de integritate Sacrificii procuranda gravius urget. Imo etiam Sacerdos irregularis vel excommunicatus supplere deberet. Attamen si statim alius Sacerdos inveniri non posset post interjectam unam horam, probabiliter amplius non foret quærendus, quia deesset unio moralis, et proinde non censeretur idem Sacrum. Si autem Sacerdos morbo inter celebrandum correptus perficere Sacrum valeat post aliquam interruptionem, melius ipse, quam alius, perficiet, etiamsi jejunus nón sit. — *S. Lig. n.* 355.

409. — QUÆR. 10° *An simplici Sacerdoti celebranti assistere possit Presbyter* PLUVIALI *vel* STOLA *indutus?*

Resp. Negative. Ratio est, quia id reservatur Episcopis, sive agatur de Missa privata, sive etiam de solemni, ut constat ex Decreto *S. Congr. Rit.*, 15 Martii 1721. — Excipiuntur tamen Canonici, quando solemniter loco

Episcopi celebrant, aut quando ipsis suffragatur immemorabilis consuetudo. *Sic S. Congr. Rit.* pluries.

Resolves.

1° Illicitum est celebrare capite cooperto. Constat ex c. *Nullus, de Cons. dist.* 1. Et quidem juxta sententiam communem mortale est celebrare totam Missam capite cooperto; celebrare vero cum pileolo (*calotte*) usque ad Canonem, secluso contemptu et scandalo, solum veniale est; imo probabiliter veniali culpa caret, si etiam sine dispensatione fiat usque ad Canonem tantum ex rationabili causa et in loco privato, vel etiam in loco publico, si ratio adstantibus manifesta sit, et Sacerdos celebrare non possit sine notabili incommodo. Illicitum est tamen celebrare integram Missam capite sic cooperto absque licentia apostolica. Sic expresse *S. Lig., n.* 397, post *alios.* — *Craisson, Manuale Juris can., t.* III, *n.* 3688.

2° Illicitum est de jure communi celebrare cum capillatura ficta (*perruque*); idque sub pœna suspensionis a divinis Officiis. Ita ex Innoc. XI Decreto, in quo insuper prohibetur Episcopis et Nuntiis apostolicis, ne hanc concedant licentiam. — *S. Lig. n.* 386. — Sed hæc prohibitio abiit in desuetudinem pluribus in locis, ut in Gallia, ut patet ex consuetudine contraria. — *Bouvier, de Sacrificio Missæ, c.* VII, *art.* 7. — *Craisson, n.* 3692.

3° Non excusatur a veniali Sacerdos qui omittit benedictiones, inclinationes, genuflectiones, etc. Idem dicito de eo qui advertenter non genuflectit ad terram, vel contra Rubricæ præscripta mutat ordinem benedictionum, aut hæc nimis celeriter peragit. — *Lacroix,* etc.

4° Est peccatum grave, nisi levitas materiæ excuset, omittere partes Missæ quæ dicuntur ordinariæ, seu quæ semper recitantur vel aguntur. Unde communiter dicunt Doctores, esse mortale omittere confessionem cum aliis in principio Missæ, Epistolam, Evangelium, Collectas principales, Offertorium, fractionem Hostiæ, et illius mixtionem cum Sanguine.

5° Mortale est omittere in Canone Missæ quamlibet orationem, vel ejus verba ita mutare, ut sensus varietur, vel aliquod verbum omittere, quo sublato reliqua verba sensum non faciant. — Idem dicendum, si omittatur *Pater noster* vel *Agnus Dei;* idem de *Libera nos; Domine, non sum dignus;* et *Quid retribuam;* idem de *purificatione* patenæ et calicis post sumptionem. — *S. Lig., n.* 405. — *Salmant.*

410. — 6° Veniale est omittere unam ex tribus Collectis principalibus, et mortale omittere duas, juxta *S. Alph., Suarez,* et alios, quibus tamen *Tambur.* contradicit. Si omissa sit prima, ipsa cum Secreta, ut videtur, est recitanda, non postea. Mortale vero non erit omittere alias orationes, quæ præter eam in Missa adduntur. — *S. Lig. n.* 406.

7° Mutilare verba aut syncope intermediare, salvo sensu et secluso scandalo, non est plus quam veniale. — *S. Lig. n.* 407.

8° Omittere partes extraordinarias, scilicet quæ non in omni Missa dicuntur, non est nisi veniale. — *Ita communiter,* nisi tot partes omittantur, quæ simul sumptæ notabilem materiam constituant. — Unde

veniale tantum erit omittere *Gloria*, *Credo*, *Collectas præter propriam Missæ*, *Tractum* vel *specialia* circa *Præfationem*, vel *Communicantes*. — *Ita communiter*. — Item celebrare Missam votivam vel *de Requiem*, quando id juxta Rubricas non licet, veniale est; nisi fiat mortale ratione contemptus, vel scandali, si, v. gr., Missam *de Requiem* in festis solemnibus Paschatis, aut Nativitatis Domini legas. — *S. Lig. n.* 420.

9° Lotio manuum ante Missam fieri debet saltem sub veniali, et sub gravi, si manus sint valde immundæ, propter reverentiam Sacrificii. — Omittere vero lotionem post Missam, nullum erit peccatum. — *S. Lig. n.* 409.

10° Licet nullum sit peccatum omittere orationes ante et post Missam; attamen Sacerdos, qui sine ulla alia præparatione ad sacrificandum accederet, aliqua culpa non careret. — *S. Lig.*

11° Peccaret Sacerdos, si in purificatione calicis sola aqua uteretur, sed venialiter tantum juxta communem sententiam. — *Ita S. Lig.*, *n.* 408. — *Lacroix*, *n.* 423, etc. — Plures etiam a peccato veniali excusant Sacerdotem, si sit *abstemius*. Sic *Tamburinus*. — *Vide plura de Rubricis et Cæremoniis* apud auctores.

FINIS TRACTATUS DE EUCHARISTIA

TRACTATUS

DE SACRAMENTO PŒNITENTIÆ

---

411. — Quanti sit momenti hic tractatus, omnibus perspectum est, tum quia cæteris theologiæ moralis partibus necessitate præstat, tum quia earum difficultates continet, resumit, explanat.

Necessarium procul dubio est regenerationis Sacramentum, sine quo nemo potest in regnum cœlorum introire; sed non minoris necessitatis pro adultis est Sacramentum, quo amissam per peccatum vitam spiritualem recuperamus. Imo Baptismus semel in vita tantum requiritur, dum Pœnitentia toties, quoties homo Christianus in lethale peccatum lapsus fuerit, necessaria est.

Hinc merito a SS. Patribus et Conciliis Pœnitentia *secundus Baptismus* vel *secunda post naufragium tabula* nuncupatur. Et sane quid hominibus plerisque profuisset immensum regenerationis beneficium, si veste nuptiali a pessima peccati fera denudatis secundam aut etiam multiplicem redemptionem non suppeditasset *miserator et misericors Dominus?* Morti æternæ sub diabolica tyrannide sane addicti fuissent. At clementissimus Deus, apud quem *est misericordia et copiosa redemptio, cujusque bonitatis infinitus est thesaurus et misericordiæ non est numerus,* miserrimis naufragantibus jugem manum porrigit, et secundam hanc nobis exhibet tabulam, qua apprehensa, iterum atque iterum et absque ullo numeri limite e naufragio salvemur. *Misericordiæ* igitur *Domini quia non sumus consumpti,* et beatam spem semper exspectare valemus. Sedes ergo pœnitentialis vere thronus gratiæ et tribunal misericordiæ appellanda est.

In hoc maxime tractatu quædam apparet diversitas opinionum inter theologos. Plus enim forte æquo alii in rigorem, alii vero in benignitatem propendisse videntur. Nos vero, vestigia Ducis ac Magistri *S. Alphonsi de Ligorio* fideliter de more prementes, media via incedere, non declinantes neque ad *dexteram rigorismi,* neque ad *sinistram laxitatis,* pro modulo nostro conabimur; memores tamen illius principii *S. Antonini, part.* II, *tit.* IV, *c.* IV : *Melius Domino reddere rationem de nimia misericordia, quam de nimia severitate.*

Agendum 1° de essentia Sacramenti Pœnitentiæ; — 2° de ejus subjecto, seu de actibus pœnitentis; — 3° de ejusdem ministro seu de Confessario.

PARS PRIMA

DE ESSENTIA SACRAMENTI PŒNITENTIÆ

SEU DE EJUS NATURA, MATERIA ET FORMA

CAPUT I

DE NATURA PŒNITENTIÆ

112. — Pœnitentia generatim spectata idem sonat ac dolor animi, quem quisque experitur, postquam aliquid fecerit vel omiserit, quod non factum vel non omissum fuisse vellet. *Stricto* autem et *proprio* sensu pœnitentia est animi dolor, quatenus ad Deum offensum, nobisque infensum refertur.

I. Pœnitentia, ut virtus, definitur : Virtus moralis inclinans ad peccati detestationem, quatenus est offensa Dei, et ad propositum efficax in posterum illud vitandi, et divinæ justitiæ satisfaciendi.

Dicitur : *quatenus est offensa Dei,* id est quatenus injuriam Deo infert, ejusque in hominem jura lædit; non autem quatenus offendit summam Dei bonitatem ac perfectionem in se spectatam : hoc enim pertinet ad contritionem dumtaxat Caritate perfectam. Hinc docent plerique theologi post *S. Thomam,* 3., *q.* 85, *a.* 3, pœnitentiam, ut peculiaris virtus est, ad justitiam pertinere, qua homo reddit Deo quod suum est.

Pœnitentia necessaria est peccatori necessitate medii ad salutem. In præsenti enim œconomia repugnat, peccatorem impœnitentem a Deo in amicitiam recipi.

Est etiam necessaria necessitate præcepti divini, ut ex multis testimoniis S. Scripturæ patet, v. gr., Luc. XIII, 5 : *Si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis,* etc.

Effectus autem pœnitentiæ duplex est : 1° remissio peccatorum, ut constat ex sexcentis S. Scripturæ locis; 2° remissio pœnæ æternæ. Homo enim justificatus pœnæ æternæ obnoxius esse nequit. Constat etiam ex *Trid., sess.* VI, *c.* VII.

II. Pœnitentia, ut Sacramentum, definitur : Sacramentum novæ legis per modum judicii a Christo institutum, ad peccata post Baptismum commissa homini contrito et confesso per absolutionem sacerdotalem remittenda.

Hoc Sacramentum in eo præcipue ab aliis differt, quod per modum judicii administretur : adest enim pœnitens simul reus, testis et accusator; et Sacerdos, judex ferens sententiam.

Statuenda.

113. — I. Pœnitentia est verum novæ legis Sacramentum.

Constat 1° ex ratione theologica; in ea enim reperiuntur omnia quæ verum Sacramentum constituunt, scilicet 1° *Signum sensibile* per confessionem, vel certe per Sacerdotis absolutionem, etc.; 2° *Institutio Christi modo*

permanenti, ut patet ex textu Joan. xx, 23 : *Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt;* 3° *Promissio gratiæ;* patet ex promissa remissione peccatorum, siquidem peccata sine infusione gratiæ remitti nequeunt.

Constat 2° ex constanti traditione, et doctrina Patrum, quibus accedit expressa definitio Ecclesiæ; sic enim *Conc. Trid., sess.* XIV, *can.* 1 : *Si quis dixerit in catholica Ecclesia Pœnitentiam non esse vere et proprie Sacramentum pro fidelibus, quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsis Deo reconciliandis, a Christo Domino nostro institutum, anathema sit.* Idem patet ex *Concilio Florentino* in decreto ad Armenos : *Quartum Sacramentum est Pœnitentia.* — *Vide* dicenda infra *de necessitate confessionis, n.* 464.

II. Sacramentum Pœnitentiæ habet vim remittendi omnia peccata post Baptismum commissa.

Constat 1° ex Scriptura sacra; nam Christus generaliter, sine distintione ulla aut restrictione, dat potestatem remittendi peccata : *Quorum remiseritis peccata...* Imo, *Matth.* XVI, 19, Christus dicit Petro : *Quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cælis.* Et *cap.* XVIII, 18, ait omnibus Apostolis : *Quæcumque solveritis super terram erunt soluta et in cælo.*

Constat 2° ex traditione, Patribus universis, necnon ex definitione Ecclesiæ in Conciliis, præsertim in *Conc. Trid., sess.* XIV, *can.* 1, supra citato.

414. — III. Partes Sacramenti Pœnitentiæ sunt 1° contritio; 2° confessio; 3° absolutio; 4° satisfactio. Sacramentum enim Pœnitentiæ fuit institutum per modum judicii reconciliativi; hæc autem judicialis reconciliatio sita est essentialiter, ex parte pœnitentis, in dolorosa peccatorum accusatione, id est in contritione et confessione; ex parte Sacerdotis vices Christi gerentis, in eorumdem peccatorum remissione per absolutionem; perficitur vero ac completur satisfactione, qua temporalis etiam pœnæ reatus tollitur. — Satisfactio igitur est tantum pars integralis hujus Sacramenti; quia effectus primarius, nempe gratia et remissio peccatorum quoad culpam et pœnam æternam, sine satisfactione haberi potest.

IV. Actus vero pœnitentis ad peccatorum remissionem requisiti, sunt : 1° contritio; 2° confessio; 3° satisfactio. Constat ex *Conc. Trid., sess.* XIV, *can.* 4 : *Si quis negaverit, ad integram et perfectam peccatorum remissionem, requiri tres actus in pœnitente* QUASI MATERIAM *Sacramenti Pœnitentiæ, videlicet contritionem, confessionem, et satisfactionem, quæ tres Pœnitentiæ partes dicuntur..., anathema sit.*

V. Sacramentum Pœnitentiæ est necessarium *necessitate medii in re*, vel, si nequeat *in re* suscipi, *in voto*, saltem *implicito*, ad remittenda peccata mortalia post Baptismum commissa. Ita in lege nova pro divina bonitate et providentia statuit summus legislator et provisor Christus Dominus. Quapropter *Conc. Trid., sess.* XIV, hæc duo declaravit, nempe *cap.* II : *Est autem hoc Sacramentum Pœnitentiæ lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse Baptismus.* Et *cap.* IV : *Docet S. Synodus, etsi contritionem aliquando Caritate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare priusquam hoc sacramentum* (Pœnitentiæ) *actu*

suscipiatur ; ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni, sine sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam.

Quæsita.

415. — QUÆR. 1° *Quandonam Sacramentum Pœnitentiæ institutum fuerit?*

Resp.: Fuit institutum quando Christus post suam Resurrectionem insufflavit in discipulos suos dicens : *Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis,* etc. Tunc enim, ut declarat Conc. Trid., ses. XIV, cap. I, contulit eis potestatem judiciariam, quam ante Passionem tantum promiserat. Unde *Conc. Trid.* dicit, istud Sacramentum fuisse institutum *præcipue* post Resurrectionem.

416. — QUÆR. 2° *An vel quatenus conveniant judicium sacramentale et forense?*

Resp. : Partim conveniunt et partim differunt, ut patet ex utriusque forma.

1° In judicio enim *sacramentali* sic proceditur : 1° Inter duas solas personas, scilicet judicem et reum, res tota peragitur. Reus, accusator et testis est ipse pœnitens; judex vero est Sacerdos, qui causa cognita fert sententiam, quam Deus ratihabet, si debitæ non desint conditiones. 2° Causæ instructio et sententiæ prolatio clam omnino habentur. 3° Judex ad strictissimum silentii sigillum circa crimina et totum causæ processum obstringitur.

2° In judicio autem *forensi*, talis est processus : 1° Præter reum et judicem adsunt assessores, qui consilio judicem juvant. 2° Sunt accusatores, qui reum tergiversantem convincunt. 3° Sunt procuratores et advocati, qui defendunt. 4° Sunt apparitores, satellites, et aliquando carnifices, qui sententiam exsequuntur.

Præterea datur etiam alia essentialis differentia inter utrumque judicium, scilicet quod judicia forensia tendant ad puniendum reum, sintque judicia vindicativa; judicium vero sacramentale tendat ad absolvendum reum, sive ad reconciliandum peccatorem cum Deo.

CAPUT II

DE MATERIA SACRAMENTI PŒNITENTIÆ

417. — Ut in cæteris Sacramentis, ita in Sacramento Pœnitentiæ, duplex est materia, alia remota, alia vero proxima.

Materia *remota* sunt omnia peccata post Baptismum commissa; quæ dicuntur materia *circa quam,* quia circa illa destruenda versatur absolutio. Est autem vel necessaria, vel mere sufficiens et libera.

Materia *remota necessaria* sunt omnia peccata mortalia post Baptismum commissa, nec unquam vi clavium adhuc directe remissa; quia ex præcepto divino hujusmodi peccata clavibus subjicienda sunt. — Materia autem sufficiens et libera sunt omnia peccata venialia, atque, ut num. seq. explicabitur, mortalia jam remissa. Dicitur *sufficiens,* quia quælibet pec-

cata etiam minima objectum veniæ sacramentalis esse possunt. Dicitur autem *libera*, quia nullum est præceptum ea clavibus subjiciendi. De his constat ex perpetua praxi et traditione Ecclesiæ, necnon ex definitione *Conc. Trid., sess.* XIV, *c.* V.

Materia vero *proxima* Sacramenti Pœnitentiæ sunt tres actus pœnitentis, scilicet contritio, confessio et satisfactio, quæ dicuntur *quasi materia* hujus Sacramenti, quia sunt instar materiæ sensibilis, quæ in aliis Sacramentis formæ subjicitur; per hos enim actus peccata proponuntur verbis formæ destruenda. Constat præsertim ex *Conc. Trid., sess.* XVI, *can.* 4.

Quæsita.

418. — QUÆR. 1° *An sint materia sufficiens Sacramenti Pœnitentiæ peccata jam rite confessa et per absolutionem remissa?*

Resp. Affirm. Hoc est certum apud omnes, inquit *S. Lig., num.* 427.

Ratio est, 1° quia peccatum, licet remissum, est semper peccatum commissum; Christus autem indefinite omne peccatum subjecit clavium potestati. Ipse præterea Sacramento tribuere debuit, ut efficaciam haberet in ea omnia ad quæ virtus pœnitentiæ se extendit; ergo, sicut ejusdem peccati contritio et confessio potest cum fructu repeti, ita et absolutio. — Nec obstat, quod tunc Sacramentum peccatum hoc non deleat: nam sufficit, ut habeat effectum in *actu primo*, nempe præbeat gratiam deletivam peccati, quamvis per accidens in *actu secundo* peccatum non deleat. Aliunde Sacramentum non magis carebit aliis effectibus, nempe augmento gratiæ, remissione pœnæ, etc., quam si quis perfecte contritus ea primum clavibus subjiceret.

2° Præterea sententia jam lata potest confirmari ad majorem securitatem, majoremque consolationem et animæ quietem, ut aliquando in civilibus fieri solet; et si forte peccatum clavibus submissum non adhuc fuerit remissum, tunc remitti poterit.

3° Constat etiam ex Declaratione Bened. XI, in Jure canonico, Extrav. I, de Privil., c. 1 : *Licet,* inquit, *de necessitate non sit iterum eadem confiteri peccata, tamen... ut eorumdem peccatorum iteretur confessio, reputamus salutare.* Constat insuper ex praxi constanti fidelium approbante Ecclesia.

419. — QUÆR. 2° *An adultus baptizandus sub conditione in dubio Baptismi præcedentis, peccata jam accusata confiteri debeat?*

Resp. Neg. Ratio est, quia illa peccata jam remissa sunt per Sacramentum Pœnitentiæ, si validus fuit prior Baptismus; si autem non fuit validus, non sunt materia confessionis, et per secundum Baptismum remittentur. — *Reuter, n.* 118.

QUÆR. 3° *An adultus præfatus accusare debeat peccata nondum confessa, seu ab ultima confessione commissa?*

Resp. : Controversum olim inter scriptores fuit, ut videre est ex auctorum, v. gr., *Lacroix, l.* VI, *p.* I, *n.* 323, et *Billuart, de Bapt., diss.* I, *a.* 5, *Casus dubii, Observ.,* oppositis sententiis. At vero omne dubium sustulit datum a S. Inquisitione Responsum 17 Dec. 1868 ad Postulatum episcoporum

Angliæ, quod sic habebat : *An debeat Confessio sacramentalis a neo-conversis in Anglia exigi, et an debeat esse integra.* Ad utramque enim dubii partem responsum est : *Affirmative; et dandum esse decretum latum sub fer.* V, 14 *Jun.* 1715. Porro statutum fuerat dicto decreto, ut hæreticus aliquis sub conditione rebaptizandus, post receptum baptismum, *suæ præteritæ vitæ peccata confiteretur, et ab iis sub conditione absolveretur.*

420. — QUÆR. 4° *An adultus baptizandus et absolvendus conditionate, primum baptizari vel absolvi debeat?*

Resp. : Debet primum baptizari, et deinde absolvi, ut constat ex memorata in quæs. præc. decisione S. Inquisitionis.

421. — QUÆR. 5° *An peccatum accusatum tantum in genere, aliquando sit materia sufficiens ad confessionis* VALIDITATEM *vel* LICEITATEM; *v. gr., si quis dicat :* PECCAVI, *vel Me accuso* DE OMNIBUS PECCATIS MEIS ?

Resp. 1° : Quoad *validitatem* 1° *Affirm.* certo in casu *necessitatis,* seu quando pœnitens, v. gr., moribundus, nullum peccatum in specie accusare potest. — *Ita communissime cum S. Thom.* — 2° *Affirm.* ut videtur, et ut communius docent auctores juxta *Lacroix, n.* 623, *etiam extra casum necessitatis,* si materia necessaria seu in specie declaranda deficiat. Ratio est, quia dummodo de materia aliunde libera id proferatur super quo Sacerdos judicium instituere ac sententiam pronuntiare possit, id etiam præbetur quod ad essentiam Sacramenti absolute requiritur. — *Lacroix, n.* 620. — *Reuter, n.* 303. — *Lugo, disp.* XVII, *n.* 8.

Resp. 2° : Etiam quoad *liceitatem affirm.* saltem probabiliter. Ratio est, quia, ubi desunt peccata mortalia, nulla est obligatio cætera peccata in specie declarandi, cum venialia omnino omitti possint. Concilium enim Trident. nihil prorsus hac de re determinavit, nisi quod sola peccata mortalia essent materia necessaria confessionis. Generatim tamen in praxi expedit (quod et fieri communiter ab omnibus solet), venialia etiam in specie confiteri ratione directionis a Confessario tradendæ, etc.; imo et hoc dicendum esset necessarium ex propos. 1ª ab Innoc. XI damnata, si haberetur ut probabilis tantum, non vero ut moraliter certa sententia, quam supra diximus, cum *Lacroix,* communiorem auctorum, de *validitate* accusationis generalis venialium aut mortalium jam remissorum. Quod spectat autem ad accusationem generalem de peccatis vitæ anteactæ, quam pœnitentes pii subjicere solent in fine confessionis ad certiorem Sacramenti materiam reddendam, satis est sane, si quis dicat: *Accuso me de peccatis vitæ præteritæ,* vel *totius vitæ meæ.*

422. — QUÆR. 6° *An, pœnitente materiam sufficientem dubiam tantum præbente, Confessarius teneatur exquirere certam de vita præterita, ut absolvere possit?*

Resp. 1° *Affirm.,* si velit absolvere, quia secus Sacramentum periculo nullitatis exponeretur. Excipe, nisi casus occurrat, in quo pœnitens conditionate absolvi possit, qua de re inferius.

Resp. 2° *Neg.,* si nolit absolvere, sed dimittere pœnitentem cum sola benedictione; quia pœnitens, qui materiam certe sufficientem non affert, jus ad absolutionem non habet. — Item si pœnitens videatur habere dolorem dubium de solis venialibus, non tenetur ordinarie Confessarius magnam diligentiam adhibere, ut illum ad dolorem commoveat, licet multo melius

id faciat. — Secus autem dicendum esset, si de mortalibus dubiis ageretur, ob pœnitentis periculum.

423. — QUÆR. 7° *An sit necessario absolvendus pœnitens qui non affert materiam* NECESSARIAM?

Resp. Neg. per se, si pœnitens absolutionem non petat; sed etiam sine absolutione ei permitti potest sacræ Synaxis susceptio; quia, cum sit in statu gratiæ, non requiritur Sacramentum Pœnitentiæ ad illum disponendum. Attamen *ordinarie* expedit talem absolvere, ut et gratiæ sanctificantis augmentum, et gratias sacramentales, facilioremque peccatorum venialium, ac pœnarum remissionem recipiat, etc. — *Lacroix, n.* 1889, *cum aliis.*

Si vero non receperit Sacramentum a notabili tempore, vel si indigeat auxiliis specialibus ad tentationes, v. gr., superandas, aut si ipse pœnitens id cupiat, aut postulet, est absolvendus.

Resolves.

424. — 1° Materia sufficiens et licita confessionis sunt venialia, aut mortalia alias confessa, secundum *speciem suam* etiam genericam, v. gr., *accuso me de peccatis præteritis contra castitatem, caritatem,* etc., præscindendo a numero et a circumstantiis quibuslibet. Ratio est, quia sic habetur confessio peccati et quidem determinati, saltem unius in specie; nec est obligatio addendi numerum venialium, vel mortalium jam remissorum. Nihil enim est in forma absolutionis, quod talem determinationem exigat. — *Reuter, n.* 202.

2° Si quis de nullo peccato se accuset in particulari, et dicat, v. gr., *nihil scio,* nisi quod sæpe debui peccare sicut cæteri homines, examinetur ut pueri examinari solent. Si nihil ab ultima confessione elici possit, interrogetur de vita præterita..., an unquam sit mentitus in vita sua..., an unquam parentes offenderit, aut iratus fuerit, vel proximo detraxerit, etc. etc.?

3° Cum mulierculis, devotulis et aliis ejusmodi, qui nonnisi confuse et de valde levibus confitentur, curandum, ut culpam aliquam de vita præterita aut in specie, aut saltem in genere addant. Tunc vero ad dolorem et propositum excitare eos conaberis, et absolutos in pace dimittes. — *Elbel, n.* 19.

4° Ad majorem securitatem et certiorem percipiendum fructum pœnitentibus suadendum est, ut præter peccata dubia aut etiam levia quotidiana, semper ex jam confessis subnectant saltem generice aliud certum peccatum, de quo vehementius doleant, ne forte Sacramentum periculo frustrationis exponatur. — *Elbel, n.* 19.

5° Monendi vero sunt pœnitentes, qui prædictam praxim servant, ne tantum ex quadam consuetudine peccatum vitæ præteritæ clavibus iterum subjiciant, præsertim si peccatum illud leve sit; quia subest timor, ne non satis doleant, et proinde scopum prospiciendi validitati et fructui Sacramenti non attingant.

6° Sufficit juxta omnes confessio *in genere,* si Confessarius plane agnoscat aliunde pœnitentem, v. gr., ex recenti confessione totius vitæ, etc., et sciat, illum accusare se velle de peccatis jam sibi notis; tunc enim satis

erit dicere: *Me accuso de omnibus peccatis meis jam tibi notis;* vel simpliciter: *de omnibus peccatis vitæ præteritæ.*

CAPUT III

DE FORMA SACRAMENTI PŒNITENTIÆ

Forma Sacramenti Pœnitentiæ duplex distingui potest: alia *essentialis* pro valore Sacramenti, et alia *præceptiva* tantum seu *rubricalis.*

425. — I. Forma *essentialis* consistit in verbis: *Te absolvo a peccatis tuis.* Constat ex *Conc. Trid., sess.* XIV, *c.* III, ubi ait: *Docet sancta Synodus, Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipue ipsius vis sita est, in illis Ministri verbis positam esse:* EGO TE ABSOLVO, etc.; *quibus quidem, de Ecclesiæ sanctæ more, preces quædam laudabiliter adjunguntur.*

426. — II. Forma *præceptiva* seu *rubricalis* consistit in iis precibus, quæ antecedunt vel subsequuntur formam essentialem. Sic autem habetur in Rituali Rom.: *Misereatur tui omnipotens Deus, et, dimissis peccatis tuis, perducat te ad vitam æternam. Amen.*

Indulgentiam, absolutionem et remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens et misericors Dominus. Amen.

Dominus noster J. C. te absolvat, et ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis (suspensionis), et interdicti, in quantum possum et tu indiges; deinde: *Ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Amen.*

Passio Domini nostri J. C., merita B. M. Virginis et omnium Sanctorum, et quidquid boni feceris, et mali sustinueris, sint tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiæ, et præmium vitæ æternæ. Amen.

Elevatur manus a verbo *Indulgentiam* usque ad verbum *Passio Domini;* et fit signum crucis in pœnitentem dicendo: *In nomine Patris...* Vox *suspensionis* omittitur pro laicis. Pia autem est consuetudo, ut Confessarius ante confessionem, dum benedicit pœnitentem, dicat: *Dominus sit in corde tuo et in labiis tuis, ut rite confitearis omnia peccata tua,* vel similem orationem recitet. — Sed hoc sub obligationem non cadit.

In praxi facile omitti possunt preces *Misereatur* et *Indulgentiam,* ut constat ex *Rit. Rom.* Imo juxta communiorem sententiam absque peccato semper omitti possunt. Idem etiam dicunt de orationibus quæ absolutionem sequuntur; sed cum juxta sententiam probabilem hæc elevent bona opera pœnitentis ad meritum satisfactionis sacramentalis, convenit ut quam rarissime omittantur. — Verba autem *Dominus noster...* non videntur posse omitti sine culpa veniali, nisi necessitas urgeat, cum dicat Rituale Rom.: *In confessionibus frequentioribus satis erit dicere: Dominus noster...* usque ad *Passio Domini...* exclusive. — *S. Congr. Rit.,* 27 Febr. 1847.

Quæsita.

427. — QUÆR. 1° *An valida sit absolutio, si Sacerdos dicat tantum:* ABSOLVO; *vel* ABSOLVO A PECCATIS TUIS; *vel* TE ABSOLVO?

Resp. ad 1um *Neg.* Ratio est, quia solum verbum *absolvo* non præ se

fert sensum ullum determinatum, et in nullum subjectum cadit; ergo nequit esse forma valida.

Resp. ad 2um *Affirm. probabilius*, ut videtur saltem speculative. Ratio est, quia his verbis subjectum sufficienter determinatur, pronomen enim *te* satis exprimitur in verbo *tuis*. — *Ita Lugo, d.* XIII, *n.* 26. — *S. Lig.*, *n.* 430, *ut probabilius*, etc. Negant autem non pauci, quorum sententia, ut ait S. Ligor., *ibid.*, utpote tutior sequenda est.

Resp. ad 3um *Affirm. probabilius*, cum sententia communi. Ratio est, quia totus effectus Sacramenti in his verbis exprimitur, quin addatur *à peccatis tuis*.—Præterea videtur constare etiam ex *Catechismo Conc. Trid.*, *De Sacr. Pœnit.*, *n.* 19, ubi dicitur tantum: *Est autem forma:* EGO TE ABSOLVO. Et nihil aliud ibi additur. — *Roncaglia*, *Lugo*, etc. — Non improbabiliter tamen negant nonnulli cum *Lacroix*, et huic sententiæ in praxi standum est.

QUÆR. 2° *An valida sit forma deprecatoria: v. gr., Absolvat te Deus?*

Resp. Neg. saltem *probabilius* cum *S. Lig.*, *n.* 430, — *Lacroix*, *n.* 639, *et aliis communissime*. — Ratio est, quia Sacramentum Pœnitentiæ institutum est per modum judicii; proinde voluit Christus, ut Sacerdos tanquam judex ferret sententiam, et hanc exprimeret: ergo peccata remitti debent ab ipso Sacerdote tanquam Christi ministro; ergo non sufficit, quod Deum deprecetur, ut ea remittat. Ergo, etc. Insuper ex *Conc. Florent.* sola forma indicativa, ut vera forma Sacramenti Pœnitentiæ, præscribitur.

428. — QUÆR. 3° *An necessaria sit elevatio manus et formatio signi crucis in absolutione impertienda?*

Resp. 1°: Certum est non requiri *ad validitatem* Sacramenti, quia nec ad materiam pertinet, nec ad formam. Constat ex *Conc. Florent.* et *Trid.*, nec non ex theologorum, *saltem* post *Concil. Trident.*, unanimi consensu.

Resp. 2°: Nec requiritur sub mortali *ad liceitatem* juxta communem sententiam, contra paucos; quia est tantum Rubrica, quæ gravis non videtur. Imo plures graves auctores asserunt, hoc omitti posse sine peccato: sic *Busembaum* relatus et implicite approbatus a *S. Lig.*, *n.* 425, *et alii multi*. Saltem omitti potest sine peccato elevatio manus, dum recitantur preces quæ absolutionem formalem præcedunt.

QUÆR. 4° *An Sacerdos possit valide plures absolvere unica forma, dicens:* EGO VOS ABSOLVO A PECCATIS VESTRIS?

Resp. Affirm., quia omnia requisita ad validitatem reperiuntur. Et licite quoque id fieri potest in casu necessitatis, v. gr., in naufragio, ante prælium, vel in ipso prælio, etc.; essetque talis absolutio multiplex, non quidem *formaliter*, sed *virtualiter* et *æquivalenter*, et essent tot sacramenta, quot homines forent, qui per aliqualem confessionem et sufficientem dolorem essent dispositi. — *Lacroix*, *n.* 645, *et alii omnes*.

429. — QUÆR. 5° *Quænam præsentia pœnitentis reputatur moralis in ordine ad absolutionem?*

Resp.: Talis esse debet, ut verba *Absolvo te*, juxta moralem hominum æstimationem, censeantur cadere in pœnitentem; reputatur autem præsentia moralis sufficiens illa, intra quam homines communi voce, quamvis altiori, loqui possunt et solent. Multi eam extendunt ad 20 passus, præsertim si pœnitens non sit extra aspectum Confessarii. In necessitate ab-

solvi potest et debet pœnitens, quoties aliquo sensu percipitur. — *Ita communiter* cum *S. Lig. n.* 429.

Hinc 1° absolvendus est ille qui videtur e tecto ruere, in flumen cadere, in mare submergi, saltem si non procul a Confessario distet; 2° si Confessarius ob periculum infectionis, aut ob aliam causam, non possit cubiculum infirmi ingredi, illum e janua absolvere debet; 3° si pœnitens recederet a Confessario non adhuc absolutus, se absolutum existimans, absolvendus esset, si parum distans aspiceretur, aut certo sciretur adesse intra vicinam turbam; revocandus tamen foret, si commode fieri posset.

430. — QUÆR 6° *An per verba :* TE ABSOLVO A PECCATIS TUIS, *possit Confessarius valide absolvere pœnitentem tam a censuris quam a peccatis?*

Resp. Affirm., quia hæc verba, *Absolvo te a peccatis tuis*, involvunt absolutionem a quocumque vinculo orto ex peccatis, et nihil obstat, quominus Confessarius dirigere possit intentionem ad absolutionem tum peccatorum, tum censurarum. — *Ita communiter.* — *S. Lig. n.* 430. — *Lacroix, n.* 1567, etc.

QUÆR. 7° *An valida sit Absolutio, si Confessarius absolvat prius a peccatis, quam a censuris?*

Resp. Affirm., quia censura non obstat validitati Sacramenti, sed tantum licitæ susceptioni, vel administrationi. Peccaret autem graviter, qui prius absolveret a peccatis, quam a censuris, quia contra gravem Ecclesiæ prohibitionem ageret. Excipe, si non agatur de *excommunicationibus*, sed tantum de *suspensionibus* et *interdictis;* quia istæ censuræ non privant per se receptione Sacramenti Pœnitentiæ. — *S. Lig. n.* 430. — *Lacroix, et alii communiter.*

QUÆR. 8° *Utrum stola requiratur ad Sacramentum Pœnitentiæ?*

Resp. : Etsi Ritualis Rubrica videatur esse *directiva* et non *præceptiva*, sacra tamen Congregatio Rituum ad confessiones in ecclesia audiendas usum stolæ præcipit (11 Sept. 1847) *in Patav.*

APPENDIX

DE FORMA CONDITIONATA

431. — *Dico* I : Certum est, validam esse *in omni casu* absolutionem sub conditione de *præsenti* vel *præterito* impertitam, modo adsint alia requisita ad Sacramenti validitatem : conditio enim nullo modo mutat sensum formæ sacramentalis, quam nullatenus afficit; sed afficit tantum voluntatem Confessarii, qui non intendit absolvere nisi impleatur apposita conditio : hac autem impleta, forma evadit absoluta; et proinde nihil reperitur, quod ejus validitati officere possit. — *Ita S. Lig., n.* 431, ubi dicit *omnes de hoc convenire.* — *Billuart, diss.* VI, *art.* 10, § 7, ubi asserit *esse sententiam communissimam.* — *Collet, de integr. conf.* § 5. — *Antoine, c.* II, etc. — Inter paucos adversarios est adnumerandus *Pontas, verbo* Absolution, *cas* 5, sed merito carpitur a *Collet* adnotatore, *ibid.*

432. — Adversarii generatim distinguunt inter conditionem *facti*, v. gr., *si vivis*, et conditionem *juris*, de quibus Confessarius judicare debet, v. gr., *si sis dispositus.* Permittunt conditionatam absolutionem in priori casu,

quia conditiones judicio Confessarii non subjiciuntur; in posteriori autem prorsus rejiciunt. Hinc

Objiciunt 1° : Forma Sacramenti Pœnitentiæ debet esse judicialis ; atqui si forma sit conditionata, non est judicialis; nam judicium de natura sua est absolutum, adeo ut nulla censeatur sententia judicis civilis, qui forte dicat : Hoc tibi adjudico, si tuum sit. Ergo, etc.

Resp. 1° *Neg. min.* : Minime enim destruitur forma judicii per appositam conditionem, etiamsi conditio cadat in dispositiones pœnitentis. Et sane Sacerdos judicat 1° de peccatis expositis; 2° de pœnitentia imponenda; 3° de dispositionibus probabilibus pœnitentis; 4° de opportunitate impertiendi absolutionem, licet conditionatam, ob maximum pœnitentis bonum. Ergo non deest materia judicii.

Resp. 2° : Non datur rigorosa comparatio inter judicium civile et judicium sacramentale, imo in plerisque differunt; ut patet ex dictis supra, *n.* 416. Illud autem potissimum attende, quod sententia judicis civilis effectum suum semper sortitur, et exsecutioni mandatur; quando in foro Pœnitentiæ, sive sententia absolute feratur sive conditionate, tamen effectus semper ab occultis conditionibus soli Deo notis dependet. Quocirca sententia Confessarii ex natura sua est conditionata, etiamsi modo maxime absoluto feratur, cum plane ipsi ignotum maneat, num effectus secuturus sit.

433. — *Objiciunt* 2° : In controversiis de valore Sacramentorum *pars tutior semper sequenda est.*

Resp. 1° *Neg.* suppositum, scilicet quæstionem hanc controversiæ subjectam esse, cum sententia adversariorum nulla polleat probabilitate, neque intrinseca neque extrinseca.

Resp. 2° : Falsum est tutiorem partem semper esse sequendam in *favorem Sacramenti;* nam cum Sacramenta sint *propter homines*, dantur casus in quibus exponendum est Sacramentum periculo nullitatis ad subveniendum hominibus in necessitate spirituali constitutis.

Duplex autem hypothesis fingi potest, quando simul concurrant necessitas et dispositio dubia pœnitentis. Prima est absolutionis simpliciter denegandæ; secunda absolutionis modo quocumque concedendæ. En tibi adstat moribundus dubie dispositus. Eia! edissere, quid ages? Sinesne, hunc pœnitentem absque absolutione e vivis excedere? Numquid sic notam crudelitatis effugies? Si enim forte satis dispositus fuerit, licet dubites, nonne damnas salvandum? Si vero absolvas hunc pœnitentem, quomodo, quæso, absolves? Forma absoluta, ais. Optime; sed dic, amabo, numquid firmius feres judicium de dispositionibus pœnitentis? Numquid judicabis *certo dispositum*, quem cognoscis *dubie dispositum?* Age nunc igitur, excludas quantum volueris conditionem et *oralem* et etiam *mentalem;* eritne ideo certior sententia tua sacramentalis? Velis igitur, nolis, si tunc absolvas, necessario *conditionate absolves*, et *non aliter*. Imo sententia sacramentalis in Pœnitentia *per se* et ex natura sua necessario est conditionata, cum supponat in pœnitente conditiones requisitas, quæ deesse possunt.

434. — *Dico* II : Certum pariter est, absolutionem conditionatam esse quandoque licitam; si enim valida sit, etiam licita esse debet, urgente ne-

cessitate. — *Ita communissime theologi.* — *S. Lig., ibid.* — *Lacroix, l.* VI, *p.* I, *n.* 78. — *Elbel.* — *Sporer.* — *Salmant.*, etc.

Rejicienda autem est, ut plane laxa, doctrina nonnullorum, qui tenent, conditionatam absolutionem impertiri posse levi qualibet ex causa, ac nulla urgente necessitate, etiamsi de sufficienti dispositione pœnitentis mortalibus quoque peccatis gravati quomodocumque dubitetur. Nemo quippe non videt, quot sacrilegia induceret hujusmodi praxis. Confessarius siquidem jam non esset prudens dispensator Sacramentorum, sed projiceret *margaritas ante porcos;* et hac absolvendi facilitate efficeret, ut pœnitentes in peccatis tabescerent. — *S. Lig. n.* 432, etc.

Verum non magis admittenda est doctrina eorum qui, cum *Collet et aliis quibusdam*, tenent non esse impertiendam absolutionem sub conditione nisi in extrema necessitate seu in extremo vitæ periculo; hujusmodi enim doctrina summe noxia est pœnitentibus, qui difficile ad Confessarium reverti possunt, et dimissi absque absolutione periculum æternæ damnationis incurrunt.

In quanam ergo necessitate impertiri possit aut debeat absolutio sub conditione, juxta doctrinam et praxim communem statuendæ videntur sequentes regulæ.

435. — *Iª Regula.* Absolutio dari potest et debet sub conditione, quoties absolute concessa exponeret Sacramentum periculo nullitatis, et absolute negata exponeret pœnitentem periculo gravis damni spiritualis.

IIª Regula. Etiamsi ejusmodi necessitas non urgeat, dari tamen absolutio potest sub conditione, quoties absolute concessa exponeret Sacramentum periculo nullitatis, et absolute negata privaret pœnitentem aliquo bono spirituali *notabili*, licet non *necessario*.

Hinc servatis debitis conditionibus, urgente necessitate, vel stante gravi et proportionata causa, licet absolvere conditionate in sequentibus casibus: 1° in dubio, an pœnitens sit vivus, vel mortuus; 2° in dubio materiæ sufficientis, v. gr., urgente præcepto confessionis annuæ, etc.; 3° in dubio jurisdictionis ex parte Confessarii; 4° in dubio utrum pœnitens rite fuerit absolutus; 5° in dubio usus rationis in pueris, amentibus, etc.; 6° in dubio utrum pœnitens sit moraliter præsens; in dubio an moribundus sensibus destitutus Sacramenti capax sit; 8° in dubio de dispositione pœnitentis, urgente non tantum *extrema,* sed etiam simpliciter *gravi* necessitate spirituali. — *S. Lig.*, *n.* 432. — *Vide casus infra resolvendos, n.* 439.

436. — Contra præmissa *Obj.* 1°: Praxis illa absolvendi conditionate, præsertim dubie dispositos, est periculorum plena, fomentum iniquitatum, etc.

Resp. Dist. Praxis illa est periculorum plena, etc., si adhibeatur *promiscue* sine discretione et extra casum necessitatis, vel gravis utilitatis *concedo :* si vero traditæ regulæ serventur, *nego.*

Obj. 2°: Pœnitens dubie absolutus perget ad Eucharistiam suscipiendam, et sacrilege communicabit; hoc autem permitti nequit. Ergo...

Resp. 1° : Non erit sacrilega Communio, sicut non est sacrilega confessio; supponitur enim pœnitentem in bona fide versari. Ad summum Communio erit nulla, seu nullos fructus producet.

Resp. 2° : Non erit inutilis Communio illa; varios enim virtutum actus et conatus, saltem nonnullos, ad Deum diligendum, et malum fugiendum

in communicante facile excitabit. Imo, juxta communem sententiam, etsi communicans sit in statu peccati mortalis, tamen si ad Communionem cum attritione et bona fide accedat, statui gratiæ restituetur. Nec difficilis erit ipsi attritio; accessus enim ad sacram Mensam, et Corporis Christi receptio, facillime in communicantibus bona fide pios motus doloris et amoris ciere solent.

437. — *Obj.* 3° : Pœnitens dubie absolutus non amplius confitebitur peccatum suum, et si non fuerit vere dispositus, in peccato morietur.

Resp.: Peccatum illud dubie absolutum remitti poterit 1° per Eucharistiæ susceptionem, ut modo dictum est; 2° in proxima confessione cum aliis *indirecte*, etiamsi pœnitens peccatum suum clavibus nunquam iterum subjiciat. Nec dicas quod forte ille non amplius ad Sacramentum Pœnitentiæ accedet; casus enim iste rarus tanquam quid *per accidens* habendus est. Multo autem majori periculo salutis fuisset expositus pœnitens, si dimissus fuisset absque absolutione in gravi illa necessitate, quam semper ad talem absolutionem impertiendam requirimus.

Obj. 4° : Non licet uti opinione probabili in administratione Sacramentorum, ut constat ex prop. 1ª ab Innoc. XI damnata. — Ergo non licet dare absolutionem dubie valituram.

Resp.: Transmitt. totum argum., quod ad rem non pertinet. Aliud est enim absolutio *dubie* valida, de qua dubitatur, an id omne habeat quod ad ejus valorem requiritur, aliud absolutio *sub conditione* valitura, de qua, non equidem an valida sit, sed an exsistat conditio sub qua confertur, unice dubitatur. Prior, non autem altera, ab Innocentio XI prohibetur adhiberi; nam illa Sacramentum exponit periculo nullitatis, hæc ejusmodi periculum a Sacramento potius removet.

438. — *Obj.* 5° : Praxis absolvendi conditionate est saltem restringenda ad casus rarissimos extremæ necessitatis, scilicet ubi moribundus est jam sensibus destitutus, vel ubi est jamjam moriturus, nam ipsiusmet culpa et maxima culpa est, si dubie dispositus videatur. — *Ita Auctor anonymus Epistolarum adversus eximium librum* Card. Gousset, cui titulus : *Justification de la doctrine de saint Liguori.*

Resp.: In objectione plura falsa supposita inveniuntur. Etenim 1° Falsum est, pœnitentem dubie dispositum, esse certo indispositum, saltem *per se;* est enim contradictio *in ipsis terminis.* 2° Falsum est pœnitentem semper esse in culpa quod non videatur certo dispositus : nam potest esse sufficienter dispositus, quin hoc Confessarius certo resciat; siquidem quoties non est certo *indispositus*, potest esse vere dispositus. 3° Possunt propter salutem pœnitentis adesse graves rationes ob quas dari potius quam omitti absolutio debeat, ut supra dictum est. Aliunde quandoque summa foret imprudentia in Confessario, si absolutionem differret ad extremam necessitatem, in qua vix aut forte ne vix quidem pœnitens erit capax Sacramenti. — *Vide Gousset, Lettres à M. le Curé* ***, Ep. VIII.

Resolves.

439. — 1° Absolvendus est *sub conditione* pœnitens in *mortali* constitutus, quoties prudenter dubitatur de impertita, aut rite data absolutione, nec potest de hoc facile certitudo haberi. — *Ita communiter theologi.*

2° Absolvendi sunt *sub conditione* moribundi *omnes* de quorum indispositione vel incapacitate certo non constat, ut infra fusius dicetur ubi de integritate confessionis et de ministro. — *Ita* etiam fere *omnes*.

3° Item pœnitentes dubie dispositi, qui versantur in gravi mortis periculo, v. gr., mulier in partu difficili, nauta aut alius quivis longam navigationem suscepturus..., miles ante prælium..., infirmus ante operationem chirurgicam valde laboriosam..., et *a fortiori* reus capite plectendus, etc. — *Ita communiter cum S. Lig., n.* 432.

4° Absolvi possunt *sub conditione* semifatui in dubio de usu rationis, aut sufficientis dispositionis, præmissa seria diligentia ad eos, quantum fieri potest, disponendos, in sequentibus præcipue casibus, 1° si versentur in periculo mortis; 2° si urgeat præceptum annuæ confessionis; 3° si confessi sint aliquod peccatum mortale. Ratio est, quia exponuntur periculo proximæ damnationis, si mors urgeat, vel periculo remanendi diu in peccato mortali. Aliunde non est via et spes, quod dilata absolutione brevi dispositi redeant, et securius absolvantur, sicut de aliis forte sperari potest. Imo absolvi poterunt conditionate pluries in anno, etiamsi afferant tantum levia, ne tamdiu gratia sacramentali priventur, aut remaneant in peccato mortali, si forte in illo versentur. — *Ita S. Lig., n.* 432. — *Lacroix, n.* 1797, *et alii multi contra alios.*

5° Probabiliter etiam absolvi possunt *sub conditione* sponsi dubie dispositi, proxime matrimonium contracturi : quia secus illud Sacramentum sunt certo profanaturi, et animo dejecti ob denegatam absolutionem, ad confitendum non redibunt, et in peccatis contabescent.

6° Absolvi etiam *conditionate* probabiliter possunt aliquando pœnitentes pii, in dubio an materiam sufficientem clavibus subjiciant. Verum multo magis præstat, ut materiam certam ex vita anteacta præbeant, et sic gratia Sacramenti non priventur, juxta sup. dicta n. 424. — *S. Lig. n.* 432.

PARS SECUNDA

DE SUBJECTO SACRAMENTI PŒNITENTIÆ

SEU DE ACTIBUS PŒNITENTIS

Tres numerantur, scilicet 1° contritio; 2° confessio; 3° satisfactio.

CAPUT I

DE CONTRITIONE

440. — Contritio *est animi dolor et detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.* Sic *Trid., sess.* XIV, *c.* IV. — Detestatio peccati, in qua præcipue consistit contritio, præteritum respicit; propositum vero circa futurum versatur. Hæc definitio præscindit a nova lege, in qua contritio efficaciam nullam habere potest, sine voto confessionis. Idem *Trid.*, paulo infra addit : *cum voto præstandi reliqua... quæ ad rite suscipiendum hoc Sacramentum* (Pœnitentiæ) *requiruntur.* Hinc congruit defi-

nitio S. Thom., *Supplem.*, q. 1, art. 1 : *Dolor pro peccatis assumptus cum proposito confitendi et satisfaciendi.*

Hinc dicendum 1° de contritione stricte dicta; 2° de proposito.

ARTICULUS I

DE CONTRITIONE PROPRIE DICTA

441. — Contritio duplex distinguitur : 1° *Perfecta*, quæ est detestatio peccati orta ex motivo speciali Caritatis perfectæ, seu bonitatis Dei propter se summe dilecti.

2° *Imperfecta* seu *attritio*, quæ est detestatio peccati orta ex alio motivo, v. gr., ex consideratione turpitudinis peccati, vel ex metu inferni, aut ex amore beatitudinis æternæ. — *Trid.*, *sess.* XIV, *c.* IV.

Tria hic exponenda sunt : 1° necessitas; 2° dotes; 3° efficacia contritionis.

§ I. — *De necessitate contritionis.*

Statuenda.

442. — I. Contritio vel perfecta cum voto Sacramenti, vel imperfecta cum ipso Sacramento, est omnino peccatori necessaria necessitate medii ad justificationem et salutem consequendam.

1° Constat ex *Scriptura sacra*, Matth. III, 2 : *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum.* — Luc. XIII, 3 : *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.* — Et *ibid.*, 5 : *Si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis.* — Eccli. II, 22 : *Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini et non in manus hominum.* — Apoc. II, 5 : *Age pœnitentiam et prima opera fac; sin autem venio tibi, et movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris.* — Act. Apost. III, 19 : *Pœnitemini igitur et convertimini, ut deleantur peccata vestra.*

2° Constat ex *Conciliis*, præsertim ex *Conc. Trident.*, *sess.* XIV, *c.* IV : *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius.* Et *sess.* VI, *c.* VI, ubi *odium* et *detestatio de peccato* inter præcipuas dispositiones ad justificationem recensentur.

443. — II. Supposito peccato mortali Contritio *necessaria* est *necessitate præcepti*, saltem aliquando in vita. Hoc enim præceptum colligitur ex verbis sacræ Scripturæ supra relatis, ex verbis S. Joann. Bapt. initio suæ prædicationis, et præsertim Christi ipsius in Evangelio. Intelligitur autem cadere sub *præceptum* ea contritio, quæ requiritur ad justificationem, nempe contritio perfecta extra Sacramentum, vel attritio cum Sacramento. — *S. Lig. n.* 337. — *Billuart, diss.* IV, *art.* 3, *et alii omnes.*

III. — Præceptum contritionis obligat, modo *per se*, modo *per accidens*.

1° Obligat *per se* in periculo etiam probabili mortis.

2° Obligat *per accidens*, quando dilatio contritionis inducit proximum periculum iterum peccandi, ut sæpe fit in iis qui in statu peccati diutius perseverant : item quando urget aliud præceptum, quod sine contritione adimpleri nequit, præsertim in sequentibus casibus, scilicet, quando urget

præceptum confessionis annuæ, quando urget præceptum actus Caritatis, quando quis reus peccati gravis Sacramentum suscepturus aut ministraturus est, quoties recipitur Sacramentum Pœnitentiæ, etiam devotionis causa. — *S. Lig., ibid.*

Quæsita.

444. — Quær. 1° *An præceptum contritionis obliget statim post patratum mortale peccatum?*

Resp. Neg. contra *paucos* antiquiores, quia præceptum contritionis est affirmativum, nempe, *Pœnitentiam agite;* porro præceptum affirmativum non obligat singulis momentis : ergo præceptum contritionis non statim post patratum peccatum urget. Insuper sic multiplicarentur peccata pro numero instantium dilationis; quod sensui communi fidelium adversatur. — *S. Lig. n.* 437. — *Elbel, n.* 54. — *Billuart*, etc.

Quær. 2° *Quænam dilatio contritionis peccatum grave inducat?*

Resp.: Non conveniunt theologi : admittitur quidem communiter, dari gravem contritionis dilationem independenter a præcepto confessionis annuæ; quanta autem debeat esse hæc dilatio, ut gravis censeatur, determinari certo non potest : alii illam producunt ad annum; alii ad sex menses; alii, cum *S. Lig.*, ad mensem. Peccatores, præsertim rudes, ab hoc peccato dilatæ pœnitentiæ, ob inadvertentiam, ut plurimum, imo fere semper excusari possunt, ut dicit *S. Lig., n.* 437.

445. — Quær. 3° *An ille, qui in articulo mortis suscipit Sacramentum Pœnitentiæ cum attritione cognita, teneatur insuper elicere actum contritionis perfectæ?*

Resp. 1° : Non videtur teneri ad actum contritionis explicitum, cum moraliter certus sit se fuisse justificatum per solam attritionem cum Sacramento. — *Ita Lugo, et alii communiter* contra *nonnullos.*

Resp. 2° : Tenetur autem juxta quosdam *per accidens*, si tunc occurrat memoria peccati, ratione, inquiunt, præcepti Caritatis perfectæ quod urget imprimis in articulo mortis, et cui moribundus non satisfaceret, si ex Caritatis motivo peccatum suum non detestaretur. Quidquid sit, expedit ut moribundi excitentur, quantum fieri potest, tum ad actum Caritatis, tum ad actum contritionis perfectæ. — *S. Lig. n.* 437.

Quær. 4° *An, ad consequendam gratiam in Sacramento, præter dolorem requirantur actus expliciti Fidei et Spei?*

Resp. Neg. Ratio est, quia nullo probabili argumento probari potest, hos actus explicite requiri. Cæterum pœnitens eliciens actum doloris, etiam *explicite* aliquo modo et *exercite* hos actus elicit, etsi non *reflexe*, quia tunc sine dubio credit *exercite*, et sperat sibi per Sacramentum Pœnitentiæ, virtute meritorum Christi, peccata remittenda esse. — *S. Lig., n.* 439, *et alii communiter* contra *aliquos.*

446. — Quær. 5° *An peccet qui confitetur veniale aliquod sine dolore?*

Resp. Neg. probabilius, modo dolor circa alia peccata gravia, vel saltem circa unum peccatum si venialia tantum habentur, non deficiat, et pœnitens non subjiciat scienter peccatum, de quo non dolet, tanquam materiam absolutionis. Ratio est, 1° quia ratione validitatis Sacramenti sufficit ut præbeatur aliqua materia certa, nempe ut adsit dolor de aliquo veniali,

cum venialia non sint materia necessaria Sacramenti Pœnitentiæ, et aliunde cum non privent gratia et amicitia Dei, alia sine aliis remitti possunt; uia nulla inde injuria Sacramento infertur, si ex bono fine, seclusa i levitate, declarentur. Imo plerumque utiliter aperiuntur ea quoque alia, quorum dolor non habetur saltem certus, ad majorem videlicet scientiæ manifestationem et directionem, ad aliquam concipiendam usionem, etc. — Vide *S. Lig., n.* 449. — *Suarez, disp.* XX, 6, *n.* 7.

7. — QUÆR. 6° *An contritio debeat præcedere confessionem?*

sp. 1° : Debet certo præcedere *absolutionem*, vel saltem ipsi coexistere, ut patet. Practice autem loquendo, requiritur ut dolor præcedat saltem absolutionem, quia nullus pœnitens se indispositum sentiens absolutionem petere, aut recipere potest.

Resp. 2° : Ad Sacramenti valorem non debet dolor necessario præcedere *accusationem;* ratio, quia adsunt omnia requisita ad Sacramentum, modo dolor absolutionem præcedat; nec præceptum præmittendi dolorem peccatorum confessioni probari potest. — *Lugo, Suarez, et alii communissime.* — Cæterum quando theologi dolorosam confessionem requirunt, nihil aliud videntur exigere, nisi ut confessio non sit mera peccatorum narratio, sed ut sit accusatio sui in ordine ad absolutionem obtinendam. — *S. Lig. n.* 445.

QUÆR. 7° *Per quantum temporis spatium actus doloris moraliter perduret ad valide suscipiendum Sacramentum?*

Resp.: Hoc determinari nequit : juxta sententiam communem, perseverare potest per unum, aut etiam plures dies, modo elicitus fuerit intentione confessionis faciendæ, et non fuerit per aliud peccatum retractatus. Cæterum suadendum est pœnitentibus, ut immediate ante confessionem actum contritionis prius elicitum renovent, præsertim si postea animum ad alia per notabilem moram converterint. — *S. Lig., ibid.*

448. — QUÆR. 8° *An requiratur novus actus doloris ad novam absolutionem recipiendam, quando pœnitens statim post absolutionem peccatum mortale ex oblivione omissum confitetur?*

Resp. : Controvertitur. Iª Sententia communior et *multo probabilior negat;* quia certo perseverat prior contritio, quæ utpote universalis extendebatur ad omnia peccata, etiam ad omissa ex oblivione; nec alioquin requiritur, ut contritio explicite ordinetur ad Sacramentum. Præterea dolor explicitus satis haberi videtur in ipso actu illud idem peccatum accusandi. —*Lugo*, —*Roncaglia*, — *Reuter,* etc., cum *S. Lig., n.* 448.

IIª Sententia affirm.; quia per absolutionem completum est judicium, ergo si impertienda sit nova absolutio, nova requiritur materia proxima; et quamvis dolor in se perseveret, non tamen perseverat in ordine ad secundam absolutionem. — *Bonacina,* etc. Hæc sententia levi fundamento innixa videtur; attamen a *S. Lig., loc. cit.,* habetur ut probabilis, adeoque tanquam tutior in praxi sequenda; cum hic agatur de valore Sacramenti.

QUÆR. 9° *An dari possit Sacramentum Pœnitentiæ validum simul et informe, ob defectum sufficientis dispositionis?*

Resp. : Controvertitur. Negant nonnulli cum *Billuart, diss.* VII, *art.* 1.

— *Elbel*, *n*. 81. Ratio eorum est, quia in Sacramento Pœnitentiæ contritio est materia Sacramenti; igitur si insufficiens sit, invalidum erit Sacramentum. Si vero sufficiens sit, valet Sacramentum et est simul formatum, et ideo peccata statim remittit. — *Affirmant* tamen alii et quidem graves theologi cum *Lugo*, *d*. XIV, *n*. 65, — *Lacroix*, *n*. 672; et hoc dicit probabilius *S. Lig.*, *n*. 444. — Ratio autem eorum est, quia dari potest dispositio, quæ satis sit ad Sacramenti materiam, non tamen ad actualem justificationem sufficiat; v. gr., si quis ex motivo particulari, puta turpitudinis peculiaris uniuscujusque peccati, vere et supernaturaliter doleat de culpis omnibus, quas nunc confitetur, non autem de aliis mortalibus inculpabiliter oblitis. *Recole dicta de Sacram. in gen.*, *n*. 191 *et* 232.

§ II. — *De dotibus contritionis.*

449. — Dotes necessario requisitæ ad validitatem contritionis, tum perfectæ, tum imperfectæ, quatuor numerantur, scilicet 1° ut sit interna; 2° supernaturalis; 3° summa; 4° universalis.

I. *Interna* seu *vera*, id est corde et animo vere concepta, juxta illud *Joel*. II, 13 : *Scindite corda vestra, et non vestimenta vestra*. Contritio enim, juxta *Trident.*, est *animi dolor...;* animus autem rationalem voluntatem significat.

II. *Supernaturalis*, id est elicita per auxilium gratiæ, et ex motivo quod aliquatenus ad Deum referatur. Dolor enim ex motivo mere humano elicitus, v. gr., ex timore infamiæ, nihil conferre potest ad obtinendam justificationem.

Motiva autem idonea ad quatuor reduci possunt: 1° ad timorem pœnæ; 2° ad spem præmii; 3° ad turpitudinem peccati; 4° ad bonitatem Dei.

III. *Summa*, ut scilicet peccator *appretiative* detestetur crimen suum plus quam omne aliud malum, et animo paratus sit omnia potius perdere et pati, quam peccatum patrare.

IV. — *Universalis*, nempe extendi debet ad omnia peccata gravia vel ex motivo universali unico, vel ex pluribus motivis particularibus, quæ saltem simul sumpta se extendant ad omnia mortalia commissa, etiam memoriæ non occurrentia. Ratio est, quia nullum peccatum actuale remittitur sine dolore, unum autem mortale sine alio remitti nequit, cum remissio fiat per infusionem gratiæ, quæ cum mortali simul stare non potest.

Quæsita.

450. — QUÆR. 1° *An contritio intensive summa esse debeat?*

Resp. Neg. Ratio est, quia intensitas est quid mere accidentale : gradus enim doloris, seu affectus vel conatus major aut minor non pertinet ad essentiam contritionis, quæ absque ejusmodi intensitatis gradu tota exsistere potest. Præterea undenam scires, hunc vel illum intensitatis gradum fore attingendum? Insuper intensitas doloris non est semper in nostra potestate. Hinc aliquando quoad sensum vehementius movemur e malo temporali quam ex offensa Dei, licet voluntas prompta sit potius omnia mala tempo-

ralia pati, quam Deum offendere. Sufficit igitur, ut sit *appretiative* summa, id est ut peccatum æstimatione seu voluntate seria præ cæteris odio habeatur. — *S. Lig. n.* 433, 442.

QUÆR. 2° *An requiratur comparatio* FORMALIS *in appretiatione inter varia mala et peccatum, vel Deum?*

Resp. Neg. Sufficit enim ut peccator sincere et vere peccata detestetur, et nolit amplius peccare. Imo valde imprudenter agunt Confessarii qui, ad dolorem, summusne sit, explorandum, pœnitentibus quasdam comparationes proponunt valde periculosas, v. gr., mallesne vivus comburi, vel omnia martyrum tormenta subire, aut reptilia venenosa manducare, quam iterum peccare? Tales enim comparationes vividius phantasiam movent, et, accedente valida tentatione, facile amittitur vera dispositio quæ antea exsistebat. — *S. Lig. n.* 433. — *Elbel, n.* 79.

QUÆR. 3° *Quænam temporis diuturnitas ad veram ac summam contritionem concipiendam exigatur?*

Resp.: Nulla *per se*, quia diuturnitas non pertinet ad essentiam actus, sed est ipsi mere accidentalis : quamobrem satis est ut actus sit substantialiter impletus; quod minimo etiam tempusculo fieri potest. Tutius tamen est actum contritionis elicere intensiorem et productiorem ; ne forte ex levitate aut nimia festinatione nullus quoad substantiam concipiatur. — *S. Lig. n.* 433. — *Elbel, et alii communiter.*

451. — QUÆR. 4° *An contritio de venialibus debeat gaudere quatuor iisdem dotibus?*

Resp. 1° : Debet gaudere necessario tribus prioribus; scilicet 1° debet esse *interna*, quia contritio quæ ex intimo corde non elicitur, vera non est; 2° debet esse *supernaturalis*, quia, ut dictum est, contritio naturalis nequit esse medium ad effectum supernaturalem; 3° debet etiam esse *summa*, seu debet peccator detestari peccatum veniale plus quam mala naturalia omnia.

Resp. 2° : Non debet autem necessario esse *universalis*, sive in Sacramento, sive extra Sacramentum. Ratio est, quia cum peccatum veniale non sit incompossibile cum gratia sanctificante, unum veniale potest remitti sine aliis. — *S. Lig. n.* 449.

QUÆR. 5° *An attritio* FORMIDOLOSA, *seu ex metu gehennæ concepta, sufficiat ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ?*

Resp. Affirm., modo sit vere *supernaturalis*, absolute *efficax*, et tantum *materialiter* non vero *formaliter* seu *serviliter servilis*. Ratio est, 1° quia hujusmodi attritio est vera conversio ad Deum, et vera aversio a peccato; 2° quia hoc clare eruitur ex *Concilio Tridentino, sess.* XIV, *c.* IV, ubi dicit, attritionem conceptam ex metu gehennæ et pœnarum esse honestam, et disponere peccatorem ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam.

Attritio porro vocatur *serviliter servilis*, ubi quis de peccato quidem dolet illudque vult vitare ob pœnas, quas a Deo infligendas novit; adhuc tamen paratus esset peccare, si pœnæ istæ non subsisterent. Dicitur vero *simpliciter servilis*, ubi quis ob pœnarum quidem timorem a peccato abstinet, non tamen ita dispositus est, ut vellet peccare, si pœnæ illæ non essent. Prior malus est, non qua timor est pœnarum, sed ob pravam animi dispositionem. — *Scavini.*

452. QUÆR. 6° *An sufficiat attritio ex metu pœnarum Purgatorii pro peccatis venialibus?*

Resp. Affirm., cum sententia communissima et moraliter certa; quia rationes omnes superius adductæ pro sufficientia attritionis ex metu gehennæ, hic quoque valent.

QUÆR. 7° *An sufficiat attritio ex metu pœnarum temporalium hujus vitæ pro peccato subeundarum, prout a Deo infliguntur?*

Resp. Affirm. probabilius, modo sit supernaturalis. Ratio est, 1° quia constare videtur ex verbis Tridentini, ubi dicit : *Attritio ex metu gehennæ et pœnarum concipitur :* distinguit enim inter pœnas gehennæ et alias pœnas; 2° quia in ejusmodi metu omnes veræ attritionis conditiones adesse possunt. — *S. Lig. n.* 443.

453. — QUÆR. 8° *An ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam cum attritione etiam initium amoris requiratur?*

Resp. Neg., si per initium amoris intelligatur aliquis gradus Caritatis perfectæ, qua Deus super omnia diligitur. Ratio est, quia ad rite suscipiendum Sacramentum non prærequiritur necessario actus, qui extra Sacramentum essentialiter justificet. Atqui actus Caritatis, atque adeo *dolor, qui ad rationem contritionis sufficiat, quantumcumque parvus sit, omnem culpam delet*, ut ait S. Thomas, *Suppl., q.* 5, *art.* 3. Ergo, etc. *S. Ligorius, n.* 440, hoc dicit esse moraliter certum.

Concedi autem potest, initium aliquod amoris requiri, quatenus attritio, ut ad Sacramentum disponat, excludere debet (ut sancta Synodus loquitur) peccandi voluntatem; — alioquin autem, ut ait S. Thomas (2. 2., *q.* 17, *art.* 8), *aliquis introducitur ad amandum Deum per hoc, quod timens ab ipso puniri, cessat a peccato, ut Augustinus dicit;* — et debet etiam conjunctam habere veniæ, seu justificationis a Deo obtinendæ spem, qua peccator *incipit Deum diligere tanquam omnis justitiæ fontem* (*Trid., sess.* VI, *c.* VI).

§ III. *De efficacia contritionis.*

Principia.

454. — I. Contritio perfecta hominem *per se* justificat, etiam extra Sacramentum Pœnitentiæ. 1° Constat ex ratione; contritio enim includit necessario Caritatem perfectam : porro amare Deum perfecte, est cum Deo conjungi; conjunctio autem cum Deo necessario disjunctionem a peccato operatur, cum non possit quis unum extremum amplecti, quin ab extremo opposito totaliter recedat. Ergo... 2° Constat ex Scriptura sacra, Prov. VIII, 18 : *Ego diligentes me diligo.* — Joan. XIV, 21 : *Qui diligit me, diligetur a Patre meo, et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum.* — I Petr. IV, 8: *Caritas operit multitudinem peccatorum.* — Huc spectant plures propositiones damnatæ Mich. Baii, maxime 32ª : *Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum; et* 71ª : *Per contritionem etiam cum Charitate perfecta et cum voto suscipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen, extra casum necessitatis aut martyrii, sine actuali succeptione Sacramenti.*

II. Contritio *perfecta* non remittit peccata mortalia, seu hominem non justificat, nisi cum voto confessionis : peccata enim remitti non possunt nisi per medium a Christo institutum; atqui Sacramentum Pœnitentiæ in re, vel saltem in voto, est unicum medium a Christo institutum ad remittenda peccata post Baptismum patrata. Ergo, etc. Constat insuper ex *Conc. Trid., sess.* XIV, *c.* IV.

III. Attritio tanquam prærequisita dispositio sufficit ad obtinendam peccatorum veniam in Sacramento Pœnitentiæ. Constat enim ex eodem *Tridentino, sess.* XIV, *c.* IV, attritionem disponere ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ.

IV. Attritio autem extra Sacramentum peccatorem justificare non potest. Justificatio enim consistit in perfecta hominis conjunctione cum Deo; sed attritus, licet a creaturis discedat, primosque conversionis ad Deum gressus exordiatur, nondum tamen est perfecte ad ipsum conversus, et per amorem conjunctus. Nec propria virtute justificat attritio in Sacramento, sed una tantum cum cæteris partibus, maxime cum absolutione Sacerdotis. Ipsum igitur est Sacramentum quod eo casu per gratiæ infusionem justificat : quare in Sacramento pœnitens est *actu* attritus et *habitu* fit contritus, quatenus justus fit per dignam absolutionis receptionem.

Quæsita.

455. — QUÆR. 1° *An votum confessionis debeat esse* EXPLICITUM *in contritione?*

Resp. Neg. cum sententia *communi,* quam tenent *Billuart, dist.* I, *art.* 4, § 2, — *Salmant., c.* II, *n.* 23. — Ratio est, quia ad remissionem sufficit, ut quis vere conjungatur toto corde cum Deo per contritionem perfectam; Deus enim, ut patet ex dictis, rejicere nequit peccatorem toto corde et ex perfectissimo motivo ad se accedentem; atqui fieri potest aliquando, ut peccator eliciat actum perfectæ contritionis, quin cogitet de confessione, sive ex inadvertentia vel oblivione naturali, sive ex ignorantia invincibili. Ergo ad remissionem peccati per contritionem non est essentiale, ut votum confessionis sit explicitum. — *S. Lig. n.* 437.

456. — QUÆR. 2° *An contritio remittat non tantum culpam, sed etiam pœnam culpæ debitam?*

Resp. 1° : Remittit certo pœnam æternam, quia homo justificatus per contritionem nequit remanere reus æternæ damnationis.

Resp. 2° : Juxta majorem vel minorem ejusdem intensitatem remittit etiam partem pœnæ temporalis deletis mortalibus vel venialibus debitæ. Proinde contritio perfecta valde intensa etiam omnem pœnam potest abolere; sed non necessario ex natura sua hanc efficaciam habet. Eruitur ex *Trident., sess.* VI, *c.* XIV, *et can.* 30. — Idem ex *sess.* XIV, *de Pœnit., c.* VIII, *et can.* 12.

457. — QUÆR. 3° *An attritio remittat peccata venialia extra Sacramentum?*

Resp. : Controvertitur. *Probabilius* affirmandum videtur. Ratio est, 1° quia ex *Conc. Trid.* variis modis remitti possunt peccata veniala : ergo non sola contritione perfecta remittuntur; 2° quia in opposita sententia non facilius remittentur peccata venialia, quam mortalia : hoc autem sensui

communi adversatur; 3° quia vis remittendi venialia communiter tribuitur Sacramentalibus; falso autem tribueretur, si ad ea delenda contritio requireretur. — *Ita Suarez, disp.* XI, *sect.* 3. — *Lugo, disp.* IX, *n.* 28, *et alii multi.*

Negant tamen non pauci, quia ex *Trid., sess.* XIV, *c.* V, peccata venialia *utiliter* in confessione accusantur; non autem accusarentur *utiliter*, si attritione remitti possent : ergo, etc. — Sed merito reponitur peccata venialia *utiliter* exponi in confessione aliis quoque de causis, nimirum ob remissionem pœnæ, ob meritum confusionis, ob emolumentum directionis, etc.

Quær. 4° *An contritio vel attritio remittat venialia sine voto Sacramenti?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia Sacramentum ex institutione divina pro solis mortalibus necessarium est : ergo venialia deleri possunt absque Sacramento Pœnitentiæ; ergo nullum votum hujus Sacramenti ad eorum remissionem necessario requiritur. — *Ita omnes.*

ARTICULUS II

DE PROPOSITO

458. — Definitio. Propositum est voluntas non peccandi de cætero.

Divisio. Duplex est : 1° *explicitum,* seu *formale,* quo quis de futuro cogitans statuit non amplius peccare; 2° *implicitum,* seu *virtuale,* quod in ipsa contritione includitur, quin futurum tempus præ oculis habeatur.

Principia.

459. — I. Propositum saltem implicitum est omnino necessarium ad peccati remissionem; quia propositum est necessarium contritionis consectarium, ac saltem virtualiter in ipsa inclusum, ut ex hujus natura et definitione constat.

II. Propositum verum triplici conditione gaudere debet; scilicet requiritur ut sit firmum, efficax, et universale.

1° *Firmum,* scilicet pœnitens habere debet sinceram voluntatem non relabendi in peccatum, non obstante quocumque incommodo, aut timore humano : secus enim non vellet totaliter et sincere ad Deum converti. Non debet tamen Confessarius animum pœnitentis tentare, adhibitis comparationibus, aut propositis incommodis ad perturbandam ejus phantasiam idoneis.

2° *Efficax,* id est, pœnitens non tantum firmiter statuere debet, se amplius peccare non velle, sed etiam adhibere media necessaria ad peccatum vitandum, fugiendasque proximas occasiones, etc. etc. — Sufficit autem ut propositum sit efficax *affective,* id est, sufficit ut peccator sit animo paratus ad media necessaria adhibenda; quia futura de facto emendatio non est de essentia propositi.

3° *Universale,* seu extendi debet ad omnia peccata mortalia non patrata modo, sed etiam quæ patrari possent. Ratio est, quia plena et vera ad Deum conversio dari nequit absque lethalis cujuslibet peccati aversione.

Quod autem ad peccata venialia spectat, requiritur et sufficit ad Sacramenti valorem, ut firmum adsit et efficax propositum saltem unum ex venialibus vitandi.

Quæsita.

460. — QUÆR. 1° *An propositum, ut sit firmum, debeat insuper constans reperiri?*

Resp. Neg.; saltem hoc non est absolute necessarium. Ratio est quia propositum afficit præsentem voluntatem, quæ ex natura sua alioqui variabilis est. Hinc ex relapsu post confessionem colligi per se nequit propositi infirmitas. — *Ita communiter* cum *S. Lig., n.* 451. — *Lugo, disp.* XIV, *n.* 166, etc., contra *aliquos.*

Dixi: *saltem hoc non est absolute necessarium.* Nam si pœnitens statim et sine ulla fere resistentia relabatur, indicium aliquod vel saltem suspicionem aliquando præbere potest, quod proposito vere firmo caruerit; qui enim firmiter proponit, fere non adeo facile sui propositi obliviscitur, sed constans saltem per aliquod tempus perseverare solet, et conatus adhibere ad resistendum tentationibus vel peccati occasionibus, et proinde ordinarie difficilius rariusque cadit. — *Ita S. Lig., n.* 459, ubi *de Recidivo.* — *Lugo, disp.* XIV, *n.* 160, etc.

461. — QUÆR. 2° *An firmum censeri queat propositum illius qui habet quidem animum non peccandi, pertimescit tamen, et quodammodo prævidet se relapsurum?*

Resp. Affirm. generatim; non enim impedit sinceram voluntatem timor, qui ex præterita fragilitate, et humanæ voluntatis inconstantia ingeritur. Hinc verum habet propositum pœnitens ille, qui interroganti Confessario de voluntate non peccandi respondet: *Fragilis sum, formido lapsum, non tamen volo nunc, nec eligo casum:* quæ sunt verba Gersonis apud Croix (*Lib.* VI, *p.* II, *n.* 1733).

In praxi vero indolem geniumque pœnitentis inspicies: reperies enim non raro peccatores asseverantes se ralapsuros, qui idcirco timent, ne propositum satis firmum non habeant, nec tamen aliud ostendunt præter relabendi timorem, suique diffidentiam. Hujusmodi pœnitentibus inculcandum est, non agi de his quæ forte sint eventura, sed de actuali voluntate, et de fiducia in auxilio divino reponenda. — *Ita communiter.*

462. — QUÆR. 3° *An ad Sacramentum Pœnitentiæ rite suscipiendum requiratur propositum explicitum?*

Resp.: Juxta *S. Lig.* (*n.* 450) triplex est sententia. *Prima* absolute affirmat: quia licet dolor includat necessario propositum, attamen explicitum requiri videtur a Tridentino aiente: *Cum proposito non peccandi de cætero.*

Secunda sententia absolute negat. Ratio est, quia dolor, si ex motivo generali eliciatur, includit propositum plane efficax. Alioquin vero ex Tridentina Synodo quando attritio voluntatem peccandi excludit, sufficienter disponit hominem ad impetrandam gratiam in Sacramento. — *Elbel, n.* 87. — *Laymann, cap.* IV, *n.* 6. — *Salmant., cap.* V, *n.* 54. — *Lugo, disp.* XIV, *n.* 51, qui hanc sententiam dicit *esse communem inter recentiores.* — Accedit auctoritas Concilii Romani sub Benedicto XIII, quod, in instructione pro pueris Sacramentum Pœnitentiæ recepturis ad calcem de-

cretorum subjecta, requirit tantum ad valorem Confessionis, ut habeatur propositum *saltem implicitum.*

Tertia Sententia, quam *communem* a quibusdam dici testatur *S. Lig.,* docet quod, si pœnitens cogitat de vita futura, debet formaliter proponere emendationem. Secus si pœnitens nihil de futuro cogitet. Nam si cogitet de futuro, consentiunt omnes vix fieri posse, ut sincere pœnitens simul propositum explicitum et formale non eliciat.

Suum autem de hisce judicium sic S. Ligorius (*ibid.*) interponit: *Illæ duæ ultimæ sententiæ sunt quidem probabiliores; sed quia prima non caret sua probabilitate, in praxi ante factum tutius sequenda est.* — Addit autem, quamvis ipse non acquiescat, plerosque etiam eorum, qui pro prima sententia allegantur, consentire, *quod si bona fide cum vero dolore confessus fueris sine proposito formali, non teneris confessionem repetere.*

463.—Quær. 4° *Quale propositum requiratur vel sufficiat pro venialibus?*

Resp.: 1° Ad Sacramenti valorem requiritur et sufficit habere efficax propositum saltem unum veniale vitandi; quia ad materiam Sacramenti sufficientem vel de uno dolere sufficit; ergo *a fortiori* sufficit propositum efficax vitandi omnia venialia, quæ accusantur.

2° Sufficit sibi proponere emendationem de aliquo genere venialium, v. gr., de mendaciis, dicendo: *Nolo amplius mentiri.*

3° Sufficit velle vitare omnia peccata deliberata, quia vitari hæc possunt; et semi-deliberata, in quantum fieri potest.—*S. Alph., lib.*VI, *n.* 449, *dub.*2.

4° Sufficit velle *firmiter* et *efficaciter* minuere frequentiam et multitudinem venialium, quia, ut dictum est de contritione, propositum saltem in aliquod ex illis cadit.

In praxi tutius est elicere propositum de nonnullis peccatis determinatis, præsertim de gravioribus et de his præcipue quæ ex habitu patrantur, eisque peccatum aliquod vitæ anteactæ adjungere. — *Reuter, n.* 293.

Quando fideles, illi quoque qui habentur ut pii, et frequenter confitentur, nullum aut fere nullum profectum facere post innumeras confessiones cernuntur, conjicere licet, eos proposita nimis generalia et confusa, et proinde torpida et languida concipere. — *Elbel, n.* 112.

Non raro autem inveniuntur pœnitentes, mulieres præsertim, quæ diu examini conscientiæ incumbunt, minimas culpas cum maxima anxietate requirunt, et confessiones suas ultra modum protrahunt, nec tamen de dolore et efficaci proposito valde sunt solliciti. Serio adhortandi hi sunt, ut, omissa anxia cura declarandi omnia peccata venialia in specie et numero, ea dumtaxat, quæ conscientiam magis gravant, et quæ potissimum extirpanda sunt, cum serio dolore et proposito emendationis clavibus subjiciant. Imo expedit ut ex istis venialibus seligant unum aliquod præcipuum, ad quod detestandum et emendandum præ cæteris sedulo incumbant. — *Sporer, n.* 339.—*Elbel, n.* 113, etc.

CAPUT II

DE CONFESSIONE

Confessio est accusatio peccatorum post Baptismum patratorum facta Sacerdoti approbato, in ordine ad absolutionem.

Tria huc spectant, scilicet 1° necessitas; 2° dotes; 3° iteratio confessionis.

ARTICULUS I

DE NECESSITATE CONFESSIONIS

Principia.

464. — I. Confessio sacramentalis de jure divino est omnibus post Baptismum lapsis in peccatum mortale necessaria. Constat 1° ex Scriptura sacra; Christus enim dicit Apostolis, Joan. xx, 22 : *Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt.* — Et Matth. xvi, 19, dixit Christus Petro : *Quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cœlis.* — Et xviii, 18, ait omnibus Apostolis : *Quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cœlo.* Unde sic : Christus instituit Apostolos et Sacerdotes judices et medicos, sine quorum sententia et curatione nemo graviter lapsus post Baptismum potest reconciliari et sanari; atqui hoc duplici munere fungi non possunt, incognita causa : quomodo enim Sacerdotes discernerent, inter peccata, et alia quidem remitterent, alia vero retinerent nisi judicium de singulis ferre possent? Quænam esset ratio aliis condonandi, aliis autem veniam denegandi? Quorsum tenderet illa suprema clavium potestas Apostolis et eorum successoribus a Christo tradita? Illusoria nempe foret, si peccatores non tenerentur Sacerdotes adire, et ipsis peccata sua manifestare. Ergo necesse est, ut peccata mortalia post Baptismum commissa potestati clavium seu judicio Sacerdotum subjiciantur. Ergo confessio de jure divino necessaria est.

Constat 2° ex *Conc. Trid., sess.* XIV, *can.* 7, his verbis : *Si quis dixerit in Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse jure divino confiteri omnia et singula peccata mortalia*, etc., *anathema sit.* — Adde innumeras alias Conciliorum et SS. Pontificum decisiones.

Constat 3° ex traditione et argumento præscriptionis. Confessio enim semper fuit in usu ab exordio Ecclesiæ, ut constat ex innumeris testimoniis SS. Patrum, quæ videri possunt apud auctores de theologia dogmatica tractantes. Ergo est instituta a Christo ut necessaria, et per Apostolos ad nos transmissa. Hoc evidens est juxta notissimam. *S. Aug.* Regulam *lib.* IV *de Bapt.* contra *Donatist., c.* xxiv : *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi auctoritate apostolica traditum rectissime creditur.* Præterea confessio peccatorum res est adeo ardua et difficilis, ut nunquam tot sæculis tam perseveranter et universim observata fuisset, nisi a Christo ut necessaria fuisset instituta.

465. — II. Confessio etiam *de jure ecclesiastico*, saltem semel in anno, necessaria est omnibus fidelibus, qui graviter peccaverunt.

Constat ex Conciliis, sed præsertim ex Conc. Later. IV, sub Innoc. III, his verbis : *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti, et injunctam sibi pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere...; alioquin vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, et moriens christiana careat sepultura.*

Quæsita.

466. — QUÆR. 1° *Quandonam urgeat præceptum divinum confessionis?*

Resp. 1° : Obligat certo *per se* in periculo, eoque magis in articulo mortis, et aliquando in vita. Ratio *primi* est, quia omnia præcepta positiva obligant saltem tempore necessitatis; secus enim nunquam obligarent, frustraque imponerentur. Ratio *secundi* est, quia præcepta affirmativa non obligant tantum in extrema necessitate, sed etiam quando eorum impletio rationabiliter necessaria judicatur.

Resp. 2° : Obligat sæpe *per accidens*, scilicet 1° cum Eucharistia suscipienda est; 2° quando urget præceptum se reconciliandi cum Deo, vel requiritur status gratiæ; v. gr., ad Sacramenta administranda, vel ad ea recipienda, quæ dicuntur *vivorum*, nec elici potest actus contritionis perfectæ; 3° quando urget gravis tentatio, quæ secus superari nequeat.

QUÆR. 2° *An præceptum divinum confessionis statim obliget ac patratum est peccatum; vel quonam tempore urgeat?*

Resp. 1° : Non obligat statim post peccatum. Ratio est, quia talis obligatio nullo certo fundamento nititur. — *Ita communiter.* — *S. Lig. n.* 671.

Resp. 2° : Facile determinari nequit, quoties in vita et quo præciso tempore urgeat præceptum divinum. Quidquid sit, nihil dubitandum, quin ille satisfaciat, qui vel semel tantum in anno confitetur; quia non constat præceptum divinum frequentius urgere, et juxta multos Christus reliquit obligationis tempus Ecclesiæ determinandum. (*Plura de necessitate confessionis in tract. de Præcept. Ecclesiæ, tom.* I, *n.* 477 *et seq.*)

ARTICULUS II

DE DOTIBUS CONFESSIONIS

467. — Multæ confessionis dotes ab auctoribus assignantur, quæ ut plurimum ad ejus validitatem non pertinent; præcipuæ autem his versiculis continentur:

> Integra sit, simplex, humilis, discreta, fidelis,
> Vocalis, mœrens, pura atque parere parata.

1° *Integra,* id est, complectatur omnia peccata mortalia nondum confessa, ut mox dicetur.

2° *Simplex,* id est, non intermixta sermonibus impertinentibus, nec fucata verbis, neque figuris adornata; sed nuda, clara et brevis peccatorum declaratio.

3° *Humilis,* id est, fieri debet cum vera humilitate cordis et corporis, scilicet genibus flexis, nisi excuset infirmitas, et nudato capite, si vir confiteatur; humilitas apparere debet etiam in modulo vocis, ita ut pœnitens cum verecundia, non autem per modum fabulæ aut nudæ historiæ sua peccata enarret.

4° *Discreta,* id est, debet fieri verbis honestis et discretis, maxime in explicandis peccatis contra castitatem; nec debent manifestari peccata aut defectus aliorum sine necessitate.

5° *Fidelis*, id est, sincera, sine mendacio, præsertim in materia gravi et necessaria ad judicium sacramentale. Fidelitas autem seu sinceritas non tantum consistit in peccatis rite declarandis, quod pertinet ad integritatem, sed etiam in iis non exaggerandis vel in peccatis suppositis non adjiciendis.

6° *Vocalis*, id est, fieri debet confessio ipsa voce, non autem scripto, neque aliis signis, absque necessitate, vel gravi causa, v. gr., ob verecundiam vehementissimam, ob impedimentum linguæ, etc. — *S. Lig. n.* 429, 493.

Cæterum confessio per scripturam est quidem per se valida; invalida tamen foret confessio et absolutio *per litteras*. Forma enim consistit in *verbis*, ut definivit Eugenius IV, *in Decreto pro Armenis;* porro forma materiæ præsenti applicari debet. — Constat insuper ex propositione a Clemente VIII damnata ann. 1602.

Quidquid autem in contrarium nonnulli theologi dixerint, certum est confessionem scripto factam esse validam, modo fiat præsenti Confessario qui et ipse præsentem pœnitentem absolvat. Nec obstat præfatum Clementis VIII Decretum, quia illo tantummodo prohibetur propositio spectans simul et ad confessionem scripto factam, et ad absolutionem pariter scripto vel per internuntium datam ac missam; aut saltem, prout declaravit Paulus V, ad unum ex his duobus factum in absentia, quamvis alterum fiat in præsentia. Qua de re egregie solideque disputavit *Suarez* in opusculis prima vice in lucem editis a piæ memoriæ Episcopo Brugensi *DD. Malou* (Bruxellis, 1859). Consentiunt etiam *Lugo, Conink, Viva, S. Lig.*, *l.* VI, *n.* 428, *et alii.*

7° *Mœrens*, seu *dolorosa*, ut supra dictum est de contritione, *n.* 442 *et seq.*

8° *Pura*, nempe ob finem honestum, seu ad veniam peccatorum, gratiasque sacramentales obtinendas, non vero ad Confessarii compassionem commovendam, ejusve benevolentiam, æstimationem captandam, etc.

9° *Parere parata*, id est, pœnitens debet esse dispositus ad parendum monitis Confessarii tanquam judicis sententiam proferentis, puta in fugiendis occasionibus, in adhibendis remediis, in restitutione facienda, acceptanda pœnitentia, etc.

Inter præfatas confessionis dotes præcipuæ sunt integritas, et contritio. Jam de *posteriori* satis dictum est; nunc autem speciatim de *priori* disserendum venit.

DE INTEGRITATE CONFESSIONIS

468. — Duplex distinguitur integritas, alia *materialis*, alia *formalis*.

1° Integritas materialis sita est in accusatione omnium peccatorum mortalium, quæ menti occurrunt.

2° Integritas formalis consistit in accusatione omnium mortalium, quæ quis hic et nunc, spectatis circumstantiis, moraliter confiteri potest, vel tenetur.

Hinc quoties habetur integritas materialis, habetur etiam formalis; sed non vice versa. *Dicemus* 1° de necessitate integritatis; 2° de causis ab ea excusantibus.

§ I. *De necessitate integritatis : 1° in genere; 2° de peccatis dubiis; 3° de circumstantiis peccatorum; 4° de peccatis oblitis.*

PUNCTUM I

De necessitate integritatis in genere.

469. — I. Omnia peccata mortalia post Baptismum patrata accusari de jure divino debent, quantum moraliter fieri potest.

Constat 1° ex verbis ipsis institutionis Sacramenti Pœnitentiæ; sic enim Christus Dominus, Joan. xx, 22 : *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt.* Unde sic : His verbis Christus tum Apostolis, tum eorum successoribus judiciariam contulit potestatem circa peccata remittenda. Atqui inutiliter hanc potestatem eis contulisset, nisi omnia peccata singillatim ipsis fuissent declaranda. Judex enim ejusmodi potestatem exercere nullatenus potest, causa incognita, nec discernere, remittenda ne sint, an retinenda peccata. Ergo ex ipsa confessionis institutione per formam judici, sequitur rigorosa obligatio omnia peccata mortalia quoad numerum et speciem declarandi.

Constat 2° ex verbis *Trid., sess.* XIV, *c.* v : *Universa Ecclesia semper intellexit institutam esse a Domino integram peccatorum confessionem, et omnibus post Baptismum graviter lapsis jure divino necessariam exsistere; quia Dominus noster Jesus Christus, de terris ascensurus ad cœlos, Sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit, tanquam præsides et judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi fideles ceciderint : quo, pro potestate clavium, remissionis aut retentionis peccatorum sententiam pronuntient. Constat enim Sacerdotes judicium hoc, incognita causa, exercere non potuisse, si in genere dumtaxat, et non potius in specie, ac singillatim, sua ipsi peccata declarassent. Ex his colligitur, oportere a pœnitentibus omnia peccata mortalia,* quorum *post diligentem sui discussionem* conscientiam habent, *in confessione recenseri, etiamsi occultissima sint.* — Et *can.* 7 sic definivit : *Si quis dixerit in Sacramento Pœnitentiæ, ad remissionem peccatorum necessarium non esse de jure divino confiteri omnia et singula peccata mortalia, quorum memoria ex debita et diligenti præmeditatione habetur, etiam occulta et quæ sunt contra duo ultima Decalogi præcepta, et circumstantias quæ speciem peccati mutant, anathema sit.*

470.— II. Integritas materialis non semper necessaria est ad validitatem et fructum confessionis : interdum enim est physice vel moraliter impossibilis, v. gr., in muto, surdo, moribundo, aut in eo qui certum aliquod peccatum accusare non potest sine gravi damno proprio vel alieno.

III. Ad integritatem confessionis prærequiritur diligens pro capacitate pœnitentis examen de peccatis ab ultima confessione valida patratis; qui enim tenetur ad finem, tenetur etiam ad media necessaria. — *Vide Appendicem de examine conscientiæ, infra, n.* 507.

Resolves.

471. — 1° Tenemur in confessione mortalium accusare non tantum species genericas peccatorum, sed etiam species infimas; eæ siquidem *proprie*

species dicuntur; omnium autem specierum accusationem Tridentinum requirit.

2° Qui non potest speciem infimam patefacere, debet speciem superiorem, seu genericam, manifestare: v. gr., si quis, sciens se peccasse contra castitatem, non recordatur de peccato specifico, dicere debet se contra castitatem graviter peccasse.

3° Qui scit se peccasse mortaliter, sed ignorat aut non meminit speciem etiam genericam peccati sui, dicere in genere debet, se peccasse graviter, non recordari autem cujus peccati sit reus.

4° Qui recordari nequit de numero certo, tenetur accusare numerum probabiliorem, seu qui magis accedit ad veritatem, addendo particulam *circiter;* quia ubi deest certitudo, illud quod verisimilius est, accusari debet. Cæterum bene monet *S. Alph., n.* 446, Confessarium non debere esse nimis anxium circa exquirendum numerum peccatorum in pœnitente consuetudinario, quia est sæpe impossibile talem numerum certum habere. Diligenter potius exquirat statum conscientiæ interrogando ut in resol. seq.

5° Qui nec summam peccatorum verisimilem exhibere potest, dicere tenetur, num frequenter an raro peccaverit; quoties *circiter* in mense, in hebdomada, in die, etc.

6° Confessarius nequit eximere ab obligatione integre confitendi ob magnum pœnitentium concursum, v. gr., aliquo die festo solemniori. Constat ex dictis, necnon ex propositione 39ª ab Innoc. XI damnata, quæ sic se habet: *Licet sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos, ratione magni concursus pœnitentium, qualis, v. gr., potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis aut indulgentiæ.*

7° Defectus sinceritatis circa unum tantum mortale, quod omittitur, constituit peccatum grave; quia præceptum divinum confessionis in re gravi violatur.

Quæsita.

472. — Quær. 1° *Qualis numerus censeatur comprehendi in particula* CIRCITER?

Resp.: Non potest regula omnino certa id determinari; non tamen comprehenditur qualiscumque excessus, nec notabilis defectus: sed modicus tantum, major tamen vel minor proportionate ad numerum expressum. Sic autem communiter statuunt theologi: Modicus excessus, vel defectus erit relative ad *quinque circiter* peccata, unitatem unam hinc inde addere vel demere; relative ad *circiter decem,* duas; relative ad *viginti*, tres vel quatuor; relative ad *quadraginta,* quatuor vel quinque; relative ad *centum,* quinque vel sex...; censebiturque prudenter in primo casu pœnitens quater, quinquies, vel sexies, peccasse; in secundo vero octies, novies, decies, undecies, vel duodecies peccasse; et similiter de aliis resolve. — *Vide S. Lig., n.* 466.

473. — Quær. 2° *An debeat postea declarari excessus notabilis, si post confessionem reperiatur?*

Resp. Affirm. Ratio patet ex dictis; cum enim excessus notabilis non comprehendatur numero declarato cum particula *circiter,* pœnitens non

satisfacit obligationi confessionis quoad illum excessum. Ergo... — *Ita omnes.*

QUÆR. 3° *Si quis erraverit notabiliter exaggerando numerum, an debeat postea id quoque in confessione declarare?*

Resp. Neg., si bona fide numerum istum notabiliter majorem expresserit. Ratio est, quia plene et integre satisfecit obligationi confessionis; verus enim numerus in majore fuit comprehensus, adeoque remissus. — *Reuter, n.* 313, *et alii communiter.*

474. — QUÆR. 4° *An sit semper peccatum mortale mentiri in confessione?*

Resp.: Per se tunc solum peccatur mortaliter, quando mendacium versatur circa materiam *necessariam* confessionis sine justa causa celatam, aut circa materiam gravem falso suppositam, scilicet accusando peccatum grave non commissum.

Mendacium igitur circa res ad confessionem seu conscientiam pœnitentis non pertinentes, non est *per se* mortale; quia nec est graviter pœnitenti damnosum, ut supponitur, nec graviter Sacramento injuriosum, cum ad ipsum non referatur. — *Ita communiter* cum *S. Lig., Hom. apost., n.* 28. — *Billuart,* etc., contra *paucos* qui dicunt omne mendacium in confessione esse mortale.

475. — QUÆR. 5° *An officiat integritati confessionis, si quis accuset venialia Confessario ordinario, mortalia vero alteri?*

Resp. 1° *Neg., per se loquendo,* dummodo absolutionem nunquam recipiat, quin omnia mortalia uni manifestaverit, et ab eodem absolvatur. Ratio est, quia integra est illa confessio, quæ omnia mortalia complectitur, cum venialia non sint necessario accusanda.

Resp. 2° : In praxi autem attendendum est ad pœnitentium circumstantias, et ad motiva quibus ducuntur. Non enim sunt damnandi, qui aliquando graviora peccata ignoto Confessario confitentur, leviora vero ordinario subjiciunt, si ex pudore, quo suffunderentur cum Confessario familiariter cognito, periculo se committerent sacrilege confitendi. — *S. Lig. n.* 471.

476. — QUÆR. 6° *An officiat integritati, si quis simulet aliam vocem, ne a Confessario agnoscatur?*

Resp. Neg. per se; dummodo enim omnia mortalia aperiat, confessionem integram peragit. Nec necesse est, ut a Confessario nominatim cognoscatur; sufficit enim ut Confessarius præsentem peccatorem absolvere intendat : intentio autem Confessarii *per se* semper ad pœnitentem præsentem est determinata. — *Lacroix, de Sacram. in genere, n.* 68.

Dixi *per se,* quia aliquando sic posset induci in errorem gravem Confessarius, qui talem pœnitentem non absolveret, si eum agnosceret.

PUNCTUM II

De peccatis dubiis.

Dubium hic versari potest præcipue 1° circa actum peccati, seu circa peccatum commissum; 2° circa gravitatem peccati, tum ex parte materiæ, tum ex parte assensus; 3° circa confessionem peccati certo commissi.

Quæsita.

477. — QUÆR. 1° *An necessario accusanda sint peccata mortalia dubie commissa?*

Resp. Neg. probabilius, si, præhabito diligenti examine, dubium perseveret : et hoc valet, etiamsi dubium sit vere positivum, seu vera detur probabilitas de commisso peccato. Ratio est, quia hic agitur de lege dubia, quæ consequenter non obligat. Et sane ex *Trident.* accusari debent peccata mortalia quorum *habetur conscientia :* atqui non habetur conscientia peccatorum dubiorum; habere enim conscientiam importat notitiam certam peccati, cum conscientia nihil aliud sit, quam cordis scientia et judicium de peccato commisso. Ergo. — *S. Lig., n.* 473. — *Sporer, n.* 389. — *Roncaglia, c.* II, *de Integr. confessionis, quæst.* 7. — *Reuter, n.* 305, *et alii multi.*

Contradicunt tamen alii; quia (ut aiunt) colligitur ex verbis *Concilii Trident.*, omnia mortalia esse accusanda prout *sunt in conscientia;* et proinde si dubia sint in conscientia, sunt etiam ut dubia confitenda.—At enim respondendum est, *in Concilio Trid.*, non dici, esse accusanda peccata *ut sunt in conscientia*, sed *quorum conscientiam habemus.* In praxi tamen hujusmodi accusatio consulenda est, ait *S. Lig., n.* 476.

Quidam theologi docent accusanda esse peccata *negative dubia;* sed hoc falsum est; nequit enim dari obligatio confitendi peccata *negative* dubia, cum hujusmodi dubium nullo solido fundamento innitatur, nec oriatur, nisi ex inani suspicione, seu timore peccati commissi, ut scrupulosis, aut conscientiæ timoratis frequenter contingit.

478. — QUÆR. 2° *An sint accusanda peccata dubie gravia?*

Resp. Neg. probabilius per se, saltem speculative, etiam data vera probabilitate de peccati gravitate. Ratio eadem est, ac pro quæsito præcedente : non enim constat de peccato gravi commisso; nec proinde de obligatione confessionis constare potest. — *Ita iidem* contra *eosdem.*

In praxi autem duplex regula sequenda est :

I^a^ Regula. In dubio an materia peccati sit gravis, pœnitentes rudes ordinarie debent dubia accusare, 1° quia fere non possunt per seipsos conscientiam efformare; 2° quia plerumque non norunt distinguere venialia a mortalibus. Excipe tamen scrupulosos, qui mortalia committere frequenter non solent. Pœnitentes vero instructi non tenentur dubie gravia accusare, quia per seipsos conscientiam efformare possunt; nihilominus ad hæc quoque accusanda, ordinarie suaviter hortandi sunt.

II^a^ Regula. In dubio de consensu pleno aut advertentia perfecta 1° si pœnitentes sint timoratæ conscientiæ, nec soleant graviter peccare, nullo modo tenentur peccata dubia confiteri, quia ipsis favet præsumptio, quæ *ex ordinarie contingentibus* habetur; imo sæpe sunt ab hac accusatione impediendi, si ad scrupulos propensi videantur; 2° si pœnitentes mediam viam servent inter timoratam et laxam conscientiam, non sunt quidem obligandi, sed utique inducendi ad consensum dubium declarandum, quia illud prodest ad conscientiæ tranquillitatem, etc.; 3° si pœnitentes sint laxæ conscientiæ, generatim peccata dubia declarare debent, quia ipsis præsumptio adversatur. — *Vide S. Lig., n.* 476.

479. — QUÆR. 3° *An necessario accusanda sint peccata gravia, certe quidem commissa, de quibus tamen dubites, an ea confessus fueris?*

Resp. 1° *Affirm.*, si dubium sit negativum, quando scilicet nulla ratio prudens suppetit existimandi, te illa jam confessum fuisse. Ratio, quia lex confitendi est certa, nec ulla ratio suadet huic legi satisfactum fuisse, juxta dicta *de Concs., tom.* I, *n.* 41.

Resp. 2° : *Controvertitur* autem, si dubium sit positivum, id est, si positiva et gravis ratio suadeat, peccatum jam esse declaratum. Alii dicunt hujusmodi peccatum esse declarandum, quia obligatio confessionis est certa, ejus autem adimpletio dubia. — *Ita S. Lig., n.* 477. — Negant tamen *alii* communissime cum *Suarez, Lugo, Lacroix, Bonacina*, etc. — In praxi, nisi res habeatur cum pœnitente scrupuloso, prior sententia consulenda est : plurimum enim confert ad pacem conscientiæ procurandam, et ad removendas animi anxietates.—*Recole dicta in tract. de Consc., tom.* I, *n.* 80.

480.—QUÆR. 4° *An qui confessus est aliquod peccatum tanquam dubium, debeat illud repetere, si illud ut certum postea cognoscat?*

Resp.: Controvertitur. I^a Sententia probabilior et *communis affirmat.* Ratio est 1° quia debemus accusare omnia peccata certa, quorum habemus conscientiam; 2° quia peccatum illud non fuit accusatum quoad substantiam : accusatio enim certa non includitur in dubia. — *S. Lig. n.* 478.

II^a Sententia sat probabilis negat. Ratio autem deducitur ex dictis *n.* 473 : nam sicut exposito semel numero peccatorum dubio cum particula *circiter*, non teneris amplius ad certum numerum, quem postea detexisti, in confessione declarandum, modo excessus non sit notabilis, ita neque peccatum, quod tanquam dubium accusasti, teneris certo postea cognitum in confessione repetere : nullum enim est inter utrumque casum discrimen, cum etiam in numero dubio peccata quædam ut dubia declarentur; nec species magis, quam peccatorum numerus, sit aperienda. Insuper peccatum dubium fuit directe remissum, cum remissum fuerit vi absolutionis, cui, ut erat in conscientia, subjectum est. Ergo necesse non est, iterum clavibus illud subjicere. — *Ita Lugo, disp.* XVI, *n.* 78. — *Sporer, n.* 397. — *Elbel, n.* 274. — *Reuter, n.* 332, etc.

481. — QUÆR. 5° *An quis, non præmissa confessione, possit accedere ad sacram Synaxim cum peccato mortali dubio seu probabili?*

Resp. Affirm., rigorose loquendo. Ratio est, quia *Conc. Trid.* requirit confessionem ante Communionem pro iis tantummodo, qui sunt conscii peccati mortalis. Hinc Sacerdos dubitans, an adhæserit pravæ cogitationi, seu judicans probabiliter, se ei non adhæsisse, celebrare, præmissa tamen contritione, potest sine confessione, quamvis copiam Confessarii habeat. — *S. Lig. n.* 475. — In praxi tamen confessio consulenda est.

PUNCTUM III

De circumstantiis peccatorum.

Circumstantiæ varii generis in peccatis distinguuntur :

482. — 1° Aliæ *speciem mutant,* quæ scilicet ratione sui addunt actui malitiam specie distinctam ab ea quam actus habet ratione objecti; sic voti

aut matrimonii circumstantia addit fornicationi malitiam sacrilegii vel adulterii.

2° Aliæ sunt *aggravantes* tantum, sed notabiliter, aut leviter, prout vel notabiliter vel leviter intra eamdem speciem malitiam actus peccaminosi augent ratione durationis, intensitatis, gradus, modi, temporis, personæ, loci, etc.

3° Aliæ sunt *imminuentes*, utpote quæ minorem peccati malitiam reddunt, v. gr., defectus advertentiæ, etc. — *Recole dicta de Act. hum., n.* 27.

Principia.

483. — I. Certum est, accusandas esse circumstantias *speciem mutantes*, seu quæ peccatum trahunt in aliam speciem peccati lethalis. Ratio est, quia novum peccatum lethale per se constituunt; et constat ex *Conc. Trid., sess.* XIV, *c.* v, *et can.* 7.

II. Certum est non necessario accusandas esse circumstantias *leviter aggravantes*, aut *minuentes*, licet eas exponere melius sit. Ratio est quia peccata venialia non sunt materia necessaria Sacramenti Pœnitentiæ.

III. Certum est etiam, exprimendas esse circumstantias, ratione quarum peccatum *ex genere suo veniale* evadit *mortale*. Item aperiendæ sunt circumstantiæ quæ peccatum ita minuunt, ut quod iis seclusis fuisset mortale, fiat earum ratione vel nullum vel veniale tantum.

Quæsita.

484. — QUÆR. 1° *An necessario accusandæ sint circumstantiæ* NOTABILITER AGGRAVANTES *malitiam peccatorum mortalium intra eamdem speciem?*

Resp.: Duplex est sententia probabilis.

Iª Sententia communior et *probabilior negat absolute*. Ratio est, primo, quia *Conc. Trid.* nihil aliud exigit, quam confessionem numeri et speciei peccatorum, et proinde videtur excludere obligationem confitendi alias circumstantias. Adde, quod secus tum pœnitentes, tum Confessarii inter angustias semper fluctuarent, cum difficile sit distinguere, quænam sint circumstantiæ notabiliter aggravantes : nulla enim regula, plerumque saltem, assignari potest, ex qua dignoscantur, v. gr., pro duratione, intensitate, modo, etc. — *Ita S. Lig., n.* 467.

Aliqui excipiunt circumstantias, quæ respiciunt rei quantitatem, ut in furto; alii vero cum *S. Ligorio* putant, nec admittendam *per se* esse hanc exceptionem, modo quantitas ut gravis declaretur; eadem autem ratio est, quia quantitas non mutat peccati speciem.

IIª Sententia affirmat. Ratio est 1° quia currit eadem ratio pro accusandis circumstantiis aggravantibus, ac pro accusandis speciem mutantibus; 2° quia peccatum circumstantiis notabiliter aggravantibus adauctum, pluribus æquivalet; 3° quia, si non accusarentur, Confessarius non posset proportionatam pœnitentiam injungere. — *Collet, sect.* 3. — *Billuart, diss.* VII, *art.* 2, § 3. — *Concina, c.* VI, *et alii.*

Cæterum in praxi solent fideles, ordinarie loquendo, notabiliores circumstantias declarare; quod quidem sicut ad majorem conscientiæ pacem, sic etiam ad uberiorem fructum percipiendum confert, tum ratione humilitatis

in ipsa confessione, tum ratione directionis, quam congruentiorem recipiunt. Id tamen non intellige de accusatione peccatorum contra sextum præceptum.

485. — QUÆR. 2° *An necessario accusanda sit circumstantia consuetudinis peccati?*

Resp. Neg. probabilius, per se loquendo. Ratio est : 1° quia nihil aliud est necessario declarandum præter numerum et species peccatorum ; 2° quia non est necessario explicanda consuetudo, sive sub hoc nomine intelligatur habitus malus, sive intelligatur iteratio ejusdem peccati ; consuetudo enim sumpta pro habitu ex malis actibus repetitis inducto, quamvis sit vitium, per se tamen non est peccatum : consuetudo vero sumpta pro iteratione ejusdem peccati jam alias declarati non facit ut peccatum iterum admissum, atque hic et nunc confitendum, sit vel gravius ex parte objecti, vel diversum in sua specie. Excipe, si Confessarius interroget, ut constat ex Prop. 58ª ab Innocentio XI damnata, quæ sic legitur : *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.*

Dixi *per se,* quia aliquando *per accidens* declarari debet, ut Confessarius judicet de statu pœnitentis, in ordine ad absolutionem dandam, vel denegandam ; quod tunc locum habet, quando pœnitens prudenter dubitare potest de animi sui dispositione, vel merito timere potest, ne forte in hoc hallucinetur.

Cæterum in praxi præstat pœnitentes hortari, ut peccandi consuetudinem Confessario non ordinario aperiant.

486. — QUÆR. 3° *An declaranda sit circumstantia gradus incestus patrati cum consanguineis vel affinibus?*

Resp. 1° : *Probabilius* incestus inter consanguineos et affines specie non differunt : ideo circumstantia consanguinitatis vel affinitatis necessario exprimenda non videtur. — *S. Lig., Hom. apost., tract.* IX, *n.* 17.

Resp. 2° : Juxta communiorem DD. sententiam aperienda est circumstantia conjunctionis in primo gradu lineæ rectæ, nempe inter patrem et filiam, matrem et filium, socerum et nurum, socrum et generum. Idem dicito de circumstantia primi gradus consanguinitatis in linea collaterali, nempe inter fratrem et sororem. Attamen contrariam sententiam probabilem vocat *S. Lig., n.* 18.

Resp. 3°: *Probabilius* autem cæteri gradus consanguinitatis vel affinitatis non sunt necessario declarandi. — *Ita communius.* — *S. Lig. n.* 169 *et seq.*

QUÆR. 4° *An necessario accusanda sit circumstantia dignitatis personæ, v. gr., si peccans sit Superior, Magistratus, Sacerdos, etc.?*

Resp. Neg. probabilius per se, id est, seclusa ratione scandali aut officii, vel obligationis particularis. Ratio est, quia circumstantia dignitatis personæ peccantis non mutat speciem peccati per se, sed peccatum ad summum aggravat.

487. — QUÆR. 5° *An necessario declaranda sit circumstantia peccati Confessarii cum pœnitente commissi?*

Resp. Neg. probabilius, modo nullam relationem habeat ad confessionem. Ratio est, quia per hoc peccatum nulla fit injuria Sacramento, cum ad confessionem nullum respectum habeat. Facile tamen patet, omnino

esse absterrendum tum ejusmodi pœnitentem, ne apud illum Sacerdotem ulterius confiteatur, tum ejusmodi Confessarium, ne illum pœnitentem ulterius ad confessionem admittat. — *S. Lig., de sexto Præcept., n.* 451. — *Lugo, disp.* XVI, *n.* 451. — *Lacroix, etc.*

QUÆR. 6° *An necessario accusanda sit circumstantia temporis sacri?*

Resp. Neg. Patet ex praxi universali tum Confessariorum tum pœnitentium; quippe constat, nec illos sollicitos esse de tali circumstantia interrogandi, nec hos illam declarare solitos. Circumstantia igitur temporis sacri non videtur explicanda, nisi quædam specialiter prohibeantur ob reverentiam temporis, v. gr., ne quis die *Parasceves* ludos publicos, comœdias, aut ludicra spectacula exhibeat. — *S. Lig. lib.* III, *n.* 273. — *Lugo, n.* 520, *et alii communiter.*

488. — QUÆR. 7° *An satisfaciat integritati confessionis, qui peccatum recens accusat tanquam olim commissum?*

Resp. 1° *Affirm. per se*, quia temporis circumstantia minime ad confessionem pertinet. Hinc obligationi confessionis satisfacit pœnitens, qui nova peccata cum antiquis immiscet, vel qui, confessionem generalem instituens, non discernit ab aliis peccata mortalia ab ultima confessione patrata, licet id de industria faciat ad tegendum tempus quo peccata commisit. Attamen explicare debet, an ratione temporis, quo peccatum admisit, adhuc subjiciatur reservationi vel censuræ, aut versetur in proxima relabendi occasione. — *Ita communiter Doctores.* — *Vid. Lugo, d.* XVI, *n.* 53. — *Tambur., Meth. conf. l.* II, *c.* I.

Resp. 2° : Si vero pœnitens mentiatur circa tempus, v. gr., si neget se peccasse hodie, et declaret peccatum velut alio tempore determinato et remoto commissum, communius putant Doctores illum obligationi suæ non satisfacere. Ratio est, quia actus quem posuit pœnitens hodie, non est actus positus anno præterito. Hinc dupliciter mentitur, scilicet celando peccatum hodie patratum, et accusando peccatum alio tempore commissum. — *Sic Tamb., loco citato.*

Non desunt tamen theologi, qui hoc mendacium leve putant. — *V. Lugo, ibidem.*

489. — QUÆR. 8° *An necessario accusandus sit actus externus peccati?*

Resp. Affirm., quia est quid unum et idem cum actu interno in genere moris, et duo hæc *unum totale* constituunt. Aliunde actus externus est directe prohibitus lege divina, v. gr., *Homicidium non facies.* Insuper absque declaratione actus externi plerumque Confessarius munere suo fungi non posset, ut par est, circa absolutionem concedendam, differendam, monita præbenda, etc. — Constat etiam ex consuetudine universali fidelium, quæ legem in hoc sensu explicat.

490. — QUÆR. 9° *An effectus peccati prævisus, sed postea tantum secutus, v. gr., mors inimici ex veneno antea propinato secuta, pollutio nocturna prævisa et a pravis cogitationibus in die voluntarie admissis causata, etc., sit necessario in confessione exprimendus?*

Resp. : Dissentiunt Doctores.

Iª Sententia probabilis affirmat, modo tamen non fuerit retractata mala voluntas ante effectum secutum. Ratio est, tum quia talis effectus, utpote malus et directe vel indirecte intentus, est peccatum in se, aut saltem com-

plementum prioris peccati, et pro eo accusando eadem ratio militat ac pro accusando actu externo peccati; tum quia Ecclesia ratione ipsius peccatum afficit censura, v. gr., abortum, si effectus sequatur; ac præterea omnium fidelium est usus, ut hos effectus in confessione accusent. — *S. Lig., de Peccatis, n.* 10. — *Salm., tr.* XX, *c.* X, *n.* 28. — *Sanchez, de Matr. l.* IX, *d.* XLV, *n.* 29. — *Ledesma*, etc.

IIa Sententia etiam *probabilis negat*, quamvis concedat aliquando adesse *per accidens* obligationem effectum declarandi, nempe ratione censuræ adnexæ, restitutionis faciendæ, etc. Hæc *sententia* (*negans*) *verior semper mihi visa est,* inquit *Lugo, disp.* XVI, *n.* 440; qui rationem ex discrimine inter actum peccati externum et effectum peccati sic petit (*ibid., n.* 449) : *Ratio magis communis hujus differentiæ est, quod actus externus, qui denominatur liber a libertate actuali actus interni, est vere et proprie peccatum : effectus vero postea consecutus, in somno, verbi gratia, non est proprie peccatum, ut diximus, sed effectus peccati : in confessione autem explicari debent omnia et sola peccata : ideo debet explicari actus externus, quando est actus liber, non effectus postea secutus... quia non potest esse peccatum actuale in eo qui actu non peccat; nec potest actu peccare, qui actu non agit; ille autem, qui dormit dum ejus inimicus veneno moritur, nihil tunc agit; ergo tunc non peccat.*

491. — QUÆR. 10° *An pœnitens declarare debeat diversas personas, cum quibus peccavit?*

Resp. Neg. per se. — *Ita Bonacina, de Integr.confess. diss.* III, *n.* 14, — *Tamburinus, in Decal. l.* VII, *c.* VII, — *Lacroix, n.* 1040, *et alii communiter.*

Ratio est, quia sufficit ut declaretur numerus peccatorum, et eorum species; peccata autem non ideo mutant speciem, quod cum pluribus patrata fuerint. Hinc qui fornicatus est cum tribus diversis, vel ter cum eadem, satisfacit dicendo, se ter fornicatum esse; nec tenetur sponte dicere, num complex unica fuerit, an plures, num fuerint meretrices, an aliæ. — Attamen si Confessarius de hoc interroget, pœnitens respondere tenetur, quia expedit ut Confessarius sciat, utrum forte adsit proxima peccandi occasio, ut pronum est, si cum eadem persona pluries peccatum fuerit.

492. — QUÆR. 11° *An ligatus voto castitatis peccans cum alio similiter ligato debeat utramque circumstantiam declarare?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia ibi sunt duo peccata plane distincta, nempe peccatum contra proprium votum, et peccatum cooperationis cum alio ad votum illius violandum. Idem prorsus dicendum de conjugato cum uxore alterius rem habente; duplex enim adulterium committit. — *Lacroix, n.* 1063. — *Lugo, disp.* XVI, *n.* 258. — *Salmant., c.* VI, *n.* 63, etc.

QUÆR. 12° *An Sacerdos, vel Religiosus peccans contra castitatem, conditionem suam aperire debeat, vel solam voti castitatis circumstantiam?*

Resp. : Controvertitur. Sufficit probabiliter, ut uterque circumstantiam voti manifestet, quia species obligationis non videtur mutari per specialem conditionem sive Sacerdotis, sive Religiosi. — *Lugo, disp.* XVI, *n.* 149. — *Lacroix*, etc., contra *aliquos.*

493. — QUÆR. 13° *An declaranda sit propinquitas personarum in peccatis odii?*

Resp. 1° *Affirm.,* si agatur de propinquitate *propiori* ac strictum virtutis

pietatis vinculum. Hinc declarandum est odium grave in parentes, filios, avos, nepotes, affines in primo gradu, in patrinos, in filiolos, in conjugem, et in fratres. — *Lugo, disp.* XVI, *n.* 303 *et seq., et alii communiter.*

Resp. 2° *Neg.* vero *probabilius*, si agatur de propinquitate remota, inter cæteros nempe consanguineos aut affines. — *Lugo, ibid., et alii* contra alios qui declarandam putant circumstantiam propinquitatis etiam in quarto gradu consanguinitatis.

PUNCTUM IV

De peccatis oblitis.

494. — Peccata mortalia ex oblivione inculpabili omissa accusari debent, si in pœnitentis memoriam redeunt. Ex præcepto enim divino omnia peccata mortalia post Baptismum commissa in confessione sacramentali declaranda sunt; nec præsens oblivio a tanta obligatione excusare etiam in posterum potest. Constat ex prop. 11ª ab Alexandro VII damnata, infra *n.* 497 referenda.

Quæsita.

495. — QUÆR. 1° *An peccata ex oblivione aut alia justa causa omissa* QUAMPRIMUM *accusanda sint?*

Resp. Neg. probabilius. Hujusmodi enim obligatio *moraliter* accipienda est, cum præsertim hæc peccata jam deleta sint, nec proinde adsit periculum animæ *in mora.* — *Ita communius,* — *Sporer,* — *Laymann,* etc.

Imo juxta plures graves theologos pœnitens differre *probabiliter* potest confessionem horum peccatorum, donec ex *vi alterius obligationis* iterum confiteri teneatur. Sic ad varios menses, et etiam ad tempus annuæ confessionis, differri posset. — *Ita Bonacina, de Integritate conf., sect.* 2, *p.* 4, *n.* 32. Attamen nulla alia confessio, iis omissis, interponi potest. Ratio est, quia ad integritatem confessionis pertinet declarare in actuali accusatione omnia peccata mortalia nondum accusata, quæ memoriæ occurrunt, seu *quorum habetur conscientia,* ut dicit *Trid., sess.* XIV, *c.* V. Porro, juxta *Suarez, de Pœnit., disp.* XXII, *sect.* 1, *n.* 1, *ea peccata sunt in præsenti conscientia, quæ, commissa post Baptismum, per aliam confessionem non sunt rite clavibus subjecta.*

QUÆR. 2° *An peccata ex oblivione omissa accusari debeant ante Communionem, si prius menti occurrant?*

Resp. Neg. probabilius, etiamsi pœnitens absque incommodo confiteri possit. — *Recole dicta in tract. de Euch., n.* 326.

QUÆR. 3° *An pœnitens, qui recordatur peccati obliti, nec potest* (*aut non vult*) *confiteri, ante Communionem ad actum contritionis eliciendum teneatur?*

Resp. Neg. cum *S. Lig., n.* 257, — *Lugo, de Euch., disp.* XIV, *n.* 122, et *aliis communiter* contra quosdam alios. Ratio est, quia nullum apparet fundamentum, cur ista contritio requiratur. Non enim requiritur ex præcepto, quia hoc nullibi præscriptum reperitur; neque ex necessitate probationis, quia peccatum jam per præcedentem confessionem indirecte deletum est, et proinde remissione non indiget.

496. — QUÆR. 4° *An necessario absolvi debeat iterum pænitens accusans peccatum grave in præcedente confessione ex oblivione aut alia legitima causa omissum, et jam indirecte remissum?*

Resp. Affirm. cum sententia communissima. Ratio est, quia omnia peccata mortalia ex institutione Christi sunt clavibus subjicienda, ut directe remittantur. Licet enim jam remissa sint, non tamen vi Sacramenti, seu vi absolutionis remissa sunt, sed tantum vi gratiæ per Sacramentum infusæ, et concomitanter cum aliis peccatis. — *Sporer, n.* 627. — *Collat. Andeg.* 3ª, *q.* 3, etc., contra *paucos*, qui audiendi non sunt.

Licet Confessarius omittere possit absolutionem cum pœnitentibus qui ad eumdem Confessarium redire solent; siquidem isti in alia confessione directe absolventur; melius est tamen omnibus absolutionem impertiri, quando facile fieri potest, ad pœnitentis solatium et animi tranquillitatem, necnon ob fructum ex Sacramento percipiendum. Adde periculum, ne pœnitens eumdem Confessarium amplius adire non possit.

§ II. *De causis ab integritate excusantibus in genere, et speciatim quoad moribundos.*

PUNCTUM I

De causis ab integritate excusantibus in genere.

Principia.

497. — I. Dantur causæ aliquando ab integritate materiali confessionis excusantes, quia quandoque ea integritas est physice vel moraliter impossibilis.

II. Ut aliquis ratione impotentiæ moralis censeatur ab integritate materialis confessionis excusatus, licet peccata menti occurrant, hæ conditiones servandæ sunt : 1° ut ea tantum peccata omittantur, quæ declarari nequeunt, seu ex quorum manifestatione sequeretur gravissimum incommodum extrinsecum sive spirituale sive temporale vel pœnitenti, vel Confessario, vel cuipiam tertio; 2° ut non possit inveniri alius Confessarius, cui confessio integra fiat absque tali incommodo; 3° ut Confessio sit hic et nunc necessaria, v. gr., ob Communionem annuam, vel necessitatem celebrandi, aut etiam, si quis versans in statu peccati mortalis per plures dies alium Confessarium exspectare deberet. — *S. Ligor. n.* 487.

III. Nunquam excusat difficultas ipsi confessioni *intrinseca*, quantumvis gravis ea sit. Ratio est, quia confessio ex natura sua est essentialiter laboriosa, ac proinde si difficultas gravis, v. gr., magna repugnantia aut verecundia aut amissio propriæ famæ coram Confessario ab integritate excusaret, plerumque ab accusandis mortalibus fideles excusarentur, et proinde rueret maxima ex parte institutio Sacramenti Pœnitentiæ. Præterea Ecclesia non posset reservare crimina atrocia; quia id incommodum non leve pœnitentibus creat.

IV. Cessante causa excusante ab integritate materiali, præceptum divinum confitendi omnia peccata mortalia omissa iterum urget; occurrente enim impedimento, non cessat simpliciter confessionis obligatio, sed tan-

tum suspenditur; cessante igitur causa excusante, obligatio legis integre reviviscit : cumque præceptum confessionis non sit affixum ad tempus aut ad circumstantiam, sed vitam integram afficiat, idcirco peccata nondum accusata postea, si fieri possit, necessario accusanda sunt. Constat aliunde ex propositione 11ª ab Alexandro VII damnata, quæ sic se habet : *Peccata in confessione omissa seu oblita ob instans periculum vitæ aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere.*

Resolves.

498. — A materiali confessionis integritate præcipue excusant sequentia :

1° *Infirmitas extrema,* id est quando moribundus unum tantum, vel alterum peccatum exprimere potest, vel usu linguæ jam destitutus aliquo tantum signo pœnitentiam ostendit, absolutionemque petit. — *Rituale Rom., de Sacr. Pœn.*

2° *Defectus loquelæ;* sic ab integritate eximuntur muti, qui nec signis integre confiteri possunt; item peregrini penitus aut fere penitus ignari idiomatis regionis in qua confitentur.

3° *Defectus temporis,* v. gr., si milites statim ad pugnam pergere debeant. Non autem excusat sola multitudo pœnitentium, ut supra dictum est.

4° *Periculum vitæ* pœnitentis, Confessarii, aut tertii : v. gr., si adveniant hostes, si multi in periculo naufragii vel contagii versentur. Imo aliquando in summo plurium periculo, omnes, exhibito aliquo generali signo contritionis et confessionis, unica formæ prolatione absolvi sic possunt : *Ego vos absolvo,* etc.

5° *Periculum famæ,* v. gr., si Sacerdos mox celebraturus, et confessione generali indigens, non posset integre confiteri, quin adstantes rem suspicarentur.

6° *Periculum revelationis* seu violationis sigilli; v. gr., si Confessarius nequeat integre confiteri, quin peccata in confessione audita manifestet, etc.; vel si pœnitens ex gravi causa timeat, ne Confessarius legem sigilli infringat. Posterior autem hic casus, si tamen unquam contingere dicendus sit, rarissimus est.

7° *Periculum scandali vel lapsus,* tum ex parte pœnitentis, tum ex parte Confessarii : v. gr., si mulier certo cognosceret maximam Confessarii fragilitatem, etc. — *S. Lig. n.* 479 *et seq.*

Quæsita.

499. — Quær. 1° *An sit obligatio confitendi peccatum mortale, quod explicari nequit sine complicis manifestatione?*

Resp. Affirm. probabilius, cum sententia communiore. Ratio est, 1° quia nulla datur legitima excusatio, ut præcepto integritatis derogetur : non enim dici potest præceptum positivum restringi præcepto naturali non infamandi proximum; nam justitia et caritas prohibent tantum, ne manifestetur crimen alienum sine rationabili causa; hic autem causa habetur, et quidem gravis, nempe integritas confessionis procuranda et conscientiæ directio; 2° complex, peccatum patrando, amittit omne jus ad famam,

quod habere poterat apud Confessarium, in ordine ad confessionem hujusce peccati; et ipse implicite huic famæ detrimento ultro consentit, quando peccat. — *S. Lig., n.* 489, cum *aliis multis.*

Alii tamen, *probabiliter negant,* docentes alium Confessarium, qui complicem non cognoscat, quærendum esse (quod de cætero et quidem ex obligatione esse faciendum, docent etiam communiter prioris sententiæ patroni); et si haberi nequeat, posse, imo debere, juxta plures, omitti circumstantiam, ex qua complex detegeretur, donec alius Confessarius inveniatur. — *Ita Diana, Navarr., Mazzotta, Medina,* etc.

500. — Quær. 2° *Quænam sint causæ excusantes a quærendo alio Confessario, cui complex sit ignotus?*

Resp. 1°: Si urgeat periculum mortis, aut præceptum annuæ confessionis; 2° si grave sit pœnitenti omittere confessionem aut communionem; 3° si quis difficulter alteri Confessario conscientiam aperiret; 4° si quis secus in peccato etiam per unam diem remanere deberet; 5° si quis alias privaretur beneficio alicujus indulgentiæ extraordinariæ; 6° si adeundo Confessarium, cui complex cognitus est, haberetur melior directio, consolatio notabiliter major.

Hinc ratione petendi consilii, doloris leniendi, etc., sæpe excusantur matres et uxores Confessario manifestantes filiorum aut virorum peccata, utut iste illos cognoscat. Nimis enim durum esset, quod alium Confessarium illæ quærere tenerentur. Generatim itaque non habetur ut gravis obligatio Confessarium alium adeundi, complicis occultandi causa, nisi forte de crimine valde gravi agatur. — *S. Lig. n.* 490, etc.

501. — Quær. 3° *An liceat ipsi Confessario petere nomen complicis, v. gr., ad correctionem,* etc.?

Resp. Neg. saltem generatim loquendo, quia hoc et sine justa causa inducit ad detrahendum proximo, et odiosum reddit Pœnitentiæ Sacramentum. Constat ex Bulla Bened. XIV, *Ubi primum,* in qua Pontifex, loquens de Confessariis, qui sub pœna denegandæ absolutionis nomen complicis requirunt, declarat eos peccare graviter, et incurrere suspensionem ab audiendis confessionibus, sed ferendæ tantum sententiæ. Docentes autem vel defendentes tanquam licitam ejusmodi praxim, prouti damnata est a Benedicto XIV in Const. *Suprema,* 7 Julii 1745, — *Ubi primum,* 2 Jun. 1746, — *Ad eradicandum,* 28 Sept. 1746, incurrunt 1am excommunicationem latæ sententiæ Pontifici Romano simpliciter reservatæ in Bulla *Apostolicæ Sedis.*

502. — Quær. 4° *An per prædictas litteras Benedicti XIV ita interdictum sit quærere nomen complicis, ut in nullo casu id liceat?*

Resp. Neg. 1° quia ipse Bened. XIV supponit casus, in quibus id liceat juxta *veras* (ut inquit) *et sanas opiniones;* 2° quia aliquando pœnitens necessario complicem revelare debet, nec tamen id nisi per Confessarium præstare potest. — *Vide Lugo, de Pœnit., d.* xvii, *a n.* 427 *ad* 432.

Quær. 5° *An sit obligatio confitendi peccatum, quod declarari nequit sine infamatione alterius, qui fuit occasio peccati, v. gr., si quis occiderit sororem suam ex crimine gravidam?*

Resp.: Controvertitur ut in casu fere simili, de quo supra in quæsito primo dictum est. Affirmat *Lugo* cum aliis. Negat vero *Suarez* cum pluribus. Stat igitur hinc et inde æqualis probabilitas.

503. — QUÆR. 6° *An vel quomodo surdi simul et muti confiteri teneantur?*

Resp.: Muti et surdi tenentur aliquo modo confiteri, saltem per signa; nisi sint adeo ignari et hebetes, ut nihil extundi ab ipsis possit. Ratio est, quia præceptum confessionis respicit omnes fideles, qui sua peccata ratione aliqua manifestare possunt.

Hinc 1° Muti sufficienter instructi tenentur integre confiteri, saltem signis, si hæc a Confessario intelligantur; si autem sint minus instructi, aut difficulter a Confessario intelligi possint, sufficiet ipsis unum tantum vel alterum peccatum manifestare, aut in genere significare, se esse peccatores et velle peccatum vitare.

2° Surdi, usum linguæ habentes, tenentur ex parte sua confiteri peccata quæ memoriæ occurrunt; sed Confessarius non tenetur eos interrogare ad procurandam confessionis integritatem, ob nimiam interrogandi difficultatem.

QUÆR. 7° *An muti scientes scribere teneantur scripto confiteri ad procurandam confessionis integritatem?*

Resp.: Id permitti posse nemo dubitat; monent autem tunc curandum esse ut scriptura aboleatur. At si agatur de obligatione, non pauci valde *probabiliter* negant, tum ob periculum revelationis, tum quia scriptura est medium extraordinarium, quod nunquam in Ecclesia habitum est velut præscriptum, tum etiam quia, ut inquit *Diana*, talis modus confessionis de se est publicus, cum scriptura sit de se publica. — *Diana, t.* I, *tr.* III, *Resolv.* 72, *n.* 2. — *Laymann, Castrop.*, etc. — *S. Lig.* tamen, cum *Vasquez, Suarez, Lugo, Lacroix*, etc., oppositam sententiam habet tanquam *probabiliorem*; eamque *communiorem* esse dicit, n. 479.

504. — QUÆR. 8° *An vel quomodo confiteri teneantur ignari idiomatis loci, in quo confiteri volunt?*

Resp.: Ignari idiomatis loci in quo versantur, et carentes Confessario a quo intelligi possint, tenentur urgente præcepto annuæ confessionis, et in articulo mortis, confiteri aliquo modo, saltem signis generalibus. Ratio est, quia urget præceptum divinum et ecclesiasticum. Nam etsi materialiter integre confiteri nequeunt, tenentur tamen ad id quod possunt. — *S. Lig. n.* 479, etc.

QUÆR. 9° *An ignari idiomatis teneantur confiteri per interpretem, si possint?*

Resp. Neg., quia confiteri per interpretem est onus gravissimum et multis periculis obnoxium, v. gr., revelationis, irrisionis, etc. Excipe, si in periculo mortis pœnitens idiomatis ignarus dubitet de contritione perfecta, quia in eo casu confessio foret medium ad salutem omnino necessarium; verum tunc sufficiet ut vel unum veniale dicatur. — *S. Lig., ibid.*

PUNCTUM II

De confessione et absolutione moribundorum.

505. — I. Absolvi potest et debet, et quidem *absolute*, quilibet moribundus qui aliquo modo, voce vel signo confitetur, vel absolutionem petit.

Ratio est, quia adsunt omnia requisita ad Sacramentum, et ad confessionem formaliter integram. — *S. Lig., n.* 480, *et alii communiter.*

II. Absolvi potest et debet, saltem *conditionate,* quilibet moribundus, in quo attritio et confessio præsumi possunt aliquo modo, quantumvis tenuiter probabili; quia in casu extremæ necessitatis in Sacramentorum administratione licet uti opinione etiam parum fundata. — *S. Lig., n.* 482, *et alii communius* contra alios.

III. Absolvi nullo modo potest moribundus qui omnino recusat Sacramentum Pœnitentiæ, vel qui nullo modo præsumi potest attritus. Ratio luculentissime patet.

Resolves.

506. — 1° Absolvendi sunt omnes moribundi nondum sensibus destituti et in absolutionem consentientes, mandatisque Confessarii obtemperantes: *absolute* quidem, si confessionem ultro requirant, aut si libenti animo confiteri proponant; *conditionate* vero, si ægre vix ad aliqualem confessionem inducantur, aut si de ipsorum sufficienti dispositione prudenter dubitetur. — *Ita communiter.*

2° Absolvendi sunt, saltem *conditionate,* omnes moribundi sensibus destituti, qui ante sensuum privationem expresse confessionis desiderium ostenderunt, v. gr., jubendo advocari Sacerdotem, etc. Ratio est, quia censetur vere confiteri per testimonium adstantium; videtur enim tunc fieri veluti confessio per interpretem. Constat ex Conciliis et ex *Rituali Rom.* — *S. Lig. n.* 481.

3° Absolvendi sunt *sub conditione* moribundi omnes sensibus omnino destituti, qui christiane vixerunt, etsi tunc nec doloris, nec desiderii confessionis signum ullum dederint. Ratio est quia isti semper præsumi possunt habere vel habuisse lucidum aliquod intervallum, in quo signis vere sensibilibus, puta suspiris, motu corporiis, etc., petierunt absolutionem. — *S. Lig., n.* 482. — *Lacroix, n.* 1162. — *Elbel, n.* 208. — *Collet, c.* VI, etc., contra *plures.*

4° Absolvendi sunt *conditionate* etiam alii moribundi sensibus destituti, qui parum christiane vixerunt; quia adhuc in ipsis præsumi aliquo modo potest pœnitentia et confessionis desiderium, quod exterius significaverint. — *Collet, ibid.* — *Lacroix, ibid.*

5° Potest *probabiliter sub conditione* absolvi moribundus destitutus sensibus in actu ipso peccati, v. gr., in duello, adulterio, furto, etc. Ratio est, quia etiam ille sufficienter dispositus esse potest. Id præsertim locum habet pro illo qui ad peccatum fortasse fuit adductus timore, respectu humano, etc. — *S. Lig. n.* 483. — *Elbel, n.* 211, *et alii probabiliter.*

APPENDIX I

DE EXAMINE CONSCIENTIÆ

Principia.

507. — I. Pœnitens sub gravi tenetur, *per se* loquendo, diligens examen peccatorum mortalium ante confessionem instituere. Id sequitur ex præ-

cepto integritatis etiam materialis, quantum fieri potest, procurandæ. Cum enim teneatur numerum et speciem peccatorum confiteri, eo ipso tenetur ea in memoriam revocare, quantum morali diligentia potest, ideoque examen instituere; quia qui obligatur ad finem, ad media quoque ad illum necessaria obligatur. Constat etiam ex *Conc. Trid., sess.* XIV, *cap.* V, ubi dicitur : *Oportere a pœnitentibus omnia peccata mortalia quorum* POST DILIGENTEM SUI DISCUSSIONEM, *conscientiam habent, in confessione recenseri...*

II. Diligentia in examine debet esse *seria*, seu tanta, quanta adhiberi solet in rebus seriis et magni momenti. Ratio patet; agitur enim de gravi confessionis præcepto. Constat etiam ex *Conc. Trid.*, modo citatis verbis : *post diligentem sui discussionem.* Sapienter tamen monet *Card. de Lugo* non requiri *exactissimum examen, sed humanum, hoc est tale quo Sacramentum non reddatur nimis grave et onerosum.* — *De Pœnit. disp.* XVI, *n.* 590.

III. Non est æqualis diligentia ab omnibus requirenda. Minori enim examine indigent, qui frequenter, quam qui raro confitentur; majori vero indigent, qui negotiis mundanis implicantur, quam qui privatam vitam ducunt. Item rustici et rudes non possunt tam accuratam diligentiam adhibere, quam solertes et docti. — *Billuart, ibid., et alii communiter.*

Resolves.

508. — 1° Peccat *per se* mortaliter, qui, ex gravi negligentia in examine conscientiæ, omittit peccatum aliquod mortale, et tenetur iterare confessionem, utpote invalidam. In defectu tamen examinis dari potest parvitas materiæ, etiamsi exinde grave peccatum omittatur, v. gr., ob aliquam inadvertentiam; et tunc confessio certe valida est.

2° Qui certus est *moraliter* se peccata mortalia non commisisse ab ultima confessione, non tenetur ad rigorosum examen ante confessionem, nisi in quantum requiritur ad materiam sufficientem Sacramento subministrandam. In praxi tamen suadendum est pœnitentibus piis, ut examini conscientiæ dent operam saltem per quinque minuta, aut per medium quadrantem *circiter*, ad defectus scilicet veniales cognoscendos et exstirpandos.

3° Mediocris omnino examinis diligentia requiritur in timoratis, quia conscientia non sileret, si quid graviter culpabile intus lateret ; imo scrupulosis inquisitio est omittenda, et aliquando omnino interdicenda, utpote inutilis et sæpe nociva : si enim graviter peccassent, semper præ oculis peccatum haberent. — *Ita communiter.*

4° Generatim satisfacit, qui recogitat ubi quovis die fuerit, quæ negotia gesserit, quid in iis circumstantiis, cogitatione, affectu, verbo et opere vel omissione deliquerit, quomodo domi, in templo, in conversatione cum proximo se habuerit. Nec necesse est, ut eadem vestigia relegendo, iterum iterumque rimetur. — *Reuter.*

5° Pro ægrotantibus non requiritur examen tam accuratum, sicut pro sanis; imo quandoque nullum ab eis exigendum est ob capitis debilitatem; nec facile iis mos gerendus, dum confessionem de die in diem differre se dicunt, quasi nondum satis conscientiam discusserint; sed, quantum eorum status patitur, sunt a Confessario ipso breviter examinandi per Decalogi et Ecclesiæ præcepta; præstat enim eos etiam imperfecte confessos in

statum gratiæ restituere per absolutionem, quam dilatis Ecclesiæ Sacramentis damnationis periculo exponere. — *Elbel, n.* 153.

Quæsita.

509. — QUÆR. 1° *An pœnitens, qui timet ne peccata e memoria excidant, teneatur ea scribere, et scripta legere?*

Resp. Neg. Ratio est, quia nemo confessionis integritatem procurare tenetur per media extraordinaria, et per diligentiam adeo exquisitam. Insuper hoc alienum a communi praxi timoratorum est. — *S. Lig. n.* 471, etc.

QUÆR. 2° *Qualis ordo sit sequendus in examine conscientiæ?*

Resp. 1° : Ratione materiæ; si quis a multo tempore non est confessus, expedit ut ordinem præceptorum Dei et Ecclesiæ, peccatorum capitalium et obligationum specialium sui status percurrat; alias sufficit attendere ad pravos habitus, ad peccata magis consueta, vel summatim ad peccata contra Deum, proximum, et seipsum.

Resp. 2° : Ratione modi 1° lumen divinum humiliter petendum, 2° discussio conscientiæ facienda; 3° specialiter deinde consideranda peccatorum turpitudo, et gravitas divinæ offensæ, et sic eliciendo dolori et proposito insistendum.

510. — QUÆR. 3° *Quid agendum Confessario, si pœnitentes non satis discussa conscientia accedant?*

Resp. 1° : Si sint instructi, benigne dimitti possunt, ut accuratius conscientiam discutiant et revertantur, saltem si de prolixis et implicatis confessionibus agatur. Ratio est, quia fere est impossibile, ut quis repente rogatus de omnibus recordetur. — *S. Lig., n.* 471, *et alii communiter.* Excipe tamen, nisi circumstantiæ aliud suadeant.

Resp. 2° : Si sint rudes aut parum instructi in rebus spiritualibus, non facile dimittendi sunt ut conscientiam suam examinent, saltem si aliquam diligentiam adhibuerint. Ratio est, quia pro istis facile Confessarius supplebit. Nonnullis enim interrogationibus plus ipse obtinebit, quam illi sibi relicti longo examine præstarent, quamvis omnia peccata in memoriam revocare conarentur. Præterea timendum est, ne forte difficultate territi amplius ad confitendum non redeant. — *Catech. Rom., de Pœnit., n.* 60.

ARTICULUS III

DE ITERATIONE CONFESSIONIS

Principia.

511. — I. Omnis lethalium peccatorum confessio certo invalida, necessario repetenda est. Omnia enim peccata mortalia clavibus *per se* subjicienda sunt.

II. Confessio autem valida, etsi integritate careat, non est necessario repetenda, sed defectus tantum est supplendus; ratio, quia peccata jam declarata, directe fuerunt remissa vi absolutionis. Remanet igitur sola obligatio subjiciendi absolutioni peccata omissa, quæ indirecte tantum et concomitanter remissa fuerunt. — *Ita omnes.* — *S. Lig., n.* 502, 504.

III. Repetitio confessionis invalidæ *ex integro* facienda est, si pœnitens novum adeat Confessarium; quia secus nec judicis nec medici partes hic agere potest; si autem confiteatur apud eumdem Confessarium præcedentis confessionis adhuc memorem, sufficit ut summatim se accuset de peccatis jam accusatis, v. gr., *Accuso me de peccatis jam declaratis in tali confessione :* hoc enim satis est, ut peccata invalide declarata sacramentaliter accusentur, nec Confessario ad munus suum implendum opus est, ut iterum confessionem audiat. — *Ita communiter.* — *S. Ligor. n.* 502. — *Elbel, n.* 253. — *Lacroix, n.* 1216. — *Lugo, disp.* XVI, *n.* 638. — *Billuart, diss.* VII, *art.* 2 *et alii* contra quosdam, qui integram confessionis repetitionem exigunt.

IV. Confessio non est necessario repetenda, nisi de ejus invaliditate moraliter certo constet. Ratio est, 1° quia, cum actus est certo positus, si suboritur dubitatio an fuerit recte positus, obtinet illa regula juris : *Standum est pro valore actus;* 2° quia obligationi legis divinæ de facienda confessione jam probabiliter factum est satis. — *S. Lig. n.* 505. — *Lacroix, n.* 1221. — *Elbel, n.* 263. — *Mazzotta,* etc.

Quæsita.

512. — QUÆR. 1° *An confessio invalida apud eumdem Confessarium ex integro sit repetenda, si* IN CONFUSO *tandum hic de peccatis accusatis recordetur, aut etiam eorum omnino oblitus fuerit?*

Resp. ad 1um *Neg. probabilius,* etiamsi confessio invalida fuerit ex parte pœnitentis; sed sufficiet repetitio generalis. Ratio est, quia pro culpis jam accusatis repetitio generalis conjuncta cum notitia antecedenter habita a Confessario sufficit ad sacramentale judicium, cum de singulis peccatis Confessarius jam judicaverit. — *Ita communiter* cum *S. Lig., n.* 502.

Resp. ad 2um *Neg.* etiam *probabilius,* etsi Confessarius nullatenus recordetur de confessione illa invalida; proinde sufficiet, ut pœnitens suum manifestet statum, ita ut Confessarius confusam saltem notitiam de illo habeat. Ratio ex modo dictis sequitur. Etenim si in præcedenti casu sufficit Confessario confusa aliqua memoria status pœnitentis, etiam in præsenti casu sufficere debet notitia ejusdem status confusa; siquidem utrobique eadem ratio facit. — *S. Lig., ibid., et alii supra citati* contra *alios.* Imo juxta *Suarez* sufficit, ut Confessarius recordetur, pœnitentem fuisse dispositum et pœnitentiam acceptasse. — *Suarez, d.* XXII, *sect.* 6. — Sic etiam *Lugo, de Pœnit., d.* XVI, *sect.* 15, *n.* 636. — *V. Casus, n.* 679.

513. — QUÆR. 2° *An repetenda sit confessio cum dubia contritione facta?*

Resp. Neg. per se; ratio patet ex dictis. Attamen in praxi sedulo attendendum est ad pœnitentis conditionem. Si enim pœnitens sit homo sat prudens et gravis in suis actionibus ordinariis, vel in suis confessionibus, adest saltem probabilitas, imo et legitima præsumptio de valore confessionis; nec proinde urgendus est ad eam repetendam. Si vero supponatur homo levis et in plerisque suis actionibus inconsideratus, de iteranda confessione consilium ei dandum est. — *Ita communiter.* — *Elbel, de Contritione, n.* 74.

QUÆR. 3° *An sint cogendi recidivi ad confessiones præcedentes repetendas?*

Resp. Neg. per se. Ratio est, quia novus lapsus *per se* non est argumentum certum, quod recidivus prius dispositione caruerit. Aliquando tamen ex circumstantiis judicari prudenter poterit, recidivum quempiam invalide confessum fuisse. — *S. Lig., n.* 505.

514. — QUÆR. 4° *An repetenda sint explicite omnia peccata, quæ antea Confessario mere historice extra confessionem enarrata fuerint?*

Resp. 1° *Neg.*, si Confessarius eorum adhuc recordetur; tunc enim sufficit, si pœnitens generaliter ea confiteatur dicendo: *Accuso me de iis omnibus quæ tibi jam enarravi.* Ratio est, quia peccata illa per confessionem summariam sacramentaliter subjiciuntur Confessario ut judici in ordine ad absolutionem; et Confessarius de omnibus hic et nunc sacramentaliter judicat, cum de iisdem recordetur.

Resp. 2° *Affirm.*, si Confessarius non clare et distincte omnium meminerit, etiamsi illorum in confuso vel ex parte recordetur. Ratio patet ex dictis: nam ejusmodi peccata, neque ratione narrationis antea factæ, neque ratione confusæ memoriæ, quam illorum nunc habet Confessarius, fuerunt in se distincte clavibus Ecclesiæ subjecta.

QUÆR. 5° *An repetenda sit confessio, si Confessarius ante absolutionem oblitus fuerit peccatorum accusatorum?*

Resp. Neg., si Confessarius recordetur, saltem *in confuso*, status pœnitentis; super certam enim et sufficienter perceptam materiam absolvit; et aliunde judicavit sacramentaliter de singulis peccatis, dum ipsi exponebantur. Præterea et Confessario et pœnitenti onus intolerabile secus imponeretur. — *S. Lig. n.* 502.

515. — QUÆR. 6° *An teneatur pœnitens totam retexere confessionem, si animadvertat Confessarium ob somnum peccata aliqua non percepisse, et nesciat qualia?*

Resp. Affirm., si confessio fuerit brevis, quia prudenter dubitare potest de singulis, an a Confessario intellecta fuerint, necne: secus autem si prolixa fuerit confessio, et pauca tantum non percepta videantur; quia tunc prudenter præsumere potest, quod unumquodque fuerit intellectum; nec verisimile apparet, Christum integritatis præceptum cum tanto onere imposuisse: si tamen dubium circa unum vel alterum peccatum solummodo versaretur, repetendum illud foret. — *S. Lig. n.* 490.

Resolves.

516. — 1° Confessarius excipiens confessionem rustici, qui præteritis annis male confessus est, suo muneri satisfaciet interrogando de ultimo tantum anno, si ob uniformem rationem vitæ possit simul de præcedentibus annis judicium efformare. Idem dicendum, si audita unius anni confessione detegat Confessarius præteritarum confessionum defectum, et ex hac ultima confessione sufficientem præteritorum peccatorum notitiam habeat; attamen requiritur, ut pœnitens generali modo de aliis annis se accuset. — *S. Lig. n.* 504.

2° Si quis confessus fuerit Sacerdoti jurisdictione carenti, tenebitur confessionem iterare, si postea defectum detegat.

3° Si Confessarius peccatum grave tanquam grave non agnoverit, vel mortale judicaverit esse veniale, non ideo est obligatio illud repetendi, modo pœnitens factum recte et fideliter exposuerit; quia ad valorem Sacramenti, et ad directam peccati remissionem non est necessarium, ut Confessarius judicet hoc esse mortale; imo id sæpe discernere non potest. — *S. Lig.*, *n.* 500, *et alii communiter*.

4° Pœnitens, qui timet ne diu invalide confessus sit, nihil repetere tenetur, præsertim si timoratæ sit conscientiæ solitusque fuerit diligentiam sufficientem in confessionibus adhibere. Ratio, quia præsumptio stat pro confessionum valore: secus, si stet contra pœnitentem præsumptio tam gravis, ut morali certitudini æquipolleat.

APPENDIX II

DE CONFESSIONE GENERALI

Confessio generalis est repetitio plurium confessionum. Potest esse repetitio confessionum totius vitæ, vel alicujus temporis, v. gr., unius anni, aut plurium annorum. Breviter dicendum 1° de necessitate vel opportunitate confessionis generalis; 2° de methodo eam peragendi.

I. — DE NECESSITATE VEL OPPORTUNITATE CONFESSIONIS GENERALIS

Confessio generalis potest esse vel necessaria, vel utilis tantum, vel inutilis, aut etiam nociva. Hinc statuendæ sunt sequentes regulæ.

517. — *I^a Regula.* Censenda est *necessaria* confessio generalis, quoties præcedentes confessiones moraliter certo invalidæ aut sacrilegæ fuerunt vel ex parte pœnitentis ob defectum contritionis aut integritatis, vel ex parte Confessarii jurisdictione carentis; in cæteris autem casibus nunquam præcipi potest. Ratio utriusque patet ex dictis supra de confessionis iteratione.

II^a Regula. Suadenda est, non autem præcipienda, quando licet de invaliditate confessionum præcedentium non constet, grave tamen de hoc dubium habetur.

III^a Regula. Permittenda est, aut etiam *prudenter* suadenda confessio generalis, etsi non necessaria, quando spectatis circumstantiis pœnitens *notabilem* fructum spiritualem ex ea percepturus est, v. gr., ratione humilitatis, devotionis, fervoris, cognitionis sui ipsius, manifestationis conscientiæ ad perfectiorem directionem aut majorem animæ puritatem, ad auxilia divina efficacius obtinenda, etc.; quia Confessarius ex Caritate majus bonum spirituale pœnitentis, quando facile potest, promovere debet.

IV^a Regula. Prohibenda est in cæteris casibus ut *inutilis*, et etiam *nociva*, quando prudenter pertimescenda sunt alia præter jacturam temporis incommoda, scilicet scrupuli, anxietates, conscientiæ perturbatio, etc.; si enim tantum onus pro Confessario et pœnitente non est suscipiendum sine spe notabilis fructus; *a fortiori* cum timore notabilis damni.

Resolves.

518. — 1° Facile permittenda, imo suadenda est confessio generalis in præcipuis vitæ christianæ epochis, nempe ante primam Communionem,

ante electionem aut susceptionem status vitæ particularis, v. gr., ante Sacerdotium, Professionem religiosam, aut etiam ante matrimonium; item quando quis statuit vitam perfectiorem ducere.

2° Præter confessionem tempore primæ Communionis peractam facile, generatim loquendo, permittenda est alia generalis confessio totius vitæ; sed difficillime altera concedenda esset, quando prior sat accurate, bona fide et bona voluntate facta est, nisi forte in juvenili ætate, v. gr., ante 20 annos peracta fuerit. Hinc pœnitentes, qui petunt a Confessario licentiam confessionem generalem peragendi, interrogandi sunt, qua de causa id postulent, an alias jam confessi fuerint generaliter, a quo tempore, et quoties; et ex responsis judicabit Confessarius, utrum expediat hæc confessio, necne.

3° Facile permittenda est personis devotis confessio generalis partialis, nempe unius anni, seu a tempore ultimæ confessionis generalis, juxta morem servatum apud plerasque familias religiosas. Item permitti aliquando potest pœnitentibus piis, ut repetant summarie paucis verbis præcipua vitæ sua peccata : attende tamen ad varias personarum circumstantias.

4° Potissimum vero cavere debent Confessarii, ne facilius pœnitentes ad confessionem generalem compellant; et summopere sunt reprehendendi, qui ab omnibus novis pœnitentibus hanc exigunt prætextu necessitatis, vel ratione directionis, etc.

5° Non est permittenda confessio generalis etiam in dubio de validitate præcedentium confessionum, ubi ex illa metuenda sunt incommoda notabilia, ratione scrupulorum, perturbationis conscientiæ, etc., quia ob dubiam obligationem subeunda non sunt gravia ac certa incommoda.

6° Nunquam permittenda est confessio generalis scrupulosis aut meticulosis; quia si una permittatur, ac finita, statim aliam facere volent, et post secundam, etiam tertiam suscipere importunis precibus petent cum summo animæ detrimento, etc. Constat enim experientia, confessionem generalem multo plures scrupulos generare, quam destruere.

II. — DE MODO PERAGENDI CONFESSIONEM GENERALEM

Multiplici modo fieri potest confessio generalis; sed magis expediet, generatim loquendo; si fiat juxta sequentes regulas:

519. — *I^a Regula. Ante confessionem :* satagere debet Confessarius, explicitum cognoscere statum pœnitentis, et varias circumstantias, ex quibus potest dirigi ad prudenter et fructuose interrogandum. Hinc

1° Examinet utrum agendum sit de confessione necessaria, necne; si enim necessaria sit, multo majori diligentia et cura pœnitens audiendus, interrogandus et adjuvandus erit. Si vero necessaria non est, prorsus moneri debet pœnitens, 1° hujusmodi diligentiam non requiri, imo liberum ipsi esse peccata, quæ velit, reticere; 2° nec sollicitum dein esse debere, quod ex oblivione plura seu pauciora omiserit.

2° Inquirat prudenter de conditione pœnitentis, de ejus ætate, occupationibus vel officiis, de ejus familia : nempe an habeat adhuc parentes, fratres aut sorores? et an cum ipsis versetur, aut diu versatus sit? etc.

3° Interroget a quo tempore sit confessus pœnitens? an absolutus? an hic et nunc aliqua prava consuetudine, aut pravo animi affectu sit irreti-

tus, an frequenter ad Sacramenta accesserit? an pie confessus vel sacrilege? an peccata celaverit aliquando; quo tempore? quamdiu? an ea postea confessus fuerit, aut confessiones sacrilegas iteraverit?

Præviæ istæ notiones plurimum Confessario inservient: eas autem interrogationes magis vel minus urgebit pro qualitate confitentis, et indole responsionum.

IIa Regula. Quoad ordinem confessionis: accusatio et interrogationes in ipsa confessione *certo* ordine fiant oportet, ne omnia misceantur cum perturbatione confitentis et periculo defectus integritatis, etc. Via autem brevior et facilior est, si fiat declaratio peccatorum secundum ordinem mandatorum Dei, Ecclesiæ, et specialium obligationum pro statu cujusque proprio.

IIIa Regula. Quoad modum confessionis: si pœnitens sit satis instructus, benigne eum inducat Confessarius ad peccata sua exponenda juxta præfatum ordinem, promittens se illum adjuturum, et quoties opus fuerit, interrogaturum ut omnia recte perficiantur. — Si autem pœnitens sit rudis, fere totum onus confessionis in se assumat Confessarius, interroget per ordinem de omnibus quæ committere solent pœnitentes paris conditionis, et post singula peccata inquirat a pœnitente, an aliquid addendum noverit. Antequam autem interrogationes incipiat, sedulo confitentem admoneat, nihil sibi pertimescendum esse quoad difficultatem peccata detegendi: *Sis quietus et bono animo,* inquiet; *ego tuam peragam confessionem; novi sane omnia peccata quæ patrare potuisti: ego tibi ea omnia detegam, tuum solum erit clare et sincere interrogationibus meis respondere, et de peccatis verum dolorem concipere.* — *Sic* SALVATORI, Instructio practica pro neoconfessariis.

APPENDIX III

NORMA CONFESSIONIS GENERALIS PER INTERROGATIONES INSTITUENDÆ

520. — Prius dicat pœnitens quæ scit, nisi malit statim interrogari. Ante omnia interrogandus pœnitens, an matrimonio junctus sit, necne? — Deinde

I. *An nulla confessio præcedens sacrilega?* An aliquando quidpiam non audebas dicere? quoties? An in tali statu SS. Communionem suscepisti? an in tempore Paschali? quoties? An culpabiliter non implevisti pœnitentiam?

II. *Circa virtutes theologicas:* An interdum elicuisti actum Fidei, Spei et Caritatis? An scis mysteria principalia scitu necessaria, scilicet Deum esse, et remuneratorem esse boni et mali; mysteria SS. Trinitatis, Incarnationis et Mortis Jesu Christi? An forte negasti fidem? An dubitasti de aliqua veritate Religionis? vel eam negasti? An contra Religionem locutus es? An libros prohibitos legisti? vendidisti? commodasti?

An forte desperasti? Cur? (spem injiciat Confessarius: quoniam bonus Deus, si te voluisset damnare, non te hodie...). An præsumpsisti?

An ex respectu humano Dei et Ecclesiæ præcepta neglexisti?

An proximo tuo dedisti scandalum, prava consilia aut exempla?

An occasiones peccandi quæsivisti?

III. *Circa præcepta Dei* : 1um Superstitio? divinatio? vana observantia? magia? idololatria? habitus nunquam vel vix orandi?

2um Juramentum? votum? blasphemia?

3um Laborare die Dominica vel festo? Omissio Sacri vel mala auditio?

4um In parentes, herum, Pastorem inobedientia? murmurationes? contumeliæ? ictus? mortis apprecatio?

In filios, servos, aliosve subditos : educatio? instructio? cura salutis? occasiones peccati proximæ? vigilantia circa officia religionis? scandalum? ira?

5um Damna proximo illata in corpore aut anima? odium? desideria vindictæ? imprecatio? rixæ? verbera? homicidium? duellum? abortus? abusus matrimonii? Sed interrogandum hic et de sequenti præcepto parce, caute, caste.

6um et 9um Cogitationes? delectatio morosa? desideria? quæ? cum qualibus personis?—Verba? an verba inhonesta, jocos, cantilenas... protulisti, libenter audivisti? libros obscœnos legisti? — Opera? tecum? tactibus? pollutionibus? visu? cum aliis? cum solutis? cum conjugatis? cum cognatis? voto obstrictis? ejusdem sexus? An hic et nunc adhuc in occasione proxima? Uxores possunt interrogari, utrum maritis fuerint obedientes in omnibus licitis?

7um et 10um Damnum? furtum? fraus? stipendium operariis debitum retentum, vel defraudatum, vel diminutum? Restitutio? furta minuta?

8um Mendacia perniciosa? judicia temeraria? detractio? calumnia? (reparatio famæ et ulterioris damni forte illati).

IV. *Circa præcepta Ecclesiæ* : Jejunium? abstinentia a carne diebus vetitis? — Confessio? Communio paschalis?

V. *Circa peccata capitalia* : Ebrietas? superbia? acedia? invidia? ira? avaritia?

VI. *Circa officia status* : Maritus; uxor; herus; magistratus civilis; advocatus; mercator (pondus et mensura).

N. B. In fine petat, numquid aliud eum anxium teneat.

CAPUT III

DE SATISFACTIONE

Agendum 1° de impositione, — 2° de impletione pœnitentiæ.

ARTICULUS I

DE IMPOSITIONE PŒNITENTIÆ

Principia.

521. — I. Confessarius tenetur *pœnitentiam* imponere cuilibet pœnitenti, qui possit eam persolvere. Ratio elucet : 1° quia satisfactio est pars integralis Sacramenti Pœnitentiæ : Confessarius autem, ut minister Sacramenti, ejus integritatem, etiam accidentalem, quantum in se est, procurare tenetur; secus non esset fidelis dispensator; 2° quia natura judicii

et potestas judicialis aliquam delictorum punitionem requirit. Constat etiam ex *Tridentino, sess.* XIV, *c.* VIII. — *Vide S. Lig., n.* 506; *Hom. apost., n.* 47.

II. Confessarius tenetur pœnitentias tum *vindicativas* tum *medicinales* injungere *convenientes* et *salutares*, id est aliquo modo proportionatas numero et gravitati peccatorum, necnon pœnitentis viribus ac dispositionibus. Ratio ex natura rei patet, cum sacramentalis satisfactio in vindictam peccatorum, quæ plus minusve gravia, itemque plura vel pauciora sunt, necnon ad novas culpas præcavendas ordinata sit. Constat ex *Trid., sess.* XIV, *c.* VIII, ubi sic: *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum spiritus et prudentia suggesserit, pro qualitate criminum et pœnitentium facultate*, salutares *et* convenientes *satisfactiones injungere; ne, si forte peccatis conniveant et indulgentius cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam et infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam et castigationem.*

Quæsita.

522. — QUÆR. 1° *Quanta sit obligatio imponendi pœnitentiam?*

Resp. 1° : Hæc obligatio est *ex genere suo* gravis. Ratio est, quia obligatio rem gravem respicit, licet ex parvitate materiæ peccari tantum venialiter contra ipsam possit. — *Lugo, disp.* XXV, *n.* 49. Hinc peccaret etiam graviter Confessarius, si pro gravibus culpis levissimas pœnitentias, sine causa excusante, imponeret. — *Ita communiter.* — *S. Lig. n.* 506.

Resp. 2° : Quoad *venialia* controvertitur. Alii gravem esse affirmant, quia injunctio satisfactionis pertinet ad ritum hujus Sacramenti; qui ritus, cum a Christo institutus fuerit, pro re gravi habendus est. — Alii vero dicunt esse levem, quia Christus instituit hoc Sacramentum per modum judicii, cujus pars integralis tantum seu complementum esset satisfactio; non autem graviter deest muneri suo judex omittens in judicio ferendo complementum aliquod levis momenti. Præterea non peccat graviter pœnitens qui non adimplet levem satisfactionem sibi pro levibus impositam; ergo neque peccat graviter Confessarius qui eam non imponit : tam enim requiritur ad integritatem Sacramenti satisfactionis impletio, quam ejus impositio. Utraque sententia est probabilis, ut dicit *S. Lig., Hom. apost., n.* 47.

523. — QUÆR. 2° *Quandonam imponenda sit pœnitentia?*

Resp. : Generatim loquendo, imponenda est ante *absolutionem :* ratio est quia sic servatur judicii ordo, qui exigit ut reus satisfactionem prius spondeat, quam absolvatur. Si autem Confessarius ex oblivione pœnitentiam *ante* absolutionem non injunxerit, eam *post* absolutionem imponere debet. Non est tamen grave pœnitentiam post absolutionem imponere; imo *probabiliter* omni culpa vacat, si præsumatur, pœnitentem opus sibi injunctum accepturum esse. — *S. Lig. n.* 514. — *Salmant.*, etc.

QUÆR. 3° *Quanta pœnitentia peccatoribus imponenda sit?*

Resp. : Quantitas pœnitentiæ universaliter determinari non potest; sed relinquitur prudentiæ et judicio Confessarii. Gravem tamen, *regulariter et*

per se, pro mortalibus imponere debet. Sic ex *Conc. Trid.*, ut supra *n.* 521. — *S. Lig. n.* 508.

524. — QUÆR. 4° *Qualis pœnitentia* per se *censeatur* gravis *pro uno vel altero peccato mortali?*

Resp.: Censenda est pœnitentia *gravis*, saltem ex praxi hodierna Ecclesiæ, quæ respondet operi quod sub gravi ab Ecclesia injungitur, vel quod sub gravi ex se obligaret, si præciperetur.

Hinc pœnitentia gravis et pro peccato gravi ordinario sufficiens erit Missam audire, jejunare, recitare Rosarium (etsi quinque tantum decadum), Officium parvum B. Virginis; Litanias Sanctorum, et alia similia : non autem gravis censeretur pœnitentia, si Psalmus *Miserere* tantum imponeretur. — *S. Lig. n.* 515.

QUÆR. 5° *Qua de causa pœnitentia levior imponi possit?*

Resp.: 1° Si pœnitens sit valde debilis et infirmus corpore; qua de re sic Rituale Romanum : *Meminerit Sacerdos ægris non esse injungendam gravem et laboriosam pœnitentiam, sed indicandam tantum illam, quam, si convaluerint, opportuno tempore peragant.* Quod si infirmus sit constitutus in periculo mortis, tunc potest absolvi sine ulla pœnitentia, licet expediat semper aliquam ei imponere. *Hom. apost.*, *n.* 49; 2° si prudens timor sit, ne majorem pœnitentiam non adimpleat, aut ne ob graviorem pœnitentiam a confessione avertatur; 3° si probabiliter major pœnitentia magis ei obfutura sit, quam profutura; 4° si pœnitens valde contritus appareat; 5° si adsit tempus indulgentiæ plenariæ lucrandæ, præsertim Jubilæi. — *S. Lig. n.* 528.

525. — QUÆR. 6° *An possit imponi pœnitentia sub conditione relapsus?*

Resp. Neg., si nulla alia simpliciter et absolute imponatur; *affirm.* autem *probabilius*, si, præter conditionatam, alia satisfactio pro peccatis commissis imponatur. — *S. Lig. n.* 524.

QUÆR. 7° *An possit imponi pœnitentia publica?*

Resp. Neg., si agatur de peccatis occultis. — *Ita Rit. Romanum.* Secus autem pro publicis. Attamen si publica pœnitentia non ita sit necessaria, Confessarius non debet illam renuenti imponere, cum aliter ejus salus obtineri, et scandalum reparari possit. — *S. Lig. n.* 512.

QUÆR. 8° *An possit imponi pro pœnitentia opus alias debitum?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia, cum opus illud sit satisfactorium, bene potest per claves ad meritum satisfactionis sacramentalis elevari. — *S. Lig.*, *n.* 513, *et alii communiter.*

Resolves.

526. — 1° Nunquam sunt imponendæ pœnitentiæ perpetuæ, tum quia inducere solent periculum oblivionis vel nimiæ anxietatis, tum quia, si tales pœnitentiæ a variis Confessariis eidem pœnitenti imponantur, hic innumeris vinculis simul et pro tota vita obstringetur. Imo nec ordinarie sunt imponendæ pœnitentiæ ad diuturnum tempus, v. gr., ad annum, aut ad quinque menses. — *S. Lig.*, *Hom. apost.*, *n.* 52. — *Lacroix*, etc.

2° Nunquam eæ sunt imponendæ satisfactiones, quæ pœnitentem ludibrio aliorum exponere possunt, v. gr., ut recitet in media ecclesia quinque *Pater* brachiis extensis, etc. *A fortiori* autem imponendæ non sunt pœni-

tentiæ quæ adimpleri nequeunt, quin confessionis revelatio facile subsequatur.

3° Nec sunt imponenda jejunia pueris, rusticis, opificibus continuo labore defatigatis; nec filiisfamilias, qui jejunando admirationem parentibus injicerent, aut etiam eos offenderent. Nec sunt injungendæ peregrinationes aut prolixæ preces, aut generatim eleemosynæ mulieribus sub potestate viri constitutis, sicut nec pauperibus jugi labore victum sibi comparantibus.

4° Non sunt imponendæ pœnitentiæ multis operibus diversis implicatæ, quia memoriter teneri non possent; nec ordinarie saltem, pœnitentiæ nimis naturæ repugnantes, v. gr., signare crucem cum lingua in terra, invisere inimicos, etc. Imprudenter etiam generatim imponitur pueris ut veniam petant a parentibus, vel ab aliis ob inobedientiam, irreverentiam aut furtula; quia sæpe odiosam reddunt confessionem, et plerumque omittuntur, etc.

ARTICULUS II

DE IMPLETIONE PŒNITENTIÆ

Principia.

527. — I. Pœnitens tenetur acceptare atque implere rationabilem pœnitentiam sacramentaliter injunctam, quia ex dictis Confessarius tenetur pœnitentiam, et quidem peccatis aliquo modo proportionatam, imponere. Si autem pœnitentia imponi et acceptari debet, eo ipso ratione obedientiæ Confessario debitæ, etiam adimplenda est. Constat ex *Conc. Trid., sess.* XIV, *c.* VIII. — *S. Lig., n.* 516; *Hom. apost., n.* 55.

II. Pœnitens tenetur *sub gravi* implere pœnitentiam gravem pro gravibus peccatis impositam; quia materia gravis per se obligat sub gravi. — *Ita omnes.* Obligatur autem tantum *sub levi* ad pœnitentiam levem pro levibus culpis impositam; quia materia levis non est capax gravis obligationis. — *Ita communiter* cum *S. Lig., n.* 517, contra *nonnullos.*

III. Pœnitens implere debet pœnitentiam tempore designato a Confessario, vel quamprimum commode potest; et si pœnitentia sub gravi obliget, graviter peccabit, si ex gravi negligentia diu eam differat; ratio est, quia per se grave est debitum notabile diu protrahere. Quoties autem pœnitentia statuto tempore adimpleta non fuit, semper remanet onus eam peragendi, quia tempus tantum accessorie intenditur. — *S. Lig. n.* 525.

Quæsita.

528. — QUÆR. 1° *An obliget sub gravi pœnitentia in se quidem gravis, sed pro solis venialibus imposita?*

Resp. Neg. probabilius. Ratio est, quia tunc non est necessaria satisfactio, in quantum est gravis. Unde sicut Confessarius non tenebatur, imo nec poterat illam præcipere sub gravi, ita nec pœnitens sub gravi implere tenetur. — *S. Lig., n.* 517, qui excipit, si venialia valde disponant ad mortale, ut imponatur pœnitentia ad removendum grave lapsus periculum : tunc enim ipsa, ut medicinalis, est de materia gravi.

QUÆR. 2° *An Confessarius pro gravibus culpis pœnitentiam possit imponere* GRAVEM *quidem, sed* LEVITER *obligantem?*

Resp. Affirm., quia legislator quilibet gravem materiam sub levi præcipere potest; hoc tamen generatim non expedit. — *Suarez* cum *communi;* apud *S. Lig.*, *n.* 518.

QUÆR. 3° *An pœnitens teneatur* SUB GRAVI *implere* CIRCUMSTANTIAS *pœnitentiæ adjectas, v. gr., ut oret* GENIBUS FLEXIS, *etc.?*

Resp.: Solutio pendet a majori vel minori carnis afflictatione, quam affert circumstantia, sive *per se* sive *respectu* pœnitentis. — *S. Lig. n.* 517. Hoc pendere potest etiam ab intentione Confessarii, quam vel ipse expresse manifestaverit, vel pœnitens possit præsumere.

529. — QUÆR. 4° *An satisfaciat, qui pœnitentiam impleat in mortali?*

Resp. Affirm., cum communi. Ratio est, quia ad satisfaciendum præcepto sufficit opus satisfactionis injunctum ponere, licet finis præcepti non obtineatur. — *S. Lig.*, *n.* 522.

QUÆR. 5° *An peccat qui implet pœnitentiam in mortali?*

Resp. 1° : Certum est illum non peccare *graviter.* — *Ita communiter theologi.*

Resp. 2° : *Probabilius venialiter* peccat. Ratio est, quia qui voluntarie obicem effectui etiam partiali Sacramenti ponit, non videtur ab aliqua culpa excusari posse. Plures tamen graves theologi *probabiliter* etiam tenent cum *Lugo*, illum ab omni culpa eximi, quia nulla est culpa soli pœnarum remissioni obicem ponere. — *S. Lig. n.* 523.

530. — QUÆR. 6° *Quænam pœnitentiæ dilatio sit culpa gravis?*

Resp. 1° : Si pœnitentia fuerit *levis,* dilatio, quantacumque sit, nunquam erit *gravis,* cum ex dictis ipsa pœnitentiæ omissio culpam levem non excedat.

Resp. 2° : Si pœnitentia sit *gravis,* et pro gravibus peccatis imposita, *probabilius gravis* tantum reputanda est dilatio duorum vel trium mensium; nisi pœnitentia medicinalis sit, aut adsit periculum oblivionis. Cæterum nulla regula generalis circa hoc statui potest. — *S. Lig. n.* 521.

QUÆR. 7° *An, si pœnitens injunctæ pœnitentiæ oblitus fuerit, teneatur confessionem repetere, ut aliam pœnitentiam recipiat?*

Resp. Neg. probabilius. Ratio est, quia impletio pœnitentiæ jam semel injunctæ, per oblivionem etiam culpabilem, *impossibilis* effecta est. Ad impossibile autem nemo tenetur. — *Ita S. Lig.*, *n.* 520, *et alii communiter.*

Si tamen pœnitens prudenter præsumat Confessarium adhuc esse injunctæ pœnitentiæ memorem, deberet ipsum, si commode possit, adire, ut ab eo, qualis sit illa, resciat.

531. — QUÆR. 8° *Quis pœnitentiam commutare possit?*

Resp. 1° : Nunquam ab ipso pœnitente commutari potest, ne in melius quidem, quamvis votum ab ipso vovente possit in opus evidenter melius mutari; ratio, quia pœnitentia nequit ad sacramentalis satisfactionis meritum elevari, nisi a Ministro ipso Sacramenti Pœnitentiæ imposita fuerit.

Resp. 2° : Commutari potest 1° a Confessario qui eam imposuit, quia legislator potest propriam legem mutare; 2° a quolibet alio Confessario,

quia quilibet alius Confessarius potest esse ejusdem causæ judex, si pœnitens ipsius tribunali se submittat; successor enim in eadem auctoritate potest quidquid potuit antecessor. Excipiendum tamen videtur, si pœnitentia ab ipso Superiore pro casibus reservatis imposita est, quia inferior sententiam Superioris mutare nequit; nisi tamen causa gravis adsit, aut consensus Superioris facile præsumi possit. — *S. Lig. n.* 528 *et* 529.

Ad commutationem tamen licite faciendam requiritur causa justa, qualis est, 1° si pœnitentia videatur difficilis; 2° si prævideatur pœnitens non esse ei satisfacturus ob repugnantiam, fragilitatem, oblivionem, etc. — *S. Lig. n.* 528.

532. — QUÆR. 9° *An pœnitens teneatur confessionem repetere ad pœnitentiæ commutationem obtinendam?*

Resp. 1° : Si adeat eumdem Confessarium, non erit neccessarium repetere, quando Confessarius recordetur utcumque *confuse* status conscientiæ pœnitentis.

Resp. 2° : Si alium adeat Confessarium, vel etiam eumdem, non amplius peccatorum memorem, sufficit ut summatim confiteatur; ita ut Confessarius confusam status illius notitiam acquirat. — *Ita S. Lig., n.* 529, *et alii communiter* contra *nonnullos.*

Resp. 3° : *Probabilius* requiritur confessio aliqua, saltem summaria (quidam eam requirunt distinctam et integram), si Confessarius alius adeatur. Ratio est, quia nequit Confessarius pœnitentiam commutare, nisi in sacramentali judicio : hoc autem judicium non potest exercere, nisi pœnitens conscientiæ suæ statum illi in Confessione aperiat. — *Lugo, d.* XXV, *n.* 107. — *Lacroix.* — *Elbel,* etc.

Attamen probabiliter id negat *S. Lig.,* cum *aliis;* quia non agitur de judicio ferendo circa culpas delatas in præcedente confessione, ubi judicium circa illas jam fuit formatum, sed tantum de pœnitentia commutanda; ad hoc autem sufficit prioris pœnitentiæ cognitio, et notio fragilitatis aut difficultatis ad eam implendam, ut nempe nova aliquo modo æquivalens imponatur.

533. — QUÆR. 10° *An Confessarius possit pœnitentiam commutare extra confessionem?*

Resp. 1° *Neg.,* si Confessarius sit diversus. Ratio est, quia Confessarius nullam habet potestatem, nisi in judicio sacramentali.

Resp. 2° : Si Confessarius ille sit, qui pœnitentiam imposuit, potest illam mutare *immediate* post absolutionem, antequam pœnitens discedat; non vero postea, *saltem probabilius.* Ratio est, quia ad id requiritur et sufficit, ut præcedens Confessarii judicium moraliter perseveret, quod non videtur locum habere, si pœnitens Confessarium extra Pœnitentiæ tribunal adierit. Ergo, etc. — *Ita S. Lig., n.* 529, ubi dicit, hanc esse sententiam *veriorem et communiorem,* cum *Suarez, Salmant.,* etc. — Alii tamen dicunt, commutationem pœnitentiæ fieri posse ab eodem Confessario extra confessionem etiam post plures dies, imo et quamdiu Confessarius retinet memoriam, saltem confusam, peccatorum; quia tunc adhuc videtur moraliter uniri cum præcedenti judicio sacramentali. Nam partes hujus Sacramenti (inquiunt) tempore distantes possunt uniri moraliter ad integrandum unum Sacra-

mentum, et quemadmodum longius spatium non impedit, quominus moraliter uniantur aut dolor, aut confessio, aut impletio satisfactionis cum absolutione, ita et de mutatione pœnitentiæ judicari potest. — *Lugo, d.* xxv, *n.* 112. — *Voit, n.* 632.

Resolves.

534. — 1° Non tenetur pœnitens pœnitentiam adimplere, quando invalida fuit confessio; quia judicis sententia sacramentalis nulla fuit, ac proinde nullum adest Sacramentum integrandum : alias vero bis pro iisdem peccatis esset satisfaciendum. Idem dicendum est ob eamdem rationem de pœnitentia imposita sine absolutione. — *Collet,* — *Reuter, et alii communiter.* Excipe 1° si pœnitentia sit medicinalis, atque adeo necessaria ratione medicinæ; 2° si pœnitens ad eamdem confessionem perficiendam pluries accedat, et interim Confessarius, ut sæpius fieri solet, pœnitentiam aliquam singulis vicibus imponat, quo minor in fine imponenda supersit.

2° Peccat graviter non modo qui pœnitentiam omittit, sed et qui omittit ejus partem præ integra pœnitentia notabilem; vel etiam quæ gravis esset in se spectata.

3° Universim ad judicandum de omissionis gravitate, attendendum est, num materia vel circumstantia omissa multum ne, an parum ad præcepti finem conferat, num substantia præcepti impleta sit, etc. Sic præcepti substantiam implet nec peccat, nisi venialiter, qui stans, vel in cubiculo Rosarium recitat, quod ex jussu Confessarii flexis genibus vel ante imaginem B. Virginis recitari debuisset; secus vero, si pœnitens jussus esset, v. gr., expansis brachiis orare, notabilis enim est hæc mortificatio, cujus omissio gravis haberi potest.

4° Preces in pœnitentiam impositæ recitari possunt, etiam dum Missam de præcepto interea quis audit, nisi tamen aliud fuerit a Confessario statutum. — *S. Lig., n.* 525, contra *paucos.* Possent etiam alternatim cum sociis recitari preces, quæ ex Ecclesiæ usu, aut fidelium praxi, velut in choro recitari solent, v. gr., *Rosarium;* etc.

5° Satisfacere nequit pœnitens per alterum, nisi forte, ut plures senserunt (*Suarez, d.* xxxviii, *sect.* 9, *n.* 2), id de consensu Confessarii fiat; quia satisfactio definitur a Tridentino esse quasi Sacramenti hujus materia, et pars integralis, quatenus est actus pœnitentis. Ergo *per se* ab ipso pœnitente ponenda est. Constat etiam ex propositione 15ª ab Alexandro VII damnata, quæ est hujusmodi : *Pœnitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat.*

6° Si Confessarius duas Missas eodem die audiendas in pœnitentiam imposuerit, illæ successive, non autem eodem tempore, videntur audiendæ; id enim intendisse Confessarium, rationabiliter præsumimus. — *S. Lig., Hom. apost., n.* 57. — *Lacroix, et alii communiter.*

7° Pœnitens, cui difficilior injungitur pœnitentia, Confessarium monere debet de impossibilitate aut nimia difficultate eam adimplendi; et si Confessarius non acquiescat, alium adire potest. Si autem pœnitentia non appareat adeo gravis, pœnitens eam acceptare tenetur, nec potest recedere sine aliqua culpa.

8° Si pœnitens, accepta pœnitentia ab uno Confessario, confessionem

iteret apud alium, ut mitiorem pœnitentiam sortiatur, vel etiam alia de causa; a priori pœnitentia minime liberatur, nisi mentionem de præcedenti confessione et accepta pœnitentia faciat, ratio quia ad commutandam pœnitentiam ex parte Confessarii requiritur positivus voluntatis actus, quo prior obligatio revocetur. — *Ita communiter Lugo, Lacroix*, etc.

APPENDIX

DE POENITENTIIS UTILIUS IMPONENDIS

I. — OPERA PIETATIS

535. — 1° Orationes vocales, Pater, Ave, Credo, Litaniæ B. Virg., Rosarium, sive ejus tertia pars; preces matutinæ et vespertinæ.

2° Orationes mentales (discrete), pro capacitate pœnitentis; pro rudibus, cogitatio aliqua de inferno, de morte, de passione Christi, mane aut vespere, v. gr., per tempus unius Ave.

3° Actus Fidei, Spei, Caritatis, contritionis, fiduciæ in Deum, conformitatis divinæ voluntati, propositi non peccandi..., toties..., v. gr., mane, vespere, præsertim in tentationibus vel animi dejectione.

4° Oblatio suimetipsius Deo summo mane, signum crucis, variæ aspirationes seu orationes jaculatoriæ ad Christum, ad Cor Jesu, ad B. Virginem, ad Angelum custodem. (Ordinarie non sunt multiplicandæ.)

5° Exercitium Viæ Crucis, præsertim quando fit in Communi : preces novemdiales in honorem B. V. vel alicujus Sancti.

6° Auditio concionum, catechismi, assistentia Officiis Ecclesiæ, v. gr., Missæ solemni, Vesperis, etc., vel exercitiis spiritualibus, aut pio exercitio Mensis Mariani, vel aliis hujusmodi, saltem aliquoties.

7° Examen generale conscientiæ vespere, saltem per breve tempus; item examen particulare circa talem defectum, vel talem pravam consuetudinem ex firmo emendationis proposito.

8° Visitatio ecclesiæ vel altaris cujuslibet, vel alicujus in particulari ad aliquid ibi orandum, aut petendam gratiam non amplius peccandi.

9° Lectio pia, v. gr., per quadrantem die Dominica, unum vel aut alterum caput, v. gr., Imitationis Christi, Vitæ Sanctorum, vel alterius pii libri, etc.

10° Frequentatio Sacramentorum, tali die, vel tali tempore, aut tot vicibus. Hic caute agat Confessarius, nec imponat obligationem iis, qui raro confitentur, ut semel vel bis in mense accedant ad tribunal pœnitentiæ per annum; sed hoc non injungat nisi una, et forte altera vice, et solis pœnitentibus id libenter acceptantibus.

II. — OPERA MORTIFICATIONIS

1° Jejunium, vel integrum, juxta leges Ecclesiæ, vel partiale juxta vires physicas ac morales pœnitentis. Non tamen imponenda est hujusmodi pœnitentia nisi raro, et iis solum qui eam libenter accepturi sunt.

2° Subtractio aliqua cibi, quæ corporis sanitati, aut officiis seu laboribus

pœnitentis nullo modo nocere possit, v. gr., dimidia pars jentaculi soliti die Veneris aut Sabbati, aut in vigilia festi alicujus, etc.

3° Abstinentia a vino vel liquore inebriante, tali die, tali tempore, aut non excedere certam quantitatem.

4° Subtractio aliqua somni ordinarii, præsertim surgendo maturius mane, aut hora determinata in pigritiæ medelam, aut etiam ad tentationes impuras præcavendas.

5° Orare genibus flexis, aut brachiis in modum crucis extensis, deosculari terram humilitatis causa, breves peregrinationes instituere.

6° Offerre Deo aliquoties cum debita animi submissione ægritudines, morbos, aut alias occurrentes vitæ ærumnas.

7° Privari aliquando recreatione etiam honesta, v. gr., deambulatione; reprimere nimiam curiositatem in auditu, in visu; non sistere tamdiu ad domus januam aut fenestras. Hoc præsertim convenit puellis vanitati præter modum addictis.

8° Castigare corpus moderate, discreta maceratione, aliqua flagellatione, situ incommodo. — (Sed hæc rarissime injungenda, imo cum magna discretione permittenda.)

III. — PŒNITENTIÆ MEDICINALES

536. — Cum generatim loquendo contraria contrariis curentur, injungi aut tantum suaderi poterunt sequentes pœnitentiæ, cum discretione tamen, attenta præsertim qualitate et bono majori pœnitentium.

1° Pœnitentibus raro et male orantibus imponantur preces breves, mane aut vespere, per hebdomadam circiter, persolvendæ. — Tepidis lectiones piæ, vel orationes jaculatoriæ aliquoties in die faciendæ, paucæ tamen, et ad paucos dies, ne oblivione omittantur, aut pœnitentem contorqueant. — Tentatis contra Fidem et Spem, actus Fidei, Spei, fiduciæ, vel recitatio Symboli Apostolorum, etc.

2° Blasphemis reverentia externa in Deum, in Crucem..., v. gr., deosculari reverenter Crucifixum, vel imagines sacras, aut dicere devote : *Sit nomen Domini benedictum. Laudetur Jesus Christus.*

3° Amatoribus mundi ejusque pomparum, meditatio aliqua de vanitate rerum mundanarum, v. gr., dum mane surgunt, aut cubile petunt, vel renovatio sponsionum in Baptismo factarum.

4° Illis, qui sæpe Missam omittunt, aliqua Missa supererogatoria audienda, v. gr., duplex die Dominica, aut una die feriali, vel visitatio aliqua sanctissimi Sacramenti pluries facienda, etc.

5° Servantibus odium opera aliqua Caritatis in proximum, v. gr., inimicum salutare, aut alloqui (prudenter tamen); oratio et actus Caritatis pro proximo in genere, et etiam specialiter pro inimicis; recitatio Orationis Dominicæ pro iisdem, præsertim horum verborum : *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.*

6° Libidinosis aliqua mortificatio, aut commoditatum subtractio, præsertim fuga occasionum, oratio, Sacramentorum frequentatio, firmi propositi frequens renovatio, novissimorum memoria, etc.

7° Furibus et avaris eleemosyna aliqua juxta eorum facultates, etiamsi

assis unicus aliquoties in pauperes vel in Ecclesiam erogandus esset. Numquam autem imponendæ sunt graves eleemosynæ, nisi libenter acceptentur.

8° Superbis officia quædam humilitatis, v. gr., deosculari terram, visitare pauperes, vel ipsis benigne subvenire, eos humaniter tractare, vel elicere varios actus humilitatis, v. gr., dicere cum publicano : *Domine, propitius esto mihi peccatori.*

9° Gulosis et ebriosis subtractio aliqua ciborum, abstinentia a cibo et potu extra consuetas refectiones, vel abstinentia a vino tali die, aut prohibitio ne in refectionibus talis vini quantitas excedatur, etc.

Adde etiam opera mortificationis quæ in § præcedente indicata sunt.

PARS TERTIA

DE MINISTRO PŒNITENTIÆ

Agendum 1° de potestate Ministri; — 2° de ejus officio.

CAPUT I

DE POTESTATE MINISTRI

Quam miranda est Sacerdotis, non ad altare solum litantis, sed etiam in Pœnitentiæ tribunali sedentis potestas! Nulla sane est in terris præstantior dignitas, nullum sublimius ministerium, nullus gradus illo eminentior, cui tribuitur peccata dimittendi facultas. *Quis est hic, qui etiam peccata dimittit?* clamabant infideles Judæi. *Luc.* VII, 49. Et iterum : *Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?* Luc. V, 12. — Et homo nunc etiam peccata dimittit, et quidem potestate propria, licet divinitus accepta! Non enim Sacerdos nudum exercet ministerium, ut Tridentina Synodus definivit; sed Christi ipsius personam gerit, dum tribunal erigit, et sententiam absolutionis pronuntiat. *Dedit nobis ministerium reconciliationis!* II Cor. V, 18.

537. — Tria requiruntur ad potestatem adæquatam Ministri Pœnitentiæ, scilicet 1° potestas Ordinis; 2° potestas jurisdictionis; 3° approbatio.

I. Requiritur potestas *Ordinis*, id est quæ Ministro competit vi ordinationis, et est characteri sacerdotali intrinsece annexa. Ratio est, quia solis Sacerdotibus dictum est a Christo : *Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Joan. XX, 22. — Constat aliunde multiplici Ecclesiæ definitione.

II. Requiritur potestas *jurisdictionis*, id est potestas, qua Sacerdos ut judex potest in aliquos utpote subditos suos ferre sententiam. Constat ex *Tridentino, sess.* XIV, *c.* VII.

III. Requiritur *approbatio* ad confessiones tum *licite* tum *valide* excipiendas, seu publicum judicium de idoneitate Sacerdotis ad confessiones excipiendas. — *Trid., sess.* XXIII, *c.* XV, *de Reformat.*

Agendum 1° de approbatione; — 2° de jurisdictione; — 3° de reservatione casuum.

ARTICULUS I

DE APPROBATIONE

Approbatio definiri potest : *Juridicum Prælati judicium de idoneitate Sacerdotis ad audiendas confessiones.*

Hinc ad concedendam approbationem non requiritur essentialiter examen : judicium enim prudens de idoneitate etiam sine examine haberi potest, quando de hoc aliunde constet.

Hoc autem judicium ad duo refertur, scilicet ex parte intellectus ad scientiam et prudentiam, ex parte voluntatis ad morum sanctitatem vicario Christi in hoc ministerio congruam.

538. — *Dico* I : Requiritur approbatio ad confessiones tum licite, tum valide excipiendas. Constat ex *Trid.*, *sess.* XXIII, *c.* xv, *de Reformatione*, ubi sic statuitur : *Nullum* (*Sacerdotem*) *etiam regularem, posse confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus judicetur, et approbationem, quæ gratis detur, obtineat.* — Valet autem approbatio exterius data, etiamsi contra conscientiam a Prælato concedatur, ut communiter docent auctores. — *Lugo, d.* XXI, *n.* 24. — *Salm.*, *c.* XI, *n.* 90, etc. — Et asserit *S. Lig.*, *n.* 545.

539. — *Dico* II : Approbare potest solus Episcopus, aut qui habet jurisdictionem quasi episcopalem. Ratio est, quia ad solos Ecclesiæ Prælatos pertinet judicare de idoneitate Ministrorum ad audiendas confessiones deputandorum. Constat etiam ex *Conc. Trident.*, supra citato. — Potest autem Episcopus approbare sive *per se* sive *per alium* a se delegatum; quia approbatio est actus jurisdictionis, jurisdictio autem ordinaria potest delegari. — *S. Lig. n.* 550, 558.

Advertendum porro, quod juxta præsentem Ecclesiæ disciplinam, una cum approbatione etiam jurisdictio a Prælato Sacerdotibus conferri solet, exceptis Regularibus exemptis, ac proinde usu communi approbationis nomine etiam jurisdictio comprehenditur. Olim vero ante Tridentinum scilicet, cum approbatio Episcopi necessaria non esset, jurisdictio communiter a Parochis concedebatur; quæ quidem facultas modo in Parochis vix exercitium habet; cum vix reperiri nunc possit Sacerdos, qui simul cum approbatione non etiam jurisdictionem ab Episcopo jam acceperit.

Quæsita.

540. — QUÆR. 1° *A quonam Episcopo habenda sit approbatio?*

Resp. : Approbatio tribui debet ab Episcopo diœcesis in qua confessiones excipiendæ sunt; unde non sufficit approbatio sive Episcopi pœnitentium, sive Episcopi Sacerdotum. Constat ex Bulla *Cum sicut*, *Innoc. XII*, data *die* 19 *April. an.* 1700, ubi sancitum est : *Confessarios, tam sæculares quam regulares, quicumque illi sint, nullatenus posse audire pœnitentes sine approbatione Episcopi loci, in quo ipsi pœnitentes degunt, et Confessarios eligunt; neque ad hoc suffragari approbationem semel vel pluries ab aliis Ordinariis aliarum diœcesum obtentam, etiamsi pœnitentes illorum Ordina-*

riorum, qui tales Confessarios approbassent, subditi sint. — Deinde declarat Pontifex alias confessiones fore nullas, et Confessarios suspensos. Hanc Constitutionem confirmavit Bened. XIV per Bullam quæ incipit, *Apostolica;* verum suspensionem latæ sententiæ ab ea inflictam non renovavit Pius IX in Bulla *Apostolicæ Sedis.* — *Vide S. Lig., n.* 548.

541. — QUÆR. 2° *An absolvere quis possit proprium subditum in aliena diœcesi sine approbatione Ordinarii?*

Resp. 1° *Affirm.,* si habeat jurisdictionem vere *personalem* seu *ordinariam* in illum. Ratio est, quia quisquis ratione muneris sui habeat jurisdictionem ordinariam, censetur approbatus ipso jure ad suos ubique audiendos : neque jurisdictio ordinaria, dummodo fiat sine strepitu judiciali, arctatur ad locum, sed, nisi specialiter restringatur, ubique exerceri potest. — *Ita communiter* cum *S. Lig., n.* 548, — *Reuter, n.* 348, — *Lacroix, n.* 1516, *et alii* contra *paucos.* Hinc Episcopus et Parochus subditos suos extra parœciam et diœcesim absque approbatione Episcopi loci absolvere possunt.

Resp. 2° *Neg.,* si in pœnitentem habeatur tantum jurisdictio *delegata;* quia hæc *per se* censetur mere *territorialis,* non autem *personalis,* et proinde non sequitur delegatum extra territorium. — *Ita iidem auctores.*

QUÆR. 3° *An sufficiat approbatio præsumpta?*

Resp. Neg. Ratio est, quia ex *Conc. Trident.* requiritur approbatio actu et absolute existens, et jam obtenta. Ad ejusmodi autem approbationem requiritur consensus actualis signo aliquo declaratus. Imo nec licet incipere confessiones antequam consensus ille, per litteras petitus, receptus fuerit, etsi certo obtinendus videatur. — *Ita communiter.* — *S. Lig., n.* 570.

A fortiori autem non valet ratihabitio approbationis etiam prudenter præsumpta; quia ratihabitio locum habet tantum in actibus quorum valor in futurum suspendi potest; sed valor absolutionis præsentis suspendi nequit; valor enim Sacramentorum pendere non potest ab actione futura.— *S. Lig., ibid.*

542. — QUÆR. 4° *An Episcopus possit valide et licite limitare approbationem quoad certum tempus, locum et personas?*

Resp. 1° *Affirm., quoad validitatem,* etiam sine causa. Ratio est, quia est actus omnino dependens a voluntate Episcopi ut Superioris. Hinc sicut valide approbationem recusare potest, sic eam potest solum cum restrictione concedere. Id constat etiam ex propositione 13ª ab Alexandro VII damnata : *Satisfacit præcepto confessionis annuæ, qui confitetur regulari Episcopo præsentato, sed injuste reprobato.* Ergo denegatio approbationis, etiam injusta, est valida; ergo *a fortiori* restrictio. — Constat etiam ex *Conc. Trid., sess.* XXIII, *c.* XV, ubi dicitur : *Nisi approbationem obtineat.* At vero qui eam obtinet cum restrictione, simpliciter non obtinet pro casibus exclusis... Ergo, etc. — *S. Lig., n.* 542. — *Lugo, disp.* XXI, *n.* 51.

Resp. 2° : *Quoad liceitatem, disting.* — Potest quidem Episcopus restringere aut etiam omnino negare approbationem justa de causa, ut patet; quia in hunc finem inducta est necessitas approbationis, ut idonei a non idoneis secernantur. Secus vero, si id absque justa causa agat.

QUÆR. 5° *Quænam sint justæ causæ approbationem limitandi ad tempus,* etc.?

Resp. : Sunt ut plurimum sequentes : 1° si nunc sit necessitas habendi plures Confessarios, quæ postea cesset; 2° si approbandus habeat quidem sufficientem scientiam, sed merito major desideretur ad approbationem perpetuam; 3° si prudenter timeatur ne, post habitam semel approbationem perpetuam, studium negligat; 4° ad experiendum, quomodo se gerat in excipiendis confessionibus, videlicet an principia generalia bene applicet in praxi, etc.

543. — QUÆR. 6° *An possit Episcopus valide et licite revocare approbationem concessam?*

Resp. 1° *Affirm., ratione validitatis,* etiam sine justa causa. Ratio est, 1° quia talis revocatio fit in re Episcopo ita subjecta, ut ab illo tantum provenire queat; 2° quia approbatio, etiam injuste revocata, jam non existit, seu non potest dici simpliciter habita seu obtenta. — *Ita communiter* cum *S. Lig., n.* 551. — *Billuart, diss.* VI, *art.* 5.

Resp. 2° : *Ratione liceitatis, dist.* 1° Potest quidem Episcopus justis de causis revocare approbationem etiam illimitate concessam; hoc enim sequitur ex necessitate approbationis, quæ postulat, ut quisquis cessat esse idoneus, ab officio removeatur. 2° Non potest autem approbationem revocare sine justa causa. Etenim ex dictis non potest Episcopus approbationem denegare sine causa : ergo *a fortiori* non potest sine causa concessam revocare; siquidem ex effato : *Turpius ejicitur, quam non admittitur hospes.* — *S. Lig.*, etc.

544. — QUÆR. 7° *An Episcopus Sacerdotem extraneum approbare possit?*

Resp. : Episcopus approbare potest quemlibet idoneum in sua diœcesi actu exsistentem, etsi transeundo tantum. Constat ex praxi universali et sententia communi theologorum contra *paucos*, qui ad hoc requirunt *quasi-domicilium,* aut saltem *domicilium habitationis* in diœcesi Episcopi approbantis. Ratio est, quia delegatio sive mandatum committi potest cuivis, dummodo capax sit. Constat insuper ex praxi quæ universaliter in Ecclesia servatur. — *Recole* Decretum Innocentii XII, supra relatum *n.* 540.

ARTICULUS II

DE JURISDICTIONE

Jurisdictio generatim sumpta est quædam potestas moralis regendi subditos. Jurisdictio ecclesiastica duplex est : alia *in foro externo*, et est potestas ferendi leges, infligendi pœnas, etc.; alia vero *in foro interno,* et potestas est absolvendi, vel ligandi in tribunali Pœnitentiæ.

De hac præcipue agemus. Duplex est autem, scilicet 1° *ordinaria,* quæ alicui competit ratione officii habentis annexam curam animarum; 2° *delegata,* quæ alteri datur ab habente ordinariam.

Principia.

545. — I. Potestas *jurisdictionis* ad confessiones excipiendas necessaria est, nec sufficit potestas *Ordinis.* Ratio est, quia absolutio est sententia judiciaria, quæ ferri nequit nisi in subditos. Confessario igitur assignari subditi debent; hoc autem ad eum pertinet, qui auctoritate in eos subditos

pollet. Insuper id ad rectum Ecclesiæ regimen omnino requiritur. Incommodum enim maximum foret, si facultas absolvendi independens ab iis esset, quibus a Christo dictum est : *Quæcumque alligaveritis, erunt alligata..., quæcumque solveritis, erunt soluta.* Sed maxime constat ex *Conc. Trid., sess.* XIV, *c.* VII : *Quoniam igitur natura et ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur; persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, et verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem.*

546. — II. Jurisdictio *ordinaria* competit 1° Papæ pro tota Ecclesia *in utroque foro;* ipsi enim a Christo dictum est in persona Petri, Matth. XVI, 19: *Tibi dabo claves regni cœlorum; et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlis; et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cœlis;* 2° Episcopo pro sua diœcesi, pariter *in utroque foro,* cum hæc ideo sit ipsi commissa, ut eam regat ac dirigat; 3° Parochis pro subditis *in foro interno;* 4° Abbatibus et Prælatis Regularium pro subditis.

III. Jurisdictio *ordinaria* potest *delegari*, seu per alium exerceri. Ratio est, quia delegatio est actus proprius potestatis ordinariæ. Jurisdictio tamen ad audiendas confessiones non potest delegari, nisi Sacerdoti ab Episcopo approbato, ut constat ex supra dictis de approbatione. Quoad Parochos fere inutilis evasit facultas delegandi, quandoquidem Episcopi, ad quos pertinet Confessarios approbare, jurisdictionem simul et approbationem Sacerdotibus sæcularibus conferre solent, *ut dictum est n.* 539.

IV. Jurisdictio *delegata* conceditur ab Ecclesia cuilibet Sacerdoti in casu extremæ necessitatis, seu in articulo mortis. Constat ex *Conc. Trident., sess.* XIV, *c.* VII.

V. Exspirat jurisdictio delegata ad confessiones excipiendas per revocationem a Superiore factam, vel per lapsum temporis præfixi; item morte delegantis, vel ejus cessatione ab officio, si data fuerit pro aliqua persona particulari, et judicium nondum incœptum sit, aut etiam si generaliter data fuerit, sed cum clausula, *ad arbitrium concedentis, ad beneplacitum nostrum,* vel alia simili. — *S. Lig. n.* 558, 559. — *Scavini.*

Quæsita.

547. — QUÆR. 1° *An jurisdictio delegata subdelegari possit?*

Resp. Neg. generatim loquendo, videlicet nisi accedat specialis concessio delegantis; et tunc nomine ipsius delegantis subdelegari censetur. Ratio est, quia delegatus eam solam potestatem habet, quæ ei conceditur; at conceditur ei sola potestas exercendi jurisdictionem, non vero eam alteri committendi, nisi aliud exprimatur. Ergo, etc. — Excipe, si quis substituatur in locum Pastoris ordinarii cum delegatione universali, v. gr., in vices Parochi defuncti; vel si quis delegetur ad universitatem causarum.— *S. Lig., n.* 566, *et alii communiter.*

548. — QUÆR. 2° *An Ecclesia suppleat jurisdictionem, quando pœnitentes ipsius defectum invincibiliter ignorant?*

Resp.: Advertendum prius est, defectum jurisdictionis in diversis rerum adjunctis evenire posse. Etenim error esse potest vel *communis* inter fideles, vel *privatus* tantum alicujus personæ. Rursum Sacerdos jurisdictione carens

potest habere titulum *coloratum*, vel solum *existimatum*. Titulus autem *coloratus* est titulus in se quidem falsus, sed tamen vere collatus a Superiore, et ideo præ se ferens speciem veri tituli, licet ex aliqua causa vitio occulto nullitatis laboret. Sic Sacerdos, qui simoniace renuntiatur Parochus, invalidum sortitur titulum ex Jure canonico; et si a legitimo Episcopo fuerit in parœcia constitutus, titulum habet *coloratum*. Titulus vero mere *existimatus* ille est, qui a fidelibus adesse putatur, licet non exsistat. His positis,

Dico I : Ecclesia *certo* supplet, si error sit *communis* inter fideles, et simul cum titulo *colorato* conjunctus. Ratio eruitur ex communi theologorum interpretatione diversis locis juris innixa. Ut enim aiunt, Ecclesia velut pia mater ad bonum animarum jurisdictionem supplere merito censetur, cum id possit. — *S. Lig. n.* 572.

Dico II : *Probabilius* etiam supplet Ecclesia, si adsit error *communis* sine *titulo colorato*, sed cum titulo tantum *existimato* seu *ficto*. Eadem enim urget ratio ac in casu præcedente, cum etiam in hac hypothesi innumeræ animæ perire possint. — *Ita Suarez, Lugo, Lessius, Billuart, Bonacina, Diana, Henriquez, Pontius*, etc.; et hoc putant probabile *S. Ligor., Viva, Elbel, Sporer, Roncaglia, Gobat, Holzman, Herinx, Cardenas, Gousset*, etc. — Contradicunt tamen alii quidam, v. gr., *Busemb., Navarrus, Sylvester, Cajet., Ugol., Covarr.*, etc.

Dico III : Non censetur Ecclesia supplere jurisdictionem, si error sit *privatus*, v. gr., si sit unius aut paucorum. Ratio est quia Ecclesia non censetur supplere, nisi ratione boni communis ad instar scilicet provisoris seu gubernatoris generalis, qui ad solum bonum generale societatis attendit, et bonum privatorum curæ provisorum particularium relinquit. — *Ita communissime theologi* contra *paucos*.

549. — Quær. 3° *An liceat absolvere cum jurisdictione dubia, id est de qua practice seu negative dubitatur an adsit?*

Resp. Neg., nisi aliqua necessitas urgeat; et tunc absolutio danda est sub conditione : *si possum. S. Alphonsus, n.* 571, putat ejusmodi necessitatem adesse, 1° si urgeat præceptum annuæ confessionis; 2° si pœnitens debeat Missam celebrare, vel communicare et alias notam infamiæ incurreret; 3° si Sacerdos ex obligatione celebrare teneatur.

Quær. 4° *An liceat absolvere cum jurisdictione probabili?*

Resp. : Sententia *communis* docet, licitum esse absolvere cum probabili jurisdictione, modo opinio sit vere probabilis, gravi fulcita ratione et auctoritate. Ita *Sanchez, Lugo,* qui putat tutissimam, etc., et eam vocant moraliter certam *Sanchez, Tamb., Carden.,* ac *Dicast., Illsung, Gormaz, Stoz*, etc., apud *Croix, lib.* VI, *p.* I, *n.* 117. Ratio potior est, quia communi consensu, qui fundat moralem certitudinem, testantur Doctores adesse in Ecclesia universalem consuetudinem fere omnium Confessariorum absolvendi cum jurisdictione probabili. Posita igitur ut certa hac consuetudine, certum est, licitum esse Sacramentum ministrare cum tali jurisdictione : nam universalis consuetudo aut vim habet jurisdictionem conferendi, aut saltem eam a Superioribus collatam authentice declarat. Confessarius igitur, ita absolvendo, non absolvit cum sola opinione probabili, sed cum opinione moraliter certa, non directa certitudine sed reflexa. — Ita fere ad verbum *S. Alph., n.* 573.

Aliam tamen sententiam sequitur *S. Alph.* præcedenti valde affinem, sed magis restrictam, quæ docet licitum quidem esse ministrare hoc Sacramentum Pœnitentiæ cum jurisdictione probabili, sed nonnisi quando adest causa gravis necessitatis, aut magnæ utilitatis, ut aiunt *Elbel* et *Wig.*, vel causa rationabilis, ut inquiunt *Suarez* et *Sporer*. Ratio hujus limitationis est, quia licet Ecclesia eo casu ob bonum animarum bene censeri possit jurisdictionem supplere, tamen non præsumitur, nulla justa causa accedente, velle connivere meræ libertati Sacerdotum.

550. — QUÆR. 5° *An Vicarius generalis habeat jurisdictionem ordinariam, ita ut possit alios delegare ad confessiones audiendas?*

Resp.: Sententia communior et vera *affirmat* contra *paucos*. Ratio est, quia Vicarius generalis, licet ab Episcopo nominatus, jurisdictionem non habet ab Episcopo ipso, sed a canone, quo declaratur, eum quid unum facere cum Episcopo. — *S. Lig. n.* 558.

QUÆR. 6° *An hæretici et excommunicati vitandi valide absolvant in periculo mortis, deficiente alio Sacerdote?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia omnes Sacerdotes, juxta dicta in Princ. IV, possunt absolvere in articulo mortis, ut constat ex Trident., sess. XIV, cap. VII, cujus hæc sunt verba : *Pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis : atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis et censuris absolvere possunt.* — *Vide S. Lig., n.* 560 et *qq. retract.* 2ª *ser. n.* 19.

551. — QUÆR. 7° *An simplex Sacerdos possit absolvere non tantum in articulo, sed etiam in periculo mortis?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia eadem fere est pœnitentis necessitas in periculo, atque in articulo mortis. Aliunde constat ex Jure canonico, pro eodem accipi articulum et periculum mortis. — *S. Lig. n.* 561.

Hujusmodi autem periculum censetur adesse 1° in morbo periculoso; 2° tempore pestis; 3° in partu difficili; 4° in operatione chirurgica ardua; 5° ante navigationem valde periculosam; 6° in prælio, aut aliis similibus adjunctis. — *S. Lig. ibid.*

QUÆR. 8° *An possit simplex Sacerdos absolvere moribundum etiam præsente Confessario approbato?*

Resp.: Dissentiunt inter se Doctores.

Iª Sententia negat, tum quia Concilium Tridentinum nihil de hac re innovavit, sed id tantum declaravit quod *in Ecclesia Dei custoditum semper fuerat:* antiquo autem jure (*c. Presbyter, caus.* 26, *q.* 6. — *Extrav. comm. l.* 5, *de Privil., c.* 1) non permittebatur, ut alienus Sacerdos, etiam in casu necessitatis, moribundos absolveret sine ulla dependentia a proprio Sacerdote, quæ commode saltem posset haberi; tum quia ex eodem Trid. omnibus Sacerdotibus confertur in hoc extremo discrimine jurisdictio, *ne aliquis pereat;* at hæc ratio cessat, quando adest Sacerdos approbatus. — Admittuntur tamen exceptiones, quarum præcipuæ sunt : si approbatus nollet vel non posset audire confessionem; si infirmus non posset confiteri approbato sine magna difficultate aut repugnantia; si approbatus superveniat, incepta jam confessione a non approbato.— *S. Lig., n.* 562, 563, qui

ait esse sententiam *communissimam*. — *Sanchez, Suarez, Bonac., Laymann, Vasquez, Lugo, Salm.*, et alii multi.

II^a^ Sententia affirmat, quia Concilium Trid., nulla distinctione facta inter casum quo adest vel non adest approbatus, simpliciter asserit posse omnes Sacerdotes in articulo mortis quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis absolvere. — Ita sentiunt *Navar., Barbosa, Ledes., Regin., Diana*, et alii graves auctores; pluresque ex adversariis expresse concedunt eorum opinionem esse probabilem.

Utraque sententia, pensatis auctoritatibus et rationibus quibus innititur, reapse probabilis est. Fatendum est tamen non parum commendari priorem (negantem) his quæ circa administrationem Sacramenti Pœnitentiæ ita præscribit *Rituale Romanum : Si periculum mortis immineat*, APPROBATUSQUE DESIT CONFESSARIUS, *quilibet Sacerdos potest a quibuscumque censuris et peccatis absolvere;* et doctrina *Catechismi Romani, n.* 72, *de Pœn. Sacr.*, quæ sic habet : *Si mortis periculum* immineat, ET PROPRII SACERDOTIS FACULTAS NON DATUR..., *Concilium Tridentinum docet, ut unicuique Sacerdoti liceat*[1], *non solum omne peccatorum genus condonare, sed et ab excommunicationis vinculo solvere.*

QUÆR. 9° *An simplex Sacerdos possit a venialibus absolvere?*

Resp. : Fere communis fuit olim theologorum sententia, validam et licitam esse absolutionem venialium a simplici Sacerdote collatam, atque Ordinarii approbationem pro mortalibus tantum remittendis requiri. Verum S. P. Innocentius XI, in decreto *de Communione frequenti* (apud *Lacroix, l.* VI, *p.* I, *n.* 665), 12 *Feb.* 1679, omnino prohibuit, *ne simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo aut Ordinario fieret ejusmodi confessio*. Hæc igitur nunc certo illicita est. An autem sit invalida, *controvertitur*. Communius et probabilius negatur. — *S. Lig. n.* 543.

552. — QUÆR. 10° *An Parochus possit advocare Parochum ejusdem vel diversæ diœcesis ad confessiones in sua parochia audiendas?*

Resp. 1° : Quoad Parochum ejusdem diœcesis, licet hic vi officii sui jurisdictionem specialem habeat tantum pro parœcia sua, tamen ex consuetudine fere universali confessiones etiam in universa diœcesi audire potest, nisi Episcopus aliter decernat. Consulendæ tamen sunt consuetudines locorum propriæ.

Resp. 2° : Quoad Parochum diversæ diœcesis, variæ feruntur opiniones, ut inquit Bened. XIV, *Instit.* LXXXVI, *n.* 7. Qui affirmant, arguunt ex *Trid.* quod *parochiale beneficium* inserviat pro approbatione universali. Alii negant, quorum sententia, inquit *S. Lig., n.* 544, robur accipit ex *Resp. S. Congr. Conc.* die 31 Decembris 1807.— Bened. XIV primam sententiam admittit in iis locis, ubi adest talis consuetudo.

553. — QUÆR. 11° *An Sacerdos approbatus ab Episcopo possit audire confessiones fidelium sine venia Parochi?*

Resp. 1° : *Quoad liceitatem, neg.*, si confessiones excipiantur in ecclesia Parocho subjecta. Ratio est, quia debitus ordo omnino requirit, ut, cum Parochus Superior immediatus sit in sua ecclesia, ab ipso venia inibi exercendi sacra ministeria petatur. Non tamen requiritur venia Parochi ad audiendas confessiones in sacello Regularium vel Monialium, sed venia Superioris vel Superiorissæ loci sufficit.

Resp. 2° : *Quoad validitatem*, certum est juxta omnes, non requiri licentiam Parochi extra casum annuæ confessionis. Imo nec requiritur pro annua confessione, saltem *per se*, seu de jure communi. Constat ex communi doctrina theologorum contra quosdam, necnon ex præsenti consuetudine et praxi universali Ecclesiæ, ut testatur Bened. XIV, *Instit.* XVIII.

Quoad Regulares autem non paucæ exstant Roman. Pontificum decisiones; ac præsertim Clemens X in Const. *Superna* decernit et declarat, *semel approbatos Regulares posse in diœcesi Episcopi approbantis quovis anni tempore, etiam paschali, et quorumcumque etiam infirmorum confessiones audire absque ulla Parochorum vel Episcopi licentia...; et eos, qui dictis Religiosis simpliciter approbatis Paschali tempore confessi fuerint, Constitutioni quæ incipit,* Omnis utriusque sexus, *quoad confessionem dumtaxat, satisfecisse.*

554. — Quær. 12° *An delegatus valide et licite absolvat elapso termino delegationis quotannis renovandæ, v. gr., si turba pœnitentium affluat ad aliquam magnam solemnitatem?*

Resp. 1° : Invalide absolvit *per se*, id est ratione jurisdictionis a Superiore acceptæ, quia de facto nullam habet. Attamen valide absolvet *probabilius* ratione erroris communis, ob quem Ecclesia supplere censetur pro bono animarum.

Resp. 2° : Peccat graviter *per se* Sacerdos, si hoc *scienter* agat; ratio, quia exercet munus Confessarii sine legitima auctoritate; et licet tunc suppleat Ecclesia, reus est tamen, quod ipse indebite eam ad supplendum cogit.

Quær. 13° *An Sacerdos in aliquo loco approbatus excipere valeat confessiones peregrinorum eo advenientium?*

Resp. 1° *Affirm.*, quoad Confessarios regulares, de quibus id expresse asseritur in Const. *Superna*, Clement. X.

Resp. 2° : Etiam *affirm.* quoad Sacerdotes sæculares; ratio, quia talis est consuetudo universalis, quæ, initio originem habens ex tacito Ordinariorum consensu, nunc longo usu firmata legitime præscripta est, atque vim legis universalis obtinet. — *Ita communiter theologi et canonistæ.* — *V. S. Lig., n.* 569.

555. — Quær. 14° *An episcopus possit sub pœna invaliditatis prohibere, ne diœcesani pergant ad confitendum extra diœcesim?*

Resp. 1° *Negative,* si pergant ad confitendum extra diœcesim apud Confessarios Regulares, qui habent privilegium audiendi confessiones omnium fidelium undequaque venientium. — *Suarez, de Relig. tr.* X, *l.* IX, *cap.* II, *n.* 8. — *Reiffenstuel, tr.* XIV, *dist.* 8, *q.* 1, *n.* 11. — *Laym., l.* V, *tr.* VI, *c.* x.

Confirmatur Declaratione S. Congr. apud *Fagnan.*, in cap. *Omnis utriusque sexus, n.* 79, ubi hæc habet: *S. Congregatio declaravit, Regulares intra diœcesim Episcopi approbantis posse etiam absolvere pœnitentes alterius diœcesis, cum habeant jurisdictionem a Papa..., cujus jurisdictio non restringitur ad limites alicujus territorii, sed universus orbis est sua diœcesis.*

Resp. 2° *Negative* iterum si in alia diœcesi Sacerdotibus sæcularibus confiteantur. Ratio est, quia non potest Episcopus universim, et seclusis casi-

bus particularibus, prohibere id quod consuetudine universali legitime præscripta, seu lege universali Ecclesiæ permittitur. Neque obstat quod objicitur, nempe repugnare juri divino, ut quis eligat sibi Confessorem sine licentia proprii Pastoris, id enim ultro conceditur; verum qui, Summo Pontifice per consuetudinem universalem permittente, Confessarium sibi eligit, non eum eligit sine licentia *proprii Pastoris*. — *Vide tamen dicenda inf. n.* 583.

QUÆR. 15° *An* SUCCURSALISTÆ *in Gallia jurisdictione ordinaria gaudeant?*

Resp. Affirm., sunt enim Parochi proprie dicti, et cura animarum ipsis committitur, non tanquam alterius Vicariis, sed proprio nomine exercenda. Tenetur reapse *Succursalista,* seu *Deservitor,* sicut præcipuæ parochiæ Rector, ex officio Sacramenta subditis suis ministrare; et subditi vicissim ad ipsum recurrere debent in iisdem casibus in quibus parochiani proprium Parochum, et non alium de jure adire debent, v. gr., ad matrimonium ineundum, Communionem Paschalem recipiendam, etc.— *Gousset, n.* 479. — *Vernier, n.* 92. — *D. Bouix, tract. de Parocho, p.* 337, etc.

QUÆR. 16° *An simplex Sacerdos possit absolvere navigantes in Oceano, vel a quo obtinenda sit approbatio?*

Resp. 1° : *Per se* nequit absolvere, nisi in periculo probabili mortis, ut supra dictum est : quia ejusmodi Sacerdos extra illum casum quavis jurisdictione caret.

Resp. 2° : Ex consuetudine universali requiritur et sufficit approbatio Episcopi loci, a quo suscipitur navigatio; ex consuetudine enim talis Episcopus facultatem habet Sacerdotem navigaturum approbandi, et delegandi pro toto navigationis tempore. — *Ita communiter cum Bouvier,* § 5, *in fine,* et decisum fuit a Congr. S. Off., plene approbante ac confirmante SS. D. P. Pio IX, in resp. ad Episc. Nannetensem 17ª Mart. 1869, pro omnibus Sacerdotibus navigantibus, *usquedum perveniant ad locum ubi alius Superior ecclesiasticus jurisdictione pollens constitutus sit.*

556. — QUÆR. 17° *An Capellani militum eos ubique sine approbatione Episcopi loci absolvere possint?*

Resp. 1° *Affirm.*, si specialiter sint delegati a Summo Pontifice ad curam spiritualem militum, aut a Capellano majori a Papa approbato.

Resp. 2° : Si vero hac speciali delegatione careant, possunt quidem audire confessiones in diœcesi Episcopi approbantis, et etiam extra illam in itinere et in castris ex tacito consensu Episcoporum, ut patet ex consuetudine universali; non possunt tamen valide absolvere in stationibus nec in præsidiis sine licentia Episcopi loci, quia nullam habent jurisdictionem. Constat ex variis Declarationibus *S. Congregationis* quas refert *P. Zacharia* apud *Lacroix, n.* 1518. — *Vide* etiam *S. Ligor., n.* 577, — *Bouvier, de Approbatione,* — *Bouix, de Parocho,* p. 66, etc.

APPENDIX I

DE JURISDICTIONE ET APPROBATIONE REGULARIUM

Regulares, ratione privilegiorum et immediatæ dependentiæ a Summo Pontifice, in pluribus quoad jurisdictionem differunt a Sacerdotibus sæcularibus. Hinc

557. — *Dico* I : Regulares proprie dicti, seu qui vota solemnia emittunt, et qui privilegio exemptionis donati ab Episcoporum jurisdictione exempti sunt, jurisdictionem ad audiendas Confessiones tum *suorum*, tum *sæcularium* immediate a Papa, Ecclesia ita statuente, accipiunt. Confertur autem immediate jurisdictio a Pontifice, non singulis in particulari, sed Ordini, ac proinde, nisi aliter constitutum fuerit per regulas, Prælatis, ut eam inferioribus communicent. Hinc intelligitur concessa singulis Sacerdotibus religiosis, accedente Superioris sui delegatione. — Constat ex Jure canonico, præsertim ex Decretali *Super cathedram*, ex Clement. *Dudum*, *de Sepulturis*, item ex aliis Constitutionibus, quæ licet postea modificatæ fuerint, præsertim per *Conc. Trid.* quoad privilegia, tamen quoad jurisdictionis substantiam irrevocatæ permanserunt. — *Ita communiter cum Lugo, disp.* XXI, *n.* 4. — *Lacroix, n.* 1552. — *Billuart, diss.* VI, *art.* 6.

Dico II : Regulares ad audiendas suorum confessiones approbationem simul cum jurisdictione accipiunt a Superioribus sui Monasterii, vel Ordinis, ad audiendas autem confessiones *sæcularium*, approbationem accipiunt ab Episcopo loci, ubi confessiones excipiendæ sunt. Ratio primi est, quia *Conc. Trid.* requisivit approbationem Episcopi tantum pro confessione sæcularium, et antiquam disciplinam quoad confessiones Regularium nihil immutavit. Ratio secundi patet ex Decreto Innoc. XII, an. 1700, quo sancitum est, Confessarios, quicumque illi sint, tam *sæculares* quam *regulares*, nullatenus *posse audire pœnitentes sæculares sine approbatione Episcopi loci*... — *Vide dicta n.* 538 *et* 540.

Dico III : Regulares non possunt confiteri, saltem ordinarie, *extra Ordinem suum*, sine consensu Superiorum suorum; imo etiam in Monasterio nemini alteri, quam designato ab ipso Superiore. Degentes autem extra Monasterium, seu iter facientes, non possunt confiteri nisi socio, si quem idoneum habeant; si vero non habeant, possunt confiteri cuilibet Sacerdoti, sive regulari, sive sæculari. — De his constat ex privilegiis quæ omnibus Religionibus ab Innoc. IV, et ab aliis Summis Pontificibus concessa noscuntur. — *Vide S. Lig., n.* 575. — *Lacroix, n.* 1524. — *Laymann*, etc. — *Recole etiam dicta supra de statu religioso, n.* 174.

Resolves.

558. — 1° Licet Regulares jurisdictionem habeant a Papa, ligatam tamen eam habent quoad confessiones sæcularium audiendas; siquidem ad absolutionis validitatem approbatio Episcopi, velut *conditio sine qua non*, requiritur.

2° Episcopus potest approbationem Regularibus concedere ad libitum sine restrictione, vel cum aliqua restrictione quoad tempus, loca, personas, etc.

3° Si Episcopus expresse approbationem tantum pro actu aliquo transitorio, v. gr., pro aliqua missione peragenda concessit, facultas accepta pro illo solo actu, et pro omni judicio tunc incœpto valere censetur.

4° Si Episcopus, vel Superior tuus ex ejus delegatione, tibi concedat approbationem pro determinata pœnitentium classe, facultas ad alios extendi nequit, ut patet. Si autem postulatio facultatis ab Episcopo vel a Superiore sit generalis, nec fuerit restricta concessio, non limitatur facultas obtenta

ad operam quæ fuit occasio petitionis : sic, v. gr., si facultatem quæris occasione tradendi exercitia spiritualia Monialibus in tali conventu, ex eadem accepta facultate potes audire confessiones etiam aliorum fidelium. Ratio est, quia *continetur in concessione quidquid non excipitur*. Excipe tamen casus reservatos, qui ipso jure in facultate generali audiendi confessiones nunquam intelliguntur comprehensi.

5° Religiosus missionarius advocatus ab Episcopo ad missionem peragendam in ipsius diœcesi, eo ipso accipit approbationem tacitam ad audiendas confessiones tempore missionis, pro qua advocatur. Idem dicendum est, si requisitus fuit a Parocho vel alio Superiore ex licentia Episcopi. Attamen pro solis casibus ordinariis approbatus censetur. Unde in praxi, si dubium oriatur, semper ad Episcopum recurrendum est pro extensione seu mensura approbationis determinanda.

6° Superior religiosus quando ex Episcopi delegatione adhibet subditum ad opera generalia sacra ministerii, seclusa hypothesi specialis alicujus restrictionis, censetur ipsi concedere omnimodam facultatem pro quibusvis pœnitentibus, et pro omnibus quoque casibus reservatis in concessione episcopali contentis; ratio, quia concedere censetur id omne quod concedere potest et solet, juxta præfatam regulam : *Continetur in concessione quidquid non excipitur*.

Quæsita.

559. — QUÆR. 1° *An Regulares extra domum, deficiente socio idoneo, confiteri valeant Sacerdoti non approbato?*

Resp. Affirm., ex communi sententia. Responsio autem quæ opponi posset *S. Congr. Conc.* ad Episcopum Hildesheimensem die 18 Novembris 1769 nullatenus contraria est, cum ibi sermo sit de Religiosis qui socios sui Ordinis ad manum habebant, ut patet ex actis ejusdem Congregationis. — *S. Lig. n.* 575.

QUÆR. 2° *An Episcopus possit sine causa approbationem denegare Regularibus?*

Resp. Neg. Nam, inquit Pignatelli, *Confessarii Regulares non recipiunt jurisdictionem ab Episcopo, sed a Summo Pontifice, et approbatio requiritur solum tanquam conditio, ut jurisdictio exerceri possit. Ergo non possunt Episcopi prohibere, ne Regulares aliquo tempore absolvant...* (*Consultationes canonicæ, t.* IV, *consult.* 163.)

560. — QUÆR. 3° *An Episcopus approbare possit Regulares cum limitatione temporis, personarum aut locorum?*

Resp. Affirm. Constat ex variis Decretis S. Sedis. — *Vide S. Lig., Hom. apost., tract.* XX, *n.* 103, *in fine*. Attamen Episcopus, approbando Regulares, eos prohibere non potest, quominus confessiones tempore Paschali excipiant. Constat Decreto *S. Cong.* die 22 Septemb. 1668.

QUÆR. 4° *An Episcopus revocare possit approbationem Regularibus concessam?*

Resp. 1° : Non potest revocare approbationem omnibus Regularibus ejusdem communitatis, inconsulta *S. Congregatione Episcoporum*. Sic ex Bulla *Superna*.

Resp. 2° : Potest autem Episcopus revocare approbationem singulorum Regularium in individuo, sed tantum justa de causa *confessionem concernente* : idque valet, etiamsi Religiosus prævio examine approbatus fuerit. Ita ex eadem Bulla clare docet *S. Lig., Hom. apost., tract.* XX, *n.* 103.

561. — QUÆR. 5° *An Episcopus post approbationem* SIMPLICITER *concessam, sed sine prævio examine, Regularem ad examen revocare possit?*

Resp. Affirm., ut videtur. Bulla enim non prohibet revocare ad examen *sine causa*, nisi Regulares prævio examine approbatos.

QUÆR. 6° *An Regularis semel approbatus in aliqua diœcesi, nova approbatione indigeat, si mutata habitatione, eodem redeat?*

Resp. Neg. Ratio est, quia approbatus indefinite et illimitate remanet approbatus saltem usque ad implicitam approbationis revocationem; porro in casu præsenti nulla intervenit revocatio, ne implicita quidem. Ergo, etc. —*Ita Lacroix, n.* 1541.—*Lugo, disp.* XXI, *n.* 44, cum sententia communi.

QUÆR. 7° *An Regularis approbatus in aliqua diœcesi, nova approbatione indigeat ad valide absolvendum, si, mutato loco, per eamdem diœcesim transeat?*

Resp. Neg., quia approbatio indefinite et illimitate concessa perdurat usque ad revocationem. — *Lacroix, n.* 1541.

562. — QUÆR. 8° *An valide sæculares absolvat Religiosus, inscio vel invito Superiore, ex sola delegatione Episcopi?*

Resp. 1° *Negative*, si Episcopus intenderit tantum dare approbationem, et aliunde Superior ita sit inscius ut non dederit, aut ita invitus, ut nolit dare, vel datam velit auferre a suo subdito jurisdictionem. Ratio patet. Tunc enim Religiosus a nemine jurisdictionem habet.

Resp. 2° *Affirmative* autem, si Episcopus intenderit etiam conferre jurisdictionem, ut in hodierna praxi fieri solet. Ratio est, quia Episcopus bene potest jurisdictionem Religioso, non secus ac Sacerdoti sæculari, in proprias oves conferre. Quisquis enim jurisdictione ordinaria gaudet, eam cuilibet Sacerdoti delegare potest. — *Billuart*, etc.

Verum Religiosus ille graviter contra obedientiam peccaret, quia in re gravi præceptum Superioris sui transgrederetur; nec in hujusmodi casu posset uti privilegiis, quibus Religiosi gaudent, v. gr., ad absolvendum a quibusdam censuris; quia Religiosus hujusmodi privilegium, nonnisi per ipsum Superiorem accipit, qui ex hypothesi nullam subdito facultatem tribuit.

563. — Hæc, quæ potuerunt olim in controversiam adduci, nunc omnino constant ex Declaratione S. Congr. EE. et RR. Propositis enim dubiis :

I. *An Religiosus non approbatus juxta leges proprii Ordinis a suo Superiore, vel ipso invito, cum sola facultate Ordinarii valide excipiat confessiones sæcularium.*

II. *An Superiores Regulares, jurisdictionem habentes, possint suos subditos suspendere ab audiendis confessionibus sæcularium etiam ex informata conscientia.*

Et quatenus affirmative, III. *An valeat suspensio oretenus, et absque scripto enuntiata.*

IV. *An absolutio impertita ab eo, qui tali suspensione est innodatus, sit valida.*

Et quatenus negative, V. *An qui hujusmodi absolutionem attentat, irregularitatem incurrat.*

Sacra Congregatio Episcoporum et Regularium, re discussa, die 2 Martii 1866, respondit :

Ad I, *Affirmative.* — Ad II, *Affirmative; ita tamen, ut Religiosus suspensus, illicite, non vero invalide, confessiones excipiat.* — Ad III, *Affirmative, cum feratur per modum præcepti particularis.* — Ad IV, *Affirmative.* — Ad V. *Provisum in præcedentibus*, id est, non incurrit irregularitatem, quia suspensio lata est per modum præcepti, non autem per modum censuræ. Cæterum in his responsis supponitur plenam absolvendi facultatem, seu jurisdictionem simul et approbationem, datam fuisse ab Ordinario.

Quær. 9° *An Regulares absolvere possint, sine Episcopi approbatione, famulos suos vel alios familiares in Monasterio degentes?*

Resp. Affirm., si isti famuli vel alii sæculares sint *velut de familia*, id est, si diu noctuque in domo remaneant, ibique nutriantur, ita ut sint *continui commensales et vivant sub obedientia Religiosorum.* Secus vero si ita non habeantur, v. gr., si tantum interdiu remaneant, et nocte alibi degant, ut sunt operarii, mercenarii quotidiani, ruricolæ, etc.

Ita ex pluries citata Clementis X Constitutione *Superna*, § 4 : *In Monasteriis, ac etiam in Collegiis, ubi juxta instituta regularia vivitur, posse tam Prælatos regulares quam Confessores Regularium eorumdem Monasteriorum seu Collegiorum, audire confessiones illorum sæcularium qui sunt de familia et continui commensales; non autem illorum qui tantum ipsis deserviunt. — Vide Lacroix, n.* 1505.

564. — Quær. 10° *An Regulares absolvere possint alumnos convictores sine Episcopi approbatione, utpote de familia?*

Resp. : Duplex datur sententia.

I^a Sententia negat absolute, quia convictores non sunt de familia ut famuli. Etenim famuli sunt de domo et ideo *domestici* dicuntur, quia per famulatum familiæ quasi incorporantur; alumni vero pecuniam tribuunt, ut victum, doctrinam et educationem a magistris accipiant. — *Ita Lugo Respons. moral., l.* IV, *d.* XXXIII. Constare videtur etiam ex Decisione *S. Congr. Episcop. et Regularium,* die 21 Junii 1848, quæ hac occasione lata est. Episcopus Parmensis Decretum edixerat, ut *Barnabitæ*, seu *Clerici Regulares S. Pauli,* possent administrare Sacramenta Eucharistiæ, Pœnitentiæ, et Extremæ Unctionis suis alumnis convictoribus, absque ulla licentia Parochi parœciæ *S. Sepulcri,* in cujus territorio situs erat prædictorum Regularium conventus. Verum, reclamante Parocho, lis perlata est ad *S. Congregationem*, quæ Decretum Episcopi declaravit *esse reformandum.*

II^a Sententia valde probabiliter affirmat. Ratio est, 1° quia ubi alumni seu convictores habent actu omnimodam dependentiam a Regularibus, jam ipsorum *familiares* sunt. Nec verisimile est, Patres Concilii Tridentini minoris æstimasse dependentiam, quæ Regularibus adstringit alumnos convictores sub respectu educationis, quam quæ famulos sub respectu materialis servitii et stipendii iisdem alligat ; unde credendum est ipsos voluisse alumnos, non secus ac famulos, beneficio *familiaritatis* donare. Ita *Pichler, Pellizzarius, Schmalzgrueber.* 2° Quia pluribus Ordinibus Regularibus,

quales sunt *Benedictini*, *Theatini*, *Congregatio de Somascha*, *Clerici ministri infirmorum*, etc., imo et nonnullis sæcularibus Congregationibus, uti *Sancti Sulpitii*, *Sancti Spiritus*, etc., privilegium competit familiaritatis pro ipsorum convictoribus. Atqui ex communicatione privilegiorum cæteri Ordines Regulares jam tale privilegium consequuntur. Ergo, etc.

Hæc autem sententia plures Romanos theologos, et quidem gravissimos, habet patronos. Nec obstat supra citata Decisio *S. Congr. in Parmensi*. Respondetur enim illam fuisse datam pro casu specialissimo, quæ proinde ad casus alios minime extendenda est.

In praxi tuta est posterior hæc sententia, saltem si Superior collegii seu convictus id declaret. Patet ex doctrina *S. Ligorii* circa *privilegiorum communicationem*, necnon *interpretationem privilegiorum Regularium*. — *Hom. apost.*, *tract.* XX, *de Privilegiis*.

APPENDIX II

DE JURISDICTIONE RESPECTU MONIALIUM

565. — *Dico* I : Moniales non possunt confiteri nisi Sacerdoti specialiter pro ipsis approbato ab Episcopo, licet sint exemptæ ab ejusdem Episcopi jurisdictione, et Regularibus proprii Ordinis subjectæ. Ita ex Bulla Gregorii XV, *Inscrutabili*, et ex aliis Constitutionibus SS. Pontificum. Imo Confessarius approbatus pro uno Monasterio non potest valide excipere confessiones Monialium alterius Monasterii, nisi in genere pro Monialibus fuerit approbatus. Hæc confirmavit Clemens X, an. 1670, Bulla *Superna*. — *Vid. S. Lig.*, *n.* 576.

Ex Decreto autem *S. Congr. Episcoporum* die 20 Septembris 1642, Confessarius ordinarius Monialium non potest approbari nisi pro triennio; quo elapso, non potest amplius audire confessiones in eodem Monasterio sine licentia *S. Congr.* — Vide *S. Lig.*, *n.* 577. — Sed hujusmodi restrictio, ut advertit *Bouvier*, non ubique servatur, et tunc approbatio valet usquedum verbis aut facto revocetur.

Porro Confessarius tenetur accedere ad audiendas Monialium confessiones, toties quoties vocatus fuerit. *S. Congr. Ep.*, 1705. — Cæterum caveat, ne se tanquam Superiorem Monasterii gerat, cum ipsi talis auctoritas nullo modo competat. — *Sic S. Congr. Ep.*, 7 Sept. 1797. — *V. Analecta Juris Pont.*, 1859, *p.* 1322, 1324.

566. — *Dico* II : Episcopi et alii Monialium Superiores, illi nempe ad quos pertinet Confessarii electio et deputatio, tenentur bis aut ter in anno, ipsis etiam Novitiis, exhibere Confessarium extraordinarium. Sic statuit *Concil. Trid.*, *sess.* XXV, *de regularibus Monialibus*, *c.* x, ubi dicitur : *Præter ordinarium autem Confessarium, alius extraordinarius ab Episcopo et aliis Superioribus bis aut ter in anno offeratur, qui omnium confessiones audire debeat.* — Hæc statuta confirmarunt alii SS. Pontifices, præsertim Bened. XIV in Bulla *Pastoralis*, edita 5 Augusti 1748. Debet insuper concedi Confessarius particularis Monialibus in articulo mortis, si petant, imo etiam aliquando in vita, si aliqua Monialis id postulet, aut recuset confiteri ordinario; sed tunc pro certis tantum vicibus extraordinarius Confessarius

deputandus est. De his constat ex Bulla Bened. XIV, *Pastoralis*, modo citata.

Neque vero *Concilium Trid.* prohibet, ne præficiantur plures Confessarii extraordinarii, neque ultra duas vel tres vices offerantur. Sensus igitur Decreti est, eos ad minus saltem bis vel ter concedendos esse. — *Ferraris*, verbo *Moniales, art.* 5, *n.* 33. — *Bouvier, ibid.*

Quæsita.

567. — QUÆR. 1° *An omnes Moniales teneantur se præsentare Confessario extraordinario et ipsi confiteri?*

Resp. 1° : Tenentur omnes et singulæ se præsentare saltem ad audienda salutaria monita. Constat ex eadem Bulla Benedicti XIV, necnon ex Declaratione expressa *S. Cong. Episcoporum* die 19 Oct. 1621. (Apud *Bouvier, ibid.*) Ratio autem hujus dispositionis est, ut consulatur libertati Monialium, quæ ministerio Confessarii extraordinarii forte indigeant; secus enim timor vel displicendi Confessario ordinario vel in suspicionem incidendi penes alias Moniales, facile eas prohiberet. — *Vide S. Lig., n.* 576.

Resp. 2° : Non tenentur confiteri Confessario extraordinario; sed sufficit ut coram illo se sistant, puta ut ejus benedictionem petant, aut ab eodem salutaria monita accipiant. Constat ex citata Bulla Bened. XIV. — *Vide S. Lig., n.* 576.

QUÆR. 2° *Quid intelligatur hic nomine Monialium?*

Resp.: Intelliguntur solæ mulieres sub regula in claustro viventes; non vero illæ quæ clausuram servare non tenentur, v. gr., quales sunt eæ quæ dicuntur *Sorores a Caritate* (*Sœurs de la Charité*). — *Bouvier, de Jurisdictione.* — *Gousset, n.* 480, etc.

568. — QUÆR. 3° *Quid tenendum de Monialibus nunc in Gallia exsistentibus?*

Resp. 1° : Quoad *approbationem Confessarii*, cum attentis præsentibus circumstantiis vota solemnia emittere non censeantur, omnia dependent ab Episcoporum voluntate. Episcopi autem communiter intendunt sibi reservare specialem approbationem pro Monialibus, ut constat ex litteris ordinariis approbationis, in quibus dicitur : *exceptis Monialibus*, aut *non exceptis Monialibus.*

Resp. 2° : Quoad *Confessarium extraordinarium*, videtur pro Episcopo, et aliis Superioribus, eadem, ac antea, adesse obligatio aliquem procurandi pro Monialibus claustratis. Ratio est, quia idem est finis legis, scilicet prospiciendi conscientiæ libertati. Si enim obligantur ad rigorosam clausuram, æquum est ut privilegio quoque Monialium claustratarum utantur.

QUÆR. 4° *An Episcopus teneatur concedere Confessarium extraordinarium etiam piis feminarum congregationibus, quæ veræ Moniales non sunt?*

Resp.: Bened. XIV enixe hortatur Episcopos, ut ad quaslibet feminarum communitates extendant leges *Conc. Trident.* circa Confessarios extraordinarios Monialium. — Const. *Pastoralis curæ,* 5 Aug. 1748, cui consonant plura decreta S. Congr. Ep. et Reg.

569. — QUÆR. 5° *An absolvi possint a quolibet Confessario Moniales claustratæ, dum casu extra Monasterium versantur?*

Resp. Affirm. cum *Lacroix, n.* 1527, *et aliis*. Ratio est, quia constitutiones Gregor. XV, *Inscrutabili,* et aliorum SS. Pontificum, quæ prohibent ne Moniales confiteantur alteri Sacerdoti quam specialiter ab Episcopo pro Monialibus approbato, non videntur intelligendæ nisi *de Monialibus in Monasteriis degentibus;* supponunt enim quod Moniales semper intra claustrum versentur. Quilibet igitur Confessarii, licet pro Monialibus non approbati, absolvere possunt Moniales *per accidens* ad se venientes. Præterea nimium incommodum plerumque adesset, si Moniales peregrinæ solis Confessariis specialiter approbatis confiteri deberent : sæpe enim carere deberent Sacramentis Pœnitentiæ et Eucharistiæ.

ARTICULUS III

DE CASIBUS RESERVATIS

Reservatio casuum est restrictio seu limitatio jurisdictionis, sive negatio potestatis absolvendi a certis peccatis, salva potestate absolvendi a cæteris. *Agendum* 1° de reservatione ; — 2° de absolutione reservatorum.

§ I. *De reservatione casuum, seu de principio et natura reservationis.*

Principia.

570. — I. Datur in Ecclesia potestas reservandi certos casus sive causas criminum graviorum, a quibus inferiores Confessarii absque speciali facultate absolvere nequeant. Ecclesiæ enim, ut dictum est (*art. præc.*) competit potestas jurisdictionem conferendi et limitandi; ergo etiam casus reservandi. — Constat præterea ex definitione *Conc. Trid., sess.* XIV, *c.* VII, etc.

II. — Potestas peccata reservandi *per se* iis omnibus et iis solis competit, qui ordinariam habentes fori interni jurisdictionem, eam possunt alteri delegari. Ratio est, quia ad eos omnes et ad eos solos, qui jurisdictionem pro confessionibus audiendis conferre possunt, eamdem limitare pertinet.

Hinc 1° Papa casus reservare potest in tota Ecclesia; 2° Episcopi in sua diœcesi; 3° alii jurisdictionem episcopalem habentes erga subditos proprios ; 4° Parochi, *per se loquendo,* in sua parochia : verum sicut inutilis fere, prout monuimus *supra, n.* 539 *et n.* 546, evasit quoad ipsos facultas delegandi, ita etiam et facultas casum aliquem sibi reservandi; quapropter eam exercere non solent.

Cæterum ferre statuta vel leges, quibus certi casus stabiliter reserventur, ii soli possunt qui jurisdictionem habent in utroque foro interno et externo.

III. Tria requiruntur, ex consuetudine saltem Ecclesiæ, ut peccatum reservatum censeatur, scilicet ut sit 1° mortale non modo ratione objecti, sed etiam malitiæ actus; 2° externum, et quidem grave qua externum; 3° opere consummatum, non vero tantum attentatum, nisi aliud constet ex declaratione expressa reservantis. — *Ita communiter.* — *S. Lig. n.* 582.

IV. Reservatio afficit immediate Confessarium, et mediate pœnitentem; quia potestatem Confessarii immediate attingit, eamque coarctat. — *S. Lig.. n.* 580, 581, *et alii communiter* contra *aliquos*.

Porro plerique casus episcopales sunt simpliciter reservati sine censura; casus autem papales fere omnes censuram habent, et principaliter propter censuram reservantur, ita ut in iis reservetur immediate censura et mediate seu accessorie ipsum peccatum. Hinc in casibus papalibus, reservata censura, etiam peccatum manet reservatum; e contrario vero, sublata censura, v. gr., ex eo quod ignorata fuerit, neque peccatum est reservatum, quia, sublato reservationis objecto, id est censura, jam peccatum non manet reservatum. — *S. Lig. n.* 580. — Casus autem Papæ reservati absque censura sunt duo : *primus* scilicet de eo qui recipit munera in materia gravi a Regularibus utriusque sexus, quamdiu saltem accepta restituere nolit, nam si restituere consentiat nulla est reservatio (*ex Constit.* Clement. VIII et Urbani VIII); *secundus* autem, si mulier calumniose accuset aut denuntiet de sollicitatione Confessarium innocentem (*ex Constit.* Bened. XIV).

Circa reservationem ab Episcopis faciendam opportune notanda ea occurrunt, quæ habemus apud Benedict. XIV, *De Synod. Diœces. lib.* V, *cap.* v.

Quamquam vero (inquit, *n.* 4) *non possit quoad hac certa regula ubique custodienda præscribi...; attamen instar regulæ esse possunt quædam generalia monita, et Decreta, quæ a Sacris Urbis Congregationibus hac super re emanarunt.*

Sacra Congr. Episcoporum et Regularium negotiis præposita, die 9 Januarii 1602, locorum Ordinarios ita monendos statuit : *Ne locorum Ordinarii quibus jus hoc reservandorum casuum competit, pluribus quam opus sit reservationibus, subditis aut Confessariis in animarum salute procuranda cooperantibus sint onerosi; moneantur omnes, ut paucos, eosque tantum quos ad Christianam disciplinam retinendam, animarumque sibi creditarum salutem, pro cujusvis diœcesis statu et qualitate necessario reservandos esse judicaverint, reservent.* — Idemque monitum replicandum decrevit die 26 Novembris 1602 : *Sed ne locorum Ordinarii, ad quos casuum reservatio spectat, ea in re modum excedant, eadem Sacra Congregatio illos rursum magnopere admonendos censet, ut non passim, sed cum id videbitur communi bono expedire, atrociorum tantum et graviorum criminum absolutionem sibi reservent, quorum reservatio ad Christianam disciplinam retinendam conferat et in ædificationem, non autem in destructionem, cedat : ne alioquin, Sacramenti Pœnitentiæ Ministrorum potestate coarctata, sanctæ matris Ecclesiæ piæ menti contrarius effectus subsequatur. Prohibet etiam, ne sibi superflue reservent casus in Bulla die Cœnæ Domini legi consueta contentos, neque alios Sedi Apostolicæ specialiter reservatos.*

Encyclicæ quoque litteræ ab eadem Sacra Congregatione, eadem die 26 Novembris 1602, ad Episcopos in hunc modum datæ sunt : *Præcipue vero hæc monenda censet Sacra Congregatio, ut videant ipsi Ordinarii, ne illos casus promiscue reservent, quibus annexa est excommunicatio major a jure imposita, cujus absolutio nemini reservata sit; nisi forte propter*

frequens scandalum, aut aliam necessariam causam, aliqui hujusmodi casus nominatim reservandi viderentur; neque casus, in quibus absolutio, nisi cum restitutione, vel exsecutione eorum ad quæ pœnitentes tenentur, non confertur; neque illos qui, etsi mortale peccatum inducant, circa res tamen parvi momenti versantur, et frequenter inter idiotas evenire solent, uti damni dati, et similium. In peccatis etiam carnalibus reservandis multa utantur circumspectione propter periculum scandalorum, in iis maxime personis in quas ob accessum ad Confessarios extraordinarios, vel frequentem reditum ad Ordinarios, suspicionis aliquid cadere potest. Postremo eam potissimum ineant et sequantur rationem, quæ, consideratis diligenter cujusque provinciæ ac populorum moribus, natura ac propensione, magis in Domino expedire videbitur.

Sacræ Congregationis Episcoporum et Regularium Decretis consentiunt Decisiones Sacræ Congr. Concilii: etenim, cum ad hanc delatum fuerit, quod Episcopus *Bellicastrensis* supra modum auxisset catalogum casuum reservatorum, die 29 Januarii 1661, decem aut ad summum duodecim gravioribus exceptis, Episcopi arbitrio designandis, cæteros e catalogo deleri jussit.

Huc usque Benedictus XIV; et responsis S. Congr. ab eo allatis addi opportune illud potest, quod Episcopo Miracensi (*Mirepoix*) datum est 3 Julii 1677. Cum enim S. Sedem hic consuluisset de nonnullis Ordinationibus a se conditis, et inter istas hæc quoque proponeretur : *Quia multi ex Clero procliviores erant ad libidinem, nobis reservavimus hunc casum, eaque severitas multum profuit ad morum emendationem;* S. Congregatio respondit: *Non approbatur.*

Quæsita.

571. — QUÆR. 1° *An ignorantia simplicis reservationis ab ea incurrenda excuset?*

Resp.: Simplex reservatio, id est quæ nulli conjungitur censuræ, dividitur, pro vario fine ad quem referri potest, in *pœnalem*, *medicinalem* et *mixtam*. *Pœnalis* est, quæ statuitur principaliter in pœnam ac vindictam peccati; ideoque directe respicit pœnitentem, quem punire intendit. *Medicinalis* ea est, quæ ad bonum animarum regimen præsertim dirigitur; ideoque sapientioribus et prudentioribus, superioribus videlicet, graviorum peccatorum absolutionem reservat, ut melius possint salubriores imponere pœnitentias et de remediis opportunioribus providere. Hæc respicit directe Confessarios : intendit enim sapientem jurisdictionis distributionem, ejusque in Confessariis inferioribus limitationem. *Mixta,* quæ et *pœna medicinalis* appellatur, pœnitentes iterum directe respicit : ea enim esse intelligitur, quæ pro fine habet, ut homines, timore molestiæ quam affert, a gravioribus peccatis absterreantur.

Jamvero circa propositam quæstionem duæ sunt sententiæ.

Iª Sententia affirmat nunquam incurri simplicem reservationem ab ignorante illam. Ratio est, juxta quosdam, quia omnis reservatio pœnalis est; pœna autem, saltem extraordinaria et quæ prævideri non potest, qualis est reservatio, non obligat ignorantem; juxta alios, quia omnis reservatio est mixta, seu pœna est saltem medicinalis, quæ in hunc finem instituitur, ut homines retrahantur ab atrocioribus peccatis; cessante igitur eo fine in

illo qui reservationem ignorat, cessat etiam reservatio. Priorem modum pauci, hunc ultimum modum plures et notiores theologi propugnant, v. gr., *Salmant.*, *Roncaglia*, etc.

II^a Sententia multo *communior* et *probabilior negat* excusari *per se* a reservatione eum qui illam ignorat. Ratio est, quia gratuito omnino affirmant alterius sententiæ patroni omnem reservationem esse pœnam vindicativam, aut saltem comminativam seu medicinalem; imo id videntur asserere contra sensum, praximque communem Ecclesiæ, et ipsam rerum naturam. Namque 1° *Conc. Trid.*, *sess.* XIV, *c.* VII, declarat reservari peccata, *ad Christiani populi disciplinam*, seu bonum regimen, nihil dicens de pœna peccatoribus infligenda; additque *atrociora peccata a summis dumtaxat sacerdotibus absolvi*, quin ullam distinctionem faciat inter peccata quorum cognoscitur aut quorum ignoratur reservatio. 2° Si facta spectemus, constat nullum esse simplicem Confessarium, qui audeat absolvere a peccatis reservatis etiam ignorantes reservationem, idque a Superioribus ecclesiasticis non permitti. Hanc esse praxim omnium Religionum asserit cum pluribus aliis *Lugo, d.* XX, *n.* 9; idemque a Confessariis et Superioribus sæcularibus observari passim videmus : jamvero consuetudo optima est legum interpres. 3° Non est cur dicatur reservationem ex natura sua rationem habere pœnæ; quamvis enim pœnitenti aliquatenus molesta sit, ex se tamen non tendit ad puniendum, cum forum interius, quod est forum misericordiæ, unice spectet. — Concedunt tamen non pauci, aliquando fieri posse, ut simplex reservatio *per accidens* in pœnam assumatur; sed exigunt ut id ex verbis legis aperte colligatur, et regulam dant : quando Superior expresse prohibet aliquod peccatum, ac postea in ejus odium reservationem infligit, prout fecit, inquiunt, Sixtus V in Bulla contra male promotos ad Ordines. Primam vero sententiam, prout absolute affirmat omnem prorsus simplicem reservationem esse pœnalem, tanquam improbabilem plerique rejiciunt.—*S. Lig.* *n.* 581.—*Lugo, d.* XX, *n.* 9 *et* 11.—*Sanchez, de Matrim.*, *l.* IX, *d.* XXXII, *n.* 18.—*Tamburini, de Cas. reserv.*, *c.* I, *n.* 2, etc.

QUÆR. 2° *An ignorantia saltem excuset a reservatione quæ cum censura conjungitur?*

Resp. 1° *Affirm.*, pro casibus *papalibus* quia casus papales, excepta falsa de crimine sollicitationis accusatione, quæ est simpliciter reservata, non solum cum censura reservantur, sed etiam propter censuram, a qua excusat ignorantia, ut modo dictum est. Id constat ex formulis quibus utuntur Pontifices. Proinde, sublata censura, nulla remanet reservatio. — *S. Lig.*, *n.* 580, *et alii communiter.*

Resp. 2° : Pro casibus *episcopalibus*, si potestas sola, seu jus spectatur, certum est posse Episcopos, sicut et Pontifices, sibi reservare peccata propter censuram adnexam, et tunc ignorantia a reservatione excusabit. Utrum reipsa hoc generatim faciant, non una est doctorum sententia. Censet *S. Alph.* (*n.* 581, *dub.* 2), cum multis verius negari. Alii tamen non pauci dissentiunt. Melius forte dicetur cum *Suarez*, in simili quæstione (*d.* XXIX, *sect.* 3, *n.* 7), id ex adjunctis dijudicandum esse, ac proinde esse consideranda verba reservationis, et consuetudinem.

572. — QUÆR. 3° *An censendum sit reservatum peccatum in dubio de reservatione?*

Resp. 1° *Neg.* prorsus, si dubium sit *facti*, id est, si peccatum fuit dubie commissum, aut dubie grave. Ratio est, quia reservatio est strictæ interpretationis, atque adeo intelligenda est de peccatis certo gravibus. Neque enim Ecclesia intendit reservare peccata, nisi sint certo commissa, et certo mortalia, cum peccata tantum atrociora reservare soleat. — *Ita communissime cum S. Lig., n.* 600.

Resp. 2° *Neg.*, etiam si dubium sit *juris*, id est versetur circa exsistentiam legis reservantis, ejusve extensionem; eadem autem est ratio, quia nempe reservatio est strictæ interpretationis, ac proinde in dubio pro nulla habenda est. — *Ita communiter.* — *S. Lig. n.* 600. — *Lugo, ibid.* — *Elbel*, *n.* 343, etc. — Contra *Antoine*, etc.

573. — Quær. 4° *Utrum absolvi possit subditus alterius diœcesis, si casus est reservatus tantum in loco confessionis?*

Resp.: Communius et longe probabilius recentiores *negant*. Ratio est, quia Confessarius, ut diximus supra *n.* 554, *Quær.* 13, habet jurisdictionem in peregrinos, non, ut olim fiebat, ab indirecta proprii eorum Episcopi concessione, qui proficiscentibus permittebat ut Confessarium in via sibi eligerent; sed a voluntate Ecclesiæ, quæ, per consuetudinem universalem legitime præscriptam, permittit et vult ut peregrini in ordine ad Confessionem habeantur tanquam incolæ loci in quo versantur. Non potest igitur eos absolvere Confessarius qui jurisdictionem habet ab hujus loci Episcopo restrictam.

Affirmant tamen quidam cum antiquorum communissima sententia. Ratio horum est, quia Confessarius absolvit hunc pœnitentem jurisdictione indirecte communicata ab hujus Ordinario, qui peccatum illud sibi non reservavit, ac proinde jurisdictionem quoad illud non restrinxit. — *Sic Armilla, Cajetanus, Navarrus, Ugolini, Barthol., Medina*, etc. — Verum, stante hodierna consuetudine, hæc doctrina caret omni solido fundamento.

Quær. 5° *An absolvi possit subditus alterius diœcesis, quando peccatum reservatum est in ipsius diœcesi, non autem in loco confessionis?*

Resp. 1° : Absolvi potest a Regularibus, ut constat ex Constit. *Superna*, Clement. X.

Resp. 2° : Idem dicendum est quoad Confessarios sæculares propter rationem allatam in Quæs. præc.

Excipe, nisi quis ex propria diœcesi ad aliam in fraudem reservationis se contulerit, ut dicemus mox *n.* 583.

Quær. 6° *An Prælati aut Superiores regulares possint reservare casus in suo Ordine vel Monasterio?*

Resp.: Possunt nonnullos tantum reservare a Clem. VIII determinatos, qui sunt undecim numero, ut videre est apud *S. Lig.*, etc. Alia autem reservare sine consensu Capituli generalis pro tota Religione, et Capituli provincialis pro tota Provincia nequaquam possunt.

§ II. *De absolutione reservatorum.*

Principia.

574. — I. Absolvere possunt a casibus reservatis de potestate ordinaria 1° ipsi reservantes; 2° eorum successores in eadem potestate; 3° eorum superiores.

II. Episcopi vel eorum delegati, absolvere possunt etiam a casibus papalibus *occultis*, exceptis tamen iis qui *specialiter* reservantur R. Pontifici in Const. *Apostolicæ Sedis*. Constat ex concessione *Concil. Trid., sess.* XXIV, *c.* VI, *Liceat, de Reform.*, et ex Const. citata Pii IX.

Possunt Episcopi absolvere a casibus papalibus etiam *notoriis*, seu *publicis* omnes fideles qui, ob legitimum impedimentum, Apostolicam Sedem adire nequeunt, ne, ex dilatione absolutionis, animabus periculum immineat. Constat ex *Jure can. c. Mulieres*, 6, *c. Ea noscitur*, 13, *de Sent. excomm.*, etc.

III. Confessarius quilibet etiam Regularis absolvere non potest a casibus *proprie episcopalibus*, nisi ab Episcopo ipso facultatem receperit, etiamsi absolvere possit a quibuscumque casibus Papæ reservatis. — Ita Clemens X in Bulla *Superna*, ubi dicitur : *Habentes facultatem absolvendi ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reservatis, non ideo a casibus ab Episcopo reservatis possunt absolvere.*

IV. Nulla est reservatio in articulo mortis. Omnes igitur Sacerdotes quoslibet pœnitentes ab omnibus peccatis et censuris tunc absolvere possunt. — *Trid., sess.* XIV, *c.* VII. — Recole dicta *n.* 551.

Quæsita.

575. — QUÆR. 1° *An aliquando inferior possit absolvere habentem peccata reservata, extra mortis periculum?*

Resp. 1° : Potest quidem quandoque absolvere, nempe quoties facultas peti nequit a Superiore, ne per litteras quidem (quæ litteræ necessariæ non sunt pro casibus Pontificiis, quia tunc eorum absolutio ex jure pertinet ad Episcopum), et alioquin adest periculum in mora, vel grave imminet incommodum; et hoc valet etiamsi peccatum cum excommunicatione reservatum esset. Ratio est, quia Ecclesia, pia mater, et quilibet Superior, non potest censeri velle obligare ad aliquid moraliter impossibile, vel ad tantum incommodum subeundum. — *Ita communiter.* — *S. Lig., n.* 585.

Resp. 2° : Non potest tamen in tali casu absolvere nisi *indirecte* a reservatis, quamvis *directe* ab aliis absolvat. Ratio est, quia non habet jurisdictionem in reservata. Nec censetur hanc supplere Ecclesia; nulla enim est supplendi necessitas, cum pro necessitate præsenti sufficiat absolutio indirecta reservatorum; et aliunde Conc. Trid., sess. XIV, c. VII, expresse declaravit : *extra mortis articulum, Sacerdotes nihil posse in casibus reservatis.* — *S. Lig., ibid., et alii* supra citati.

Hinc 1° : Non potest tunc absolvere Confessarius, nisi cum onere, ut data opportunitate pœnitens se sistat Superiori vel alteri habenti facultatem absolvendi a reservatis.

Hæc tamen tunc valent, quoad casus Pontificios, quando Pœnitens brevi tempore accedere potest ad Pontificem, aut alium facultatem habentem in ejus reservata. Quod si impedimentum duret ad longum tempus, quod computatur a sex mensibus ad quinquennium, inferior potest directe absolvere, injuncto tamen onere se sistendi Pontifici aut delegato, si peccatum cum censura sit reservatum; sine tali onere, si peccatum censuram adnexam non habeat. — *Suarez, d.* XXX, *sect.* 3, *n.* 11. — *Lugo, d.* XX, *n.* 223. — *Cap. Eos qui* 22, *de Sent. excomm., in* 6°. Quando vero impedimentum est

perpetuum, absolutio directe datur sine ullo onere coram Superiore comparendi. — Quæ autem de reservatione Pontificis dicuntur, non extenduntur ad reservata Episcopalia, juxta communem sententiam apud *S. Alph.*, *n.* 585, *et l.* VII, *n.* 92. — *Suarez, l. c., n.* 12. — *Lugo, l. c., n.* 225, etc.

2° Si pœnitens non habeat nisi peccata reservata, non potest absolvi, nisi submittat clavibus aliud peccatum saltem veniale vitæ præteritæ directe remittendum. Secus enim nulla daretur Sacramenti materia.

Casus autem in quibus inferior sic absolvere potest, sunt præsertim 1° periculum infamiæ, vel scandali, v. gr., ex omissione celebrationis Missæ; 2° necessitas adimplendi præceptum confessionis vel Communionis; 3° timor ne pœnitens remaneat diu in statu peccati mortalis. — *S. Lig., ibid.*

576. — QUÆR. 2° *An absolutus a reservatis in articulo mortis ab inferiore, teneatur se sistere Superiori, si convalescat?*

Resp. 1° *Neg.*, quoad *simplicem reservationem*. Ratio est, quia ex *Trid.* in articulo mortis *nulla est reservatio*. Ergo etiam nullum reservationis onus, nisi aliunde probetur.

Resp. 2° : *Affirmant* communiter Auctores quoad *censuras* reservationi adnexas, ex *cap. Eos qui* 22, *de Sententia excommunic.*, in 6°, ubi nemo in articulo mortis a censura reservata absolvitur, nisi ea lege ut, cum cito commode poterit, conspectui Superioris se præsentare curet, ejus mandatum humiliter suscepturus. Hinc si convalescat, ad Superiorem recurrere debet, et quidem sub pœna iterum incidendi in censuras, nisi usus legitimus ab hac obligatione eximat.

577. — QUÆR. 3° *An reservatione ligatus, in necessitate communicandi aut celebrandi, teneatur confiteri Confessario simplici, alio deficiente?*

Resp. 1° : Probabilius non tenetur confiteri, si nullum aliud peccatum mortale habeat, nisi reservatum; ratio, quia ad confessionem neque tenetur ratione peccati reservati, quod directe remitti nequit, neque ratione venialium aut mortalium jam remissorum, quippe quæ non sunt materia necessaria confessionis. — *S. Lig. n.* 265. — *Lugo*, — *Elbel*, etc.

Resp. 2° : Si tamen advertat, se non habere contritionem, sed solam attritionem, tenebitur confiteri saltem veniale vel mortale jam alias remissum, ut sic indirecte a reservatis absolvatur, et in statu gratiæ communicet. — *Ita communiter.* — *S. Lig. n.* 265, 585.

Resp. 3° : Insuper tenetur confiteri, si habeat mortalia tum reservata, tum non reservata. Ratio est, quia urget præceptum divinum præmittendi confessionem Communioni, et nulla datur excusatio a præcepto confessionis. — *Ita communissime,* inquit *S. Lig.* contra aliquos ideo negantes, quia Confessarius, ut aiebant, jurisdictione caret in talem pœnitentem.

578. — QUÆR. 4° *An habens peccata reservata et non reservata teneatur in confessione accusare etiam reservata?*

Resp. Neg. probabilius. Ratio est, quia alias teneretur bis peccata illa confiteri, scilicet inferiori et Superiori. — *S. Lig., n.* 265, Q. 2. — *Recole dicta Quæs. præc., Resp.* 1°.

QUÆR. 5° *An valide absolvatur, qui bona fide accusat reservatum simplici Confessario, aut illius sine culpa obliviscitur?*

Resp. Affirm., si aliud peccatum non reservatum clavibus subjiciat; ratio, quia Confessarius non caret potestate in peccata non reservata,

quamvis a reservatis *directe* absolvere nequeat. — *Ita communiter cum S. Lig., n.* 596.

579. — QUÆR. 6° *An inferior absolvere possit moribundum a reservatis, præsente Superiore, aut alio facultatem habente?*

Resp. 1° *Affirm.* si casus sint *pure reservati.* Ratio est, quia in articulo mortis nulla est reservatio.

Resp. 2° *Neg.* quoad peccata cum censuris reservata. Ex dictis enim (*sup.* 576) non absolvitur in eo casu pœnitens, nisi imposita lege, ut, quando commode poterit se apud Superiorem sistat; id autem potest, si tunc præsens sit Superior. — *S. Lig., n.* 563, *dub.* 1.

QUÆR. 7° *An requiritur venia Episcopi ad absolvendum moribundum a casibus papalibus, si facile peti possit?*

Resp. Neg. Etenim, ut constat ex allatis verbis *Conc. Trid.*, in mortis articulo nulla est reservatio. Hoc autem valet sive pro casibus notoriis, sive pro occultis. Proinde superflua prorsus foret Episcopi venia.

580. — QUÆR. 8° *An possit Superior absolvere pœnitentem a reservatis, et eum remittere ad inferiorem pro absolutione non reservatorum?*

Resp. Neg. Ratio est, quia, ex propositione damnata 59ª ab Innoc. XI, non licet dimidiare confessionem ob multitudinem negotiorum vel pœnitentium. — *Ita communiter* contra *aliquos.* — *Vide S. Lig., n.* 595.

QUÆR. 9° *An tollatur reservatio per confessionem nullam aut sacrilegam?*

Resp. 1° : *Probabiliter* tollitur per confessionem *sine culpa nullam.* Ratio est, quia reservatio ad hoc principaliter ordinatur, ut peccata Superiori deferantur. — *S. Lig. n.* 598.

Resp. 2° : *Probabiliter* etiam tollitur per confessionem *sacrilegam,* quia eadem est ratio ac pro casu præcedenti. — *S. Lig., ibid., et alii communius.* — Excipe, 1° si pœnitens culpabiliter reticeat ipsum peccatum reservatum, quia minime præsumitur Superior in sacrilega ejusmodi confessione velle auferre reservationem peccati sibi de industria non delati; 2° excipit etiam *S. Alph.,* si confessio invalida fiat in Jubilæo, quia Pontifex non dat facultatem absolvendi a reservatis, nisi ut fideles Jubilæum lucrentur, ac proinde secus non censetur velle eam concedere. Sed aliter alii sentiunt cum *Lugo, d.* XX, *n.* 113, modo pœnitens habeat animum lucrandi Jubilæum, et confitendi postea valide ac ponendi omnia alia requisita.

581. — QUÆR. 10° *An tollatur reservatio, si pœnitens, confitendo apud Superiorem, casus reservatos obliviscatur?*

Resp. Affirm. saltem *probabiliter,* quia recte præsumitur, Superiorem liberare pœnitentem voluisse ab omni vinculo, a quo absolvere ipsum potest. — *Ita Lugo, Salmant., et alii communiter,* contra *alios* qui etiam *probabiliter negant.* — *S. Lig., n.* 597, dicit priorem sententiam *communissimam,* et aliam *probabiliorem.*

QUÆR. 11° *An qui confessus est inferiori peccatum dubie reservatum, omnino liberetur a reservatione, etiamsi postea illud agnoscat ut certum?*

Resp. Affirm. probabilius. Ratio est, quia, cum peccatum dubie reservatum est accusatum, jam directe absolutum est, et proinde directe ablata est reservatio. — *S. Lig. n.* 600.

582. — QUÆR. 12° *An Episcopus absolvere possit peregrinos a censuris episcopalibus, quas in propria ipsorum diœcesi incurrerunt?*

Resp. 1° *Negative*, si agatur de censuris ab homine per sententiam particularem, ut dicitur in *tract. de Censuris*.

Resp. 2° : Si agatur de censuris a jure aut etiam ab homine per sententiam generalem, *affirmandum* videtur, stante actuali et communi consuetudine, contra quam Ordinarii non reclamant, licet antiquiores communissime negaverint. — *Recole dicta superius de peregrino absolvendo a reservatis in ipsius diœcesi*, n. 573, *Quær.* 5°.

583. — QUÆR. 13° *An absolvi possint peregrini a peccato reservato, si in propria diœcesi peccaverint et alio ad confitendum perrexerint?*

Resp. Neg. si alio tendant *præcise in fraudem reservationis*, ut constat ex Bulla Clement. X, *Superna*. Non conveniunt autem theologi quomodo intelligendum sit τὸ *in fraudem*. Juxta *probabiliorem sententiam* fraus ejusmodi intercedit, quando quis alienam petit diœcesim ob principalem finem non solum confitendi, sed etiam declinandi judicium proprii Pastoris. — *S. Lig.*, n. 589, *et alii communiter*. — Hinc valide absolvi poterit peregrinus, si abierit in alienam diœcesim ob aliquem honestum finem, puta negotii agendi, vel lucrandæ indulgentiæ causa, vel ut confiteatur minori cum incommodo, aut citius confessionem perficiat, vel ut Confessarium incognitum aut prudentiorem inveniat, qui melius eum dirigat, et tranquillitati suæ conscientiæ consulat, aut ob alia motiva similia.

APPENDIX I

DE ABSOLUTIONE PROPRII COMPLICIS IN PECCATO TURPI

584. — I. Nullus Confessarius absolvere potest complicem suum in peccato turpi; qui autem absolvere præsumit, excommunicationem Papæ reservatam ipso facto incurrit. Constat ex Constitutione Benedicti XIV, *Sacramentum Pœnitentiæ*, 1 Junii 1741. Item ex alia Constitutione ejusdem Pontificis, *Apostolici muneris*, 8 Febr. 1745. — Ex Bulla autem Pii IX, *Apostolicæ Sedis*, prædicta excommunicatio speciali modo Pontifici reservatur, sub *num.* 10; imo et ex Decreto S. Inquis., 17 Jun. 1866, non comprehenditur in generali et amplissima facultate absolvendi ab omnibus casibus S. Sedi etiam specialiter reservatis, nisi expresse in scheda concessionis memoretur.

II. Confessarius caret omni jurisdictione ad absolvendum complicem quoad peccatum cujus fuit particeps. Infertur ex verbis expressis Bullæ, in qua dicitur : *Sublata præterea illi ipso jure quacumque auctoritate et jurisdictione ad qualemcumque personam ab hujusmodi culpa absolvendam.*

Quæsita.

585. — QUÆR. 1° *Quid veniat nomine peccati turpis?*

Resp. : Venit omne peccatum grave exterius commissum contra sextum præceptum Decalogi, etiamsi non sit copula consummatum, aut sit solus tactus turpis; imo etiamsi in meris colloquiis et adspectibus consistat, prout declaravit *S. Inquis.*, *Fer.* IV, 28 *Maii* 1873.

Requiritur autem, ut ex utraque parte adsit peccatum mortale non modo internum, sed etiam in ratione actus externi, et cum formali complici-

tate, id est cum mutuo consensu exterius manifestato. — *S. Lig., n.* 554, *et alii.*

QUÆR. 2° *An nomine complicis veniant non solum mulieres, sed etiam viri?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia verba Bullæ sunt omnino generalia; in ea enim dicitur: *Qui confessionem sacramentalem personæ complicis in peccato turpi contra sextum præceptum excipere audeat.* Ergo Constitutionis dispositio ad sexum muliebrem non est restringenda. — *Ita communiter.* — *Gousset, n.* 488.

586. — QUÆR. 3° *An Sacerdos possit absolvere complicem in articulo vel periculo mortis?*

Resp. Affirm. valide et licite, si non possit advocari alius Sacerdos, qui munus Confessarii obire possit; si vero adsit Sacerdos alter, etiam non approbatus, qui confessionem excipere queat, absolvet quidem valide, sed illicite, pœnasque non effugiet.

QUÆR. 4° *An Sacerdos possit absolvere complicem in morte, si alius nequeat advocari vel accedere sine infamia aut scandalo?*

Resp. Affirm. valide et licite. Tenetur tamen Sacerdos complex talia infamiæ vel scandali pericula præcavere, si possit, v. gr., aliquo prætextu discedendo, etc. Secus pœnas non evadet, licet absolutio sit valida. Constat ex Const. Bened. XIV. — *S. Lig., n.* 553.

QUÆR. 5° *An Sacerdos possit absolvere complicem in morte, si hic alteri confiteri recuset?*

Resp.: Affirmandum videtur iterum, sicut in quæs. præc., si aliunde sit dispositus, *ne* scilicet *pereat*, aut saltem ne ejus æterna salus periclitetur.

587. — QUÆR. 6° *An Sacerdos absolvere possit complicem ab aliis peccatis sibi extraneis, postquam ille semel ab alio rite fuit absolutus?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia caret tantum jurisdictione in hunc pœnitentem quoad peccatum cujus ipse fuit particeps; ergo deleto illo peccato per absolutionem ab alio impertitam, jam cessat prohibitio, nec deest jurisdictio. — *S. Lig., n.* 555, *et alii communiter.*

Verum si quis pudor maneat in Sacerdote qui miseranda fragilitate peccatum turpe cum alio patraverit, si quis honor Sacramento debitus, nunquam in posterum complicis confessionem excipiet. Insuper periculum novi lapsus, aut saltem gravis tentationis in directione talis pœnitentis facile subesse potest. — *Gousset, ibid.* — Avertendi igitur sunt fideles, quoad fieri potest, ne unquam in posterum, secluso necessitatis casu, Confessarium adeant peccati complicem.

In nonnullis diœcesibus de jure particulari cautum fuerat, ne Sacerdos unquam excipere posset confessionem complicis, saltem copula consummata. Hoc tamen non semel reprobavit S. Congr. Concilii; et cum proponerentur Decreta Synodi Consentinæ, licet hujus decreti propugnatores multa afferrent ad ejus defensionem, atque adesse negarent scandali periculum, quod præsertim in parvis locis alii ex ejusmodi decreto facile affuturum monebant, S. Congr. Conc., die 2 Decembris 1679, respondit: *Tale decretum deleatur.* — (*Anal. Jur. pontif.*, 7 *Serie, p.* 752.)

588. — QUÆR. 7° *An Episcopus possit absolvere ab excommunicatione lata in Confessarium, qui complicem suum absolvit, si casus sit occultus, ex concessione Trid., cap.* VI, Liceat, *sess.* XXIV.

Resp.: Sic respondet *S. Lig., n.* 556 : *Videtur ex una parte negandum : nam si Episcopus vel alius ab eo delegatus possent hunc casum, quando sit occultus, absolvere, reservatio Pontificis evaderet inutilis et illusoria : casus enim non potest nisi occulte accidere...*

Attamen probabiliter videtur posse dici, quod, etiam salva facultate Episcopis a Conc. impertita absolvendi hunc casum, quando est occultus, reservatio Pontificis non omnino redderetur inutilis et illusoria : tum quia licet ordinarie casus sit occultus, tamen aliquando potest accidere quod sit publicus; tum quia lex reservationis saltem Romæ locum haberet, et in aliis locis ubi Trident. *non est receptum, et ubi Episcopi nequeunt præfata facultate uti...*

Verum sententiæ negativæ nunc omnino adhærendum est. Constat tum ex Declaratione *S. Congr. Inquisitionis*, die 18 Julii 1860; tum præsertim ex Const. *Apostolicæ Sedis*, qua excipiuntur a facultate concessa Episcopis in præfato *c. Liceat* casus papales omnes speciali modo Pontifici Romano reservati. — *V. Casus, n.* 645 *et seq.*

589. — QUÆR. 8° *An incurrat excommunicationem Sacerdos confessionem complicis audiens quidem, sed eum non absolvens?*

Resp.: Negandum putavit *S. Lig., n.* 556. — *Ituriaga, tom.* V, *cas.* 50. — Ratio ipsi fuit quia hoc satis declaratum videbatur Constitutione Bened. XIV, *Inter præteritos,* ubi sic dicitur : *Non minus Sacerdoti complici, qui vel extra mortis articulum confessionem excipit pœnitentis,* eumque absolvit, *vel qui in articulo mortis* absolvit, *cum alius Sacerdos non desit..., excommunicationis pœna a nobis in citatis Constitutionibus imposita fuit...* Igitur ex mente Pontificis non sufficit confessio, sed etiam absolutio requiritur. — Verumtamen deserenda est hæc sententia, quatenus a censura liberat confessarium fictam conferentem absolutionem complici. Interroganti enim episcopo Ruthenensi : *Utrum confessarius qui suum vel suam complicem in peccato turpi ad mentem Bullæ Apostol. Sedis, n.* 10, *simulaverat absolvisse, recitando, v. gr. Orationem quamdam, vel alia verba pronuntiando, aut etiam tacendo, ita ut videretur tamen per signa, vel manuum gestus, revera pœnitentem a peccatis relaxare, incurrit excommunicationem specialiter S. Pontifici reservatam, de qua agitur in præfata Bulla?* nomine Cong. S. Officii, anno 1877, responsum est :

« Ad episcopum Ruthenensem communicetur responsio data, feria V, « 22 Julii 1773 : *Confessarios simulantes absolutionem complicis in pec-« cato turpi, non effugere excommunicationem.* »

APPENDIX II

DE SOLLICITATIONE IN CONFESSIONE

Lugendum sane est, et quidem nunquam satis, quod in ovili Christi inveniantur quandoque lupi rapaces; quod constituti *speculatores domus Israel* eamdem ipsi dire devastent; quod præpositi saluti animarum, easdem crudeliter in perniciem detrudant! Quis enim tantam *abominationem stantem in loco sancto* cernens horrore non corripietur? quis a dolore temperabit, et pro viribus eam de medio tollere non adnitatur? Ut tanto malo

efficacia afferrent remedia, Summi Pontifices severas leges contra tam perversos Dei ministros variis temporibus tulerunt. Hinc

Statuenda.

390. — I. De jure Ecclesiæ communi Sacerdotes *sollicitantes* ad peccandum contra sextum Decalogi præceptum in *confessione*, aut *occasione*, *prætextu* vel *simulatione* confessionis, immediate ante vel post confessionem, aut in loco ubi confessiones audiuntur, seu ad confessionem electo, Superioribus ecclesiasticis denuntiandi sunt. Constat ex Bulla Gregor. XV, *Universi gregis*, data anno 1662, quæ confirmata est per constitutionem Bened. XIV, *Sacramentum Pœnitentiæ*. Sic enim Gregorius XV : *Mandamus omnibus locorum Ordinariis, ut diligenter inquirant et procedant contra omnes Sacerdotes, tam* sæculares *quam* regulares, *qui personas, quæcumque illæ sint, ad inhonesta inter se sive cum aliis quomodolibet, in actu sacramentalis confessionis, sive ante, sive post immediate, seu occasione vel prætextu confessionis, etiam confessione non secuta, sive extra confessionis occasionem, in confessionario aut in loco quocumque ubi confessiones audiuntur, seu ad confessionem audiendam electo*[1], *simulantes ibidem confessiones audire, sollicitare vel provocare tentaverint, aut cum eis inhonestos sermones habuerint, mandantes omnibus Confessariis ut suos pœnitentes, quos noverint fuisse ut supra ab aliis sollicitatos, moneant de obligatione denuntiandi sollicitantes locorum Ordinariis.* — Vide S. Lig., n. 675.

II. Pœnitentes sollicitati absolvi nequeunt, antequam obligationi denuntiandi satisfecerint; vel saltem nisi se brevi satisfacturos esse obligationi suæ promittant. Sic in cit. Constit. Benedictus XIV. Obligantur autem ad hanc denuntiationem non tantum ii qui sollicitati fuerint, sed etiam alii omnes qui id certo sciunt, nisi sub secreto consilii hoc noverint; idque valet, etiamsi crimen juridice probare nequeant. — *S. Lig. n.* 695, 699.

III. Denuntiatio intra mensem, a tempore quo ejus obligatio innotuit, facienda est. *S. Congr. Officii*, 10 Martii 1677. — *S. Lig. n.* 693. — Pœnitens autem, qui sine sufficienti ratione, id est ex negligentia vel culpa, denuntiationem statuto tempore non exsequitur, incurrit excommunicationem latæ sententiæ non reservatam; a qua proinde, sublata tali negligentia vel culpa, Confessarius quilibet absolvere potest. *Ex Decreto S. Pœnit.*, 22 Martii 1832, et Const. *Apostolicæ Sedis. Excommun. nemini reserv., n.* 4. — *Vid. Analecta Juris pont., serie* II, *col.* 1606.

In nonnullis locis de jure particulari præcipitur, ut denuntietur quicumque Sacerdos ad turpia sollicitans, licet non sit Confessarius, vel absque ulla relatione ad confessionem sollicitaverit. Sed plures Canonistæ, præsertim recentiores, negant Episcopum hujusmodi statutum ferre posse: quia, cum ex Jure canonico Sacerdos ab Episcopo damnari non possit nisi legitimis testibus et probationibus convictus fuerit, proinde delictum

[1] Die 25 Nov. 1874, fer. IV, declaravit S. C. Inquisitionis : loca in quibus excipi solent confessiones Monialium, aut mulierum in conservatoriis degentium, habenda esse tanquam confessionalia, etiam quoad mulieres extraneas. — *Acta S. Sedis, vol.* IX, *p.* 530.

occultum punire hic minime potest, nec contra reum procedere, ob defectum omnis probationis canonicæ et juridicæ. Vide *Stremler, Traité des peines ecclésiastiques, 1re partie, sect.* III, *c.*V, § 8, *et c.* VII, § 1. — *Craisson, Manuale Juris canonici, n.* 5844. — *Analecta Juris pontif., t.* IV, *p.* 1866 *et seq., et alios.*

Quæsita.

591. — Quær. 1° *An pœnitens teneatur ad denuntiationem, si ipse consenserit in sollicitationem?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia lex est generalis, et nullatenus videtur casum hunc excipere; non enim inde minuitur crimen sollicitantis et periculum animarum. Nec obstat, quod pœnitens de jure naturali non teneatur seipsum accusare; nam ordinarie potest utique sollicitantem denuntiare, quin fateatur se sollicitationi consensum dedisse. — *S. Lig. n.* 700.

Quær. 2° *An denuntiandus sit Confessarius qui consensit pœnitenti sollicitanti, sed ipse non sollicitavit?*

Resp. Affirm. Vide Decr. 9 ex 16 *S. Officii*, die 11 Februarii 1661, confirmatis a Bened. XIV in Bulla *Sacramentum Pœnitentiæ;* et § 2 *Instructionis S. Inq.*, 20 *Feb.* 1867.

592. — Quær. 3° *An urgeat obligatio denuntiationis, si reus sit emendatus, vel si a multo tempore sollicitatio contigerit?*

Resp. ad 1um *Affirm.*, quia Pontifex non intendit solam rei emendationem, sed etiam ejus punitionem ad damnum Ecclesiæ resarciendum, scandalumque reparandum.

Resp. ad 2um *Affirm.* pariter ob easdem rationes : nam si non esset denuntiandus, qui a multo tempore crimen commisit, ratio sane foret, quia censeretur jam emendatus; sed non valet hæc ratio, ut modo dictum est. Insuper quis determinare posset, quodnam sit longum aut breve tempus? Attamen illa circumstantia Superiori manifestanda foret. — *S. Lig. n.* 686.

593. — Quær. 4° *An excusetur pœnitens a facienda denuntiatione, ob timorem ne incurrat indignationem et increpationem denuntiati?*

Resp. Neg. Ratio est, quia molestia hæc minimi facienda est in re tanti momenti, et ad bonum commune spectante. Non enim comparari potest malis innumeris maximisque ex corruptione Sacerdotis provenientibus.

Quær. 5° *An deneganda sit absolutio pœnitenti, qui Sacerdotem sollicitantem denuntiare recusat?*

Resp. Affirm.; secus enim lex inutilis et irrita plerumque evaderet. Confessarius igitur, quo prudentiori potest modo, denuntiationem faciendam curare debet, absolutionem nempe differendo vel etiam denegando pœnitenti obtemperare recusanti.

Animadvertenda tamen ea sunt, quæ Cardinalis Albitius, de *Inconstant. in Fide, c.* XXXV, sic habet : *Fuit resolutum* 28 *Jun.* 1597, *et* 28 *Feb.* 1598, *et* 15 *Apr.* 1612, *quod quando mulier est nobilis et verecunda, nec potest induci ad deponendum, in Urbe* (*Romæ*) *consulatur S. Congr.* — *Si vero* extra Urbem, *consulatur Episcopus, vel Inquisitor; qui, si habent difficultatem, consulant S. Congregationem; sin minus dent facultatem Confessariis absolvendi pœnitentem, quæ justis de causis de-*

nuntiare recusat; quæ tamen debet absolvi sub conditione, quod, cessantibus causis, teneatur hoc facere, ac etiam non adire amplius Confessarium a quo fuit sollicitata.

594. — QUÆR. 6° *An denuntiandus sit Confessarius qui in confessione postulavit a muliere ubi habitet, si postea eam domi sollicitaverit?*

Resp. Affirm., quia, licet quæstio facta in confessione videatur indifferens, postea tamen ex circumstantiis cognoscitur, eam appositam fuisse ad sollicitandum. — *S. Lig. n.* 676.

QUÆR. 7° *An sit denuntiandus Sacerdos qui rogatus a muliere ut ejus confessionem audiat, eam sollicitat?*

Resp. Affirm. ex Decreto quarto ex supradictis, si sollicitatio fiat in confessionario, seu in loco confessionis. Secus si sollicitatio fiat extra locum confessionis, et absque prætextu confessionis.

595. — QUÆR. 8° *An sit denuntiandus qui, cognita in confessione mulieris fragilitate, postea eam domi sollicitat?*

Resp. Affirmandum est, si mulierem sollicitet tanquam personam cujus indolem aut fragilitatem ex confessione cognoverit, idque verbis aut alio modo innuat.

QUÆR. 9° *An sit denuntiandus Confessarius qui mulierem de pulchritudine laudat?*

Resp.: Hoc dignoscendum est ex loquendi modo, aut ex aliis circumstantiis. Etenim si videatur agere ex pravo affectu, denuntiandus est; secus vero, si ex quadam imprudentia vel ex mera levitate loquatur. — *S. Lig. n.* 703, etc.

596.— QUÆR. 10° *An facile fides sit adhibenda mulieribus Sacerdotem de sollicitatione accusantibus?*

Resp. Neg., sed sedulo tum Confessario, tum Superioribus pensandæ sunt circumstantiæ rerum et personarum. Non semel enim visæ sunt mulierculæ, quæ ex invidia, odio, zelotypia, aliove fine perverso Clericos prorsus innocentes atrociter calumniatæ sunt. Omnia igitur adjuncta maturo examine sunt perpendenda, præsertim quando mulier facilem se, promptamque ad parendum præcepto denuntiationis ostendit.

Fac porro advertas, crimen falsæ accusationis de sollicitatione ex Const. Bened. XIV reservatum esse Sedi Apostolicæ, sed sine censura; quæ reservatio extenditur ad mandantes, consulentes, suadentes, vel quocumque modo procurantes falsam accusationem.

Superiores autem, cognita certo criminis veritate, valde caute procedere debent, ut reum corripiant pro delicti gravitate, nec promiscue culpam jam dudum præteritam, vel casu ex fragilitate habitam, sicut recentem, vel ex consuetudine commissam, puniant; item ut simul bono Religionis, Sacerdotii et rei ipsius, consulant, scandala et rumores, in quantum fieri potest, præcavendo.

597. — QUÆR. 11° *Quænam sint pœnæ contra sollicitantes?*

Resp.: Pœnæ in sollicitantes ex Bulla Greg. XV sunt suspensio ab exercitio Ordinis, privatio beneficiorum, dignitatum et officiorum quorumcumque, et perpetua inhabilitas ad illa; et insuper quoad Regulares privatio vocis activæ et passivæ. Omnes tamen sunt ferendæ sententiæ.

598. — QUÆR. 12° *Quomodo facienda sit denuntiatio?*

Resp. 1° : Denuntiatio facienda est voce, in quantum fieri potest, non vero scripto tantum. Igitur mulier sollicitata sistere se debet coram Ordinario, vel Inquisitore, sicubi tribunal Inquisitionis exsistit, et actum sollicitationis declarare, quin tamen proprium consensum, si quem præstiterit, ullo modo patefaciat.

2° Denuntiatio facienda Inquisitori est, vel Ordinario loci in quo versatur pœnitens, etiamsi Confessarius sollicitans ad aliam diœcesim pertineat. Ad loci enim Ordinarium, vel Inquisitorem pertinet excipere juratam denuntiationem, eamque ad Episcopum Sacerdotis rei transmittere.

3° Si denuntiatio voce fieri non possit, facienda est per epistolam proprio nomine et cognomine subscriptam, aut saltem per internuntium. Obligatio enim denuntiandi sollicitantem non est tam adeundi personaliter Superiorem, quam ei delinquentem deferendi, ut Bened. XIV in sua Bulla loquitur. Qui autem tenetur ad finem, ad media quoque tenetur.

4° Confessarius tamen non tenetur onus denuntiationis ad Ordinarium transmittendæ suscipere; sed muneri suo satisfacit monendo pœnitentem, ut opportuno tempore sollicitantem rite denuntiet. Poterit tamen operam suam præstare, si censuerit id expedire; sed rei notitia extra confessionem accipienda est. — *S. Lig. n.* 699.

5° Si persona sollicitata nullo modo induci possit ad denuntiationem tali forma peragendam, quia nempe timore vel insuperabili rubore afficitur, sinat ea de re moneri Episcopum, qui delegare poterit aliquem ad denuntiationem accipiendam. Hæc facultas Episcopis et Inquisitoribus, ex Indulto *S. Congr. Inquis.* de consensu Pontificis, facta est. Sacerdos autem delegatus juramentum præstare debet de silentio servando et de munere sibi commisso fideliter adimplendo. — *Decretum S. Congr. Inquis.*, 27 Septemb. 1624.

6° In omni casu denuntiatio facta per litteras anonymas est omnino insufficiens et prorsus invalida, perinde ac si non facta fuisset, ut pluries declaravit *S. Congr. Inquis.* — Vid. *Analecta Juris pontificii*, mense Septemb. 1855, etc. etc.

7° Mulieres sollicitatæ ad denuntiationem non tenentur, si Inquisitores, vel Episcopi, aut eorum Vicarii, in longinquis regionibus degentes, sine gravi incommodo adiri nequeant. Verum, cessante impedimento, v. gr., in Episcopi visitatione, obligatio denuntiationis urgenda est. Sic declaravit *S. Congr. S. Officii*, 22 Jan. 1727.

CAPUT II

DE OFFICIO MINISTRI
1° IN CONFESSIONE, 2° POST CONFESSIONEM

ARTICULUS I

DE OFFICIO MINISTRI IN CONFESSIONE

Agendum 1° de muneribus Confessarii in genere; — 2° de ejus agendi ratione cum variis pœnitentium generibus.

§ I. — *De muneribus Confessarii.*

Quadruplex Confessarii munus seu officium assignatur, scilicet 1° patris; 2° medici; 3° doctoris; 4° judicis.

PUNCTUM I

De officio patris.

599. — Confessarius est pater spiritualis, qui spiritualem vitam pœnitenti tribuit, aut reficit et fovet; in tribunali enim Pœnitentiæ vices gerit optimi omnium parentis, nempe ipsius Christi, et ideo a pœnitentibus dulcissimo Patris nomine appellatur. Illud autem quod in vero patris nomine imprimis eminet, est insignis et inexhausta caritas. Quænam enim dilectio patris dilectione fortior? Quænam verior, purior, castior, constantior, sollicitudine plenior et a proprio commodo magis aliena, imo et ad omne privationum et incommodorum genus paratior et promptior? Talis igitur esse debet Confessarii caritas, ita ut, *indutus viscera misericordiæ Christi Jesu, qui non venit vocare justos, sed peccatores, sciat* studiose, patienter et mansuete *cum peccatoribus agere* (*Leo XII, in Bulla pro Jubilæo magno anni* 1825). Sic bonus pater pro filiis spiritualibus omnia sustinebit: *Caritas enim patiens est..., omnia suffert..., omnia sustinet.* II Cor. XV, 4.

Confessarius debet esse caritate plenus erga pœnitentes, tum in principio, tum in decursu, tum in fine confessionis. De his audire juvat loquentem ipsum *S. Ligorium* in *Praxi Confessarii*, in fine operis theologici majoris, necnon in *Hom. apost., tract.* XXI.

600. — I. *In principio confessionis.* « Primo caritatem adhibere debet « (*Confessarius*) in benigne excipiendo omnes, sive pauperes, sive rudes, « sive peccatores sint. Nonnulli solummodo tempus insumunt in audiendis « confessionibus antiquorum devotorum aut personarum spectabilium, « quia, ut hos a se repellant, non est eis tantus animus; si tamen ad se « aliquis miserabilis peccator accedat, ægre auditur et conviciis oneratus « arcetur : unde fit ut ille miser, postquam sibi maximam vim intulit, ut « ad sua peccata confitenda veniret, se tam aspere acceptum sentiens, odium « in Pœnitentiæ Sacramentum concipiat, et desperans se posse invenire, « qui sibi opituletur et se absolvat a peccatis, in perditæ vitæ lubricum « laxis habenis præceps ruat, et in salutis desperationem incidat. Secus « boni Confessarii agunt. Cum ad se hujusmodi peccatores confluunt, beni- « gne hos accipiunt, et, quasi *victor capta præda*, exsultant perpendentes « sibi contigisse animam de manibus dæmonis eripere. Sciunt hoc Sacra- « mentum proprie non fuisse pro justis institutum, sed pro peccatoribus; « etenim veniales culpæ ut remittantur, non indigent sacramentali absolu- « tione, cum multis aliis modis deleri possint; sciunt quoque Christum « protestatum fuisse his verbis : *Non enim veni vocare justos, sed pecca-* « *tores.* Marc. II, 17. Propterea Confessarius viscera misericordiæ induens,

« quo magis animas peccatorum multitudine et atrocitate coinquinatas « reperiat, eo magis, ut Deo ipsas lucrifaciat, majore caritate eas amplecta- « tur, ejusque auxilium præbeat his aut similibus verbis : *Eia, frater,* « *bono animo esto, noli timere, peccata tua impavide confitere. Aperi omnia* « *confidenter, nullius te pudeat : nihil refert, si in omnes conscientiæ tuæ* « *sinus non introspexeris : sufficit si ad interrogata respondeas. Age Deo* « *gratias, qui te hucusque ad pœnitentiam exspectavit. Nunc tibi mutanda* « *est vita. Lætare, quia certe Deus omnia peccata, quantumvis ingentia,* « *tibi remittit, si bonam habes voluntatem; ideoque te exspectavit, ut tibi* « *parceret : igitur hilari animo dic omnia, nihil involucris tegas...* »

601. — II. *In decursu confessionis.* « Caritatem longe majorem osten- « dere debet confessionem excipiendo. Caveat, ne impatientem aut tædio « affectum se exhibeat; nec ostendat admiratione percelli de peccatis quæ « narrantur; modo pœnitens non sit adeo durus aut petulans, ut plura et « atrocia peccata sine ullo rubore, et sine ulla displicentia animique sensu « exponeret : quia tunc opus habet pro viribus efficere, ut a pœnitente, « quanta sit illorum deformitas et magnitudo, percipiatur; ideoque tunc « acrior requiritur correctio ut ipse a lethali lethargo expergefiat. Verum « quidem est, quod in actu confessionis abstinere debent Confessarii a cor- « rectione facienda, ne forte exterriti pœnitentes peccata reticeant; nihilo- « minus hoc intelligitur regulariter loquendo : cæterum multoties expedit « ad ulteriora non procedere, et statim pœnitentem corripere, præcipue cum « confitetur peccatum valde enorme, aut si ipse fuerit in aliquo vitio habi- « tuatus, ut peccati gravitatem comprehendat. Advertat tamen ne eum exa- « speret, nec perterreat. Quapropter postquam eum, quantum opus fuerit, « correxerit, statim ei animum faciat ad reliqua peccata confitenda, dicens : « *Eia, frater, visne ab hoc vitio resipiscere? Num ista est? Et quoniam hoc* « *facere es paratus, esto animo hilari. Itaque enarra reliqua peccata, nihil* « *reticens. Igitur dic omnia animo forti; confitere omnia sincere : Deus* « *enim paratus est tibi parcere...* » (*N.* 4.)

602. — *In fine confessionis.* « In fine confessionis oportet quoque, ut « Confessarius vehementiori ardore ac studio incumbat, ut pœnitenti per- « cipere faciat gravitatem et multitudinem ejus peccatorum, ac miserum « damnationis statum in quo reperitur; sed hoc semper maxima cum cari- « tate faciat. Verumtamen est congruentius tunc verbis gravioribus uti, « ut sic melius ad bonam mentis frugem redire possit; nihilominus efficere « debet, ut pœnitens intelligat, quod ei dicitur, non ab animo irato, sed ex « singulari amore et commiseratione erga suam animam procedere, quod « poterit hoc modo exprimi : *Fili mi, percipisne malum quod operatus es?* « *Quid tibi mali fecit unquam Deus tuus, quem tu ita perdite contempsisti?* « *Si Jesu Christo nullus tam fuisset tibi inimicior, potuisses cum illo te* « *gerere pejorem? Sed, quæso, animadverte quis sit hic Jesus? Hic est ille* « *qui, cum esset Deus, nullius egens, factus est homo propter te, voluit mori* « *in cruce, ut te de inferno redimeret. Ah! fili, si interim mortuus esses, si* « *in hac nocte, quo iturus fuisses? Ubi nunc esses? Esses in æterno igne in-* « *ferni. Quid de te factum erit, si vitam hactenus ductam pergas in poste-* « *rum vivere? Poteris sic salvari? Expergiscere et vide quod, nisi mores in* « *melius mutes, jam es damnatus. Quid boni ex tot peccatis tibi collegisti?*

« *Age, fili, recede a malo, desine peccare, et te totum in Dei brachia, quæ*
« *ad te suscipiendum sunt extensa, committe: sufficit quantum ei peccasti!*
« *Ego toto et totis viribus te adjuvare volo, veni ad me semper ac tibi lubet,*
« *quoniam invenies patrem, qui te benigne suscipiet. En firmiter nunc sta-*
« *tue, te velle sanctum effici. Per te stat. Deus enim semper paratus est, et*
« *propterea tibi hoc tempus impertitus est, ut avertas te a malo et facias*
« *bonum. O quam bonum est habere amicum Deum!...* etc. »

PUNCTUM II

De officio medici.

Confessarius est verus animarum medicus, cum ipsas variis peccati morbis eripere, pravis passionum affectibus adimere, et divinæ gratiæ restituere debeat. Confessarius igitur, ut peritus medicus, debet 1° causam mali cognoscere; 2° illud sanare; 3° relapsum præcavere. Audiamus iterum *S. Ligorium, ibid.*

603. — I. *Confessarius debet causam morbi cognoscere.* « Confessario, « ut sui pœnitentis infirmitatibus remediis opportunis occurrat, cogno- « scenda est origo et causa omnium ejus spiritualium morborum. Nonnulli « præter species et numerum peccatorum nihil aliud inquirunt: si pœni- « tentem dispositum vident, statim eum absolvunt; sin minus, quin unum « verbum impendant, illico dimittunt, oculo retorto dicentes: *Discede a* « *me, quia te absolvere non possum.* Aliter procedunt boni Confessarii: hi « enim prius investigant morbi originem et gravitatem, interrogando de « peccati consuetudine, de occasionibus, de tempore, de loco, de personis, « cum quibus, quo rerum concursu. Sic enim melius poterunt pœnitentes « corrigere, eos ad absolutionem disponere, et remedia salutaria adjun- « gere. » (*N.* 6.)

604. — II. *Debet morbum sanare.* « Cognita morbi origine et gravitate, « Confessarius procedat ad debitas animadversiones faciendas. Et quamvis « ipse debeat tanquam pater cum caritate pœnitentes auscultare, tamen ut « medicus tenetur, quantum opus est, eos monere et corrigere, eos præser- « tim qui, multis mortalibus gravati, ad Pœnitentiæ Sacramentum raro « accedunt... Nec Confessarius debet tunc attendere alios pœnitentes, qui « se circumstant. Nam, ut aiebat S. Franciscus Xaverius, melius est pau- « corum confessiones rite factas audire, quam multorum inordinatas et sine « fructu. Hic animadvertere oportet, quam perperam agunt illi Confessarii, « qui, si pœnitentem indispositum nanciscuntur, ne cum illo aliquid insu- « mant temporis, statim a se abire jubent... Et parum refert, quod alii « exspectent aut inconfessi discedant; Confessarius enim de hoc tantum, « qui sibi nunc confitetur, non vero de aliis in die judicii rationem reddere « debet... (*N.* 7.)

« Post debitas correctiones aut monitiones, præstat ut laboretur ad dis- « ponendum pœnitentem ad absolutionem per actus veri doloris et propo- « siti; quocirca monitos esse volo Confessarios, perpaucos illos esse pœniten- « tes, præsertim rudes, qui præposito actu doloris ad confitendum accedant. « Nonnulli Confessarii putant satis muneri suo fecisse, si dumtaxat hujus-

« modi pœnitentes sequenti modo interrogent: Eia, postulasne a Deo veniam
« de omnibus his (quod revera non est verus actus doloris)? te pœnitet ex
« corde omnium peccatorum? et, nullo alio verbo interposito, absolutionem
« eis elargiuntur. Totum ab hoc aliud est bonorum Confessariorum institu-
« tum. Hi enim in primis elaborant ut pœnitentes (sermo est de iis qui
« lethalibus tenentur) verum dolorem et detestationem peccatorum conci-
« piant. Et prius per attritionis actum eos præparant, v. gr.: *Fili mi, ubi*
« *nunc esse deberes in æternum? In inferno. Ah! in illo igne cruciandus*
« *esses! Nec tibi amplius spes restaret ut illinc eripi posses! Ibi esses mo-*
« *raturus ab omnibus derelictus, a Deo rejectus per totam æternitatem!*
« *Igitur te pœnitet Deum offendisse propter infernum quem meruisti?* Po-
« stea curet ut eliciatur actus contritionis, hoc modo: *Fili mi, quid egisti?*
« *Peccasti in Deum summum et infinitum bonum, nullam illius rationem*
« *habuisti; avertisti faciem ab eo: projecisti eum post tergum tuum; con-*
« *tempsisti amicitiam et gratiam ejus. Eia ergo, quia offendisti Deum, boni-*
« *tatem infinitam, nunc ex toto corde te pœnitet? Detestare et odio habe,*
« *super omnia mala, omnes injurias, quibus immerito Deum tam bonum*
« *affecisti...* » (*N.* 10.)

605.— III. *Debet relapsum præcavere.* Relapsum præcavebit Confessarius, assignando pœnitenti remedia morbo convenientia. Remedia autem vel generalia sunt, vel particularia.

1° Remedia generalia sunt 1° oratio pia et amor erga Deum; 2° invocatio frequens B. Mariæ Virginis, sancti Angeli custodis et sancti protectoris; 3° frequentia Sacramentorum et confessio statim ac mortale aliquod commissum fuerit; 4° consideratio veritatum æternarum, præsertim mortis et finis ultimi, juxta illud: *Memorare novissima tua, et in æternum non peccabis:* Eccli. VII, 40; 5° recordatio Dei præsentis, cum urget tentatio, dicendo: Deus me videt. 6° examen conscientiæ vespertinum cum animi dolore et proposito; 7° oratio mentalis et piæ lectiones, præsertim pro Sacerdotibus.

2° Remedia particularia assignabuntur pro vitiorum diversitate: v. gr., illi, qui aliquo odio tenetur, insinuetur, ut quotidie commendet Deo illum quem odit, recitando pro ipso Orationem Dominicalem, etc. Et cum turbatur memoria injuriæ, reminiscatur contumeliarum quibus ipse Deum affecit. Illi, qui in peccata turpia lapsus est, injungatur ut otium vitet, malos socios et pravas occasiones fugiat. Illi, qui habitum pravum per longum tempus contraxit in hoc vitio, præscribatur ut non solum vitet occasiones proximas, sed etiam quasdam remotas, quæ sibi tam debili sunt tanquam proximæ. Potissimum autem curet Confessarius, ut hic frequenter communicet; quia Eucharistia dicitur *Vinum germinans virgines.* Et sic de aliis.

Alia remedia assignabit Confessarius pro sua prudentia, inspectis circumstantiis occasionum, personarum, etc. Prudentia enim est præcipua qualitas, quæ in medico eminere debet. Nihil autem sub peccato imponet; quoniam medici non est præcipere, sed consulere vel declarare ægroto, quæ sint agenda ad sanitatem recuperandam: ut judex vero solam imponit pœnitentiam sacramentalem. *Vide S. Lig., in Praxi Confessarii, n.* 15; *et in Hom. apost., tract.* II, *n.* 5 *et* 6.

PUNCTUM III

De officio doctoris.

Confessarius, ut munus doctoris rite impleat, scientiam sufficientem habere debet, ut pœnitentes convenienter doceat.

SECTIO I

De scientia Confessarii.

Principia.

606. — I. Confessarius tenetur sub gravi scire ea omnia, quæ ad munus suum rite obeundum requiruntur. — *Ita omnes* cum *S. Lig., in Praxi Confessarii et in Hom. apost.,* ubi sic loquitur : *Affirmo in statu damnationis esse eum Confessarium, qui sine sufficienti scientia ad confessiones excipiendas se exponit.* Ratio est, quia secus hujusmodi Confessarius se exponit evidenti periculo male fungendi tam gravi munere cum injuria Sacramenti, et magno animarum detrimento.

Idcirco Deus specialem scientiam a suis Ministris exigit, ut constat ex variis sacræ Scripturæ verbis : *Labia Sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore ejus.* Malach. II, 7. — *Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi.* Osee IV, 6. — *Cæcus si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.* Matth. XV, 14. — *Væ vobis, duces cæci!* Matth. XXIII, 16. — Constat etiam ex innumeris SS. Patrum testimoniis : *Nulla ars doceri præsumitur, nisi intenta prius meditatione discatur. Ab imperitis ergo magisterium pastorale suscipitur in magna temeritate, quoniam* ars artium est regimen animarum. — *S. Gregor. Reg. Past. officii, p.* I, *c.* I.

607. — II. Confessarius tamen non tenetur adeo perfectam scientiam habere, ut possit semper statim et per seipsum omnes occurrentes dubitationes solvere; sed sufficit, ut id possit in casibus communiter contingentibus, et de difficilioribus sciat saltem dubitare. Major enim scientia difficilius haberi potest, cum nec ipsi doctiores statim omnes casus solvere queant. Nec etiam tenetur Confessarius de singulis peccatis accusatis discernere an sint mortalia, necne; siquidem hoc sæpe impossibile est; sed sufficit ut singula audiat prout gesta sunt, et de illis judicet, tum juxta principia communia, tum juxta rerum adjuncta a pœnitente exposita, et remedium idoneum apponere noverit. — *S. Lig. n.* 627.

Resolves.

608. — 1° Confessarius quilibet tenetur scire ea omnia quæ spectant ad valorem, substantiam, integritatem et effectum Sacramenti Pœnitentiæ, et quæ ad licitam ejus administrationem, tum ex parte sui, tum ex parte pœnitentis, requiruntur.

2° Scire debet etiam obligationes communes et proprias statuum, varias peccatorum species, ipsorum adjuncta speciem mutantia, principia discer-

nendi inter mortalia et venialia; et quænam sint mortalia et venialia in singulis præceptis, saltem juxta principiâ generalia et communem theologorum sententiam. Item quinam sint actus validi et liciti. Ratio patet, quia illud cognoscat, oportet, de quo judicare debet; alioquin æquum judicium ferre non poterit.

3° Cognoscere debet casus reservatos et censuras vigentes, impedimenta matrimonii, conditiones contractuum, varias causas restitutionis, radices et occasiones peccatorum, remedia ipsis afferenda, satisfactiones salutares et convenientes imponendas, etc.

4° Peccat igitur Confessarius, qui prædictam scientiam sibi deesse noverit, etiamsi ex sola caritate et obedientia confessiones excipiat. Nec eum per se excusat approbatio Episcopi; hæc enim non dat scientiam ex natura rei debitam, nec ejus defectum supplet. — *S. Lig.*, *Hom. apost.*, *n.* 100.

609. — 5° Peccat etiam Superior qui ignaro Confessario veniam dat Confessiones excipiendi, quia ejus peccato consentit atque cooperatur; neque excusari potest, nisi propter necessitatem : nempe si non adsint docti Sacerdotes, et interim bono animarum subveniendum sit.

6° Peccat et ipse pœnitens, qui de industria ineptum eligit Confessarium. Si quis tamen sit in bona fide, valida erit confessio; quia ex parte pœnitentis intervenit integra peccatorum declaratio et debita animi dispositio; ex parte Confessarii intervenit saltem cognitio peccatorum sub ratione confusa peccati, quod ad materiam Sacramenti sufficit.

7° Experientia non potest scientiam supplere, sed solum eam juvare; ubi autem scientiæ præsidio destituatur, in errores plurimos, eosque gravissimos, temerarium Confessarium impellet.

8° Confessarius igitur quilibet sedulo theologiæ moralis studio incumbere tenetur; et, ut asserit *S. Lig.*, *Hom. apost.*, *n.* 100 : *Nunquam studium illud intermittere debet; quia ex tot rebus diversis et inter se disparibus, quæ ad hanc scientiam pertinent, multa quamvis lecta, quia rarius accidunt, temporis progressu e mente decidunt; quare oportet semper frequenti studio ea in mentem revocare.*

9° Hinc patet quam graviter illi errent, qui scientiam theologiæ moralis facilem et vix aliqua attentione dignam reputant, dictitantes, casus fere omnes aliquo sensu communi, cum principiorum generalium notitia solvi posse. — Apposite idem S. Ligorius, lib. VI, n. 628 : *Qui ad hoc munus excipiendi confessiones inhiant, non facile sibi persuadeant quod satis idoneos ad tantum munus se reddere possint sine diuturno studio scientiæ moralis, pro qua certe non sufficit aliquam percurrere summulam earum quæ circumferuntur; nec satis est generalia principia hujus facultatis scire, ut quidam, casuistas contemnentes, autumant. Moralis enim scientia non solum valde necessaria est Christianæ reipublicæ, cum ex ea dependeat bonum regimen animarum; sed etiam summopere difficilis; tum quia ipsa generalem notitiam requirit omnium aliarum scientiarum, officiorum et artium, tum quia tot diversas complectitur materias inter se dissitas; tum quia in magna parte constat tot legibus positivis, quæ nonnisi apud casuistas allatæ inveniuntur, et maxime apud recentiores, cum hujusmodi leges in dies prodeant. Demum difficillima evadit propter innumeras casuum circumstantias ex quibus resolutionum pendet varietas : nam ex circumstantiarum diversitate*

diversa applicanda sunt principia, et in hoc difficultas consistit, cum nequeat id fieri sine magna discussione, vel accurata lectione plurium librorum qui res examinant et dilucidant.

SECTIO II

De obligatione docendi pœnitentes.

Principia.

610. — I. Tenetur Confessarius pœnitentes docere ea omnia, quæ pertinent ad Sacramentum hic et nunc rite suscipiendum. Ratio, quia cum Sacerdos sit minister Sacramenti, debet procurare ejus validam et licitam susceptionem, atque adeo tradere instructionem hic et nunc necessariam.

II. Debet docere pœnitentes, ubi advertat quempiam aliquid ex iis ignorare, quæ necessaria sunt ad christiane vivendum, cujusmodi sunt, v. gr., obligationes ejus propriæ. — *S. Lig. n.* 607 *et seq.*

III. Non tamen, *per se et stricte,* illos instruere tenetur de omnibus quæ ipsi scire debent, et aliunde discere possunt. Ratio est, quia munus doctoris in Confessario per se pertinet tantum ad rectam administrationem Sacramenti Pœnitentiæ. *Per accidens* tamen posset adesse obligatio ex Caritate, quando difficillime hanc scientiam aut per se, aut per alium, pœnitens comparare sibi posset, verum cum ipsa tunc non oriatur ex munere Confessarii, sed ex generali Caritatis lege, non magis Confessarium urget, quam alium quemlibet, cui nota esset eadem proximi necessitas; nisi agatur de Parocho quoad subditum, quem ex officio instruere debeat. — *S. Lig., ibid.*

Quæsita.

611. — QUÆR. 1° *An sit semper monendus pœnitens laborans ignorantia circa aliquam obligationem?*

Resp. 1° *Affirm.,* si ignorantia videatur *vincibilis*, id est, si Confessarius animadvertat, pœnitentem ita dubitare, ut jam desit bona fides. Ratio, quia in admonitione facienda nullum imminet periculum; alioquin vero pœnitens cum eo dubio operans non immunis est a peccato.

Resp. 2° : Si cujuspiam obligationis ignorantia sit *invincibilis,* monendus est pœnitens, si fructus ex admonitione speretur; secus vero generatim loquendo, si non speretur. Ratio est, quia ex una parte hæc admonitio non prodesset, et ex altera ei obesset; siquidem admonitus in posterum formaliter peccaret. — *S. Lig. n.* 610, *et alii communiter.*

Monendus itaque est pœnitens, 1° quoties ipse interrogat de malitia alicujus rei, quia, cum de rei liceitate dubitet, in ignorantia invincibili jam non versatur; 2° quoties silentium Confessarii eum obfirmaret in proposito rei malæ peragendæ; 3° quoties ejus ignorantia versatur circa primaria principia juris naturalis, aut circa conclusiones eorum proximas; quia talis ignorantia, si possibilis est, diu invincibilis esse non potest; 4° quoties, monitione omissa, pœnitens in occasione proxima formaliter peccandi remansurus esset; aut ejus ignorantia damnum spirituale communitati allatura sit. — *S. Lig. n.* 615.

QUÆR. 2° *An monitio facienda sit in dubio utrum profutura sit vel obfutura?*

Resp. 1° *Affirm.*, si probabilius *profutura* sit, secus si probabilius *obfutura*. — *S. Lig., n.* 916, — *Lugo,* — *Salmant.*, etc., contra *nonnullos.*

Resp. 2° : In dubio ex utraque parte æquali, generatim loquendo, potius vitanda sunt mala formalia, quam materialia. — *S. Lig., ibid., et alii.*

612. — QUÆR. 3° *An conjux monendus sit de invaliditate matrimonii ob occultum impedimentum, quod detegit Confessarius?*

Resp. Neg., generatim loquendo, donec Confessarius dispensationem obtinuerit, nisi hæc statim ei facile obtineri possit a Papa vel Episcopo. Ratio est, quia plerumque maxima inde sequerentur incommoda, v. gr., periculum infamiæ, scandali, rixarum, vel incontinentiæ, etc., et proinde fornicatio *materialis* evaderet *formalis.* — *Ita communiter* cum *S. Lig., n.* 611. — *Elbel, n.* 471, etc.

An vero possit Confessarius obligare conjugem impedimenti ignarum, et negantem debitum, ad illud reddendum? *Resp. Affirmative.* Ratio est, quia, stante persuasione conjugis, quod matrimonium sit validum, hic tenetur debitum reddere, ut dictamen conscientiæ sequatur. — *S. Lig., ibid., et alii communiter.*

613. — QUÆR. 4° *An pœnitens, contracturus matrimonium, de impedimento ignorato monendus sit?*

Resp. : Generatim loquendo, facienda est monitio. — *Ita communiter* cum *S. Lig., n.* 612. — Ratio est, quia post matrimonium ignorantia cessare haud ægre potest, v. gr., ex eo quod detegatur adesse inter conjuges consanguinitatem, affinitatem, etc.; et tunc, præter facile periculum peccandi formaliter, alia gravissima incommoda sequi possunt, nempe scandala, rixæ et forte etiam conjugum separatio, etc. — Excipe tamen *probabiliter* casum, in quo nullus omnino speretur fructus ex monitione, nec facile possit detegi impedimentum; quia melius est permittere peccatum materiale, donec dispensatio obtineatur, quam præbere occasionem certi peccati formalis. — *Lacroix, lib.* VI, *p.* III, *n.* 540.

PUNCTUM IV

De officio judicis.

Agendum 1° de causa instruenda; — 2° de sententia ferenda.

SECTIO I

De causa instruenda, seu de obligatione interrogandi pœnitentes.

Principia.

614. — I. Confessarius tenetur interrogare pœnitentes de specie, numero et circumstantiis speciem mutantibus, de causis peccatorum, de habitu et occasionibus proximis, quoties rationabiliter præsumit, vel prudenter dubitat, ista non sufficienter declarari. Ratio est, quia Confessarius, ut minister Sacramenti, debet procurare ejus integritatem, et ut judex debet sibi

comparare cognitionem necessariam ad æquum judicium ferendum. Constat etiam ex *Conc. Later. IV,* necnon ex *Rituali Rom.* — *S. Lig., n.* 607, *et Prax. Confess., n.* 19.

II. Confessarius non tenetur interrogare pœnitentem, nisi cum quapiam diligentia ordinaria. Ratio est, quia pœnitens ipse non tenetur summa, sed tantum mediocri, id est ordinaria diligentia se examinare. Nequit autem esse gravior obligatio Confessarii quam pœnitentis, cum Confessarius non teneatur examinare pœnitentem nisi secundario, seu in illius defectu. — *S. Lig., Prax. Confess., n.* 20.

III. Confessarius non tenetur interrogare pœnitentes qui, licet rudes, videntur sufficienter instructi pro sua conditione, et diligentes in confitendo peccata cum circumstantiis juxta statum et capacitatem suam. — *A fortiori* necesse non est examinare eos qui sæpe confitentur et raro peccant graviter, ut sunt personæ devotæ, Religiosi, Ecclesiastici, nisi videatur ab eis omitti aliquid necessario explicandum. — *S. Lig., n.* 607, *II et III; Hom. apost., n.* 103.

REGULÆ SPECIALES CIRCA PRAXIM INTERROGANDI

615. — *Iª Regula.* — Interrogatio debet esse *moderata;* atque adeo Confessarius cavere debet, ne sit nimis anxius in interrogando. Secus enim tum sibi, tum præsertim pœnitenti gravis et onerosa erit interrogatio, et proinde etiam ipsa confessio. Hinc inutilia non quærat unquam, nec sibi narrari patiatur. Attendat igitur ad ea, quæ habet Rituale Rom.: *Caveat ne curiosis aut inutilibus interrogationibus quemquam detineat, præsertim juniores utriusque sexus, vel alios, de eo quod ignorant imprudenter interrogans, ne scandalum patiantur, ideoque peccare discant.*

Et S. Ligorius, n. 607: *Confessarius non sit nimis anxius interrogandi, sed interroget tantum de iis quæ probabiliter pœnitenti conveniunt juxta suam conditionem.* Et in Praxi Confess., n. 21: *Interroget tantum de peccatis in quæ faciliter incidere possunt, spectata eorum conditione et capacitate.* Sic etiam Billuart (diss. VI, art. 10, § 2): *Examine morali (examinare debet Confessarius) non summo et exquisito, sed humano et mediocri, et conformiter ad capacitatem pœnitentis. Non enim Sacerdos tenetur plus examinare pœnitentem quam pœnitens ipse tenetur se examinare, cum Confessarius in defectum pœnitentis teneatur ipsum examinare. Pœnitens autem non tenetur se examinare summa et exquisita diligentia, sed humana et morali. Nec refert quod, si Confessarius plus examinaret, forte plus inveniret; non enim hic attendendum est solum ad integritatem materialem confessionis, sed etiam ne summa et nimia industria in examinando reddatur Sacramentum pœnitentibus onerosum et odiosum: sufficit ergo si Confessarius prudenter judicet pœnitentem nihil omittere.* Eadem iisdem fere verbis habet *Sporer, n.* 792. — *Salmant., c.* XII, *n.* 21. — *Reuter, Neoconfessarius, c.* III, *in fine,* etc.

616. — *IIª Regula.* Interrogatio debet esse *discreta;* debet nempe Confessarius interrogare cum magna prudentia, sedulo cavendo, 1° ne interroget de peccatis quæ verisimiliter non fuerunt commissa, spectata pœnitentis conditione et capacitate, etc.; 2° ne interroget de iis ex quibus pœnitens dis-

eat peccare, aut scandalum pati possit, juxta modo dicta ex *Rituali Rom.;* 3° nec interroget curiosius aut levius etiam in iis de quibus est interrogandum, v. gr., *inverecunde de inverecundis*, etc. etc. Uno verbo satagere debet, ut unice appareat in quibusvis interrogationibus *gravitas, pietas, modestia* et *paterna caritas*, prout requirit hujus officii natura et dignitas. — *Vide Rituale Rom.*

Hinc 1° valde cautus esse debet in interrogando de materia luxuriæ, præsertim cum mulieribus, adolescentibus et pueris, qui multo facilius scandalum pati possunt. Quot enim infelices pœnitentes, ob incautam Confessarii interrogationem aut explicationem, innocentiam et animam perdiderunt! Cum conjugatis autem absque gravi causa nunquam mentionem faciat de debito conjugali (*S. Pœnitentiar.*, 8 Jun. 1842); et satis erit, ubi res postulet, mulierem interrogare, num debitam marito fidem et obedentiam in omnibus præstiterit.

2° Servanda est sedulo regula ab omnibus admissa : *In materia luxuriæ multo melius est in pluribus deficere, quam in uno superabundare ratione integritatis confessionis.* In dubio igitur an in tali casu interrogare possis vel debeas, pro parte negativa semper standum erit, minus enim malum est deesse integritati confessionis, quam incurrere animæ perdendæ periculum.

617. — *III^a Regula.* Interrogatio debet esse *opportuna*, id est, fieri tempore et modo quo convenit; quædam autem interrogationes faciendæ sunt ordinarie ante confessionem, sed paucæ, ne pœnitens offendatur, v. gr., a quo tempore non sit confessus? an absolutus fuerit? an pœnitentiam impleverit?... an circa vitam præteritam sit quietus? Hæc ultima interrogatio fieri debet tantum quando pœnitens non est confessus a multo tempore, aut quando instituitur confessio generalis a tempore determinato. — Cæteræ quæstiones circa conditionem, statum, ætatem, etc., convenientius, data occasione, in decursu confessionis fient : sic ex una parte omnis suspicio curiositatis et levitatis vitabitur, et ex altera facilius respondebit pœnitens, cum ipsius fiducia in Confessarium magis adaucta fuerit.

Errant autem Confessarii qui volunt semper judicium certum facere de peccati qualitate, an sit grave vel leve, et contorquent pœnitentes, ut sciant quali animo aut quali conscientia hoc fecerint; hi enim multoties respondebunt quiquid casu in buccam venerit, ita ut, paulo post interrogati de eadem re, sint negaturi quod antea affirmaverant. Secus tamen, si videantur sufficienter instructi, aut si dubitetur de pleno consensu tentationi præstito. Generatim autem, nisi circumstantiæ aliud suadeant, præsumi potest, quod pœnitens objectum peccati, ut secundum se malum est, apprehenderit.

Quæsita.

618. — QUÆR. 1° *Quid agere debeat Confessarius in dubio de sinceritate pœnitentis?*

Resp. : Est regula communis, et velut axioma receptum : *Credendum est pœnitenti, tam pro se, quam contra se dicenti.* Ratio est, quia pœnitens in sacro tribunali reus simul et testis, sui accusator et advocatus est, et aliunde in dubio verax semper præsumendus est. Quapropter post opportu-

nas interrogationes Confessarius pœnitentem negantem absolvere debet. — *S. Lig. n.* 631.

619. — QUÆR. 2° *Quid agere debeat Confessarius, si cognoscat certo, peccatum aliquod a pœnitente reticeri aut negari?*

Resp. 1° : Si illud novit ex confessione alterius, debet, ne confessionis sigillum violetur, tantum generatim interrogare, sicut alias fecisset aut facere debuisset; si vero pœnitens interrogatus negaverit, nihil reponat, sed, si id possit citra suspicionem, hortetur dumtaxat generaliter ad conscientiam cum omni fiducia aperiendam. Utrum vero debeat Confessarius talem pœnitentem absolvere, aliquatenus controvertitur. — Et si quidem admittatur, ipsi tunc certum seu evidens esse, quod tamen raro accidet, pœnitentem mentiri ac sacrilege confiteri, non poterit illum absolvere, prout docet *S. Ligorius*, qui, relatis aliorum sententiis, ita concludit : *Melius, meo judicio, sentit* Croix, *quod eo casu nullo modo absolvat, sed tantum aliquid oret ad occultandam negationem absolutionis.* — Non desunt tamen graves auctores, qui negent talem evidentiam aut certitudinem ex aliorum, ac præsertim ex unius complicis confessione haberi posse, atque idcirco doceant pœnitentem eo casu absolute vel saltem sub conditione esse absolvendum. Nam, inquiunt, in hoc tribunali magis debet credi pœnitenti in sua causa, quam aliis. — Ita expresse *Lugo, d.* XXII, *n.* 22.

Resp. 2° : Si novit extra confessionem, *per se* debet pœnitentem negantem absolvere, quia *pœnitenti pro se et contra se dicenti credendum est;* nec *per se* relatio alterius majorem fidem facere potest, quam declaratio ipsius pœnitentis; nec proinde magis aliis, quam ipsi, Confessarius credere tenetur. Etenim si pœnitens peccatum illud commisit, præsumere debet Confessarius, illum aut sui peccati oblitum esse, aut alteri confessum, vel justam habere causam illud reticendi, aut relatores potius deceptos fuisse. — *S. Lig., ibid.* — *Billuart, ibid.*

Dixi, *per se;* nam si Confessarius sit omnino certus de peccato a pœnitente commisso, quia, v. gr., ipse furantem vidit, audivit blasphemantem, etc., vel id novit ex certa omnino aliorum relatione, non potest negantem absolvere, modo certus sit, illum sui peccati non oblitum fuisse, nec ullum habere motivum illud reticendi; nam regula hæc: *Credendum pœnitenti*, etc., valet quidem in re minus certa, non autem in re evidenter certa.

620.—QUÆR. 3° *Quomodo in particulari cum rudibus agendum Confessario?*

Resp. : Confessarius ordinarie ipsemet examinare debet rudiores, quia hi sibi solis relicti non melius se examinabunt; et si dimittantur, nunquam magis dispositi redibunt; imo absterriti difficultate examinandæ conscientiæ facile a confessione abstinebunt. — *S. Lig. n.* 607.

SECTIO II

De sententia ferenda, seu de absolutione concedenda, differenda, aut deneganda.

Principia.

621. — I. Absolutio *concedi debet ex justitia* et *sub gravi* omni pœnitenti *rite* confesso et disposito. Ratio est, quia in ipso confessionis actu initus

est quidam quasi contractus, vi cujus pœnitens rite confessus et dispositus habet jus ad Sacramentum suscipiendum. Secus autem onus intolerabile sine justa causa pœnitenti imponeretur, ut scilicet apud alium confessionem instituat, quin confidere insuper certo possit, se ab isto novo Confessario absolutionem esse recepturum. Præterea hoc etiam exigit finis institutionis Sacramenti et tribunalis Pœnitentiæ, quod misericordiæ impertiendæ causa a Christo institutum est. Sacerdos igitur absolutionem pœnitenti disposito denegans, injuste ageret, potestate clavium abuteretur, et odiosum redderet Sacramentum.

II. Absolutio tamen *differri potest* ad breve tempus, etiam pœnitenti *rite disposito*, atque etiam sine ejus consensu, quando nempe Confessarius judicet, id utile esse ad ejus emendationem. Ratio est, quia dilatio absolutionis non est ejusdem denegatio; et licet pœnitens dispositus *jus habeat* ad absolutionem, non tamen jus habet saltem *per se loquendo* ad eam statim obtinendam. Nam Confessarius non est tantum judex, sed et medicus, ideoque si judicet tale remedium animæ pœnitenti notabiliter profuturum esse, eo poterit prudenter uti. — *Ita expresse S. Lig., n.* 462, *et in Praxi Confess., n.* 76. — *Lacroix, n.* 1764.

Dixi, saltem *per se loquendo;* quia si absolutio differri nequeat sine incommodo pœnitentis, statim concedenda est : pœnitens enim tunc jus strictum ad eam statim obtinendam habere censetur. — *S. Lig., ibid., et alii communiter.*

622. — III. Absolutio omnino neganda est in omni casu, etiam extremæ necessitatis, pœnitentibus *certo* indispositis. Pœnitentibus vero *dubie* dispositis absolutio neganda est extra casum gravis necessitatis; in ejusmodi autem necessitate absolutio sub conditione impertiri potest, imo etiam debet. — *S. Lig. n.* 431 *et* 432.

Quæsita.

623. — QUÆR. 1° *An sæpe expediat differre absolutionem pœnitenti sufficienter disposito, remedii aut experimenti causa?*

Resp.: Solutio quæstionis a variis circumstantiis pendet; attendendum autem præcipue est ad majus pœnitentis bonum.

Hinc 1° Nunquam differenda est absolutio, quando dilatio magis obfutura prævidetur. Constat ex dictis. 2° Nec differenda est, si ex dilatione pœnitens notam infamiæ subiret. 3° Raro differenda est absolutio pœnitenti disposito, nisi ipse dilationem sat facile acceptet; secus enim difficilius ipsi prodesset. Cæterum *certa regula statui nequit;* et si quando dilatio aliqua absolutionis expedire videtur, ad breve tantum tempus fieri debet, v. gr., ad tres, quinque, octo dies, etc. Interdum ubi facile fieri potest, absolutionem etiam ad unum diem, vel ad paucas horas differre utile erit.

624. — QUÆR. 2° *An requiratur certitudo de dispositione pœnitentis, ut absolvi possit?*

Resp. 1° : Non requiritur certitudo *absoluta*, nec etiam certitudo moralis *stricta*, qualis requiritur in aliis Sacramentis, v. gr., circa vinum ad consecrationem Eucharistiæ. Ratio est, quia Sacramentum Pœnitentiæ fere certius ejusmodi judicium non admittit.

Resp. 2° : Requiritur et sufficit judicium prudens, seu certitudo mo-

ralis *lata*, quæ, ut ait S. Alphonsus, prudenti probabilitati æquivalet. Pœnitentes enim communiter nonnisi probabilitatem dispositionis præ se ferunt. — *Ita S. Lig., n.* 461. — *Suarez, disp.* XXXIII, *sect.* 2, *n.* 1, *et alii communiter.* — Consonat *Catech. Conc. Trid., n.* 60, ubi legitur : *Si, audita Confessione* (Sacerdos), *judicaverit, neque in enumerandis peccatis diligentiam, nec in detestandis dolorem pœnitenti omnino defuisse, absolvi poterit.*

625. — QUÆR. 3° *Quænam sint signa ordinaria sufficientis dispositionis?*

Resp.: Per se loquendo, et nisi aliquid peculiare occurrat ex parte pœnitentis, quod ingerat Confessario prudentem suspicionem de ejus indispositione, confessio debito modo facta per se sola est signum commune et ordinarium sufficientis dispositionis. Namque, ut bene ait S. Alphons., n. 459, *pœnitens ex una parte non est præsumendus malus, ita ut velit indispositus ad Sacramentum accedere; ex alia parte bene præsumitur dispositus dum peccata sua confitetur, cum ipsa spontanea confessio sit signum contritionis,* NISI OBSTET ALIQUA POSITIVA PRÆSUMPTIO IN CONTRARIUM; *omnes enim conveniunt, quod dolor per confessionem manifestatur.* — Idem docet, ac sua auctoritate confirmat S. P. Leo XII, Const. *Charitate Christi,* 25 Dec. 1825 : *Imparati enim,* inquit, *illi tantummodo judicandi sunt* (ad absolutionem recipiendam)... *qui sensu doloris ac pœnitentiæ, quo saltem ad Dei gratiam in Sacramento impetrandam disponantur, carere prudenter judicentur.* Ergo paratus seu dispositus censendus est qui peccata confitetur, nisi prudenter possit præsumi indispositus.

QUÆR. 4° *An Confessarius teneatur excitare dolorem in pœnitente?*

Resp. 1° *Affirm.*, si pœnitens non videatur sufficienter dispositus; ratio, quia, absolvens indispositum, exponit Sacramentum periculo frustrationis; si vero illam dimittat sine absolutione, ipsum exponit periculo diù remanendi in statu peccati mortalis, aut etiam non amplius redeundi. — *S. Lig. n.* 608.

Resp. 2° *Neg.*, si pœnitens videatur sufficienter instructus et dispositus, ut sunt pœnitentes bene morati, et qui frequenter confitentur. Tunc enim Confessarius ad nihil tenetur, nec ratione Caritatis, cum pœnitens ope speciali non indigeat, nec ratione reverentiæ Sacramenti, quod nulli periculo exponitur. — *S. Lig. n.* 608. — *Laymann, c.* XIII, *n.* 10. — *Sporer, n.* 792.

626. — QUÆR. 5° *Quibusnam præcipue neganda sit absolutio?*

Resp. : Juxta *Rit. Rom.* et *S. Carol. Borr.* neganda est 1° iis qui nulla dant signa doloris, aut vitam emendare nolunt, 2° iis qui rem alienam restituere, aut debita solvere, vel honorem aut famam læsam, aut quodlibet aliud grave damnum resarcire nolunt; cum possint; 3° iis qui uti nolunt remediis, quæ sunt necessaria ad emendationem, aut ad lapsum præcavendum; 4° iis qui inimicitias et odia deponere, offensam condonare, vel reconciliari cum inimicis recusant; 5° iis qui nolunt abstinere ab usura, superstitionibus, artibus et commerciis illicitis, aut a quovis opere malo; 6° iis tandem qui occasionem peccandi proximam, cum possint, deserere nolunt, aut qui aliis occasionem præbent.

627. — QUÆR. 6° *An absolvi possit debitor, antequam restituat?*

Resp. Affirm., si Confessarius deprehendat, debitorem paratum esse ad restitutionem faciendam, uti debet. Si vero pœnitens aut pluries promissis restituendi non steterit, aut prudenter prævideatur propositum non servaturus, expedit ut Confessarius restitutionem prius exigat, quam absolvat, nisi tamen aliqua gravis ratio aliter suadeat.

QUÆR. 7° *An possit, imo an debeat absolvi pœnitens, qui vult sequi opinionem sententiæ Confessarii oppositam?*

Resp. Affirm., si sit vere probabilis, aut saltem pœnitens paratus sit stare judicio alterius docti et prudentis. — *Recole dicta de Conscientia, tom.* I, *n.* 78.

§ II. *De agendi ratione cum variis pœnitentium generibus.*

Agendum 1° de iis qui versantur in occasione peccati; — 2° de consuetudinariis et recidivis; — 3° de pœnitentibus piis et timoratis.

PUNCTUM I

De iis qui versantur in occasione peccati.

628. — DEFINITIO. Occasio peccati generatim definitur circumstantia externa, quæ sive ex natura sua, sive ex fragilitate hominis qui in illa reperitur, ad peccandum allicit, seu inducit. Hinc differt a periculo peccandi, qua appellatione venit quidquid impellit ad peccatum sive intrinsecum illud sit, sive extrinsecum.

DIVISIO. Multiplex occasio distinguitur, scilicet proxima, vel remota; absoluta, vel relativa; voluntaria, vel necessaria; præsens, vel non præsens.

1° *Occasio proxima* illa est, in qua aliquis homo frequenter, aut homines communiter ut plurimum peccant; *occasio* vero *remota* ea est, in qua aliquis homo raro peccat, aut homines communiter ut plurimum non peccant. — *S. Lig. n.* 452.

2° *Occasio* sive proxima sive remota dicitur *absoluta*, seu *per se*, quando ita ex seipsa multum aut parum ad peccandum inducit, ut talis sit respectu ad homines communiter sumptos; dicitur *relativa*, seu *per accidens*, quando talis est respectu alicujus tantum, spectata ejus fragilitate, si *proxima;* spectata ejus animi firmitate, pietate, aut prudentia, si *remota* sit.

3° *Occasio voluntaria* ea est, quæ facile dimitti potest; *necessaria* vero ea est, quæ physice vel moraliter non potest removeri; aut saltem quæ cum magna difficultate tantum, id est subeundo notabile detrimentum temporale in vita, fama aut fortunis, potest dimitti.

4° *Occasio præsens*, seu *in esse*, ea est, quam quis secum habet, quin eam actu quærat, v. gr., si domi teneat concubinam, vel cum ancilla peccare soleat; *occasio non præsens*, seu *non in esse*, ea est, quam quis non habet quidem in actu, sed facile reperit, ut est caupona relative ad ebriosum, amasia respectu amasii.

Principia.

629. — I. Non est deneganda absolutio pœnitenti in occasione *remota* constituto, etiamsi eam deserere nolit. Ratio est, 1° quia ea non inducit

periculum proximum peccandi mortaliter; 2° quia nimis dura obligatio pœnitenti imponeretur, cum plerumque tales occasiones moraliter vitari nequeant. — *S. Lig., Hom. apost., tract. ult., n. 2 et seq.*

II. Nunquam absolvendus est pœnitens qui recusat deserere occasionem proximam voluntariam peccati, sive occasio illa sit proxima *per se*, sive *per accidens*, sive *in esse*, sive *non in esse*. Constat ex proposit. 61ª damnata ab Innocent. XI, quæ sic se habet : *Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione versatur, quam potest et non vult deserere; quin imo eam directe et ex proposito quærit, aut ei se ingerit.*

III. Pœnitenti autem, qui in occasione proxima omnino necessaria versatur, non potest absolutio denegari ob istam occasionem, quia nemo tenetur ad impossibile sive physice sive moraliter. — Imo absolvi potest qui non vult notabile detrimentum temporale subire ad fugiendam occasionem proximam, si aliunde dispositus deprehendatur, et remediis præscriptis uti velit. Ratio est, quia occasio peccandi non est *per se* peccatum, nec in necessitate peccandi hominem constituit, ac præterea periculum peccandi formale et proximum, ex firma, ut supponitur, promissione remediorum adhibendorum fit materiale et remotum. — *S. Lig. n.* 455.

Quæsita.

630. — Quær. 1° *An pœnitens, qui promittit sincere se derelicturum esse occasionem peccandi proximam voluntariam, possit absolvi antequam eam deseruerit?*

Resp. 1° *Affirm. per se*, si agatur de occasione *non in esse*, quando pœnitens, ut supponimus, est vere dispositus; periculum vero infringendi propositum non apparet grave.

Dixi, *per se*, quia si circumstantiæ conatum aliquem requirant, v. gr., in fugiendo aliquo socio, aut non adeunda in certis quibusdam circumstantiis, temporis, personarum, etc., aliqua domo, tunc ad Confessarii prudentiam pertinebit perpendere, an expediat ut prius pœnitens difficultatem vincat.

Resp. 2° *Neg., generatim loquendo*, si agatur de occasione præsente seu *in esse*, quæ facile dimitti statim possit. Si tamen pœnitens det signa extraordinaria doloris, adeo ut credi possit, abesse periculum inconstantiæ in proposito, absolvi poterit, præsertim si accedat rationabilis causa, v. gr., notæ in omittenda Communione, solemnitatis, indulgentiæ, etc. — Idem ex mente *S. Alphonsi* dicendum est, si pœnitens ad eumdem Confessarium redire non possit, vel saltem nonnisi post diuturnum tempus. Tunc enim, ait S. Doctor, non solum absolvi potest, sed ad absolutionem recipiendam jus habet.

631. — Quær. 2° *An possit absolvi qui, exsistens in occasione necessaria, remediis adhibitis eodem semper modo relabitur?*

Resp. 1° : Si occasio ita sit necessaria, ut nullo modo deseri queat, v. gr., propter impossibilitatem physicam, aut magnum quod consequeretur scandalum, talis pœnitens non tam ut occasionarius quam ut recidivus tractandus est, cum in ejus electione non sit, ut occasionem vitet; ideoque absolvendus aut non absolvendus erit, juxta id quod præscribitur in regulis infra, *n.* 634, assignandis. — Idem omnino dicendum est, quando pœnitens

præsentem occasionem fugere non potest, quin incidat in difficiliorem et majori periculo obnoxiam.

Resp. 2° : Si occasio possit quidem, sed non sine notabili incommodo temporali, dimitti, duo casus diversi occurrunt. Vel enim, qui in prædicta occasione versatur, quamvis sæpius et eodem fere modo relapsus fuerit, adhuc spem aliquam præbet emendationis, v. gr., quia affert signa specialia doloris, et tunc potest absolvi, nam spes adest ut, novo conatu adhibito, proximum peccandi periculum remotum faciat; vel e contra nullam dat ejusmodi spem, eo quod, v. gr., nimiæ, quamdiu tentationi objicitur, subjiciatur fragilitati, aut vehementiori passione abripiatur et tunc in ipsum cadit præceptum Domini, Matth. v, 29 : *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum et projicie abs te.* Cogendus est igitur, etiam potshabito quocumque incommodo, ad relinquendam occasionem, antequam absolvatur; nam, nisi id faciat, censendus non est dispositus ad absolutionem recipiendam, si quidem velit in hujusmodi periculo remanere cum tanto discrimine salutis. — Ita fere *communiter* theologi qui hunc casum tractant. *S. Alph., n.* 457. — *Suarez, d.* XXXII, *s.* 2, *n.* 4. — *Lacroix, Viva, Mazzotta, Reuter, Scavini, Gousset*, etc. — *Lugo* tamen *d.* XIV, *n.* 156, cum quibusdam aliis, nulla facta distinctione inter eum qui dat, eumve qui non dat emendationis spem, ait : defectum correctionis in præterito posse stare, *per se loquendo*, cum vero dolore et proposito requisito, absque voluntate auferendi cum tanto detrimento proximam occasionem, ideoque *per se* non obstare absolutioni; eumdem vero *per accidens* aliquando sufficere, ut arguatur pœnitentem carere nunc tali dolore et proposito, atque absolvendum non esse, nisi occasionem dimittat. *Qui enim*, inquit, *efficaciter proponit et serio rem aliquam, quam aliunde moraliter implere potest, non ita facile obliviscitur statim sui propositi, sed saltem per aliquod tempus perseverat, et difficilius vel rarius cadit.*

Cæterum, quoad casus particulares, et applicationem doctrinæ in hoc capite expositæ, multa relinquuntur prudentiæ Confessarii, cujus est, judicare quæ et quanta sit præsentis occasionis necessitas, quod et quantum pœnitentis periculum, quæ proinde et quanta obligatio illud removendi. Ipse igitur ad Deum recurrat, imploratoque ejus auxilio ea demum statuat, quæ saluti pœnitentis magis profutura videbuntur. Attendat tamen, 1° omnem semper conatum adhibendum esse, ut, quantum fieri potest, resecetur occasio proxima; 2° id exigendum non esse, si majus malum inde oriturum prudenter timeatur, sive pro aliis, apud quos grave forte excitabitur scandalum, sive pro ipso pœnitente, qui pluribus exponeretur peccatis, aut cui saltem facilius esset efficacia media adhibere, et se emendare, quam occasionem deserere. — *Vide Ven. P. Segneri, Conf. Instr., c.* v.

PUNCTUM II

De consuetudinariis et recidivis.

632. — *Consuetudinarius*, prout distinguitur a *recidivo*, juxta recentiores dicitur ille, qui contraxit habitum alicujus peccati, in quod tamen nondum post confessionem sit relapsus. — *Recidivus* vero vocatur ille, qui

habitum contraxit, et post confessionem in idem peccatum relabitur. — *S. Lig. n.* 457.

REGULÆ.

633. — *Iª Regula. Consuetudinarius* quilibet absolvi semper potest, etiam *prima vice*, qua pravum habitum confitetur, etsi nulla emendatio præcesserit, modo hanc serio proponat, et pœnitentiæ signa, quamvis *ordinaria* tantum, ostendat. — *S. Lig., n.* 450, *et alii communiter.*

IIª Regula. Neganda autem est absolutio consuetudinario, si media a Confessario prudenter proposita et ad consuetudinem vincendam necessaria adhibere recuset. Ratio est, quia eo ipso non vult sincere corrigi, quamvis asserat se velle vitam mutare; et proinde est simpliciter indispositus.

634. — *IIIª Regula. Recidivus* præbens *extraordinaria* seu specialia signa doloris, *toties quoties* absolvi potest. Ratio est, quia per signa doloris extraordinaria quævis prudens tollitur suspicio quam præcedentes lapsus, etsi frequentes, inducere potuerunt, et Confessarius prudenter judicare potest, pœnitentem satis esse dispositum. — Dixi *absolvi potest*, non autem necessario debet; Confessarius enim potest absolutionem in hoc casu differre, si dilationem pœnitenti utilem futuram esse judicaverit, licet ordinarie magis expediat, ut non differatur.— *S. Lig., n.* 460, *et Prax. Confess., n.* 76.

635. — *IVª Regula. Recidivus,* etiam sola contritionis signa ordinaria præbens, absolvi potest et generatim debet *quoties absolutio non potest facile differri.* Ratio est, quia ex una parte absolute judicari potest sat dispositus ex signis ordinariis; et ex alia parte adest gravis ratio eum absolvendi, ne diu permaneat in statu peccati mortalis; sed Confessarius, antequam talem absolvat, curam adhibebit, ut eum ad recipiendum beneficium absolutionis melius ac certius disponat.

636. — *Vª Regula. Recidivus* rediens cum eodem pravo habitu, *nullo adhibito conatu, nulloque impleto medio* ex iis quæ a Confessario præscripta sunt, non potest absolvi, nisi signa *extraordinaria* doloris ostendat. Ratio est, quia tunc præsumptio, quæ pœnitenti favebat cum prima vice confessus est, nunc ipsi adversatur. Etenim qui firmiter proponit peccatum vitare, non ita facile sui propositi obliviscitur, sed saltem per aliquod tempus perseverat, et difficilius aut rarius cadit.—*Ita expresse S. Lig., n.* 459.

637. — *VIª Regula. Recidivo* dubie disposito absolutio differenda est per aliquod tempus, usquedum prudens dispositionis signum appareat. — *S. Lig., Praxis Confess., n.* 71 *et* 72.—*Hom. apost., tr. ult., n.* 9 *et* 10.

Cæterum semper spectandum est bonum majus pœnitentis; sic optime *S. Ligor., n.* 459. *Concina (c.* X, *n.* 24), ait: *Ut errandi peccatum declines, si vides bina vel trina absolutione te posse infirmum curare, esto in misericordia dives. Emendatio peccatoris securior omnibus regulis est norma vel impertiendi vel denegandi absolutionem.*

Quæsita.

638. — QUÆR. 1º *Quandonam censeatur contracta consuetudo?*

Resp. 1º : Hoc generali regula determinari nequit, quia alii plus facilitatis contrahunt ad aliquod peccatum paucis actibus, v. gr., tribus vel quatuor, quam alii illud sæpius committendo; unde nec semper pro consuetu-

dinario habendus est, qui pluries in certo genere deliquit, nec semper pro non consuetudinario, qui ter aut quater peccare incœpit.

Resp. 2° : Generatim loquendo, peccatum sæpius repetitum brevi tempore facilius inducit ejus consuetudinem, quam si longioris temporis intervallo totidem vicibus repeteretur. — *S. Lig., in Praxi Confess., n.* 70.

639. — QUÆR. 2° *Quænam sint signa extraordinaria doloris?*

Resp.: Sequentia communiter recensentur : 1° si pœnitens multo majorem conatum, quam antea adhibuerit ad sese emendandum; vel si fuerit notabiliter emendatus : *a fortiori* si vitam jam integre in melius mutaverit; 2° si peccatum diu celatum cum magno rubore confiteatur; 3° si remediis a Confessario præscriptis diligentius usus sit; 4° si longum iter fuerit aggressus ad confessionem rite peragendam; 5° si impense requirat, ut confessionem generalem instituat, aut majorem vitæ anteactæ peccatorum partem repetere velit; 6° si fuerit inductus extraordinario motivo ad confitendum, nempe, concionis auditæ, morte alicujus amici, etc.; 7° si confiteatur cum magna humilitate et verbis compunctionem cordis redolentibus (saltem ordinarie); 8° si sponte asserat se velle omnino peccatum vitare cum omni incommodo : *a fortiori* si dicat se malle mori quam peccare; 9° si suspiria aut gemitus edat, vel lacrymas fundat (saltem ordinarie); 10° non raro etiam spontanea confessio haberi potest ut signum extraordinarium doloris, præsertim in illis juvenibus et viris, qui seipsos et timorem humanum vincere debent, ut ad confitendum accedant.

Verum hæc in exemplum adhibentur, neque sola sunt quæ possent proferri. Regula generalis esse potest : id omne tanquam signum extraordinarium habendum esse, quod aliquid addit signo communi et ordinario, de quo diximus n. 625 (nempe confessioni debito seu convenienti modo factæ); ideoque præbet motivum sufficiens removendi prudentem suspicionem, quæ in casu supponitur haberi de indispositione pœnitentis.

640. — QUÆR. 3° *An absolutio negari possit consuetudinario, qui recusat confiteri pluries in anno?*

Resp. Neg. per se, si aliunde videatur sufficienter dispositus; quia nullum est præceptum confitendi pluries in anno, et sunt alia media, quæ injungi possunt ad consuetudinem vincendam. Tales potius sunt suaviter et fortiter inducendi, ut sæpius accedant, v. gr., in festo Pentecostes, Assumptionis B. Mariæ Virg., Nativitatis Domini, etc.

QUÆR. 4° *Quid agendum cum iis qui confitentur immediate ante matrimonium contrahendum, et hucusque pravæ consuetudini addicti fuere?*

Resp. 1° : Si inter se peccare soliti fuerint, facilius absolvi possunt; occasio enim per matrimonium cessabit.

Resp. 2° : Major est difficultas, si prava consuetudo ex alia parte proveniat; attamen magis expedit tales absolvere saltem conditionate, quam non absolutos dimittere, nisi de eorum indispositione certo constet.

PUNCTUM III

De pœnitentibus piis.

Confessarius constituitur non tantum ad absolvendos peccatores, sed etiam ad animas in via perfectionis dirigendas; omnibus enim Confessariis

repetit Dominus, quod olim Jeremiæ dixit : *Ecce constitui te super gentes, ut evellas et dissipes, ædifices et plantes.*

REGULÆ GENERALES DIRECTIONIS

641. — *Iª Regula.* Ante omnia studeat Confessarius pœnitentium intimos animi motus et conditionem perspicere, ut instructionem possit illorum capacitati et naturæ accommodare; neque enim omnes sunt eodem spiritu ducendi, nec uno modo omnes regendi. — *Vide S. Lig., in Praxi Conf., n.* 99 *et seq.*

IIª Regula. Ducat pœnitentes ad perfectionem per gradus et ordinate, ita ut prius conentur assequi primum virtutis gradum quam ad supremum contendant, v. gr., prius discant operari recta intentione, et actiones ordinarias recte peragere, quam altiora excogitent; prius discant levia patienter ferre quam gravia appetant; prius discant pati æquo animo quam de adversis velint gaudere.

IIIª Regula. Doceat omnes, perfectionem cujusque in eo sitam esse, ut opera ordinaria bene peragant, v. gr., ut bene orent, Missæ intersint, laboribus sese exerceant, refectionem corporis modo, quo par est, sumant, inoffense cum proximo conversentur, omnia denique, ad quæ ex officio et statu incumbunt, recte obeant.

642. — *IVª Regula.* Probet opportune pœnitentes devotionem profitentes, ut advertat quo spiritu ducantur, an Dei vel mundi, amoris vel timoris; et quis affectus sit in eis prædominans, qui primo mortificandus sit. Attamen non omnes eodem modo probandi et tractandi sunt, sed cautela et discretione opus est : sic benignius excipiendi, qui ad tristitiam proni sunt, ne in animi dejectionem labantur; animæ etiamnum teneræ, quas Deus primo sibi conciliat, mollius sunt tractandæ; si autem animæ sint nobiliores aut fortiores, vel habeant beneficia Dei extraordinaria, suavitati jungenda est quædam severitas. Sed caveat Confessarius, ne probatio sit aperta; secus enim nihil prodest.

Vª Regula. Non imponat, quinimo, ubi opus sit, temperet extraordinarias pœnalitates; sed sic instituat animas, ut ipsæmet eas sponte deposcant; neque credendum illarum spiritui, quæ studiose extraordinaria sectari deprehenduntur, nisi adsint signa certa eas impulsu divino duci. Si quis advertatur esse in rebus agendis proprii judicii tenax, fortiter simul et suaviter est corrigendus.

VIª Regula. Curet ut ii, qui ad sacram Synaxim frequenter accedere possunt, singulis hebdomadis aut saltem bis in mense confiteantur.

Vide plura apud S. Ligorium, in Praxi Confessarii.

ARTICULUS II

DE OFFICIO MINISTRI POST CONFESSIONEM

Duplex est obligatio Confessarii post confessionem : 1° *per accidens,* quoad defectus commissos reparandos; 2° *per se,* quoad sigillum servandum.

§ I. *De obligatione corrigendi defectus in Confessione commissos.*

Principia.

643. — I. Error circa valorem Sacramenti cum gravi culpa vel gravi negligentia commissus, supposito gravi damno pœnitentis, reparandus est etiam cum gravi incommodo Confessarii. Ratio est, quia Confessarius ex officio et ex quasi-contractu cum pœnitente inito tenetur, rite ipsi administrare Sacramentum; si ergo ex sua culpa non rite administret, est injustus damnificator, et ad reparationem, etiam cum gravi suo incommodo, tenetur. Si autem error sit inculpabilis vel leviter culpabilis, Confessarius non obligatur ratione damni illati, confessionisve auditæ, sed ratione solius necessitatis proximi, cui subvenire quidem quisque debet ex Caritate, non tamen cum gravi suo incommodo (*tom.* I, *n.* 662 *et* 665). *S. Lig. n.* 619.

II. Error circa accidentia Sacramenti, v. gr., circa integritatem confessionis, non est reparandus extra confessionem, si Confessarius in hoc negative tantum, etsi culpabiliter, se habuerit : ratio, quia Confessarius non tenetur procurare integritatem Sacramenti et utilitatem pœnitentis, nisi in confessione, ut medicus spiritualis et minister Sacramenti. — Reparandus est autem etiam extra confessionem error, si positive et cum culpa gravi commissus fuerit, modo id fieri possit sine scandalo et gravi ipsius Confessarii incommodo : ratio est, quia ex jure naturali quisque debet tollere causam violandi, etiam materialiter, præcepti, quam positive et voluntarie alteri posuit, nisi adsit incommodum, quod per se sufficeret ad excusandum ab ipsa præcepti observatione : integritas autem Sacramenti non obligat cum gravi incommodo. Quærenda tamen est pœnitentis venia, quam si pœnitens neget, Confessarius ad nihil ulterius tenetur. — *S. Lig. n.* 620.

III. — Nulla erit obligatio monendi extra confessionem, si bona fide et sine culpa, Confessarius induxerit pœnitentem ad defectum admittendum circa integritatem confessionis, quia tunc minima causa, quæ aliunde semper adest propter ruborem et incommodum monendi, excusat a monitione facienda. — *Ita communiter.*

Quæsita.

644. — QUÆR. 1° *Ad quid teneatur Confessarius qui indebite pœnitentem a restitutione facienda solvit, vel e contrario ad eam obligavit?*

Resp. 1° : Si ex malitia vel ignorantia vincibili, aut gravi negligentia solverit indebite pœnitentem, tenetur errorem corrigere; quod si non corrigat, vel pœnitens, qui secus restituisset, interea factus sit impotens ad restituendum, Confessarius ipse ejus loco restituere tenetur, quia jus creditoris violavit, impediendo scilicet restitutionem ei debitam.

Resp. 2° : Item si ex malitia aut ignorantia vel negligentia gravi obligavit pœnitentem ad restitutionem indebitam, tenetur ex justitia errorem retractare; et si pœnitens jam restituit, tenetur ipse damnum resarcire.

Resp. 3° : Si inculpabiliter aut ex levi negligentia pœnitentem indebite obligavit, vel ab obligatione solvit, tenetur ex justitia errorem corrigere, non tamen cum gravi incommodo. Ratio est, quia ex una parte quisque

tenetur ex justitia impedire, ne sua actione etiam inculpabili pariat alteri damnum quod facile præcavere potest; et aliunde ex culpa levi aut tantum materiali ordinarie non oritur obligatio cum gravi incommodo. — *S. Lig.*, *n.* 621.

645. — QUÆR. 2° *Ad quid teneatur Confessarius qui omisit monere pœnitentem de restitutione facienda?*

Resp. 1° : Tenetur monere pœnitentem intra confessionem de obligatione cum aliquo incommodo, si nulla aut levis tantum culpa intervenerit, saltem ratione Caritatis; majori autem cum incommodo, si in omissione graviter peccaverit. — *Ita communiter* cum *S. Lig.*, *n.* 621.

Resp. 2° : Probabilius non tenetur restituere, etiamsi monitionem omittendo graviter peccaverit; ratio, quia Confessarius non tenetur ex justitia impedire damnum ejus, cui debetur restitutio. — *Recole dicta in tractatu de Justitia et Jure*, ubi de cooperatoribus negativis, *n.* 691. — *S. Lig.*, *ibid.*

646. — QUÆR. 3° *An teneatur ad restitutionem qui, ex levi tantum culpa, pœnitentem ab obligatione restituendi solvit, si deinde negligat eum monere, cum facile possit?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia licet Confessarius sine culpa saltem gravi pœnitentem exemerit a restitutione, tamen, cum ejus consilium pergat influere in damnum creditoris, ipse, cognito errore, tenetur ex justitia causam damni auferre, si facile possit. — *S. Lig.*, *n.* 622, *et alii communiter.*

QUÆR. 4° *An Confessarius sine pœnitentis licentia possit extra confessionem cum eo loqui de defectu commisso in confessione?*

Resp. Neg., si pœnitens jam discesserit; ratio, quia monitio illa extra confessionem onerosa est pœnitenti. Aliunde post absolutionem completum est judicium; nec refert, quod monitio fiat ad reparandum ejusdem confessionis defectum. — *S. Lig.*, *n.* 622. — *Lacroix*, *n.* 1776, etc. — Attamen si error Confessarii inducat pœnitentem in periculum salutis, v. gr., si non absolvisset, etiam non petita licentia posset ex abrupto errorem suum aperire, dicendo, v. gr., se non absolvisse; qua ratione sane nec sigillum frangitur, nec rationabilis adesse potest pœnitentis offensio. — *S. Lig.*, *n.* 619.

§ II. *De sigillo confessionis.*

Sigillum confessionis est religiosa obligatio servandi secretum circa ea, quæ ex confessione sacramentali cognita sunt.

Agendum 1° de obligatione sigilli; — 2° de subjecto sigilli; — 3° de objecto sigilli; — 4° de variis modis illud violandi.

PUNCTUM I

De obligatione sigilli.

Principia.

647. — I. **Datur strictissima obligatio inviolabiliter servandi sigillum confessionis.** Constat 1° ex *jure naturali*, et quidem titulo tum justitiæ, tum religionis; 2° ex *jure divino positivo*, saltem implicito; nam ex insti-

tutione Christi confessio secreta esse debet; ergo eo ipso a Christo imposita est Confessariis obligatio sigilli servandi; 3° ex *jure ecclesiastico:* constat ex pluribus Juris canon. locis, præsertim ex *Conc. Lateran. IV, c.* XXI, *Omnis utriusque sexus*, ubi dicitur : *Caveat autem omnino* (Confessarius) *ne verbo aut signo, aut alio quovis modo aliquatenus prodat peccatorem, sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque ulla expressione personæ caute requirat.*

II. Obligatio sigilli confessionis semper in omni casu urget, ita ut nullo casu possibili liceat revelare quidquam in confessione auditum et acceptum. Ratio manifeste patet; quia si aliqua posset dari exceptio, homines semper timerent, ne tale peccatum foret illa causa frangendi licite sigillum; et proinde odiosum evaderet Sacramentum. Porro nulla causa boni assequendi, vel mali fugiendi, istud malum odii Sacramenti compensare potest. — *Vide S. Lig., n.* 634.

III. Obligatio sigilli oritur ex *omni* et *sola confessione sacramentali*, quæ nempe fiat cum animo se accusandi et absolutionem obtinendi. Dicitur 1° *ex omni...*, quia tunc adest tota ratio præcepti; et hoc valet, etiamsi non collata esset absolutio quacumque de causa, cum confessio fiat in ordine ad recipiendam aliquando absolutionem; 2° *ex sola...*, quia sola ratio tantæ ac tam gravis hujus sigilli obligationis est bonum Sacramenti, ne scilicet odiosum reddatur; at vero, præter sacramentalem, alia manifestatio quælibet nullam relationem cum Sacramento Pœnitentiæ habet. — *S. Lig., n.* 636, etc.

Resolves.

648. — 1° Confessio quæ *scienter* fit laico vel Sacerdoti jurisdictione carenti, non inducit obligationem sigilli, sed tantum secreti naturalis. Secus dicendum esset, si Sacerdos credatur approbatus; quia confessio ex parte pœnitentis vere est sacramentalis.

2° Si quis ad Confessarium accedat animo eum decipiendi, irridendi, in peccatum pertrahendi, aliquid ab eo extorquendi, non se accusat in ordine ad Sacramentum, et proinde nulla est obligatio sigilli sacramentalis.

3° Si quis conscientiam Confessario aperiat sine voluntate absolutionem suscipiendi, sed ut consilium obtineat, vel ut mandato Superioris aliquo modo satisfaciat, urget tantummodo obligatio secreti naturalis, quia hoc non fit in ordine ad absolutionem.

Quæsita.

649. — QUÆR. 1° *An detur parvitas materiæ in sigilli violatione?*

Resp. Neg., saltem in revelatione directa. Ratio est, quia materia, etiam levissima, includit totam rationem præcepti. — S. *Lig., n.* 635.

Dixi, *saltem in revelatione directa;* quia si periculum indirectæ revelationis sit valde remotum seu parum probabile, dari potest materiæ levitas. Revelatio enim, si aliqua forte tunc sequeretur, casu et per accidens subsequi censenda foret.

650. — QUÆR. 2° *An liceat uti opinione probabili in materia sigilli?*

Resp. Neg., quia non licet uti opinione probabili in præjudicium juris certi, quod alter possidet, etc. Confessarius igitur ad sigillum tenetur, etiam

in dubio, an aliquid dictum sit a pœnitente in ordine ad confessionem. — *S. Lig., n.* 633.

QUÆR. 3° *Quid Confessarius respondere debeat interroganti de auditis in confessione, aut de impertita absolutione?*

Resp.: Quoad 1um respondeat etiam cum juramento, si opus sit, se nihil scire, vel nihil audivisse; quia nullam habet scientiam communicabilem. — *Ita omnes.*

Quoad 2um respondeat: *Functus sum meo officio;* vel *Suntne interrogationes istæ faciendæ? — S. Lig., Hom. apost., n.* 148.

PUNCTUM II

De subjecto sigilli.

Principia.

651. — I. Tenetur primario ad sigillum Confessarius quilibet, sive verus, sive fictus et per errorem legitimus existimatus, et proinde etiam laicus qui se Sacerdotem fingeret, et confessionem exciperet. Ratio est, quia quoties quis confitetur in ordine ad Sacramentum, quisquis eum audit, contrahit eo ipso sigilli obligationem: secus enim odium Sacramenti inde sequeretur. — *Ita omnes.*

II. Tenentur secundario qui confessionis fiunt participes, seu ii omnes ad quos notitia confessionis quomodocumque pervenit, sive ex ipsa confessione, sive ex mediis ad illam ita actu ordinatis, ut moraliter unum sint cum ipsa. Dicitur 1° *ex ipsa confessione;* nam res accusata ad eorum notitiam pervenit eadem occasione seu causa, propter quam obligatio sigilli datur, et eadem urget ratio secreti servandi, scilicet, ne odium in Sacramentum creetur; 2° *ex mediis;* nam tunc odium mediorum necessario in finem ipsum redundat.

Hinc ad sigillum tenentur 1° interpretes adhibiti in confessione peragenda; 2° Superiores, a quibus extra Sacramentum petitur facultas absolvendi vel recipiendi absolutionem a casu reservato; 3° qui peccatum, dum quis confitetur, sive de industria, sive etiam inculpabiliter audiunt, et pariter si qui ab istis illud forte audirent; 4° qui scribunt confessionem rudium, vel ignorantium linguam Confessarii, ut ope hujus scripti confessio peragatur; 5° doctores a Confessario consulti de licentia pœnitentis; 6° ii omnes quibus Confessarius sacrilege vel imprudenter peccata in confessione audita manifestasset. — *S. Lig., n.* 647 *et* 648.

Quæsita.

652. — QUÆR. 1° *An pœnitens quoque obligetur sigillo respectu Confessarii?*

Resp. 1°: Non tenetur ad sigillum sacramentale, quia obligatio sigilli est tantum in favorem pœnitentis.

Resp. 2°: Tenetur autem ad secretum naturale circa ea, quæ revelare nequit sine injusto Confessarii damno, aut contra rationabilem ejus voluntatem, vel sine injuria et contemptu Sacramenti. — *S. Lig., n.* 647.

QUÆR. 2° *An Confessarius possit loqui cum pœnitente de ipsius confessione?*

Resp. 1° : Potest loqui in confessione de omnibus confessionibus præteritis.

Resp. 2° : Potest etiam loqui post absolutionem antequam pœnitens discesserit, vel si postea redierit. Ratio est, quia licet completum sit Sacramentum, tamen judicium adhuc moraliter perseverat.

Resp. 3° : Extra sacrum tribunal ne ullum quidem verbum sine pœnitentis licentia facere cum ipso potest circa ea, quæ ad ejus confessionem pertinent. Excipe, nisi pœnitens prior de iis ipse loquatur. — *S. Lig.*, *n.* 651.

653. — QUÆR. 3° *An teneatur ad sigillum, qui legit chartam in qua pœnitens confessionem scripsit?*

Resp. 1° *Neg. per se.* Ratio est, quia charta ex se sola non est actualis confessio, sed præparatio dumtaxat ad ipsam. — Notitia igitur ex ejus lectione accepta, cum sine ulla participatione ad actum sacramentalem habeatur, non infert *per se* obligationem *sigilli sacramentalis,* sed tantum *secreti naturalis,* quod sub gravi tamen per se urget, nisi de levissimis culpis agatur. — S. *Lig.*, *n.* 650.

Resp. 2° : *Per accidens* potest adesse obligatio sigilli, nempe si charta actu inserviret ad confessionem aut ad ea quæ sunt confessionis peragenda : v. gr., si directa esset ad Superiorem alicujus reservationis causa; item si a muto, qui ea uteretur, jam oblata vel tradita esset Sacerdoti; maxime vero si tu eam legas dum est in manu Confessarii, aut adhibetur in actu confessionis, imo etiam *probabiliter* juxta *Lugo*, *disp.* XXIII, *n.* 48, si eam legas post absolutionem in confessionali relictam, quia in his casibus ad confessionem pertinet. — *S. Lig.*, *ibid.*

654. — QUÆR. 4° *An teneatur ad sigillum confessionis doctor consultus ab ipso pœnitente?*

Resp. Neg. saltem *probabilius,* si consulatur circa confessionem alteri faciendam; sed tenetur tantum ad *secretum naturale.* Ratio est, quia obligatio sigilli oritur ex sola confessione sacramentali, in qua pœnitens manifestat peccata in ordine ad absolutionem. — *S. Lig. n.* 649. — *Suarez, disp.* XXXIII, *sect.* 4. — *Billuart, diss.* VIII, *art.* 3, contra *aliquos,* qui ideo affirmant, quod revelatio confessionem redderet odiosam. Sed, ut merito reponit *S. Lig.*, non ipsa confessio, sed consultatio odiosa evaderet.

Dixi supra : *si consulatur circa confessionem alteri faciendam;* quia si pœnitens eum consulat circa confessionem ipsimet faciendam, sigillo tenetur, cum hæc consultatio velut inchoata confessio habenda sit.

PUNCTUM III

De objecto sigilli.

Principia.

655. — I. Objectum sigilli sunt omnia peccata confessa, et omnia quæ ad individuam peccatorum explicationem pertinent. Ratio est, quia non tantum pro peccatis, sed etiam pro iis omnibus quæ juvant ad ea explicanda, urget ratio sigilli, et aliunde hæc cum peccatis quid unum constituunt.

II. Objectum sigilli est etiam quidquid in confessione manifestatum est, cujus revelatio cederet in gravamen pœnitentis et in odium Sacramenti; quia sigillum inductum est, ne ex metu revelationis fideles a Sacramento Pœnitentiæ retrahantur.

Resolves.

656. — Sub sigillo confessionis cadunt, 1° Omnes peccatorum circumstantiæ, etiam post absolutionem declaratæ : nam unum moraliter sunt cum peccatis jam accusatis : imo idem dicendum, etiamsi dubium esset, utrum circumstantiæ in ordine ad confessionem declaratæ fuerint, necne.

2° Peccata complicis, etsi absque necessitate cum peccato essent revelata, quia ex intrinseca confessionis occasione dicta sunt.

3° Pœnitentiæ impositæ, nisi forte sint valde leves, seu ex iis quæ pro levissimis culpis imponi solent. — *S. Lig. n.* 604 *et seq.*

4° Defectus manifestati per confessionem ad explicandam peccati rationem, v. gr., si pœnitens dicat se sacros Ordines cum irregularitate suscepisse, *eo quod sit illegitimus*, etc. — *S. Lig.*, *ibid.*

Quæsita.

657. — QUÆR. 1° *An virtutes et scrupuli pœnitentis sub sigillo cadant?*

Resp. ad 1um *Neg. per se,* nisi inde sequatur gravamen pœnitentis, vel aliorum.

Resp. ad 2um *Affirm.,* saltem generatim loquendo, quia scrupulositas aliquo modo est materia confessionis, et aliunde ex tali manifestatione gravamen pœnitentis plerumque sequeretur. Secus autem dicendum, si laus inde potius pœnitenti obveniret, v. gr., quia sic cognosceretur esse bonæ ac timoratæ conscientiæ. — *S. Ligor. n.* 644. — *Lacroix, n.* 1947. — *Lugo*, etc.

QUÆR. 2° *An cadant sub sigillo defectus naturales pœnitentis, v. gr., quod sit surdus, balbutiens, pauper, ignarus, claudus?...*

Resp. 1° *Affirm.,* si Confessarius noverit tales defectus ex declaratione pœnitentis, seu quatenus fuerunt manifestati ad declaranda peccata, et eorum revelatio aliqua ratione futura sit pœnitenti gravis, aut molesta; quia tunc et connexionem cum confessione habent, et eorum declaratio Sacramentum redderet odiosum. Id autem vix unquam dici poterit de manifestis defectibus, qui per se nullum dedecus nullumve ruborem inferunt, quales sunt, surdus, balbutiens, aut claudus esse.

Resp. 2° *Neg.* vero, si Confessarius illos defectus incidenter tantum noverit. — *S. Lig., n.* 642, *et alii communiter,* contra *nonnullos.*

658. — QUÆR. 3° *An cadant sub sigillo peccata commissa in ipsa confessione, v. gr., impatientiæ, contumeliæ in Confessarium?*

Resp. 1° *Neg. per se,* quia culpas illas pœnitens non confitetur, ut patet.

Resp. 2° *Affirm.,* tamen plerumque, quamvis per accidens tantum; quia licet peccata illa non sint per se materia sigilli, sæpe tamen per accidens revelationis periculum aliquo modo involvunt : judicium enim probabile præbent, quod Confessarius vel pœnitentem noluerit absolvere, vel propter culpam graviorem eum severius reprehenderit, etc.

Non caderet autem sub sigillo furtum a pœnitente in damnum ipsius Confessarii tempore confessionis commissum. Imo si constaret, furem ad confitendum venisse ut furandi occasionem haberet, peccata ab ipso accusata non forent materia confessionis; siquidem talis confessio non vera, sed simulata tantum esset.

659. — QUÆR. 4° *An violet sigillum, qui dicit se audivisse talem personam in confessione?*

Resp. Neg.; nam quod aliquis ad confitendum accedat, id agnoscitur externe seu extra confessionem. Aliunde hoc non est *per se* odiosum, sed potius laudem affert. Confessarius tamen ad secretum naturale teneretur, si quis clam ad confitendum accessisset. Cæterum aliquando per accidens suspicio gravis peccati sic ingeri posset. — *S. Lig. n.* 638.

QUÆR. 5° *An violet sigillum, qui dicit se talem pœnitentem absolvisse?*

Resp. Neg. per se, quia istud pœnitenti in tali casu onerosum esse nequit. Attamen posset in quibusdam adjunctis onerosum evadere aliis, de quibus idem dici non potest. — *Ita communiter.* Proinde parentes, magistri, heri, interrogantes de absolutione data filiis vel subditis, remittendi sunt ad ipsos pœnitentes. Similes quæstiones facere solent Moniales curæ infirmorum in nosocomiis addictæ, ut sciant an necessaria ad viaticum ministrandum parare debeant : hæ pariter ad infirmos sunt remittendæ, vel melius est petenda ab infirmo licentia Moniales vel alios monendi. Sufficiet autem infirmo dicere : *Monebo*, etc.

660. — QUÆR. 6° *An Confessarius tradens pœnitenti schedulam in testimonium confessionis, declarare possit eum fuisse absolutum?*

Resp. Neg. si eum non absolverit : mentiri enim non potest. — *S. Lig. n.* 639. — Excipit S. Auctor, si schedulæ essent typis editæ et in iis diceretur absolutionem fuisse datam; quia tales schedulæ omnibus traderentur. — Si autem absolutionem impertitus fuerit, potest *per se* id declarare; *per accidens* tamen fere nunquam poterit, quia fieret comparatio cum pœnitentibus qui non possent declarari *absoluti*, et proinde sequeretur indirecta confessionis revelatio.

QUÆR. 7° *Quomodo conficienda sit schedula confessionis?*

Resp. : Sic confici solet : Ego infra scriptus testor me audivisse confessionem N. die tali, etc.; huic schedulæ nomen suum subscribit Confessarius. Vel brevius: Audivi talem in confessione, die, etc. Potest etiam dici : *Audivi confessionem sacramentalem;* quia est sacramentalis omnis confessio, quæ fit in ordine ad absolutionem recipiendam, sive absolutio data fuerit, sive non.

661. — QUÆR. 8° *An violet sigillum Confessarius, qui pœnitenti indisposito schedulam confessionis denegat?*

Resp. 1° *Affirm.*, quoties denegat schedulam pœnitenti extra confessionem eam petenti. Ratio est, quia utitur notitia confessionis ad exterius agendum, et quidem cum magno pœnitentis gravamine.

Resp. 2° *Affirm.*, etiamsi pœnitens non absolutus petat schedulam intra confessionem, et agatur de iis circumstantiis in quibus solet dari, vel a Superioribus pœnitentis exigitur, ut sæpe fit tempore Paschali pro alumnis collegiorum, famulis, etc. Ratio est, quia ex denegatione schedulæ notum aliis fit, pœnitentem non esse rite confessum nec absolutum, ideoque erit

indirecta sigilli violatio. — *Ita communiter.* — *S. Lig., n.* 639. — *Elbel, n.* 492. — *Sporer, n.* 839, etc.

Resp. 3° *Neg.* autem, si pœnitens petat schedulam in confessione extra præfatas circumstantias, seu quando non solet omnibus dari, vel a Superioribus non exigitur. Ratio est, quia tunc Confessarius, nihil dicens, se habet mere negative, et non approbat illam confessionem testimonio positivo, ad quod non tenetur. Aliunde pœnitens non compellitur necessitate declarandi aliis, se non fuisse absolutum, unde si hoc dicat, ipse suam indispositionem patefacit; non vero Confessarius. — *Ita Lugo, disp.* XXIII, *n.* 87, *cum aliis.*

Interdum tamen potest Confessarius etiam pœnitenti indisposito dare schedulam confessionis ob varia incommoda, quæ ex ejus denegatione sequerentur; nec tunc cooperabitur sacrilegio pœnitentis, qui forte hoc confessionis testimonio utetur ad Sacramentum vivorum, v. gr., Eucharistiam vel Matrimonium in statu peccati recipiendum; ratio, quia id suæ malitiæ pœnitens tribuere debebit. — *Elbel, n.* 492.

Resp. 4° *Neg.* etiam quoties pœnitens simulatam confessionem fecit, v. gr., ad pœnam fugiendam, infamiam vitandam, aut schedulam arripiendam, ut si juvenis intuitu matrimonii sic confiteatur : *Feci quod solent facere juvenes meæ conditionis : nihil superest aliud dicendum : non peto absolutionem, sed testimonium peractæ confessionis.* Non enim frangitur sigillum, sive schedula denegetur intra, sive extra confessionem. Ratio est, quia sigillum oritur ex sola confessione sacramentali, quæ hic nullo modo habetur. Nec generatim potest Confessarius talibus schedulam concedere, quia sine ratione sufficienti eorum futuro sacrilegio cooperaretur. Præterea falsum assereret, nempe ipsos fuisse confessos, quod verum non est. — *Lugo, disp.* XXIII, *n.* 87. — *Elbel, n.* 494, etc.

662. — QUÆR. 9° *Quid agere debeat Confessarius detegens pœnitentem esse surdum?*

Resp. 1° : Si surditatem advertat in principio confessionis, imponere pœnitenti debet, ut tempore et loco opportuno redeat.

Resp. 2° : Si in decursu confessionis id deprehendat, *generatim* non potest alta voce pœnitenti imponere ut redeat, ne aliis ingerat suspicionem, illum de materia gravi confessum fuisse; sed audiat peccata, quo meliori modo potest, et, prætermissis interrogationibus, impertiatur pœnitenti absolutionem modo absoluto, si eum dispositum judicet, vel conditionatam, si de dispositione dubitet; et pœnitentiam levem ei imponat, ne alii eum graviter peccasse existiment. — *Ita S. Lig., n.* 642, cum *aliis communiter.*

663. — QUÆR. 10° *An possit Confessarius monere complicem* (*de licentia pœnitentis*), *vel alium ad complicem corrigendum?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia complex ex confessione alterius complicis nullum jus acquirit ad sigillum sacramentale; hoc enim sigillum institutum est in favorem pœnitentium tantum; et proinde jus secreti acquiritur illi soli, qui illud committit. — *S. Lig., n.* 641, *et alii communissime.*

Ordinarie tamen non expedit ut Confessarius talem licentiam petat; sed satius erit, pœnitentem inducere ad id extra confessionem sibi aperiendum; imo melius etiam erit, ut ipse pœnitens rem deferat alteri, qui malo remedium afferre queat. — *S. Lig., ibid.*

PUNCTUM IV

De variis modis sigillum violandi.

664. — Duplici modo violari potest sigillum : 1° *directe*, revelando expresse aliquid ad secreta Confessionis spectans; v. gr., si dicatur : Titius hoc fecit, etc.; 2° *indirecte*, aliquid dicendo aut faciendo, ex quo quis cognoscere aut suspicari possit peccatum vel defectum pœnitentis in sola confessione cognitum, aut ex quo pœnitenti vel aliis, v. gr., complicibus, possit oriri pudor, molestia, dedecus, damnum vel quodlibet gravamen.

I^a Regula. Violatur sigillum indirecte, quoties pœnitentes vel alii merito offendi possunt de dictis aut gestis a Confessario ex sola notitia in confessione habita; etiamsi credantur aliunde hæc indifferenter habituri. Non autem violari censetur, si nihil fiat aut dicatur ex quo merito offendi possint. Ratio utriusque satis constat ex supra dictis. — *Ita communiter.*

II^a Regula. In dubio, an in tali modo loquendi vel agendi adsit periculum *revelationis* vel *offensionis*, pro *tutiori parte* seu sigillo favente standum est. — *Ita communiter; et constat ex dictis supra, n.* 650.

III^a Regula. Nulla est sigilli violatio si quis narret peccatum in confessione auditum, ita ut nullo indicio revelari possint peccatores. Attamen seclusa utilitate instructionis vel consilii petendi, a similibus narrationibus generatim abstinendum est; ratio, quia audientes laici, præsertim simplices, facile scandalizantur, suspicantes violari sigillum. Et quandoque in frequentibus et promiscuis istis colloquiis periculum est, ne in suspicionem pœnitentis quis inducatur, imo et sequatur revelatio.

Resolves.

665. — Secretum confessionis indirecte violat :

1° Qui unum præ aliis, quos audivit, laudans, dicit eum sola venialia commisisse; quia alii inde facile in suscipionem culpæ mortalis adducuntur.

2° Qui de peccato pœnitentis per solam confessionem cognito loquitur cum aliis qui hoc aliunde norunt, etiamsi audientes non advertant illud ex confessione acceptum esse.

3° Qui dicit, se non absolvisse talem, eum remisisse ad tale tempus, vel nondum absolvisse, vel nondum expletam esse confessionem; ratio postremi est quia longa confessio denotat ordinarie multa peccata, aut indispositionem pœnitentis, nisi cognosceretur esse confessionem generalem, aut a longo tempore resumptam, ita ut pœnitens hoc non ægre ferat. Item qui de Titio, cognito ut fure, dicit eum sua furta cum contritione magna sibi confessum esse.

4° Qui alta voce, aut alio modo a circumstantibus intelligibili, arguit pœnitentem; hoc enim et grave est pœnitenti, et aliis suspicionem ingerit, illum gravia peccata confessum esse; *a fortiori* autem, si nimis vocem extollendo repeteret peccata pœnitentis, aut de eorum circumstantiis interrogaret.

5° Qui loquitur cum alio Confessario de peccatis alicujus pœnitentis, etiamsi is utrique eadem peccata confessus fuerit.

6° Qui, auditis paucorum confessionibus, dicit se tale peccatum audivisse, licet celet personam; singuli enim ex illa revelatione aliquid suspicionis contra se patiuntur. Item qui peccata ex confessione cognita ita narrat ut audientes possint ratione aliqua conjicere vel suspicari, quinam ea commiserint.

7° Qui, narrans alicujus personæ peccata quæ extra confessionem cognovit, addit aliquam circumstantiam cognitam ex sola confessione, vel qui utitur notitia confessionis ad rem magis determinandam aut confirmandam.

666. — 8° Qui diceret, se in tali Monasterio audivisse peccatum grave, etiamsi non nominaret personam; quia singuli Religiosi illius Conventus detrimentum patiuntur. *A fortiori* violaret sigillum qui diceret, in conventu illo talia peccata committi. — Secus autem si diceret, se audivisse peccatum grave alicujus Religiosi *in genere*, quin nominaret ipsius Ordinem, quia neque est revelatio sigilli, neque redundat in gravamen pœnitentis, nec alicujus Ordinis, cum inter varios Ordines non desint aliqui minus boni Religiosi. Sed a scandalo laicorum sedulo cavendum est.

9° Qui pœnitentem post confessionem oculo torvo aspicit, non eum alloquitur, sicut prius facere solebat, et ostendit verbis durioribus, gestibus, aut tota agendi ratione, se recordari de ejus peccatis, de iis actu cogitare, et eum minoris, quam antea facere.

Quæsita.

667. — QUÆR. 1° *An possit Confessarius Communionem negare pœnitenti, cui prius absolutionem denegavit, si hic ad sacram mensam accedat?*

Resp. Neg. etiamsi occulte petat, quia Confessarius notitia confessionis ad agendum externe contra pœnitentem uti nequit. — *S. Ligorius, n.* 658, *et alii contra aliquos.*

QUÆR. 2° *An frangat sigillum, qui dicit tale vitium regnare in civitate vel pago, aut ibi gravia crimina committi?*

Resp. Disting. Affirm., si locus sit satis angustus, v. gr., si non constet tribus hominum millibus circiter. *Secus*, si oppidum sit amplum, et crimina publica sæpius ibi patrentur. — *S. Lig.*, *n.* 654, *et alii communissime.*

668. — QUÆR. 3° *An prædicatores uti possint notitia confessionis ad loquendum de iis, de quibus non cogitassent, nisi confessiones audivissent?*

Resp. Affirm. secluso revelationis periculo, et pœnitentium gravamine. — *Ita communiter* cum *S. Lig.*; *n.* 654. — *Elbel*, *n.* 525. Ratio est, 1° quia nemini gravamen esse potest quod aliquando Sacerdotes se dirigant in concionibus ex notitia confessionis, modo *hic et nunc* gravamen illud non adsit : possunt igitur *generatim* invehi in vitia quæ occulte grassantur; 2° quia pro Confessario hoc esset onus nimis grave; semper enim timeret, ne concionando confessionis notitia uteretur. Caveat tamen Confessarius, ne loquatur publice de peccatis omnino particularibus unius vel alterius pœnitentis, præsertim si sermonem habeat coram aliqua parva communitate, v. gr., in Monasterio Monialium, etc.; quia tunc facile gravamen induci posset. — *Elbel, ibid.* — *Vide S. Lig., Hom. ap., tr.* XVI, *n.* 158.

669. — QUÆR. 4° *An Sacerdos, qui ex confessione novit sibi parari insidias, possit fugere, aut alio modo damnum præcavere?*

Resp. 1° *Affirm.*, si ex tali cautione minime manifestetur aliis peccatum accusatum, nec ullum gravamen pœnitenti afferatur. — *Ita S. Lig., n.* 659. — *Lugo, disp.* XXIII, *n.* 108, etc.

Resp. 2° *Neg.*, si fugere nequeat, quin aliquo modo manifestet peccatum aliquod accusatum fuisse a pœnitente. Ratio est, quia fuga illa esset indirecta revelatio peccati confessi; et licet Confessarius fugam simularet ex aliquo prætextu, semper tamen rationabilem suspicionem peccati declarati præberet. — *S. Lig.; ibid., et alii.* Monet tamen *Lugo, d.* XXIII, *n.* 110, experientiam ostendere, nunquam revelationem etiam indirectam necessariam esse ad ea pericula effugienda, cum vel ex licentia pœnitentis vel aliis modis obviari iis possit absque sigilli fractione.

670. — QUÆR. 5° *An Superiores uti possint notitia confessionis ad gubernationem externam, si nullo modo appareat quod ex illa notitia se dirigant?*

Resp. Neg. OMNINO cum *S. Lig., n.* 656, *et aliis communiter* contra aliquos veteres theologos, qui sententiam affirmativam defendebant. — Ratio est, quia evidenter hoc cederet in gravamen pœnitentium; et qui nossent talem doctrinam passim doceri, a confessione retrahi possent.

Constat etiam ex variis Decretis SS. Pontificum, præsertim Clem. VIII Decreto 26 Maii anni 1594, pro Regularibus, in quo dicitur : *Tam Superiores pro tempore exsistentes, quam Confessarii qui postea ad superioritatis gradum fuerint promoti, caveant* DILIGENTISSIME *ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur.* Apud *S. Lig., n.* 656. Quamvis autem hoc Decretum latum fuerit pro Regularibus, ad omnes Superiores extendi debet, cum eadem ratio, quæ urget pro Regularibus, etiam pro sæcularibus valeat.

Constat etiam ex Decreto *S. Congr. Inquisitionis* edito auctoritate Innocentii XI, anni 1682, quo proscripta fuit sequens propositio : *Scientia ex confessione acquisita uti licet, modo fiat sine directa aut indirecta revelatione, et gravamine pœnitentis, nisi aliud multo gravius ex non usu sequatur, in cujus comparatione prius merito contemnatur.* Addit Pontifex, Confessarios nullo modo posse uti tali doctrina, etiam seclusa quacumque revelatione.

671. — QUÆR. 6° *An saltem quandoque, vel quandonam Confessarius uti possit notitia confessionis?*

Resp.: Juxta omnes theologos id potest in sequentibus casibus : 1° ad orandum pro pœnitente, vel benignius erga ipsum agendum; 2° ad consulendos libros, vel sapientes, prudenter tamen, secluso revelationis periculo; 3° ad se dirigendum per experientiam ex confessionibus acquisitam, v. gr., ad rigorem temperandum, et ad se dirigendum ex confessione unius ad alios prudenter interrogandos, vel instruendos, nullam dando prioris confessionis suspicionem; 4° ad reformandos proprios mores, ad corrigendos proprios defectus, aut ad melius fungendum suo officio, v. gr., ad socordiam exuendam, vigilantius in subditos invigilandum, seclusa revelationis suspicione, etc., quia quisque tenetur defectus suos corrigere statim ac ad eos advertit; nec potest ullus pœnitens rationabiliter

offendi, quod Confessarius ob audita in confessione vitam in melius mutet. — *S. Lig. n.* 637.

Conclusio. In re tam gravi, et adeo periculosa, summopere cautus esse debet Confessarius, ne verbulum ullum proferat, aut quidpiam agat aut innuat unde sequi possit odium etiam minimum Sacramenti, gravamen pœnitentis, aliorum quorumlibet offensio vel scandalum. Sit igitur ***prudens*** et ***discretus*** non in sermonibus solum, sed in tota sua agendi ratione. Oret frequenter cum *Psalmista* (Ps. CXL, 3): *Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium circumstantiæ labiis meis;* vel cum *Sapiente* (Sap. IX, 4): *Da mihi sedium tuarum assistricem Sapientiam.*

FINIS TRACTATUS DE PŒNITENTIA

TRACTATUS

DE EXTREMA UNCTIONE

CAPUT I

DE NATURA ET EFFECTIBUS EXTREMÆ UNCTIONIS

672. — I. Extrema Unctio definitur Sacramentum novæ legis a Christo institutum ad conferendam salutem animæ, vel etiam corporis, ægroto vita periclitanti, per unctionem Olei benedicti et orationem Sacerdotis.

Extrema Unctio est verum novæ legis Sacramentum. Constat, 1° quia est signum sensibile, conferens gratiam et a Domino Jesu Christo institutum. Ratio enim signi satis patet per unctionem et orationem Sacerdotis. Quod conferat gratiam, constat ex ejus effectibus. Institutio autem divina demonstratur apostolica traditione. Promulgatum fuit præsertim a *S. Jacobo* in Epistola catholica, v. 14 et 15, ubi dicitur: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, ungentes eum oleo?... et oratio Fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus; et si in peccatis sit, remittentur ei.*

Constat 2° ex definitione *Conc. Trid., sess.* XIV, *de Extrema Unctione*, ubi sic dicitur : *Si quis dixerit Extremam Unctionem non esse vere et proprie Sacramentum a Christo Domino nostro institutum, et a beato Jacobo Apostolo promulgatum, sed ritum tantum acceptum a Patribus, aut figmentum humanum, anathema sit.*

673. — II. Effectus Sacramenti Extremæ Unctionis sunt : 1° gratia sanctificans cum gratiis actualibus Sacramenti propriis, quæ mirifice juvant ad recreandum infirmum, eumque confirmandum contra diaboli tentationes.

2° Remissio omnium peccatorum nondum remissorum, etiam mortalium. Constat ex textu *S. Jacobi* supra citato : *Et si in peccatis sit, remittentur ei.* Hinc Sacramentum Extremæ Unctionis est quidem primario Sacramentum *vivorum*, sed secundario est Sacramentum *mortuorum*, nempe in hypothesi status peccati. Remittit certo venialia *primario* et *per se; probabilius* autem eodem modo etiam mortalia remittit.— *S. Lig. n.* 731.

3° Abstersio reliquiarum peccati, quæ sunt non solum pœnæ peccatis debitæ, sed etiam animi anxietates, infirmitates, languor ad bonum, torpor, timor, et alia similia, quæ ex peccatis contrahuntur. Hi autem effectus majores sunt, quo infirmus melius est animo comparatus.

4° Restitutio sanitatis corporis interdum, si animæ saluti expediat. Constat ex textu *S. Jacobi* citato, et ex *Conc. Trid., sess.* XIV, *de Extrema Unctione, c.* II. Hinc apparet, quam turpiter errent, qui hoc Sacramentum non recipiunt, nisi cum morbus ita invaluit, ut jam sine miraculo sanari nequeant. — *S. Lig. n.* 731.

CAPUT II

DE MATERIA ET FORMA EXTREMÆ UNCTIONIS

ARTICULUS I

DE MATERIA HUJUS SACRAMENTI

Principia.

674. — I. Materia remota est Oleum ab Episcopo benedictum. Constat ex *Conc. Trid. sess.* XIV, *de Extrema Unctione, c.* I, ubi sic dicitur : *Intellexit Ecclesia materiam* (hujus Sacramenti) *esse Oleum ab Episcopo benedictum; nam unctio aptissime Spiritus sancti gratiam, qua invisibiliter anima ægrotantis inungitur, repræsentat...*

II. Oleum Extremæ Unctionis, seu infirmorum, ab Episcopo diœcesano, vel (sede vacante) ab alio Episcopo vicino, in Cœna Domini benedicendum est, sicut Chrisma, et singulis annis renovandum, non tamen ad validitatem Sacramenti. Ita ex præcepto Clem. VII, apud *S. Lig., n.* 708; *et Salmant., c.* II, *n.* 18. Constat etiam ex praxi perpetua Ecclesiæ, et ex Rituali Romano *de Extrema Unctione*, ubi dicitur : *Oleum sanctum singulis annis in Cœna Domini, veteri combusto, renovandum est.*

675. — III. Materia proxima est unctio quarumdam partium corporis, quæ sunt saltem quinque sensus. Facienda enim est unctio 1° in oculis, seu in palpebris; 2° in auribus; 3° in naribus; 4° in ore seu in labio inferiore; 5° in manibus, *supra* pro Sacerdotibus, *intra* pro laicis; 6° in pedibus, seu supra pedes; 7° in renibus; sed hæc omittitur pro feminis, et etiam in viris, si facile fieri nequeat, nempe si infirmus moveri non possit. Imo hodie, ait *Scavini*, in omni casu et quoad omnes omittitur.

Quæsita.

676. — QUÆR. 1° *An præceptum renovandi Oleum obliget sub gravi?*

Resp. Affirm., ut videtur, quia materia sat gravis apparet. Attamen si novum Oleum haberi non possit, antiquo uti licitum est. — *S. Lig. n.* 708.

Si forte autem intra annum Oleum benedictum sit defecturum, neque aliud haberi queat, Oleo benedicto superstiti aliud oleum non benedictum, in minori tamen quantitate, potest infundi. — *Rit. Rom.* Idque sæpius fieri potest, si ita requirat necessitas propter copiam infirmorum, quamvis paulatim longe etiam major quantitas addatur, quam ab Episcopo consecrata fuit initio, modo tamen ea in unaquaque commixtione minor sit altera parte, cui infunditur. — *S. Lig., ibid.*

QUÆR. 2° *An oleum necessario debeat esse olivarum?*

Resp. Affirm. Ratio est, 1° quia *proprie* nomine olei ex usu communi intelligitur oleum olivarum. 2° Constat aliunde ex Decreto Eugenii IV pro Armenis, in quo de Extrema Unctione legitur : *Cujus materia est oleum olivarum.* 3° Patet etiam ex tota traditione et unanimi Doctorum consensu. — *Vide S. Lig., n.* 708.

677. — QUÆR. 3° *An hoc oleum debeat necessario esse benedictum ab Episcopo?*

Resp. Affirm. Constat ex variis Declarationibus Pauli V et nuperrime Gregorii XVI, die 4 Sept. 1842. — Ex delegatione tamen Papæ benedici potest a simplici Sacerdote. — *Bened. XIV, de Syn. l.* VIII, *c.* I, *n.* 4.

QUÆR. 4° *An oleum debeat esse benedictum in ordine ad Extremam Unctionem?*

Resp. : Controvertitur. Duplex est sententia probabilis, ait *S. Lig.*, *n.* 709. Alii negant, quia Ecclesia nihil aliud requirit, nisi ut oleum sit ab Episcopo benedictum. Hinc (aiunt) Oleum infirmorum et Chrisma valide adhibere possunt ad unctiones faciendas. Alii vero affirmant, quia sicut Chrisma benedictione propria pro Confirmatione deputatur, ita etiam Oleum infirmorum pro Sacramento Extremæ Unctionis. In praxi tutius omnino sequendum est, excepto necessitatis casu, in quo administrandum est hoc Sacramentum sub conditione cum alio Oleo benedicto, et postea si Oleum infirmorum haberi potest, iterandum est. — *S. Lig., ibid.*

Dixi alio Oleo benedicto : nam triplex distinguitur Oleum sanctum, quod in eadem cæremonia feria V in Cœna Domini ab Episcopo benedicitur, scilicet Oleum infirmorum, Oleum catechumenorum, et sanctum Chrisma, seu oleum cum balsamo immixtum. 1° Oleum infirmorum non inservit nisi ad inungendos infirmos in periculo mortis et ad consecrationem campanarum pro Unctione externa; nam pro interna Chrisma adhibetur. 2° Oleum catechumenorum deputatur ad catechumenos ante Baptismum in pectore et inter scapulas inungendos, ad manus neo-sacerdotum consecrandas, necnon ad nonnullas alias consecrationes, v. gr., ad consecrationem regum, etc. 3° Chrisma vero adhibetur in Sacramento Confirmationis, in cæremoniis Baptismi, jam collato Sacramento, et ad varias consecrationes, v. gr., calicis, patenæ, altaris, campanæ (interius), etc. — *Vide Pontificale Romanum*, præsertim ubi de cæremoniis Feriæ V *in Cœna Domini.*

678. — QUÆR. 5° *An unctio quinque sensuum sit de necessitate Sacramenti?*

Resp. : Probabilius affirmandum videtur cum sententia communiori theologorum, cui consonat praxis Ecclesiæ; hæc autem, secluso casu necessitatis, semper servanda est. Sententia tamen negativa speculative probabilis dicitur a *S. Lig., n.* 710. — In casu necessitatis adhiberi potest sub conditione unica unctio in aliquo sensu; quinimo, inquit *Bened. XIV, de Syn. l.* VIII, *c.* III, *n.* 5, tunc consultius est, ut caput, e quo omnium sensuum nervi descendunt, sub forma universali (de qua *infra n.* 683), inungatur.

679. — QUÆR. 6° *An requiratur de necessitate Sacramenti gemina unctio in geminis partibus, v. gr., in utroque oculo, utraque aure, etc.?*

Resp. Neg., quia sensus totus in parte unica habetur. Extra casum tamen necessitatis gemina unctio servanda est vi præcepti. — *S. Lig., ibid.*

QUÆR. 7° *Quomodo unctiones fieri debeant?*

Resp. : Unctiones fieri debent pollice dextro Sacerdotis, qui formam simul proferre debet, et per modum crucis infirmum ungit. Sic ex *Rit.*

Rom. Sed hæc ad liceitatem, non vero ad validitatem pertinent. In membris autem geminis incipitur a dextro, v. gr., ab oculo dextro, etc. — ***Rit. Rom.***

680. — QUÆR. 8° ***An de necessitate Sacramenti servandus sit ordo inter variorum sensuum unctiones?***

Resp. Neg. Ratio est, quia hujusmodi inversio minime impedit Sacramenti significationem. Attamen communiter dicunt talem inversionem esse graviter illicitam, quia est contra usum Ecclesiæ in re notabili. — *S. Lig., n.* 710, *in fine,* etc.

QUÆR. 9° ***An possit conferri Extrema Unctio mutis, surdis et cæcis a nativitate?***

Resp. Affirm.; possunt enim inungi prope organa quibus carent : nam etsi exterius per illa non peccaverint, per interiores tamen animæ potentias, quibus ea respondent, peccare potuerunt.

681. — QUÆR. 10° *Quomodo ungendus sit infirmus manu vel pede truncatus*, etc.?

Resp.: Unctio facienda est in parte viciniori membro mutilato; sic enim loquitur Rituale Rom.: *Si quis sit aliquo membro mutilatus, pars loco illi proxima inungatur, eadem verborum forma.*

QUÆR. 11° *An una sola gutta olei sufficiat ad unctiones faciendas?*

Resp. Affirm. probabilius Ratio est, quia qui ungit una gutta olei, vere ungit; oleum enim plus, quam alii liquores, diffunditur. — *Ita* S. *Lig. probabilius, Lacroix, n.* 2094, *et alii communius.* — Negant autem nonnulli; quia ungere est oleum per varias partes diffundere, quod non fit per unicam olei stillam. Sed respondetur diffundi oleum per varias partes, cum quinque sensus unguntur, etiamsi eadem stilla adhibeatur. In praxi tutius est, et certe sufficit pro valore Sacramenti intingere in oleo extremam partem digiti ad singulas unctiones, speciales, quæ sub repetita forma fiunt.

QUÆR. 12° *Utrum tempore pestis, aut alicujus morbi contagiosi liceat unctiones sacras peragere, mediante penicillo?*

Resp. Affirm., saltem *probabilius* ex Benedicto XIV, qui multos auctores affert pro hac sententia. (*De Synodo, l.* XIII, *c.* XIX.)

ARTICULUS II

DE FORMA EXTREMÆ UNCTIONIS

682. — Forma Extremæ Unctionis hæc est : ***Per istam sanctam unctionem et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid per visum*** (inuncto oculo, et sic de aliis) ***deliquisti.*** Constat ex ***Conc. Trid., sess.*** XIV, ***c. de Extrema Unctione,*** et ex ***Rit. Rom.*** Forma integre repetenda est ad singulas partes ungendas, exprimendo membrum, quod tunc inungitur, nempe ***per visum*** ungendo oculos, ***per auditum*** in unctione aurium, etc.

Quæsita.

683.—QUÆR. 1° ***An ad validitatem Sacramenti requiratur expressio cujuslibet sensus, scilicet,*** PER VISUM, PER AUDITUM, etc.?

Resp. : *Controvertitur*. Alii *negant*, quia non reperitur in forma Græcorum, quæ tamen ab Ecclesia admittitur ut valida. Alii *affirmant*, quia per unam unctionem et formam illi respondentem non remittuntur quorumcumque peccatorum reliquiæ, sed eorum tantum, quæ per illum sensum commissa sunt Cum igitur res dubia sit, sub gravi expressio sensus adhibenda est. — *Billuart*.

QUÆR. 2° *Quænam verba sint formæ essentialia?*

Resp. : Sunt sequentia : *Per istam unctionem indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti*, cum verbo sensum exprimente, id est *per visum*, etc.

QUÆR. 3° *An ad validitatem sufficiat unica forma ad omnes sensus, si singuli distincti exprimantur et ungantur?*

Resp. : *Controvertitur*. Alii *affirmant*, quia hæc forma est virtualiter multiplex, et æquivalet pluribus particularibus, sicque specialiter effectum cujuslibet formæ specialis significat. Alii vero *negant*, quia cum materiæ partiales, scilicet unctiones, sint distinctæ, singulis etiam formæ speciales respondere debent.

Urgente tamen necessitate, suadenda est hæc forma generalis : *Per istam sanctam unctionem et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti per sensus, visum, auditum, gustum, odoratum et tactum*. Ungendi autem sunt sensus dum exprimuntur. Sed si tempus supersit, sub conditione repetendæ sunt unctiones cum forma singulis propria, et addendæ sunt aliæ orationes omissæ ut in *Rituali* præscribuntur. — S. *Lig.*, *n.* 710.

CAPUT III

DE MINISTRO EXTREMÆ UNCTIONIS

684. — I. Solus Sacerdos est minister hujus Sacramenti. Constat 1° ex verbis S. *Jacobi* jam citatis : *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ*, etc.; 2° ex definitione Ecclesiæ. Sic enim *Trident.*, *sess.* XIV, *de Extrema Unctione*, *can.* IV : *Si quis dixerit Presbyteros Ecclesiæ, quos B. Jacobus adducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non esse Sacerdotes ab Episcopo ordinatos, sed ætate seniores in quavis communitate, ob idque proprium Extremæ Unctionis ministrum non esse solum Sacerdotem, anathema sit.*

II. Omnis Sacerdos potest illud Sacramentum valide ministrare, quia potestas valide illud conferendi competit Sacerdoti ratione ipsius Ordinis. Non tamen illud ministrare licite potest, nisi solus Pastor animarum; quia ad Pastorem pertinet oves suas pascere. Religiosi autem qui hoc Sacramentum sine licentia Parochi ministrant, excommunicationem Papæ reservatam ipso facto incurrunt. — *Sic ex Clement.*, *de Privilegiis*. — S. *Ligor.*, *n.* 722. — Sic etiam ex Bulla *Apostolicæ Sedis*, *Excom.* XIV, *Rom. Pont. simpl. reserv.*

Quæsita.

685. — QUÆR. 1° *An quivis Sacerdos possit hoc Sacramentum ministrare ex consensu Parochi probabiliter præsumpto?*

Resp. Affirm. probabilius, quia non videtur cum tanto rigore procedendum esse, ubi agitur de delegatione ad meram liceitatem, nec ullatenus sermo est de valore ipsius Sacramenti. Attamen non facile præsumenda est talis delegatio. — *S. Lig., n.* 722. — *Salmant. et alii* contra *alios*.

Verumtamen, si Sacerdos, cui administratio hujus Sacramenti competit, abest, vel excommunicatione aut suspensione ligatur, quilibet Sacerdos in casu necessitatis hoc Sacramentum administrare potest, imo ex Caritate debet. — *Scavini.*

QUÆR. 2° *An sit mortale omittere orationes in Rituali præscriptas, vel ministrare sine vestibus sacris?*

Resp. ad 1um *Affirm.*, quia materia valde gravis est. Excipe necessitatis casum. — *S. Lig., n.* 727, *et alii communiter.*

Resp. ad 2um *Affirm.* pariter extra necessitatem; in necessitate vero probabilius *neg.* — *Ita communius* cum S. *Lig., n.* 726, contra *nonnullos.*

686. — QUÆR. 3° *An vel qualis sit obligatio Extremam Unctionem ministrandi?*

Resp.: Pastor, nisi gravi aliqua causa excusetur, tenetur ratione officii sub mortali eam subditis periculose ægrotantibus eamdemque petentibus ministrare. — *S. Ligor., n.* 729, etc. — *Recole dicta de Sacram. in genere, n.* 213.

QUÆR. 4° *An vel quale peccatum sit ministrare Extremam Unctionem sine lumine?*

Resp.: Non excusandum est hoc a veniali, nisi necessitas urgeat, tum propter Ecclesiæ consuetudinem, tum ob reverentiam Sacramento debitam. — Attamen veniale non excedit, quia non videtur injuria gravis Sacramento irrogari. Imo Rituale Rom. ideo tantum videtur ceream candelam requirere, ut *accensa Sacerdoti ungenti lumen præbeat.* — *S. Lig., n.* 728, etc.

687. — QUÆR. 5° *Quando suscipit ægrotus et Viaticum et Extremam Unctionem, quodnam Sacramentum debeat prius administrari?*

Resp.: Extrema Unctio debet post Eucharistiam administrari. Sic expresse statuit Rubrica *Ritualis Romani.* — In illo casu bis recitari debet *Confiteor.* — *Sic S. Congreg. Indulg.*, 5 Februar. 1841.

QUÆR. 6° *Quale sit peccatum omittere signum crucis in unctionibus?*

Resp.: Est veniale tantum juxta communem sententiam, quia ibi materia gravis non apprehenditur; in necessitate vero nullum est peccatum. — *S. Lig., n.* 728.

688. — QUÆR. 7° *An vel quale peccatum sit conferre hoc Sacramentum sine ministro inserviente, et an in necessitate mulier adhiberi possit?*

Resp. ad 1um : Non est mortale nullum adhibere ministrum, et in necessitate nullum est peccatum. — *Ita communissime theologi.* — Imo juxta *plures* probabiliter nullum est peccatum etiam extra necessitatis casum. Sed oppositum probabilius dicit *S. Lig., n.* 824.

Resp. ad 2um : Mulier ad officium ministrantis nunquam est adhibenda; et si Clericus aut laicus inveniri facile nequit, Sacerdos solus omnes cæremonias peragat, et ipse orationibus respondeat. — *Ita S. Lig., ibid., et alii communissime.*

QUÆR. 8° *An expectari possit mortis articulus ad conferendum hoc Sacramentum?*

Resp. Neg. Imo *communiter* docent theologi, graviter peccare Parochos, qui illud differunt usquedum infirmus destituatur usu sensuum et rationis, quia sic caret infirmus uberiori fructu quem percepisset, si compos rationis Sacramentum recepisset; insuper quia privatur spiritualibus viribus ad resistendum dæmoni, et ad perferenda morbi incommoda; et etiam quia infirmus, si esset in mortali, et Sacramentum suscepisset adhuc rationis compos, auxilio attritionis gratiam fuisset adeptus, qua alioquin privatur; demum quia virtute hujus Sacramenti consequi potuisset sanitatem corporis, si tempore congruo ipsi collatum fuisset. Hinc Catechismus Romanus : *Gravissime peccant, qui illud tempus ægroti ungendi observare solent, cum, jam omni salutis spe amissa, vita et sensibus carere incipit. De Extr. Unct., n.* 18.

Parochus in primis meminisse debet non postremas esse muneris sui partes ægrotantium curam habere. Ita *Rituale Rom.*, tit. *de Visitat. et cura infirmorum.* Quocirca recte dicit *Catalanus : Teneri ex justitia Parochum infirmis parochiæ assistere, potissimum in commendatione animæ, certa est sententia unanimi theologorum consensu comprobata.* Consonant autem plures Declarationes *S. Congr. Conc.* relatæ apud *Analecta Juris pontif.* (Julio 1861.)

CAPUT IV

DE SUBJECTO EXTREMÆ UNCTIONIS

689. — Subjectum hujus Sacramenti sunt omnes, et soli peccatores et infirmi vita periclitantes. Constat 1° ex verbis *D. Jacobi : Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ*, etc. : verbum autem *infirmatur* græce significat morbum *periculosum;* 2° ex definitione Ecclesiæ. Sic enim in *Decreto unionis : Hoc Sacramentum nisi infirmo de cujus morte timetur, dari non debet.* Consonat *Trid., sess.* XIV, *c.* III.

Hinc hujus Sacramenti capaces non sunt pueri ante usum rationis, nec perpetuo amentes, quia nulla peccata actualia commiserunt.

Quæsita.

690. — QUÆR. 1° *An Extrema Unctio conferri debeat infirmis delirantibus?*

Resp. Affirm., si antea Sacramentum petiverint, aut petituri fuissent, si de hoc cogitassent, aut signum doloris de peccatis ostenderint. Imo et infirmis destitutis sensibus, ut constat ex *Rit. Rom.* — *Recole dicta de Sacram. in genere, n.* 230.

QUÆR. 2° *An hoc Sacramentum licite conferri possit ægroto in periculo mortis dubio, seu probabili?*

Resp. Affirm. cum sententia communi et vera, quia, ad ministrandum hoc Sacramentum *valide et licite*, sufficit ut infirmus laboret morbo ita gravi, ut prudenter existimetur versari in periculo mortis. Confirmatur ex *Rit. Romano*, ubi sic statuitur : *Debet hoc Sacramentum præberi infirmis qui tam graviter laborant, ut periculum mortis imminere videatur.* — *S. Lig., n.* 714, etc.

QUÆR. 3° *An Extrema Unctio possit conferri pueris?*

Resp. Affirm., dummodo *sint rationis compotes, ac judicentur doli et culpæ capaces.* Ita Bened. XIV (*de Synodo l.* VIII, *c.* VI), qui acriter improbat nonnullas synodales Constitutiones, quibus ætas certa determinata fuit, ante quam pueri non possint inungi.

691. — QUÆR. 4° *An vel quando hoc Sacramentum iterari possit?*

Resp. 1° : Certo iterari potest, quoties infirmus in periculoso morbo inunctus convaluit, et rursus in morbum periculosum incidit. Constat ex *Conc. Trid., sess.* XIV, *de Extrema Unctione, c.* III, ubi dicitur : *Quod si infirmi post susceptam hanc unctionem convaluerint, iterum hujus Sacramenti subsidio juvari poterunt, cum in aliud simile vitæ discrimen inciderint.*

Resp. 2° : Potest etiam iterari in eadem infirmitate, si diuturna fuerit, et infirmus notabiliter convaluerit, ita ut a periculo mortis eripi visus fuerit, et iterum in idem inciderit. Ratio est, quia tunc est vere novum mortis periculum. Constat ex *Rituali Romano*, ubi dicitur : *In eadem infirmitate hoc Sacramentum iterari non debet, nisi diuturna sit, ut cum infirmus convaluerit, iterum in periculum mortis inciderit.*

QUÆR. 5° *An iterari possit in eodem morbo diuturno, si dubitetur, an revera status morbi mutatus fuerit?*

Resp. Affirm. probabilius, si dubium sit vere positivum, scilicet quando est vere probabile, infirmum exiisse e periculo mortis; hæc enim iteratio in istis casibus est veteri Ecclesiæ consuetudini magis conformis. — *S. Lig. n.* 715.

692. — QUÆR. 6° *An sit obligatio gravis recipiendi hoc Sacramentum?*

Resp. : Duplex est sententia probabilis.

Iª Sententia affirmat. 1° Patet (aiunt) ex verbis ipsius Apostoli Jacobi : *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ*, etc. Vox autem *inducat* præceptum continet. Ergo, etc. 2° Accedit praxis Ecclesiæ, quæ summa sollicitudine semper curavit, ut ab omnibus infirmis susciperetur. Constare etiam videtur ex consuetudine et sensu fidelium. 3° Insuper grave est, et contra Caritatem quam sibi quisque debet, medium adeo efficax, *firmissimumque præsidium*, ut ait *Conc. Trid.*, in extremo agone contra dæmonis conatus omittere. — *Ita Roncaglia cum aliis.*

IIª Sententia negat. Ratio est quia neque ex Traditione, neque ex Conciliorum Decretis constat de præcepto hoc Sacramentum suscipiendi. Quod vero *S. Jacobus* ait, *inducat Presbyteros*,... ut consilium accipitur atque explicatur. Ergo non potest imponi gravis obligatio de suscipienda Extrema Unctione. — *Ita Billuart, art.* 7, *post* S. Thom., 3., *q.* 65, *art.* 4. — *Sporer, n.* 106, etc., *et S. Lig., n.* 733, ubi hanc sententiam communem vocat, licet primam omnino suadendam putet, præcipue ratione Caritatis quam sibi quisque debet : *Ingenti namque periculo*, ait, *se exponere videtur tentationibus succumbendi, qui negligit se munire hoc Sacramento a Christo Domino instituto tanquam firmissimo præsidio in tanto conflictu.*

693. — QUÆR. 7° *Quænam dispositio requiratur ad hujus Sacramenti susceptionem?*

Resp. 1° : Peccatorum confessio, si infirmus in mortali versetur; hoc

enim Sacramentum est Pœnitentiæ complementum, ideoque hæc præcedere debet. — *Billuart, art.* 7, *in fine.*

Resp. 2° : Quod si infirmus non possit sua peccata confiteri, contritio saltem præcedat, necesse est : hoc enim Extremæ Unctionis Sacramentum est *primario* Sacramentum *vivorum*, et ad reliquias peccatorum tollendas præcipue institutum. — *Billuart, ibid.* — Verum in tali casu ipsa attritio sufficere posse videtur; est enim simul Sacramentum *mortuorum*, et peccata mortalia cum attritione remittere potest. — *Salmant., n.* 13, *et alii.*

FINIS TRACTATUS DE EXTREMA UNCTIONE

TRACTATUS
DE ORDINE

Agendum 1° de natura et divisione, — 2° de materia et forma, — 3° de Ministro, — 4° de subjecto Ordinis.

CAPUT I

DE NATURA ET DIVISIONE ORDINIS

694. — Nomine Ordinis sæpe intelligitur *gradus* Clericorum ad specialia Officia ecclesiastica consecratorum; hic autem significatur præsertim ritus sacer, quo alicui potestas hujusce *gradus* propria, gratiaque illi adnexa confertur. Quanta autem sit hujus Sacramenti dignitas et excellentia, vix humana voce exprimi potest. Hac de re sic inter plura alia Catechismus Concilii Tridentini : *Potestas tum Corpus et Sanguinem Domini nostri conficiendi et offerendi, tum peccata remittendi, quæ illi collata est, humanam rationem atque intelligentiam superat, nedum ei aliquid par et simile in terris inveniri queat.*

Ordo communiter definitur, *Signaculum quoddam Ecclesiæ, quo spiritualis potestas ordinato tribuitur.* — *S. Lig., n.* 735, post D. Thom., etc. Definitur etiam recte juxta *alios : Sacramentum novæ legis, quo traditur spiritualis potestas, et confertur gratia ad munia ecclesiastica debite obeunda.*

Statuenda.

695. — I. Ordo est verum et proprie dictum novæ legis Sacramentum.

Constat, quia in eo reperiuntur omnia ad rationem Sacramenti requisita, scilicet 1° *signum sensibile,* cum signo exteriori conferatur; — 2° *institutio divina,* cum Christus Apostolos Ordinis Ministros instituerit, potestatemque consecrandi, remittendi peccata, sacra Mysteria dispensandi, regendi Ecclesiam, et alios Ministros instituendi eis dederit (*Act.* XXII. — I *Cor.* XII. — *Galat.* II. — *Matth.* XXVIII); — 3° *collatio gratiæ,* ut constat ex I Tim. IV, 24 : *Noli,* inquit Apostolus, *negligere gratiam quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterii.* — Et II Tim. I, 6 : *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ in te est per impositionem manuum mearum.*

Eruitur etiam ex definitione *Conc. Trid., sess.* XXIII, *can.* 3, ubi sic legitur : *Si quis dixerit Ordinem non esse vere et proprie Sacramentum a Christo Domino institutum, anathema sit.*

696. — II. Septem numerantur Ordines, scilicet *Presbyteratus, Diacona-*

tus, Subdiaconatus, Acolythatus, Exorcistatus, Lectoratus, et *Ostiariatus*. Primi tres dicuntur majores, cæteri minores.

Deducitur ex pluribus Conciliis, præsertim ex *Trident., sess.* XXIII, *c.* II; postquam enim dixerat aperte de Sacerdotibus et Diaconis sermonem in sacris Litteris fieri, subdit: *Ab ipso Ecclesiæ initio, sequentium Ordinum nomina, atque uniuscujusque eorum propria ministeria, Subdiaconi, scilicet, Acolythi, Exorcistæ, Lectoris et Ostiarii in usu fuisse cognoscuntur.* — Item, *can.* 2, ait: *Si quis dixerit, præter Sacerdotium non esse in Ecclesia catholicâ alios Ordines, et majores et minores, per quos velut per gradus quosdam in Sacerdotium tendatur, anathema sit.*

Quæsita.

697. — QUÆR. 1° *Quænam sit horum Ordinum natura et proprietas?*

Resp.: 1° *Ostiariatus* est Ordo, quo specialis confertur potestas aperiendi vel claudendi januam ecclesiæ, dignos admittendi, excludendi indignos.

2° *Lectoratus* est Ordo, quo specialis traditur potestas legendi psalmos et lectiones ex pulpito in ecclesia, ac populum catechizandi, seu instruendi in rebus Fidei.

3° *Exorcistatus* est Ordo, quo alicui confertur specialis potestas ejiciendi dæmonia per exorcismos ab Ecclesia institutos.

Attamen hodie facultas exorcizandi solis reservatur Presbyteris, qui ea tantum de licentia Ordinarii uti possunt. — *Recole dicta, t.* I, *n.* 317.

4° *Acolythatus* est Ordo, quo confertur alicui specialis potestas inter Missæ solemnia Subdiacono inserviendi, accendendi cereos, præparandi, porrigendique ampullas vini et aquæ.

5° *Subdiaconatus* est Ordo, quo confertur alicui specialis potestas in Missa solemni inserviendi Diacono, solemnique ritu Epistolam cantandi.

6° *Diaconatus* est Ordo, quo confertur specialis potestas in solemni Missa Presbytero immediate assistendi, inter solemnia decantandi Evangelium, prædicandi, et solemniter baptizandi, si justa tamen interveniat causa. Utrum vero Diaconus, ut aliquando prædicet, speciali licentia Episcopi indigeat, vel licentia Parochi vel Rectoris Ecclesiæ sufficiat, ex statutis particularibus vel consuetudine definiendum videtur.

7° *Presbyteratus* est Ordo, quo confertur specialis potestas Corpus et Sanguinem Christi in Missæ celebratione consecrandi, a peccatis absolvendi, subditosque opere ac doctrina pascendi.

His adde *Episcopatum* et *primam tonsuram*, quorum alter est ipsius Sacerdotii complementum, altera vero Ordo non est, sed dispositio ad Ordines, qua quis Clericus renuntiatur.

698. — QUÆR. 2° *An Diaconatus sit Sacramentum?*

Resp. Affirm. juxta communem et certam sententiam, quia in eo reperiuntur omnia ad Sacramentum requisita, scilicet 1° *signum sensibile*, per impositionem manuum; 2° *signum gratiæ*, in verbis formæ: *Accipe Spiritum sanctum, etc.*; 3° *signum a Deo institutum*, quia solus Deus instituere potest signa gratiam conferentia. Constat etiam ex *Tridentino, sess.* XXIII, *can.* 6, ubi sic definitur: *Si quis dixerit, in Ecclesia catholica non esse hierarchiam divina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis,*

Presbyteris et Ministris (nempe Diaconis), *anathema sit.* — *Vide S. Lig., n.* 737.

699. — Quær. 3° *An etiam Subdiaconatus sit Sacramentum?*

Resp. : Controvertitur. Ia Sententia probabilis affirmat. Ratio est, quia Subdiaconatus, quemadmodum Diaconatus, omnibus signis Sacramenti constitutivis gaudet; est enim 1° *signum sensibile,* ut patet; 2° *signum gratiæ,* cum sit Ordo sacer; 3° *signum a Deo institutum;* definivit enim *Conc. Trident.* esse in Ecclesia hierarchiam divina ordinatione institutam, quæ constat *ex Episcopis, Presbyteris et Ministris;* Subdiaconi autem, non secus ac ipsi Diaconi inter Ministros recensendi sunt. — *Ita Billuart,* cum aliis multis post *D. Thomam, Supplem., q.* 37, *art.* 2.

IIa Sententia item *probabilis,* imo forte *probabilior negat.* Ambigitur enim tum de divina institutione, tum consequenter de gratiæ promissione. Nec Subdiaconatus numerandus videtur inter Ordines majores ex institutione divina, sed ecclesiastica tantum, cum apud Græcos non habeatur ut Ordo sacer. — *S. Lig. n.* 737.

Ordines autem minores, juxta probabiliorem sententiam, inter Sacramenta minime adnumerandi sunt. — *S. Lig., ibid.,* contra *S. Thom., l. c., Bellarm.* et alios.

CAPUT II

DE MATERIA ET FORMA ORDINIS

700. Materia et forma variæ sunt pro variis Ordinibus.

I. Quod spectat ad *Ordines minores,* ratione materiæ, *Ostiarius* ordinatur traditione clavium Ecclesiæ; *Lector,* traditione libri lectionum; *Exorcista,* traditione libri exorcismorum; *Acolythus,* traditione ampullarum vacuarum, vel saltem unius, et candelabri cum cereo exstincto, quia ipsius est præparare lumen, vinum et aquam ad Missam. Forma his Ordinibus propria continetur verbis quibus utitur Episcopus, dum ipsa instrumenta tradit.

II. Quoad *Subdiaconatum,* tanquam materia *apud Græcos* censetur impositio manuum. *Apud Latinos* controvertitur. Juxta alios traditio vacui calicis cum patena vacua est sola ejus materia proxima. Alii vero contendunt traditionem libri Epistolarum esse pariter materiam hujus Ordinis essentialem. Forma autem his continetur verbis : *Videte cujus ministerium vobis traditur, et vos admoneo, ut ita vos exhibeatis ut Deo placere possitis.*

701. — III. Quoad *Diaconatum,* materia duplex statuitur, impositio scilicet dexteræ manus Episcopi, et traditio Evangeliorum libri. Num harum utraque, an vero una tantum necessaria sit, in controversia est. Theologorum alii solam manuum impositionem, alii solam libri traditionem, alii tandem utramque necessariam censent. Ad praxim autem quod spectat postrema hæc sententia, utpote tutior, tenenda est. Forma consequenter etiam duplex habetur. Quæ priori materiæ adjicitur, hæc est : *Accipe Spiritum sanctum ad robur, et ad resistendum diabolo et tentationibus ejus, in nomine Domini.* — Quæ posteriorem materiam comitatur, ejusmodi est : *Accipe*

potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei, tam pro vivis quam pro defunctis, in nomine Domini.

IV. Quoad *Presbyteratum*. ipsius materia *apud Græcos* sita est in sola manuum impositione; *apud Latinos* vero duplex est, saltem ex præcepto, scilicet impositio manuum Episcopi, et traditio calicis cum vino, et patenæ cum hostia superposita. Controvertitur autem inter theologos, quænam sit materia essentialis. *Probabilius* consistit in sola secunda manuum impositione, quæ fit ab Episcopo cum Presbyteris assistentibus. — *S. Lig. n.* 749.

Forma etiam pro materiæ diversitate varia est; quare de ea pariter controvertitur. Hinc forma, quæ traditioni instrumentorum respondet, hæc est: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo, Missasque celebrandi tam pro vivis quam pro defunctis, in nomine Domini.* Forma autem impositioni manuum propria, est ipsa oratio quam recitat Episcopus, dum manus ordinandis imponit. — *Vide S. Lig., n.* 739 *et seq.*

Quæsita.

702. — QUÆR. 1° *An requiratur tactus physicus instrumentorum?*

Resp.: Dicit S. *Ligorius, n.* 743, duplicem dari sententiam probabilem, et consequenter tutiorem in praxi sequendam esse. Attamen quibusdam sententia negativa tuta dicenda videtur ex Decis *S. Congr. Rituum.* Etenim cum Religiosus quidam Gallus, nomine Ephrem Chasteau, calicem tactu physico in sua ordinatione ad Presbyteratum non tetigisset, scrupulo motus casum S. Congr. Rit. proposuit. Sacra autem Congregatio ad scrupulum hunc fratris Ephrem respondit: *Posse continuare celebrationem SS. Sacrificii absque ullo scrupulo, ac tuta prorsus conscientia* (3 Decembr. 1661, in una Galliarum. — *Gardellini*, 2143). Et hanc Declarationem S. Congregatio rursus confirmavit in *Romana*, 21 *Jan.* 1863. — Verum adhuc plures contradicunt, eo quod decisiones S. Congr. illum spectent qui solius calicis, non autem cæterorum instrumentorum, patenæ scilicet vel hostiæ, contactum physicum in ordinatione sua omisit.

Cæterum nemini ordinato plerumque rationabilis et fundatus scrupulus inesse potest. Nam in praxi Episcopi solent ita procedere, ut in re tanti momenti tutiorem viam semper teneant. Aliunde tot Ministris et Officialibus incumbit munus invigilandi de ritu in Ordinatione servando, ut moralis certitudo habeatur, omnia recte et valide gesta fuisse.

QUÆR. 2° *An necessario traditio utriusque speciei requiratur?*

Resp. Affirm. probabilius, quia per traditionem unius speciei non traditur potestas in totum Sacrificium. — *S. Lig.*, ut *probabilius, n.* 750. — *Salmant., c.* III, *n.* 45.

703. — QUÆR. 3° *An valide ordinetur, qui tangit hostiam, non autem patenam; et qui tangit calicem et patenam, non autem hostiam?*

Resp. ad 1um *Affirm.* cum sententia communi, quæ probabilissima videtur. Ratio est, quia hostia et vinum sunt materia substantialis Ordinis, quibus principaliter significatur potestas in corpus Christi, et propter solam decentiam ex præcepto Ecclesiæ usurpatur calix et patena. Attamen in praxi pars tutior sequenda est. — *S. Lig. n.* 751.

Resp. ad 2um etiam *affirmative* cum sententia *communi* et *veriori*, ait

S. *Lig.* Ratio est, 1° quia tunc tangitur hostia mediante patena; non autem præscribitur ab Ecclesia tactus immediatus hostiæ, sed tantum patenæ, ut patet ex Pontificali; 2° quia vinum in calice nunquam tangitur immediate: ergo nec requiritur, ut hostia immediate tangatur. Cæterum curandum est ordinando, ut tangat calicem, patenam et simul hostiam, et sic ab omni scrupulo se eximet. — S. *Lig. n.* 752.

CAPUT III

DE MINISTRO SACRAMENTI ORDINIS

Principia.

704. — I. Solus Episcopus est ordinarius Sacramenti Ordinis Minister. Constat 1° ex Scriptura; quæ non aliis quam Apostolis, et Episcopis eorum successoribus, jus tribuit Ordines conferendi. — *Act. Apost.* VI, 6, XIV, 22. — II *Timoth.* I, 6.

2° Ex perpetua traditione, quam innumera evincunt Concilia, sed præsertim *Florentinum* et *Tridentinum*. Sic enim Florent., in Decreto unionis: *Ordinarius Minister hujus Sacramenti (Ordinis) est Episcopus.* Et Trident., sess. XXIII, can. 7 : *Si quis dixerit, Episcopos non esse Presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi, et ordinandi, vel eam, quam habent, illis esse cum Presbyteris communem..., anathema sit.*

II. Simplex Sacerdos, S. Pontifice committente, potest tonsuræ et quatuor minorum Ordinum extraordinarius esse Minister.

Probatur ex Conciliis, præsertim ex *Trid., sess.* XXIII, *cap.* X, *de Reform.*, ubi dicitur : *Abbatibus et aliis quibuscumque quantumvis exemptis, et privilegiatis, non liceat in posterum... cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram vel minores Ordines conferre.* Ergo supponit *Trident.* illos suis Religiosis Ordines conferre posse. — *Ita communissime.* — *S. Lig. n.* 762.

705. — III. Episcopus solos sibi subditos licite ordinare potest : alios vero licite ordinare nequit absque ipsorum Episcopi facultate.

Eruitur ex Conc. Trid. sess. XXIII, c. VIII, de Reform. : *Unusquisque autem a proprio Episcopo ordinetur : quod si quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei... permittatur nisi ejus probitas ac mores* Ordinarii sui *testimonio commendentur. Si secus fiat, ordinans a collatione Ordinum per annum, et ordinatus a susceptorum Ordinum exsecutione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, sit suspensus.* — Pius IX, Const. *Apostolicæ Sedis*, eamdem pœnam in ordinantem non subditum statuit; eamque præterea, post Innocentium XII, Const. *Speculatores*, extendit ad ordinantem etiam subditum proprium, qui alibi tanto tempore moratus sit, ut canonicum impedimentum contrahere ibi potuerit, neque affert Ordinarii ejus loci litteras testimoniales (*Suspens.* 3, *Rom. Pont. reserv.*)

Quæsita.

706. — QUÆR. 1° *Quisnam censeatur proprius ordinandi Episcopus?*

Resp. : Triplici titulo proprius Episcopus esse potest, scilicet 1° titulo *nativitatis* ordinandi, seu cum ordinandus in ejus diœcesi natus est, non

tamen fortuito casu; 2° titulo *domicilii*, seu cum ordinandus in illius diœcesi verum et proprium *domicilium* habet, non vero *quasi-domicilium* tantum; 3° titulo *beneficii*, seu cum ordinandus *beneficium in Episcopi* diœcesi possidet. — *Ita Bonifacius VIII, cap. Cum nullus ordinandorum* 9. *de temp. ordin. in* 6°.

Triplici, quem memoravimus, titulo quartus accedit, nempe titulus *familiaritatis*, vi cujus Episcopus potest familiarem suum non subditum ordinare, si per triennium eum secum habuerit, et beneficium, omni remota fraude, statim ipsi conferat. — Sic *Trid., sess.* XXIII, *c.* IX, *de Reform.* — *S. Lig. n.* 780.

In Gallia, ex praxi generali, solus Episcopus originis ordinare solet; attamen talis consuetudo vim legis habere non censetur. Non peccaret igitur Episcopus aliquem ratione domicilii ordinans. — *Bouvier, c.* IV, *art.* 3. — *Gousset, n.* 648.

707. — QUÆR. 2° *Quinam litteras dimissorias concedere possint?*

Resp. 1° : Solus ordinandi Episcopus, sede non vacante, dimissorias litteras dare potest, sive per se, sive per Vicarios suos generales, quibus Episcopi hanc facultatem ordinarie conferunt. Solius enim Episcopi est diœcesim gubernare, et ordinario jure Ordines conferre.

Resp. 2° : Sede autem vacante, Capitulum habet quidem facultatem litteras dimissorias concedendi, sed non infra annum a die vacationis. — *Ita ex Trid., sess.* VII, *c.* X, *de Reform.*

708. — QUÆR. 3° *A quonam Episcopo Regulares ordinandi sint?*

Resp. : Regulares ordinandi sunt ab Episcopo, in cujus diœcesi est Monasterium, ubi tunc commorantur. — Sic ex cap. *Cum nullus.*

Si tamen Episcopus vel absens fuerit vel ordinationem habere non possit, Superior, dimissoriis traditis, poterit subditos ad quemlibet Episcopum ordinandos mittere, modo huic Episcopo ostendant testimonium Vicarii generalis, vel cancellarii, seu secretarii proprii Episcopi. — *Vide S. Lig., n.* 788.

In ordinatione autem Regularium, servanda est dispositio Pontificalis Romani quoad formulam : *Promittis Ordinario tuo obedientiam*, etc. — Sic *Sacra Congr. Rit.*, die 22 Julii 1818, *in Gandaven.*

QUÆR. 4° *Quænam Missa dicenda sit ab Episcopo in collatione generali Ordinum, quando in Sabbatis quatuor Temporum, aut ante Dominicam passionis occurrit aliquod festum, an scilicet de feria, an vero de festo?*

Resp. : De feria celebrare debet. — *Ita S. Congr. Rit.* multoties declaravit. — *V. Casus, n.* 821 *et seq.*

CAPUT IV

DE SUBJECTO SACRAMENTI ORDINIS

Principia.

709. — I. Subjectum Ordinis est solus mas baptizatus.

Ratio 1ma est, quia feminæ ex divina institutione sunt Ordinis cujuslibet prorsus incapaces. Constat ex sacris Litteris; I Cor. XIV, 34, ait Apost. :

Mulieres in ecclesiis taceant; non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut et lex dicit. Et I Tim. II, 11 et 12 : *Mulier in silentio discat cum omni subjectione. Docere autem mulieri non permitto neque dominari in virum, sed esse in silentio.* — Probatur etiam ex perpetua Ecclesiæ praxi et unanimi Patrum omniumque doctorum consensu.

Ratio 2[di] patet. Nemo enim ante susceptum Baptismum aliud quodlibet Sacramentum suscipere valet.

Puerulus autem baptizatus, nondum rationis compos, valide quidem sed illicite ordinaretur.

710. II. Ut quis Ordines rite suscipiat, sequentes requiruntur conditiones: 1ª ut nulla irregularitate, suspensione, excommunicatione devinciatur; 2ª ut ætatem per sacros Canones requisitam attigerit; 3ª ut congruam scientiam specimine comprobatam præ se ferat; 4ª ut dimissoriales ostendat litteras, si sit ex alia diœcesi; 5ª ut debito tempore, debitisque interstitiis interpositis, ordinetur; 6ª ut vitæ probitas divinam quoque vocationem comitem habeat.

Ad subdiaconum ordinandum requiritur præterea titulus *sustentationis honestæ,* sive *patrimonii,* sive *beneficii,* sive etiam *religiosæ paupertatis.* Si pereat titulus post susceptum Subdiaconatum, alius titulus requiritur ad Ordinem superiorem suscipiendum.—*Trident., sess.* XXI, *c.* II, *de Reform.*

Quæsita.

711. — QUÆR. 1° *Quænam requiratur scientia in candidatis ad Ordines promovendis?*

Resp. : 1° Ab initiandis ad Ordines minores exigitur, ut saltem latinum sermonem intelligant; 2° ab initiandis ad Subdiaconatum et Diaconatum requiritur, ut in litteris eruditi sint, et in iis quæ ad Ordinem exercendum pertinent; 3° ab initiandis demum ad Sacerdotium exigitur, ut ad populum docendum ea quæ ad salutem omnibus necessaria sunt, et ad ministranda Sacramenta idonei reperiantur. — *Trid., sess.* XXIII, *c.* IV *et seq.*

QUÆR. 2° *Quænam ætas requiratur ad suscipiendos Ordines?*

Resp. : 1° Ad *primam tonsuram* suscipiendam requiritur, ut initiandus polleat rationis usu, scilicet ut saltem septennis sit. — *Conc. Trid., sess.* XXIII, *c.* IV. 2° Quoad *minores Ordines* nulla in Jure canonico assignatur ætas. 3° A *Subdiaconis* exigitur vigesimus secundus ætatis annus inchoatus. 4° A *Diaconis* vigesimus tertius. 5° A *Sacerdotibus* vigesimus quintus. 6° Ad *Episcopatum* autem requiritur annus trigesimus. Colligitur ex *Conc. Trid., sess.* XXIII, *c.* XII, *de Reform.* Sufficit autem ut annus indicatus sit inchoatus, excepto tamen Episcopatu. — *S. Lig. n.* 799. Dispensatio vero quoad ætatem summo Pontifici reservatur. — *S. Lig. n.* 799, 800.

712. — QUÆR. 3° *Quonam tempore Ordines conferri possint?*

Resp. 1° : Prima *tonsura* quovis die, hora et loco conferri potest. — *Sic ex Pontif. Romano.*

Resp. 2° : Ordines *minores* ubivis etiam conferri possunt singulis Dominicis, vel Festis duplicibus ex præcepto, dummodo mane conferantur. — *Vide Pontificale Rom.* Sed hoc est intelligendum de ordinatione quæ non sit generalis; siquidem generalis fieri debet iis diebus, quibus Ordines majores conferri possunt, nisi consuetudo id feria IV, aut VI, ante ordinationem

generalem permittat. — *Scavini.* — Nomine autem festorum de præcepto, festa intelliguntur, quæ a populo omissione operum servilium observanda sunt; aut saltem, quæ ita observabantur ante reductionem factam auctoritate Apostolica, v. gr., festa Apostolorum. Id constat ex pluribus decisionibus S. RR. C. : *In Quebecensi,* 23 *Maii* 1836. *In una Marsorum,* n. 1, 12 Nov. 1831. *In Claramont.,* 16 *Mart.* 1833.

Resp. 3° Ordines *majores* ex jure inter Missæ celebrationem conferuntur 1° Sabbato singulorum quatuor Temporum; 2° sabbato ante Dominicam Passionis; 3° Sabbato sancto. Ex dispensatione vero a Papa obtenta, conferri possunt etiam extra tempora, aliis scilicet vel Dominicis vel Festis de præcepto, ut diximus de minoribus Ordinibus.—*Decretal., l.* 1, *tit.* 11, *c.* 3, etc.

713. — QUÆR. 4° *Quænam sint interstitia inter singulos Ordines servanda?*

Resp. 1° Inter Ordines minores quædam servanda sunt interstitia, nisi aliud Episcopo magis expedire videatur. — *Sic ex Trid., sess.* XXIII, *c.* XI, *de Reformatione.* — Tempus autem non determinatur. In multis locis ex consuetudine quatuor Ordines eadem die conferuntur.

Resp. 2° : Quoad Ordines majores sic statutum est a *Conc. Trident., sess.* XXIII, *c.* XI, XII : inter postremum e minoribus susceptum et Subdiaconatum, unus annus intercedere debet. Idem dicas Subdiaconatum inter et Diaconatum. Idem etiam dicendum inter Diaconatum et Presbyteratum, nisi Episcopus secus decernat. Episcopus enim potestatem habet ab interstitiis dispensandi, *si ob Ecclesiæ necessitatem vel utilitatem id expedire ipsi videatur,* modo debitis temporibus Ordines conferat.

Graviter autem peccaret, qui eodem die præter quatuor Ordines minores etiam Subdiaconatum susciperet, nisi excuset contraria consuetudo, quæ per Episcopum probanda est. — *Ferraris, Bibl.,* v. *Ordo.*— *S. Lig. n.* 797.

714. — QUÆR. 5° *An peccet Clericus qui, initiatus in minoribus, uxorem ducit?*

Resp. : Per se loquendo certum est, non peccare graviter, imo nec etiam leviter, si ob justam causam hoc facit, v. gr., ad sedandas inimicitias, aut tentationes carnis, ad subveniendum feminæ pauperi, etc.; alias a veniali non excusabitur. — *S. Lig. n.* 785. — Dixi *per se loquendo;* nam valde timendum est, ait *S. Lig.,* ne in malo statu existat ille qui, certus de sua vocatione ad statum ecclesiasticum, ab eo recedit, ut sæculo fruatur.

QUÆR. 6° *An requiratur, ut ordinandus sit confirmatus?*

Resp. : Trid., sess. XXIII, *c.* IV, hæc habet : *Prima tonsura non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint.* Sed disputatur, num hæc verba sint *de præcepto* an *de consilio* tantum. *Communiter,* ait *S. Lig., n.* 786, *dicunt Confirmationem non requiri in ordinando sub obligatione gravi, sed requiri quidem sub levi; quia licet verba Trid. potius indicent decentiam quam præceptum, tamen in hoc contraire non excusatur a levi saltem deordinatione.*

715. — QUÆR. 7° *An peccet qui suscipit aliquem Ordinem sine animo ascendendi ad superiores?*

Resp. 1° : Non peccat graviter, etiamsi suscipiat Ordines majores, et non intendat suscipere Sacerdotium. — *Ita S. Lig., n.* 785, ubi dicit, hoc esse certum et commune.

Resp. 2° : Nec probabiliter *per se* peccat venialiter, quia nullo jure

præscribitur alicui, ut ad superiores ordinos ascendat, nisi quis acceptet beneficium requirens Sacerdotium, vel Ordinem sacrum. — *S. Lig., ibid.*

QUÆR. 8° *An vel quomodo peccet ordinatus, qui omittit recitationem precum, quæ post ordinationem per modum pœnitentiæ ab Episcopo imponuntur?*

Resp.: Non consentiunt de hoc theologi. Alii enim dicunt, eum peccare graviter, quia materia præcepti est gravis. Alii tenent, illum minime peccare, quia Episcopus præceptum non imponit. Alii tandem censent, hujusmodi omissionem non vacare quidem culpa, sed venialem non excedere. Hæc sententia probabilior videtur. — *Vide S. Lig., n.* 829.

Quoad istas preces hæc habetur S. C. R. Declaratio *in Granatensi,* 11 Aug. 1860: *Verba Pontificalis Romani,* Nocturnum talis diei, *intellige de unico Nocturno in feriali, vel de primo Dominicæ, ut in Psalterio, id est duodecim Psalmorum cum suis antiphonis de tempore, quem Episcopus ordinans designare potest, vel ipsius diei quo habet ordinationem, vel alterius pro suo arbitrio. — Quando vero Episcopus nihil aliud exprimit, quam id quod verba Pontificalis referunt, dicendum est Nocturnum feriæ, quæ respondeat illi diei in quo facta est ordinatio.*

716. — QUÆR. 9° *An vel quomodo Neo-Sacerdotes tres Missas ab Episcopo præscriptas legere teneantur?*

Resp. 1°: Non tenentur eas applicare ad Episcopi intentionem, et proinde stipendium pro illis accipere possunt. — *Ita communiter.* — *S. Lig., ibid.*

Resp. 2° : Nec apparet obligatio gravis eas Missas celebrandi : neque prius dicendæ sunt, quam adveniant dies non impediti, cum Missæ votivæ esse debeant. — *Vide S. Lig., ibid.*

QUÆR. 10° *Ad quid teneantur Sacerdotes vi obedientiæ, quam Episcopo in ordinatione promiserunt?*

Resp.: Sic explicat Benedict. XIV (in Epist. *Ex quo dilectus*): *Agnoscimus, Presbyterum hujusmodi promissionis vigore ea lege inter alias adstrictum teneri, ut a servitio Ecclesiæ, cui addictus fuerit, discedere nequeat sine licentia Episcopi.* — *S. Lig., n.* 828.

717. — QUÆR. 11° *An Sacerdotes, vel etiam Parochi statum religiosum amplecti possint, renuente Episcopo?*

Resp. Affirm. Constat ex Jure can., *cap. Duæ sunt, causa* 19, *q.* 2, ubi ab Urbano II statuitur, Presbyteros vel Parochos volentes transire ad aliquod Monasterium, posse libere discedere, etiam contradicente Episcopo. — *Vide S. Lig., n.* 828, et cit. (Q. præc.) Epist. *Bened. XIV.*

718. — QUÆR. 12° *An sit concedenda absolutio Clerico habituato in vitio turpi occulto, qui ad Ordines sacros ascendere velit sine prævio continentiæ experimento?*

Resp. Negative ex sententia *S. Ligorii, de Sacram. in genere, n.* 64. Licet enim, quod attinet ad præsentem animi dispositionem, sincere sit conversus ad Dominum, et ideo possit statim absolvi, si ea tantum spectetur; lege tamen ecclesiastica prohibetur a sacris Ordinibus suscipiendis, nisi probatæ castitatis exsistat, ac proinde nisi aliquandiu operam dederit ad pravum habitum exstirpandum. Si ergo persistat sacrum Ordinem suscipere, non censetur dispositus ad absolutionem, quia legem Ecclesiæ violat in re gravi. Excipe tantummodo casum in quo Deus donet pœnitenti extraordinariam compunctionis gratiam, quæ cum reddat adeo probatum,

ut ipse statim possit sacrum Ordinem suscipere, quin temporis experientia comprobetur. — *V. Casus, n.* 826.

APPENDIX

DE VOCATIONE CLERICALI

719. — I. *Necessitas vocationis divinæ* evincitur imprimis ex Scriptura sacra : *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron.* Hebr. v, 4. — Hinc Apostoli, ut alium Apostolum in locum Judæ proditoris subrogarent, sic Deum deprecati sunt : *Tu, Domine, ostende quem elegeris.* Ipse Christus, *Joan.* x, 1, dixit : *Qui non intrat per ostium in ovile ovium, fur est et latro; qui autem intrat per ostium, Pastor est ovium.* — Iterum Joan. xv, 16 : *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos.* — Rursus Luc. x, 2 : *Rogate Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.* Illi igitur qui non sunt vocati a Deo, se intrudunt, et ipsi sunt, de quibus ait Dominus per Jeremiam (xxiii, 21) : *Non mittebam prophetas, et ipsi currebant.* — S. Lig. n. 802.

720. — II. *Signa divinæ vocationis* ad statum ecclesiasticum præcipua sunt sequentia : scientia conveniens, probitas vitæ, recta intentio, seu desiderium vacandi divinæ gloriæ et saluti animarum. — *S. Lig., ibid.*

Qui sine vocatione ex talibus signis explorata in sacrum ministerium se intrudit, non potest a magna præsumptione, et forte a gravi culpa excusari, cum magno damnationis periculo se exponat. Majori autem periculo se committunt Episcopi, qui non vocatos ad Ordines sacros promovent, ex illo Apost. I Tim. v, 22 : *Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis.* Hinc in Jure can., *cap. Nullus*, præscribitur, ut *nullus ordinetur nisi probatus fuerit.*

721. — QUÆR. *Quid agendum Episcopo, ut candidatos ad sacros Ordines satis probet?*

Resp. : Sic S. Ligorius, ibid. : *Ad hanc probationem ab Episcopo exquirendam, non sufficit quod ipse nihil mali noverit de ordinando, sed debet fieri certus de ejus positiva probitate, juxta sublimitatem gradus ad quem ille inhiat ascendere... Qua de re Episcopi in hac probatione expetenda non debent esse contenti simplici attestatione Parochorum, qui humanis ducti respectibus in hujusmodi attestationibus concedendis facile Clericis indulgent, ne in se attrahant eorum odium, eorumque propinquorum; sed insuper ab aliis fide dignis, capta secreta informatione, certi fieri debent, non solum quod initiandus non sit malus..., sed etiam quod sit positive bonus, scilicet quod vitam agat spiritualem, sit assiduus in ecclesiis, Sacramenta frequentet et orationem, vivat a sæcularibus segregatus, sociis morigeris comitetur, studio vacet, modesta utatur veste, etc.*

Vide alia plura de obligationibus Clericorum in tractatu de Statibus; scilicet, de cœlibatu, n. 40; *de gestatione habitus et tonsuræ, n.* 45; *de recitatione Officii divini, n.* 49 *et seq.*, etc. etc.

FINIS TRACTATUS DE ORDINE

TRACTATUS

DE MATRIMONIO

Matrimonium dicitur a matris *munere*, ut habent *communiter* Thh. cum *S. Thom.*, quia in hac societate præcipuæ partes ad matrem pertinere videntur. Matrimonium appellatur etiam *conjugium* a communi jugo, cui vir et mulier subjiciuntur. Item vocatur *nuptiæ* a verbo *nubere;* quia sponsæ olim velabantur, cum viris traderentur. Item dicitur *consortium*, quia vir et mulier communem sortem habent.

Magnopere juvat instruere fideles de Matrimonii excellentia, et sanctitate, virtutem tamen continentiæ, ut par est, multo magis extollendo.

Agendum 1° de sponsalibus; — 2° de bannorum proclamatione; — 3° de natura et proprietatibus Matrimonii; — 4° de ejus materia et forma; — 5° de ejusdem ministro et subjecto; — 6° de impedimentis Matrimonii; — 7° de Matrimonii irriti revalidatione; — 8° de conjugali debito.

CAPUT I

DE SPONSALIBUS

1° De natura, 2° de effectibus, 3° de dissolutione sponsalium.

ARTICULUS I

DE NATURA SPONSALIUM

722. — Definitio. Sponsalia sunt promissio deliberata (scilicet cum deliberatione sufficiente ad peccatum mortale), mutua et signo sensibili expressa, futuri Matrimonii inter personas habiles.

Divisio. Distinguuntur sponsalia :

1° *Ecclesiastica* seu *solemnia*, vel *privata*, prout vel in facie Ecclesiæ, id est coram Parocho et testibus celebrantur; vel privatim solo contrahentium consensu, aut coram parentibus in media familia perficiuntur.

2° *Absoluta*, vel *conditionata*, prout absque ulla conditione, vel cum aliqua conditione adjecta fiunt.

Principia.

723. — I. Ad validitatem sponsalium requiruntur conditiones omnes in definitione contentæ, ita ut si una earum deficiat, contractus sponsa-

litius nullus sit habendus. Ratio patet ex dictis de natura contractus, *tom.* I, *n.* 754 *et* 772.

II. Sponsalia valent eodem modo, sive sint *solemnia* seu *ecclesiastica*, sive sint *privata* seu *clandestina*, quia consensus duorum sufficit ad verum contractum; nec unquam Ecclesia irritavit sponsalia privata. Imo nunc in plerisque locis sponsalia solemnia in desuetudinem abierunt.

III. Sponsalia inita sub conditione *de præsenti* hic et nunc valent, si conditio sit verificata; si autem sub conditione *de futuro* contrahantur, valebunt statim ac conditio adimplebitur, absque novo consensu contrahentium, modo neuter consensum antea datum revocaverit. Interea vero contrahentes tenentur ad exspectandum conditionis impletionem, si honesta sit.

IV. Quando verba vel signa sunt dubia, in foro conscientiæ standum est intentioni contrahentium, si de illa constet : in externo autem, communi intelligentiæ et sensui verborum. — *S. Lig., lib.* VI, *n.* 840.

Quæsita.

724. — QUÆR. 1° *An valeant sponsalia ex metu gravi contracta?*

Resp. Neg. probabilius. Ratio est, quia Matrimonium ex metu gravi contractum nullum est, ut ex Jure canonico constat, et infra explicabitur, *n.* 747 *et* 832. Ergo eo ipso nulla esse debent etiam sponsalia ex tali metu inita. — *S. Lig. n.* 844. — Hinc conditiones omnes, quæ requiruntur ut metus invalidet Matrimonium, multo magis necessariæ sunt pro invalidatione sponsalium.

QUÆR. 2° *An valeant sponsalia ex metu levi inita?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia incutiens metum levem non censetur alteri gravem injuriam inferre, siquidem hic metum talem facile contemnere potest, ac proinde censetur sponte voluisse injuriam pati. Recole dicta de *Actibus humanis, tom.* I, *n.* 10. *S. Lig., ibid.* — *Lacroix, n.* 105, etc. *Negant* tamen nonnulli, quia nemo tenetur injuriam pati, nec proinde per injuriam obligari potest. — Cæterum, si metus levis causam contractui sponsalitio dederit, communior ac probabilior sententia theologorum est, illum posse in conscientia rescindi. — *S. Lig. n.* 844.

725. — QUÆR. 3° *An inter habentes impedimentum dirimens valida sint sponsalia sub conditione, si Papa dispensaverit?*

Resp.: Juxta *S. Lig., n.* 859, *et alios* non paucos, licet sponsalia non valeant ante conditionem impletam, attamen, verificata conditione, valent sine novo consensu. Verum sententia negativa tenenda est ex Decisione *S. Rotæ Rom.* apud *Clericati de Matrim. dec.* XVII, *n.* 41, ubi testatur hanc fuisse perpetuam S. Rotæ sententiam. Constat etiam ex Declaratione *S. Congr. Conc., in Januensi,* 12 Decemb. 1733.

QUÆR. 4° *An promissiones, quæ fieri solent de ineundo Matrimonio, semper habendæ sint ut vera sponsalia?*

Resp.: Videtur negandum; sæpe enim promissiones illæ potius propositi, quam veræ promissionis speciem præ se ferunt. In praxi igitur ad intentionem particularem promittentium attendendum est. — *Vide Casus, n.* 836 *et seq.*

ARTICULUS II

DE OBLIGATIONE ET EFFECTIBUS SPONSALIUM

Principia.

726. — I. Sponsalia ex justitia obligant sub gravi ad Matrimonium ineundum tempore determinato, si quod determinatum sit; si vero nullum tempus fuerit præfixum, quamprimum una pars rationabiliter exigit. Ratio est, quia, ubi vera sunt sponsalia, adest verus contractus in re gravi, et inde gravis obligatio sequitur. — *S. Lig. n.* 845.

II. Sponsalia inducunt impedimentum *impediens* Matrimonium, seu prohibens, ne Matrimonium *licite* cum alia persona contrahatur, nisi priora sponsalia fuerint legitime dissoluta. Ratio est, quia ex dictis sponsalia obligationem justitiæ pariunt. — *Vide dicenda infra, n.* 779.

III. Sponsalia inducunt etiam impedimentum, quod in jure vocatur *publicæ honestatis*, quo scilicet sponsorum alter inhabilis fit ad contrahendum Matrimonium cum consanguineis alterius in primo gradu. — *Vide dicenda infra, n.* 816.

Quæsita.

727. — Quær. 1° *Si quis cum duabus fœminis sponsalia contraxerit, et cum secunda peccaverit, quamnam ducere debeat?*

Resp. 1° : *Certo* Matrimonium est contrahendum cum prima, si dum secunda contrahebat priorum sponsalium erat conscia. Ratio est, quia tunc secunda decepta non fuit, sed decipi voluit.

Resp. 2° : *Probabilius* etiam cum prima Matrimonium est contrahendum, licet secunda non fuerit conscia promissionis alteri factæ. Ratio est, quia promissio facta secundæ est semper nulla, utpote de re illicita, nec injuria alteri illata jus priori adimit; et hoc valet etiamsi secunda promissio fuerit juramento firmata. — *S. Lig. n.* 848.

Quær. 2° *An tunc prior sponsa cedere debeat de jure suo, si altera ex defloratione grave damnum passura sit?*

Resp. Neg. Probabiliter. Ratio est, quia secunda sponsa imbecillitati suæ hujusmodi damnum imputare debet. — *S. Lig., ibid.* — Priori tamen suadendum foret, ut juri suo sponte renuntiet, nisi forte et ipsa notabile damnum inde incurrat. — *S. Lig., ibid.*

728. — Quær. 3° *An licitæ sint arrhæ in sponsalibus?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia nec Jure canonico prohibentur, nec juri naturali adversantur. — *S. Lig. n.* 852.

Quær. 4° *An sponsa reddere debeat munera a sponso accepta, si Matrimonium non subsequatur?*

Resp. 1° *Neg.*, si ex culpa sponsi sponsalia dissolvantur : quia ille, culpabiliter resiliendo a promissione, jacturam horum munerum facere merito censetur. Sic praxis communis.

Resp. 2° *Affirm., per se loquendo*, si absque culpa sponsi, et *a fortiori*, si ex culpa sponsæ, sponsalia solvantur; sponsa enim absque injustitia ea retinere non potest, cum tantum intuitu Matrimonii collata fuerint. Idem

foret dicendum, si unus ex sponsis, qui ab altero munera vel arrhas accepit, morte corripiatur ante initum Matrimonium; nam juxta modo dicta parentes defuncti omnia sponso superstiti restituere tenentur.

Dixi, *per se loquendo;* quia si spectata sponsi conditione munera parvi sint momenti, et hic non reclamet, ea remittere censetur.

729. — QUÆR. 5° *An ille qui promisit Matrimonium puellæ, ea conditione ut cum ea peccet, eam ducere debeat?*

Resp. Affirm. cum sententia communi, juxta dicta *de Justitia, tom.* I, *n.* 729 *et* 760. — *Vid. S. Lig., l.* III, *n.* 642, ubi dicit esse hanc sententiam omnino tenendam.

730. — QUÆR. 6° *An matrimonium mere* civile, *prout fit in Gallia coram magistratu, haberi possit instar sponsalium?*

Resp. 1° : Quibusdam affirmandum videtur, si contrahentes intentionem habeant recurrendi postea ad Ecclesiam, et coram Parocho contrahendi, et hanc intentionem signo externo manifestent. Verum melius dicendum, matrimonium civile ex se solo non continere promissionem contrahendi coram Ecclesia, seu veri Matrimonii, adeoque nihil habere quo possit esse instar sponsalium, quamvis forte ejus occasione, ut innuunt prædicti auctores, contractus sponsalitius ab ipso distinctus non raro instituatur.

Resp. 2° : Si autem talem intentionem non habeant, multo magis contractus civilis haberi nequit, ut contractus sponsalitius. Ratio est, quia nulla est promissio Matrimonii; sed ad summum hic et nunc, ut volunt quidam, licet minus probabiliter, adest Matrimonium clandestinum, quod vim sponsalium nullatenus habet, ut declaravit *S. Congr. Conc. Trid.* — *Carrière, n.* 365. — *Vide Casus, n.* 847.

ARTICULUS III

DE DISSOLUTIONE SPONSALIUM

Sponsalia ex omnium sententia ob justas causas dissolvi possunt. Causæ autem præcipuæ sunt : mutuus consensus; impedimentum dirimens superveniens, saltem ex parte innocentis, nam inducens impedimentum probabilius tenetur ad petendam dispensationem; electio status perfectioris, v. gr. Professio religiosa, simplex votum ingrediendi Religionem, etc.; crimen grave alterius, v. gr., fornicatio; mutatio notabilis status, circumstantia scilicet, quæ si cognita fuisset, vel prævisa, prudentum judicio a sponsalibus deterruisset. Dissolvi possunt sponsalia etiam per nimiam Matrimonii dilationem, præsertim si tempus ad Matrimonium contrahendum fuerit determinatum.

Quæsita.

731. — QUÆR. 1° *An sit causa sufficiens dissolvendi sponsalia, si sponso adveniat pinguis hæreditas?*

Resp. : Controvertitur. Multi negant, quia nihil prorsus ex parte sponsæ mutatum est. Alii vero affirmant, quia inter utrumque sponsum non amplius eadem exsistit rerum conditio; et si sponsus hanc mutationem fortunæ prævidisset, nullo modo cum tali persona contrahere voluisset. Hanc sententiam satis probare videtur *S. Lig., n.* 876, casu, quo sponso non

ditiori facto, altera offerretur sponsa, quæ priore excedenter melior esset.

QUÆR. 2° *An solvantur sponsalia per votum castitatis, vel votum sacros Ordines suscipiendi?*

Resp. 1° : Si votum *antecedat* sponsalia, certum est ea esse irrita. Ratio est, quia Matrimonii promissio est de re illicita, et proinde non obligat. — *Ita communiter.*

Resp. 2° : Si votum *subsequatur,* itidem sponsalia probabilius solvuntur. Ratio est, quia promissio sponsalium semper censetur facta sub tacita conditione, *nisi melior status eligatur.* — *S. Lig. n.* 873.

732. — QUÆR. 3° *An dissensus parentum sit causa sufficiens resiliendi a sponsalibus?*

Resp. Neg. generatim, si parentes injuste dissentiant, quia jus filiorum læderetur. Secus vero, si dissensus parentum sit justus, v. gr., si altera pars non conveniat familiæ ratione conditionis, honoris, etc., aut si, parentibus injuste dissentientibus, Matrimonium contrahi nequeat sine magnis inter propinquos scandalis, aut aliis gravibus ejusmodi incommodis.—*S. Lig. n.* 877.

QUÆR. 4° *An pars laborans occulto defectu teneatur illud aperire ante sponsalia, vel, iis contractis, ante Matrimonium?*

Resp. 1° *Affirm.,* si defectus ille futurus esset *perniciosus* vel *injuriosus* alteri parti, v. gr., si puella sit *gravida,* si sponsus morbo *venereo* laboret, vel *ære alieno* gravetur, etc. Ratio est, quia sicut peccat contra justitiam, qui credenti se bonas merces emere, vendit noxias, ita *a fortiori,* qui cum defectu pernicioso vult Matrimonium contrahere. Ergo si defectum aperire nolit, a contrahendo abstinere debet. — *S. Lig. n.* 864.

Resp. 2° *Neg.* autem, si defectus non reddat nuptias noxias, sed tantum minus appetibiles; v. gr., si puella, quæ putatur virgo, sit corrupta. Ratio est, quia consuetudine receptum est, ad ejusmodi defectus alteri manifestandos neminem teneri. Insuper nemo tenetur manifestare suum defectum cum propria infamia, quando defectus non lædit jus grave alterius. — Altera pars tamen, cognito defectu, poterit resilire, opponendo exceptionem propter talem defectum. — *S. Lig., ibid., et alii communiter.*

733. — QUÆR. 5° *An sponsalia dissolvantur per Matrimonium subsequens, ita ut, soluto Matrimonio, non reviviscant?*

Resp. Neg. cum sententia communiori. — *S. Lig. n.* 875. — Ratio est, quia nullo jure probatur, sponsalia omnino dissolvi per Matrimonium subsequens; unde videtur tantum suspendi obligatio sponsalium, durante tali Matrimonio, ut fit in eo qui contrahit Matrimonium cum voto castitatis. Plures tamen contradicunt, rationibus non spernendis innixi. Cæterum in praxi sponsus injuste derelictus raro talem infidelem requiret, nec felix exitus hujusmodi Matrimonii sperandus foret.

QUÆR. 6° *An sponsus possit resilire, si sponsa fuerit per vim violata post sponsalia?*

Resp. Affirm. cum sententia communi. Ratio est, quia sponsa per talem oppressionem, licet sine sua culpa, notabiliter vilior redditur; unde notabiliter rerum conditio mutatur. — *S. Lig., n.* 861, etc. — Idem dicendum est, etiam si fuerit vi deflorata ante sponsalia, et postea tantum vitium illud detectum fuerit. — *Ita communiter.* — *Vide Casus, n.* 859.

CAPUT II

DE BANNORUM PROCLAMATIONE

Bannum est vox germanica, quæ idem significat ac proclamatio publica. Banna igitur sunt publicæ denuntiationes, quibus fideles admonentur de Matrimonio inter certas aliquas personas contrahendo.

Agendum 1° de necessitate bannorum; — 2° de eorum circumstantiis; — 3° de eorumdem dispensatione; — 4° de impedimentorum revelatione.

ARTICULUS I

DE NECESSITATE BANNORUM

Principia.

734. — I. Ex præcepto Ecclesiæ gravis est obligatio banna proclamandi. Constat 1° de præcepto ex *Conc. Later. IV*, et ex *Conc. Trid., sess.* XXIV, *c.* I. — Constat 2° de obligatione gravi, quia disciplina generalis a duobus Conciliis generalibus præscripta, gravibusque motivis innixa, gravem parit obligationem.

II. Proclamatio bannorum non requiritur ex necessitate Sacramenti. Ratio est, quia nec *Concilium Tridentinum*, nec *Concilium Lateranense*, quod prius idem præceperat, ullam apponit clausulam irritantem. Nulla vero alia lex citari potest, ex qua constet, proclamationem requiri ad validitatem Matrimonii.

Quæsita.

735. — QUÆR. 1° *An omnes contracturi proclamationis legi subjiciantur?*

Resp. Affirm., quia lex est omnino generalis. — Ex usu tamen excipiuntur Principes, quia eorum genus satis notum est, et ordinarie satis publica sunt connubia. Excipe etiam casum necessitatis, v. gr., si quis morti proximus concubinam ducere vellet ad prolem legitimandam, et periculum esset in mora. — Vide *Ferraris, Bibl.,* ad verbum *Denuntiationes Matrimonii.*

QUÆR. 2° *An peccet graviter Parochus omittens denuntiationem, si sciat nullum adesse impedimentum?*

Resp. Affirm. Ratio est, 1° quia difficile Parochus omnino certus esse potest, nullum adesse Matrimonii impedimentum; 2° quia, etiamsi nullum appareat impedimentum ante bannorum proclamationem, fieri potest, ut iis proclamatis aliquod superveniat; 3° quia non cessat lex, causa ejus finali cessante in casu particulari tantum. — *Recole dicta tom.* I, *n.* 121, *Quær.* 1. — *S. Lig., n.* 990.

QUÆR. 3° *An peccet graviter Parochus si unam tantum proclamationem sine dispensatione omittat?*

Resp.: Controvertitur. Affirmant alii, quia proclamatio una e tribus velut pars gravis totius præcepti habenda est. Negant vero alii, quorum

sententiam probabilem vocat *S. Lig., n.* 991. Probabilius est autem, omissionem duarum denuntiationum esse peccatum mortale. — *S. Lig., ibid.* — *V. Casus, n.* 873.

ARTICULUS II

DE CIRCUMSTANTIIS BANNORUM

Triplex circumstantia hic spectanda est, scilicet 1° temporis, 2° loci, 3° personarum.

I. — *Circumstantia temporis.*

736. — Proclamationes fieri debent *diebus festivis de præcepto continuis inter Missarum solemnia.* — *Conc. Trid., sess.* XXIV, *c.* I, *de Reform.*

Dicitur 1° *diebus festivis*, id est diebus festis *de præcepto*, saltem in loco proclamationum, et probabiliter etiam in diebus ferialibus, quibus ex aliqua causa fieret in ecclesia magnus populi concursus; 2° *continuis*, id est, nullo die festo omisso a prima proclamatione ad ultimam. An vero possint fieri proclamationes diebus festis immediate sibi succedentibus, si occurrant, *controvertitur;* duplex est sententia probabilis; 3° *Inter Missarum solemnia*, id est in Missa *parochiali* vel conventuali, ex Decr. *S. Cong. C.* — *S. Lig., n.* 991. — Non possunt fieri proclamationes in Missis privatis, neque in Vesperis. — *Rit. Rom.*

Si tamen Parochus oblitus fuerit proclamationem ultimam facere in Missa, et nuptiæ urgeant, eam supplere posset in Vesperis. Id permittitur ex Decisione *S. Congr. C.*, 25 Oct. 1586. — *Ferraris.*

Si, factis proclamationibus, Matrimonium intra duos menses non celebretur, repetendæ sunt proclamationes, nisi aliter Episcopo videatur. — *Rit. Rom.*

II. — *Circumstantia loci.*

737. — Ex *Conc. Trid.* proclamationes bannorum fieri debent *in ecclesia*, id est in ecclesia parochiali contrahentium; non vero in sacellis sive publicis sive privatis, nisi locum parochiæ teneant, et Missa parochialis ibi celebretur. Per parochiam autem non est intelligenda parochia in qua quis natus est, seu parochia *originis*, sed parochia *domicilii* actualis, si *proclamandus* a notabili tempore ibi commoretur.

Hinc 1° si sponsi in diversa parochia habitent, in utraque facienda est proclamatio; 2° si unus aut uterque domicilium circiter æquale in duobus locis habeat, in utroque etiam banna proclamanda sunt. Si autem unum e duobus domiciliis sit præcipuum, aut proprie dictum, non ideo duplex proclamatio exigenda est. Si quis tamen, præter domicilium, alibi quasi-domicilium habeat, etiam in quasi-domicilio proclamationes fieri debent. 3° Si contrahentes recens domicilium fixerint in actuali parochia, banna publicari debent in parochia ubi antea diutius habitaverunt. Tempus autem recentis domicilii non eodem modo ubique computatur. Romæ, ante duos menses elapsos, publicantur banna in sola parochia domicilii præcedentis; post duos menses, in sola parochia domicilii actualis. In Gallia,

multis in locis, ante sex menses elapsos publicantur in utraque parochia; idemque fit quibusdam in locis, quamdiu integer annus domicilii in nova parochia nondum elapsus est. Standum est in praxi statutis Episcoporum.

III. — *Circumstantia personarum, scilicet minorum, militum, vagorum et famulorum.*

738. — 1° *Minores*. Nihil de minoribus statuit Jus canonicum. In Gallia autem, ad normam legum civilium, mos observatur ut eorum banna non proclamentur, nisi de expresso consensu parentum, vel tutorum. Proclamatio fit, tum in domicilio *facti*, tum in domicilio *juris*, hoc est, tunc in loco ubi *minores* hic et nunc habitant, tum in loco ubi parentes vel eorum tutores degunt. *Minores* autem habentur masculi usque ad ætatem 25 annorum, et feminæ usque ad annum 21. Masculus tamen, ascendentibus orbatus, fit major statim ac annum vigesimum primum complevit.

2° *Milites*. De jure communi milites habentur, quasi essent vagi aut alienigenæ. Apud nos, eorum banna sunt proclamanda 1° in loco ubi sunt in præsidiis; 2° insuper in domicilio parentum, si sint *minores;* si autem sint *majores*, in loco ubi residebant ante militiam susceptam; quia aliud non acquisierunt domicilium juris. — *Ita communiter*.

3° *Vagi* et *alienigenæ*. Horum banna, juxta communem sententiam, publicanda sunt in domicilio *facti* et *in loco originis*, si alibi verum domicilium non obtinuerint, vel saltem in loco in quo diutius commorati sunt. Insuper testimonium authenticum de eorum *statu libero* habendum est, nec Matrimonio jungendi sunt sine licentia Ordinarii, ut habet *Trid.*, *sess.* XXIV, *cap.* VII, *de Reform. matr.*

ARTICULUS III

DE DISPENSATIONE BANNORUM

Principia.

739. — I. Ex justa causa potest dispensari a lege bannorum. — *Trid.*, *sess.* XXIV, *cap.* I, *de Reform. matr.* — Facilius autem ab una vel altera proclamatione, quam ob omnibus, dispensatur; nam ut pro omnibus dispensetur, requirit Benedictus XIV, Const. *Nimiam licentiam*, 18 Maii 1743, *urgentem, legitimam, gravissimam et ineluctabilem causam, ut liquet*, ait, *ex Tridentino*.

II. Dispensatio bannorum pertinet ad Ordinarium, seu ad Episcopum. Eruitur pariter ex *Concilio Tridentino* (loc. cit.), ubi dicitur, relinqui facultatem dispensandi prudentiæ et judicio Ordinarii.

III. Causæ autem legitimæ dispensationis sunt 1° ne Matrimonium malitiose impediatur; 2° damnum grave, infamia aut scandalum imminens ex Matrimonii dilatione; 3° metus, ne vir puellam stupratam derelinquat; 4° si, matrimonio jam civiliter contracto, sponsus in tres proclamationes consentire nolit. In his et similibus casibus, cum agatur de gravi damno vitando aut de notabili bono procurando, non solum potest, sed et debet Episcopus dispensare; potest autem, quamvis non debeat, quoties id oppor-

tunum esse judicat, modo certo moraliter constet nullum adesse impedimentum. — *S. Lig. n.* 1005, 1006.

Appellantur *matrimonia conscientiæ* ea, quæ secreto, omissis proclamationibus, coram solo Parocho, vel alio Sacerdote de ejus licentia, adhibita duorum tantum testium confidentium præsentia, celebrantur. Plura de iis statuit Benedictus XIV, Constit. *Satis vobis,* 27 Nov. 1741.

Quæsita.

740. — QUÆR. 1° *An, cum sponsi sint ex diversis diœcesibus, dispensatio ab utroque Episcopo obtinenda sit?*

Resp. Affirm., ut videtur. Ratio est, quia nulla est connexio inter dispensationem unius et dispensationem alterius. Aliunde solus Ordinarius loci cognoscere potest de causa dispensationis : possunt enim esse rationes dispensandi pro una parte, quin adsint pro altera; et si ex una parte non detegantur impedimenta, non sequitur non posse detegi ex altera.

QUÆR. 2° *An requiratur dispensatio bannorum ad conjungendos concubinarios jam civiliter unitos, si unus eorum sit in articulo mortis?*

Resp. Neg., si sit causa gravis illos conjungendi, v. gr., ratione prolis legitimandæ aut ad majorem conscientiæ securitatem; quia casus ille omnino a lege excipiendus videtur. — *Schmalzgrueber, lib.* IV, *tit.* III, *n.* 74.

QUÆR. 3° *An Vicarius generalis possit dispensare a proclamationibus bannorum?*

Resp. Affirm. probabilius, modo Episcopus sibi hoc non reservaverit, aut contradicat. Ratio est, quia Synodus hanc facultatem concedit *Ordinario;* nomine autem *Ordinarii,* si materia officio illius convenit, et ipse non est expresse exclusus, venit etiam Vicarius generalis, quippe qui unum tribunal cum Episcopo constituit. Poterit igitur et hanc potestatem exercere, et eam aliis subdelegare. — *S. Lig.*, *n.* 1007, et *De privil.*, *n.* 58.

ARTICULUS IV

DE REVELATIONE IMPEDIMENTORUM

Principia.

741. — I. Datur *per se* gravis obligatio impedimenta Matrimonii, quantumvis occulta, revelandi. Ratio eruitur ex motivo Religionis et Caritatis, necnon ex ipso bannorum præcepto.

II. Obligatio generatim spectat ad omnes fideles cujuscumque sexus, ætatis, parochiæ aut diœcesis, etc., et ad consanguineos quoque et amicos. Ratio est, quia lex illa fertur nomine Ecclesiæ, cui subjacent omnes Christiani, et nititur naturali præcepto Religionis et Caritatis, quod ad omnes spectat. Imo licet, celebrato Matrimonio, lex positiva denuntiandi cesset, potest tamen lex Caritatis pro circumstantiis dictam revelationem exigere. — *Scavini.*

III. Obligatio illa adimplenda est quamprimum moraliter; quia si sponsi forte obtineant dispensationem ab una aut altera proclamatione, et citius contrahant, tempus ad revelationem peragendam non supererit, etc.

Quæsita.

742. — QUÆR. 1° *An revelari debeant impedimenta sub secreto etiam commisso cognita?*

Resp. Affirm., etiamsi juramentum de iis non revelandis additum fuerit. Ratio est, quia secretum naturale, etiam commissum et juratum, non obligat, quando damnum grave communitati vel tertiæ personæ imminet. — *S. Lig. n.* 994.

Excipe *probabilius* secretum *consilii*, seu secretum petendi consilii causa commissum homini officium publicum exercenti, v. gr., medico, advocato, Parocho, etc., modo id fiat ratione eorum professionis. Ita enim bonum commune postulare videtur. — *Collet, c.* III, *Bouvier, c.* III, *art.* 4. — *Carrière, n.* 409, *et alii* contra *alios*. Sed illi, qui sub hujusmodi secreto impedimentum norunt, saltem monere debent sponsos, ut a Matrimonio desistant.

QUÆR. 2° *An tenearis impedimentum revelare cum gravi tuo incommodo vel detrimento?*

Resp. Neg. generatim loquendo, quia lex Ecclesiæ et Caritas non obligant cum tanto incommodo. — *Ita communiter.* — *S. Lig., n.* 995.

743. — QUÆR. 3° *An tenearis impedimentum revelare, si tu solus illud noveris, nec probare possis?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia in præsenti materia sufficere potest unius testimonium. — *Ita communissima et verior sententia, ait S. Lig., n.* 995.

QUÆR. 4° *An ipsi contrahentes impedimentum revelare teneantur?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia hic non agitur de pœna infligenda, sed de peccato vitando : quare vel a Matrimonio abstineant, vel impedimenta aperiant, necesse est. — *V. Casus, n.* 848.

CAPUT III

DE NATURA ET PRÓPRIETATIBUS MATRIMONII

ARTICULUS I

DE NATURA MATRIMONII

744. — DEFINITIO. Matrimonium bifariam spectari potest, scilicet ut contractus, et ut Sacramentum.

1° Matrimonium ut contractus est conventio, qua vir et mulier sibi invicem legitime tradunt dominium in corpora in ordine ad actus ex se aptos ad generationem prolis, et se obligant ad individuam vitæ societatem.

2° Matrimonium ut Sacramentum definitur *Sacramentum novæ legis gratiam conferens ad legitimam viri et mulieris conjunctionem sanctificandam, et ad prolem pie suscipiendam, sancteque educandam.*

745. — DIVISIO. Matrimonium spectari potest tum quoad conjunctionem viri et mulieris, tum quoad vinculum quod ex ea oritur; hinc dicitur :

1° *In fieri* vel *in facto esse.* — Matrimonium *in fieri* dicitur ipse actualis

contractus, qui mutuo consensu viri et mulieris perficitur. Vocatur autem *in facto esse* connubium perseverans in vinculo, quod ex matrimoniali contractu provenit.

2° *Legitimum, ratum* et *consummatum.* — Matrimonium *legitimum* dicitur, quod contrahitur juxta normam legis naturalis et civilis, non tamen Ecclesiæ ratificationem aut rationem Sacramenti habet, quale olim in lege naturæ ac Mosaica, et etiam nunc inter Judæos ac gentiles initur. — Matrimonium *ratum* est, quod contrahitur inter Christianos nullo impedimento irretitos, inter quos tamen post contractum nondum intercessit commercium conjugale. Dicitur *ratum*, quia non solum natura et jus civile, sed etiam Ecclesia illud approbat et ratum habet. — Matrimonium *consummatum* dicitur, quod copula conjugum completum est; quod intelligi non modo de *rato*, sed etiam de mere *legitimo* debet.

Principia.

746. — I. Matrimonium Christianorum ritu legitimo celebratum, est verum et proprie dictum novæ legis Sacramentum. Probatur 1° ex *Epistola S. Pauli ad Ephesios, c.* V, *v.* 32, ubi dicit: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et in Ecclesia.* — 2° Ex *Trid., sess.* XXIV. *can.* I: *Si quis dixerit Matrimonium non esse vere et proprie unum ex septem legis evangelicæ Sacramentis a Christo Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesia inventum, neque gratiam conferre, anathema sit.* — Ex S. Augustino (*lib. de Bono conjugali, c.* XVIII): *In Christianorum nuptiis plus valet sanctitas Sacramenti, quam fœcunditas uteri.*

II. Requiritur ad Matrimonii validitatem verus consensus ex parte utriusque contrahentis; quia Matrimonium, ut contractus, est conventio inter virum et mulierem : consensus autem conventionis essentiam constituit.

747. — III. Consensus vero debet esse :

1° *Mutuus;* consistit enim in contractu, qui est essentialiter consensus duorum, seu consensus mutuus. Unde si ex una parte deficiat, nullum erit Matrimonium.

2° *De præsenti;* quia per promissionem *de futuro* fiunt tantum sponsalia, non vero Matrimonium. Deducitur etiam ex *c. Si inter* 31, *de Spons. et Matrim.*

3° *Deliberatus et voluntarius;* quia est contractus de re gravi, gravem propterea obligationem inducens; nemo autem censetur obligationem gravem sibi imponere, nisi libere ac plene consentiat. Constat ex Jure canonico, quod invalidat Matrimonia ex metu gravi contracta, ut infra de impedimentis dicetur.

4° *Manifestatus signis externis;* quia omnis conventio inter homines aliquo signo externo cognosci debet: conventio enim mutuam acceptationem inter contrahentes necessario supponit.

Quæsita.

748. — QUÆR. 1° *An consensus verbis exprimi debeat?*

Resp. 1° *Neg.*, quoad *validitatem*, quia de jure naturali in contractu sufficit, ut consensus certo aliquo signo exprimatur. — *S. Lig. n.* 887.

Resp. 2° *Affirm.*, quoad *liceitatem*, quia alias ageretur contra rubricam et Ecclesiæ consuetudinem. Attamen non videtur excedere veniale, si verba non adhibeantur; imo ab omni culpa verecundia aut alia rationabilis causa excusaret. — *S. Lig.*, *n.* 888.

749. — QUÆR. 2° *An sufficiat consensus per procuratorem?*

Resp. 1° : Quoad *validitatem affirm.*, modo adsint conditiones requisitæ, quia Matrimonium habet totam rationem contractus naturalis. Contractus autem quilibet per procuratorem fieri potest.

Conditiones vero ad Matrimonium illo modo contrahendum sunt 1° ut procurator mandatum exsequatur per seipsum; 2° ut mandans mandatum non revocaverit; 3° ut procurator cum comparte coram Parocho et duobus testibus compareat.

Resp. 2° : Quoad *liceitatem*, *neg.*, nisi causa valde gravis urgeat. Ratio est, quia iste modus contrahendi est contrarius praxi ordinariæ Ecclesiæ, et vix inter alios quam inter Principes et Magnates sic Matrimonia fiunt. Hinc Parochus non debet propria auctoritate Matrimoniis hujusmodi benedicere, ut ex praxi Ecclesiæ et *Ritualibus* constat. — *S. Lig. n.* 885.

750. — QUÆR. 3° *An sit validum Matrimonium* SUB CONDITIONE *initum?*

Resp. 1° : Certum est, esse validum, si conditio sit *de præterito* vel *de præsenti*, et verificatur. Ratio est, quia consensus ille *conditionatus*, statim transit in absolutum, et proinde nihil deest valori Sacramenti. — *Vide S. Lig.*, *n.* 890.

Resp. 2° : Si adjiciatur conditio *honesta* et *possibilis* de futuro, *Dico* 1° : Non perficitur Matrimonium, donec conditio impleatur; quia contractus transferre debet jus mutuum in corpora *de præsenti*, ut supra dictum est. *Dico* 2° : Impleta conditione, valet Matrimonium; siquidem contractus conditionatus, adimpleta conditione, transit in absolutum, et eo ipso valet ratione Sacramenti, quia inter Christianos contractus Matrimonii a Sacramento disjungi nequit. — Ita, inquit *Fagnanus* (*In cap. Super eo, de Appos. Cond.*, *n.* 3) receptissima canonistarum sententia, quæ in curia servatur etiam post Tridentinum. — Quamvis autem firmum sit Matrimonium, etiamsi contrahentibus ignorantibus conditio impleatur; ipsi tamen uti matrimonio non possunt ante acceptam hujus adimpletionis notitiam; secus voluntate saltem et intentione fornicationem committerent.

751. — QUÆR. 4° *An sit licitum contrahere cum consensu conditionato?*

Resp. Neg. Talis modus contrahendi est illicitus, præsertim si conditio sit *de futuro*, nisi forte, ut habet *S. Lig.*, *n.* 892, adsit urgentissima causa. Ratio est, quia multa ac gravia incommoda ex tali modo contrahendi subsequi facile possunt, nempe, scandalum, jurgia, ambages, difficultates, etc. — *Ita communiter theologi.*

752. — QUÆR. 5° *An sit validum Matrimonium initum sub conditione turpi?*

Resp. 1° *Neg.*, si conditio hæc repugnet substantiæ seu essentiæ Matrimonii, triplici nempe ejusdem bono, id est 1° bono *Sacramenti;* 2° bono *fidei;* 3° bono *prolis;* quod fieret, si sponsi, contrahendo Matrimonium, generationem prolis, fidelitatem in conjugio, aut perpetuitatem in Matrimonio excluderent. Ratio est, quia, tali conditione sive interius sive exterius tantum apposita, non habetur, aut saltem exterius non exprimitur

consensus in verum Matrimonium, cujus ipsa substantia, vi conditionis, tollitur.

Hinc 1° si talis conditio expresse apponatur et in pactum deducatur, invalidum est Matrimonium in utroque foro; nam, præter defectum consensus interioris, imo etiamsi consensus interior fingeretur adesse, adhuc exterior sufficiens deesset, ut recte notavit *Lugo, de Sacram., d.* VIII, *n.* 129. — *C. Si conditiones* 7, *de Cond. appos.* — 2° Si conditio exterius non exprimatur, sed tota contineatur in intentione unius, aut utriusque contrahentis: vel afficit ipsum contractum, ita ut sub ea dumtaxat contrahere velint, et tunc Matrimonium nullum est in foro conscientiæ, ex dictis, vel afficit tantum exsecutionem contractus, quia Matrimonio quidem volunt ligari, sed officia Matrimonii adimplere nolunt, et tunc graviter peccant, valide tamen contrahunt. — 3° In locis ubi divortium per leges permittitur, v. gr., apud hæreticos, Græcos schismaticos in casu adulterii, etc., si legum illarum notitia se habeat *antecedenter* quoad consensum contrahentium, hoc est, si ideo contrahunt, quia norunt id sibi licere, et aliter non contraherent, invalidum est Matrimonium; si *concomitanter* tantum se habeat, quia voluntatem habent generalem contrahendi, et sine tali notitia æque contraherent, pro validitate Matrimonii standum est. — *Lugo, de Sacram., d.* VIII, *n.* 131, 132. In foro externo generalis ejusmodi voluntas semper præsumitur, nisi contrarium probetur, ut docet *Bened. XIV, de Synodo l.* XIII, *c.* XXII, *n.* 7, et declaravit S. P. Pius VI in Litteris ad Arch. Pragensem, 11 Jul. 1789.

Resp. 2°. Si vero conditio turpis non repugnet substantiæ Matrimonii, *Dist.:* 1° Censetur validum *in foro externo*, quia in eo conditio pro non adjecta habetur; 2° *Controvertitur* quoad forum *internum*, sicut in cæteris contractibus. Ordinarie tamen non censetur conditio *sine qua non*, sed merum propositum aut promissio a contractu matrimoniali *independens*, ac proinde consensus non judicatur tali conditione suspensus, nisi de hoc omnino constet. In dubio enim pro Matrimonio semper judicandum est. — *S. Lig. n.* 891.

753. — QUÆR. 6° *Quid agendum, si quis dicat se ficte consensisse?*

Resp. 1° : Quoad *forum externum* fides ei non adhibetur, nisi ex circumstantiis pateat, illum aut dolo fuisse deceptum aut gravi metu inductum ad contrahendum : supponi enim nequit eum, qui libere Matrimonium iniit, ficte consensisse.

Resp. 2° : Quoad *forum internum*, qui asserit se *ficte* consensisse, obligandus est 1° ad abstinendum a debito petendo et reddendo, donec vere consenserit; 2° ordinarie etiam ad consensum verum ponendum, ut sic injuriam comparti illatam reparet. Dico *ordinarie*, quia si compars separationi consentiat, vel ipse ad contrahendum coactus fuerit, consensum supplere non tenetur. — *Decretal., lib.* 4, *titul. de Conditionibus, cap. ult.*

Cæterum conjux, qui verum assensum posuit, non obligatur credere alteri asserenti se ficte consensisse, etsi id juramento firmaret; ideoque licite debitum peteret, donec defectus consensus evidenter probaretur. — *S. Congr. Concilii*, 24 Febr. 1720.

754. — QUÆR. 7° *An requiratur consensus parentum ad validitatem, vel liceitatem contractus matrimonialis?*

Resp. 1° : Quoad *validitatem neg.* prorsus; quia consensus parentum nec jure naturali, nec positivo requiritur. Ac 1° non *jure naturali;* quia contrahentes habent potestatem in proprium corpus, nec parentes habent potestatem in corpus filiorum suorum in ordine ad matrimonium, secus enim matrimonia eorum irritare possent, sive juste, sive injuste, quod omnino repugnat, et sensui communi hominum adversatur. 2° Nec *jure positivo;* nam *Trid., sess.* XXIV, *c.* I, anathemate percussit eos, qui *falso affirmant Matrimonia a filiisfamilias sine consensu parentum contracta irrita esse, et parentes ea rata vel irrita facere posse.* Quod si lex civilis consensum parentum requirit ad valorem matrimonii, ejus vis non extenditur, nisi ad effectus mere civiles. — *Ita communiter omnes theologi catholici.*

Resp. 2° : Quoad *liceitatem affirm. generatim loquendo.* Constat 1° ex *jure naturali,* quia filii debent parentibus honorem, reverentiam et obsequium, præsertim in iis quæ ad totam familiam spectant, cujusmodi est Matrimonium, ex quo sæpissime pendent honor et pax familiarum, etc.; 2° ex *Concilio Tridentino* (*ibid.*), saltem juxta quosdam, qui hæc verba : *Sancta Dei Ecclesia illa semper detestata est atque prohibuit,* non solum ad clandestina, sed ad Matrimonia etiam sine consensu parentum inita referunt. — Cæterum controvertitur utrum hæc obligatio sit gravis necne. — *S. Lig. n.* 849.

755. — QUÆR. 8° *An filii aliquando, invitis parentibus, Matrimonium contrahere possint?*

Resp. Affirm., si parentes injuste consensum recusent. Verum cum hac in re facile filiifamilias sibi fucum faciant, antequam nuptias celebrent, consulere debent viros prudentes et præsertim Confessarios, ne in re tam gravi tantisque plena periculis imprudenter agant proprio judicio confidentes.

756. — QUÆR. 9° *Quid agendum Confessario vel Parocho, quando filiifamilias, invitis parentibus, Matrimonium inire volunt?*

Resp. 1° : Quoad *Confessarium,* generatim loquendo partes parentum pro virili tueri debet; ipsis enim generatim præsumptio favere censetur. Attamen si filii, gravi ratione ducti, legalibus servatis conditionibus, in Matrimonio ineundo persistant, inquietandi non videntur. — *Ita communiter* cum *Gousset.*

Resp. 2° : Quoad *Parochum,* Matrimonio assistere non debet nisi adimpletis conditionibus Jure civili præscriptis, quia Ecclesiæ non adversantur. — *Gousset, n.* 839.

ARTICULUS II

DE PROPRIETATIBUS MATRIMONII, SCILICET DE EJUS UNITATE ET FIRMITATE

§ I. *De unitate Matrimonii.*

757. — Unitas Matrimonii in eo sita est, quod Matrimonium sit conjunctio unius viri cum una fœmina.

1° Certum est, *polyandriam* pugnare cum lege naturali, quia præcipuis

Matrimonii finibus adversatur, nempe generationi prolis et bonæ ejus educationi. — *Ita omnes.*

2° Certum est, *polygamiam simultaneam* esse in omni casu prohibitam, saltem de jure positivo divino novæ legis, ut constat ex Luc. XVI, 18 : *Omnis, qui dimittit uxorem suam, et aliam ducit, mœchatur.* Constat pariter ex *Trid., sess.* XXIV, *can.* 2.

3° Certum est, secundas nuptias et ulteriores esse licitas tam viro quam mulieri etiam sub lege Evangelica. Constat ex auctoritate et praxi Ecclesiæ, necnon ex Scriptura sacra, I Cor. VII, 39 : *Mulier alligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit; quod si dormierit vir ejus, liberata est : cui vult nubat, tantum in Domino.*

§ II. *De firmitate Matrimonii.*

Duplex distinguitur Matrimonii firmitas : alia enim vinculum, alia torum respicit.

PUNCTUM I

De firmitate Matrimonii, quatenus spectat vinculum.

758. — Matrimonium est indissolubile, id est, Matrimonio semel contracto, divortium quoad vinculum fieri nequit, saltem de lege positiva divina. De Fide est. Probatur 1° ex verbis Christi, Matth. XIX, 6 : *Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.* 2° Ex verbis divi Pauli I Corinth. VII, 10 et 11 : *Iis autem qui Matrimonio juncti sunt, præcipio, non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere; quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat.* 3° Ex *Trident., sess.* XXIV, *can.* 3.

759. — Triplex tamen casus est excipiendus : nam

1° Dissolvi potest Matrimonium *ratum* et *non consummatum* christianorum, gravi de causa, *per dispensationem* Papæ, ex potestate divinitus ipsi concessa. Patet ex eo quod SS. Pontifices jam multoties hac potestate usi sint, uti S. Gregorius VII, Paulus III, etc. — Cf. *Perrone, de Matrimon. christ., tom.* III, *sect.* II, *c.* VI, *a.* 4.

2° Dissolvi potest Matrimonium *ratum* et *non consummatum*, per solemnem *professionem religiosam* unius conjugum, atque hoc ex privilegio speciali a Christo concesso et ab Ecclesia declarato. Sic enim Trid., sess. XXIV, c. VI : *Si quis dixerit Matrimonium non consummatum, per solemnem religionis professionem alterius conjugum non dirimi, anathema sit.*

Ut autem sponsi de hujus privilegii usu deliberent, ab ipso jure duos menses post nuptias sibi concessos habent, quo tempore non tenentur reddere debitum. — *S. Lig. n.* 870, 958. Imo post illud quoque bimestre, si Matrimonium etiam per illicitam debiti negationem consummatum non fuerit, hoc privilegium manet. *Ferraris.* Neque illud impedit fornicatio habita inter sponsos ante Matrimonii celebrationem. — *Scavini.*

Peccat tamen ille qui Matrimonium cum intentione Religionem ingrediendi contrahit, quin compartem moneat. — *S. Lig., ibid.*

3° Dissolvi potest matrimonium etiam *consummatum infidelium* ex con-

cessione divina, quando alteruter conjugum per Baptismum convertitur *ad Fidem christianam*, et alter recusat cum eo pacifice cohabitare, vel non cohabitat nisi cum *injuria Creatoris*, et Religionis christianæ contemptu, aut conatum adhibet, ut partem fidelem ad peccatum mortale pertrahat. Deducitur ex Declaratione Innocent. III, apud *S. Lig., n.* 956, etc. Concessio autem hæc divina eruitur ex verbis Apostoli, I *Cor.* VII, 12, ubi ait : *Si quis frater uxorem habet infidelem et hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam...; quod si infidelis discedit, discedat; non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi : in pace autem vocavit nos Deus.* Eamdem fusius explicat Innocentius III in *cap. Quanto* 7, *de Divortiis.* — *Vide plura in Cas., n.* 983 *et seq.*

Quoad praxim hæc notanda sunt : 1° Non statim dissolvitur infidelium matrimonium per Baptismi susceptionem; nam, ut habet Juris effatum, *cap. Si quis c.* 28, *q.* 2; et *cap. Gaudemus* 8, *de Divortiis: Crimina in baptismo solvuntur, non conjugia;* id autem tunc solummodo fit, juxta doctrinam fere communiter receptam, quando conjux conversus et baptizatus novum init conjugium. 2° Regulariter ex præscripto Juris (*cap. Quanto* supra cit.) privilegium Paulinum (*quod si infidelis discedit, discedat...*) interpretante, pars conversa ad alia vota transire nequit priusquam infidelis, interpellatus, aut absolute recusaverit cum ea cohabitare, aut noluerit saltem cohabitare sine contumelia Creatoris. 3° Si non possit infidelis interpellari, propterea quod longe absit, aut fugerit vel latitet, plures censent apud *Sanchez, l.* VII, *disp.* LXXIV, *n.* 14, omitti posse interpellationem; alii, quibus adstipulatur *Benedictus XIV, de Syn. l.* VI, *c.* IV, *n.* 3, putant necessariam esse dispensationem Pontificiam; et huic sententiæ adhæsit S. Congr. Conc. in causa Florent. 17 Jan. 1722, apud eumdem *Bened. XIV, loc. cit.* 4° Quando lege ecclesiastica vel consuetudine, ad removendum peculiare perversionis periculum, prohibetur ne pars conversa cum infideli cohabitet, nisi hæc etiam velit ad fidem converti, ut sæpe in Europa factum est quoad conjuges hebræos, non solum interpellari debet infidelis, an pacifice cohabitare consentiat, sed etiam, an velit fidem christianam amplecti. Si autem, elapso tempore per legem præfixo, se nolle declaraverit, quamvis aliunde vellet pacifice cohabitare, recuperat conjux conversus libertatem, eique permittitur ut ad novas nuptias convolet. 5° Privilegio Paulino non conceditur parti conversæ, ut novum matrimonium inire possit cum alio infideli, aut etiam cum catechumeno vel catechumena, sed cum fideli solum baptizato, prout declaravit, die 16 Januar. 1683, Sac. Congr. de Propag. Fide.

PUNCTUM II

De firmitate Matrimonii quatenus spectat torum, et de divortio a toro.

Principia.

760. — I. Conjuges ratione vinculi matrimonialis tenentur simul cohabitare, et vitam socialem ducere. Ratio eruitur ex ipsamet Matrimonii definitione.

II. Divortium tamen seu separatio a toro vel habitione justis de causis

fieri potest, manente nihilominus conjugali vinculo, ita ut neutra pars possit ante mortem alterius inire aliud Matrimonium. Id declaratur a *Conc. Trid., sess.* XXIV, *can.* 8: *Si quis dixerit Ecclesiam errare, cum ob multas causas separationem inter conjuges, quoad torum seu quoad habitationem, ad certum incertumque tempus fieri posse decernit, anathema sit.*

761. — III. Causæ ejusmodi divortium cohonestantes sunt : mutuus consensus, grave animæ vel corporis periculum, et alterutrius adulterium; quas causas ita pro praxi intelliges :

1° *Mutuus consensus*, scilicet uterque conjux simul possunt juri proprio renuntiare quoad torum, sive ad tempus sive in perpetuum, dummodo absit incontinentiæ periculum. Item separari possunt etiam quoad habitationem sive ad tempus negotiorum causa, sive in perpetuum ob vitæ perfectioris desiderium; v. gr., ad Religionem ingrediendam, vel sacros Ordines suscipiendos. — *Recole dicta supra, n.* 43.

2° *Periculum grave animæ*, si adsit perversionis periculum in uno ex causa alterius; et *periculum grave corporis*, si immineat periculum vitæ aut mutilationis, vel si cohabitatio ex parte unius erga alium adeo evadat molesta, ut moraliter impossibilis reddatur; id eveniret, si conjux enormes aut frequentes sævitias pati cogeretur.

3° *Adulterium alterutrius*, scilicet tale, ut sit 1° moraliter certum, seu de quo præsumptiones adsint ita violentæ, ut prudenter omnino credatur fuisse admissum; 2° voluntarium, non vero ex illata violentia patratum, 3° non condonatum, postquam moraliter certo innotuit, sive expresse, sive implicite, v. gr., per actum conjugalem; 4° non mutuum, quia tunc exsisteret compensatio. Patet ex verbis Christi, Matth. v, 32 : *Qui dimiserit uxorem, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari*, etc. Quod si licet viro, eadem ratione etiam uxori licitum esse debet.

Communis doctorum sententia nomine adulterii quamlibet intelligit *carnis divisionem*, etiam quæ habetur per sodomiam et bestialitatem. — *Vide S. Alph., n.* 962. — Quidam tamen contradicunt.

Quæsita.

762. — QUÆR. 1° *An vir, cognito uxoris adulterio, illam dimittere teneatur?*

Resp. 1° : Certum est non teneri ratione adulterii, quia divortium fuit concessum in favorem innocentis, non in ejus pœnam. — *Ita communiter theologi.* — *S. Lig. n.* 693.

Resp. 2° : Aliquando potest vir teneri ad dimittendam uxorem adulteram ratione correctionis fraternæ aut scandali vitandi; sed rarus est iste casus, tum quia alia media adhiberi possunt ad uxorem corrigendam, aut scandalum vitandum, tum quia grave scandalum ex separatione timendum excusare potest. Aliunde ejecta uxor majori periculo, saltem plerumque, exponeretur. — *S. Lig., ibid.*

763. — QUÆR. 2° *An, facto divortio, possit innocens alterum cogere ut ad se redeat?*

Resp. 1° *Affirm.*, si agatur de separatione *non juridica*, quia hæc per sententiam judicis non firmatur.

Resp. 2° *Affirm. probabilius*, etiam in ipso casu *juridicæ separationis*.

Ratio est, quia sententia separationis juridicæ fertur in favorem innocentis, et proinde non aufert jus revocandi alterum; nec ad hoc opus est nova judicis sententia. Non est tamen cogenda mulier adultera ad redeundum, quoties potest rationabiliter timere, ne dure, acerbe, aut etiam crudeliter tractetur. — *S. Lig., ibid.*, etc.

QUÆR. 3° *An, facta juridica separatione ob adulterium, conjux innocens teneatur redire ad compartem revocantem, si ipse postea lapsus fuerit?*

Resp. Neg. probabilius. Ratio est, quia primus adulter per judicis sententiam jam omnino spoliatus fuit omni jure erga innocentem. Advertit tamen S. Thomas (*In 4, d.* 35, *q.* 2, *a.* 6, *ad* 4), quamvis primus adulter non possit reconciliationem petere, *judicem secundum æquitatem juris ex officio suo debere eum cogere, ut caveat periculo animæ suæ et scandalo aliorum.* — *S. Lig. n.* 967.

764. — QUÆR. 4° *An divortium privata auctoritate fieri valeat?*

Resp. 1° *Affirm.* quoad *torum*, si justa subsit causa, ut supra dictum est; et speciatim ratione adulterii, quia jura Matrimonii in perpetuum conjugi infideli denegari possunt.

Resp. 2° : Quoad *habitationem* 1° *Affirm.*, ratione adulterii, etiamsi crimen occultum sit, saltem *probabilius*, quia Christus divortium hac de causa permittendo non distinxit inter adulterium publicum et privatum. Sed ad hoc requiritur ut crimen sit certum, et ex separatione non interveniat scandalum, quod non possit aliter reparari. — *Ita communiter.* — *S. Lig. n.* 969. — Plures tamen dicunt, non esse licitum divortium ob adulterium occultum; quia non licet adulteri famam prodere; 2° *Affirm.*, etiam ratione periculi vel animæ vel corporis, modo periculum illud valde grave sit. Sed expedit in praxi, ut consilium viri prudentis, præsertim Confessarii, petatur.

Confessarius vero in hoc valde caute procedere debet. Caveat ne facilius credat uxorum adversus viros querelis; satagatque, ut eas compescat, et a divortio, in quantum fieri potest, avertat.

CAPUT IV

DE MATERIA ET FORMA MATRIMONII

765. — I. Materia *remota* Sacramenti Matrimonii sunt corpora sponsorum in contractu Matrimonii invicem tradenda.

Materia autem *proxima* est traditio ipsa corporum, quæ per verba aut signa consensum exprimentia perficitur. — *Sic communiter theologi.*

Nonnulli sunt, qui materiam proximam constituerunt in impositione manuum Sacerdotis: sed hæc sententia omni prorsus caret fundamento, et ut obsoleta rejicienda est. — *Vide infr., n.* 768.

766. — II. Forma consistit in mutua contrahentium acceptatione verbis aut signis expressa. — *Ita pariter communius.*

Verum quonam pacto consensus, seu contractus contrahentium verbis aut signis expressus, constituit formam Sacramenti, cum etiam in materia reperiatur? Dicendum est contractum, seu consensum sponsorum, reperiri tum in materia, tum in forma Sacramenti Matrimonii, sed sub diverso

respectu. Est *in materia,* quatenus mutuam alterius in alterum potestatis traditionem exprimit; est autem *in forma,* quatenus acceptationem hujus traditionis significat. Vel, ut alii explicant, verba et signa sponsorum in contrahendo sunt simul materia et forma : sunt *materia,* in quantum exprimunt traditionem corporum; sunt *forma,* in quantum acceptationem traditionis exhibent. — *Ita communiter.*

Quidquid sit, in praxi nullum incommodum est timendum, dummodo in contractu celebrando forma præscripta ab Ecclesia servetur. — *Vide dicenda in capite sequenti de ministro Sacramenti Matrimonii.*

CAPUT V

DE MINISTRO ET SUBJECTO MATRIMONII

ARTICULUS I

DE MINISTRO

767. — I. Certum est, ad Matrimonii valorem requiri præsentiam Parochi aut delegati, ubicumque decretum *Conc. Trid.* circa Matrimonia clandestina publicatum est. — *Vide dicenda de imped. clandest., n.* 836.

II. Etiamsi alicubi hoc decretum Tridentini promulgatum non fuerit, certum est tamen 1° Ecclesiam semper voluisse, ut Sacerdos ad id deputatus Matrimoniis fidelium assisteret; 2° Parochum non posse assistentiam suam in nuptiis fidelium omittere : eumque obligari ad benedictionem impertiendam juxta ritum in loco proprio receptum; 3° Peccare graviter fideles qui Matrimonium clandestine ineunt. Id evincitur ex *Trid., sess.* XXIV, *de Reform. matr., c.* I, etc.

768. — III. Hodie, quidquid nonnulli juxta obsoletam opinionem antea dixerint, certum est etiam, ministros Matrimonii ipsos esse contrahentes. Rationes autem quibus hæc doctrina innititur, sunt : 1° Quia Eugenius IV, in Decreto *ad Armenos,* sanam circa Sacramenta tradere volens doctrinam, sic statuit : *Causa efficiens Matrimonii regulariter est mutuus consensus per verba de præsenti expressus.* Neque dubitandum est, quin illa verba, *causa efficiens Matrimonii,* respiciant Matrimonium ut Sacramentum, siquidem septem Sacramenta in eo Decreto ex professo explicantur; 2° Quia *Concilium Tridentinum, sess.* XXIV, *de Reformat., c.* I, declarat, Matrimonia clandestina fuisse *vera et rata,* quibus vocabulis tunc theologi et canonistæ exprimebant stricto sensu Sacramenta; 3° Quia ex recenti Declaratione Pii IX, referenda *n.* 792 *et* 793, constat, Matrimonium inter fideles exsistere nunquam posse absque Sacramento. Unde sic : Matrimonia clandestina ex *Conc. Trid.* sunt valida in locis, ubi non fuit promulgatum decretum quo invalidantur; aliunde nequeunt esse valida absque Sacramento : ergo datur Sacramentum Matrimonii etiamsi a Sacerdote non conferatur; ergo Sacerdos non est minister Sacramenti. — *Vide S. Lig., n.* 897.

Quæsita.

769. — QUÆR. 1° *An Parochus assistere possit Matrimonio eorum, qui sunt publici peccatores?*

Resp. 1° : *Negat S. Lig., de Sacram., n.* 54, *cum* Benedicto XIV, *de Syn. l.* VIII, *c.* XIV, *n.* 5, *et aliis,* ejusque doctrinam laudavit S. Pœnitentiaria; nam interrogata : *Quomodo se gerere debeant Parochi in celebratione Matrimoniorum illorum, qui notorie in ecclesiasticas censuras inciderint,* respondit die 10 Dec. 1860 : *Curandum pro viribus, ut ecclesiasticis censuris innodati debito modo cum Ecclesia reconcilientur; at si reconciliari recusent, et, nisi Matrimonium celebretur, gravia inde damna imminere videantur, Parochus Ordinarium consulat, qui, habita rerum et circumstantiarum ratione omnibusque perpensis, quæ a probatis auctoribus, et præsertim a S. Alphonso (lib.* VI, *tr.* I, *cap.* II, *n.* 54) *traduntur, ea declarabit, quæ magis expedire in Domino judicaverit, exclusa tamen semper Missæ celebratione.* Ratio hujus sententiæ est 1° quia *de jure naturali* nemo sine causa gravi et proportionata potest cooperari peccato alterius, etiam materialiter, etsi ille jam interne peccatum consummaverit; 2° quia publice indigni non sunt ad Sacramenta admittendi.

Alii tamen affirmant, licet Parochus conari debeat, ut digne contrahant. Ratio est, quia Parochus non est minister Sacramenti, nec illud confert, sed assistit tantum tanquam testis seu notarius publicus, ad quem non spectat examinare contrahentium merita, sed fidem facere, et testari ea quæ videt. — *Lugo, de Sacramentis, d.* VIII, *n.* 204 *et seq.*

Resp. 2° : Etiam juxta primam sententiam aliquando tali Matrimonio assistere potest, nempe ubi urget ratio valde gravis et aliquo modo proportionata malo, quod permittitur in Sacramenti profanatione, etc., v. gr., si Parochus cogeretur metu mortis aut mali fere æqualis, vel si imminerent gravia mala communitati, aut si sponsi jam sint conjuncti civiliter, ut in Gallia evenire solet, cum matrimonium civile ecclesiasticum præcedere debeat. Majus enim malum, majusque scandalum ex fornicaria cohabitatione sequeretur. — *S. Lig., Bouvier,* etc. — Minor esset difficultas, si unus e sponsis esset innocens, aut in meliorem vitam mutatus; quia tunc liceret Parocho Matrimonio assistere in favorem innocentis. Imo nulla superesset difficultas, si sponsi in concubinatu versarentur. Tunc enim per Matrimonium tolleretur tum scandalum, tum peccati occasio.

770. — QUÆR. 2° *An benedictio nuptiarum possit abstrahi a celebratione Missæ?*

Resp. 1° : Ritus celebrandi Sacramentum Matrimonii, quo Sacerdos sponsos conjungit, annulumque benedicit, et expressus habetur in *Rituali Rom.*, sedulo distinguendus est a benedictione nuptiarum, quæ legitur in *Missali* (*Missa pro sponso et sponsa*), et pertinet ad earumdem nuptiarum solemnitatem. De illo, omnino affirmandum est ipsum posse, imo et debere, tempore vetito, seu quando solemnitates nuptiarum prohibentur, abstrahi a celebratione Missæ; nam, ex Rit. Rom., *Matrimonium omni tempore contrahi potest.*

Resp. 2° : Quoad benedictionem nuptiarum proprie dictam, negandum est. Nam interrogata *S. Congr. Rit. : An vigentem pluribus in locis consuetudinem Matrimonium celebrandi hora pomeridiana, simulque benedictionem nuptialem sic extra Missam, etiam tempore vetito, ex Ordinarii licentia dandi, liceat retinere, cum vix spes sit fideles adigendi, vel ad mutandum celebrationis Matrimonii tempus, vel ad benedictionem supplendam?* Res-

ponsum fuit : *Servetur Rituale Romanum* (die 7 Septembris 1850, *in Rupellen., ad* 6). Porro ex Rituali Romano benedictio conjugalis non potest nisi inter Missæ celebrationem fieri. Confirmatur alia Decisione *S. Congr. Rit.*, die 23 Junii 1853, *in Limbur.*, qua expresse declaratum est : *benedictionem nuptiarum juxta rubricas non esse impertiendam nisi in Missa.* — Attamen Sacerdos non tenetur Missam applicare pro sponsis nisi ab iisdem eleemosynam accipiat. *S. Congr. Inquisit.*, die 1 Septembr. 1841. Sed Missa pro nuptiis assignata dicenda est, licet sponsis non applicetur.

Porro Missa nuptiarum dicenda est singulis diebus, præter Dominicas, Festa de præcepto, Duplicia 1ª vel 2ª classis, Vigiliam Pentecostes, sed sine *Gloria* et *Credo.* — Quibus vero diebus dici non potest Missa *pro Sponso et Sponsa,* addatur ex illa Missa Commemoratio. — *S. Congr. Rit.*, 3 Martii 1818, *et* 20 Aprilis 1822.

Quando vero nuptiæ celebrantur tempore Adventus vel Quadragesimæ, non debet in Missa fieri commemoratio pro sponsis per Collectam, Secretam et Postcommunionem, nec licet recitare Orationes in Missali positas post Orationem Dominicam et *Ite, Missa est;* nec debent eædem Orationes recitari extra Missam, elapso tempore prohibito. — *S. Congr. Rit.*, 31 Augusti 1839.

Insuper si mulier sit vidua, non solum omitti debet benedictio nuptiarum, sed etiam Missa propria pro sponso et sponsa. — *S. Rit. Congreg.*, 3 Martii 1761.

Demum prohibetur et reprobatur usus veli albi explicandi super sponsos. — *S. Congr. Rit.*, 7 Septembris 1850, *in Rupellen.*

771. — QUÆR. 3° *Quid Parocho sit agendum, si sponsi jam sint in ecclesia ad Matrimonium contrahendum, et ex eorum confessione impedimentum adesse deprehendat?*

Resp. 1° : Si nuptiæ differri nequeant sine periculo infamiæ, aut aliis gravissimis incommodis, et pœnitens versetur in impedimenti ignorantia invincibili, omittenda est monitio, et permittenda est Matrimonii celebratio, donec dispensatio obtineatur. — *S. Lig. n.* 613.

Resp. 2° : Si pœnitens sit in ignorantia vincibili, aut si aperte cognoscat impedimentum, nec sine infamia aut scandalo differri possit Matrimonium, ne ad dispensationem quidem ab Episcopo obtinendam, tunc maxima est difficultas. — Juxta *S. Lig., ibid.*, et alios, posset Confessarius, seu Parochus declarare, legem Ecclesiæ de impedimentis non obligare in tantis angustiis, et ad Matrimonii celebrationem procedere. Attamen quamprimum, saltem ad cautelam, dispensationem postulare deberet. — Juxta alios permitti posset simulatio contractus Matrimonii cum proposito quamprimum dispensationem ab impedimento petendi. Non potest autem (aiunt) cessare naturaliter impedimentum; lex enim irritans nunquam cessat ob incommodum particulare, quodcumque illud sit. Quoties vero adiri potest Episcopus, adeundus est, quia juxta sententiam communem in eo casu ab impedimentis ecclesiasticis dispensare potest. — *S. Lig. n.* 613.

Omnis difficultas cessaret in praxi, si Episcopus a S. Sede facultatem obtineret delegandi Sacerdotes pro cura animarum laborantes, ut in hujusmodi casibus extraordinariis et urgentibus dispensare valeant.

ARTICULUS II

DE SUBJECTO MATRIMONII

Principia.

772. — I. Subjectum *Sacramenti* Matrimonii est omnis homo baptizatus, nullo impedimento, sive naturali, sive divino, sive canonico laborans.

Dixi 1° : omnis homo *baptizatus*, homines enim non baptizati non sunt capaces Sacramentorum Ecclesiæ, ut patet. — *Dixi* 2° : *nullo impedimento laborans;* licet enim *per se* omnis homo baptizatus sit subjectum capax Sacramenti Matrimonii, *per accidens* tamen plures a Matrimonio valide contrahendo arcentur propter diversa impedimenta, tum juris naturalis, tum juris divini, aut ecclesiastici, ut infra suo loco dicetur, *n.* 794.

Hinc 1° matrimonium infidelium, licet validum esse possit in ratione contractus, non tamen est Sacramentum. Imo fidelis ipse contrahens matrimonium cum infideli, etiam ex Papæ dispensatione, juxta communem sententiam, contra paucos Sacramentum non recipiet. Etenim signum unionis Christi cum Ecclesia, gratiam sacramentalem conferens, neque in unione viri, neque in unione mulieris, sed in unione utriusque consistit.

2° Hæretici et schismatici, qui ineundo Matrimonium leges Ecclesiæ ad substantiam Sacramenti pertinentes accurate et integre servant, valide contrahunt et Sacramento muniuntur, cum nihil sit, quod valori hujus Sacramenti obstare possit. Hoc ipsum confirmat praxis Ecclesiæ, quæ nullimode eos adigit sive ad renovandum consensum, sive ad benedictionem nuptialem recipiendam, si resipiscentes ad catholicæ Ecclesiæ unitatem redeant. — *Ita omnes.*

773. — II. Sponsi Matrimonium contrahentes, in statu gratiæ versari debent, quia Matrimonium est Sacramentum *vivorum*. Qui contrahunt peccato mortali coinquinati, rei sacrilegii evadunt, nec gratias sacramentales sponsis necessarias percipiunt. *Probabiliter* tamen illæ gratiæ sunt tantum suspensæ, et remoto obice seu peccato mortali, animæ applicantur, uti diximus agendo *de Sacramentis in genere*, *n.* 232. — Pro praxi si nullus fructus ex monitione speretur, fere melius erit indignum non monere de sacrilegio indigne accedentis, ut saltem sic minus peccet; et potius inducendus erit, ut saltem quamprimum ad confitendum accedat.

Quæsita.

774. — Quær. 1° *An Parochus exigere debeat, ut præmittatur confessio Matrimonio, vel ut libellus confessionis a sponsis exhibeatur?*

Resp. 1° : Non potest *absolute per se* id exigere, nisi lex seu præceptum Episcopi illud statuat. Ratio est, quia quamvis requiratur status gratiæ ad hoc Sacramentum suscipiendum, non tamen requiritur necessario confessio, cum contritio absolute sufficere possit etiam iis qui in statu peccati mortalis versantur. Aliunde Parocho plerumque non innotescit, sponsos in statu gratiæ non versari.

Resp. 2° : Ubi lex particularis, ut multis in locis, exsistit, Parochus confessionem exigere debet aut saltem illius testimonium. Possunt tamen quan-

doque occurrere casus, in quibus hæc lex exceptionem admittere videatur, uti si matrimonium jam sit civiliter contractum, et una pars testimonium confessionis requisitum exhibeat, etc. Cæterum si sponsus non sit publicus peccator, nec de ejus indignitate constet, rationes etiam minus graves sufficere possunt. Sed pro hujusmodi rerum adjunctis consultius est, ut Parochus ab ipso Episcopo resciat, quomodo generatim se gerere debeat.

775. — QUÆR. 2° *An liceat Matrimonium inire cum publico peccatore?*

Resp. Affirm., si nequeat sine gravi incommodo a Matrimonio recedere. — *Ita communius.* — Quamvis enim contrahentes conficiant Sacramentum, non sunt tamen ministri ad hoc deputati.

Eadem ratione puella catholica, quæ habet graves rationes (v. gr., ob circumstantias familiarum, aliave motiva magni ponderis) Matrimonium cum hæretico ineundi, non peccat illud contrahendo, quamvis alteri peccati materiam quodammodo subministret; sed prius petenda est dispensatio, ut infra dicetur.

Vide alia multa de subjecto Matrimonii in capite sequenti, ubi *de impedimentis Matrimonii.*

CAPUT VI

DE IMPEDIMENTIS MATRIMONII

Leges impedimenta Matrimonii statuentes sunt duplicis generis : aliæ enim sunt tantum prohibentes, aliæ vero irritantes. Impedimenta prioris generis mere reddunt Matrimonium illicitum; posteriora vero etiam invalidum. Quippe hæc directe et primario ipsum contractum matrimonialem afficiunt, illumque nullum et irritum reddunt ob defectum conditionis absolute requisitæ ad valide contrahendum. — Hinc articulus duplex.

ARTICULUS I

DE IMPEDIMENTIS MATRIMONIUM IMPEDIENTIBUS

776. — Quatuor numerantur impedimenta Matrimonium impedientia, nempe 1° Prohibitio Ecclesiæ variis de causis facta. 2° Item Ecclesiæ prohibitio, ne determinato quodam tempore Matrimonii solemnitates celebrentur. 3° Contractus sponsalitius cum alia persona jam initus, nec legitime solutus. 4° Votum quod ex natura sua in contractu aut societate conjugali servari nequeat. Quatuor hæc versiculo sequenti comprehenduntur :

Ecclesiæ vetitum, tempus, sponsalia, votum.

De singulis pauca subjicere satis erit.

I. — *Ecclesiæ vetitum.*

777. — Est prohibitio sive particularis, sive generalis, ab Ecclesia facta aut ab aliquo Superiore ecclesiastico, ne aliquod Matrimonium celebretur.

1° Prohibitio particularis habetur, quando justa et speciali de causa Ma-

trimonium alicui interdicitur, sive a Parocho, sive ab Episcopo : v. gr., quia suspicio impedimenti dirimentis exorta est.

2° Prohibitio generalis in duplici præsertim casu habetur, scilicet 1° ne contrahatur Matrimonium inter hæreticum et catholicam, et vice versa; 2° ne contrahatur sine bannorum proclamatione. De bannis jam supra dictum est, *n.* 734 *et seq.*; de cultus autem disparitate dicemus infra, *n.* 824 *et seq.*

II. — *Tempus.*

778. — Est determinatum aliquod per decursum anni tempus, quod *feriatum* dicitur, et quo Ecclesia solemnitates nuptiarum vetat. *Trident.*, *sess.* XXIV, *c.* X. — Tale autem nunc est tempus quod fluit a prima Dominica Adventus usque ad Epiphaniam *inclusive*, et a die Cinerum usque ad Octavam Paschatis item *inclusive*.

Cæterum *Conc. Trid.* solas nuptiarum solemnitates præfato tempore prohibet, nimirum sponsos benedicere, sponsum cum strepitu domum deducere, convivia nuptialia solemniora instruere. Non autem vetat Parocho sponsos privatim conjungere, licet variis in locis propter consuetudinem id etiam prohibeatur. — *Ita communiter.*

III. — *Sponsalia.*

779. — Sponsalia quælibet, sive *ecclesiastica,* sive *privata,* serio contracta, nisi aut mutuo contrahentium consensu, aut alia justa de causa legitime dissoluta fuerint, sunt impedimentum Matrimonium impediens. Patet ex jure naturali; exsistit enim gravis obligatio justitiæ pactum ex oneroso contractu servandi. Si quis autem, non obstante illo impedimento, nuptias contrahat, validum quidem erit Matrimonium, cum impedimentum hoc sit tantum impediens, non tamen licitum.

IV. — *Votum.*

Quadruplex distinguitur votum Matrimonium impediens, nempe 1° votum castitatis; 2° votum non nubendi; 3° votum ingrediendi Religionem; 4° votum Ordines sacros suscipiendi.

780. — I. *Votum castitatis.*

1° Qui tale votum emisit, peccat graviter Matrimonium iniens cum intentione illud consummandi, quia votum infringit.

2° Peccat etiam graviter, seclusa hac intentione, quia exponit se periculo vel votum vel jus alterius conjugis violandi.

3° Contracto matrimonio, nec petere nec reddere potest debitum labente primo bimestri, quia ex privilegio divino conjuges hoc tempore ab obligatione conjugalis debiti eximuntur, juxta dicta supra *n.* 759. Elapso autem hoc tempore, potest quidem debitum reddere, et alterius juri satisfacere, non tamen petere sine dispensatione a voto.

4° Debet omnino abstinere, si alter consentiat, vel jus petendi amiserit, v. gr., ob adulterium vel incestum. Quod si ægre abstinere potest, dispensationem quamprimum postulare debet.

5° Si alter conjux moriatur, ad novas nuptias convolare nequit, nisi dispensationem a voto suo etiam ad hunc effectum impetraverit. — *Lacroix, l.* III, *n.* 564.

781. — II. *Votum non nubendi, seu votum virginitatis.*

1° Qui voto isto emisso Matrimonium contrahit, graviter peccat, ut manifestum est.

2° Contracto matrimonio, reddere atque etiam petere potest debitum, quia jam impossibilis facta est voti observatio.

3° Ob eamdem rationem mortuo conjuge novum Matrimonium saltem probabiliter contrahere potest.

In praxi dubium est quandoque, an quis virginitatem seu cælibatum, vel potius castitatem voverit. Interrogandus erit pœnitens, an intentione se ab *oneribus* Matrimonii liberandi sanctiusque Deo serviendi ductus fuerit, vel *unice amore et affectu puritatis:* in primo casu cælibatum et virginitatem, in secundo autem vere castitatem vovisse censendus est. — *Lacroix, n.* 357.

782. — III. *Votum ingrediendi Religionem.*

1° Qui tale votum emisit, peccat graviter Matrimonium ineundo, tum quia alterum decepit, tum quia se exponit periculo votum violandi.

2° Ante Matrimonii consummationem tenetur Religionem ingredi; ideoque mortaliter peccat, quando prima vice, sive petendo sive reddendo debitum, Matrimonium consummat; quia votum adimplere debet, quando potest. Illud autem adimplere potest non consummando Matrimonium in primo bimestri, cum tunc ex privilegio divino possit quilibet Religionem ingredi, et altera pars, conjuge solemniter profitente, a vinculo Matrimonii liberetur, juxta superius dicta *n.* 759.

3° Post consummatum Matrimonium potest petere et reddere debitum, quia exsecutio voti facta est impossibilis, et petitio actus conjugalis non est contra illius votum, cum non voverit *castitatem*, sed *Religionem.*

4° Etiam consummato Matrimonio per se tenetur Religionem ingredi, quoties illæso compartis jure id potest, v. gr., si alter consentiat, vel jus petendi debitum amittat in perpetuum, aut si Matrimonium per mortem solvatur; quia obligatio voti semper subsistit. In praxi autem in hisce casibus magis expedit, ut ad dispensationem recurratur.

783. — IV. *Votum suscipiendi Ordines.*

1° Qui votum illud emisit, peccat graviter Matrimonium ineundo, ut in comperto est.

2° Tenetur Ordines suscipere, si possit, v. gr., si obtineat consensum alterius. Juxta plures tenetur Religionem ingredi ante Matrimonii consummationem, etiam invito altero, ut votum adimplere possit. Sed alii *probabilius* hoc negant.

3° Inito Matrimonio, potest illud consummare, si votum amplius adimplere nequeat.

Quæsita.

784. — Quær. 1° *Quinam dispensare valeant in impedimentis impedientibus?*

Resp. 1°: Nemo, præter Summum Pontificem, dispensare potest ab im-

pedimento ex validis sponsalibus orto, cum hac in re de justitiæ debito agatur, quod nullus præter supremum Principem auferre potest. — *Sanchez, l.* I, *disp.* LXI. — *Laymann, p.* I, *c.* I, *n.* 4.

Resp. 2° : Episcopi seu *ordinarii* animarum *Pastores*, jurisdictione plena in foro externo gaudentes, dispensare possunt 1° in obligatione bannorum; 2° quoad contractum per tempus feriatum, ubi consuetudo hunc quoque interdicat; 3° in voto castitatis temporaneæ, et virginitatis seu non nubendi.

Nequeunt autem dispensare 1° quoad votum perpetuæ castitatis; 2° quoad votum ingrediendi Religionem; 3° quoad impedimentum disparitatis cultus inter catholicos et hæreticos. Hoc enim triplex impedimentum Papæ reservatum est.

Resp. 3° : Regulares mendicantes ex suis privilegiis dispensare valent mere pro foro interno in voto castitatis temporaneæ et virginitatis, seu non nubendi; nam eamdem habent potestatem dispensandi a votis in foro interno, juxta communem DD. sententiam, quæ *jure ordinario* competit Episcopis. — *Recole dicta de privilegiis Regularium, in tractatu de Statibus, n.* 175.

QUÆR. 2° *An Episcopus, urgente necessitate, nempe cum periculum est in mora, dispensare possit in voto castitatis ad Matrimonium contrahendum?*

Resp. Affirm., dummodo vere adsit illud periculum, nec aditus ad Pontificem facile pateat. — *S. Lig. n.* 987. — *Suarez,* — *Sanchez,* — *Navarrus,* etc.

ARTICULUS II

DE IMPEDIMENTIS DIRIMENTIBUS

Agendum 1° de impedimentis dirimentibus in genere; — 2° de impedimentis dirimentibus in specie; — 3° de dispensatione ab hisce impedimentis.

§ I. *De impedimentis dirimentibus in genere.*

PROPOSITIO I

Ecclesia potestatem habet constituendi impedimenta Matrimonium non tantum impedientia, sed et dirimentia. De Fide est.

785. — Elucet 1° ex definitione *Concil. Trident., sess.* XXIV, *can.* 4 : *Si quis dixerit Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta Matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse, anathema sit.* Confirmatur 2° ex ratione theologica. Ecclesia enim accepit a Christo omnem potestatem necessariam vel etiam utilem ad Rempublicam christianam recte gubernandam; atqui potestas constituendi impedimenta Matrimonii est valde utilis, imo et necessaria, ut Matrimonium cum honore et decentia Sacramentis debita a fidelibus tractetur : ergo, etc.

PROPOSITIO II

Ecclesia sola *impedimenta Matrimonii dirimentia constituere potest, et consequenter Principes* SÆCULARES *quoad subditos christianos non possunt* CONSTITUERE IMPEDIMENTA, *nisi ad meros effectus civiles.*

786. — 1° Probatur ex *Conc. Turonensi, an.* 1583, a Gregorio XIII spe-

cialiter approbato, *c.* 19, *de Jurisdictione,* § 6, ubi sic dicitur: *Certissimi juris cum sit, matrimoniales causas esse fori ecclesiastici, ideoque earum cognitionem ac decisionem judicibus laicis a sacris Canonibus omnino esse interdictam; omnibus præterquam Episcopis et eorum Officialibus, de iis, earumque appendicibus ac circumstantiis, veluti si de conjugali adhæsione sit quæstio, cognoscere ac decidere sub anathematis pœna prohibemus.* — Collectio Conciliorum. (*Labbe.*)

2° Patet ex ipso *Conc. Trident., sess.* XXIV, *c.* XII, ubi definivit, causas matrimoniales ad judices ecclesiasticos pertinere.

3° Evincitur ex litteris Pii VI ad Episcopum *Motulensem*, 17 Septembris 1788, quibus *expresse* declarat, talem esse sensum *can.* 12 *Conc. Tridentini.*

4° Id confirmat ratio theologica. Cum enim Matrimonium a Christo elevatum sit ad dignitatem Sacramenti, necessario soli potestati spirituali subjicitur. Et quamvis in Matrimonio distinguantur ratio contractus et ratio Sacramenti, integrum tamen Matrimonium ad Sacramentum pertinet, cum contractus sit ipsius materia, et disjungi a ratione Sacramenti inter Christianos non possit. Alioquin vero sequerentur maxima incommoda ex conflictu potestatis, si duæ potestates ab invicem independentes impedimenta Matrimonii constituere possent; quod enim una ædificaret, destrueret altera posset.

Quæsita.

787. — QUÆR. 1° *An impedimentum invincibiliter ignoratum irritet Matrimonium cum illo contractum?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia lex tale impedimentum constituens habet pro objecto ipsummet contractum irritandum, et proinde contractum semper irritat independenter a cognitione et voluntate contrahentis. Insuper leges irritantes effectum suum in omni casu sortiri debent, nisi bonum generale absolute obstet, ut dicetur de impedimento clandestinitatis, quod tunc tantummodo cessat, quando, sæviente persecutione, Sacerdotes idonei ad assistendum Matrimoniis haberi non possunt. — *Lacroix, n.* 525, *et alii communissime.*

Hinc si, contracto Matrimonio, mulier certo detegat impedimentum dirimens, vi cujus nullum fuerit Matrimonium, debitum petere non potest, nec reddere, etiamsi ad id comminatione mortis cogeretur, quia conjunctio fornicaria esset, quæ in nullo casu licita est. Excipiunt quidam, nisi mulier mere passive se haberet, ita ut omnino materialiter tali actui cooperaretur; sed neque hoc concedi debet, cum de re intrinsece mala agatur, nisi juxta sententiam probabilem mulier metu mortis ad id cogatur, secluso tamen consensus periculo. — *Recole dicta t.* I, *de Act. hum., n.* 21, *et de* 5° *Præc., n.* 390.

788. — QUÆR. 2° *An incurrantur,* licet ignorata, *ea quoque impedimenta, quæ videntur habere rationem pœnæ, ut impedimentum criminis?*

Resp. Affirm. Ita communis cum *Lacroix, lib.* VI, *part.* III, *n.* 642. Ratio est, quia illa impedimenta habent *primario* et *principaliter* rationem *vinculi* et *secundario* tantum rationem pœnæ; et consequenter semper incurruntur, quamvis ignorantia excuset a pœna juxta communem sententiam, ubi agitur de lege mere prohibente.

QUÆR. 3° *An leges Ecclesiæ constituentes impedimenta dirimentia, urgeant etiam in casu gravissimi incommodi, v. gr., periculi mortis*, etc.?

Resp. Affirm., quia ex dictis ignorantia, etiam omnimoda, habilem facere nequit ad Matrimonium illum qui per legem inhabilis exsistit; ergo multo minus metus damni, etc. Hinc si quis contraxit impedimentum, v. gr., affinitatis cum sponsa sua de futuro ob fornicationem cum ejus sorore, et Superiores in hoc impedimento dispensare nolint, ex nulla causa vel metu illam ducere potest.

789. — QUÆR. 4° *An liceat contrahere Matrimonium cum impedimento dubio, seu probabili?*

Resp. 1° *Affirm. probabilius* in dubio, seu *probabilitate juris ecclesiastici*, quia si forte impedimentum reipsa adesset, Ecclesia supplere censetur defectum contractus de Jure canonico irriti, sicut et jurisdictionis defectum supplet, quoties communiter Doctores tenent eam supplere jurisdictionem in Sacramento Pœnitentiæ, ubi communis error intercedit. Porro opinio docens Ecclesiam supplere etiam in præsenti casu de dubio impedimento generaliter ut probabilis recepta est ab innumeris Doctoribus, qui ei suffragantur. — *Ita Lacroix, n.* 527, *et alii communiter.*

Resp. 2° *Neg.*, si agatur de probabilitate *juris divini* aut naturalis, v. gr., in impedimento ligaminis, vel impotentiæ; quia tunc Ecclesia defectui probabili supplere nequit, cum impedimentum illud ab Ecclesia non pendeat. Matrimonium igitur sic contractum dubium remaneret, ac proinde non licet unquam Sacramentum cum tali dubio recipere. Ergo, etc.

Resp. 3° *Neg.*, etiam si agatur de probabilitate *facti*. Ratio est, quia Ecclesia in hujusmodi probabilitate non præsumitur dispensare. Opinio autem contraria communiter non est recepta ut probabilis; et aliunde nimia sequerentur incommoda, si contracto Matrimonio error detegeretur. — *Ita communiter.* — *S. Lig. n.* 902.

790. — QUÆR. 5° *An liceat conjugibus uti Matrimonio, si post nuptias initas dubium de aliquo impedimento oriatur?*

Resp. 1° *Neg.*, donec facta fuerit inquisitio sufficiens de veritate. Si tamen unus tantum dubitet, quamvis non possit debitum petere, debet tamen illud reddere alteri in bona fide petenti. — *S. Lig. n.* 903.

Resp. 2° *Affirm.*, si adhibita seria diligentia ad veritatem detegendam, dubium adhuc remaneat, quia in dubio standum est pro valore actus. — *Ita communiter* contra *paucos*. — *S. Lig. n.* 904, etc.

791. — QUÆR. 6° *An valeat Matrimonium contractum cum impedimento putato, sed non exsistente?*

Resp. 1° : Si contrahens non sit omnino certus de impedimento, sed aliquo modo dubitet de illo, validum est Matrimonium. — *Ita communiter* cum *Lacroix, n.* 523. — Ratio est, quia contrahit saltem conditionate, nempe *in quantum possum*, quamvis ad conditionem illam non reflectat: ergo non exsistente impedimento consensus jam adest absolutus.

Resp. 2° : Si contrahat cum certitudine impedimenti, quod parvi pendet, ita ut statuat vivere in concubinatu, certum est, invalidum esse Matrimonium. Ratio est, quia tunc voluntas contrahendi Matrimonium non est prædominans.

Resp. 3° : Si contrahat quidem cum certitudine impedimenti, sed dolens

de impedimento et non audens illud aperire, ne impediatur Matrimonium, vel ne infametur, aut ex inadvertentia aliqua, controvertitur. *Probabilius* valet Matrimonium ob voluntatem prædominantem illud contrahendi. — *Ita Lacroix, ibid.* — Attamen *ad cautelam* in praxi inducendus foret ad consensum renovandum.

ERRORES A PIO IX DAMNATI CIRCA MATRIMONIUM EJUSQUE IMPEDIMENTA

792. — Inter acta Pii IX, multa reperiuntur circa Matrimonium, ex quibus præcipua referre juvat.

I. In damnatione et prohibitione operum Nuytz, sic de isto impio auctore loquitur in Brevi *Apostolicæ Sedis*, die 22 Augusti 1851 :

Plura quoque de Matrimonio falsa asseruntur :

Nulla ratione fieri posse, Christum evexisse Matrimonium ad dignitatem Sacramenti;

Matrimonii Sacramentum non esse nisi quid contractui accessorium, ab eoque separabile, ipsumque Sacramentum in una tantum nuptiali benedictione situm esse;

Jure naturæ Matrimonii vinculum non esse indissolubile;

Ecclesiam non habere potestatem impedimenta Matrimonium dirimentia inducendi, sed eam civili potestati competere, qua impedimenta exsistentia tollenda sint;

Causas matrimoniales, et sponsalia suapte naturà ad forum civile pertinere;

Ecclesiam sequioribus sæculis dirimentia impedimenta inducere cœpisse, non jure proprio, sed illo jure usam, quod a civili potestate mutuata erat;

Tridentinos Canones (sess. XXIV, c. IV, de Matrim.) *qui anathematis censuram illis inferunt, qui facultatem impedimenta dirimentia inducendi Ecclesiæ negare audeant, vel non esse dogmaticos, vel de hac mutuata potestate intelligendos;*

Tridentinam formam sub infirmitatis pœna non obligare, ubi lex civilis aliam formam præstituat, et velit hac nova forma interveniente matrimonium valere;

Bonifacium VIII, votum castitatis in ordinatione emissum nuptias nullas reddere, primum asseruisse.

793. — II. In Allocutione diei 27 Septembris 1852, circa res Reipublicæ Neogranatensis (*Nouvelle-Grenade*), sic aiebat Summus Pontifex :

... *Cum nemo ex catholicis ignoret, aut ignorare possit, Matrimonium esse vere et proprie unum ex septem Evangelicæ legis Sacramentis, a Christo Domino institutum, ac propterea inter fideles Matrimonium dari non posse* QUIN UNO EODEMQUE TEMPORE SIT SACRAMENTUM, *atque idcirco quamlibet aliam inter christianos viri et mulieris,* PRÆTER SACRAMENTUM, *conjunctionem cujuscumque etiam legis civilis vi factam, nihil aliud esse nisi turpem atque exitialem concubinatum, ab Ecclesia tantopere damnatum, ac proinde a conjugali fœdere* SACRAMENTUM SEPARARI NUNQUAM POSSE, *et omnino spectare ad Ecclesiæ potestatem ea omnia decernere, quæ ad idem Matrimonium quovis modo possunt pertinere, etc.*

Eosdem autem errores, pluresque alios, profligavit SS. DD. NN. Leo P. XIII eruditissima ac maxime memoranda sua Constitutione, 10 Februarii 1880. *Arcanum*, quæ doctrinam de Matrimonii institutione ac natura ab omnibus Catholicis tenendam explanat, et Apostolica statuit auctoritate.

§ II. *De impedimentis in specie.*

794. — Impedimenta Matrimonium dirimentia quindecim numerantur his versibus expressa :

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Ætas, affinis, si clandestinus, et impos,
Raptave sit mulier, nec parti reddita tutæ:
Hæc socianda vetant connubia, facta retractant.

De singulis seorsim sermonem instituemus.

PUNCTUM I

De impedimento erroris et conditionis.

Duplex circa Matrimonium error distinguitur, scilicet 1° error *substantialis*, qui versatur circa personam; 2° error *accidentalis*, qui personæ qualitates afficit. Conditio autem intelligitur *servilis* ab altera parte ignorata.

Principia.

795. — I. Omnis error circa *personam* Matrimonium efficit nullum de jure naturali, etiamsi error sit vincibilis. Ratio est, quia ex parte contrahentis tollit voluntarium circa objectum contractus, et proinde, consensu deficiente, contractus est irritus.

II. Error circa *qualitates* personæ, qualiscumque sit, per se non irritat Matrimonium. Ratio est, quia error circa qualitates non cadit in objectum contractus; objectum enim istud est ipsamet persona, cum qua contrahitur, ut modo dictum est, non vero sunt ipsius qualitates. Præterea id etiam exigit status matrimonialis firmitas, sicut diximus de votis religiosis, *tom.* I, *n.* 321, *Quær.* 2°. Excipe, nisi qualitas *explicite*, velut conditio *sine qua non* (ut aiunt), intendatur; aut, quod fere in idem recidit nisi sit determinativa personæ, seu id quod unice de persona ducenda cognoscitur, quodque proinde in ipsa unice intenditur.

III. Error circa *conditionem servilem* compartis dirimit Matrimonium de jure ecclesiastico, ut constat ex *lib.* 4 *Decretalium, tit.* 10. Hoc impedimentum locum non habet amplius in Europa, ubi servitus penitus extincta est.

Resolves.

796. — 1° Si quis putet contrahere nuptias cum Anna, et ducat Agatham, invalidum est Matrimonium. Secus, si putans se duxisse puellam nobilem, divitem, virginem, pacificam, e contrario plebeiam, pauperem, corruptam, rixosam eam inveniat.

2° Validum est Matrimonium, si quis ducat viduam putans se ducere

cælibem, etiamsi per fraudem in hunc errorem inductus fuerit; nam fraus inducit quidem obligationem reparandi injuriam, non autem efficit, ut consensus non versetur circa substantiam rei, de qua agitur. Imo hoc valet, licet certo contrahere noluisset, si prius eam viduam esse novisset; non enim ad id, quod forte vel etiam certo quis facturus fuisset, sed ad id, quod reapse fecit, attendendum est.

3° Valide contrahit puella nobilis cum viro vago, qui falso se jactat nobilem bonorum multorum possessorem, idque falsis testimoniis probat. Sed mulier illa non tenetur cum ipso cohabitare, et divortium perpetuum quoad torum et habitationem statim facere potest. — *S. Lig. et alii omnes.*

PUNCTUM II

De impedimento voti et Ordinis.

797. — I. Votum dirimens Matrimonium est solum votum solemne castitatis, per professionem in Religione approbata emissum. Votum enim simplex castitatis, etiam perfectæ et perpetuæ, Matrimonium non dirimit, sed tantum impedit, juxta superius dicta *n.* 779. — Ex speciali privilegio Gregorii XIII sunt excipienda vota simplicia quæ post biennium tyrocinii emittuntur in Societate Jesu. — *Recole etiam dicta sup., n.* 44.

II. Ordo autem Matrimonium dirimens est Ordo sacer, nempe Presbyteratus, Diaconatus et subdiaconatus.

De utroque hoc impedimento loquitur *Concil. Later. I et II,* atque *Trid., sess.* XXIV, *can.* 9, inquit : *Si quis dixerit, Clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solemniter professos, posse Matrimonium contrahere, contractumque esse validum, non obstante lege ecclesiastica vel voto, anathema sit.*

Quæsita.

798. — QUÆR. 1° *Quonam jure prædicta impedimenta Matrimonium dirimant?*

Resp. 1° : Impedimentum *Ordinis* juxta sententiam communem dirimit tantum jure ecclesiastico. Ratio est, quia ex una parte Ordo *per se* non repugnat cum statu conjugali, votumque ei adnexum vim dirimendi habet ex sola voluntate Ecclesiæ; nec adest ex altera parte prohibitio ulla divina, quæ in Scripturis aut in traditione inveniatur. — *S. Lig. n.* 1059.

Resp. 2° : Cum solemnitas voti sit juris ecclesiastici, eo ipso Papa dispensare potest, dummodo adsit causa sufficiens, id est rei gravitati proportionata. — *V. Sanchez, l.* VIII, *disp.* VIII, *n.* 7.

QUÆR 2° *Quænam conditiones requirantur, ut votum solemne et Ordo Matrimonium dirimant?*

Resp. 1° : Quoad *votum* debet esse emissum 1° voluntarie et deliberate; 2° cum vera intentione se obligandi; secus enim votum validum non foret.

Resp. 2° : Quoad *Ordinem,* requiritur 1° ut sit susceptus valide; 2° ut sit susceptus voluntarie. — *Ita omnes.*

PUNCTUM III

De impedimento cognationis.

Cognatio triplicis generis distinguitur, scilicet 1° *naturalis*; 2° *spiritualis*, 3° *legalis*. De singulis seorsim.

SECTIO I

De cognatione naturali.

799. — Cognatio *naturalis*, seu consanguinitas, est vinculum personarum ab eodem stipite proximo per carnalem generationem descendentium, quod scilicet exsurgit ex unitate et participatione ejusdem sanguinis.

In consanguinitate tria sunt distinguenda, scilicet 1° *stipes* seu persona ex qua aliæ ducunt originem; 2° *gradus*, seu mensura distantiæ unius personæ ab altera; 3° *linea*, seu series personarum ab eodem stipite descendentium.

Linea duplex est : alia *recta*, et alia *collateralis* seu *transversalis*. Prior est series personarum quarum aliæ ab aliis descendunt, vel *immediate*, ut filii a parentibus, vel *mediate*, ut nepotes ab avis, vel a proavis, etc. Posterior vero est series personarum, quæ licet stipitem communem habeant, aliæ tamen ab aliis non descendunt, ut sunt fratres, consobrini, etc.

Linea collateralis est *æqualis* vel *inæqualis*, prout consanguinei æqualiter vel inæqualiter a communi stipite distant.

Statuenda.

800. — I. Consanguinitas in *linea recta* saltem de jure positivo Matrimonium dirimit *indefinite* in quocumque gradu. Patet ex jure can. *in Resp. Nicolai I ad Bulgaros, c.* 37.

II. — Consanguinitas in *linea collaterali* Matrimonium dirimit usque *ad quartum gradum inclusive*, et non ultra. Constat ex *Conc. Later. IV* c. *Non debet*, 8. *De consanguin. et affin.*, et pluribus locis Juris canonici.

III. Consanguinitas Matrimonium dirimit etiam inter eos qui tantum vel ex eodem patre, vel ex eadem matre nati sunt; item inter consanguineos ex illegitimis natalibus genitos. Ratio est, quia diversitas patris aut matris, vel illegitimitas, non impedit, quin carnalis consanguinitas inter eos exsistat.

REGULÆ AD GRADUS CONSANGUINITATIS COMPUTANDOS

801. — *Iª Regula*. In linea recta *tot numerantur gradus quot personæ, stipite dempto,* seu tot sunt gradus, quot sunt generationes. Hinc inter patrem et filium unicus est gradus, quia unica est generatio, seu unica filii persona, secluso patre utpote stipite. Inter nepotem et avum duo gradus numerantur, quia duæ sunt generationes, licet tres interveniant personæ, nempe avus, pater, et ejus filius, seu nepos respectu avi. Ponas pariter proavum vel abavum, et tres vel quatuor gradus habebis.

IIª Regula. In linea collaterali ÆQUALI *tot sunt gradus quot sunt personæ, in una parte, stipite dempto.* Hinc frater et soror sunt in primo gradu : quia si stipes communis seu pater seponatur, remanet unica persona ex utraque parte; et cum singuli distent uno gradu a stipite, etiam unico gradu inter se distant. Pariter patrueles, seu duorum fratrum filii, distant singuli duobus gradibus a stipite communi, seu ab avo, et proinde consanguinei sunt inter se in secundo gradu. Sic etiam de aliis dicendum est.

IIIª Regula. In linea collaterali INÆQUALI *tot sunt gradus quot personæ in parte remotiori,* semper stipite dempto. Hinc si unus distet a communi stipite duobus gradibus, et ejus consanguineus tribus, erunt inter se consanguinei in tertio gradu, juxta effatum : *Gradus remotior trahit ad se propinquiorem.* Igitur Berta consanguinea erit in secundo gradu cum patruo, seu fratre patris sui, quia distat duobus gradibus ab stipite communi, nempe ab avo suo, licet patruus ipse unico gradu ab eodem stipite separetur, cum sit stipitis filius, seu frater patris Bertæ. Sic etiam de aliis quibuscumque statuendum.

Ad gradus juxta *jus civile* computandos, desumitur numerus, seu summa omnium personarum in qualibet linea, stipite dempto. Proinde in *linea recta,* eodem modo computantur ac gradus canonici : in *linea collaterali æquali,* gradus canonici duplicantur; in *linea collaterali inæquali,* duplicatur linea minor et additur excessus majoris.

Quæsita.

802. — QUÆR. 1° *Quo jure consanguinitas in prædictis gradibus Matrimonium dirimat?*

Resp. 1° : Certum est consanguinitatem *in linea recta,* jure naturæ Matrimonium dirimere in primo gradu, et *probabiliter* juxta multorum theologorum sententiam, cui tamen non pauciores nec ignobiliores contradicunt theologi, *indefinite* etiam in cæteris gradibus. Cæterum casus, uti patet, a praxi longissime distat.

Resp. 2° : *Quoad lineam collateralem,* in primo gradu *probabiliter* dirimit jure naturali, aut saltem divino positivo, cum Ecclesia nunquam dispenset, ut fratres et sorores conjungi valeant, atque infideles ipsi hujusmodi nuptias detestentur; opinio tamen contraria, quam tenere videtur *S. Thomas,* 2. 2., *q.* 154, *a.* 9, *ad* 3, vera etiam probabilitate gaudet. In aliis gradibus juxta omnes dirimit jure ecclesiastico, ut deducitur ex praxi Ecclesiæ, quæ ab iis dispensat.

QUÆR. 2° *Quomodo inveniri facile possint gradus consanguinitatis?*

Resp. 1° : Si cognitus sit stipes communis, scribas illius nomen in charta, et infra generationes et nomina personarum hinc et inde descendentium referas, usquedum pervenias ad eas personas quæ connubio jungendæ sunt; facile inde gradus computabis.

Resp. 2° : Si incognitus sit stipes, sic procedas : Scribas in inferiori parte chartæ vel tabulæ nomen sponsi ad unum latus, et nomen sponsæ ad alterum; dein supra nomen sponsi adnotes nomina eorum consanguineorum, qui forte causa esse possunt, cur aliqua intersit cognatio cum sponsa; idem facito quoad sponsam. Qua facta adnotatione, ascendas ex una parte, et videas utrum conveniant in communi principio seu stipite, ex quo sponsus

et sponsa sint mediate generati. Hinc postquam inveneris, simulque animadverteris, utrum sponsi sint in linea æquali vel inæquali, applices tandem regulas infra proponendas, et resolutio dubii patebit. Pro quibus sit sequens exemplum :

ABAVUS

Didacus Noel.

	PROAVIA		PROAVUS
I.	*Julia Noel, uxor Titi Pascal.*	I.	*Arthur Noel.*
	AVUS		AVUS
II.	*Mævius Pascal.*	II.	*Maurus Noel.*
	PATER		PATER
III.	*Paulus Pascal.*	III.	*Hector Noel.*
	SPONSUS		SPONSA
IV.	*Petrus Pascal.*	IV.	*Maria Noel.*

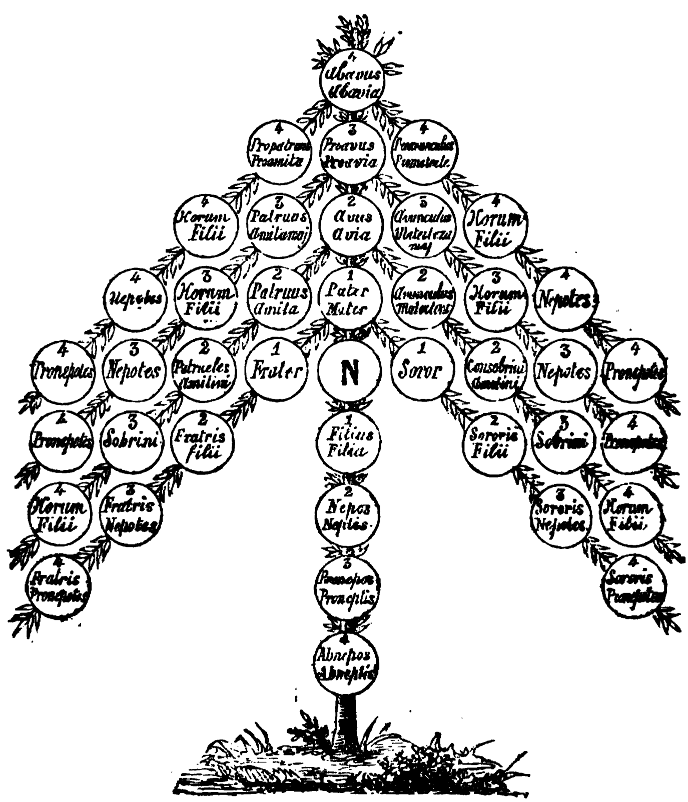
In hoc exemplo *Petrus Pascal* et *Maria Noel* sunt consanguinei in quarto gradu æquali. Si vero *Maria Noel* immediate descenderet a *Mauro Noel*, *Arthur Noel* esset ejus avus et *Didacus Noel* ejus proavus, et proinde consanguinei forent in *quarto gradu* quidem, sed *attingente tertium.*

803. — Alia etiam methodus indicatur ad gradus cognationis dignoscendos, scilicet cum *tabella genealogiæ*, seu *arbore consanguinitatis.* Inspice tabellam et vide in qua linea, et in quibus cellulis reperias personas de quarum cognatione quæritur, et attende quot gradibus distent a stipite communi. *Exemplum :* Quæris, v. gr., quonam gradu Titius sponsus sit consanguineus respectu Bertæ sponsæ, cum jam scias avum prioris fuisse fratrem proavi posterioris. Pone Titium in cella media N.; ascende ad ejus avum; frater ejus ad dexterum latus, in cella ubi notatur patruus, erit proavus Bertæ; descende per lineam rectam illius numerando avum, patrem et sponsam ipsam, hinc stipes communis erit ille, qui reperitur in cella tertia superiore lineæ mediæ. Sic numerabis tres gradus ex parte sponsi, et quatuor ex parte sponsæ; hinc concludes esse consanguineos in quarto gradu attingente tertium.

Finge alia quævis exempla similia, alterutrum e sponsis in qualibet cella sive media, sive ad unum latus supponens, et ad stipitem communem ascendens, ut inde ad alterum sponsum descendas; sed minime attendas ad nomina quæ in variis cellis occurrentibus reperies, quia pro cella electa omnia variabunt, ut patet.

Consanguinitas inter easdem personas ex duplici vel etiam multiplici capite oriri potest, et tunc est duplex vel multiplex propinquitas, seu impedimentum in petitione dispensationis aperiendum; ita, v. gr., si duo fratres duas feminas sibi consanguineas ducant, liberi ex utroque matrimonio provenientes dupliciter inter se consanguinei erunt, et hæc circumstantia necessario declaranda est.

GRADUS CONSANGUINITATIS

Nota. — 1° Personæ quæ tractu conjunguntur sunt inter se in linea recta, cum cæteris in linea collaterali.

2° Ubi lineæ conjunguntur, ibi stipes habetur.

804. — QUÆR. 3° *Quinam sint consanguinei collaterales?*
Resp.: Sunt sequentes, scilicet :

1° *Ex parte patris.*

PROPATRUUS, seu frater proavi (*grand-oncle*).
PROAMITA, seu soror proavi (*grand'tante*).
PATRUUS MAGNUS, frater avi (*frère de l'aïeul*).
PROAMITA, soror avi (*sœur de l'aïeul*).
PATRUUS, frater patris (*oncle paternel*).
AMITA, soror patris (*tante paternelle*).
PATRUELES, filii fratrum ex parte patris (*cousins germains paternels*) [1].

2° *Ex parte matris.*

PROAVUNCULUS, frater proaviæ (*grand-oncle*).
PROMATERTERA soror proaviæ (*sœur de la bisaïeule*).
AVUNCULUS MAGNUS, frater aviæ (*grand-oncle maternel*).
MATERTERA MAGNA, soror aviæ (*grand'tante maternelle*).
AVUNCULUS, frater matris (*oncle maternel*).
MATERTERA, soror matris (*tante maternelle*).
CONSOBRINI, filii fratrum ex parte matris (*cousins germains maternels*).
AMITINI, filii fratrum (*cousins germains*).
SOBRINI, horum filii (*cousins issus de germains*).
NEPOTES, filii fratrum (*neveux*).
PRONEPOTES, horum filii (*arrière-neveux*).

SECTIO II

De cognatione spirituali.

Cognatio spiritualis est propinquitas quædam, quæ ex statuto Ecclesiæ oritur ex administratione et susceptione Baptismi et Confirmationis inter certas personas in Jure canonico determinatas.

Principia.

805. — I. Cognatio *spiritualis* dirimit Matrimonium de *jure ecclesiastico :* 1° inter Ministrum Sacramenti et subjectum, hujusque genitores; 2° inter patrinum vel matrinam et filiolam vel filiolum, eorumque genitores. Sic ex *Conc. Trid., sess.* XXIV, *c.* II, *de Reform.*

II. Plures conditiones requiruntur, ut patrini cognationem spiritualem contrahant, scilicet 1° ut sint baptizati, secus enim Ecclesiæ non subjiciuntur; idemque dicendum est de baptizante et parentibus baptizati; 2° ut sint rationis compotes, quia secus non sunt muneris patrini capaces; et præterea intentionem habeant hoc munus suscipiendi; 3° ut designati fuerint a parentibus, vel etiam a Parocho in illorum loco vel defectu; aut, si

[1] Proprie dicuntur PATRUELES, seu FRATRES vel SORORES PATRUELES, qui ex duobus fratribus; AMITINI vel AMITINÆ, illi quorum unus ex fratre, alter ex sorore; CONSOBRINI, qui ex duabus sororibus nati sunt.

designati non fuerint, ut nullus saltem designatus cum ipsis puerum de sacro fonte suscipiat (*Sup. n.* 250, *not.*): secus enim is solus, secluso quocumque non designato, cognationem contrahit; 4° ut baptismus fuerit validus.

III. Modo adsint prædictæ conditiones, patrini, qui, contra legem Tridentinam, supra duorum numerum a Parocho admitterentur, contraherent cognationem spiritualem. Decretum enim Tridentinum est prohibens tantum, et non irritans, ut constat ex declaratione S. Congr. in causa Aquensi, 10 Mart. 1631, apud *Barbosa, Apost. dec. Collect.* CLXXVII, *n.* 10.

Resolves.

806. — 1° Patrinus et matrina Matrimonium inter se inire possunt, non vero cum patre vel matre baptizati.

2° Non contrahunt cognationem spiritualem, qui officium patrini et matrinæ exercent in supplendis Baptismi solemnitatibus, ut declaravit S. Congr. de Prop. Fide in Instr. 11 Sept. 1779 ad Episc. Scodren.; nec qui tantum nomine alterius baptizatum de sacro fonte suscipiunt, prout etiam diversis decretis confirmavit S. C. Conc. apud Benedictum XIV, *Quæst. can.* 227.

3° Contrahunt veram cognationem spiritualem patrini a parentibus designati et injuste a Parocho reprobati, si infantem reapse teneant; secus, si a Parocho juste rejicerentur. — *S. Lig. n.* 154.

4° Vir, qui puellam in casu necessitatis et privatim baptizavit, nec ipsam, nec ejus matrem ducere potest. — *Ita communiter.* — *S. Lig., de Bapt., n.* 149.

5° *Probabilius* autem non videntur hanc cognationem contrahere patrini in Baptismo privato adhibiti. Ratio est, quia in *Conc. Trid.* de iis tantum patrinis, qui in Baptismo solemni adhibentur, sermo est, cum pro Baptismo privato nulli requirantur. — *Ita communius* cum *S. Lig., n.* 149.

6° Patrini, sive mas, sive fœmina, cognationem spiritualem contrahere non videntur, nisi ipsi per se, et immediate, baptizatum physice tangant, vel eum tenendo aut tangendo dum baptizatur, vel eum immediate suscipiendo de manu Sacerdotis post Baptismum; quia secus proprie eum de sacro fonte suscipere non censentur; omnes enim textus Juris can., quibus spiritualis cognatio statuitur, hisce verbis exprimuntur : *qui suscipit, tenet, levat, tangit,* etc. — *S. Lig., n.* 148, *et alii communiter.*

7° Parentes baptizantes filios in necessitate vel bona fide nullam contrahunt spiritualem cognationem, qua ab usu conjugii prohibeantur; hæc enim prohibitio rationem habet pœnæ, quæ sine culpa non incurritur. — *S. Lig. n.* 150. — Imo *probabilius* nec videntur cognationem contrahere, etiamsi ex industria, seclusa necessitate, prolem baptizarent. — *S. Lig., ibid.*

SECTIO III

De cognatione legali.

807. — Cognatio *legalis* est propinquitas personarum, quæ oritur ex adoptione legali. Duplex distinguitur adoptio :

1° *Perfecta,* qua persona sui juris, forma legali, transit in potestatem et familiam adoptantis, et omnia filii legitimi jura acquirit; atque *adrogatio* vocatur.

2° *Imperfecta*, qua persona extranea, quæ sui juris non est, assumitur in filium vel nepotem, non tamen transit in adoptantis familiam et potestatem, et propterea non fit hujus hæres necessarius ex testamento, licet ei succedat ab intestato.

Principia.

I. Cognatio *legalis* seu adoptio constituit impedimentum dirimens de jure ecclesiastico, quamvis prius in Jure Romano stabilitum fuerit. Eruitur ex *Resp.* Nicolai I *ad Bulgaros, c. Si qua, un., de Cogn. leg.*

II. Cognatio *legalis* ad similitudinem cognationis naturalis ex Jure Romano Matrimonium dirimit inter sequentes personas :

1° Quasi in linea recta inter adoptantem et adoptatum, ac hujus filios qui tempore adoptionis sunt sub paterna potestate constituti; 2° inter adoptatum et filios adoptantis, quasi in linea collaterali, dum hujus filii sub paterna potestate versantur; 3° inter adoptantem et uxorem adoptati, ac vicissim inter adoptatum et uxorem adoptantis, quasi in linea recta per modum affinitatis, ut constat ex declaratione S. Congreg. in Hortana, 26 Sept. 1734. — Harum cognationum prima et postrema sunt perpetuæ, semperque durant, etiam adoptione soluta per mortem, emancipationem, etc.; secunda cum ipsa adoptione solvitur.

Quæsita.

808. — Quær. 1° *An cognatio legalis Matrimonium dirimat usque ad quartum gradum inter adoptantem et descendentes adoptati, aut vice versa?*

Resp. 1° : Certo restringitur ad primum gradum quoad adoptatum et descendentes adoptantis. Ex Jure canonico constat.

Resp. 2° : *Controvertitur* quoad adoptantem et descendentes adoptati. *Probabiliter* cognatio non extenditur ultra primum gradum, seu ultra adoptatum, nisi habeat descendentes sub potestate sua constitutos, qui proinde simul cum ipso transeant in potestatem adoptantis; nihil enim in Jure huic decisioni oppositum reperitur. — *S. Lig. n.* 1027.

809. — Quær. 2° *An adoptio imperfecta dirimat Matrimonium?*

Resp. Neg. probabilius cum *S. Lig., n.* 1027, *et aliis communius.* — Ratio est, quia sola adoptio perfecta censenda est adoptio proprie dicta.

In Gallia porro non videtur vigere adoptio *perfecta;* siquidem ex articulo 348 *Cod. civ.* adoptatus remanet juris sui. Sic enim statuitur : *L'adopté restera dans sa famille naturelle, et y conservera tous ses droits.* Hinc controvertitur, utrum adoptio ista impedimentum dirimens constituat. Affirmant *Carrière, Bouvier,* etc. Negant vero *probabilius,* ut videtur, alii non pauci.

Et horum quidem sententia confirmari videtur ista *S. Officii* Decisione : *In Bulgariæ provincia mos est, ut patresfamilias aliquando sibi in filios adoptent, absque tamen ulla juris solemnitate, aliquos pueros et puellas. Hujusmodi adoptati communiter inter catholicos ibi commorantes, veluti filii legitimi reputantur, adeo ut in hæreditate etiam succedant. Rev. DD. Joseph Roveramus missionarius... Sacram Congr. de Propaganda Fide*

humiliter supplicavit, ut declarare dignaretur, an talis adoptio impedimentum pareret cognationis legalis. *Eadem S. Congr. instantiam remisit ad S. Congr. S. Officii. Deinde in Congregatione generali habita coram SS. DD. Nostro feria Vª die* 16 *Aprilis* 1761, *Sanctissimus... declaravit, præfato in casu nullum exsistere impedimentum* (Apud *Ferraris, Pro Matrimonio, art.* 2, *additio*, ex novissima Romana editione).

Casus autem Galliæ præfato casui similis videtur.

Plures, ut adstruant impedimentum dirimens, innituntur responsioni *S. Pœnit.* ad D. Lasserre, *Vicarium generalem Petrocorensem.* Sed illa responsio rem minime dirimit. Sic enim interrogaverat orator : « Cum in « eodem regno (Galliæ) adoptionis jus modo legaliter sit receptum, quæ- « ritur an canonicum impedimentum adoptionis dirimens locum etiam « habere debeat? » Resp. *Affirmative, si res sit de adoptione legitime inita.* Porro non fuit propositum ab oratore, de quali adoptione ageretur.

PUNCTUM IV

De impedimento affinitatis.

810. — Affinitas est propinquitas, quam quis contrahit cum consanguineis personæ quacum carnale commercium habet; seu, est propinquitas orta ex copula carnali inter alterum et consanguineos alterius. Proinde exsurgit affinitas inter virum et consanguineos mulieris, et vice versa.

Hinc 1° Affinitas oritur tum ex copula *licita*, hoc est, conjugali; tum ex copula *illicita*, nempe ex fornicatione, adulterio, incestu, etc.

2° Affinitas contrahi potest etiam inter ipsos conjuges, si alteruter rem cum aliquo ex consanguineis alterius habeat.

Principia.

811. — I. Affinitas ex *copula licita* dirimit Matrimonium usque ad quartum gradum *inclusive;* ex *copula* autem *illicita* solum usque ad secundum gradum *inclusive.* Evincitur ex *Conc. Later. IV,* et ex *Conc. Trid., sess.* XXIV, *c.* IV.

II. Affinitas non contrahitur nisi per copulam *perfectam* et *consummatam,* seu talem ex qua per se generatio sequi possit; quia secus vir et mulier non fiunt stricte una caro. Copula autem certo habita in utroque foro præsumitur perfecta, nisi de opposito constet. — *S. Lig. n.* 1075.

III. Affinitas inter conjuges contracta Matrimonium ipsorum dirimere nequit, cum huic indissolubiliter jam contracto superveniat; ejusdem tamen usum impedit in pœnam conjugis adulteri vel incestuosi. Constat ex pluribus locis Juris canonici, præsertim ex cap. *Si quis, De eo qui cognovit,* etc. Hæc autem utpote ex copula illicita, vi Decreti Trident., *sess.* XXIV, *cap.* IV, *de Ref. Matr.* non contrahitur, nisi ex copula cum consanguineis alterius in primo et secundo gradu. Confirmatur ex Declaratione expressa Gregor. XIII. *apud S. Lig., n.* 1070.

Regulæ.

812. — 1° Personæ, quæ carnaliter conjunguntur, non sunt proprie inter se affines, sed sunt principium affinitatis, et quasi stipitis locum tenent.

2° Affinitas esse non potest inter duas personas, quarum neutra copulam habuerit cum consanguinea alterius; idcirco consanguinei unius conjugis nullam habent affinitatem cum consanguineis alterius.

3° Duo fratres ducere possunt duas sorores; pater et filius ducere possunt matrem et filiam; imo filius potest ducere matrem, et pater ejusdem filiam. Hinc axioma : *Affinitas non parit affinitatem.*

4° Gradus affinitatis eodem modo computantur, ac gradus consanguinitatis; imo affinitas gradus non habet *per se;* sed tantum ratione consanguinitatis; qualis igitur est gradus consanguinitatis cum una persona, talis est gradus affinitatis cum altera.

5° Qui peccavit cum duabus sororibus, aut consobrinis germanis, aut cum matre et filia, nullam harum ducere potest.

6° Vir, qui peccavit cum sorore vel consobrina, vel amita compartis suæ, debitum petenti reddere tenetur, quamvis petere ipse nequeat. Ratio est, quia cum agatur de lege mere prohibente, innocens ex culpa nocentis pati non debet.

7° Non privatur jure petendi debitum, qui cum propriis consanguineis peccat, quia nullam affinitatem inde cum uxore contrahit.

8° Si uterque conjux per incestum affinitatem cum altero contraxerit, neuter potest debitum petere, quia uterque jus suum amisit; et proinde neuter tenetur, imo nec potest debitum alteri reddere. — *S. Lig. n.* 1069.

Quæsita.

813. — QUÆR. 1° *Quo jure dirimat affinitas?*

Resp. 1° : Ex certa omnium sententia dirimit *solo Ecclesiæ jure* in linea *collaterali*, et multo *probabilius* etiam in linea *recta*, si forte primum gradum excipias.

Resp. 2° : *Controvertitur* quoad primum gradum lineæ rectæ. Ecclesia tamen, licet pluries enixe rogata fuerit, nunquam voluit dispensare, si affinitas oriatur ex legitimo Matrimonio, ut etiam testatur Bened. XIV (*de Syn. l.* IX, *c.* XIII, *n.* 4), licet non raro dispensaverit in hujusmodi affinitate orta ex commercio illicito, v. gr., si quis ducat uxorem, postquam cum hujus filia aut matre fornicatus fuerit, eo quod posterior hæc affinitas priore multo minus arcta sit atque perfecta; nam, ut ait S. Thomas (*In* 4, *d.* 41, *q.* 1, *a.* 1, *quær.* 3) : *Matrimonium affinitatem causat, non solum ratione carnalis copulæ, sed etiam ratione societatis conjugalis, secundum quam etiam matrimonium naturale est.* — At vero, quando dispensatur, ut quis filiam ducat, postquam cum matre fornicatus fuerit, apponi solet conditio, *dummodo copula cum matre non antecesserit nativitatem filiæ* ne dispensatus periculo exponatur propriam filiam ducendi.

Sive autem affinitas Matrimonium dirimat jure naturæ, sive jure ecclesiastico tantum, ipsa, ratione solius copulæ, etiam illicitæ, vinculum quoddam est naturale, quod semel exsistens subsistit ac perdurat, suosque effectus producit, ita ut, v. gr., contracta in infidelitate, fiat impedimentum dirimens quoad conversos baptizatos. Hanc doctrinam ut certam admisit S. C. de Prop. Fide, quæ duplici dubio sequenti : 1° *Vir infidelis, qui, adhuc in infidelitate positus, cognovit sive publice sive private, illicite ta-*

men, mulierem quamdam sive fidelem sive infidelem, potestne post susceptum Baptismum valide et licite Matrimonium contrahere cum consanguinea ejusdem cognitæ mulieris, si ista consanguinea Baptismum susceperit sive ante, sive post copulam, de qua agitur? 2° Et quatenus affirmative (de quo valde dubitandum), idem infidelis ad fidem conversus post mortem legitimæ uxoris infidelis, possetne Matrimonium contrahere cum consanguinea (usque ad 4 gradum inclusive) ejusdem defunctæ uxoris, sive ista consanguinea Baptismum susceperit ante sive post mortem prædictæ uxoris infidelis?... respondit die 23 Aug. 1852 : *Ad 1, negative. Ad 2, negative.*

814. — QUÆR. 2° *Quinam sint varii affines?*

Resp.: Sunt sequentes, scilicet

SOCER, pater ratione affinitatis, sive conjugati, sive conjugatæ (*beau-père*).

SOCRUS, mater affinis, ut supra (*belle-mère*).

PROSOCER, avus affinis (*aïeul par affinité*).

PROSOCRUS, avia affinis (*aïeul par affinité*).

GENER, maritus filiæ (*gendre*).

NURUS, uxor filii (*bru, belle-fille*).

PROGENER, maritus neptis (*mari de la petite-fille*).

PRONURUS, uxor nepotis (*femme du petit-fils*).

LEVIR, frater mariti, aut uxoris (*beau-frère*).

GLOS, soror mariti (*belle-sœur*).

FRATRIA, uxor fratris (*belle-sœur*).

SORORIUS, maritus sororis (*beau-frère*).

VITRICUS, maritus matris (*beau-père*).

PROVIGNUS FILIUS ex primo matrimonio patris aut matris (*beau-fils*).

NOVERCA, uxor patris (*belle-mère, marâtre*).

815. — QUÆR. 3° *An affinitas ex matrimonio consummato, sed invalido, dirimat Matrimonium ad quartum gradum, vel ad secundum tantum?*

Resp. 1° : Ratione *affinitatis* dirimit ad secundum gradum tantum, quia non habetur affinitas ex legitimo matrimonio.

Resp. 2° : Ratione vero *honestatis publicæ* videtur dirimere usque ad quartum gradum, quia matrimonium, etiam invalidum, vi honestatis publicæ dirimit ad quartum gradum. — *Vide mox dicenda, n.* 818.

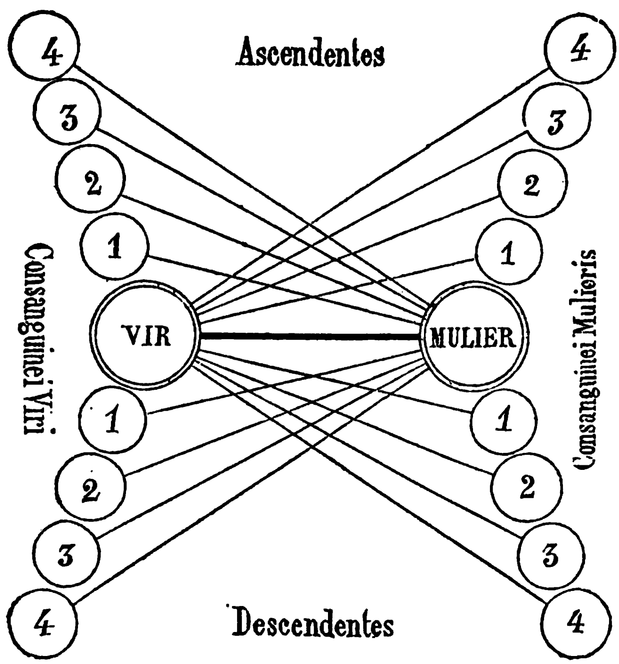
QUÆR. 4° *An uxor, vi aut metu cognita a consanguineo viri, jus debitum petendi amiserit?*

Resp. 1° *Neg.,* si vis fuerit absoluta : impedimentum enim illud petendi debiti quoad conjuges incestuosos pœnæ tantum rationem habet; pœna autem nulla esse potest, ubi nulla est culpa. — *Ita omnes.*

Resp. 2° *Neg.,* etiam quando uxor, quæ vim aut metum passa est, graviter non deliquerit; quia pœna gravis cum culpa levi proportionem non habet.

Resp. 3° : Imo *probabilius* etiam negandum videtur, si uxor illa graviter peccaverit, quia metus gravis excusat a legibus humanis, etsi a lege naturali excusare non valeat; ergo, cum in nostro casu excuset a lege, prout est ecclesiastica, a pœna etiam per eam legem inflicta excusare debet. — *Ita communius* cum *S. Lig., n.* 1071, contra *aliquos.*

GRADUS AFFINITATIS

Nota. — 1° Hæc tabella refert consanguineos viri et mulieris in linea recta usque ad quartum gradum. Lineas collaterales, puta fratres, consobrinos, etc., facile adjicies.

2° Lineæ ab uno centro ad opposita ductæ affinitatem unius exhibent cum consanguineis alterius, et vice versa.

PUNCTUM V

De impedimento honestatis publicæ.

816. — *Publica honestas* est propinquitas seu quædam quasi affinitas, quæ per conjunctionem, non corporum, sed animorum, oritur tum ex *sponsalibus* inter unum sponsum et consanguineos alterius, tum ex *Matrimonio rato* inter alterum conjugem et compartis consanguineos. De jure ecclesiastico dirimit.

Regulæ.

1° Honestas publica ex *sponsalibus validis* orta, quæ olim usque ad quartum gradum, nunc ex novo Jure Tridentini, *sess.* XXIV, *de Reform.Matr., cap.* III, Matrimonium dirimit usque ad primum gradum tantum.

2° Honestas publica orta ex *Matrimonio rato* dirimit Matrimonium ad quartum gradum inclusive. Id tanquam certum ab omnibus traditur, quamvis nullus expressus Juris textus proferatur, ut notavit *Sanchez*, *l.* VII, *d.* LXX, *n.* 1, tum quia sic habet perpetua Ecclesiæ praxis, tum quia fieri non potest, ut oriatur ex sponsalibus propinquitas aliqua seu quasi affinitas, quæ multo potiori jure non oriatur ex Matrimonio rato. Hæc autem, cum carnalis non sit, ea sit oportet, quæ appellatur honestatis publicæ. Dirimit vero Matrimonium ad quartum gradum inclusive, quia ita ferebat jus antiquum, quod Conc. Tridentinum coarctavit ad primum gradum pro sola honestate publica ex sponsalibus validis orta.

Quæsita.

817. — QUÆR. 1° *An* HONESTAS PUBLICA *oriatur ex sponsalibus conditionatis, aut mutuo consensu vel quavis justa de causa dissolutis?*

Resp. ad 1um *Neg.*, nisi conditio adimpleta fuerit; quia, conditione non adimpleta, vera sponsalia non habentur. — *S. Lig. n.* 1061.

Resp. ad 2um *Affirm.* Ratio est, quia impedimentum contrahitur statim post inita valide sponsalia, et impedimentum semel inductum non potest auferri ex voluntate sponsorum, vel alia causa superveniente. Ita ex Declaratione *S. Congregat.* apud *S. Lig., n.* 1063.

818. — QUÆR. 2° *An* HONESTAS PUBLICA *oriatur ex sponsalibus* PRIVATIS?

Resp. Affirm. Ratio est, quia Ecclesia inter sponsalia privata et publica nullam admittit distinctionem.

QUÆR. 3° *An oriatur* HONESTAS PUBLICA *ex Matrimonio* INVALIDO?

Resp. Affirm. quia ante *Conc. Trid.* honestas oriebatur ex hujusmodi Matrimonio. Concilium vero nihil circa hoc immutavit, quamvis jus antiquum pro sponsalibus de futuro coarctaverit. Sic præterea declaravit S. Pius V, Const. *Ad Romanum*, 1. Jul. 1560.

Excipe 1° si oriatur invaliditas ex defectu consensus. Sic ex Jure canonico. — Hinc non adest impedimentum *publicæ honestatis*, si Matrimonium vel ex errore, vel ex metu, aut cum ficto consensu contractum fuerit. — *Vide S. Lig., n.* 1062.

Excipe 2° si invaliditas veniat ex priore impedimento publicæ honesta-

tis, orto ex sponsalibus valide contractis; in hoc enim casu non inducitur impedimentum in præjudicium priorum sponsalium. — *S. Lig. n.* 1064. — Hinc, si Titius, v. gr., initis sponsalibus cum Berta, eaque relicta, ejus sororem ducat, ad primam redire potest, imo debet; nec indiget dispensatione, nisi Matrimonium *consummaverit?*

819. — QUÆR. 4° *An* HONESTAS PUBLICA *oriatur ex matrimonio* CIVILI ?

Resp.: Videtur negandum, saltem *per se loquendo*, et quantum est ex vi solius matrimonii civilis. Nam voluntas civiliter contrahendi, per se, neque explicite neque implicite continet intentionem contrahendi sive coram Ecclesia, sive prout fit in Ecclesia, seu celebrandi contractum ecclesiasticum. Ergo talis contractus haberi nequit tanquam contractus sponsalitius, aut etiam tanquam Matrimonium clandestinum et invalidum. — *Recole dicta supra n.* 730 [1].

PUNCTUM VI

De impedimento criminis.

Crimen Matrimonium dirimens triplex est, scilicet 1° adulterium, 2° homicidium conjugis, 3° utrumque simul, modo certæ concurrant conditiones, quas subjicimus.

I. — ADULTERIUM SOLUM

820. — Ad impedimentum ex hoc capite incurrendum requiritur, 1° Ut adulterium sit *verum, formale, consummatum.* Et primo quidem *verum;* id est, ut saltem alteruter fornicator Matrimonio non mere *putatitio*, sed legitimo ac valido, etiamsi forte non consummato, sit conjunctus. Deinde *formale* et quidem ex utraque parte, id est, ut uterque cognoscat alterutrum esse conjugatum : excusat enim *probabiliter* ignorantia etiam culpabilis et crassa, modo non sit affectata. Tandem *consummatum*, intercedente nempe copula carnali perfecta. Dixi, *formale ex utraque parte,* quia odia restringenda sunt. — *Ita communiter.* — *S. Lig. n.* 1036.

2° Ut adsit *promissio* Matrimonii futuri, contrahendi scilicet post mortem conjugis, facta ab uno adultero et ab altero saltem aliquo signo acceptata (quin tamen *probabilius* necessaria sit repromissio), sive hæc promissio præcedat non retractata, sive comitetur, aut sequatur adulterium; vel, etiamsi non adsit promissio Matrimonii de futuro, ut complices Matrimonium de præsenti quocumque modo, etiam clandestine, attentaverint. — *C. Cum haberet* 5, *De eo qui duxit*, etc.

[1] S. C. Conc. propositæ dubii formulæ : « An actus, qui vulgo audit matrimonium « civile, pariat impedimentum justitiæ publicæ honestatis? » — rescripsit : — *Negative;* et *consulendum SSmo, ut id declarare ac statuere dignetur.* — Mox autem prodiit decretum pontificium his verbis expressum : « SSmus D. N. Leo Papa XIII per præsens « decretum declarat, ac statuit, actum, qui vulgo dicitur matrimonium civile, in « locis ubi promulgatum est decretum Concilii Trid., *sess.* XXIV, *cap.* 31 *de Reform.* « *Matrim.*, sive fideles actum ipsum explentes intendant, uti par est (matrimonio eccle- « siastico jam rite celebrato, vel cum animo illud quantocius celebrandi), meram cære- « moniam civilem peragere, sive intendant sponsalia de futuro inire, sive tandem ex « ignorantia, aut in spretum legum ecclesiasticarum intendant matrimonium de præsenti « contrahere, impedimentum justitiæ publicæ honestatis non producere. »

3° Ut tum *promissio* Matrimonii, tum *adulterium* fiant *vivente priore conjuge*, seu constante eodem Matrimonio. — *Ita ex pluribus locis Juris can.*, v. gr., ex *c. Si quis vivente* 5, *caus.* 31, *q.* 1. Item ex *c. Propositum* 1, *De eo qui duxit*, etc. — *S. Lig. n.* 1037 *et seq.*

II. — HOMICIDIUM SOLUM

821. — Tres conditiones requiruntur, ut ex hoc adsit impedimentum.

1° *Mutua conspiratio*; unde non sufficit, ut conjux conjugem suum occidat, si persona quacum Matrimonium initurus est, hanc actionem ignoret, aut contradicat, aut ei tandem, quamvis illam noscat, proprio consilio non participet. *Ita communis, ex c. Laudabilem* 1, *de Conv. infidel.* — *S. Lig. n.* 1033.

2° *Intentio Matrimonii.* — *Ita communiter,* quamvis in Jure non sit expressum. Ratio est, quia finis legis est, ne quis spe Matrimonii propriam vel alterius conjugem occidat. Satis est autem ut Matrimonium ab uno tantum e complicibus intendatur. Quidam cum Pontio requirunt, ut intentio illa aliquo modo fuerit alteri manifestata. Verum sufficere ait *S. Ligor.*, *n.* 1034, ut indicia quædam hujus intentionis præcesserint, v. gr., familiaritates, epistolæ amatoriæ, etc.

3° *Mors realiter secuta* ex actione physica vel morali alterutrius complicis. Patet ex Jure canonico. — *Ita communiter.*

III. — UTRUMQUE SIMUL

822. — Quando crimina adulterii et conjugicidii reperiuntur conjuncta, non requiritur mutua conspiratio ad conjugicidium, nec *promissio Matrimonii*, sed hæc tria sufficiunt :

1° Adulterium, quale supra expositum est, quod conjugicidium præcedat; non tamen necesse est, ut præcedat mortis machinationem.

2° Machinatio mortis ab uno adulterorum ex intentione Matrimonii; sufficit autem, ut hæc intentio ab uno habeatur. — *Ita Gousset, n.* 824. — *Carrière, n.* 739. — *Collet*, etc. — *S. Lig.* insuper requirit *probabilius*, ut hæc intentio alteri manifestetur.

3° Mors ex machinatione unius adulterorum secuta, eodem modo ac supra dictum est de solo homicidio. Sic ex eodem Jure. — *Vide S. Lig., n.* 1036.

Hoc impedimentum, quod propter duplex crimen unitum vocatur *utrumque simul*, unicum constituit impedimentum. Contra vero si et adulterium et homicidium suas proprias conditiones separatim habeant, uti *n.* 820 et 821, aut 822, expositæ sunt, duplex inferunt impedimentum.

823. — Hæc omnia sic paucioribus verbis memoria teneto :

1° *Adulterium* cum promissione Matrimonii ab altero acceptata.

2° *Homicidium* ex communi conspiratione et cum intentione contrahendi, saltem ab uno habita, et manifestata.

3° *Utrumque simul* intuitu Matrimonii, sed sine conspiratione et Matrimonii promissione.

Cum hoc criminis impedimentum sit juris ecclesiastici, locum non habet inter infideles, uti ex communi doctrina innuit et S. Alphonsus (*lib.* VI, *n.* 1037), etiamsi dein ad fidem veniant. Contra vero fidelis, qui complicem

habeat infidelem, illud contrahit, atque infideli communicat, ideoque cum ipso ad fidem converso Matrimonium inire non potest. Constat ex *c. Laudabilem* 1, *de Convers. infid.*

PUNCTUM VII

De impedimento disparitatis cultus.

Disparitas cultus intelligitur *in genere* diversitas religionis inter contrahentes. Sed hic intelligitur proprie disparitas, quæ inter baptizatum et non baptizatum intercedit. Attamen etiam de disparitate cultus inter baptizatos Matrimonium contrahentes, seu *de Matrimoniis mixtis* hic dicemus.

Principia.

824. — I. *Cultus disparitas*, quæ est inter baptizatum et infidelem seu non baptizatum, Matrimonium efficit invalidum. Ita ex jure non scripto, id est consuetudine vim legis habente. — *Vide S. Lig., n.* 1044. — *Omnes sentiunt*, inquit Benedictus XIV, in Const. *Salutari nobis* ad Card. Eboracensem, § 10, *ob cultus disparitatem irrita Matrimonia esse, non quidem jure sacrorum Canonum, sed generali Ecclesiæ more, qui pluribus abhinc annis viget, ac vim legis obtinet.*

II. Diversitas autem religionis inter baptizatos non constituit impedimentum dirimens. Probatur ex eo, quod nulla lege aut consuetudine irrita declarentur Matrimonia inter catholicos et hæreticos. — *Ita unanimis consensus theologorum.*

III. Diversitas religionis inter catholicos et hæreticos seu apostatas constituit impedimentum impediens. Eruitur tum ex praxi Ecclesiæ, quæ fideles ab istis Matrimoniis semper maxima sollicitudine avertit, tum ex Declaratione expressa Benedicti XIV, qui hæc connubia vocat *detestabilia, quæ sancta Mater Ecclesia perpetuo damnavit atque interdixit.* (Bulla *Matrimonia*, circa Matrimonia Hollandiæ, 4 *Novemb.* 1741.)

Quæsita.

825. — QUÆR. 1° *Quonam jure dirimatur Matrimonium inter baptizatos et non baptizatos?*

Resp.: Certum est, dirimi solo jure ecclesiastico. Etenim prioribus Ecclesiæ sæculis hoc impedimentum non exsistebat, et plura Matrimonia hujusmodi approbata leguntur in Historia Ecclesiastica, uti Matrimonium *S. Monicæ* cum *Patricio.*

DE MATRIMONIIS MIXTIS IN PARTICULARI

826. — QUÆR. 2° *Quibusnam competit facultas a tali impedimento dispensandi?*

Resp.: Soli Romano Pontifici, ut expresse declaratur in Instructione 15 Nov. 1858, jussu SS. D. N. P. Pii IX ad omnes Archiepiscopos, Episcopos et locorum Ordinarios de Matrimoniis mixtis data (*Acta S. Sedis, vol.* VI, *p.* 456), exclusis omnino Episcopis, nisi hanc a Summo Pontifice

facultatem obtinuerint, quæ tamen iisdem, licet instantissime postulantibus, a S. Sede nunquam fuit pro universitate casuum concessa, prout testatur Pius VII in litteris *Vix nova*, die 17 Febr. 1809, ad Episcopos Galliæ.

827. — Quær. 3° *Quibusnam conditionibus dispensatio præfata concedatur?*

Resp.: Tria debent adesse : 1° ut absit pro parte catholica seductionis periculum, imo ut ipsa promittat se pro viribus compartis conversionem esse procuraturam; 2° ut infantes utriusque sexus ex Matrimonio nascituri, in Religione catholica educandi sint; 3° ut sit ratio gravis. De his constat ex praxi Ecclesiæ. *Vide* Epist. *Gregorii XVI* ad *Archiep. Friburgensem,* die 23 Maii 1846. Unde patet error eorum qui credunt se Deo et Ecclesiæ satisfacere, si filios in patris et filias in religione matris instituant.

828. — Quær. 4° *An valeat Matrimonium inter catholicos et hæreticos initum, si, obtenta dispensatione, pars hæretica nolit acquiescere conditioni ab Ecclesia impositæ, nempe ut filii* utriusque sexus *in religione catholica educentur?*

Resp. Affirm. Agitur enim de impedimento mere impediente, et consequenter hæc conditio validitatem Matrimonii non afficit.

Quær. 5° *Utrum Parochus possit assistere Matrimonio mixto, si intercesserit dispensatio?*

Resp. Affirm. Ita resp. *S. Congreg. Inquisit.*, die 20 Decembris 1838 : *Si altera pars sit catholica, obtenta dispensatione ab impedimento mixtæ religionis, et servatis solitis clausulis et conditionibus, licere.*

829. — Quær. 6° *Quomodo his in adjunctis debeat sese gerere Parochus?*

Resp.: Celebratio Matrimonii fieri debet *coram Parocho et duobus testibus juxta præscripta a S. Concil. Trid., extra tamen ecclesiam, sub qua sacristia comprehenditur, et sine Parochi benedictione.* Hæc sunt ipsa verba instrumenti dispensationis super impedimento religionis mixtæ juxta instructionem *S. Congr. Inquisit.* confecti. Evincitur etiam ex Decis. *S. Officii* die 25 Novemb. 1838. Unde patet, Sacerdotem non posse tunc deferre stolam et superpelliceum. — In Instructione tamen citata SS. D. N. Pii PP. IX (15 *Nov.* 1858) conceditur Episcopis, ut aliquando *ad majora damna ac mala vitanda* in his valeant dispensare, *exclusa semper Missæ celebratione,* quæ nunquam non est omittenda.

Quær. 7° *Possuntne fieri bannorum proclamationes?*

Resp. Neg. Constat ex eodem instrumento, in quo legitur : *omissis proclamationibus.* Confirmatur etiam ex Epistola Pii VI ad Card. de Frankenberg, *Exequendo,* 23 Julii 1782.

830. — Quær. 8° *Potestne Matrimonio assistere Parochus, si uterque conjux nolit consentire in catholicam educationem prolis, sed pars hæretica prorsus exigat, ut proles sui sexus suam religionem sectetur?*

Resp. Neg., sed debet *abstinere a quocumque interventu.* Sic *S. Congr. Inquisit.*, die 17 Junii 1829.

Quær. 9° *Utrum, non obtenta dispensatione ab impedimento mixtæ religionis, possit assistere Parochus, si lex civilis ejus assistentiam præscribit?*

Resp.: Illud regulariter non potest fieri, nisi Parochus tanquam *magistratus politicus* interveniat. Sic *S. Congr. Inquisit.*, die 20 Dec. 1838.

Attamen SS. Pontifices hujusmodi assistentiam permittere solent ubi necessitas id exigit, prius alioquin omnino requisita utriusque partis promissione de prole in Catholicismo educanda. Ita Pius VII concessit facultatem Parochis qui in Russia et Germania versantur, assistendi, si cogerentur, Matrimoniis mixtis absque obtenta dispensatione initis. Præsentia tamen Parochi non impedit, quominus sponsi sic contrahentes *graviter* peccent. Hoc confirmavit Gregorius XVI. — *Vide* l'Ami de la Religion, 2 *April.* 1835. — *Item*, 2 *Maii* 1837.

QUÆR. 10° *An Catholicus has nuptias sine dispensatione contrahens, postea volens Sacramentorum particeps fieri, ad ea admitti possit?*

Resp. Affirm. Constat ex citata Epiotola Pii VI ad Card. de Frankenberg, in qua hæc habentur : *Ad quod dicimus, dum ille demonstrabit, pœnitere se peccaminosæ suæ conjunctionis, poterit hoc ipsi concedi, modo ante confessionem sincere declaret, procuraturum se conversionem conjugis hæreticæ, renovare se promissionem de educanda prole in Religione orthodoxa, et reparaturum se scandalum aliis fidelibus datum. Si tales conditiones concurrant, non repugnamus Nos, quominus pars catholica Sacramentorum fiat particeps.*

QUÆR. 11° *An Sacerdos catholicus, salva conscientia, Matrimonio assistere possit, si sponsi, ante vel post, Matrimonium contrahant etiam in ecclesia protestantica, ritu protestantico?*

Resp. Neg. — *Ita S. Congr. Inquisit.*, die 21 April. 1847.

831. — QUÆR. 12° *An calvinistæ et lutherani degentes in locis, ubi Baptisma dubium et suspectum est, tanquam infideles habendi sint, ita ut inter Catholicos et eos disparitatis cultus impedimentum dirimens adesse censeatur?*

Resp. : Sic ad hanc quæstionem ipsa *S. Officii Congregatio* respondit die 17 Nov. 1830 :

1° *Quoad hæreticos, quorum sectæ Ritualia præscribant collationem Baptismi absque necessario usu materiæ et formæ essentialis, debet examinari casus particularis.*

2° *Quoad alios qui juxta eorum Ritualia baptizant valide, validum censendum est Baptisma. Quod si dubium persistat etiam in primo casu, censendum est validum Baptisma in ordine ad validitatem Matrimonii.*

3° *Si autem certo cognoscatur nullum Baptisma ex consuetudine actuali illius sectæ, nullum est Matrimonium.*

Eadem die et feria SS. D. N. Gregorius divina Providentia PP. XVI in solita audientia R. P. Assessori S. Officii impertita, resolutionem prædictam ab Eminentissimis latam approbavit.

Præfata Decisio innovata fuit ab eadem *S. Congr. Inquisit.* die 20 Julii 1840.

Hinc statuendum videtur :

1° In dubio de valore Baptismi, validitas Matrimonii in genere præsumenda est.

2° Si agatur de Matrimonio inter catholicos celebrando, et una pars certo Baptismo caret, hoc Sacramentum, ut patet, ante Matrimonium conferendum ipsi est. Si vero Matrimonium jam celebratum sit cum hoc defectu, post Baptismum collatum revalidandum erit.

3° Tandem si sermo sit de hæretico invalide baptizato respectu Matrimonii mixti, recurratur ad S. Sedem.

PUNCTUM VIII

De impedimento vis seu metus.

Hæc pauca statuenda sunt :

832. — I. Metus *gravis* dirimit certo Matrimonium de jure ecclesiastico, et probabilius etiam de jure naturali, ut sequitur *a fortiori* ex dictis *de Contractibus, t.* I, *n.* 780.

Requiruntur tamen sequentes conditiones, scilicet ut metus incutiatur 1° a causa externa et libera; 2° injuste; 3° ad finem contrahendi Matrimonii.

II. Metus *levis,* etiam injustus, Matrimonium non dirimit. Ratio est, 1° quia metus levis non censetur graviter et efficaciter in consensum influere; 2° quia ex jure positivo solus metus gravis irritum facit Matrimonium; 3° quia secus innumera Matrimonia fierent irrita cum maximo societatis detrimento.

III. Ad validandum Matrimonium, quod, secus rite initum, ex metu tamen nullum fuit, duo requiruntur et sufficiunt, nempe : 1° ut causa metus tollatur; 2° ut, ea remota, pars quæ ex metu contraxit, vel spontanea cohabitatione, vel copula prorsus libera, ac maritali affectu habita, implicite saltem consensum renovet. — Ita quoad primum, ex *c. Cum locum* 1; quoad secundum, ex *c. Ad id* 21, *de Spons. et Matr.*

PUNCTUM IX

De impedimento ligaminis.

833. — Per *ligamen* intelligitur vinculum Matrimonii, quo conjuges ita inter se constricti sunt, ut, utroque vivente, neuter cum alio quolibet Matrimonium validum inire possit.

Impedimentum ligaminis fundatur in duobus Matrimonii attributis, quæ sunt *indissolubilitas* et *unitas*. Hinc deducitur impedimentum ligaminis esse juris divini.

Resolves.

834. — 1° Qui bona fide credit, conjugem esse mortuum, dum reipsa vivit, et ad alias nuptias convolat, non peccat quidem, sed invalide contrahit, et ad priorem conjugem comparentem redire tenetur.

2° Ad novum igitur Matrimonium ineundum non sufficit sola conjugis absentia, quantacumque sit; sed requiruntur certa et authentica mortis argumenta. — *Sic ex Jure canonico* (*C. In Præsentia* 19, *de Sponsal.*)

3° Certitudo moralis a jure requisita non habetur per rumorem etiam publicum, nisi aliquo argumento positivo fulciatur, nec per unicum testem, nisi aliæ adsint conjecturæ, de quibus solius est Episcopi judicare. Hinc in dubio semper ad Episcopum recurrendum est. Hic autem, remanente dubio, Matrimonii celebrationem permittere non potest, sed

totam causam, quantum opus est, ad S. Sedem transmittere debet. Validum tamen foret, licet, graviter illicitum, Matrimonium quod in tali dubio celebraretur, si revera mortuus esset conjux, de cujus morte dubitatur.

Vide Instruct. S. Congr. Inquis. ad probandum obitum alicujus conjugis. (*Acta S. Sedis, vol.* VI, *p.* 436.)

PUNCTUM X

De impedimento ætatis.

835. — Impedimentum *ætatis* consistit in defectu ætatis sufficientis ad Matrimonii officia adimplenda. Dirimit Matrimonium impuberum de jure ecclesiastico, ut eruitur ex *c.* 7, 10 *et* 14, *de Despons. impub.*, etc.

Pubertas autem habetur ex Jure can. pro fœminis anno duodecimo expleto, et pro maribus expleto anno decimo quarto.

Excipitur tamen in Jure, *modo malitia non suppleat ætatem;* quod intelligitur de impuberibus ætate, qui jam sunt puberes corporis viribus, seu potentes ad generationem, et aliunde onus vinculi conjugalis satis intelligere possunt.

PUNCTUM XI

De impedimento clandestinitatis.

836. — Matrimonium *clandestinum* dicitur illud, quod contrahitur sine solemnitate ab Ecclesia requisita, nempe sine assistentia Parochi et duorum saltem testium. Impedimentum istud est de solo jure ecclesiastico, cum fuerit a *Trident.* constitutum, ut patet ex *sess.* XXIV, *cap.* I.

Ad Matrimonii validitatem testes quilibet sufficiunt, sive mares sint, sive fœminæ, sive ætate majores, sive minores, sive fideles, sive infideles, sive libere, sive inviti ac coacti assistant, modo rationis usum habeant, et de contracto Matrimonio testari valeant.

Agendum 1° de vi Decreti Concilii Tridentini; — 2° de assistentia Parochi.

SECTIO I

De vi decreti Concilii Tridentini.

837. — Concilium sic statuit: *Qui aliter quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi seu Ordinarii licentia, et duobus vel tribus testibus, Matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, et hujusmodi contractus irritos et nullos esse decernit... Decernit insuper, ut hujusmodi decretum in unaquaque parochia suum robur post* 30 *dies habere incipiat, a die primæ publicationis in eadem parochia factæ numerandos.*

Resolves.

838. — 1° Matrimonia *clandestina* sunt omnino invalida in omnibus locis, ubi Concilii decretum fuit promulgatum. Ex ipso decreto manifestum est.

2° Invalida vero non sunt in locis ubi hæc promulgatio, sive culpabiliter sive inculpabiliter, omissa fuit; nam iis in locis valida erant ante *Conc.*, et in eadem ibi conditione sunt habenda qua antea habebantur, prout ex ipso *Concilii* decreto patet, quod anathemate eos ferit, qui eorum valorem negant, quamdiu Ecclesia ea non irritet.

3° Matrimonia *clandestina* sunt ubique illicita, et sub gravi prohibita. Ecclesia enim ea semper *detestata est*, ut declarat *Trid.* et evidenter ostendit Benedictus XIV, *de Synod.*, *l.* VIII, *c.* XII, *n.* 4. Possent tamen, ubi solum prohibentur, aliquando ob grave periculum vel damnum vitandum excusari.

Agnoscitur ut receptum *Tridentini* Decretum in Italia, Hispania, Lusitania, Gallia, Hollandia, Belgio, Hibernia, et in partibus Germaniæ tunc catholicæ. — Non autem receptum est in Anglia, Suecia, Saxonia, Dania, et pluribus Germaniæ et Helvetiæ locis. — In dubio, an alicubi promulgatum fuerit, promulgatio præsumitur, ***ubi ipsum fuerit aliquo tempore in Parochia, tamquam decretum Concilii observatum.*** Ita S. Congr. Declaratio apud Bened. XIV (*de Synod.*, *l.* XII, *c.* V, *n.* 6).

Insuper Bened. XIV edidit Declarationem ann. 1741, in qua statuit, Matrimonia clandestina, inita vel ineunda in Hollandia et in fœderatis Belgii Provinciis inter hæreticos, vel inter unam partem hæreticam et alteram catholicam, esse valida. Nihil autem statuit circa Matrimonia catholicorum inter se, quin imo ea potius ab ejusmodi concessione implicite excludit, prout ipsemet expresse docet in Litteris 17 Sept. 1746 *ad Missionarios Hollandiæ*. — Benedictina Declaratio extensa fuit postmodum ad plures Europæ regiones, quarum elenchum exhibet P. Perrone, *de Matr. christ.*, *l.* II, *sect.* I, *c.* VI, *a.* 4.

Quæsita.

839. — Quær. 1° *An valeat Matrimonium eorum qui, discedentes ex loco ubi receptum est Decretum Conc. Trident., contrahunt in loco ubi non est receptum?*

Resp. 1° : Invalide contrahunt, si pergant in alium locum in fraudem legis, hoc est, intentione clandestine contrahendi. Constat ex Decreto Urbani VIII, ann. 1627, etc. etc.

Resp. 2° : Valide tamen contrahunt, si ibi quasi-domicilium habeant vel acquirant, quia vi hujus domicilii omnibus privilegiis incolarum gaudent. Et hoc valet, etiamsi e patria domicilium illuc transtulerint eo fine, ut ibi clandestine contrahant; quia ibi fraus non est, cum privilegium loci ipsis, sicut aliis incolis, faveat. Ex eodem Decreto Urbani VIII. — *S. Ligor.*, *n.* 1080, etc.

Quær. 2° *An valeat Matrimonium eorum qui, discedentes e loco ubi non viget decretum Trident., contrahunt clandestine in loco ubi viget?*

Resp. Neg., etiamsi contrahant transeundo tantum, quia hic agitur de lege generali Ecclesiæ : ex generali autem principio exemptio a jure communi est localis, non vero personalis; qui ergo ibi domicilium habent, exemptione uti tantummodo possunt, quamdiu eo in loco sunt; qui si alio commigrant, ubi jus commune viget, juri communi subjiciuntur.

840. — Quær. 3° *An valide contrahant clandestine sponsi, quorum unus*

habet domicilium in loco ubi receptum est decretum Conc. Trid., et alius ubi non est receptum?

Resp. 1° *Affirm.*, si contrahant in loco ubi non est receptum Tridentinum decretum. Ratio est, quia sponsus loci, ubi *Trid.* non est receptum, lege Concilii non tenetur, et privilegium suum alteri communicat propter individuitatem contractus. — *Ita Bened. XIV, de Synodo, l.* VI, *c.* VI, *n.* 12, *et Clemens XIII, ann.* 1767, *in responso ad Archiep. Mechlin.*

Resp. 2° *Neg.*, si contrahant in loco ubi viget decretum *Trid.* Ratio eadem est ac in Quæsito secundo.

QUÆR. 4° *An excuset ab impedimento clandestinitatis impotentia ad proprium Parochum vel Episcopum recurrendi?*

Resp. 1° *Affirm.*, si illa impotentia sit communis in aliqua provincia, v. gr., durante perturbatione aliqua politica et religiosa. Ratio est, quia si lex obligaret in tali casu, esset bono communi nociva, et in detrimentum societatis vergeret. Præterea evincitur ex Declaratione *S. Congr.* apud *Bened. XIV, de Synod., l.* XII, *c.* V, *n.* 5, necnon ex diversis Pii VI Decisionibus.

Resp. 2° *Neg.*, si impotentia casus particulares respicit, quia lex irritans non cessat ob incommodum privatum. — *Recole dicta, n.* 787, et *tom.* I, *n.* 136, *Quær.* 3°.

841. — QUÆR. 5° *An censeantur valida Matrimonia clandestina hæreticorum, ubi viget lex Tridentina?*

Resp.: Controvertitur. Plures affirmant, quia (ut aiunt) Ecclesia non censetur velle, ut tot Matrimonia sint invalida. Sed omnino negandum esse videtur ob sequentes rationes :

1° Quia ubi lex Trid. publicata est, omnes indiscriminatim obligat; ergo urget hæreticos, sicut et catholicos, cum etiam illi Ecclesiæ jurisdictioni subjaceant.

2° Quia si hæretici ab illa lege generali Ecclesiæ eximerentur, commodum ex rebellione sua reportarent; quod sane absurdum est.

3° Quia eruitur ex Declaratione Bened. XIV circa Matrimonia hæreticorum, vel Matrimonia mixta in Hollandia. Pontifex enim declaravit, hæc Matrimonia esse valida, licet clandestina. Ergo sine illa Declaratione irrita forent, ut sæpius a S. Congreg. declaratum est. Exceptio autem firmat legem.

4° Quia constat ex pluribus Decisionibus S. Congreg., ut videre est apud *P. Perrone, de Matrimonio christiano, t.* II, *l.* II, *sect.* I, *c.* VI.

Iis autem in locis, in quibus Conc. Trid. decretum, vel nunquam publicatum fuit, vel nunquam observatum tanquam ejusdem Concilii decretum, vel si quando observatum fuit, longo dein temporis intervallo in desuetudinem abiit, aut in quibus viget Benedictina Declaratio ann. 1741, clandestina hæreticorum Matrimonia rata et firma consistere certum est, ut expresse docet *SS. D. P. Pius VII in litteris ad Archiep. Moguntinum,* 8 *Oct.* 1803.

842. — QUÆR. 6° *An decretum Trid. vigere censeatur in Ecclesia recenter formata apud hæreticos vel infideles?*

Resp. Affirm., si decretum Trid. in illis parœciis publicatum fuerit. Licet autem lege ordinaria, hoc decretum promulgari debeat, sicuti publi-

catum non fuit, quandoque tamen, ratione specialis difficultatis, novæ Ecclesiæ fundatores promulgationem hujus decreti differre possent, quando scilicet in magna provincia adeo sunt rari Sacerdotes, ut Matrimoniis subinde assistere nequeant. Consultius autem foret in simili casu ad Sedem Apostolicam recursum habere, cujus est judicare, quid in re tam gravi magis expediat.

843. — QUÆR. 7° *An fideles debeant coram alio Sacerdote contrahere si facile possint, quando, occurrente communis impotentiæ causa, ad proprium Parochum recurrere nequeunt?*

Resp. 1° : Debent petere licentiam Parochi vel Episcopi per litteras, si facile fieri possit, ut aliquis Sacerdos ad assistendum Matrimonio delegetur.

Resp. 2° : Si non possint hanc facultatem requirere vel obtinere, valide contrahere possunt coram duobus testibus etiam sine ulla Sacerdotis assistentia. — *Ita communiter.* — Ratio est, quia simplex Sacerdos, itemque alius Parochus, qui saltem alterius contrahentium proprius non sit, nihil ad valorem actus conferre potest. Constat etiam ex responsione *S. Congreg.* die 22 Aprilis 1795, a Pio VI approbata. Respondit enim, ut in iis adjunctis tantummodo benedictio a catholico aliquo Sacerdote recipiatur. — *Vide* collectionem Decisionum Curiæ Romanæ circa res matrim. ad calcem Opusculi *de Impedimentis Matrimonii*, Lovanii editi ann. 1827.

844. — QUÆR. 8° *An conjuges, qui, deficiente Parocho, clandestine contraxerunt, ad benedictionem, data opportunitate, accipiendam, teneantur?*

Resp. : Non tenentur quidem, sed ad hoc adhortandi sunt. Sacerdotes autem conjugibus declarare debent, hujusmodi benedictionem ad Matrimonii validitatem minime pertinere. Patet ex responsione *Congr. in præc.* Quæs. memoratæ, eodemque die data, et ab eodem Pontifice approbata. — *Vide* Opusc. modo dictum, *p.* 175.

SECTIO II

De assistentia Parochi.

1° Qualis Parochus assistere debeat; 2° quomodo assistere debeat.

I. — QUALIS PAROCHUS ASSISTERE DEBEAT

845. — I. Ille solus Parochus Matrimonio valide assistere potest, qui est proprius Parochus alterutrius contrahentium, et idcirco qui in eos vel saltem in alterutrum jurisdictionem habet. Evincitur enim ex *Conc. Trid.*, solum Parochum valide Matrimonio assistere posse. Parochum vero sic intelligendum esse, ex pluribus Declarat. *S. Congr. Conc. Trid.*, compertum habemus.

II. Jurisdictio Parochi constituitur per domicilium habituale, aut quasi-domicilium contrahentium vel eorum alterutrius in sua parœcia, non vero per domicilium originis, nec per solam habitationem ad breve tempus. Eruitur ex Declarationibus *S. Congreg.* et Bened. XIV, etc. — *Ita unanimi consensu theologi.* — Domicilium autem et quasi-domicilium ex *gloss. ad l. Domicilium, ff. ad municip.*, constituuntur animo et facto : animo nempe

alicubi manendi, vel perpetuo (si agatur de domicilio), vel per notabilem, et, ut plerique volunt, per majorem saltem anni partem (si agatur de quasi-domicilio acquirendo); facto, id est accessione ad locum in quo quis ita manere intendit. Neutrum suppleri potest per simplicem adscriptionem inter loci municipes, quidquid statuant super hoc leges civiles, ut constat ex Declar. S. C. Conc. 28 Aug. 1864.

Quæsita.

846. — QUÆR. 1° *An aliquod tempus requiratur, ut quis, ad effectum Matrimonium contrahendi, quasi-domicilium acquirat?*

Resp.: Si vere adsit animus permanendi per majorem anni partem in loco Matrimonii, acquiritur quasi-domicilium, statim ac ambo sponsi, vel alteruter eorum incipiunt ibidem habitare. At si de ejusmodi animo in foro externo dubitetur, requiritur et sufficit, ut is præsumatur adesse, habitatio *unius mensis,* juxta regulam traditam a Benedicto XIV in epistola ad Archiepiscopum Goanum, *Paucis abhinc hebdomadis,* 19 Mart. 1758.

847. — Hæc omnino constant ex instructione Cong. S. Offic. pro Episcopis Angliæ et Fœderatorum Statuum Americæ, 7 Jun. 1867, quam hic fere ex integro subjicimus :

« Ad constituendum quasi-domicilium quod in hisce casibus (Matrimo-
« nii contrahendi) necessario adipiscendum est, duo simul requiruntur :
« habitatio nempe in eo loco, ubi Matrimonium contrahitur, atque animus
« ibidem permanendi per majorem anni partem. Quapropter si legitime
« constet vel ambos vel alterutrum ex sponsis animum habere permanendi
« per majorem anni partem, ex eo primum die quo duo hæc simul concur-
« runt, nimirum et hujusmodi animus et actualis habitatio, judicandum
« est quasi-domicilium acquisitum fuisse, et Matrimonium quod proinde
« contrahatur esse validum.

« Verumtamen si de prædicto animo non constet, ad indicia recurren-
« dum est quæ præsto sint, quæque moralem certitudinem pariant. In re
« autem occulta et interna difficile est hujusmodi indicia habere, quæ judi-
« cem securum faciant; inde est quod adhiberi maxime debet regula a
« S. Pontif. Benedicto XIV confirmata, ut inspiciatur utrum ante Matrimo-
« nium spatio saltem unius mensis, vel ambo, vel alteruter in Matrimonii
« loco habitaverint. Quod si factum fuisse deprehendatur, censendum est
« ex præsumptione juris intentionem permanendi per majorem anni par-
« tem exstitisse, et domicilium fuisse acquisitum, proindeque Matrimo-
« nium esse validum. »

Sola igitur habitatio per unum mensem non sufficit, si recreationis aut rusticationis gratia fiat, vel pro rusticanis negotiis; quia tunc deest animus permanendi per majorem anni partem, qui requiritur ad acquirendum quasi-domicilium. Ita declarat S. Congregr. relata a Benedicto XIV., *Inst.* XXXIII, *n.* 7. — Vide *Analecta Juris Pontif., tom.* II, § 1886, *et S. Lig., n.* 1086.

848. — QUÆR. 2° *An vagi contrahere possint coram quolibet Parocho?*

Resp. 1° *Affirm.,* si ambo contrahentes sint vagi. Ratio est, quia Parochum proprium non habent.

Resp. 2° : Si unus tantum sit vagus, adhuc contrahere possunt coram

quolibet Parocho, quia sponsus habens domicilium fixum alterius privilegio uti potest. — *Ita communiter.* — *S. Lig. n.* 1089.

QUÆR. 3° *An Matrimonio* VALIDE *assistere possit Parochus suspensus, irregularis, excommunicatus, aut schismaticus?*

Resp. Affirm., dummodo non renuntiaverit titulo, vel ab illo canonice depositus non fuerit. — *Ita communiter.* — Sed plerumque *illicite* assisteret. — *S. Lig. n.* 1084.

849. — QUÆR. 4° *An valide assistat Sacerdos qui falso Parochus existimatur?*

Resp. Affirm., si habeat titulum *coloratum*, et ex *errore communi* Parochus reputetur. Ratio est, quia Ecclesia tunc ob bonum commune jurisdictionem supplet. — *Ita omnes.* Sic etiam *probabiliter* videtur dicendum, si adsit solus error *communis* sine *titulo colorato* ob eamdem rationem, ut dictum est de juridictione in foro interno, *in tract. de Pœnit.*, *n.* 548.

QUÆR. 5° *An valide assistat Matrimonio Sacerdos quilibet cum licentia præsumpta Parochi?*

Resp. Neg., quia non est vera licentia; sufficit tamen licentia tacita, aut etiam metu vel dolo extorta. — *S. Lig.*, *n.* 1088, *et alii communiter.*

850. — QUÆR. 6° *An Vicarius possit valide Matrimonio assistere, seclusa Parochi delegatione?*

Resp. 1° *Affirm.*, si Vicarius suppleat vices Parochi defuncti vel absentis; tunc enim est certo delegatus ad *universitatem causarum;* imo tunc potest et alium subdelegare; nam ex jure delegatus ad *causarum universitatem*, alium ad *casum particularem* subdelegare potest. — *Recole dicta in tract. de Leg*, *n.* 116, *et de Pœnit.*, *n.* 545.

Resp. 2° : Si autem Vicarius sit Parochi præsentis cooperator, major est difficultas, nec res generali et absoluta regula definiri potest. Quare attende ad statuta vel consuetudinem diœceseon. Episcopus enim constituens Vicarios Parochi adjutores, vel eis immediate conferre potest jus Matrimoniis assistendi, vel illud ex delegatione Parochi ipsis committendum relinquere. Sed ex consuetudine in Gallia et in aliis locis communius recepta, hæc statui posse videntur :

1° Vicarius assistere potest Matrimonio parochianorum in ipsa parœcia celebrato, quia vices ipsius Parochi gerit.

2° Vicarius potest etiam alium Sacerdotem constituere ad Matrimonio in casu particulari assistendum. Ratio est, quia, vigente memorata consuetudine, est delegatus ad universitatem causarum et consequenter alium subdelegare potest. — *Bouvier, c.* VII, *art.* 6. — *Carrière, n.* 1344.

II. — QUOMODO PAROCHUS ASSISTERE DEBEAT

Principia.

851. — I. Requiritur, et satis est ad Matrimonii validitatem, ut Parochus sit moraliter præsens, sicut testis qui de re peracta testimonium perhibere debet. Ratio est, quia Parochus adhibetur hic tamquam testis principalis ab Ecclesia deputatus, ut constat ex Bened. XIV, *de Synod. l* XIII, *cap.* XXIII.

II. Requiritur, ut Parochus interpelletur et moneatur de eo quod agere volunt contrahentes, seu ut sit ab eis adhibitus. Ratio est, quia alioquin Parochus non censetur advertere ad illud quod fit, nec judicare potest, eos, qui agunt, velle serio agere. Non tamen requiritur ut fuerit ad hoc expresse vocatus, vel de intentione contrahentium antea certioratus. Sufficeret enim, si fortuito ibi præsens adesset, aut sub alio prætextu accersitus fuisset. Patet ex Declaratione *S. Congreg.* apud Benedictum XIV, *de Syn. l.* III, *c.* XXIII, *n.* 1. — *Carrière, Comp., n.* 309. — *Bouvier.*

Hinc 1° non sufficit præsentia Parochi mere physica, cum ad id, quod fit, animadvertere debeat : unde ebrius, dormiens, amens, Matrimonio assistere nequit.

2° Non est necesse ut videat contrahentes, dummodo eos suum consensum clare exprimentes audiat : proinde cæcus Matrimonio assistere potest; non tamen cæcus et surdus.

Quæsita.

852. — QUÆR. 1° *An valide assistat Parochus vi et metu coactus?*

Resp. Affirm., quia sufficit de jure, ut sit præsens, et sciat, quid fiat, sive volens, sive nolens; imo etiamsi affectet non intelligere, v. gr., claudendo oculos, obturando aures, etc.; manifestum est ex citata Declaratione *S. Congr. — Vide S. Lig., n.* 1092.

QUÆR. 2° *Quo in loco Parochus, vel Sacerdos ab eo deputatus, Matrimonio assistere possit?*

Resp. 1° : Ubique valide assistere potest, etiam extra parochiam.

Resp. 2° Non potest licite assistere, seclusa gravi causa, nisi 1° in ecclesia sua parochiali; 2° in alia ecclesia parochiali de consensu Parochi loci illius; 3° in sacellis vel oratoriis privatis de licentia Episcopi, in cujus ditione situs est locus.

853.— QUÆR. 3° *An in omni casu sponsis dari possit, aut debeat benedictio?*

Resp. 1° : Si nomine benedictionis accipiantur verba : *Ego vos conjungo,* etc., semper sub gravi, saltem *probabiliter* (nam multi sentiunt ea omittere esse tantum veniale), danda est in Matrimonio Catholicorum, quia a Concilio Tridentino præcipitur. — *S. Lig. n.* 1094.

Resp. 2° : Benedictio autem, quæ dicitur *solemnis* et datur in Missa, semper danda est, nisi sponsa sit vidua. Hæc tamen obligatio gravis non est.—*Recole dicta n.* 770, 829 *et seq.—Vide Rit. Rom., et S. Alph., n.* 988.

PUNCTUM XII

De impedimento impotentiæ.

854. — Impotentia ad officia matrimonialia obeunda, seu incapacitas ad copulam carnalem per se aptam ad generationem, multiplex distinguitur, scilicet :

1° *Certa,* vel *dubia,* prout est vel non est manifesta.

2° *Antecedens,* vel *consequens,* prout Matrimonium præcedit, vel illud subsequitur.

3° *Temporalis,* vel *perpetua,* prout lapsu temporis aut arte tolli potest, vel non potest.

4° *Naturalis*, vel *accidentalis*, prout oritur ex vitio intrinseco, vel a causa extrinseca, v. gr., maleficio.

5° *Absoluta*, vel *respectiva*, prout exsistit inter virum et omnes mulieres, vel inter virum et aliquam mulierem determinatam; aut vice versa.

Principia.

855. — I. Impotentia *antecedens* et *perpetua*, sive absoluta, sive relativa, Matrimonium *invalidum reddit* de jure naturali. Ratio est, quia objectum contractus matrimonialis non exsistit, cum copula sit impossibilis. Constat etiam ex Jure canonico. — *S. Lig. n.* 1095.

II. Impotentia *consequens*, et impotentia *antecedens temporalis* Matrimonium non dirimunt; ratio est, quia usus actualis Matrimonii ad ejus essentiam non pertinet, et sufficit, ut consummatio vel fuerit possibilis tempore contractus, vel possibilis futura sit.

III. Impotentia certo cognita illicitum reddit Matrimonii usum, etiam solummodo attentatum; quia, ubi copula perfici nequit, deest finis qui licitum efficit congressum.

Resolves.

856. — 1° Impotentes reputantur eunuchi seu spadones utroque testiculo destituti; secus, si tantum uno careant.

2° In dubio de impotentia antecedenti, standum est pro valore Matrimonii, et conjugibus copulam experiri permittendum est. Imo ad hoc triennium ipsis a Jure canonico conceditur, non obstante majori probabilitate pro impotentia perpetua. — *S. Lig. n.* 1103.

3° In dubio de impotentia consequenti, licet pariter conjugibus copulam experiri, usquedum certi sint eam perfici nullo modo posse. — *S. Lig. n.* 1101. Caute autem procedere debet Confessarius; et si deprehendat conjuges impotentes in bona fide versari, sæpius monitione abstinere melius erit, ne a peccato materiali in formale labantur.

4° Non est confundenda impotentia cum sterilitate; steriles enim non sunt ad actum conjugalem impotentes; hinc valide contrahunt senes qui Matrimonium consummare valent; item mulieres quæ possunt semen excipere, etsi illud non retineant. — *S. Lig. n.* 1095. — *Gousset, n.* 791.

5° Summopere caveat Confessarius, ne in re adeo gravis momenti, ac tot difficultatibus obnoxia temere procedat, aut quidquam propria auctoritate decernat; sed casum rite examinatum cum omnibus suis circumstantiis ad Ordinarium deferat, cujus tunc erit statuere ac determinare, quid in simili negotio fieri oporteat. Imo, ut nobis videtur, Confessarius prudens ac discretus de impotentia conjuges non interrogabit, neque etiam eos, quos credit impotentes, præmonebit; neque ipsis ea de re consulentibus ultimo respondebit, nisi ipse prius consuluerit Episcopum. — *Ita Gousset, n.* 791.

PUNCTUM XIII

De impedimento raptus.

857. — *Raptus* est violenta abductio mulieris de loco tuto in alium, ubi sub potestate raptoris detineatur, Matrimonii ineundi causa.

Raptus dirimit Matrimonium de jure ecclesiastico inter raptorem, id est eum in cujus gratiam mulier rapitur, et raptam. Constat ex *Trident.*, *sess.* XXIV, *c.* VI. — Exsequentes raptum pro alio pœnas quidem, non autem impedimentum incurrunt.

Triplex requiritur conditio ad illud impedimentum incurrendum, nempe 1° ut mulier rapta abducatur de loco in locum; 2° ut fœmina rapiatur Matrimonii causa; 3° ut raptus fiat muliere repugnante seu omnino invita, sive per vim cæteroquin, sive per metum vel dolum abducatur. Sic ex textu *Concilii Tridentini* eruitur. Non censetur autem violenter abducta mulier, quæ ante raptum Matrimonio consenserat. — *Acta S. Sedis, vol.* I, *in Append.* — *S. Lig. n.* 1107. — *Recole dicta tom.* I, *n.* 427.

Quæsita.

858. — QUÆR. 1° *An impedimentum inducat raptus* SEDUCTIONIS, *seu cum mulier inducitur muneribus, blanditiis,* etc., *ad raptorem sequendum?*

Resp. Neg. Ratio est, quia Ecclesia per raptus impedimentum intendit tantum consulere perfectæ libertati Matrimonii, quæ non læditur cum mulier consentiens abducitur, etiam invitis parentibus. — *Ita communiter,* juxta *S. Lig., n.* 1107. Consentiunt *Sanchez, Bonacina, Salmant., Scavini,* etc.

Et theologi quidem Galli non pauci contendunt, saltem in Gallia ex præscripta consuetudine *raptum seductionis* dirimere Matrimonium. Sed hoc non est admittendum; non enim obligare potest consuetudo quæ solum in falsa legis interpretatione innititur. — *Conf. Gousset, n.* 797.

Declarationes vero S. Congregationis Concilii, quæ pro ea opinione referuntur in *Analectis Juris Pontificii* (*tom.* IV, *p.* 1848 *et seq.*), casus omnino particulares respiciunt, nec satis de circumstantiis constat, adeo ut asseri possit, defuisse *violentam* mulieris abductionem. *In ipsa Gallia* (ait Scavini) *sententia, docens raptum seductionis inducere impedimentum dirimens Matrimonium, quæ jamdiu viguit, passim rejicitur.*

859. — QUÆR. 2° *An valeant sponsalia contracta, dum mulier rapta sub potestate raptoris versatur?*

Resp. : Duplex datur sententia probabilis :

I^a^ Sententia negat, quia sponsalia libertatem requirunt, sicut ipsum Matrimonium; lex enim pœnalis extenditur, ubi eadem ratio militat. — *Sanchez.* — *Salmant.*, etc.

II^a^ Sententia affirmat, et hanc probabiliorem dicit *S. Lig.* cum *Lacroix,* etc. Ratio autem hujus sententiæ est, quia sponsalia, utpote quæ semper sunt rescindibilia, minorem libertatem, quam Matrimonium, requirunt.

Resolves.

860. — 1° Non contrahitur impedimentum, si mulier abducatur tantum de cubiculo in cubiculum in eadem domo, quia sic proprie non constituitur sub raptoris potestate; sed de domo in domum abduci debet.

2° Non contrahitur impedimentum, si mulier rapiatur alia de causa, præter finem Matrimonii ineundi, v. gr., ex fine libidinis explendæ, etc.; quia Concilium hoc impedimento nihil aliud intendit, nisi libertati Matrimonii favere.

3° Non incurritur impedimentum, si mulier rapiat virum, quia Concilium loquitur tantum de viro raptore.

4° Non incurritur impedimentum, si Matrimonium contrahatur raptorem inter et raptam, postquam hæc a potestate raptoris fuerit liberata. Ex *Tridentini* textu hoc clare apparet. — *S. Lig. n.* 1032. — Adnotat autem recte *S. Lig., ibid.*, durare hoc impedimentum *quamdiu* mulier rapta est in potestate raptoris, etiamsi libere consentiat.

§ III. *De dispensatione ab impedimentis Matrimonii dirimentibus.*

Agendum 1° de potestate dispensandi; — 2° de causis dispensationis; — 3° de modo dispensationem obtinendi.

PUNCTUM I

De potestate dispensandi.

Principia.

861. — I. Papa dispensare potest ab omnibus impedimentis juris ecclesiastici : 1° valide in omni casu; quia primarius Superior est; 2° licite, si justa de causa id faciat, prouti recta gubernatio requirit.

II. Episcopus dispensare nequit *ordinarie et de jure proprio* in impedimentis dirimentibus. Ratio est, quia Episcopus nihil potest in communi Ecclesiæ jure, nisi ex concessione Concilii vel Papæ, aut ex legitima consuetudine. Episcopi autem ex nulla harum rationum jus dispensandi in talibus impedimentis sibi vindicare possunt, ut patet tum ex praxi Ecclesiæ, tum ex variis Declarationibus *S. Congreg.* et præsertim Pii VII, anno 1809, in Rescripto ad Episcopos Galliæ; in quo Pontifex conqueritur, quod non omnes Galliæ Episcopi ad S. Sedem recurrerint pro obtinendis facultatibus ad renovanda Matrimonia tempore perturbationis Galliæ invalide contracta.

Quæsita.

862. — Quær. 1° *An si sponsi sint diversæ diœcesis, dispensatio obtinenda sit ab utroque Episcopo, si uterque ex Indulto speciali facultate dispensandi gaudeat?*

Resp. : Controvertitur, et duplex est sententia probabilis :

I^a Sententia negat. Ratio est, quia cum Episcopus aufert a suo subdito impedimentum, eum habilem reddit ad contrahendum cum alio impedito. Unus enim fieri nequit habilis ad contrahendum cum altero, nisi etiam iste fiat habilis ad contrahendum cum illo. Aliunde Papa, delegando Episcopum, ipsi totum jus suum tribuit; ergo valet dispensatio Episcopi perinde ac si a Papa ipso concederetur. Hanc opinionem probabilem dicit *S. Lig., n.* 1142.

II^a Sententia affirmat. Ratio est, quia Episcopus unius jurisdictionem non habet in subditum alterius; facultas vero dispensandi ad proprios subditos restringitur.

863. — QUÆR. 2° *An Episcopi dispensare possint in impedimentis dirimentibus dubiis?*

Resp. Affirm. probabilius. Ratio est, quia licet dispensatio impedimentorum dirimentium sit Papæ reservata, attamen cum reservatio sit odiosa, stricte est interpretanda, et restringenda tantum ad casus certos. At si agatur de dubio, seu de probabilitate juris, inutilis videtur dispensatio, ex dictis supra (*n.* 789) de impedimentis in genere, cum in hoc casu Ecclesia censeatur supplere. — *S. Lig., n.* 902, *quær.* 3, *ad v.* Cæterum.

QUÆR. 3° *An Metropolitanus possit dispensare cum subditis suffraganeorum suorum in casu necessitatis, vel Indulti?*

Resp. Neg., quia dispensatio est actus jurisdictionis voluntariæ et gratiosæ, et conceditur ex indulgentia et misericordia dispensantis : recursus autem ad Metropolitanum haberi nequit, nisi in materiis ad forum contentiosum pertinentibus. Ergo, etc.

PUNCTUM II

De causis dispensationis.

864. — Causæ, quæ afferuntur ad dispensationem obtinendam, sunt 1° graves vel leves; 2° motivæ seu finales, vel tantum impulsivæ; 3° veræ vel falsæ. — *Vide tract. de Legibus, n.* 117 *et seq.*

Si in petitione taceatur veritas necessario exprimenda, v. gr., impedimentum aliquod aut circumstantia declaranda, etc., dicitur *subreptio* in dispensatione, seu dispensatio *subreptitia;* si autem quid falsi efferatur ut verum, *obreptio*, seu dispensatio *obreptitia.*

Quando dispensationes dicuntur sine causa, hoc significat nullam adesse ex his causis, quæ allegari solent ut canonicæ.

Principia.

865. — I. Ad *liceitatem* dispensationis requiritur causa. Constat ex *Conc. Trid., sess.* XXIV, *cap.* v, *de Reform. Matr.* : *In Matrimoniis contrahendis vel nulla omnino detur dispensatio, vel raro, idque ex causa et gratis concedatur.*

II. Ad *validitatem* dispensationis requiritur, ut in petitione nulla sit obreptio vel subreptio cadens in causam motivam seu finalem. Ratio est, quia Superior non censetur dispensare nisi sub tacita conditione, *si preces veritate nitantur.*

Quæsita.

866. — QUÆR. 1° *Quænam sint causæ justæ, ut dispensetur in impedimentis dirimentibus?*

Resp. : Sunt sequentes : 1° *Angustia loci*, id est, si timeatur, ne ob loci angustiam puella convenienter alteri non nubat : angustus autem reputatur omnis locus non habens 300 focos; et hoc valet, licet sponsa domicilium alio sit translatura; 2° *Defectus dotis competentis*, quæ alioquin puellæ a consanguineo offertur; vel ab extraneo, sed ea conditione ut consanguineo nubat; 3° *Ætas jam provecta seu superadulta fœminæ,* nempe quando jam

24[um] ætatis annum excedit, et alium virum suæ conditionis, qui nubere possit, non invenit; 4° *Copula carnalis* jam habita cum consanguinea, vel alia persona impedimento laborante, et periculum cæteroquin adest, ne infamia sequatur, etc.; 5° *Nimia partium familiaritas,* ex qua timetur scandalum, nisi contrahant; 6° *Legitimanda proles* ex fornicatione nata aut concepta; 7° *Sedatio gravium inimicitiarum,* vel litis exstinctio inter oratorum parentes, consanguineos vel affines; 8° *Virtutes christianæ,* quæ in altero viro probabiliter non invenirentur; 9° *Excellentia meritorum* erga Ecclesiam; 10° *Conservatio bonorum* in illustri familia; 11° *Larga eleemosyna* in pia opera refundenda; 12° *Paupertas viduæ* filiis onustæ, quos vir alere intendit et promittit.

Aliquando contingit ut una causa seorsim sumpta non sit sufficiens, sed cum altera juncta gravis reputetur et proinde sufficiat.

Causæ nunc admissæ ut canonicæ pro 2° et 3° gradu sunt: angustia loci, lites vitandæ, copula habita, scandalum tollendum, et ætas superadulta mulieris. — *Bouvier.*

Suppressio veri, aut expressio falsi circa ea quæ jure, consuetudine, aut stylo Curiæ Romanæ aperienda sunt, semper *substantialis* reputatur.

867. — Quær. 2° *Quænam sint necessario exprimenda de jure sub pœna invalidatis in petitione dispensationis?*

Resp.: Sunt sequentia: 1° Vera et legitima *causa movens* ad impetrandam dispensationem; 2° *Species* etiam *infima* impedimentorum, v. gr., affinitas ex copula licita vel illicita; honestas ex sponsalibus, vel ex Matrimonio rato; 3° *Numerus impedimentorum*, v. gr., si præter cognationem adsit etiam affinitas, vel si adsit duplex aut multiplex consanguinitas vel affinitas; 4° *Filiatio* aut *compaternitas* in cognatione spirituali; 5° *Gradus consanguinitatis* vel *affinitatis* aut *honestatis* ex Matrimonio rato; imo, si oratores sint in linea inæquali, exprimi debet etiam gradus propior. Hoc tamen non requiritur ad validitatem, nisi sint conjuncti in 2° gradu attingente 1[um]; 6° *Copula incestuosa* habita inter oratores, sive intentione facilius dispensationem obtinendi (quæ intentio, si adfuerit, in petitione etiam necessario exprimenda est), sive etiam seclusa tali intentione. Evincitur ex Bulla Benedicti XIV, *Pastor bonus,* et confirmatur Decisione S. Pœnitentiariæ, quæ die 20 Julii 1869 respondit: *Post Constitutionem Benedicti XIV,* Pastor bonus, *non posse amplius dubitari de nullitate dispensationis obtentæ, reticita incestuosa copula, vel prava intentione facilius obtinendi dispensationem habita in ea patranda*[1]*;* 7° *Variæ circumstantiæ* Matrimonii cum impedimento celebrati, scilicet an clandestine; an cum

[1] *Fer.* IV 8 *Aug.* 1866, S. Cong. Inquis. declaravit: « Subreptitias esse et nullibi ac « nullo modo valere dispensationes, quæ... super quibuscumque gradibus prohibitis « consanguinitatis, affinitatis, cognationis spiritualis et legalis, necnon et publicæ ho- « nestatis conceduntur: si sponsi ante earumdem dispensationum exsecutionem, sive « ante sive post earum impetrationem incestus reatum patraverint; et vel interrogati « vel etiam non interrogati malitiose vel etiam ignoranter reticuerint copulam inces- « tuosam inter eos initam, sive publice ea nota sit, sive etiam occulta; vel reticuerint « consilium et intentionem, qua eamdem copulam inierunt, ut dispensationem facilius « obtinerent. Sufficere autem ut unus ex sponsis delictum hoc suum vel nefariam inten- « tionem modo dictam explicaverit. » — Eamque declarationem iterum confirmavit *Fer.* IV, 1 *Febr.* 1882. — *Acta S. Sedis, vol.* XIV, *p.* 431.

debitis proclamationibus; cum bona vel mala fide utriusque vel alterutrius tantum; an cum spe facilius dispensationem obtinendi; et an Matrimonium fuerit consummatum.

868. — QUÆR. 3° *Quid agendum in dubio, an causa falso allegata fuerit finalis aut impulsiva, vel an vera aut falsa?*

Resp.: In omnibus his et similibus dubiis, valida censenda est dispensatio. Ratio est, quia in dubio standum est pro valore actus. — *S. Lig. n.* 1133.

QUÆR. 4° *An, cessante causa dispensationis, cesset dispensatio, v. gr., si mortua fuerit proles per Matrimonium legitimanda,* etc.?

Resp. 1° *Affirm.*, si causa cesset antequam dispensatio expediatur, aut fiat ab Episcopo vel ab alio, cui a Pontifice commissa fuerit. — *S. Lig. n.* 1132.

Resp. 2° *Neg.* si causa cesset, dispensatione jam expedita et a delegato supplicantibus communicata, etiamsi cesset ante Matrimonii celebrationem. Ratio est, quia per dispensationem jam impedimentum sublatum est. — *S. Lig., ibid.*

869. — QUÆR. 5° *Quid speciatim exponi debeat, quando agitur de Matrimonio primum contrahendo?*

Resp. 1°: Impedimentum, cujus dispensatio quæritur, in sua propria specie exprimi debet, non unum pro alio, ne majus quidem pro minori, v. gr., consanguinitas pro affinitate. Ratio est, quia in dispensationibus non valet argumentum a minori ad majus, nec Superior vult in eo dispensare quod ignorat.

Resp. 2°: Si postuletur dispensatio impedimenti ex commercio illicito, exponendum est, an ab uno vel utroque sub spe dispensationis facilius obtinendæ commercium illud habitum sit.

870. — QUÆR. 6° *Quid in postulatione dispensationis super Matrimonio invalide contracto generatim sit exprimendum?*

Resp.: Exponendum est, 1° an ambæ partes vel alterutra tantum bona vel mala fide, nempe cum notitia impedimenti, Matrimonium inierint; 2° an sub spe dispensationis facilius obtinendæ; 3° an Matrimonium consummaverint; 4° an clandestine aut in facie Ecclesiæ, an post bannorum denuntiationes, aut his omissis contraxerint. Facilius enim aut difficilius pro variis istis circumstantiis solet dispensatio impetrari.

Exinde si qui coram magistratu civili contraxerunt, ut inde facilius cum illis dispensetur, illud exprimendum est, cum mala fides adfuerit, quæ reddit dispensationem ad obtinendum difficiliorem. Si autem bona fide, et cum intentione dispensationem ab Ecclesia expostulandi, imo si cum intentione non contrahendi coram Ecclesia, civiliter contraxerunt, hæc circumstantia non videtur absolute exprimenda, cum nullam videatur secum afferre causam canonicam, quæ dispensationem difficiliorem reddat. Verumtamen satius erit illam non omittere, propter causas infra (*n.* 889, 2°) assignandas. — *Bouvier.*

871. — QUÆR. 7° *An qui, obtenta dispensatione ab impedimento* AFFINITATIS *ex copula illicita, v. gr., cum consanguinea sponsæ, iterum cum eadem ante Matrimonium peccat, nova indigeat dispensatione?*

Resp. 1° *Neg.* si dispensatio nondum fuerit *executioni* mandata a dele-

gato; quia tales dispensationes non sortiuntur effectum a die *expeditionis*, sed a tempore *exsecutionis*. — *Ita omnes*.

Resp. 2° : Imo *neg.*, etiamsi dispensatio *exsecutioni* mandata fuerit. Ratio est, quia impedimentum affinitatis jam sublatum est per dispensationem quoad effectum contrahendi Matrimonium. — *Ita communiter* contra aliquos.

Si autem, contracto Matrimonio, rursus peccaverit cum eadem consanguinea uxoris, privatur jure petendi debitum, quia dispensatio juxta stylum Curiæ concessa fuit *ad effectum contrahendi Matrimonium*, non vero ad liberius peccandum.

Indigeret vero nova dispensatione, si peccaret cum alia sponsæ consanguinea ante Matrimonium, etiam post expeditam dispensationem, quia nova affinitas contraheretur.

872. — QUÆR. 8° *An nova requiratur dispensatio, si, obtenta dispensatione ab impedimento* CONSANGUINITATIS, *copula* INCESTUOSA *inter sponsos intercesserit?*

Resp. 1° *Affirm.*, si copula habita fuerit ante dispensationis exsecutionem. Sic ex interpretatione communi, atque ex stylo Curiæ Romanæ hujusmodi incestus declarationem exigente; hoc enim manifestato, Pontifex majorem supplicanti pœnitentiam inponit. Confirmatur quoque ex Declaratione *S. Congr.* mense Maio an. 1634. — *S. Lig. n.* 1141.

Resp. 2° *Neg.* vero, si habita fuerit copula post dispensationis exsecutionem. Ratio est, quia concessa dispensatione, atque adeo ablata prohibitione Matrimonii, cessat etiam malitia incestus. — Constat etiam ex eadem *S. Congr.*

873. — QUÆR. 9° *An nova requiratur pro consanguineis dispensatio, si post obtentam dispensationem copula ab eisdem iteretur?*

Resp. Neg., quia incestus moraliter idem est, nec numerus copularum declarari debet, ut modo dictum est. Unde nova copula non invalidat dispensationem, sive habeatur ante ejus expeditionem, sive post, sicut fuit resolutum supra de casu simili, *n.* 871; datur enim rationis paritas.

874. — QUÆR. 10° *Si quis petat secundam dispensationem in eadem materia post primam alias obtentam, an primam exprimere debeat?*

Resp. 1° *Affirm.*, si impedimentum contractum fuerit ex aliquo crimine. Ratio est, quia relapsus in idem crimen retrahit Superiorem a dispensando.

Resp. 2° *Neg.*, si impedimentum non sit ex aliquo crimine, vel sit ex crimine diverso. — *Ita S. Lig., n.* 1137, *et alii communiter*.

Resolves.

875. — 1° Invalida esset dispensatio, si exprimeretur in petitione affinitas pro consanguinitate, et vice versa, etc., etiamsi ex errore inculpabili id fieret. Superior enim concedit dispensationem juxta exposita in supplicatione, quæ cum de facto sint falsa, necessario nullam dispensationem efficiunt. Ex opposito valida esset dispensatio, si error inveniretur in Rescripto Pontificis, puta ex culpa amanuensis.

2° Invalida item esset dispensatio, si exprimeretur gradus tertius pro secundo, aut quartus pro tertio; ratio, quia multo difficilius conceditur

dispensatio pro gradu propinquiore, quam pro remotiore. Secus autem foret dicendum, si ex errore poneretur gradus tertius pro quarto; quia dispensatio *in majori* continet dispensationem *in minori* ejusdem speciei. — *Ita communiter* contra *paucos.*

3° Non est necessarium dicere in petitione, quoties copula habita sit cum consanguinea sponsæ; quia ex variis copulis exsurgit unica affinitas; debet tamen exprimi copula habita cum pluribus consanguineis sponsæ; quia ex iis tot diversæ affinitates contrahuntur : et licet hæc impedimenta non sint specie diversa, sunt tamen numero distincta. Manifestum est ex Declarat. Bened. XIV [1]. — *S. Lig. n.* 1138.

4° Error in nomine vel cognomine oratorum, vel diœceseos aut parochiæ, probabilius validitati dispensationis non officit, modo constet de *corpore,* id est de impedimento et causa. — *Ita Sanchez, l.* VIII, *d.* XXI, *n.* 37, *et alii communiter.*

PUNCTUM III

De modo dispensationem petendi.

876. — Ad concedendas dispensationes S. Sedis duo pro varia impedimentorum qualitate tribunalia scilicet, *Dataria* et *Pœnitentiaria,* Romæ constituta sunt.

I. *Dataria.* Ad Datariam recurrendum est pro omnibus impedimentis notoriis, aut quæ in notitiam aliorum ventura prævidentur, aut quæ sine infamia, scandalo, aliisque incommodis manifestari possunt.

II. *Pœnitentiaria.* Ad S. Pœnitentiariam recurrendum est pro dispensationibus et facultatibus quæ forum internum solum spectant, scilicet pro impedimentis occultis. In præsens tamen conceditur, ut adeatur Pœnitentiaria etiam pro impedimentis notoriis, quando dispensatio *in forma pauperum* postulatur. In postulato autem, tacitis propriis sponsorum nominibus, ficta nomina apponuntur.

Quæsita.

877. — QUÆR. 1° *Quomodo petenda sit dispensatio, si adsint duo impedimenta, quorum unum publicum sit, alterum occultum?*

Resp. 1° : Si sint omnino *disparata,* recurrendum est ad Datariam pro publico, et ad Pœnitentiariam pro occulto; nec necessarium est, ut mentio fiat apud unum tribunal de dispensatione ab altero tribunali postulata vel obtenta. Censentur autem disparata impedimenta, quando unum non augetur ex altero, ut, v. gr., *consanguinitas* et *votum,* aut *consanguinitas* et *machinatio.*

Resp. 2° : Si vero non sint *disparata,* petenda est dispensatio impedimenti publici a *Dataria,* tacito altero quod secretum remanere debet, et

[1] Unica etiam exsurgit affinitas ex copula illicita, seu fornicaria et antematrimoniali, et licita habita cum conjuge defuncto; unde valida erit dispensatio, modo hæc ultima, licita videlicet, in petitione exprimatur. — Ita responsum a S. Pœnitent., approbante SS. DD. Gregorio XVI, 7 Jun. 1842; quod responsum declaratum est generale esse, et ad omnes extendi, per litteras ejusdem S. Pœnit. 10 Dec. 1874. — *V. Acta S. Sedis, vol.* XIII, *p.* 568.

utrumque est exprimendum in supplicatione ad Pœnitentiariam; ratio, quia ex dictis dispensationem difficiliorem reddunt. Habenda vero sunt ut *non disparata*, quando sunt talis rationis, ut conjuncta afferant majorem repugnantiam ad Matrimonium contrahendum, puta, si quis velit ducere consanguineam, cujus sororem turpiter cognovit; tunc enim difficilior redditur dispensatio. Hinc in præfato casu orator petere debet a *Dataria* dispensationem ab impedimento consanguinitatis, et a *Pœnitentiaria* dispensationem ab impedimento affinitatis ex causa illicita, simul exponendo aliam dispensationem a *Dataria* obtentam. — *Ita communiter.* — *S. Lig. n.* 1139.

878. — QUÆR. 2° *An recurrendum sit ad Sacram* PŒNITENTIARIAM, *ut circumstantia copulæ occulte habitæ inter consanguineos manifestetur?*

Resp. 1° : Certum est non dari obligationem exponendi copulam *occultam* in petitione ad Datariam pro impedimento consanguinitatis. *Ratio* est, quia nemo tenetur se diffamare, et aliunde hæc revelatio *publica* incestus occulti non præcipitur.

Resp. 2° : Hæc autem circumstantia manifestanda est S. Pœnitentiariæ. Ratio est, quia generatim præscribitur, ut exponatur copula habita inter consanguineos qui Matrimonium inire volunt. Jam vero, cum certum sit non dari obligationem exponendi copulam occultam in petitione ad *Datariam*, quia nemo tenetur sese diffamare, nec dicatur in præcepto faciendam esse revelationem *publicam* incestus occulti, sequitur, copulam occultam saltem secreta manifestatione apud Pœnitentiariam aperiendam esse, ne lex inutilis omnino evadat, et a certa lege absque ulla causa exemptio concedatur. Plures olim oppositum tenebant; sed hodie non est amplius de hoc dubitandum, ait *S. Lig., n.* 1135, post Bullam Bened. XIV, *Pastor bonus.*

879. — QUÆR. 3° *An valeat dispensatio petita in forma pauperum, si oratores non sint pauperes?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia obreptio cadit tantum in causam impulsivam, non autem in motivam seu finalem; paupertas enim non est ratio, ob quam conceditur dispensatio, sed ob quam conceditur *gratis*. Unde debet semper adesse alia causa motiva. — *Ita S. Lig., in Hom. apost., n.* 87, ubi dicit hoc constare ex Decisione *S. Congr.* 9 Septembris 1679. — Negant tamen *aliqui*, quia (aiunt) Papa dispensare non intendit nisi cum *illis* qui vere sunt pauperes. — *Lacroix, n.* 839. — *Gousset, n.* 866.

In praxi autem, licet peccent graviter illi qui obtinent dispensationem in forma pauperum, cum non sint pauperes, attamen contracto Matrimonio, videtur quod standum sit pro illius valore, saltem ob auctoritatem *S. Lig.* et *S. Congr.*, nisi probetur hanc Declarationem authenticam non esse.

QUÆR. 4° *Quinam censendi sint pauperes?*

Resp.: Ex Jure canonico debent esse aliquo modo *miserabiles*, cum de stylo Curiæ sic confici debeat petitio : *Oratores pauperes et miserabiles exsistunt, atque ex labore et industria sua vivunt.* In praxi exponendus est status fortunæ, vel standum est regulis ab Episcopo datis.

Ex Declaratione a Rectoribus apostolicæ Datariæ anno 1841 data, illi reputandi sunt *pauperes*, quorum fortuna valorem 5,000 fr. non excedit;

illi vero quorum fortuna 10,000 fr. valorem non excedit, *fere pauperes* dicuntur. — *Bouvier, Dispens. imped., sect.* 3, § 3.

880. — QUÆR. 5° *Quomodo sit exsequenda dispensatio?*

Resp. 1° : Quoad dispensationem *S. Pœnitentiariæ*, fiat post absolutionem his verbis, aut similibus : *Auctoritate apostolica dispenso tecum super impedimentum N., quod incurristi, ut Matrimonium inire* (vel initum perficere) *valeas, et legitimam reddo prolem susceptam* (vel suscipiendam). *In nomine Patris*, etc.

Si vero dispensatio sit a voto castitatis, dicitur : *Insuper tibi votum castitatis, quod emisisti, ut valeas Matrimonium contrahere, et illo uti, in opera, quæ tibi præscripsi, dispensando commuto. In nomine*, etc.

Nulla formula sub pœna nullitatis, imo nec sub præcepto præscribitur; nulla enim in *Rit. Romano* habetur. Si Confessarius prolem legitimare omisisset, hanc omissionem reparare posset; tunc enim causam sibi commissam et nondum absolutam continuaret. — *Bouvier*.

Resp. 2° : Quoad dispensationem *Datariæ* : 1° Delegatus ad dispensandum debet inquirere de veritate causarum, ut in Rescripto habetur; probabilius tamen hæc informatio ad validitatem non requiritur; 2° debet declarare coram partibus et testibus, tolli impedimentum Matrimonii, et jubere ut attestatio hujus dispensationis scribatur in registris diœcesis; 3° debet transmittere Rescriptum Datariæ ad Parochum alterutrius partis cum licentia ut Matrimonio assistere possit.

Dispensatio a Dataria semper per Episcopum petenda est. Dispensatio autem a Pœnitentiaria immediate ab oratore, vel ab alio ejus loco, peti potest. Securius tamen et facilius ista quoque mediante Episcopo et tacito nomine oratoris postulatur.

881. — QUÆR. 6° *Quomodo ab Episcopis dispensatio obtinenda sit, quando ex Indulto dispensare possunt?*

Resp. : Eædem regulæ, quæ in Curia Romana habentur ut necessariæ, necessario etiam in casu servandæ sunt; quia mens est Summi Pontificis, ut Episcopi non alio modo concessione Apostolica uti queant.

Episcopus virtute Indulti Apostolici dispensans, sub pœna nullitatis exprimere debet, se dispensare tanquam S. Sedis delegatum ex Indulto delegationis concesso, tali die et anno, et tot mensibus aut annis valituro, quando Indulta illud præscribunt sub clausula irritante : *alias nullæ sint;* prout erant ea de quibus agit Benedictus XIV in Constitutione *Ad tuas manus*, 2 Aug. 1748. Secus autem, si nulla in Indulto apponatur clausula irritans.

882. — QUÆR. 7° *Quænam sint clausulæ, quæ in dispensationibus a S. Pœnitentiaria apponi solent?*

Resp. : Sunt sequentes, scilicet : 1° *Si ita sit.* Fides autem pœnitenti adhibenda est, nisi delegatus certe sciat oppositum ex notitia extra confessionem accepta. 2° *Audita prius Sacramentali confessione.* Juxta igitur hanc clausulam necessaria est confessio. 3° *Sublata occasione peccandi.* Intelligitur, si occasio sit voluntaria, quæ de facto est tollenda; si vero necessaria, auferatur saltem ex animo, reddendo illam ex proxima remotam per debita media. 4° *Dummodo impedimentum sit occultum.* 5° *Injuncta ei gravi pœnitentia.* Intelligitur juxta conditionem ac vires pœnitentis. 6° *Præsentibus*

laceratis, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ. Hæc laceratio statim facienda est, sed intellige moraliter, nempe saltem infra triduum post dispensationem executam. Si autem in litteris non sit apposita clausula lacerationis, prout non apponitur quando Matrimonium nondum est contractum, tunc non est obligatio eas lacerandi, sed hujusmodi dispensatio debet a Parocho caute annotari in libro qui non possit a quopiam alio aspici, quo ipse scilicet, uti opus fuerit, fidem facere de dispensatione impetrata possit. — *S. Lig., n.* 1143.

883. — QUÆR. 8° *Quomodo taxa pecuniaria, quæ oratoribus imponitur, conciliari possit cum decreto Conc. Trid., jubente ut dispensatio* GRATIS *concedatur?*

Resp.: Si pecunia occasione dispensationum percepta in beneficium dispensantis vergeret, mandatum *Conc. Trid.*, violaretur, et dispensatio simoniaca foret : verum non ita se res habet : pecunia enim *accipitur tantum* ubi eleemosyna in opera pia impendenda.

884. — QUÆR. 9° *Quomodo exsequenda sit dispensatio sacræ Pœnitentiariæ, si impedimentum sit utrique contrahenti notum et commune?*

Resp.: In hoc casu uterque a respectivo Confessario dispensandus est. Constat ex responsione *S. Pœnitentiariæ*, die 15 Novembr. 1748. — Idem autem Rescriptum duobus Confessariis inservire potest, et dilacerandum est ab eo qui posterius cum suo pœnitente illud exsequitur. Si vero impedimentum uni tantum notum sit, unica executio requiritur. — *Collet, Traité des dispenses.* — *Bouvier,* etc.

FORMULÆ AD POSTULANDAS DISPENSATIONES

I. — A DATARIA

Beatissime Pater,

885. — *Joannes* N. (ponitur nomen proprium) *et Anna* N., *e Parochia vulgo dicta* N., *Diœcesis* N., *consanguinei in* 2° *gradu æquali, Matrimonium secum inire cupiunt, et ideo dispensationem sibi necessariam a Beatitudine Vestra suppliciter efflagitant. Rationes sunt* 1° ÆTAS PUELLÆ, *quæ, jam viginti quinque annos nata, alium probabiliter non inveniret virum, cui convenienter nubere possit;* 2° VIRTUTES CHRISTIANÆ *in utroque oratore exsistentes;* 3° ANGUSTIA LOCI. (Ponantur aliæ causæ, si adsint.)

In loco N., *die...,* etc.

P. Rector Parochiæ.

Si sint *pauperes*, post expositas rationes dicitur : *Pauperes ac miserabiles exsistunt, atque ex labore et industria tantum vivunt.*

Supplicatio a Parocho oratorum confecta ad Episcopum mitti debet. Episcopus vero, vel loco ipsius Vicarius generalis, eam testimonio, sigillo et chirographo episcopali munitam, mittit Romam ad mandatarium suum, qui dispensationem sollicitat, eamque ad Episcopum transmittit.

II. — A POENITENTIARIA

Eminentissime et Reverendissime Domine,

886. — *Titius, conscius* (vel *ignarus*) *impedimenti, contraxit in facie Ecclesiæ Matrimonium cum muliere, cujus matrem*, vel *filiam*, vel *sororem prius carnaliter cognovit; quare, cum absque scandalo separari non possint, et impedimentum sit occultum, humillime supplicat Eminentiæ Vestræ, ut ei dispensationem benigne indulgeat, ut valide contrahere possit.*

Dignetur Eminentia Vestra responsum dirigere ad me infra scriptum.

Hic exprimendum est nomen et cognomen illius ad quem rescribendum est, nomen item oppidi vel civitatis ad quam aut per quam rescribendum, et hæc quidem vulgari lingua. — Supra supplicationem clausam et sigillatam ponitur: *Eminentissimo ac Reverendissimo DD. Cardinali Majori Pœnitentiario.*

887. — Altera formula, quando duplex est impedimentum, unum publicum, aliud occultum.

Eminentissime et Reverendissime Domine,

Petrus et Anna, consanguinei in secundo gradu, non spe facilioris dispensationis obtinendæ, sed vesana libidine victi, rem simul habuerunt. Joannes vero Petri frater Annam ducere intendit, constituta illi dote, quam aliunde habere non posset juxta status sui conditionem: ambo supplicant SS. DD., ut Dataria apostolica dignetur cum illis super dicto consanguinitatis impedimento dispensare. Eminentiæ autem Vestræ humiliter supplicat oratrix Anna quatenus ex speciali gratia cum ipsa dispensare dignetur, ut, non obstante prædicto affinitatis ex illicita copula provenientis impedimento penitus occulto, Matrimonium cum dicto Joanne licite et valide contrahere possit.

ALIA FORMULA PRO VOTO CASTITATIS PERPETUÆ

Eminentissime et Reverendissime Domine,

888. — *Puella quædam annos circiter quindecim nata scienter et libere votum emisit castitatis perpetuo servandæ; nunc autem judicio Confessarii, qui jamdudum ipsius confessiones excipit, in certum salutis discrimen veniret, nisi nubat; quapropter supplicat humiliter et enixe, votum sibi commutari ad effectum contrahendi Matrimonium.*

Dignetur Eminentia Vestra, etc.

ALIA FORMULA DE RE EADEM

889. — *Titius, cum castitatis voto sit obstrictus, et cum in gravi versetur periculo incontinentiæ, suppliciter orat Eminentiam Vestram, ut dignetur oratori a præfato voto dispensationem indulgere, quo Matrimonium contrahere possit*, etc.

Pro prece hæc insuper fac advertas: 1° Supplicationes ad Datariam, in quibus causæ canonicæ non exprimuntur, vel quæ testimonio Episcopi,

aliave conditione requisita carent, dilacerantur, et ab Officiariis *S. Congr.* non respondetur.

2° In Gallia occurrit nunc sat frequenter *causa,* quæ in supplicatione addi potest, scilicet matrimonium civiliter contractum, vel periculum ne contrahatur; tunc vero dispensatio præcipue conceditur in gratiam sponsæ, prolis natæ vel nascituræ, et familiæ, vel ad vitandum scandalum religioni et moribus perniciosum.

3° Forma dispensationum tum in Pœnitentiaria tum in Dataria nunc recepta, est *commissaria,* id est, datur potestas dispensandi; non vero præcise dispensatur. Unde infertur causas allatas debere esse veras, tum tempore quo Rescriptum Roma expeditur, tum tempore quo executioni dispensatio mandatur; nam in Rescripto dicitur: *si res ita sit,* aut quid æquivalens, vel saltem subintelligitur.

4° Dispensatio pro foro interno committi solet Doctori in theologia, vel in Jure canonico, vel, si haberi nequit, Confessario ab Episcopo approbato, qui non potest exsequi dispensationem, *nisi audita prius confessione;* sed quoniam raro nunc inveniri possunt in plerisque locis Confessarii in theologia Doctores, ordinarie simpliciter facultas dispensandi Confessario a pœnitente eligendo committitur.

CAPUT VII

DE REVALIDATIONE MATRIMONII

890. — Matrimonium invalidum esse potest 1° ob defectum consensus; 2° ob defectum formæ præscriptæ; 3° ob inhabilitatem partium.

ARTICULUS I

DE REVALIDATIONE MATRIMONII IRRITI OB DEFECTUM CONSENSUS

Certum est 1° Matrimonium irritum ob solum defectum consensus revalidari posse per simplicem consensus renovationem.

Certum est 2° requiri renovationem consensus utriusque partis, si utraque vere non consensit, et saltem illius qui non consensit, si unicus sit. De pluribus autem controvertitur; hinc

Quæsita.

891. — QUÆR. 1° *An consensus ab utroque debeat renovari, si unus tantum ficte vel coacte consenserit?*

Resp. Neg. Ratio est, quia consensus alterius vere positus perseverat, quamdiu positive retractatus non fuerit. — *Ita communiter theologi;* et hanc sententiam veriorem, id est moraliter certam vocat *S. Lig., n.* 1114.

Nonnulli tamen affirmant, quorum alioqui sententia non videtur probabilis. At in praxi præstat tutius consilium eligere, et, quoad fieri absque incommodo seu periculo potest, curandum ut consensus ab utroque eliciatur.

QUÆR. 2° *An consensus renovandus sit coram Parocho et testibus?*

Resp. Neg. Apparet ex praxi Ecclesiæ et sententia communi, ob incommoda nimirum, quæ ex illa obligatione sequerentur.

ARTICULUS II

DE REVALIDATIONE MATRIMONII IRRITI OB DEFECTUM FORMÆ PRÆSCRIPTÆ

892. — I. Certum est, Matrimonium invalidum ratione clandestinitatis ineundum esse coram Parocho et testibus, nisi obtineatur a Summo Pontifice dispensatio a lege *Conc. Trid.*, quæ alioquin raro conceditur. Lex enim illa tamdiu obligat, quamdiu non fuit impleta, cum sit conditio *sine qua non,* requisita in omni casu ad Matrimonii validitatem, nisi recursus ad Parochum sit impossibilis, ut supra, ubi de impedimento clandestinitatis, dictum est.

II. Si ambo conjuges non renuant se sistere coram Parocho, coram eo revalidandum erit Matrimonium vel *publice* vel *occulte,* prout nullitas Matrimonii publica aut occulta fuerit. Ratio est, quia in *priori* casu scandalum est removendum, in *posteriori* vero præcavendum illud est, et fama sponsorum servanda.

Confirmatur insuper ex Declaratione *Card. Caprara* legati *a latere* in Galliis, in Instructione de Matrimoniorum irritorum revalidatione. Sic enim ille : 6° *Si nullitas Matrimonii occulta sit, seu communiter ignoretur, Matrimonium coram proprio Parocho, adhibitis saltem duobus testibus confidentibus, secreto ad vitanda scandala contrahendum est; adnotata deinde particula in secretorum Matrimoniorum libro.* 7° *Si nullitas Matrimonii publica sit, ad scandalum removendum Matrimonium publice, servata forma* Conc. Trid., *celebrandum est. Quod si Ordinarius ob peculiares circumstantias judicaverit expedire ut secreto coram proprio Parocho et duobus testibus potius celebretur, secreto celebrari poterit, dummodo tamen publicum scandalum alia ratione removeri possit, et quamprimum removeatur.*

Variæ autem occurrunt difficultates, si una pars consentiat ad contrahendum coram Parocho et altera renuat, vel si ambæ sint male dispositæ. Hinc

Quæsita.

893. — QUÆR. 1° *Quid agendum, si una pars vel utraque consentiat ad consensum coram Parocho renovandum, sed renuat pergere ad ecclesiam?*

Resp. : Conjungendi sunt in sua ipsorum domo vel alio loco ab ipsis electo, dummodo adsint testes graves, quorum ope convalidatio hujus Matrimonii fieri possit publica, si hoc ad tollendum scandalum sit necessarium, scilicet si invaliditas prioris conjunctionis sit notoria.

QUÆR. 2° *Quid agendum, si unus renuat contrahere coram Parocho?*

Resp. : Sic respondet *Card. Caprera* in Instructione citata : *Si renuentia oriatur ex ignorantia vel aliquo errore contra leges aut doctrinam Ecclesiæ circa impedimenta Matrimonium irritantia, renuens debita cum prudentia et in caritate instruatur. Et quatenus adhuc renuat Matrimonium suum in facie Ecclesiæ convalidare, tunc satagendum est, ut specialem procuratorem*

constituat, qui ejus nomine Matrimonium contrahat de more; aut saltem expresso consensu de præsenti per Epistolam directam proprio Parocho, vel alteri Sacerdoti Ordinarii aut Parochi licentiam habenti, Matrimonium renovetur.

894. — QUÆR. 3° *Quid, si pars indisposita ne per procuratorem quidem velit contrahere, etc.?*

Resp.: Sic idem respondet *Card. Caprara*:

Si hactenus præscripta obtineri nullatenus possint, et pars una ad celebrationem Matrimonii, juxta superius tradita, faciendam adduci nequeat..., ad dispensationem in radice Matrimonii seu ad Matrimonii sanationem in radice deveniri posse judicamus, ita ut saltem innocentis partis animæ saluti, prolis legitimitati et familiarum tranquillitati omnino consultum sit, et quamprimum etiam renuentis animæ saluti provideri possit.

QUÆR. 4° *Quid, si neutra pars denuo Matrimonium contrahere consentiat?*

Resp.: Nihil omnino hic et nunc faciendum est, cum nulla dispensatio ab Ecclesia in tali casu concedatur. Restat igitur, ut Parochus vacet ferventi orationi, frequenter Deo miserrimos concubinarios commendet, et assiduis curis horum conversionem procurare satagat.

ARTICULUS III

DE REVALIDATIONE MATRIMONII IRRITI OB INHABILITATEM PARTIUM

Ad revalidandum Matrimonium irritum ob impedimentum ecclesiasticum, ante omnia obtinenda est impedimenti dispensatio. Duplicis vero generis datur, scilicet 1° dispensatio simplex, seu modo consueto; 2° dispensatio in *radice* Matrimonii.

§ I. *De revalidatione Matrimonii modo ordinario.*

895. — *Iª Regula.* Si uterque conjux sit conscius impedimenti, uterque tenetur consensum renovare, obtenta dispensatione ad Matrimonium revalidandum. Ratio est, quia scientia nullitatis Matrimonii ob notum impedimentum dirimens necessario verum consensum in præcedenti Matrimonii contractu excluserat.

IIª Regula. Si una tantum pars impedimentum cognoverit, illa certo tenetur consensum suum renovare, saltem sola seorsim. Sequitur ex modo dictis.

IIIª Regula. Pars ignara impedimenti non deberet necessario renovare consensum ad Matrimonii validitatem, si impedimentum alteram tantum partem respiceret. Ratio est, quia consensus illius fuit ab initio validus, et proinde perseverat; ergo sufficeret renovatio consensus partis inhabilis. Hinc si fidelis duxisset non baptizatam, quæ ignorat impedimentum, sufficeret ut, cessante infidelitate vel obtenta dispensatione, fidelis renovaret consensum; quia consensus infidelis fuit validus, cum Ecclesia non potuerit ei imprimere inhabilitatem personalem.

Quæsita.

896. — QUÆR. 1° *An pars ignorans impedimentum, necessario debeat consensum renovare ad validam Matrimonii redintegrationem?*

Resp.: Duplex datur sententia probabilis :

I^a Sententia communiter affirmat. Ratio est, 1° quia impedimentum tollit efficaciam consensus a principio; ergo remanet inefficax; et proinde nullum effectum producere potest, cum perseveret eodem modo, quo datus est : dispensatio autem simplex non sanat vitium quod præcessit, sed partes reddit solummodo capaces ad consentiendum in posterum; 2° quia in Rescriptis *S. Pœnitentiariæ* hæc clausula addi solet : *Altera parte de nullitate prioris Matrimonii certiorata.* Ergo, etc. — *Sanchez,* — *Sylvius,* — *Navarrus,* etc.

II^a Sententia negat. Ratio est, quia prior consensus, licet effectu suo caruerit ob impedimentum a jure positivo appositum, tamen de jure naturæ fuit validus, cum fuerit præstitus erga personam de jure naturæ habilem ad contrahendum : ergo, sublato impedimento, sufficit prior consensus, qui virtualiter in effectu per copulam conjugalem, cohabitationem, aut per alia signa externa perseverat. Ergo accedente consensu interno conjugis conscii impedimenti, expresso saltem per similia signa externa, utriusque consensus unitur et Matrimonium convalidatur. Nec obstat clausula S. *Pœnitentiariæ,* quæ apponi censetur, non ut vera conditio, sed ut simplex instructio; quia alias hæc conditio sæpe frustraretur. — *Salmanticences,* etc.

Cæterum in praxi non est recedendum a prima sententia, nisi obtineatur dispensatio *in radice,* saltem extra casum urgentis necessitatis. Si autem casus urgeat, nec facile dispensatio in radice obtineri possit, licebit uti secunda sententia; quia in ejusmodi angustiis non est prohibitum uti opinione probabili etiam cum periculo frustrationis Sacramenti. Necessitas autem urgens adest, quando ex manifestatione nullitatis Matrimonii alteri parti facta, vel ex separatione conjugum, periculum mortis aut gravis infamiæ vel scandali timeri prudenter potest. — *Ita S. Lig., n.* 1114, 1115.

897. — QUÆR. 2° *An renovatio consensus prærequirat cognitionem nullitatis Matrimonii?*

Resp.: Videtur affirmandum cum sententia communiori. Ratio est, quia renovatio consensus necessario procedere debet ex intentione efficiendi Matrimonium : ille autem qui credit, prius Matrimonium validum fuisse, non vult Matrimonium efficere, sed tantum renovat et ratum habet Matrimonium prius initum; et cum irritum Matrimonium istud exstiterit, Matrimonium per ejusmodi consensum convalidari nequit. Illud præsertim affirmandum est, si agatur de conjuge qui præsumitur Matrimonium dissoluturus, si nullitatem agnosceret. Tunc enim censeretur dicere, se velle Matrimonium, sed quod fuit ab initio, et non aliud. — *Vide S. Lig., ibid.*

898. — QUÆR. 3° *An consensus renovari debeat coram Parocho et testibus?*

Resp. 1° *Affirm.,* si impedimentum sit publicum. Ratio est, 1° quia urget tunc ratio scandali tollendi aut præcavendi; 2° quia sic exigunt semper Brevia Datariæ; 3° quia secus validitas Matrimonii probari non posset coram Ecclesia, cum constet publice Parochum et testes non adfuisse nisi celebrationi Matrimonii invalidi, et sic finis intentus a *Conc. Trid.* non obtineretur; possent enim conjuges, post Matrimonium clandestine revalidatum, separari, et cum aliis impune novas inire nuptias.

Resp. 2° *Neg.*, si impedimentum sit occultum. Ratio est, 1° quia lex *Conc. Trid.* tunc videtur jam sufficienter adimpleta per præsentiam Parochi et testium in primo Matrimonio, vel quia *Conc. Trid.*, præscribendo præsentiam Parochi et testium, merito præsumitur noluisse hunc casum comprehendere. Concilium enim voluit tantum occurrere incommodis quæ exsurgebant ex nuptiis clam celebratis; sed in nostro casu Matrimonium jam publice est contractum, et idcirco illud abest periculum; sufficit igitur novum consensum clam ponere; 2° quia non modo inutilis foret legis extensio ad hunc casum, sed etiam nociva; quippe locum præberet pluribus scandalis, partes exponeret diffamationi, multaque alia incommoda induceret; ergo...; 3° quia evincitur ex praxi constanti *S. Pœnitentiariæ*, *S. Congr. Cardinal.* et aliorum tribunalium. — *S. Lig.*, *n.* 1110, *et alii communiter* contra *paucos.*

899. — QUÆR. 4° *An saltem Matrimonium nullum ob impedimentum occultum, sit revalidandum coram Parocho et testibus, si isti tempore Matrimonii fuerint conscii impedimenti?*

Resp. Neg. probabilius. Ratio est, quia assistentia Parochi et testium fuit præscripta a *Conc. Trid.*, non tam ad testandam Matrimonii validitatem, quæ multipliciter potest eis esse ignota, quam ad probandam externam Matrimonii celebrationem, ut periculo obvietur, ne iidem conjuges alias nuptias ineant.

Affirmant autem *probabiliter*, ait *S. Lig.*, *Sanchez*, cum *Lacroix* et *aliis pluribus;* quia Parochus et testes, assistendo Matrimonio ipsis noto tanquam invalido, testes tantummodo fuerunt nullitatis Matrimonii.

In praxi, seclusa gravi difficultate, tutior pars esset sequenda. Cæterum casus iste quoad praxim vix est probabilis.

900. — QUÆR. 5° *Quotuplici modo possit renovari seu exigi consensus a parte ignara impedimenti post obtentam dispensationem?*

Resp.: Hi sunt præcipui a variis auctoribus assignati :

I^us^ *Modus.* Si conjux simpliciter dicat : *Nullum est Matrimonium nostrum propter aliquod impedimentum*, vel : *Dixit mihi Confessarius nullum esse...*, *ideoque renovemus consensum.*

II^us^ *Modus.* Si dicat conjux : *Non habui verum consensum, quando Matrimonium contraxi; novum nunc præstare volo, vis et tu præstare?* Hic modus communiter admittitur ab auctoribus, et recte adhiberi potest sine mendacio, cum consensus nullus non sit *verus consensus;* et aliunde conjux ignarus impedimenti satis sic cognoscit Matrimonii nullitatem.

III^us^ *Modus.* Si dicat : *Angor, scrupulis de valore nostri Matrimonii, ideoque renovemus consensum.* Admitti potest hic modus juxta communiorem sententiam cum *S. Lig.*, *n.* 1117. — Sufficit enim, ut altera pars ponat consensum a priori independentem; ad hoc autem satis est, si dubitet prudenter de valore primi Matrimonii.

Exhibentur etiam varii alii modi a pluribus theologis; v. gr., si conjux comparti dicat : *Dic, quæso, si nullum esset nostrum Matrimonium, nonne iterum contrahere velles:* Vel : *Si non mihi nupsisses, nonne nunc nubere velles?* etc. Sed merito isti modi rejiciuntur; quia sic incertum est, num altera pars intendat consensum iterare in præcedens Matrimonium, an vero in novum consentire. — *Vide S. Lig. n.* 1117.

§ II. *De revalidatione Matrimonii cum dispensatione in radice.*

901. — Dispensatio *in radice* est abrogatio legis ecclesiasticæ, quæ impedimentum induxit, in casu particulari, conjuncta cum irritatione omnium effectuum qui etiam antea ex lege subsecuti sunt. — *Bened. XIV, Instit.* LXXXVII, *n.* 80, et *de Synodo l.* XIII, *cap.* XXI, *n.* 7.

Hæc igitur dispensatio effectum producit tollendo de medio legis effectus, qui ob Matrimonii nullitatem ante inductam dispensationem, ac etiam in ipso contrahendi actu, producti fuerunt. — *Ita etiam idem Summus Pontifex.*

Hinc dispensatio simplex a dispensatione in radice in eo differt, quod prior effectum suum non habet nisi *a tempore quo conceditur*, seu *ex nunc,* nec proinde eximere potest a consensus renovatione. Posterior vero convalidat Matrimonium *a tempore Matrimonii*, seu *ex tunc,* id est, per *fictionem juris,* ascendendo ad radicem seu originem Matrimonii, et in eodem statu rem ponit, ac si impedimentum nunquam exstitisset. Hinc dicitur dispensatio *in radice,* propterea quod destruat effectum impedimenti *a radice* seu a principio Matrimonii, scilicet 1° sanando vitium consensus; 2° validitatem Matrimonio tribuendo pro toto anteacto tempore; 3° legitimitatem proinde filiis conferendo, quam habuissent si nullum exstitisset impedimentum.

Principia.

902. — I. Potest Ecclesia, seu Summus Pontifex, dispensare *in radice* Matrimonii quoad omnia impedimenta juris ecclesiastici. Ratio est : 1° quia dispensare in radice nihil aliud est, quam auferre non tantum *in futurum,* sed etiam in præteritum, omnes effectus quos produxerat lex ecclesiastica impedimentum constituens. *Ecclesia enim,* prout ait Benedictus XIV (*De Syn. l.* XIII, *c.* XXI, *n.* 7), *Matrimonia sanat, non agendo ut Matrimonium nulliter contractum non ita contractum fuerit; sed effectus illos de medio tollendo, qui ob hujus Matrimonii nullitatem ante indultam dispensationem ac etiam in ipso contrahendi Matrimonii actu producti fuerunt.* In his autem nihil est quod potestatem Ecclesiæ excedat; ergo, etc. 2° Quia id constat, confirmaturque ex praxi Ecclesiæ, quæ a pluribus sæculis tales dispensationes concedere consuevit. Primus sic dispensasse legitur Bonifacius VIII, ann. 1301; recentioribus autem temporibus frequentius eodem modo dispensarunt Pius VI, Pius VII, Leo XII, etc.

903. — II. Tres autem conditiones requiruntur, ut Matrimonium ope dispensationis in radice convalidari possit, scilicet :

1° Ut conjunctio conjugum *habuerit speciem extrinsecam justi Matrimonii*, neque fuerit manifeste fornicaria. Sic Benedict. XIV. Idemque exigit *Card. Caprara.* Ratio est, quia secus non adesset verus consensus, et proinde nullo modo posset adesse Matrimonium, seu non adesset radix Matrimonii, ut loquitur Benedict. XIV.

2° Ut consensus *utriusque perseveraverit;* neque enim Ecclesia consensum etiam ex una tantum parte retractatum convalidare potest. Aliunde non

raro Pontifex exigit in Rescripto, ut constet de permanenti consensu utriusque partis. Contradicunt tamen nonnulli, sed immerito, ut *constat* ex Declar. S. C. Conc. 5 Dec. 1863, in *Ephemer. Act. S. Sedis, vol.* I, *append.* VII.

3° Ut adsit urgens et gravissima causa. Sic Benedictus XIV. In triplici autem casu præcipue hæc haberi potest; nempe 1° quando una pars ad renovationem consensus adduci nequit, et nihilominus consensum de præsenti exhibet remanendi in Matrimonio; sic *Card. Caprara;* 2° quando uni tantum parti notum est impedimentum, quod sine gravibus incommodis alteri manifestari non posset; 3° quando urgens adest ratio non monendi conjuges de nullitate Matrimonii.

Hæc tertia conditio non requiritur ad validitatem dispensationis, *si dispensatio* concedatur a Summo Pontifice; secus, si concedatur *ab Episcopo* ex Indulto particulari. — *Carrière, n.* 1444.

Quæsita.

904. — QUÆR. 1° *An dispensatio* IN RADICE *possit obtineri et applicari, utraque parte illius ignara?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia nullo modo cognitio dispensationis requiritur, ut Ecclesia possit tollere effectum legis, seu obstaculum, quod oberat efficaciæ consensus; potestas enim Ecclesiæ a tali cognitione est omnino independens. Confirmatur ex praxi Ecclesiæ. Etenim Clemens XIII, ut refert *Collet,* concessit cuidam Procopo (qui videtur fuisse Episcopus) facultatem, ut sanaret *in radice,* non monitis partibus, multa Matrimonia invalide inita ob nimiam facultatum acceptarum extensionem. Alia quoque exempla ab aliis de simili Matrimoniorum revalidatione referuntur.

QUÆR. 2° *An possit concedi dispensatio* IN RADICE, *si ambæ partes, dum contraherent, impedimentum cognoverint?*

Resp. 1° *Neg.,* juxta communiorem sententiam, si conjuges contrahendo clare cognoverint Matrimonii nullitatem. Ratio est, quia, cognita Matrimonii invaliditate, nequit dari in illud verus ac proprie dictus consensus, sed habetur tantum intentio vivendi in *concubinatu;* et proinde consensus sanari nequit, cum a principio fictus fuerit.

Resp. 2° *Affirm.,* si conjuges contrahendo, etsi impedimentum cognoverint, non tamen Matrimonium esse nullum cogitaverint, seu ad ejus invaliditatem non attenderint. Sic videtur intelligendus *Card. Caprara,* qui supponit posse obtineri dispensationem *in radice* ad convalidandum Matrimonium *clandestinum,* quando una pars recusat consensum renovare coram Ecclesia.

905. — QUÆR. 3° *An Episcopus dispensare possit* IN RADICE, *quando potest de impedimentis dirimentibus ex Indulto particulari dispensare?*

Resp. Neg. Ratio est, quia dispensatio *in radice* requirit majorem potestatem; et ideo non censetur contineri in aliis facultatibus. Comprobatur etiam ex praxi Ecclesiæ, quæ semper dat specialem facultatem, quando potestatem dispensandi *in radice* concedere intendit.

QUÆR. 4° *Quomodo sit exsequenda dispensatio* IN RADICE?

Resp. : Eodem modo, ac dispensatio simplex, addendo in formula verba *in radice.* Sic, ex. gr. : *Ego, auctoritate Apostolica mihi concessa, Matri-*

monium a te contractum cum N., in radice ejus sano et consolido, prolemque susceptam et suscipiendam legitimam declaro, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Sed nulla formula in *Rit. Rom.* habetur.

CAPUT VIII

DE DEBITO CONJUGALI

906. — Audi *S. Ligorium* quæstionem hanc aggredientem, *de Matrimonio, n.* 900 : *Piget me de hac materia, quæ tantam præ se fert fœditatem, ut castas mentes ipso solo nomine perturbet, longiorem habere sermonem. Sed utinam non esset hæc materia frequens in confessionibus excipiendis, ut non oporteret omnino, Confessarium plena tractatione, sed sufficeret compendio instructum esse! Ignoscat mihi propterea castus lector, si fuse de ea hic loquar, et ad casus particulares, qui deformiorem exhibent turpitudinem, descendam...*

Conjugale *debitum* dicitur communis ea conjugum actio, quæ generationi necessaria est, quæque a Summo rerum omnium Provisore ad humanam societatem propagandam est ordinata. Hæc autem actio sita est in carnali copula , qua vir ac femina unum quasi corpus et una caro efficiuntur.

Ejusmodi actus vocatur *debitum* ab Apostolo; est enim id quod sibi mutuo debent conjuges.

Agendum 1° de liceitate actus conjugalis; — 2° de ejusdem obligatione; — 3° de peccatis conjugum.

ARTICULUS I

DE LICEITATE ACTUS CONJUGALIS 1° IN SE, 2° QUOAD CIRCUMSTANTIAS

§ I. *De liceitate actus conjugalis in se spectati.*

Principia.

907. — I. Actus conjugalis inter legitimos conjuges per se *honestus est* et *licitus* : est enim medium ab ipso naturæ Conditore statutum atque ordinatum ad legitimam humani generis propagationem.

II. Fines, qui actum hujusmodi honestum reddunt, sunt 1° prolis generatio, quæ inter præcipuos Matrimonii fines enumeratur; 2° satisfactio obligationis erga alterum conjugem; 3° vitatio incontinentiæ tum in se, tum in comparte; 4° desiderium honesti amoris fovendi vel conciliandi, conjugalis affectus patefaciendi, vel promovendi, etc. — *Ita communiter* cum *S. Lig., n.* 881 *et seq., Sanchez, aliique* contra *nonnullos,* qui postremos duos fines, non admittunt.

Resolves.

908. — 1° Illicitus est conjugii usus, si fiat ob solam voluptatem, id est, alios fines ne virtualiter quidem aut implicite intendendo. Patet ex propositione 9ª ab Innocent. XI damnata, quæ sic sonat : *Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum, omni penitus caret culpa ac defectu veniali.* Per se

tamen esset tantum veniale peccatum, quemadmodum veniale est cibum ob solam delectationem sumere. Immunis autem ab hac culpa est conjugii usus, si in remedium fit concupiscentiæ, aut ob alium honestum finem, sive expresse, sive implicite cæteroquin delectatio seu voluptas intendatur. — S. *Lig. n.* 912.

2° Illicitus graviter est usus Matrimonii cum mente adultera, ut si quis accedens ad suam, sibi aliam repræsentet. — *S. Lig., n.* 913, *et alii communiter.*

3° Sterilibus licitus est usus Matrimonii, tum quia nullà lex in oppositum ostendi potest, tum quia steriles per se idonei sunt ad actum conjugalem perficiendum : quod si generatio nulla sequatur, id per accidens omnino fit; et alii præter generationem adsunt honesti fines conjugalem congressum cohonestantes.

4° Etiam senibus, quorum semen non est amplius prolificum, *licet* usus conjugii, dummodo copulam sufficienter perficere valeant, vel ipsam perficiendi spem habeant non inanem. Favent enim senibus eædem rationes quas de sterilibus adduximus. Confirmatur præterea ex praxi Ecclesiæ, quæ Matrimoniis senum benedicit. — *Vide S. Lig., n.* 934.

§ II. *De liceitate actus conjugalis quoad circumstantias.*

Præcipuæ circumstantiæ respiciunt personam, situm ac tempus.

I. — DE CIRCUMSTANTIIS PERSONÆ

Triplex præsertim circumstantia, seu impedimentum personæ adnexum, petitioni debiti obesse potest, scilicet 1° votum castitatis; 2° affinitas ex incestu; 3° impotentia corporalis. — De cognatione spirituali, an inducat impedimentum ejusmodi, controvertitur, prout dictum est *supra n.* 806, 7°, et disputat *S. Lig., de Baptismo, n.* 150.

Principia.

909. — I. Quilibet conjux voto castitatis innodatus, vel affinitate contracta impeditus, sub gravi debitum petere prohibetur : alteri tamen conjugi petenti reddere potest, quin etiam tenetur, cum altera pars jure suo privari non possit.

II. Neuter conjux debitum petere aut reddere potest, si vel castitatis voto devincitur uterque, vel uterque affinitatem contraxit; etenim propter votum vel peccatum uterque impeditur.

Resolves.

910. — 1° Debitum reddere potest, quin imo tenetur, non solum qui post initum Matrimonium, sed etiam qui ante Matrimonium, votum juri alterius oppositum emisit; nam licet Matrimonium contrahendo graviter peccaverit, valide tamen tradidit conjugi illud quod Deo promiserat; alioquin alter conjux, votum alterius ignorans, jus in rem vi contractus validi acquisivit.

2° Debitum petere ac reddere potest, qui post Matrimonium initum vovet Religionem ingredi, vel sacros Ordines suscipere post obitum uxoris; nec dispensatione indiget; nam ejusmodi vota non obligant, nisi post Matrimonii solutionem.

3° Juxta communiorem et probabiliorem sententiam debitum petere potest conjux ligatus voto, aut impedimento affinitatis, cum advertit compartem, petere non audentem, versari in periculo incontinentiæ. Petere etiam potest, quoties alter *interpretative* petit, ex gr., quando mulier verecundia detinetur, ac vir sentit, ut ait S. Thomas, ejus voluntatem petendi, quia tunc potius est reddere quam petere. — *S. Lig. n.* 931.

4° Conjux tamen vinculo impeditus, ne ad vitandam quidem incontinentiam debitum exigere potest : incontinentiæ quippe periculum est quidem causa dispensationem vel suspensionem voti obtinendi, non vero debitum petendi. — *Ita Sanchez, aliique.* Excipe probabiliter, si agatur de impedimentis ab Ecclesia impositis, et dispensatio brevi obtineri nequeat, ac magnum periculum incontinentiæ sit in mora. — *S. Lig. n.* 930. — Confer quæ diximus tum de voti impedimento impediente, tum de impedimentis dirimentibus affinitatis et impotentiæ.

II. — DE CIRCUMSTANTIIS MODI VEL SITUS

911. — *Iª Regula.* Situs prorsus licitus ille est, quem natura ipsa docet, nempe ut mulier succuba sit, vir autem incubus. — *Ita S. Thomas, et alii commmuniter.* Ratio est, quia cæteri situs naturæ ordini nonnihil adversantur, et consequenter aliquam ordinis violationem inferunt.

IIª Regula. Nullus situs, quantumvis innaturalis, est *per se* graviter illicitus, dummodo actus conjugalis satis perfici possit; ratio est, quia qualiscumque situs inversio, dummodo perfici queat unio, generationem non impedit. — *S. Lig. n.* 917.

IIIª Regula. Quilibet innaturalis situs, justa accedente causa, omni culpa vacat : interdum autem situs innaturalis facilior est, vel etiam solus possibilis; et quidem major quæpiam facilitas vel necessitas ejusmodi inordinationem, quæ per se levis est, amovere potest. — *S. Lig., ibid.*

Resolves.

912. — 1° Minime peccant conjuges qui situm invertunt ob periculum abortus tempore prægnationis, ob viri pinguedinem vel curvitatem, ob nimiam mulieris defatigationem, aut etiam ob frigiditatem, quando innaturali situ magis excitentur, etc.

2° Situs, qui solus possibilis est, qualiscumque demum sit, nullatenus damnatur, licet non modica seminis perditio sequatur; quia pars ista seminis non est generationi necessaria, et per accidens, invitis conjugibus, deperditur.

3° Cavendum est prudenti Confessario, ne de variis congrediendi modis faciat quæstiones, quæ non solum inutiles sunt, sed scandali etiam plenæ. Hinc si pœnitens dubium de his injiciat, Confessario satis erit nosse, an completa fuerit pollutio extra vas debitum. Dixi, *si dubia injiciat, aut etiam dubitandi occasionem pœnitens suppeditet :* nemo enim non videt,

ejusmodi interrogationes, in re tam lubrica, nisi manifesta adsit necessitas, nunquam esse faciendas. — *S. Lig. n.* 917.

III. — DE CIRCUMSTANTIIS TEMPORIS

Hæ circumstantiæ præcipue spectant ad tempus prægnationis, lactationis, menstrui, morbi, festorum et sacræ Communionis.

913. — 1° Nullo tempore *sub gravi* actus conjugalis *per se* interdicitur, quia nulla lex invenitur, qua opus conjugii ratione temporis unquam prohibeatur. Dixi *per se;* quia forte quandoque ratione circumstantiarum induci posset proximum abortus aut valetudinis periculum. Sed hoc rarissimum est, nec facile in quibusdam casibus prævideri potest.

2° Imo, juxta theologos non paucos, actus conjugalis ne leviter *quidem* ratione temporis unquam interdicitur; ratio, quia nulla *lex* assignari potest, qua etiam sub levi unquam prohibeatur. Attamen *S. Ligorio, n.* 924, magis arridet opinio quæ non excusat a culpa veniali, si copula tempore prægnationis fiat, nisi adsit periculum incontinentiæ, vel alia causa honesta, quæ alioquin sæpe adesse potest.

3° Communior sententia docet, coitum tempore menstrui habitum non excusari a veniali ob indecentiam, quam præ se ferre videtur, nisi adsit aliqua causa cohonestans, nempe ad vitanda dissidia, aut incontinentiam præcavendam, etc. — *S. Lig. n.* 925. — Confessarius autem prudens hac in re ab omni interrogatione abstinebit, cum nihil sit a pœnitente necessario declarandum. Idem ob paritatem rationis communiter tenent de copula a conjugibus tempore purgationis, seu diebus partum *sequentibus habita.*

914. — 4° Non est illicitus actus conjugii tempore *lactationis, quia nulla* est lex prohibens, nec ullum, teste experientia, periculum saltem proximum lac inficiendi. Unde non est, cur conjuges tanto tempore teneantur abstinere ab usu Matrimonii cum continuo peccandi periculo. Sic *communissime* ait *S. Lig. n.* 911.

5° Actus conjugalis tempore morbi saltem plerumque neque *sub gravi* neque *sub levi* est illicitus, quia crebro nullum inde accidit damnum conjugibus; labor autem, qui actum comitatur, in morbum saltem communiter loquendo admodum influere nequit.

6° Juxta communiorem sententiam non est illicitus diebus *Dominicis* ac *Festis* etiam solemnioribus; tum quia nullum jus adversatur, tum etiam quia maritalis congressus non amovet conjuges a Festis Ecclesiæ servandis. Plerique e SS. Patribus, qui in oppositum objiciuntur, de consilio potius quam de præcepto loqui videntur. Hinc etiam deduces, non esse cur ejusmodi usus tempore Adventus vel Quadragesimæ prohibeatur. — *Ita communiter.* — *S. Lig. n.* 923.

7° Denique *per se* non prohibetur etiam sub levi (nam sub gravi nunquam prohibetur, cum sit actus per se licitus), die *sacræ Communionis,* quamvis ad eam ex pietate tantum accedant conjuges, modo ex honesto fine actum conjugalem exerceant. Ratio est quia indecentia, quæ ex voluptate carnali et corporali immunditia oritur, tunc compensatur honestate finis recti et a Deo voliti, quem sibi conjuges proponunt. — *Ita communiter.* — *S. Lig., n.* 922, *et l.* VI, *n.* 273, — *Lugo,* — *Sanchez; aliique,* qui

docent esse de mero consilio abstinere a copula die Communionis, sive ante sive post Communionem, modo non immediate post eam susceptam, neque ex mera voluptatis causa habeatur. — *Vid. Sanchez, l.* IX, *d.* XIII, qui præ cæteris hanc quæstionem accurate tractat.

ARTICULUS II

DE OBLIGATIONE ACTUS CONJUGALIS

Principia.

915. — I. Datur justitiæ obligatio *per se* gravis reddendi debitum alteri conjugi serio et rationabiliter petenti. Ratio est, quia ex ipsa natura contractus matrimonialis conjuges sibi invicem transferunt potestatem corporum in ordine ad usum conjugalem. Deducitur etiam ex verbis Apostoli, I Cor. VII, 3 : *Uxori vir debitum reddat, similiter autem et uxor viro; mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir; similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.*

II. Nulla *per se* urget obligatio petendi debitum conjugale. Ratio est, quia neuter conjux jure suo uti tenetur, et uterque illud remittere potest. *Per accidens* tamen dari potest petendi obligatio ex Caritate vel alia virtute, præsertim in viro, v. gr., si judicet compartem versari in periculo incontinentiæ ob verecundiam petendi, aut si petitio necessaria sit ad fovendum aut restaurandum amorem conjugalem, etc. — *Vid. S. Ligor., n.* 926, 929.

III. Cessat in uno conjuge obligatio reddendi debitum, cessante in altero jure illud exigendi : jus autem in sequentibus præcipue casibus perimitur, scilicet : 1° si unus conjugum adulterium commiserit; 2° si petens usu rationis careat, quia petitio ejus non est humana; 3° si reddens possit rationabiliter timere damnum vel periculum grave sanitatis, quia non censentur conjuges se obligasse ad debitum cum tanto incommodo reddendum; 4° si petens, ob commissum incestum cum consanguineis alterius, in primo aut secundo gradu, aut aliam ob causam, jus petendi amiserit.

Resolves.

916. — 1° Tenentur conjuges ad cohabitationem, nec potest unus diutius abesse sine alterius consensu, aut sine necessitate; hæc quippe obligatio sequitur ex ipsa obligatione debitum reddendi. Causæ autem justæ abeundi ad longum tempus sunt bonum publicum, familia alenda vel tuenda, damnum ab inimicis vitandum, etc. Debet autem vir, qui alibi diu manere debet, uxorem eo ducere, si commode possit, ut secum cohabitet. — *S. Lig. n.* 938.

2° Graviter peccat conjux negans debitum, quoties est periculum incontinentiæ, vel gravis molestiæ in altera parte. Item si neget alteri *serio* petenti. Secus autem, si compars benevole remittat, aut remisse petat.

3° Non peccat negans, quando alter immoderate petit, v. gr., post tertiam vel quartam vicem eadem nocte; nec si differat ad breve tempus, nempe ad noctem, vel si a nocte differat ad tempus matutinum, secluso tamen semper incontinentiæ periculo. — *S. Lig. n.* 940.

4° Reprehendendæ sunt uxores quæ maritis suis, etiam remisse petentibus, absque sufficienti causa debitum negant; vel quæ non concedunt nisi coactæ, viroque dure et contumeliose suas petitiones exprobrant.

5° Non excusatur a debito reddendo uxor ob ordinaria partus, graviditatis aut nutritionis incommoda, nec ob dolores graves quidem, sed tempore breves, nec ob dolores diuturnos sed moderatos, v. gr., capitis per plures menses post partum, nec ob sanitatem aliquantisper debilitatam; quia hæc omnia conditioni matrimoniali adnexa sunt; secus autem si periculum vitæ, aut morbi gravissimi ex judicio medici vere prudentis pertimescendum esset. — *S. Lig. n.* 952.

6° Non est obligatio debitum reddendi alteri laboranti morbo contagioso in se gravi, ut est pestis, morbus venereus, aut quid simile. Pariter ob notabilem corporis debilitatem excusantur a reddendo debito laborantes febri valida aut alio morbo gravi. — *S. Lig. n.* 950.

7° Non excusatur conjux a debito reddendo ob timorem prolis numerosioris; procreatio enim prolis ad præcipuum finem Matrimonii spectat; unde incommodum illud est ipsimet Matrimonio intrinsecum. — *S. Lig. n.* 941.

ARTICULUS III

DE PECCATIS CONJUGUM

917.— Patrari possunt peccata inter conjuges ratione actus conjugalis sive per *excessum*, hoc est, actus ad generationem inutiles ponendo, sive per *defectum*, actum essentialem non perficiendo, seu crimine *onanismi* torum maculando.

Hinc paragraphus duplex.

§ I. *De peccatis conjugum per excessum.*

Triplicis generis distinguuntur actus qui præter copulam, sed ejus occasione aut prætextu, a conjugibus exerceri possunt. 1° Alii sunt nocivi generationi, ut sodomia et pollutio, et sunt contra naturam. 2° Alii utiles, ut tactus excitantes naturam et amorem foventes. 3° Alii nec nocivi nec utiles, et dicuntur præter naturam.

Principia.

918. — I. Quidquid est necessarium ad actum conjugalem complendum, aut utile ad illum facilius, citius, aut perfectius exercendum, est conjugibus omnino licitum. Ratio, quia qui habet jus ad rem, habet jus etiam ad media necessaria vel utilia, nec aliunde prohibita; et quibus licitum est principale, licitum etiam est accessorium, ac medium ad illud ordinatum.

II. Quidquid in actu conjugali generationi obest, seu pollutionem per se inducit extra conjunctionem naturalem, est graviter illicitum. Ratio est, quia effusio voluntaria seminis non est licita nisi in ordine ad generationem, et proinde Matrimonium non dat conjugibus facultatem nisi ad seminis effusionem, quæ generationi per se inservire possit; alioquin vero, si

homines voluptate ipsa frui sine consequenti prolis alendæ et educandæ onere possent, filiorum generatio facile posthaberetur, imo vitaretur data opera, et sic societas ipsa ad interitum declinaret.

III. Quidquid inutile aut indifferens est ad generationem etiam *remote* et *indirecte* procurandam, seu ad affectum conjugalem rationabiliter promovendum, peccatum est, sed veniale non excedit : 1° quidem peccatum est, quia tunc sola voluptas in iis quæritur, et proinde quædam finis subversio et inordinata delectatio in re de se conjugibus licita intervenit. — 2° Veniale non excedit, quia voluptas in istis non quæritur extra Matrimonium, et actus est natura sua ordinatus ad copulam licitam. Verum est deesse circumstantiam finis debiti ex parte operantis, sed ejusmodi defectus non nisi deordinationem levem inducit, et consequenter peccatum tantum veniale. — *Ita communiter.*

Sic autem brevius enuntiari potest triplex assignata regula : 1° Quidquid *pro,* est licitum; 2° quidquid *contra,* est mortale; 3° quidquid *præter,* est veniale.

Resolves.

919. — 1° Culpa vacant inter conjuges oscula quælibet honesta, et tactus in partes tum honestas tum etiam minus honestas (si tamen caute fiant) ratione affectus conjugalis demonstrandi, aut amoris confovendi, etiamsi aliquando *per accidens* sequeretur *involuntaria* pollutio; quia omnia amoris honesta signa, etiam tenera, ut media ad finem, sunt licita iis quid ex vinculo matrimoniali *cor unum* et *caro una* fieri debent. — *S. Lig., n.* 934, *et alii communiter.*

2° Culpa *per se* vacant etiam tactus et aspectus minus honesti, si ad copulam *immediate* referantur. Imo idem tenendum, etiamsi essent *simpliciter* inhonesti, sed ad naturam excitandam necessarii aut utiles, tunc enim sunt quædam copulæ præparatio, et velut inchoatio. — Venialia autem erunt hæc omnia, si ob solam voluptatem fiant, etiamsi copulam immediate præcedant. — Mortalia vero habenda sunt, si utrumque vel alterutrum conjugem periculo pollutionis ante copulam exponant; quod quidem facile fiet, si diu in his immorentur, antequam ad actum conjugalem deveniant.

3° Veniala peccata sunt tactus, aspectus, oscula inhonesta et turpiloquia quæ non referuntur immediate ad copulam, nec ad debitum amorem moderate, et ut par est, fovendum. — *S. Lig. n.* 933.

4° Non peccant graviter conjuges, etsi tactibus etiam sine intentione copulæ habitis exsurgat commotio spirituum, vel membrorum generationi inserventium, aut sequatur distillatio; quamvis hæc in solutis mortalia essent : ratio, quia secluso voluntariæ pollutionis aut sodomiæ crimine nihil fit contra bonum Matrimonii. — *Ita communiter.* — *S. Lig., n.* 934. — *Sanchez*, etc.

Caveant tamen ne in proximum pollutionis periculum incidant, quod facile fiet, si motus sint valde inordinati. Hinc quamvis per se loquendo non peccent mortaliter conjuges, qui, incepta copula, ex mutuo consensu actum conjugalem non perficiunt, si forte non adsit periculum pollutionis : bene advertit *S. Alph., n.* 918, post *Sanchez,* ordinarie id esse mortale, quia ordinarie aderit hujusmodi periculum.

920. — 5° Non peccat graviter, imo juxta communiorem et probabiliorem sententiam nec leviter, uxor quæ seipsam tactibus excitat ad seminationem statim post copulam, in qua vir solus seminavit; 1° quia seminatio mulieris pertinet ad complendum conjugalem actum, ut proprie conjuges sint una caro; et sicut uxor potest se præparare tactibus ad copulam, ita etiam perficere; 2° quia si mulieres post talem irritationem compescere naturales motus tenerentur, essent jugiter magno periculo expositæ graviter peccandi. — *S. Lig. n.* 919.

6° Tactus cum seipso ex delectatione venerea, absente altero conjuge, juxta plurium sententiam, a peccato gravi excusari non possunt, etiam seclusa pollutione aut proximo ejus periculo. Ratio est, quia conjux jus non habet utendi proprio corpore in ordine ad voluptatem secum explendam, sed tantum in ordine ad copulam. — *Lacroix, n.* 339, etc. *S. Lig. n.* 936. — Alii tamen non pauci apud S. Alphonsum dicunt, *secluso pollutionis* periculo, hoc culpam venialem non excedere. S. *Alphonsus* primam sententiam probabiliorem, et in praxi omnino suadendam censet.

7° Delectatio *morosa* de copula habita, vel remote habenda, secluso pollutionis periculo, juxta communem sententiam est peccatum veniale tantum. 1° Est peccatum aliquod; quia in hac voluptate ad proximam copulam non relata, inordinatio invenitur, cum desit finis honestus et frustra moveantur, inchoative saltem, spiritus genitales. 2° Veniale non excedit; quia, cum copula sit conjugibus *per se* licita, non potest esse graviter illicitum de illa delectari. Non autem illicita est simplex cogitatio de his habendis vel habitis. — *S. Lig. n.* 937. — *Voit, n.* 110. — Imo nec desiderium de copula futura nec approbatio de præterita sunt *per se* illicita, nisi referantur ad solam copulæ voluptatem; quia desiderium de re licita nequit *illicitum* esse. — *V. Casus, n.* 1102.

§ II. *De onanismo in particulari.*

921. — *Onanismus* in eo consistit quod vir, post inceptam copulam, ante seminationem se retrahat, et semen extra effundat, ut generationem impediat. Quisque per se videt hoc esse libidini indulgere, et simul nolle onera Matrimonii assumere.

Nomen suum sortitur ab *Onan,* secundo filio patriarchæ *Judæ,* qui post defunctum fratrem suum Her, juxta morem, coactus est viduam ejus Thamar ducere, ut suscitaret semen fratri suo; sed *introiens ad uxorem fratris sui, semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur. Et idcirco percussit eum Dominus, quod rem detestabilem faceret.* Gen. XXXVIII, 9 et 10.

Statuenda.

922. — *Dico* I. Onanismus *voluntarius* est semper peccatum mortale, utpote contra naturam; ideoque nunquam conjugibus licitus esse potest. Ratio est 1° quia plane pugnat contra finem primarium Matrimonii, et ad societatis exstinctionem *per se* tendit, ac proinde naturalem ordinem subvertit; 2° quia a supremo Legislatore et naturæ Auctore *stricte* fuit prohibitus, ut eruitur ex textu *Genesis* modo relato; 3° constat insuper ex propositione 49ª ab Innocentio XI damnata, quæ sic sonat: *Mollities jure*

naturali prohibita non est... Unde sic : Onanismus est vera et proprie dicta mollities, seu pollutio extra usum licitum Matrimonii; ergo, etc. Hoc confirmatur pluribus *S. Pœnitent.* et *S. Officii* Decisionibus, infra referendis sub *n.* 927, 928 *et* 929.

Dico II. Vir *onanista* nunquam a peccato gravi excusari potest, et proinde nunquam absolvendus est, nisi de peccato suo sincere doleat, illudque in posterum vitare proponat. Ratio ex dictis patet.

Dico III. Uxor a peccato excusari potest, si gravi de causa viro onanistæ debitum reddat, modo interius ipsius peccato non assentiatur, exteriusque repugnantiam suam seriis admonitionibus, aliisve displicentiæ signis ostendat. Ratio est 1° quia rei licitæ vacat, et utitur jure suo, quo propter malitiam viri privari non potest; nec alterius peccato *proprie* cooperatur, cum se *passive* tantum habeat, et actio intrinsece mala consistat tantum in actu viri contra naturæ ordinem tunc recedentis; 2° quia non obligatur Caritate ad peccatum mariti impediendum cum gravi suo incommodo; 3° quia patet ex responsionibus, quibus *S. Pœnitentiaria* declaravit hujusmodi mulierem inquietandam non esse. — *Vide decisiones* infra referendas sub *n.* 931.

Resolves.

923. — 1° Graviter peccat mulier quæ virum ad Matrimonio abutendum inducit etiam indirecte vel tacite, v. gr., conquerendo de numero prolis, de laboribus partus, vel educationis liberorum, aut recantando se in proximo partu morituram esse, etc. *A fortiori* graviter peccat, si, invito marito, ab incepta copula ante seminationem se retrahat.

2° Graviter item peccat mulier detestandæ viri actioni interius consentiendo, etsi exterius repugnantiam ostendat. Peccatum enim semper est odio habendum. Si tamen inefficacem admittat complacentiam non de malo opere in se, sed solum de effectu secuto, puta de immunitate ab incommodis gestationis vel a periculis partus, per se non peccat, quamvis ejusmodi complacentia aliquando non careat periculo. Verum omnino cavendum est, ne, illius manifestatione viro facta, hunc reddat animosiorem ad liberius ac sæpius peccandum.

3° Tenetur uxor, saltem *ordinarie*, virum onanistam de obligatione recte agendi monere, eumque, quantum in se est, a perversa agendi ratione avertere. Nec sufficit quod semel eum monuerit, sed admonitiones interdum repetere debet, nisi certa sit novam admonitionem nihil esse profuturam. Attamen tunc etiam repugnantiam suam aliquo modo patefacere debet, ne peccato mariti libenter consentire videatur. — *Ita communiter*, et sic respondit interrogata *S. Pœnitentiaria.*

4° Officium quoque uxoris erit maritum blanditiis, variis amoris indiciis, precibus, adhortationibusque permovere ad actum recte perficiendum, vel ab eo prorsus abstinendum. Experientia constat, plurimos viros onanistas ab uxoribus sic allectos ad meliorem frugem sese recepisse.

Quæsita.

924. — QUÆR. 1° *Quomodo se gerere debeat Confessarius cum conjugibus de usu Matrimonii prorsus tacentibus?*

Resp.: Difficultas hæc quotidianæ praxis non adeo facile solvitur, nostris præsertim temporibus, in quibus onanismi lues undique grassatur. Hinc varia est Confessariorum agendi ratio. Alii censent, conjuges generatim quoad Matrimonii usum esse interrogandos, quia abusus Matrimonii est communissimus, nec in re adeo juri naturæ opposita ordinarie præsumi bona fides potest. Alii e contrarie opinantur, omittendas omnino esse quasvis interrogationes, quia conjuges, licet onanismi reipsa rei, forte in bona fide versantur, et hac expulsa pergent nihilominus in prava peccandi consuetudine, nec proinde jam amplius absolvi poterunt, et a Sacramentis recipiendis exsulabunt. A duobus his extremis recedendum, viamque mediam sectandam esse existimamus. Etenim, ex una parte, in re adeo ardua et periculosa minime decet, ut Confessarius quæstiones multiplices minutasque conjugatis proponat. Imo, nisi gravis adsit probabilitas, quod pœnitens hujusmodi peccato inquinetur, altum servare debet *silentium*. Ex altera parte Confessarius ab omni quæstione non semper abstinere potest, quia ex officio judicis integritatem confessionis *per se* procurare debet, quoties graviter suspicetur pœnitentem obligationi suæ non satisfacere. Nec dicas Confessarium excusari ab obligatione interrogandi ratione gravissimi incommodi, quod in præsenti casu occurrit; nam generatim pœnitentes absque tanto incommodo interrogari possunt, si caute et prudenter procedatur, v. gr., inquirendo generali modo, num aliquid conscientiam circa Matrimonii sanctitatem remordeat. Quod si negent, generatim ulteriori interrogatione non erunt urgendi. Confirmatur hæc doctrina recenti Decisione *S. Congreg. Inquis.*, die 21 Maii 1851. Quæsitum enim fuerat, qua nota digna fore sequens propositio: *Nunquam expedit interrogare de hac materia* (onanismi) *utriusque sexus conjuges, etiamsi prudenter timeatur, ne conjuges, sive vir, sive mulier, abutantur Matrimonio.* Responsum fuit: *Propositionem, prout jacet, esse falsam, nimis laxam et in praxi periculosam. — Vide infra, n.* 930.

925. — QUÆR. 2° *An uxor debitum a viro onanistâ petere possit?*

Resp. Affirm. probabilius, gravi de causa, v. gr., si periculo incontinentiæ ipsa exponatur; quia jus habet ad copulam, et a peccato cooperationis excusatur.—*Ita S. Lig., n.* 947. Sic etiam declaravit *Pœnitentiarius Major Card. de Gregorio* in admonitione ad præfatas S. Pœnitentiariæ responsiones, quamvis addat, *S. Pœnitentiariam* hac de re decisionem dare recusasse.

926. — QUÆR. 3° *An peccet uxor consensum internum voluptati præbendo, quando actum conjugalem viro onanistæ permittere potest?*

Resp. Neg., modo assensum peccato viri non præbeat. Ratio est, quia cum minime peccet actum hujusmodi permittendo, neque peccat voluptatem ex ea provenientem admittendo, quamvis præsciat, virum copulam non esse perfecturum; actus enim ille est in se honestus et licitus mulieri, et per eam non stat, quominus debito modo perficiatur. — *Vide Casus, n.* 1104.

DECISIONES

SACRARUM CONGREGATIONUM CIRCA ONANISMUM

927. — I^a^ CONSULTATIO. « Episcopus N. humillime supplicat pro hujus « dubii solutione : 1° An possit absolvi mulier quæ pateretur equidem vi-

« rum, si recte ageret in copula conjugali, vehementer autem desiderat ut « se retrahat vir, quia mulier illa prolem habere formidat. 2° An possit « absolvi mulier quæ in copula conjugali posset suis blanditiis obtinere a « viro, quod non se retraheret, et non facit; quia illa copula sibi dis- « plicet. »

Responsum. — « S. Pœnitentiaria, perpensis dubiis a Ven. in Christo « Patre Episcopo N. propositis, respondit : *Negative*. Datum Romæ in « S. Pœnitentiaria, die 27 Maii 1847. »

928. — II^a Consultatio. « Quæritur a Sede Apostolica, qua nota theolo- « gica dignæ sint tres propositiones sequentes, nimirum : 1° Ob rationes « honestas conjugibus uti licet Matrimonio eo modo, quo usus est Onan. « 2° Probabile est istum Matrimonii usum non esse prohibitum de jure « naturali. 3° Nunquam expedit interrogare de hac materia utriusque sexus « conjuges, etiamsi prudenter timeatur, ne conjuges, sive vir, sive uxor, « abutantur Matrimonio. »

Responsum. — S. Congreg. Inquisit., die 21 Maii 1851. Ad 1um : « *Pro- « positionem esse scandalosam, erroneam, et juri naturali Matrimonii con- « trariam.* Ad 2um : *Propositionem esse scandalosam, erroneam, et alias « implicite damnatam ab Innocentio XI, propositione* 49^a (Vide hanc pro- « positionem supra *n.* 922). Ad 3um : *Propositionem, prout jacet, esse « falsam, nimis laxam, et in praxi periculosam.* »

929. — III^a Consultatio. « Postulatum Illustrissimi D. Bouvier, Epi- « scopi Cenomanensis, circa agendi rationem Confessariorum cum conju- « gibus, relative ad onanismum :

« Beatissime Pater, Episcopus Cenomanensis in Galliis, ad pedes S. V. « summa cum reverentia provolutus, ea, quæ sequuntur, humillime re- « præsentat.

« Fere omnes juniores sponsi numerosiorem prolem habere nolunt, et « tamen ab actu conjugali abstinere moraliter nequeunt.

« A Confessario interrogati circa modum quo juribus Matrimonii utun- « tur, graviter communius offendi solent; et moniti, nec ab actu conjugali « temperant, nec ad nimiam prolis multiplicationem determinari queunt.

« Tunc, adversus Confessarios mussitantes, Sacramenta Pœnitentiæ « et Eucharistiæ derelinquunt, malum præbent exemplum liberis, famulis, « aliisque Christi fidelibus; lugendum inde oritur Religionis detrimentum.

« Numerus eorum, qui ad sacrum Pœnitentiæ Tribunal accedunt, multis « in locis ab anno in annum decrescit præsertim ob hanc causam, fatenti- « bus plerisque Parochis pietate, scientia et experientia magis conspicuis.

« Quomodo ergo olim agebant Confessarii? aiunt multi. Non plures « quam hodie communiter nascebantur liberi ex singulis Matrimoniis, con- « juges non erant castiores, et nihilominus præceptis annuæ Confessionis « ac Communionis Paschalis non deerant.

« Omnes libenter admittunt, infidelitatem erga compartem, et abortus « attentationem maximum esse peccatum. At vix ac ne vix quidem persua- « deri possunt, se teneri sub peccato mortali, aut perfectam in Matrimo- « nio servare castitatem, aut incurrere periculum innumeram generandi « prolem.

« Præfatus Cenomanensis Episcopus ingentia hinc obventura esse mala

« prævidens, et anxietate turbatus, a Beatitudine Vestra sollicite exquirit :

« 1° An conjuges, qui Matrimonio eo utuntur modo, ut conceptionem « præcaveant, actum per se moraliter malum exerceant?

« 2° Si actus habendus sit ut moraliter malus, an conjuges de illo se non « accusantes considerari possint tanquam in ea constituti bona fide, quæ « eos a gravi culpa excuset?

« 3° An probanda sit agendi ratio Confessariorum qui, ne conjugatos « offendant, illos circa modum, quo juribus Matrimonii utuntur, non in- « terrogant? »

930. — Responsio. « S. Pœnitentiaria, mature perpensis propositis « quæstionibus, Ad 1um respondet : *Cum tota actus deordinatio ex viri « malitia procedat, qui, loco consummandi, retrahit se et extra vas effun- « dit; ideo si mulier post debitas admonitiones nihil proficiat, vir autem « instet minando verbera aut mortem, poterit ipsa, ut probati theologi « docent, citra peccatum passive se præbere, cum in his rerum adjunctis « ipsa viri peccatum simpliciter permittat, idque ex gravi causa, quæ eam « excusat; quoniam Caritas, qua illud impedire tenetur, cum tanto incom- « modo non obligat.*

« Ad 2um autem et 3um respondet : *Quod præfatus Confessarius revocet « in mentem adagium illud,* sancta sancte esse tractanda; *atque etiam « verba perpendat S. Alphonsi de Ligorio, viri docti et harum rerum peri- « tissimi, qui in* Praxi Confessariorum, § IV, n. 41, *inquit : Circa autem « peccata conjugum respectu ad debitum conjugale, ordinarie loquendo, « Confessarius non tenetur, nec decet interrogare, nisi uxores, an illud « reddiderint, modestiori modo quo possit... De aliis taceat, nisi interro- « gatus fuerit. Necnon alios probatos auctores consulere non omittat.* Da- « tum Romæ a S. Pœnitentiaria, die 8 Junii 1842. »

931. — IV^{a} Consultatio. Quæsitum : « Bertha virum habet, quem con- « stanti experientia cognoscit esse onanistam. In vanum omnia tentavit « media, ut illum a tam nefando crimine retraheret. Quinimo gravissima « aut saltem gravia mala ei imminent nunc probabiliter, ita ut vel hæc « mala incurrere debeat vel fugere e domo mariti, nisi permittat saltem « aliquando abusum Matrimonii, etc. »

Responsio. — « *Cum in proposito casu mulier a sua quidem parte nihil « contra naturam agat, detque operam rei licitæ, tota autem actus inordi- « natio ex viri malitia procedat, qui, loco consummandi, retrahit* se *et « extra vas effundit; ideoque, si mulier post debitas admonitiones nihil « proficiat, vir autem instet, minando verbera, aut mortem, aut alia gra- « vissima mala, poterit ipsa (ut probati theologi docent) citra peccatum « permissive se habere; cum in his rerum adjunctis ipsa viri sui peccatum « simpliciter permittat, idque ex gravi causa quæ eam excusat; quoniam « Caritas, qua illud impedire tenetur, cum tanto incommodo non obligat.* « Datum Romæ in S. Pœnitentiaria, die 1^{a} Febr. 1823. »

Exstant etiam aliæ responsiones S. Pœnitentiariæ, quæ præcedenti omnino consonant; has refert *Gousset* in opere : *Justification de saint Liguori,* p. 272.

FINIS TRACTATUS DE MATRIMONIO

TRACTATUS

DE CENSURIS

Censuræ spectandæ sunt tum in genere, tum in specie.

CAPUT I

DE CENSURIS IN GENERE

Agendum 1° de natura et divisione censurarum; — 2° de principio seu auctore censurarum; — 3° de subjecto censurarum; — 4° de absolutione a censuris.

ARTICULUS I

DE NATURA, DIVISIONE ET CONDITIONIBUS CENSURARUM

I. — *De natura censuræ.*

932. — Censura sic communiter definiri solet : Est pœna spiritualis et medicinalis, qua homo baptizatus delinquens et contumax per potestatem ecclesiasticam quorumdam bonorum spiritualium usu privatur.

Dicitur 1° *pœna,* quia culpam supponit; 2° *spiritualis,* tum quia fertur a potestate spirituali ad spiritualem Christianorum utilitatem, tum quia bona spiritualia primario et immediate aufert, temporalia secundario tantum et mediate; 3° *medicinalis,* quia regulariter fertur ac ferri debet eo fine, ut anima ad meliorem frugem sese recipiat; per accidens tamen, quando id expedit, fertur etiam in eum de cujus conversione desperatur : quamvis enim medicina sit, pœna etiam est, adeoque cessante primario correctionis fine, adhuc obtinentur secundarii fines, nempe ut reus castigetur, et cæteris terror incutiatur; 4° *homo baptizatus*, quia qui baptizati non sunt, Ecclesiæ potestati non subduntur; potestas autem exercetur in subditos; 5° *delinquens* et *contumax,* quia pœna nonnisi delinquenti infligitur, medicina vero porrigi non debet, nisi iis quorum contumacia tanto indigeat remedio; 6° *usu quorumdam bonorum spiritualium privatur,* nempe bonorum quæ subsunt potestati Ecclesiæ, ut sunt preces publicæ, Sacramenta, etc.

Hinc censura differt 1° *a depositione et degradatione*, quæ non sunt *medicinales*, nec *ad tempus*, sed in pœnam tantum et perpetuæ; 2° *ab irregularitate,* quæ ob solum quoque defectum animi vel corporis absque ulla culpa contrahi potest, et proinde per se non est pœna, sed tantum impedimentum canonicum, licet ob quædam crimina inflictum pœnæ quoque rationem habere possit.

Hinc etiam apparet, censuram non perpetuo durare, sed finem sortiri cum delinquentis emendatione; tunc enim solvi a vinculo censuræ debet.

Suspensio et *interdictum* modo *censuræ*, modo pœnæ *vindicativæ*, naturam induunt. Dignosces autem esse pœnam vindicativam, tum si feratur propter delictum mere præteritum, tum si infligatur in perpetuum aut etiam ad tempus determinatum, puta pro duobus vel tribus mensibus; hæc enim certo sunt indicio non rei emendationem, sed ejus punitionem intendi.

II. — *Divisio censurarum.*

933. — Variæ distinguuntur, scilicet:

1° *Excommunicatio, suspensio, interdictum*, de quibus *speciatim* dicemus.

2° *Censuræ latæ*, vel *ferendæ sententiæ*, prout Superior statuit, eas incurrendas esse ipso facto, quo quis legem violaverit, vel tantum post sententiam judicis ecclesiastici infligendas esse.

3° *Censuræ latæ a jure* vel *ab homine*, prout feruntur per canones aut statuta ecclesiastica, seu per legem stabilem ac permanentem; vel e contrario, per sententiam aliquam judiciariam, aut mandatum transitorium, sive in unum sive in plures. Hæc si afficiat personas determinatas, est *particularis;* si vero generaliter et absque determinatione personarum feratur, *generalis* est. — Censura lata *a jure* post mortem auctoris, sicut cæteræ leges omnes, perseverat; lata *ab homine*, mortuo auctore, cessat, quatenus amplius incurri nequit.

4° *Censuræ reservatæ*, vel *non reservatæ*, prout Superior earum absolutionem sibi reservavit, vel ordinariis ministris ab iis absolvere permisit. Aliæ autem sunt Papæ reservatæ, aliæ Episcopis. *Censuræ ab homine* semper reservatæ censentur, nisi per sententiam generalem latæ sint.

5° *Censuræ notoriæ*, vel *occultæ*, prout publice constat aliquem eas incurrisse ob factum, quod est ita cognitum, ut jam celari amplius nequeat; vel secus.

6° *Censuræ justæ*, vel *injustæ; validæ*, vel *invalidæ;* prout Superior justitiæ, veritati et legi consuluerit, necne, in censura imponenda.

III. — *Conditiones censurarum.*

934. — Requiritur ad censuræ validitatem, ut peccatum, cui infligitur, sit mortale, externum, consummatum, non mere præteritum, et conjunctum cum contumacia.

1° *Mortale*, vel ratione sui, vel ratione alicujus adjunctæ circumstantiæ, puta scandali, periculi, aut finis graviter a legislatore intenti; censura enim, cum sit pœna gravissima, mortalem culpam requirit.

2° *Externum;* nam Ecclesia judicat in foro externo, ad quod censuræ pertinent, non vero de mere internis.

3° *Consummatum opere*, seu completum in genere suo, secundum proprietatem verborum quæ in præcepto seu lege continentur, id est, prout legislator illud intendit sub censura prohibere; quia leges pœnales sunt

stricte interpretandæ juxta regulam Juris: *Odia restringi, favores convenit ampliari.*

4° *Non mere præteritum;* quia censura est pœna medicinalis, quæque proinde ferri non potest in eos qui jam ad meliorem frugem sese receperunt.

5° *Conjunctum cum contumacia,* id est cum virtuali saltem contemptu contra Ecclesiæ legem seu præceptum. Ratio est, quia finis præcipuus censuræ est pertinaciam frangere. — *V. S. Lig., n.* 30 *et seq.*

Resolves.

935. — 1° Qui a gravi culpa excusatur ob aliquam circumstantiam, etiam a censura excusatur, licet materia sit in se gravis.

2° Si quid omnino leve sub censura præcipiatur, hæc non incurritur modo res, quæ levis sub aliquo respectu apparet, aliunde gravis non fiat.

3° Imprudenter et illicite, sed valide tamen ageret Superior, qui ob quamlibet gravem culpam censuram ferret; finis enim Ecclesiæ est graviora tantum crimina punire.

4° Excommunicatio, quæ dicitur ferri *in animalia nociva,* v. gr., in locustas, non est excommunicatio proprie dicta, sed adjuratio, vel oratio in illorum interitum facta, ne noceant.

5° Item quando dicuntur *mortui excommunicari,* id intelligendum est de quadam execratione vel declaratione excommunicationis, quam ante mortem incurrerunt, et in qua mortui sunt.

Quæsita.

936. — Quær. 1° *Quomodo discernatur censura latæ sententiæ a censura ferendæ sententiæ?*

Resp. 1°: Generatim censura latæ sententiæ erit, 1° si verba, quibus exprimitur, excludant alterius cujuscumque actionem seu ministerium, ex gr., si his verbis feratur: *ipso facto, ipso jure, eo ipso, sine alia sententia;* 2° si verba sint temporis præsentis vel præteriti, v. gr., *excommunicamus, excommunicavimus,* etc.; 3° si verba sint modi imperativi, ex gr., *incidat in excommunicationem, maneat suspensus, interdictus,* etc. — *S. Lig. n.* 7.

Resp. 2°: Censura autem ferendæ sententiæ habenda est: 1° si verba, quibus fertur, alterius operam et ministerium expostulent, v. gr., *excommunicetur per Episcopum;* 2° et sint comminatoria tantum, ex gr., *præcipimus sub interminatione anathematis;* nisi aliud ex adjunctis colligatur; 3° si tempus futurum exprimant, v. gr., *excommunicabitur, erit excommunicatus,* etc.

937. — Quær. 2° *An judicandus sit incurrisse censuram, qui dubitat, utrum eam incurrerit?*

Resp. Neg., sive dubites, an graviter deliqueris, vel an casus sub censuram cadat. Ratio est, quia, juxta axioma communiter receptum, et ipsam Juris regulam, *odia sunt restringenda. Ita communiter.* Attamen censuram incurris, si dubium versetur circa gravitatem ipsius materiæ, tum in se spectatæ, tum habita ratione finis, etc. Tunc enim materia hæc

ut gravis reputanda est, cum talis sit judicio Superioris qui censuram tulit, et aliunde in dubio præsumptio Superiori faveat. — *S. Lig. n.* **32**. — *Salm. c.* I, *n.* **207**, etc.

QUÆR. 3° *An quis ligetur censura, quam manifeste injustam esse novit?*

Resp. Neg., sive Superior falsa præsumptione nixus innocentem pro reo damnaverit, sive omiserit formas legales, aut limites jurisdictionis excesserit. — *S. Lig. n.* 68. — Attamen hallucinationis periculum in propria causa sedulo vitandum est; et si publice non constet censuram esse nullam, hæc ratione scandali servanda est. (*Vid. S. Alph., lib.* VII, *n.* 68.)

938. — QUÆR. 4° *An ignorantia a censura excuset?*

Resp. 1°: Certo excusat ignorantia *facti*, scilicet quando quis ignorat se ponere actum sub censura prohibitum. Sic, v. gr., si quis percutiat Sacerdotem putans esse laicum, non incurrit censuram latam in percussores Clericorum. Ratio est, quia censura debet esse nota peccanti, ut sit contumax. Sic in Jure can., *cap. Si vero aliquis, de Sententia excommunicationis.* — *S. Lig. n.* 43.

Resp. 2°: Excusat etiam ignorantia *Juris* ecclesiastici præcipientis, vel prohibentis aliquid sub censura. Constat ex iisdem rationibus modo allatis; non enim dici potest contumax in Ecclesiam, qui ejus legem ignorat, ut patet ex Jure canonico, *Sexti lib.* 1, *tit.* 2, *de Constit.*, *cap.* 2, ubi dicitur: *Ligari nolumus ignorantes, modo tamen ignorantia crassa non fuerit aut supina.* — *S. Lig.*, *ibid.*

939. — QUÆR. 5° *An excuset a censura ignorantia vincibilis?*

Resp. 1° *Affirm.*, si hæc non sit *graviter culpabilis;* quia tunc ignorans non potest dici contumax in Ecclesiam. — *Ita omnes.*

Resp. 2° *Neg.* vero si illa ignorantia sit *graviter* culpabilis; quia *tunc* debet dici *crassa*: porro ignorantia *crassa* non excusat a censura, ut patet ex *cit. Jure can.* Hæc autem ignorantia non impedit, quominus aliquis sit contumax contra legem, quam culpabiliter ignorat. — *S. Lig.*, *n.* 45 *et alii communiter.*

Excipe, si in decreto censuræ dicatur: qui hoc fecerit *scienter, consulto, temere, qui præsumpserit*, etc., id est, prout declaravit S. Congr. Inq. 12 Jan. 1870, qui *prudens et sciens* deliquerit, nullaque ratione excusari potest. Hæc enim verba postulant voluntarium perfectum ac directum, et ex certa scientia censuræ. Si tamen ignorantia esset *affectata*, neque in hoc ultimo casu a censura excusaret, juxta communiorem et probabiliorem sententiam, propterea quod talis ignorantia includat dolum formalem, et in Jure scientiæ æquivalere pronuntietur. — *S. Ligor. n.* 46 *et* 48.

Plures tamen contendunt ignorantiam *graviter* culpabilem a censura excusare, licet a peccato mortali non excuset; quia potest dari ignorantia graviter culpabilis, quin ideo *crassa* dicenda sit.

940. — QUÆR. 6° *An metus gravis a censura excuset?*

Resp. Affirm. generatim loquendo. Ratio est, quia leges ecclesiasticæ pœnales non videntur urgere cum tanto rigore. Nam cum leges ipsæ ecclesiasticæ, ubi metus urget valde gravis, cessent obligare, et ipsa pœna illis adnexa corruat necesse est. Major est difficultas ubi agitur de præceptis juris naturalis, a quibus implendis metus gravis excusare nequit. Sed etiam in hoc casu deest contumacia in Ecclesiam. Nam censura non incur-

ritur propter violationem legis divinæ, sed propter transgressionem culpabilem legis ecclesiasticæ. — *S. Lig. n.* 46.

941. — QUÆR. 7° *An requiratur, ut admonitio delinquentis censuram præcedat?*

Resp. 1° : Nulla requiritur monitio pro censuris *a jure latis*, quia lex ipsa lata et cognita, satis subditos admonet. Si tamen crimen sit occultum, citandus est reus antequam declaretur seu denuntietur tanquam censura ligatus, cum bene fieri possit ut probabilem sui facti excusationem afferat. — *Ita omnes.*

Resp. 2° : Requiritur autem admonitio pro censuris ab homine ferendis. Ratio est, quia non est *contumax*, qui ante non fuit admonitus de præcepto et de pœna adnexa. Imo *ex Jure canonico* requiritur monitio triplex, vel saltem una in qua exprimatur, eam valere pro triplici.

Excipe 1° si agatur de censura *ab homine* per sententiam generalem, vel etiam specialem respectu actus futuri; tunc enim non est necessaria admonitio, cum decretum de ferenda censura admonitionis locum teneat. Requiritur tamen citatio rei ad declarandam censuram, sicut diximus de censuris *a jure latis.*

Excipe 2°, si agitur de ea *suspensione*, et *interdicto*, quæ non sunt censuræ proprie dictæ et medicinales, sed feruntur tantum per modum pœnæ. — *S. Lig. n.* 52, etc. — *V. Casus, n.* 1119.

ARTICULUS II

DE PRINCIPIO SEU AUCTORE CENSURARUM

Principia.

942. — I. Ecclesia gaudet vera potestate ferendi censuras. Probatur ex Scriptura sacra. Christus enim Ecclesiæ suæ tradidit potestatem ejiciendi e sinu suo filios delinquentes et contumaces iis verbis apud Matth. XVIII, 17 : *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Amen dico vobis : quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlo.* Hæc autem potestas facultatem ferendi censuras includit, ut omnibus perspicuum est. Constat insuper ex universali et perpetua praxi Ecclesiæ, necnon ex innumeris Conciliis, præsertim ex *Conc. Trid., sess.* XXV, *c.* III, *de Reform.*

II. Censuras ferre possunt *de jure ordinario* omnes et soli Superiores ecclesiastici jurisdictionem in foro externo et contentioso habentes. Patet ex allatis verbis Christi apud Matth. : *Quæcumque ligaveritis*, etc. His enim verbis Christus dedit Prælatis Ecclesiæ, in persona Apostolorum, omnem potestatem ad bonam et rectam Ecclesiæ administrationem. Constat etiam ex pluribus locis *Juris canonici.*

III. Censuras ferre possunt *ex potestate delegata* omnes et soli Clerici, quibus concessa fuit a Superiore jurisdictionem ordinariam habente. Ratio est, quia ex SS. Canonibus omnis et solus Clericus est capax jurisdictionis ecclesiasticæ, quæ ad censuras ferendas requiritur. — *Vide S. Lig., n.* 9 *et seq.*

Regulæ.

943. — 1° Censuras *de jure ordinario* ferre possunt Papa et Concilium generale respectu universæ Ecclesiæ; Archiepiscopi tum in diœcesibus propriis, tum in diœcesibus suffraganeorum tempore visitationis, necnon cum agitur de causa ad eorum tribunal delata, quia tunc jurisdictione in suffraganeos pollent; Episcopi respectu propriæ diœcesis, modo electi ac confirmati sint, esto non consecrati; Vicarii generales Episcoporum : nam cum ipsis Episcopis unum tribunal constituunt; Legati in territorio legationis, et Cardinales in Ecclesia proprii tituli; Concilia provincialia in suis provinciis; Generales, Provinciales, et Superiores locales Ordinum religiosorum pro variis eorum statutis, modo se conforment decreto Clementis VIII (*supra, n.* 573, *Quær.* 6), quod, ex Decisione S. C. C., 7 Jul. 1617, ad censuras etiam refertur; Capitulum Ecclesiæ cathedralis, sede vacante, et ante electionem Vicarii capitularis, qui tali potestate deinceps exclusive gaudebit. — *S. Lig., ibid.*

2° Parochi non possunt *de jure ordinario* ferre censuras, quia jurisdictionem non habent in foro externo et judiciali, sed tantum administrationem ad rectum parochiæ ordinem. — *S. Thom., in 4, dist. 18, q. 3, art.* 3.

3° Laici et mulieres, communiter loquendo, ne ex *delegatione* quidem, censuras ferre possunt. Proinde Abbatissæ Monialium nequeunt propria auctoritate eas ferre, sed tantum decretum obtinere possunt, quo sub pœna censuræ mandata sua servari debeant. Cum tamen hæc incapacitas, saltem quoad laicos, ex solo jure humano oriatur, posset in ea Pontifex dispensare. Dico *saltem quoad laicos*, nam incapacitatem mulierum plures a jure divino repetunt. — *S. Lig. n.* 12.

4° Potestas delegata cessat morte delegantis, nisi causa a delegato jam fuerit incepta saltem per citationem. Delegatus vero ad censuras ferendas non potest alterum subdelegare, nisi expressam habuerit licentiam a delegante, vel nisi saltem sit delegatus ad quascumque causas.

Quæsita.

944. — Quær. 1° *An Episcopi hæretici, excommunicati, et suspensi, possint valide censuras ferre?*

Resp. 1° *Affirm.* si sint hæretici, excommunicati vel suspensi occulti. Ratio est, quia Ecclesia ob bonum commune iis usum jurisdictionis non aufert. Illicite tamen agunt, quoties censuras ferunt. — *Ita communiter theologi* cum *S. Lig., n.* 12.

Resp. 2° *Neg.*, si sint excommunicati vitandi, seu non tolerati, quia tunc omni ecclesiastica jurisdictione privantur. Quid vero, si sint quidem notorii, sed non vitandi? Videtur, eos posse nihilominus censuras valide ferre, quia (aiunt) colligitur ex Constit. Martini V, *Ad evitanda,* ubi sancitur, excommunicatum toleratum, in eis quæ pertinent ad publicum officium, non esse vitandum, ne ab iis quidem qui id sciunt. — *Vide S. Lig., ibid.*

945. — Quær. 2° *An Episcopus possit ferre censuram, si sit extra diœcesim?*

Resp. 1° *Affirm.* si censura feratur per modum præcepti aut statuti ad futura crimina præcavenda. — *S. Lig., l.* VII, *n.* 21.

Resp. 2° *Affirm.* etiamsi censura feratur per modum sententiæ, quæ tamen non indigeat cognitione causæ et strepitu judiciali, vel etiamsi strepitu judiciali indigeat, venia tamen facta sit ab Ordinario territorii.

Resp. 3° *Neg.,* si censura ferri debeat cum strepitu judiciali, et licentiam neget Ordinarius loci. Excipe, nisi Episcopus vi expulsus a proprio territorio fuerit; tunc enim sufficit licentia a loci Ordinario petita, licet non obtenta. — *V. Schmalzgr., l.* V, *tit.* XXXIX, *n.* 26.

QUÆR. 3° *An vice versa Episcopus in sua diœcesi exsistens ferre possit censuram in subditum extra diœcesim exsistentem?*

Resp. 1° *Affirm.,* si agatur de crimine in propria diœcesi commisso. Ratio est, quia secus delinquens a nullo puniri posset; et quamvis abierit, non tamen cessat jurisdictioni proprii Episcopi subesse. Nec obstat, quod citatio non possit fieri extra territorium; nam sufficit ad censuram incurrendam, ut reus in propria domo citetur aut in loco publico. — *S. Lig., n.* 22.

Resp. 2° : Imo potest Episcopus censuram ferre in subditum delinquentem extra diœcesim, si agatur de re ad suam diœcesim pertinente : sic excommunicari possunt Clerici qui, jussi accedere ad Synodum, non obtemperant; secus vero, saltem probabilius, si crimen extra territorium consummaretur. Excipe, nisi sermo sit de censura contra quempiam lata per modum præcepti specialis ad crimen præcavendum, ut probabilius docet *S. Alph. l.* VII, *n.* 23, et *Laymann* validis confirmat rationibus, *l.* I, *tr.* V, *p.* I, *c.* IV, *n.* 7. — *S. Lig., ibid.* — *Suarez.* — *Salmant.*

946. — QUÆR. 4° *An Episcopus possit censura ligare subditum alienum in sua diœcesi delinquentem?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia omnis delinquens sortitur forum loci in quo delinquit. *Sic ex Jure can. lib.* 2, *tit.* 2, *de Foro competenti, cap.* 3. Licet autem Episcopus probabilius non possit ferre censuram in peregrinum ante monitionem, potest tamen, postquam is deliquerit in loco, et eum citaverit. — *S. Lig., n.* 26, *et l.* VI, *n.* 591.

QUÆR. 5° *An Prælati Regulares possint censuram ferre in subditos in quocumque loco exsistentes?*

Resp. Affirm., juxta sententiam communem. Ratio est, quia jurisdictio Superiorum non est tantum territorialis, sed magis personalis; unde mutatio loci ex parte subditi, nihil jurisdictioni Superioris detrahit. — *Ita S. Lig., n.* 20.

ARTICULUS III

DE SUBJECTO CENSURARUM

Principia.

947. — I. Subjectum censuræ non potest esse nisi homo baptizatus, rationis capax, et subditus. 1° Debet esse baptizatus, quia, juxta Apostolum, Ecclesia non judicat de iis qui foris sunt; 2° rationis capax, quia censura ordinatur ad correptionem delinquentis, hoc autem locum non obtinet in

eo qui usu rationis caret; 3° subditus; quia censura est actus jurisdictionis, quæ nonnisi in subditos exerceri potest.

II. Impuberes, licet censuris absolute ligari possint, attamen ob ætatis levitatem, ex indulgentia et benignitate Ecclesiæ, eas non incurrunt, nisi in lege specialiter expressum sit. — *S. Lig. n.* 14.

Expressus autem in Jure duplex tantum casus invenitur, scilicet: 1° si in monasteria Monialium ingressi fuerint. *Trid., sess.* XXV, *c.* v. — 2° Si Clericos percusserint. *Cap. Pueris, lib.* 5, *tit.* 39, *de Sententia excommunic.* — *S. Lig., ibid.* Uterque adhuc censuræ subjicitur, ut constat ex Bulla *Apostolicæ Sedis.*

Quæsita.

948.—QUÆR. 1° *An Reges et Reginæ ligari possint censuris ab Episcopis?*

Resp. Neg. Nam licet in spiritualibus subjiciantur Episcopis, attamen ex privilegio non possunt ab ipsis censura plecti, sed a solo Papa. Hoc autem privilegium decursu temporis legitime introductum est, et ipsis communiter a Doctoribus tributum. — *S. Lig., n.* 16. — *Salmant., c.* I.

QUÆR. 2° *An Episcopi et Cardinales censuris subjiciantur?*

Resp. 1°: Certo non possunt subjici censuris latis a seipsis, quia nemo est sui ipsius subditus.

Resp. 2°: Subjiciuntur autem censuris papalibus, quia Papa est omnium etiam Episcoporum Superior. Attamen, ex privilegio Juris, non ligantur neque interdicto neque suspensione, nisi, in decernendis iis censuris, *expressa* de ipsis *mentio habeatur. Cap. Quia periculosum* 4, *de Sent. excomm. in* 6°. — *S. Lig., n.* 15.

949. — QUÆR. 3° *An Religiosi exempti ab Episcopo loci, censuris episcopalibus ligari possint?*

Resp. 1° *Affirm. communiter,* si Regulares, licet exempti, nullo privilegio speciali gaudeant, et delinquant circa ea in quibus, vi Canonum et Constitutionum, subjiciuntur Episcoporum jurisdictioni, v. gr., in observatione festorum quæ Episcopus indixerit servanda in sua diœcesi, vel in observatione censurarum ab Episcopo promulgatarum, etc. Ratio est, quia jurisdictio in foro externo inermis ad exsequendum leges et statuta esse non potest; nam secus inutilis evaderet. Si ergo in aliqua re Episcopus in Regulares jurisdictione pollet, eo ipso contra delinquentes procedere etiam per censuras potest. Qui enim contentiosam habet potestatem fori externi, uti illa potest in electione cujusvis pœnæ, præsertim vero spiritualis censuræ, qua ecclesiastici Prælati contra subditos procedunt. Et ita decisum fuisse a S. Congreg. 17 Febr. 1632, testatur Benedictus XIV, *de Syn. l.* IX, *c.* xv, *n.* 5. Ex communiori autem sententia Episcopi quoad hæc non ordinaria, sed delegata a Sede Apostolica potestate procedunt. Ita *S. Alph., l.* VII, *n.* 241. Porro præcipuos casus in quibus exempti quoque Regulares, Episcopi potestati subjiciuntur, enumerat *S. Lig., Hom. apost., tr.* XX, *de Privilegiis, c.* IV.

Resp. 2° *Neg.,* si sermo sit de illis Regularibus qui non solum generali exemptionis privilegio, sed præterea privilegio specialiori gaudent, vi cujus, licet aliis pœnis corrigi et coerceri possint ab Episcopis, non tamen puniri per censuras possunt (*cap. Volentes* 1, *de Privil. in* 6°. — *Const. Pauli III.*

Licet debitum, *pro Relig. Soc. Jesu,* etc.). Quod quidem privilegium sublatum nunquam generatim fuit, licet Gregorius XV in quibusdam ipsi derogaverit (Constit. *Inscrutabili,* § 6). — *S. Lig. n.* 241.

Plures tamen canonistæ quoscumque Regulares, etiam specialiter privilegiatos, subjiciunt censuris episcopalibus, quoad ea omnia in quibus isti Episcoporum jurisdictioni per Canones subduntur (*Vide Pignatelli, Consult. can., tom.* III, *Cons.* 46); et ex theologis, qui vim hujusce privilegii agnoscunt, non pauci tres illos casus excipiunt, in quibus Conc. Tridentinum *expresse* tribuit Episcopis facultatem procedendi per censuras contra Regulares : nempe 1° *sess.* XXV, *c.* XVI, de restituendo novitiis abeuntibus quidquid in ingressu attulerant; 2° *sess. ead., c.* V, de clausura Monialium servanda; 3° *sess.* XXII, de observ. et evit. in celebratione Missæ. — *Sanchez, de Matr. l.* VII, *disp.* XXXIII, *n.* 23. — *Salmant., de Privil., c.* III, *n.* 20, *etc.* — At, salvo sapientiorum judicio, sententia, quæ eos totaliter eximit, verior videtur, et conformior decisionibus Sacr. Congr.

QUÆR. 4° *Quomodo se gerere debeat dubitans, an censura ligetur?*

Resp.: Si dubitet an a censura fuerit absolutus, se habere debet tanquam censura adhuc innodatum, donec Superiorem interrogaverit. Idem dicendum est, si dubitet de potestate Superioris in censura ferenda, siquidem pro eo semper præsumendum est. Secus vero si dubitet, utrum censuram incurrerit, sive dubium sit *facti*, v. gr., circa crimen, puta si dubitet, an percussio Clerici fuerit graviter injuriosa; sive dubium sit *juris*, id est circa sententiam, puta in dubio, utrum censura sit latæ vel ferendæ sententiæ, etc. — *S. Lig. n.* 32 *et* 67.

950. — QUÆR. 5° *An possit quis ligari pluribus censuris simul?*

Resp. Affirm. Nihil enim obstat quominus quis pluribus simul vinculis constringatur. Nam quemadmodum potest quis plura patrare peccata specie et numero diversa, ita etiam potest censuris specie et numero diversis simul innodari, v. gr., excommunicatione, suspensione (si Clericus sit) et interdicto nec non pluribus excommunicationibus, etc. Imo ob unum delictum potest quis ligari simul a jure et ab homine, a Papa et ab Episcopo, ita ut ab utroque absolvi debeat, modo alter Superior novam intendat pœnam imponere quod per se tamen non præsumitur, nisi exprimatur. — *Ita communiter et absolute probabilius juxta S. Lig., n.* 28.

Hinc: 1° Si quis unico actu duo committat peccata specie diversa, quorum unicuique sit annexa censura, duas incurret censuras, ex. gr., qui Clericum occidat in loco ubi homicidium sub pœna censuræ prohibetur. Secus vero si peccatum illud unicum non habeat malitias specie diversas. — S. *Lig. n.* 28.

2° Si quis iteret idem crimen, cui est annexa censura, actu moraliter distincto a primo, iterum eamdem incurrit censuram; secus vero, si actus repetiti non sint inter se moraliter distincti. Sic percutiens Clericum ter vel quater, posito notabili intervallo inter singulas percussiones, incurrit tres vel quatuor censuras, dum unicam incurrit, si eum pluries continuo percutiat.

3° Pariter plures incurret irregularitates Sacerdos excommunicatus, qui plures pœnitentes diversis saltem temporum intervallis absolvat, quia toties novum confert Sacramentum. — *S. Lig., ibid.*

QUÆR. 6° *An appellatio excuset ab incurrenda censura?*

Resp. 1° : Appellatio legitima excusat a censura conditionali, modo fiat ante lapsum temporis ad implendam conditionem concessi.

Resp. 2° : Appellatio legitima a censura jam lata, eam generatim non suspendit. Unde communis vox est canonistarum, appellationem tunc *devolutivam* esse, non vero *suspensivam.* — *Ita Benedict. XIV,* Constit. *A militantis.*

QUÆR. 7° *An censuræ subjectum possit esse integra communitas?*

Resp. 1° *Neg.* quoad *excommunicationem,* nisi constet, omnes et singulas personas communitatis esse criminis participes, et in eo contumaciter persistere. — *C. Romana* 5, *de Sent. excommun. in* 6°, *v. In. universitatem.*

Resp. 2° *Affirm.* quoad *suspensionem,* ita tamen ut innocentes, si qui sint, feriat solum quoad functiones et jura ipsi communitati ut tali competentia, non vero quoad functiones ac jura quæ singulis singillatim competunt.

Resp. 3° *Affirm.* etiam quoad *interdictum;* quæ censura id habet singulare, ut, si generale sit, integram communitatem, et in hac etiam innocentes obstringat, ex *cap. Si civitas* 17, *de Sent. excom. in* 6°. Neque ideo tamen censuram ferens argui injustitiæ potest: quippe per tale interdictum proprie loquendo non puniuntur innocentes, sed Ecclesia justas ob causas sua beneficia et officia tam nocentibus quam innocentibus subtrahit. *Communis.* — *Vid. Schmalzgrueber, lib.* V, *tit.* XXXIX, *n.* 44-46.

ARTICULUS IV

DE ABSOLUTIONE A CENSURIS

Principia.

951. — I. Censuræ non solvuntur per solam delinquentis pœnitentiam vel obedientiam erga Ecclesiæ mandata, nec per mortem illius qui censuram tulit; sed necessaria est absolutio a judice seu Superiore legitimo impertita. Manifestum est ex *cap. Cum desideres, de Sent. excomm., et prop.* 44ª *ab Alexandr. VII damnata.*

II. A censura ab homine per sententiam particularem lata absolvere possunt tantum 1° qui censuram tulit; 2° ejus superior; 3° ejus successor; 4° alius ab horum quopiam delegatus. Ratio est, quia ejus est absolvere cujus est ligare. Idem dicendum de censuris a jure reservatis; et intelligendum est, quocumque reus abeat.

III. Quilibet Confessarius absolvere potest in utroque foro a censuris non specialiter reservatis Papæ vel Episcopo. Constat ex *cap. Nuper, de Sent. Excomm.* — *S. Lig. n.* 70.

952. — IV. Episcopi, ex privilegio a Synod. Trident. (*cap. Liceat*) concesso, et per Bullam *Apostolicæ Sedis* innovato, absolvere possunt ab omnibus censuris occultis *etiam Papæ reservatis*, exceptis tantum iis quæ Rom. Pontifici in eadem Bulla *speciali modo* reservantur. *Vide dicta sup. de Privil. Episc., n.* 124. Quo tamen privilegio non gaudent Episcopi illarum regionum, in quibus Concilium adhuc receptum non est. Vid. Fagna-

nus (*In c. Dilectus, de Temp. Ordin., n.* 15), Suarez (*De Fid., disp.* XLI, *sect.* 2, *n.* 6), Sanchez (*In Dec., lib.* II, *cap.* XI, *n.* 3), et Lugo (*De Fid., disp.* XXIII, *n.* 54). — Insuper possunt absolvere a censuris omnibus *quocumque modo* Papæ reservatis, *etiam non occultis*, in favorem eorum qui personaliter Romam pergere impediti sunt vel ad longum tempus, vel etiam in perpetuum, cujusmodi censentur senes, pueri, mulieres, infirmi, pauperes, etc. Recole dicta de privilegiis Episcop. in *tract. de Statib., n.* 124, *et in tract. de Pœnitentia, n.* 576. — *Vide S. Lig., n.* 84 *et seq.*, ad quem super quæstionem præsentem consulentes remisit S. Congr. Inquis., 18 Jul. 1860. — Hinc a Doctoribus communiter recipitur hæc regula: Casus papalis, superveniente impedimento adeundi Papam, fit episcopalis. Imo censet *Castropalao* absolutionem censurarum in hoc casu non ad solum Episcopum, sed ad quemlibet Confessarium spectare; et hæc sententia non videtur omnino improbabilis [1]. Verumtamen sententia communissima docet: vel Episcopum solum esse, ut volunt multi, qui tunc possit absolvere, secluso, etiamsi ipse adiri nequeat, quocumque alio; vel, ut non pauci etiam probabiliter sentiunt, id ad simplicem Confessarium non pertinere, nisi subrogative tantum, id est casu quo Episcopus adiri non possit. — *S. Lig., n.* 92. — *Pichler, lib.* V, *tit.* XXXIX, *n.* 14. Sed hujusmodi absolutio dari nequit sive ab Episcopo, sive ab alio Sacerdote, nisi imposito pœnitenti onere se sistendi Superiori, ubi impedimentum cessaverit.

V. Omnes Sacerdotes, ex *Conc. Trid., sess.* XIV, *c.* VII, a qualibet censura (atque adeo non solum ab *Excommunicationibus*, sed etiam a *Suspensionibus* et *Interdictis*) utcumque reservata absolvere possunt eos, qui sunt in articulo mortis positi, sed cum onere se præsentandi Superiori vel Delegato, si convaluerint. Recole dicta ubi *de Pœnit., n.* 576.

Resolves.

953. — 1° Archiepiscopus, vel etiam Patriarcha (imo et Legatus a latere), licet Superior Episcopo, nequit suffraganeorum subditos absolvere, nisi in solo casu justæ appellationis aut visitationis ex officio, quia in aliis casibus non gaudet proprie dicta jurisdictione.

2° Superior ecclesiasticus vel delegatus absolvere potest a censuris, etsi non sit Sacerdos. Ratio est, quia jurisdictio, quæ requiritur ad absolvendum a censuris, residere potest in Clerico etiam sola tonsura initiato.

3° Qui habet facultatem generalem absolvendi a Papalibus, non ideo absolvere potest a casibus speciali modo Pontifici reservatis, nisi id diserte exprimatur, quia specialia non continentur *per se* in concessione generali; et aliunde hanc esse Pontificis intentionem declaratur in ipsa Const. *Apostolicæ Sedis.* — *S. Lig. n.* 113.

4° Facultas concessa ab Episcopo pro peccatis reservatis non intelligitur pro reservatis cum censura; secus si concessio facta sit a Papa, quia casus

[1] Hanc sententiam *S. Alphonso* non visam fuisse omnino improbabilem, exinde deduci potest, quod, ea memorata, statim addat : *Sed* PROBABILIUS *puto hoc non admittendum, nisi quando non patet facilis recursus ad Episcopum.* — De cætero, ex loco citato *Palai* (*de Cens. Disp.* 1, *p.* 11, § 5, *n.* 6) vix apparet an prædictam revera ipse tenuerit sententiam.

papales omnes sunt reservati cum censura, duobus exceptis, scilicet: 1° accusatio falsa de sollicitatione contra Sacerdotem; 2° acceptatio munerum notabilium a Religiosis. — *Recole dicta, n.* 570.

5° Danda est absolutio a censuris non tantum illis, qui certo vel dubie illas incurrerunt, sed etiam cuilibet pœnitenti, antequam absolvatur a peccatis, ut removeatur accipiendi Sacramenti impedimentum, si quod forte exsistat. — (*Ex Rit. Rom.*) Qua vero forma utendum sit, recole dicta ubi *de Pœnitentia, n.* 430.

Quæsita.

954. — Quær. 1° *An possit absolvi absens?*

Resp. Affirm., saltem *valide*. Ratio est, quia sicut pœna potest statui in absentem, ita et tolli potest. Deducitur etiam evidenter ex *Jure can.* — Excipe nisi lex aut Superior aliter statuat, v. gr., si *præcipiat, ut quis a* tali censura non absolvatur extra Sacramentum Pœnitentiæ, prout decisum fuisse a Gregorio XIII, quoad absolutionem episcopalem casuum papalium occultorum, affirmat *S. Alph., l.* VI, *n.* 593. Et quidem lege ipsa Tridentina jam prohibebantur Episcopi, ne ab his casibus occultis absolverent subditum extra diœcesim exsistentem, ut videre est in cap. cit. *Liceat.*

Quær. 2° *An Episcopus absens absolvere possit exsistentem in diœcesi?*

Resp. Affirm. juxta omnes. Ratio est, quia ad absolutionem non requiritur cognitio causæ, nec strepitus judicialis; et proinde nihil obstat, quominus Episcopus talem actum jurisdictionis in alieno territorio exerceat. Secus tamen, si judicialis strepitus quandoque requiratur. — *S. Lig. n.* 21.

955. — Quær. 3° *An possit absolvi invitus?*

Resp. Affirm. Ratio eadem est, ac mox allata: etenim sicut pœna in absentem et invitum ferri potest, sic etiam ab eo auferri; attamen id fieri non expedit sine ratione valde gravi, et cavendo ne, dum ille a contumacia non cessat, censura contemptui habeatur. — *S. Lig. n.* 117.

Quær. 4° *An ille, qui est obstrictus pluribus censuris, possit absolvi ab una, remanentibus aliis?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia inter eas non est necessaria connexio. Et peccata quidem mortalia absolvi alia sine aliis nequaquam possunt; secus autem est de censuris, quarum absolutio non confert gratiam sanctificantem censurato. Habentur ergo instar catenarum, quarum aliæ sine aliis solvi possunt.

Quær. 5° *Utrum absolvi possit a censuris ille qui nondum publice reparavit scandalum, propter quod censuræ subjacebat?*

Resp. Neg., saltem *per se* et generatim loquendo, seu quamdiu reparatio possibilis est, aut nimia non affert incommoda. Constat ex Declaratione *S. Pœnit.* die 5 Julii 1837. — Et idem omnino dicendum est de illo qui nondum reparavit damnum vel injuriam, propter quæ censuræ subjacet. Is enim, nisi prius parti læsæ satisfaciat, aut, si non possit satisfacere, promittat saltem se satisfacturum, illicite absolvitur etiam ab Ordinario, imo et invalide absolveretur a delegato, cujus potestas tali satisfactioni præstandæ, seu conditioni, adnecteretur. — An autem in Indultis pontificiis

clausula hæc, *satisfacta parte*, apponatur semper tanquam *conditio sine qua non*, probabiliter utrinque controvertitur. — *Vid. S. Alph., n.* 121.

CAPUT II

DE CENSURIS IN SPECIE, NEMPE 1° DE EXCOMMUNICATIONE; 2° DE SUSPENSIONE; 3° DE INTERDICTO

ARTICULUS I

DE EXCOMMUNICATIONE

Agendum 1° de ejus natura et divisione; — 2° de ejus effectibus; — 3° de excommunicationibus Constitutionis *Apostolicæ Sedis*.

§ I. *De natura et divisione excommunicationis.*

956. — Definitio. *Excommunicatio* est censura, per quam quis privatur communione Ecclesiæ; seu censura, qua Christianus bonis spiritualibus Ecclesiæ communibus, quorum distributio ad ipsam pertinet, vel omnino vel ex parte privatur. Separat igitur excommunicatum a societate seu communione visibili fidelium, et bonis quæ eam, ut talis est, consequuntur.

Distinguitur 1° *Major*, quæ privat omnibus bonis Ecclesiæ communibus; 2° *Minor*, quæ bonis aliquibus tantum privat. — *Major* in Jure nonnunquam *anathema* vocatur; atque tunc præsertim, quando propter hæresim vel hæresis suspicionem infligitur, aut peculiaribus quibusdam adhibitis cæremoniis solemnius denuntiatur.

Excommunicati excommunicatione *majori*, alii dicuntur *tolerati*, quos fideles non tenentur vitare; alii *non tolerati* seu *vitandi*, quos fideles vitare debent. — Ita ex *Martini V* Bulla in Synodo Constantiensi, qua temperatus est rigor antiquæ disciplinæ (nam olim omnes excommunicati excommunicatione majori vitandi erant), et quæ sic habet : *Ad evitanda scandala et multa pericula, subveniendumque conscientiis timoratis, omnibus Christi fidelibus tenore præsentium misericorditer indulgemus, quod nemo deinceps a communione alicujus in Sacramentorum administratione vel receptione, aut aliis quibuscumque divinis vel extra, prætextu cujuscumque sententiæ aut censuræ ecclesiasticæ a jure vel ab homine generaliter promulgatæ, teneantur abstinere, vel aliquem vitare aut interdictum ecclesiasticum observare, nisi sententia, prohibitio, suspensio, vel censura hujusmodi fuerit in vel contra personam, collegium, universitatem, Ecclesiam, aut locum, certum, aut certam, a judice publicata, vel denuntiata specialiter et expresse. Per hoc tamen hujusmodi excommunicatos, suspensos, interdictos, seu prohibitos, non intendimus in aliquo relevare, neque eis quomodolibet suffragari.*

Quæsita.

957. — Quær. 1° *An, ut vitari debeat excommunicatus, sufficiat ut sit publice notus, quatenus talis?*

Resp.: Non sufficit notorietas quælibet, ut constat ex Bulla cit. Martini V; sed requiritur ut factum istius excommunicationis sit juridice notorium, scilicet ut reus a judice competente fuerit nominatim et publice excommunicatus, vel denuntiatus ut jam excommunicatione ligatus. — *S. Lig., n.* 137. — Ille vero est nominatim excommunicatus, qui expresso vel non expresso nomine, designatur verbis aut signis adeo indubiis, ut ab aliis omnino secernatur. — *S. Lig. n.* 136.

Advertendum vero est, quod, licet non tenearis vitare excommunicatum non denuntiatum, potes tamen eum vitare, etiam publice, si publice notus est ut excommunicatus. — *S. Lig. n.* 137.

Excipiebatur autem in Bulla Martini V qui sacrilegas manus in Clericum injecisset, ita ut ejus delictum neque aliqua tergiversatione celari, neque ullo pacto excusari posset. Is, inquam, statim, et ante ipsam judicis *sententiam*, incurrebat excommunicationem, atque vitari debebat. Verum exceptio illa in desuetudinem abiisse videtur, inquit Auctor *Ephem. Act. S. Sedis, vol.* VI, *app.* II, neque ipsius ulla mentio habetur in Const. *Apostolicæ Sedis,* iis in locis quibus non opportuna solum, sed et necessaria quodammodo foret; v. gr., *Excom. simpl. reserv.* 16, 17, et *Interd. reserv.* 2. Unde eam nunc amplius non vigere probabilissimum est, ne dicam certum.

QUÆR. 2° *Quid de excommunicatione* MINORI *tenendum sit?*

Resp.: Ex jure novo per bullam *Apostolicæ Sedis* instituto nullus casus jam exsistit, in quo, lege saltem Ecclesiæ generali, excommunicatio *minor* incurratur [1]. Quod autem ad jus anterius spectat, hæc pauca teneto :

1° Non incurrebatur nisi propter *communicationem* cum vitando. Hinc in illa jam Ecclesiæ disciplina rarissima erat, cum valde raro excommunicati vitandi apparerent.

2° Privabat tantum perceptione Sacramentorum, et electione passiva ad beneficia et dignitates Ecclesiæ. Hinc non privabat facultate administrandi Sacramenta. Et proinde neque graviter peccabat, neque *probabilius venialiter,* qui irretitus tali excommunicatione Sacramenta ministrabat.

3° Quilibet Sacerdos ab Episcopo approbatus ab illa absolvere poterat. Sic enim invaluerat usus. — *Ita omnes.*

958. — QUÆR. 3° *An requirebatur culpa gravis ad incurrendam excommunicationem minorem?*

Resp. Neg.; sed sufficiebat culpa venialis plene deliberata. Ratio, quia non privabat bono adeo notabili, et facillime illius absolutio obtineri poterat a quocumque Sacerdote. Non tamen omitti poterat in confessione culpa, ob quam illata erat excommunicatio minor, licet esset venialis, quia Sacramenti perceptionem impediebat. — *S. Lig. n.* 153, 154.

De sola excommunicatione majori accipienda erunt, quæ in posterum dicentur.

[1] Quidam e recentioribus Auctoribus aliter sentiebant; verum dubio ab Episc. Petrocorensi sic proposito : *Fere omnes Constit.* Apostolicæ sedis *commentatores docent, excommunicationem minorem vi hujus Constitutionis abolitam esse. Utrum hæc sententia tuto doceri possit in seminario?* SS. Inquis. Congreg. die 10 Dec. 1883, respondit : *Affirmative.* — V. *Nouvelle Revue Théol., t.* XVI, *n.* 4.

§ II. *De effectibus excommunicationis.*

959. — Effectus excommunicationis alii sunt *mediati*, alii vero *immediati*, prout ex violatione dumtaxat censuræ, vel ex ipsamet censura oriuntur.

Mediati duo præcipue numerantur, nempe 1° *Irregularitas* quam incurrit excommunicatus actum alicujus Ordinis exercendo, v. gr., conferendo Sacramenta (*inf. n.* 1082); 2° *Suspicio hæresis* in quam incidit ille, qui toto anno in excommunicatione contumaciter *insordescit*, id est animo obdurato, et cum contemptu potestatis ecclesiasticæ perseverat (*Conc. Trid. sess.* XXV, *c.* III), ex quo fit, ut contra ipsum procedi possit usque ad beneficiorum ante excommunicationem obtentorum privationem.

Effectus excommunicationis *immediati* octo numerantur, scilicet : 1° privatio Sacramentorum; 2° privatio divinorum Officiorum; 3° privatio suffragiorum Ecclesiæ; 4° privatio sepulturæ ecclesiasticæ; 5° privatio jurisdictionis ecclesiasticæ; 6° privatio beneficiorum; 7° privatio communicationis forensis; 8° privatio societatis civilis.

Bona, quibus privat excommunicatio, his versiculis comprehenduntur :

Res sacræ, ritus, communio, crypta, potestas,
Prædia sacra, forum, civilia jura vetantur.

I. — PRIVATIO SACRAMENTORUM

960. — Excommunicatio privat tum jure Sacramenta recipiendi, tum ea administrandi.

Hinc resolves.

1° Nisi excusetur ignorantia invincibili, vel metu gravi (qui tamen non sit incussus in contemptum censuræ), *graviter peccat* excommunicatus, sive vitandus sive etiam toleratus, Sacramenta suscipiens, quia gravem violat Ecclesiæ legem. — *Valide* autem illa recipit, excepta Pœnitentia. Imo ne ea quidem excepta, modo sit alias dispositus, et bona fide propter invincibilem ignorantiam aut aliquam necessitatem (v. g. suscipiendi Eucharistiam præmissa sufficienti probatione) accedat : tunc enim adsunt omnia ad substantiam Sacramenti requisita, scilicet, ex parte pœnitentis materia, seu dolor sufficiens, ex parte Confessarii forma, ut supponitur, intentio et jurisdictio, quæ nullo jure ab ipso aufertur. — *S. Alph. n.* 158 et *lib.* VI, *n.* 265, *q.* III.

2° Extra casum necessitatis, excommunicatus vitandus semper, toleratus vero nisi fuerit ad id requisitus, *graviter peccat*, si conficiat vel administret Sacramenta; incurrit irregularitatem, de qua *supra n. præc.* — *Valida* est tamen confectio vel administratio Sacramenti, excepta absolutione collata ab excommunicato vitando, qui, ita statuente Ecclesia, omni prorsus jurisdictione privatur.

3° *Graviter peccant* saltem per se, et nisi gravissima causa excusentur, Ecclesiæ Ministri, qui Sacramenta conferunt excommunicatis sive vitandis, sive simpliciter toleratis, cum sint indigni. Attamen non peccat contra prohibitionem Ecclesiæ, sed tantum contra jus divinum, ille qui confert

Sacramenta solis toleratis. Ratio est, quia Ecclesia non prohibet amplius communionem, etiam in divinis, cum toleratis. Peccant autem contra jus divinum, quia non licet unquam *dare sancta canibus*. — Conferens autem Sacramenta nominatim excommunicato interdictum ab ingressu Ecclesiæ ipso jure incurrit, ex bulla *Apostolicæ Sedis*.

4° *Graviter* denique *peccant* qui sine necessitate ab excommunicato vitando scienter recipiunt Sacramenta. Imo suspensionem ab Ordine suscepto ipso jure incurrunt, qui eumdem Ordinem recipere præsumpserunt a nominatim denuntiato, aut ab hæretico vel schismatico notorio : is vero, qui bona fide a quopiam eorum est ordinatus, exercitium non habet Ordinis sic suscepti, donec dispensetur. Const. *Apostolicæ Sedis*. — *Vide S. Lig., n.* 158, 165 *et seq.*

II. — PRIVATIO DIVINORUM OFFICIORUM

961. — Officia divina intelliguntur Missa, publicæ Processiones, Vesperæ solemniter decantatæ, solemnis Benedictio, consecratio Chrismatis, aliæque hujusmodi cæremoniæ, quæ fiunt ex instituto Christi vel Ecclesiæ, vel quæ propriæ sunt Ordinis clericalis, ut cantus Epistolæ vel Evangelii cum ornamentis propriis, sepultura ecclesiastica.

Hinc resolves.

962. — 1° Quilibet excommunicatus prohibetur sub gravi ab auditione Missæ, omnibusque aliis divinis Officiis proprie publicis, etiam diebus præceptis. Patet ex *cap. Alma* 24, *de Sentent. excomm. in Sexto*. — *S. Lig. n.* 175.

2° Potest tamen excommunicatus etiam vitandus orare in eodem loco, *in* quo alii orant, sed seorsim, et separatus a cœtu fidelium : potest etiam interesse concioni, lectioni Scripturæ sacræ, et theologiæ; quia hæc *non* veniunt nomine Officiorum divinorum, et Ecclesia libenter hæc ei permittit, ut ad conversionem inducatur. — *S. Lig. n.* 174 *et* 177.

3° Potest etiam uti imaginibus, reliquiis, aqua benedicta et aliis rebus sacris, ut gratias, quibus indiget, obtineat. Non tamen lucratur indulgentias rebus sacris adnexas, nec percipit ex aqua benedicta et aliis sacramentalibus fructum, qui ex benedictione Ecclesiæ provenit. — *S. Lig. n.* 174.

4° Excommunicatus, ad Horas canonicas obligatus, ab iis non dispensatur : sed eas privatim recitare debet, nec socium adhibere potest (quamvis, si adhiberet secluso scandalo vel contemptu, peccaret tantum venialiter), nisi sit toleratus. Nec potest dicere : *Dominus vobiscum;* sed ejus loco dicere debet : *Domine, exaudi orationem meam*. Attamen dicendo : *Dominus vobiscum,* venialiter tantum peccaret. — *S. Lig. n.* 178.

III. — PRIVATIO SUFFRAGIORUM COMMUNIUM ECCLESIÆ

963. — Suffragia Ecclesiæ sunt vel communia, vel privata. Suffragia *communia* ea sunt, quæ fidelibus proveniunt ex bonis operibus nomine Ecclesiæ factis ab ejus Ministris; ut sunt Missæ, Horæ canonicæ, aliæque

orationes et opera quæ fiunt ab Ecclesiæ Ministris prout tales sunt, et nomine ipsius Ecclesiæ aguntur. Ad hæc etiam revocari debent satisfactiones Christi, B. Virginis et Sanctorum, quæ thesaurum Ecclesiæ constituunt, et a Prælatis Ecclesiæ per Indulgentias applicantur.

Suffragia *privata* ea sunt, quæ proveniunt ex bonis operibus quæ fideles proprio nomine peragunt. Talia sunt jejunia, orationes, aliaque bona opera quæ a privatis fidelibus, vel Ecclesiæ Ministris ceu personis privatis fiunt.

Hinc resolves.

964. — 1° Excommunicati *vitandi* privantur omnibus suffragiis communibus Ecclesiæ. Patet, quia Ecclesia jure suo prohibet, ne pro illis oretur, vel ulla pars bonorum suorum ad eos deveniat. Et hoc valet, etiamsi essent contriti et ad meliorem vitam conversi, quia adhuc excommunicatio perdurat. — *S. Lig. n.* 163.

2° Neque *tolerati*, neque etiam *vitandi* privantur suffragiis privatis. Ratio est, quia non prohibentur fideles orare privatim pro excommunicatis, etiam in ecclesia, et loco publico; ergo bonorum operum fructum eis applicare possunt. — *S. Lig. n.* 162.

3° Excommunicati *tolerati* non privantur suffragiis communibus. Ratio est, quia Ecclesia non prohibet amplius fidelibus communicare cum toleratis, ut deducitur *ex dictis supra*. — *S. Lig. n.* 164.

IV. — PRIVATIO SEPULTURÆ ECCLESIASTICÆ

965. — Sepultura ecclesiastica ea est, quæ fit in loco sacro, seu ad sepulturam fidelium benedicto. Hinc :

1° Excommunicatus *vitandus* nequit in loco sacro sepeliri; si vero in tali loco sepultus fuerit, ejus cadaver erui debet, si adhuc fieri possit, et locus sacer tali contactu pollutus expiandus est. Excipe nisi ante mortem dederit signa pœnitentiæ : tunc enim donari poterit ecclesiastica sepultura, modo prius ab excommunicatione absolvatur. — *S. Lig. n.* 186.

2° Excommunicatus *toleratus* pariter sepultura ecclesiastica privatur, nisi signa pœnitentiæ dederit; et si in loco sacro fuerit sepultus, inde extrahendus est. Attamen locus non censetur pollutus, nec proinde expiatione indiget.

3° Mandantes autem seu cogentes tradi ecclesiasticæ sepulturæ hæreticos notorios aut nominatim excommunicatos vel interdictos, excommunicationi nemini reservatæ subjiciuntur. — *Sic ex Bulla* Apostolicæ Sedis. — *S. Lig., ibid.*

V. — PRIVATIO JURISDICTIONIS ECCLESIASTICÆ

966. — 1° Excommunicatus *vitandus* omni jurisdictione ecclesiastica, seu potius ejusdem exercitio et usu privatur. Unde non potest absolvere in foro pœnitentiæ, nec leges aut censuras, aut sententias ferre, nec eligere ad beneficia aut ea conferre, etc. Si autem talia ageret, nulla prorsus et irrita forent. — *S. Lig. n.* 185.

2° Excommunicatus *toleratus*, etsi *notorius*, valide jurisdictionem exercet, quia alias magna confusio in Ecclesia oriretur. Ejusdem tamen acta per exceptionem seu oppositionem excommunicationis infirmari ac repelli pos-

sunt, et ipse illicite agit extra casum necessitatis, aut nisi rogatus fuerit; et quidem in re gravi a peccato mortali excusari nequit. Si autem rogatus fuerit, non peccat, etiamsi Sacramenta sine causa ministret. Cum enim concessa sit fidelibus communicatio cum toleratis, indirecte etiam his indultum est cum fidelibus petentibus commmunicare. Hoc tamen valet, quatenus Sacramenta petuntur ab excommunicato; nam quatenus petuntur a Ministro exsistente in mortali, ad licite petendum requiritur justa causa. — *Ita S. Lig., n.* 139, *et l.* VI, *n.* 88.

VI. — PRIVATIO BENEFICIORUM

967. — 1° Excommunicatus quilibet, sive *toleratus*, sive *vitandus*, fit prorsus inhabilis ad beneficia ecclesiastica obtinenda. Ratio est, *quia beneficium datur propter officium*; excommunicatus autem *officii prorsus incapax* est; ergo etiam beneficii. Excipe, si beneficium ab ipso Papa conferretur. — *S. Lig. n.* 180.

2° Non tamen excommunicatio privat beneficio jam obtento; nec ejus fructibus ante sententiam judicis. Ratio est, quia neutrum in jure clare exprimitur. Si tamen per annum negligat obtinere absolutionem, per judicem beneficio privari potest. — *S. Lig., ibid.*

3° Excommunicatus accipiens beneficium, et ille a quo accepit, peccant graviter, quippe qui contra gravem prohibitionem Ecclesiæ agunt. — *S. Lig., ibid.*

VII. — PRIVATIO COMMUNICATIONIS FORENSIS

968. — Communicatio forensis intelligitur *communicatio in iis quæ pertinent* ad judicium sive civile, sive ecclesiasticum.

1° Excommunicatus *vitandus* privatur omni actu ad judicium pertinente in foro civili. Proinde nequit esse judex, advocatus, actor, testis, tabellio, procurator, etc. Pariter nequit esse tutor, curator, aut exsecutor testamenti. — *Ita ex cap. A nobis* 2, *de Except., et cap. Pia* 1, de *Except. in* 6°. — *S. Lig. n.* 184. — Verum illæ Juris dispositiones hodie plerisque in locis usum non obtinent.

2° *A fortiori* privatur *vitandus* omni communicatione in foro ecclesiastico. Attamen potest appellare, et appellationem prosequi. — *Ita ex Jure canonico, cap. Cum inter* 5, *de Except.*

3° Excommunicatus *toleratus* nulla communicatione forensi privatur ipso facto; unde valide agit, si ea utatur; sed juridice repelli per exceptionem tum ab adversariis, tum a judice potest. — *S. Lig., ibid.*

VIII. — PRIVATIO SOCIETATIS CIVILIS

969. — Actiones civiles, in quibus cum vitando non licet communiter consortium habere, hoc versiculo continentur:

Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

1° *Os*, id est colloquia, litteræ, signa benevolentiæ.

2° *Orare*, quælibet communicatio in divinis, v. gr., assistere Missæ, vel

Officiis publicis Ecclesiæ. — Vide Const. *Apostolicæ Sedis*, *n.* 17 excommunicationum quæ simpliciter Rom. Pont. reservantur.

3° *Vale*, salutationes omnino particulares.

4° *Communio*, quælibet societas negotii, habitationis, contractus, cooperationis, etc.

5° *Mensa*, invitatio reciproca ad mensam. — *S. Lig.* *n.* 188.

Causæ autem graves excusare possunt communicationem reciprocam inter excommunicatum vitandum et fideles, scilicet necessitas, bonum spiritale excommunicati ipsius, conjunctio matrimonialis, status subjectionis, v. gr., filiifamilias minores, ignorantia sive juris, sive facti. — *S. Lig.*, *ibid.*

Hæc autem omnia de solis *vitandis* dicuntur; quamvis enim *toleratis* minime faveat privilegium Martini V, ex hodierna tamen consuetudine isti non amplius peccant in civilibus communicando cum fidelibus, etiamsi ab ipsis non fuerint requisiti. Verumtamen haud licite communicare hi possunt cum fidelibus in divinis, quia privilegium his tantum, non vero illis favet. Patet ex Declaratione *S. Pœnitentiariæ*, die 5 Julii 1867.

§ III. *De excommunicationibus Constitutionis* Apostolicæ Sedis.

PUNCTUM I

De Constitutione *Apostolicæ Sedis* in genere.

Prænotanda.

970. — I. Constitutio *Apostolicæ Sedis* obligat omnes Christi fideles, ac præsertim judices omnes ecclesiasticos, tam interni quam externi fori, qui in sententiis et judiciis ferendis sub gravi tenentur, nisi justa intercedat excusationis causa, eidem se conformare. Si quid autem in contrarium, sive bona sive mala fide, peragi contingat, id ipso facto irritum est atque invalidum. — Constat ex ipsis Constitutionis verbis, quæ sic habent: *Decernimus has Litteras atque omnia et singula, quæ in eis constituta ac decreta sunt... respective rata atque firma esse et fore, suosque plenarios et integros effectus obtinere; sicque et non aliter in præmissis per quoscumque judices Ordinarios et Delegatos, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter judicandi et interpretandi facultate et auctoritate, judicari ac definiri debere; et irritum atque inane esse ac fore quidquid super his a quoquam quavis auctoritate, etiam prætextu cujuslibet privilegii, aut consuetudinis inductæ vel inducendæ, quam abusum esse declaramus, scienter vel ignoranter contigerit attentari.*

II. Vi Constitutionis ejusdem, eæ deinceps tantum censuræ latæ sententiæ *de jure communi* vigent, quæ vel in ipsa expresse continentur, vel ipsi a tempore quo promulgata est accesserunt, vel postmodum accedent; additis tamen iis quæ a Concilio Tridentino fuerunt inflictæ. Ait enim Pontifex: *De Apostolicæ Nostræ potestatis plenitudine, hac perpetuo valitura Constitutione decernimus, ut ex quibuscumque censuris sive excommunicationis, sive suspensionis, sive interdicti, quæ per modum latæ sententiæ, ipsoque facto incurrendæ, hactenus impositæ sunt, nonnisi illæ, quas in*

hac ipsa Constitutione inserimus, eoque modo, quo inserimus, robur exinde habeant. — Et infra : *Præter hos hactenus recensitos, eos quoque quos sacrosanctum Concilium Tridentinum, sive reservata Summo Pontifici aut Ordinariis absolutione, sive absque ulla reservatione excommunicavit, Nos pariter ita excommunicatos esse declaramus;* idemque postea statuit de suspensis et interdictis ab eodem Concilio.

III. De censuris latæ sententiæ, quæ non ad universam Ecclesiam, sed ad instituta vel loca particularia spectant, nihil prorsus mutari voluit Pontifex. Quinimo eas omnes et singulas, quales erant antea, confirmavit; ac in suo robore permanere declaravit. *Quæ vero censuræ*, inquit, *sive excommunicationis, sive suspensionis, sive interdicti, Nostris aut Prædecessorum Nostrorum Constitutionibus, aut sacris Canonibus præter eas, quas recensuimus, latæ sunt, atque hactenus in suo vigore perstiterunt, sive pro R. Pontificis electione, sive pro interno regimine quorumcumque Ordinum et institutorum regularium, necnon quorumcumque collegiorum, congregationum, cœtuum locorumque piorum cujuscumque nominis aut generis sint, eas omnes firmas esse, et in suo robore permanere volumus et declaramus.*

IV. Non declaravit solum Pontifex censuras veteres in Constitutione recensitas vigere adhuc, eamque retinere auctoritatem, quam olim habuerunt; sed et illas vere innovavit, id est propria auctoritate de novo statuit, quasi prima vice infligerentur. Scilicet, prout ipse loquitur : *Non modo ex veterum Canonum auctoritate, quatenus cum ipsa Constitutione conveniunt, verum etiam ex ipsa Constitutione, non secus ac si primum editæ ab ea fuerint, vim suam prorsus accipiunt.*

V. Scopus promulgandæ Constitutionis hic fuit : Cum censuræ latæ sententiæ, quæ *per singulas ætates indictæ fuerant, magnum ad numerum sensim excrevisssent; quædam etiam, temporibus moribusque mutatis, a fine atque causis, ob quas impositæ fuerant, vel a pristina utilitate atque opportunitate excidissent* (unde *non infrequenter oriebantur, sive in iis, quibus animarum cura commissa est, sive in ipsis fidelibus dubietates, anxietates, angoresque conscientiæ*), Auctoritate Apostolica *statuendum fuit, quasnam ex iis servare ac retinere oporteret, quas vero moderari aut abrogare congrueret. — Ita ex ipsa Constit.*

Resolves.

971. — 1° Qua ex parte saltem finis Constitutionis fuit, ut temperarentur ac limitarentur antiquæ censuræ, ipsa in dubio semper benigne interpretanda est; et quæ ex veteribus Canonibus non certo per ipsam innovantur, pro abolitis omnino habenda sunt.

2° Ea tamen, quæ in ipsa clare et certo continentur, etiamsi antea dici potuissent obsoleta, aut in desuetudinem abiisse, aut universim ignorari, nunc plenam obtinent vim obligandi, nullamque ejusmodi exceptionem admittunt. — Confirmatur Responso Congreg. S. Officii ad quemdam Ordinarium in Instructione 1 Febr. 1871, quod sic habet: « Mirum autem « visum est, quod tertio loco de iisdem censuris addebas, *an revera ex-« communicationem incurrant illi, qui vix ideam habent legum a longo « tempore obsoletarum sive in Anglia sive in Gallia?* Agitur enim de Con-

« stit. *Apostolicæ Sedis*, quæ non a longo tempore, sed die 12 Octobris « anno 1869 edita est, et in qua Summus Pontifex expresse monet, censu- « ras omnes, quæ in ea continentur, *non modo ex veterum Canonum aucto- « ritate, quatenus cum hac nostra Constitutione conveniunt, verum etiam « ex hac ipsa Constitutione nostra, non secus ac si primum editæ ab ea fue- « rint, vim suam prorsus accipere debere*. Non igitur adeo recentis legis, « regulariter loquendo, ignorantia obtendi potest, cum fuerit ea Consti- « tutio et pro tota Ecclesia in Urbe promulgata, et ad omnes Ecclesiæ partes « reapse propagata, et ubique jam celebretur. »

3° Censuræ veteres, quæ, in Constitutione insertæ, nullo modo per ipsam temperatæ fuerunt, intelligendæ sunt juxta antiquam theologorum et canonistarum, ac præsertim (si quæ habeatur) Congregationum Romanarum, traditionem. Eæ vero quæ temperatæ fuerunt, ita sunt accipiendæ, ut hujusce temperamenti ratio habeatur. Imo si veterum Canonum sensus non videatur cum sensu Constitutionis posse componi, præferendus est Constitutionis sensus, non secus ac si primum Canones illi ab ea editi fuerint. — *Ita Avanzini, Comment. in Const., adnot.* I (Secundam Edit. Romæ 1874 impressam secuti sumus).

4° Nihil prorsus per Constitutionem mutatum est quoad censuras *ferendæ sententiæ*, pœnasque ecclesiasticas mere vindicativas, quales sunt depositio, degradatio, privatio officii, dignitatis, beneficii, etc. Si igitur pœna aliqua ejusmodi per Jus infligatur propter crimen quod obnoxium fuerit censuræ a Constitutione nunc abrogatæ, incurritur adhuc, quamvis censura abolita sit, modo nulla ratio suadeat eam propter censuram, seu dependenter a censura inflictam fuisse. — Idem omnino dicendum est de cæteris dispositionibus legis, quæ censuras abrogatas comitabantur : scilicet ablata censura, non idcirco ipsæ auferuntur.

5° Nemo cujuscumque dignitatis sit vel potestatis, non solum *licite*, sed etiam *valide* absolvere potest a casibus in Constitutione memoratis, nisi peculiarem ad id acceperit a Sede Apostolica facultatem. Qui autem præsumeret sine tali facultate, etiam quovis prætextu, quempiam absolvere a casu Rom. Pontifici *specialiter* reservato, incideret in censuram eidem *simpliciter* reservatam; *dummodo*, ait Pontifex, *non agatur de mortis articulo, in quo tamen firma sit quoad absolutos obligatio standi mandatis Ecclesiæ, si convaluerint.*

Quæsita.

972. — QUÆR. 1° *An omnes censuræ Tridentinæ, quocumque modo fuerint a Concilio inflictæ, per Constitutionem* APOSTOLICÆ SEDIS *innoventur?*

Resp. Neg. Sed eæ tantum ut innovatæ habentur, quæ *directe* latæ sunt, id est quæ vel primum a S. Synodo fuerunt statutæ, vel ejus saltem auctoritate, si jam exsistebant, expresse et immediate, per distinctam ac specialem mentionem, de novo inflictæ fuerunt. Neque enim ulla probabilitas est voluisse Pontificem in suum pristinum vigorem restituere tot censuras, quas Patres Tridentini *indirecte* tantum statuunt, dum eas citant, allegant, in memoriam revocant, aut generali modo indicunt his vel similibus verbis: *Qui secus fecerint, pœnas a jure inflictas ipso facto incurrant...* etc.

Ratio est 1° quia ipso Constitutionis tenore constat intentionem pontificis fuisse, ut eos tantum excommunicaret, suspenderet vel interdiceret, quos *sacrosanctum Concilium Tridentinum* ipsum *excommunicavit.., suspensos aut interdictos esse decrevit;* 2° præsertim quia id exigit Constitutionis scopus, qui fuit, ut *ad plura evitanda incommoda, ad removendos tum a Confessariis tum a fidelibus dubietates, anxietates, angoresque conscientiæ,* certus jam ac determinatus omnino censurarum numerus haberetur. — *Avanzini, Comment., append.* III.

Quær. 2° *Quænam sint censuræ latæ sententiæ, quæ directe a Concilio Tridentino inflictæ fuerunt?*

Resp. 1° : Quod ad doctrinam spectat, eæ sunt omnes excommunicationes, quæ sub *anathematis* nomine in fine singulorum canonum dogmaticorum indicuntur.

Resp. 2° : Quod attinet ad res disciplinares, excommunicationes *quinque* numerantur, nempe quæ latæ sunt : — 1° in usurpatores quorumcumque bonorum ecclesiasticorum aut jurium (*sess.* XXII, *cap.* XI, *de Reform.*); — 2° in Magistratus, si ad instantiam Episcopi non præbeant auxilium adversus contradictores clausuræ monialium (*sess.* XXV, *cap.* V, *de Reg.*); — 3° in raptores mulierum, eorumque cooperatores (*sess.* XXIV, *cap.* VI, *de Ref. Matr.*);—4° in violantes Matrimonii contrahendi libertatem (*sess.* XXIV, *cap.* IX, *de Ref. Matr.*); — 5° in cogentes mulierem ad ingrediendum monasterium, vel ab eo ingrediendo impedientes (*sess.* XXV, *cap.* XVIII, *de Reg.*) — Addi possent duæ aliæ; verum *prior* in duellantes (*sess.* XXV, *cap.* XIX, *de Ref.*) fuit ex integro in Constitutionem translata (*Ser.* 2, *Excomm.* 3); *posterior*, in imprimentes vel imprimi facientes, « scripto « communicantes et evulgantes, vendentes aut apud se retinentes, » libros de rebus sacris, « qui sint sine nomine auctoris, » vel non fuerint primum « examinati » probatique ab Ordinario, sic fuit expresse in Constitutione limitata : *Anathematis pœnæ in decreto sess.* IV, de editione et usu Sacrorum librorum *constitutæ, illos tantum subjacere volumus, qui libros de rebus sacris tractantes sine Ordinarii approbatione imprimunt aut imprimi faciunt.* Abrogata sunt nempe omnia ea quæ peculiaribus signis distinximus.

Suspensiones et Interdicta ad tria capita revocantur. — 1° Suspenduntur vel interdicuntur qui variis modis violant canones de sacra Ordinatione (*sess.* XXIII, *cap.* VIII, X, XIV, *de Ref.; — sess.* VII, *cap.* X, *de Ref.; — sess.* VI, *cap.* V, *de Ref.; — sess.* XIV, *cap.* II, *de Ref.*). — 2° Suspenduntur qui sponsis in contrahendo Matrimonio illegitime benedicunt (*sess.* XXIV, *cap.* I, *de Ref.*). — 3° Interdicuntur Episcopi, qui non denuntiant Episcopos illegitime absentes (*sess.* VI, *cap.* I, *de Ref.; — sess.* XXIII, *cap.* XIV, *de Ref.*).

Quær. 3° *An si pars tantum alicujus censuræ, quam Conc. Tridentinum directe inflixerit, in Constitutionem fuerit expresse translata, altera pars abrogata censeatur?*

Resp. Neg., nisi id in Constitutione aperte declaretur, prout factum fuisse vidimus super decreto *sess.* IV, *de editione librorum.* Etenim eo casu materia censuræ est divisibilis; ergo partis unius mutatio nihil afficit alteram partem, neque nova auctoritas, quæ per translationem accedit priori

parti, nocere potest auctoritati quam a Conc. Tridentino per Constitutionem confirmato altera pars habet. — Ratio autem translationis esse poterat, vel quia aliquid mutandum fuit in parte translata, vel quia pars eadem graviori aut benigniori reservationi subjicienda visa est. Sic censuræ in usurpatores bonorum ecclesiasticorum, quam Conc. Tridentinum Romano Pontifici *simpliciter* reservaverat, pars aliqua per Constitutionem translata est inter excommunicationes Pontifici *speciali modo* reservatas (*Excomm.* 11 *et* 12).

QUÆR. 4° *An Constitutioni novæ aliquæ censuræ latæ sententiæ recentius accesserint?*

Resp. Affirm., nam per Bullam *Romanus Pontifex*, 28 *Aug.* 1873, inflicta est excommunicatio latæ sententiæ *speciali modo* Papæ reservata Canonicis ac Dignitatibus Ecclesiarum Cathedralium vacantium, qui ausi fuerint earumdem Ecclesiarum regimen et administrationem transferre in aliquem, etiam legitime vel nominatum et præsentatum a potestate laica vel electum a Capitularibus; item, nominatis, præsentatis et electis ejusmodi translationem acceptantibus, iisque omnibus qui hujus facinoris quolibet modo cooperatores exsistunt. — Si qui vero ex prædictis Episcopali charactere sint insigniti, ipso facto et absque ulla declaratione suspenduntur ab exercitio Pontificalium et interdicuntur ab ingressu Ecclesiæ. — *Vid. Ephem. Act. S. Sedis, vol.* VII, *p.* 401.

973. — QUÆR. 5° *Quænam limitationes debeant ex Constitutione apponi facultati Episcopis concessæ a Conc. Tridentino circa papales casus occultos?*

Resp. 1° : Nihil per Constitutionem mutatum fuit in priori decreti Tridentini (*sess.* XXIV, *c.* VI, *de Ref.*) parte qua conceditur Episcopis ut possint *dispensare in irregularitatibus et suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, et exceptis aliis deductis ad forum contentiosum;* nam Constitutio absolvendi a censuris, non autem dispensandi a pœnis, facultatem limitat; ac præterea, etiamsi de censuris quoque hic forte ageretur, excipit tantum a concessione Tridentina casus *speciali modo* Papæ reservatos : jamvero nullam suspensionem *specialiter* Pontifici reservavit.

Resp. 2° : Quoad alteram vero decreti partem, quæ respicit facultatem absolvendi ab omnibus casibus occultis Sedi Apostolicæ reservatis, ac nominatim ab hæresi occulta, gravis ante Constitutionem exsistebat controversia. Dubitabatur enim, an ab ea facultate non essent excipiendi illi casus (præsertim casus hæresis), quos per *Bullam Cœnæ* Romani Pontifices sibi tantum, sublata cæteris omnibus qualibet ejusmodi potestate, absolvendos reservabant. Et quamvis plerique esse excipiendos affirmarent, imo et sententiam oppositam rejicerent tanquam improbabilem ac Pontificum decisionibus contrariam, non deerant adhuc qui contradicerent, hac potissimam ratione innixi : derogatorias *Bullæ Cœnæ* clausulas non satis expressas esse, ut vim haberent abrogandi privilegium Tridentinum. — *Vide S. Alph., n.* 82, *et Bened. XIV, de Syn. l.* IX, *c.* IV. — At omne dubium tollit Constitutio nostra, quæ expresse omnino excludit ab eo privilegio censuras Apostolicæ Sedi speciali modo reservatas; et, quod majus est, continuo addit : *ratas et firmas esse mutationes ac derogationes, quas ex*

aliis sacris Canonibus quibuscumque, etiam Conciliorum generalium, et IPSIUS TRIDENTINI, *fecit.*

Hinc pro certo nunc habendum est, nullam Episcopis, non obstante decreto Tridentino, competere ordinariam potestatem, qua possint absolvere ab hæresi aut ab alia quacumque censura occulta *speciali modo* Papæ reservata.

QUÆR. 6° *An Episcopus absolvere possit peregrinos a casibus occultis non specialiter Papæ reservatis?*

Resp. Affirm.; nam in foro sacramentali, stante hodierna consuetudine, peregrini subjiciuntur Episcopo diœcesano. — *S. Lig., l.* VI, *n.* 593. — *Recole dicta, n.* 573.

QUÆR. 7° *An Episcopus hanc Tridentini facultatem committere possit generaliter aliis Sacerdotibus?*

Resp. Affirm. Illam enim habet jure ordinario; ergo eam, etiam generaliter, potest alteri delegare. — *S. Lig., l.* VI, *n.* 594, *dub.* 9.

QUÆR. 8° *Quid veniat nomine casus occulti?*

Resp.: Ex sententia communiori, non intelligitur hoc nomine casus simpliciter occultus, seu qui a nemine, præterquam a reo cognoscitur; sed casus significatur, qui publicus non sit. Publicus autem dicitur ille, qui habet vel notorietatem *juris* vel notorietatem *facti;* id est qui vel deductus est ad forum contentiosum, et, si actum est judicium, potuit sufficienter probari; vel notus est majori parti oppidi, viciniæ, parochiæ, collegii seu Monasterii, modo (aiunt) ibi sint saltem decem personæ. Is igitur e contra occultus adhuc erit et habebitur, qui aliquo modo adhuc celari potest, etiamsi a quinque vel sex personis, imo a pluribus quandoque cognoscatur; etiamsi in judicio probari possit, modo nondum sit ad forum deductus; etiamsi ad forum aliquando deductus fuerit, modo non potuerit probari.

Cæterum casus in uno loco publicus poterit in alio tanquam occultus absolvi, ubi nullus est timor, ne publicus fiat; similique modo, publicus aliquo tempore poterit occultus fieri, si oblivione deleatur. — *S. Lig., n.* 76, 78, *et l.* VI, *n.* 593, *et de Privil., n.* 33.

974. — QUÆR. 9° *Quandonam et quibus servatis conditionibus possit Episcopus aut simplex Confessarius absolvere a casibus Papæ speciali modo reservatis?*

Resp. 1°: Episcopus, ut dictum est *supra n.* 952, constitutos in articulo seu periculo mortis, vel legitime impeditos ad longum tempus, puta ad annum vel sex menses, personaliter Romam pergere, potest absolvere a censura qualibet etiam speciali, etiam specialissimo modo, Papæ reservata. Id autem tunc facit, non delegata, sed ordinaria potestate ipsi per Canones collata (*C. Ea noscitur* 13, *de Sentent. excom.* — *C. Quamvis* 58, *eod. tit.*), quam proinde potest aliis Sacerdotibus, etiam generaliter, delegare. — Idem potest simplex Confessarius, etiam *probabiliter* præsente Episcopo, quoad eos qui in articulo sive periculo mortis versantur, quia tunc ex Conc. Tridentino omnis reservatio tollitur; quoad impeditos autem ad longum tempus, potest eos quoque juxta valde probabilem plurium sententiam absolvere, sed, ut fere communiter docent AA., defectu tantum Episcopi, id est quando Episcopus adiri non potest. Ratio, quia Canones supra citati ita statuunt. — *S. Lig. n.* 84 *et* 92.

Resp. 2° : Regula generalis est, ut eis, qui propter periculum mortis vel diuturnum (non tamen perpetuum) impedimentum absolvuntur a censuris reservatis Pontifici, præceptum imponatur comparendi quantocius commode poterunt, per seipsos vel saltem per procuratorem, coram Papa, cujus mandata recipiant et exsequantur; quod si data opportunitate non compareant, in eamdem censuram reincident. Similique ratione debebunt se sistere coram Episcopo, qui, defectu Episcopi, a simplici Confessario absoluti sunt. Hanc enim legem Bonifacius VIII sic generaliter omnino statuit, *cap.* 22, *de Sent. excom. in Sexto : Eos qui a sententia Canonis vel hominis* (*quum ad illum, a quo alias de jure fuerant absolvendi, nequeunt propter imminentis mortis periculum, aut aliud impedimentum legitimum, pro absolutionis beneficio habere recursum*) *ab alio absolvuntur : si, cessante postea periculo, vel impedimento hujusmodi, se illi, a quo his cessantibus absolvi debeant, quam cito commode poterunt, contempserint præsentare, mandatum illius super illis, pro quibus excommunicati fuerant, humiliter recepturi et satisfacturi, prout justitia suadebit : decernimus* (*ne sic censuræ illudant ecclesiasticæ*) *in eamdem sententiam recidere ipso jure.* Constat autem eam Juris dispositionem per Constitutionem *Apostolicæ Sedis* minime sublatam fuisse; imo potius confirmata est, siquidem ubi agit de excommunicationibus *speciali modo* reservatis, memorata exceptione, qua permittitur ut in articulo mortis a quovis Confessario absolvantur, addit ad formam *Bullæ Cœnæ : In quo* (articulo) *tamen firma sit quoad absolutos obligatio standi mandatis Ecclesiæ, si convaluerint. — S. Lig. n.* 86, 87.

Prædictæ regulæ non subjiciuntur qui absolvuntur per jubilæum vel privilegium, aut qui perpetuo detinentur impedimento. Impedimentum vero dicitur perpetuum, inquit *P. Viva, in Prop.* 3 *ab* Alex. VII *damn.*, quod est admodum longum, v. gr., quinque, vel decem annorum, quia in illo valde longo impedimento moraliter subest mortis periculum. — Consentit *S. Lig.*, qui, *n.* 88, seriem exhibet omnium eorum qui perpetuo impediti censentur. Ii autem sunt : filiifamilias, Regulares, senes etiam sexagenarii, servi, pauperes, infirmi longa et gravi ægritudine, carceribus detenti, curam obstricti alendi sive administrandi familiam vel publicum gerendi officium, mulieres et impuberes.

QUÆR. 10° *Quænam facultates absolvendi a casibus papalibus fuerint per Constitutionem revocatæ?*

Resp. : Eæ omnes revocatæ sunt, quæ *generales* possunt appellari, nempe quæ, quovis unquam modo vel tempore, fuerant *cuilibet Cœtui, Ordini, Congregationi, Societati, et Instituto, etiam regulari cujusvis speciei,* concessæ. Quæ vero *personales* dici possunt, quales sunt, v. gr., quæ Episcopis ad quinquennium communicari solent, aut extraordinarie dantur quibusdam Confessariis, minime abolitæ sunt, prout vivæ vocis Oraculo declaravit SS. D. N. Pius IX apud *Avanzini, Comment., adn.* 20.

QUÆR. 11° *An Prælati Regulares suos saltem subditos absolvere possint a casibus Pontifici simpliciter reservatis?*

Resp. Neg., nisi specialem habeant facultatem. Proposito enim sequenti dubio : *An Prælati Regulares, post Constitutionem* Apostolicæ Sedis *iisdem privilegiis gaudeant quibus antea, id est an possint necne suos subditos absolvere a casibus papalibus in dicta Bulla simpliciter reservatis;* Sacra

Pœnitentiaria die 5 Dec. 1873 respondit : *Negative, salvis aliis facultatibus, quæ promanant ex rescriptis particularibus ad tempus concessis.*

QUÆR. 12° *Quomodo postulandæ sint facultates tum generales, tum speciales, absolvendi a casibus papalibus?*

Resp.: In locis missionum ad *S. C. de Propaganda fide,* aliis in locis ad *S. Pœnitentiariam* recurrendum est. Porro si ad S. Pœnitentiariam recursus habeatur, litteræ postulatoriæ, quæ vernacula lingua conscribi, et Romam directe, quin tradantur Episcopo, mitti possunt, debent dirigi *ad Eminentissimum Cardinalem Majorem Pœnitentiarium.* Initio apponenda sunt hæc verba : *Eminentissime et Reverendissime Domine;* in fine autem : *Dignetur Eminentia vestra rescribere ad N...,* et hic clare et nitide exprimuntur nomen, cognomen et locus illius ad quem responsio mittenda est. Quando facultas pro casu particulari postulatur, casus ipse clare cum circumstantiis necessariis exponi debet, omisso tamen nomine rei, *qui per* litteram *N...* tantum designatur. — Facultates autem, sicut et dispensationes, etc., a Sacra Pœnitentiaria gratis omnino conceduntur. — *Vid. Bouix, de Curia Rom., p.* II, *c.* XIII, § 4.

Excommunicationes omnes Constitutionis *Apostolicæ Sedis* quatuor seriebus seu recensionibus continentur. *Prima* recensio complectitur excommunicationes latæ sententiæ speciali modo Romano Pontifici reservatas; *secunda,* eas quæ Romano Pontifici (simpliciter) reservantur; *tertia,* reservatas Episcopis sive Ordinariis; *quarta,* nemini reservatas. De singulis singillatim agendum.

PUNCTUM II

De excommunicationibus latæ sententiæ speciali modo Romano Pontifici reservatis.

975. — *Duodecim* in Bulla exprimuntur; *una* addenda est, quam *in Punct. præc. Quæs.* 4 memoravimus; nulla ex Tridentinis huic speciali reservationi subjacet.

Priores duodecim, quæ in Constitutione ipsa habentur, omnes, præter decimam de absolvente complicem in peccato turpi, desumptæ fuerunt ex *Bulla Cœnæ.* Et generatim, quæ ad hanc primam recensionem pertinent, loco excommunicationum *Bullæ Cœnæ* habendæ sunt; ita ut quæcumque de his olim statuebantur, nunc intelligantur ad illas etiam spectare.

Jam monuimus facultatem absolvendi ab his censuris speciali modo reservatis non comprehendi in facultate etiam generali absolvendi a casibus papalibus, nisi expresse enuntietur; imo, quamvis expresse enuntiaretur, non ideo censeretur concessa facultas pro casu absolutionis complicis, qui specialissima mentione indiget. — *Vide Constitutionem, ad finem 1ª recensionis, ut supra, n.* 584.

SS. D. P. Pius IX excommunicavit excommunicatione latæ sententiæ Rom. Pontifici speciali modo reservata.

I

Omnes a christiana Fide apostatas, et omnes ac singulos hæreticos quocumque nomine censeantur, et cujuscumque sectæ exsistant, eisque credentes; eorumque receptores, fautores, ac generaliter quoslibet illorum defensores.

(*Ex Bulla Cœnæ.* — 1 Excomm.)

Prænotandum.

976. — Lata est hæc prima excommunicatio in pœnam et odium hæresis; et ideo *primario* seu *directe* fertur in eos, qui peccatum illud admiserunt recedendo a Fide christiana prius suscepta, quique, majoris claritatis causa, designantur hisce tribus nominibus : apostatarum, hæreticorum, et hæreticis credentium; *secundario* autem et *indirecte* derivatur seu extenditur ad eos, qui participes quodammodo sunt hujus criminis, quin illud proprie admittant, nempe ad receptores, fautores, ac defensores hæreticorum. Hinc recte Suarezius post Cajetanum infert, necessarium esse ut ejusmodi participatio formalis sit, seu ut favor præstetur hæretico in ipsa ejus hæresi, vel quatenus hæreticus est. Non igitur censuram incurret, qui eum ex amicitia excipiet hospitio, ad rem domesticam amplificandam adjuvabit, etc. — *Suarez, disp.* XXI, *sect.* 2, *n.* 8. — Hæc doctrina generalis est, et recurrere intelligenda est in cæteris omnibus censuris similibus, quibus feriuntur non solum crimen principale admittentes, sed eidem præterea participantes, auxilium, favorem præbendo, etc.

Quæsita.

977. — QUÆR. 1° *Quodnam sit discrimen inter apostatas, hæreticos, et hæreticis credentes?*

Resp. : Ii omnes sunt hæretici; verum speciatim apostatæ dicuntur, qui Fidem christianam totam abjiciunt, sive transeant ad falsam religionem, puta ad Judaismum vel Mahumetismum, sive nullam deinceps religionem profiteantur, quales sunt athei, rationalistæ absoluti, aut qui *liberi cogitatores* nuncupantur. — Hæretici vero hic appellantur, tum ii qui privatim certos quosdam Fidei christianæ articulos negant, tum præsertim, sensu apud vulgum recepto, ii qui sectæ hos articulos neganti adhærent, eique nomen dederunt. Idcirco in Constitutione dicitur : *omnes et singulos hæreticos, quocumque nomine censeantur, et cujuscumque sectæ exsistant.* Utrisque, juxta communem et certam Doctorum sententiam, censura infligitur. — Vocantur hæreticis credentes, sive illi qui damnatos hæreticorum errores sequuntur, quin eorum sectis nomen dederint, ut vult *Suarez, loc. cit., n.* 3 *et seq.* — sive *illi omnes, qui etiam sine voluntate adhærendi hæresi, et solummodo humani respectus gratia, sua dant nomina hæreticorum sectis, denominationis cujuslibet,* uti propriis verbis a SS^mo Patre probatis ac sancitis declaravit Card. Vicarius *Monaco La Valetta* in Instructione ad parochos Urbis, 12 Jul. 1878. — *Acta S. Sedis, vol.* XI, *p.* 172.

QUÆR. 2° *Quænam conditiones requirantur, ut quis propter apostasiam, vel hæresim excommunicationem incurrat?*

Resp. : Ad excommunicationem incurrendam requiritur et sufficit, ut quis corde et ore, interius et exterius, hæreticus sit, id est ut admittat errorem voluntarium, exterius manifestatum et pertinacem contra articulum aliquem a Deo revelatum et ab Ecclesia propositum. Hinc :

1° Excusat ignorantia etiam vincibilis, imo crassa, imo probabilius affectata ipsius erroris, prout sentit *S. Lig.*, *n.* 301, ob contumaciæ defectum. Error enim, quocumque modo adesse ignoretur, caret pertinacia. Secus

autem, si adesset ignorantia solius pœnæ, juxta ea quæ diximus *supra*, *n.* 939.

2° Non excusat dubium positivum exterius proditum, quia *dubitans* judicat positive, veritatem ab Ecclesia propositam posse esse falsam. — *S. Lig. n.* 302.

3° Excusatur a censura qui hæresim intra mentem tenet, vel qui, eam exterius manifestans, intus dissentit. *A fortiori* excusatur qui manifestat hæresim suam ad consilium petendum; quia non manifestat animo errorem profitendi. — *S. Lig. n.* 304.

4° Non excusatur qui hæresim mente conceptam, verbis vel alio signo, clare exterius prodit, intentione eam asserendi, etiamsi nemo vel unus aut alter tantum adsit qui videat aut audiat. — *S. Lig. n.* 305.

QUÆR. 3° *Quinam dicantur receptores, fautores, aut defensores hæreticorum?*

Resp.: Receptores sunt, qui apud se recipiunt vel occultant hæreticum, ut hæresis pœnas effugiat; fautores, qui favorem illi quocumque modo præstant in causa Fidei, sive omissione, quando id omittunt contra ipsum agere ad quod ex officio tenebantur, sive commissione, quando laudibus, consiliis, pecunia, etc., ipsum, ut talis est, adjuvant; defensores tandem, qui vel ejus doctrinam verbis, scriptis, etc., vel ejus personam, ne puniatur aut arceatur propter hæresim, defendunt. — *S. Lig.*, *n.* 306. — *Salmant.*, *c.* IV, *n.* 64 *et seq.*[1].

QUÆR. 4° *Utrum, ut receptores, fautores, etc., excommunicationem incurrant, necessarium sit ut hæreticus, cui favent, sit nominatim declaratus, vel notorius?*

Resp. Negat. quoad utrumque; sed satis est ut *sit cognitus receptori* vel fautori. Ratio est, quia conditiones illæ ex Jure non exiguntur, et aliunde actio recipiendi, favendi, etc., censura non plectitur propter participationem in crimine cum excommunicato, sed tantum cum hæretico. Hic igitur locum non habet limitatio *Extrav.* Martini V, *Ad evitanda*, de qua *n.* 957 actum est. — *Suarez, disp.* XXI, *sect.* 2, *n.* 9, *et alii communiter.*

978. — QUÆR. 5° *An Episcopi aliquando ab hæresi absolvere possint?*

Resp. 1°: Ab hæresi, quæ quocumque modo fuerit ad forum suum judiciale deducta, Episcopus absolvere potest, tam pro externo quam *pro interno* foro, vel per seipsum, vel per delegatum. Ratio est, quia per Constitutionem non cessavit officium et potestas, quæ competit Episcopo, ut in sua diœcesi de exstirpandis hæresibus invigilet, adeoque hæreticos citet, judicet, puniat, aut ad pœnitentiam recipiat. — *Bened. XIV, de Syn. l.* IX, *c.* IV.

[1] In instructione Cardin. Vicar. supra (*Quær.* 1°) citata, hæc iterum declarantur :

« 2. A fortiori pœnam incurrunt eamdem (excommunicationis specialiter Pontifici reservatæ), qui intersunt a catholicis functionibus, aut *servitiis* ceu dici solet, aut prædicantem audiunt, eo consilio, ut in ejus sententiam concedant, quoties, uti impie dicunt, ab eo persuaderi possint.

« 3. Ita etiam eamdem incurrunt excommunicationem qui alterius ruinæ fautores affecti, inducunt quomodocumque, et curant ut alii eant aut veniant ad aulas vel templa hæreticorum ad audiendas *collationes* (les conférences).

« 4. Tandem eadem innodantur pœna omnes qui typis publicant invitationes ad præfatas *collationes*, et themata earumdem ; propter favorem quem, tali actione, præbent hæresis propagationi aut confirmationi. »

Resp. 2°: Solus Papa absolvere potest ab hæresi, sive notoria, sive occulta, quæ nondum in foro judiciali Episcopi agitata fuit. Hanc enim potestatem sibi per Constitutionem reservavit. Dicitur autem hæreticus occultus ille, qui etsi cum alio hæreticos sermones miscuerit, notorie tamen non habetur ut talis; aut, etiamsi cum nemine suas hæreses communicaverit, nihilominus *aliquos actus extrinsecos exercuit, ex quibus dignosci poterat tanquam hæreticus.* — Bened. XIV, Constit. *Pastor bonus,* 13 Aprilis 1744.

Hinc elucet, quod nemo hæreseos reus absolvi possit ab inferiore judice, antequam fuerit in forum judiciale vocatus, aut illi sese sponte obtulerit. Constat etiam quod Episcopus in utroque foro abjurationem Protestantium recipere valeat, eosque absolvere, siquidem coram ipso vel sponte vel vocati semper comparent.

Quoad ritum autem absolvendi hæreticos in foro externo, eorumque abjurationem excipiendi, vide regulas quas tradit *P. Maurel* in eximio opere cui titulus: *Guide pratique de la Liturgie romaine.*

QUÆR. 6° *Quid requiratur, ut quis admisisse dicatur errorem in Fide pertinacem?*

Resp.: Oportet ut errorem admittendo formaliter contempserit auctoritatem Ecclesiæ in rebus Fidei, id est ut voluerit adhærere suæ opinioni, quamvis eam bene noverit adversari doctrinæ Ecclesiæ sibi sufficienter propositæ. Si ex levitate igitur animi, aut ex ignorantia etiam crassa, etiam affectata, ut Quæst. 2, dictum est, sibi persuaserit articulum quem negabat non pertinere ad Fidem, aut ab Ecclesia non proponi tanquam necessario credendum, aut negari posse citra abjurationem unitatis Ecclesiasticæ, etc., excusabitur a censura, etiamsi forte non excusetur a peccato. Cæterum in dubio, ut excommunicatus habendus non erit. Hæc a Confessariis attente consideranda sunt, ut, juxta sapiens Patrum Remensium an. 1857 monitum, quibusdam hac nostra luctuosa ætate *primum conversionis gradum inchoantibus, via ad reconciliationem facilior sternatur, neque rigidiores eis imponantur conditiones, priusquam ad absolutionem recipiantur.*

II

Omnes et singulos scienter legentes sine auctoritate Sedis Apostolicæ libros eorumdem apostatarum et hæreticorum hæresim propugnantes, necnon libros cujusvis auctoris per Apostolicas Litteras nominatim prohibitos; eosdemque libros retinentes, imprimentes et quomodolibet defendentes.

(*Ex Bulla Cœnæ.* — 1 Excomm.)

Prænotanda.

979. — I. Duo hac secunda censura prohibentur sub pœna excommunicationis speciali modo reservatæ; ne quis scilicet, absque auctoritate Sedis Apostolicæ, legat, retineat, imprimat aut quomodolibet defendat: 1° libros apostatarum et hæreticorum hæresim propugnantes; 2° libros cujusvis auctoris per Apostolicas Litteras nominatim prohibitos. — Lectio *per se* et *principaliter* censura afficitur; retentio, impressio et defensio, *secundario;* et duo priora quidem propter intrinsecum ordinem quem habent ad lectionem, etiam independenter ab intentione retinentis vel imprimentis: ex se enim lectionem juvant ac promovent; alterum, seu defensio, quatenus

formalis est, et refertur ad ipsius libri errores. — *Recole dicta in præced. cens.*

II. Quoad primam censuræ partem, tres conditiones requiruntur : 1° ut libri sint apostatarum vel hæreticorum; 2° ut hæresim contineant; 3° ut eamdem hæresim propugnent; quin tamen oporteat, ut præcipuum eorum argumentum sit hæresis propugnatio. — Quoad secundam, exigitur : ut libri prohibiti sint per *Litteras Apostolicas* (quacumque cæteroquin forma, sive Brevis, sive Bullæ, sive Epistolæ encyclicæ, exaratæ fuerint, modo declarentur scribi Auctoritate Apostolica, vel Auctoritatis Apostolicæ mandatum referre); et *nominatim* quidem, id est expresso libri titulo.

Resolves.

980. — 1° Censuram incurrit qui librum retinet, etiam cum animo non legendi; item qui eum habet in aliena domo, vel alieno nomine, nisi tamen deposuerit apud habentem licentiam, usquedum ipse eam obtineat, aut eidem donaverit, aut tradiderit reponendum in loco sequestrato, qui permittitur assignari in singulis Monasteriis. — *S. Lig. n.* 297, 298.

2° Excusatur qui laudat stylum, ingenium, aut bonam in cæteris doctrinam Auctoris, modo errores damnet. — *S. Lig., ibid.*

3° Excusatur qui legit librum hominis hæretici, in quo traditur quidem, sed non propugnatur hæresis. Ille tamen peccat, tum in seipsum, pro gravitate periculi cui se exponit, tum contra leges Ecclesiæ lectionem ejusmodi prohibentes.

4° Admittunt communiter Doctores in his omnibus parvitatem materiæ, quæ a peccato gravi, adeoque a censura, excuset. *Qui pauca igitur legit* de libro prohibito, præsertim si grave absit periculum perversionis, aut librum modico tempore retineat, etiamsi habeat animum semper retinendi, excommunicationem non incurrit. — *S. Lig. n.* 284, 292, 295.

5° Censuræ non subjicitur qui legentem librum prohibitum audit, aut qui mediate dumtaxat impressioni cooperatur, v. gr., atramentum vel chartam præparando aut libros impressos ordinando. Hi enim proprie dici nequeunt legentes vel imprimentes; lex autem censuram infligens est strictæ interpretationis. — *S. Lig. n.* 292.

6° Libri omnes, qui per Litteras Apostolicas generali modo tantum damnantur, v. gr., sub hac formula : *damnamus omnes libros auctoris* N., præsenti censura non comprehenduntur : non sunt enim *nominatim* prohibiti.

7° Papa solus, aut ii quibus ipse hanc commiserit vel delegaverit facultatem, potest dispensare super lectionem librorum præsenti censura prohibitorum. Constat ex hac clausula : *legentes sine auctoritate Sedis Apostolicæ*, sub qua proinde ipsi Episcopi comprehenduntur. — *Vide S. Lig., n.* 299.

Quæsita.

981. — QUÆR. 1° *Quamnam vim habeat in hac censura vox* SCIENTER, *et ad quos referatur?*

Resp. ad 1um : Vi hujus vocis exigitur ad incurrendam censuram scientia *facti* et *juris*, id est scientia non solum excommunicationis per Constitutio-

nem latæ, sed etiam quod liber contineat ac propugnet hæresim, sitque alicujus hæretici vel apostatæ. Qui alterum igitur nescit, ignorantia etiam crassa, excusatur ab excommunicatione. — *Ita communiter.* — *S. Lig. n.* 296. — Recole dicta n. 939.

Resp. ad 2um : Refertur non solum ad legentes, sed etiam ad retinentes, imprimentes et defendentes, nam in *Bulla Cœnæ* ex qua censura desumitur, vox *scienter* hæc quatuor immediate afficit : excommunicantur nempe *scienter legentes, aut retinentes, imprimentes seu quomodolibet defendentes*, etc.

QUÆR. 2° *An requiratur, ut auctor libri aliunde noscatur tanquam hæreticus, vel sufficiat ut per librum talis esse manifestetur?*

Resp. : Videtur hoc ultimum sufficere; verum oportet ut signis indubiis liber prodat scriptoris pertinaciam contra auctoritatem Ecclesiæ; seu ut talia referat, quæ æquivaleant veræ apostasiæ, aut evidenti professioni hæresis. — *Avanzini, Adn.* 7. — *Suarez, disp.* XXI, *sect.* 2, *n.* 11. — *Sanctar., de Hæresi, c.* XIII, *n.* 5.

QUÆR. 3° *An nomine librorum veniant etiam ephemerides et diaria publica?*

Resp. : Certum est diaria publica, vulgo *les journaux*, subjacere censuræ ecclesiasticæ, ut constat ex sequenti Responso *S. C. Inquisitionis*, an. 1832, directo ab Episcopos Helvetiæ :

Quær. 1° *Utrum ephemerides seu diaria subjici debeant censuræ Ordinarii, et an etiam quoad opiniones politicas?*

Resp. Affirmative, quoad utramque partem [1].

Quær. 2° *An eidem censuræ subjaceant non solum articuli doctrinales, sed etiam articuli in quibus facta narrantur?*

Resp. Affirmative.

Potest igitur Ecclesia eorum lectionem, etiam sub excommunicationis pœna, prohibere; verumtamen, cum id tantum per Constitutionem vetari censeatur, quod in ipsa clare continetur, neque usus ferat, ut diaria appellentur libri, probabilius videtur ea sub hac censura non comprehendi.

Eadem de causa sententia communior eximit ab excommunicatione legentes opuscula seu parvos libellos hæreticorum in quibus hæresis propugnatur. Rationem, cur præ opusculis sub excommunicationis pœna libri prohibeantur, eam reddit *Schmalzgr. l.* V, *tit.* VII, *n.* 55, quia libri manent diutius, evulgantur latius et majoris sunt auctoritatis.

QUÆR. 4° *An ad præsentem censuram pertineant libri omnes ante Constitutionis promulgationem per Litteras Apostolicas nominatim prohibiti?*

Resp. Neg. saltem *probabiliter;* sed ex ipsis illi tantum videntur censuram in legentes inducere, qui fuerunt prohibiti sub pœna excommunicationis Romano Pontifici reservata. Ratio est, quia secus, nedum per Constitutionem temperarentur ac limitarentur censuræ reservatæ, at potius multum aggravarentur numeroque augerentur; id autem videtur alienum a mente Pontificis Constitutionem statuentis.

[1] Sic revera, ex mandato SS. DD. P. Pii IX, Cardinalis Vicarius, 6. Jul. 1871, plurium nominatim ephemeridum Urbis, tanquam *summopere impudentium, fictarum, mendacium* et *irreligiosarum,* lectionem sub gravi peccato prohibuit. — *Acta S. Sedis, vol.* VI, *p.* 340.

Quær. 5° *An decreta Congreg. Indicis certorum librorum lectionem prohibentia, habenda sint tanquam Litteræ Apostolicæ?*

Resp. Neg. Quamvis enim Pontificis auctoritate prodeant, non tamen emanant ab ipso immediate ejusve nomine inscribuntur; neque in stylo Curiæ appellantur Litteræ Apostolicæ.

Quær. 6° *An præsentem censuram inferant Litteræ Apostolicæ Pii IV regulas Indicis statuentes?*

Resp. Neg. Nullum enim librum, saltem sub pœna excommunicationis reservata, nominatim prohibent.

982. — Quær. 7° *An habenda sit tanquam abrogata excommunicatio lata per regulam X Indicis?*

Resp. Affirm. Regula nempe X Indicis excommunicationem latæ sententiæ, nemini tamen reservatam, illi infligebat, qui *libros hæreticorum, vel cujusvis auctoris scripta, ob hæresim, vel ob falsi dogmatis suspicionem damnata atque prohibita, legerit, sive habuerit :* et hinc fiebat, ut lectio ac retentio plerorumque librorum a S. C. Indicis prohibitorum excommunicationi subjiceretur. Jam vero cum prædicta excommunicatio neque in Constitutione *Apostolicæ Sedis* fuerit inserta, neque Tridentina dici possit, siquidem lata non est ab ipso Concilio Tridentino, eam amplius non vigere omnino certum est.

Unica igitur lectio vel detentio librorum, quæ nunc sub excommunicationis pœna prohibita sit, illa est quæ in hac secunda censura vetatur. Id tamen non impedit quominus in suo vigore maneant, quoad cætera omnia, leges Pontificiæ de tali lectione editæ regulæ etiam ac decreta Indicis, atque ad eas vel ea observanda sub gravi fideles omnes obligentur.

Quæ dicenda sunt de Indice librorum prohibitorum vide in peculiari Appendice ad calcem hujus Articuli.

III

Schismaticos et eos qui a Romani Pontificis pro tempore exsistentis obedientia pertinaciter se subtrahunt, vel recedunt.

(*Ex Bulla Cœnæ.* — 1 Excomm.)

Prænotanda.

983. — I Utraque pars hujus censuræ idem crimen exprimit, at diversa ratione. Schismaticus enim communiter a theologis ille esse definitur qui a Romani Pontificis obedientia pertinaciter se subtrahit (*S. Thomas*, 2. 2., *q.* 39, *a.* 1); et essentialis reapse malitia schismatis hac pertinaci detrectatione obedientiæ supremo Ecclesiæ capiti debitæ tota continetur. Attamen usus obtinuit, ut schismatici ordinarie appellentur, qui ad novam ac separatam ecclesiam constituendam rebellione discedunt a centro unitatis, aut saltem qui ejusmodi ecclesiæ separatæ adhærent, quales sunt, v. gr., Græci a communione Ecclesiæ Romanæ divisi. Ut igitur intelligatur non hos tantum sed et illos quoque sub censura comprehendi, distinctis clausulis utrique designati sunt.

II. Nomen schismatici hic stricte accipitur, ac proinde de illo dumtaxat intelligendum est, qui voluntate, intentione, et re seu effectu, per rebellem separationem discedit, aut saltem manet divisus ab unitate Ecclesiæ uni-

versalis, hoc est a Romano Pontifice, in quo solo tota hæc unitas consistit. — *Ita communiter theol.*, et clare ostenditur ex ipso textu Censuræ.

Resolves.

1° Qui recedit ab obedientia Episcopi, vel particularis Ecclesiæ seu diœcesis, non est proprie schismaticus, sed inchoative tantum et imperfecte, modo subjectus maneat auctoritati Romani Pontificis : nondum enim separatur ab unitate Ecclesiæ universalis, ejusve capite. — *Ita communiter*, contra quosdam.

2° Schismaticus non est, qui ex animo vindictæ, vel ex pravo affectu in personam (non autem in auctoritatem) Summi Pontificis, recusat ipsius præceptis morem gerere. Adhuc enim agnoscit eum tanquam Vicarium Christi et Principem universalis Ecclesiæ, et sua inobedientia non pertinaciter ab eo recedit.

3° Neque, propter eamdem rationem, schismaticus appellabitur, qui mandata Summi Pontificis adimplere non vult, quia sibi gravia sunt, vel molesta aut incommoda.

IV

Omnes et singulos, cujuscumque status, gradus seu conditionis fuerint, ab ordinationibus seu mandatis Romanorum Pontificum pro tempore exsistentium ad universale futurum Concilium appellantes, nec non eos quorum auxilio, consilio vel favore appellatum fuerit.

(*Ex Bulla Cœnæ.* — **2 Excomm.**)

984. — Schismatis crimine reus est, et pertinaciter ab obedientia Romani Pontificis se subtrahit, qui ab ejus ordinationibus seu mandatis appellat ad futurum universale Concilium. Idcirco hæc censura præcedentem quidem explicat, quoad rem tamen nihil ipsi addit. Verum oportuit ut distincto articulo statueretur, quia prætendunt appellantes, se, ad auctoritatem Concilii provocando, quam jactant auctoritati Pontificis superiorem esse, minime ab ecclesiastica unitate recedere.

Quæri posset, quænam sint Papæ ordinationes seu mandata a quibus non licet appellare; at facile respondetur, ea omnia esse quibus Pontifex munere supremi Pastoris fungens auctoritate Apostolica aliquid imperat vel prohibet.

V

Omnes interficientes, mutilantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicæ Legatos vel Nuncios, aut eos a suis Diœcesibus, Territoriis, Terris, seu Dominiis ejicientes, nec non ea mandantes, vel rata habentes, seu præstantes in eis auxilium, consilium vel favorem.

(*Ex Bulla Cœnæ.* — **11 Excomm.**)

985. — *Detinentes* dicuntur, qui captos, etiam ab alio, Cardinales S. R. E., Patriarchas, etc., sub sua potestate retinent, atque vi impediunt ne libere possint quo voluerint abire.

Hostiliter insequentes ii sunt, qui fugientem sibique caventem persequuntur animo infesto, seu ut ei malum inferant.

VI

Impedientes directe vel indirecte exercitium jurisdictionis ecclesiasticæ sive interni sive externi fori, et ad hoc recurrentes ad forum sæculare, ejusque mandata procurantes, edentes, aut auxilium, consilium vel favorem præstantes.

(*Ex Bulla Cœnæ.* — **16 Excomm.**)

Prænotandum.

Statuta est hæc censura ad tuendam libertatem jurisdictionis ecclesiasticæ sive interni sive externi fori; qua de causa, de excommunicatione plectuntur tum 1° impedientes directe vel indirecte per seipsos ejus *exercitium, sive* privata, sive publica id agant auctoritate; tum 2° *recurrentes, ut impediatur*, ad forum sæculare; tum 3° mandata fori sæcularis in eumdem finem procurantes, edentes, aut ad alterum ex his tribus auxilium, consilium vel favorem præstantes. — Nomen autem jurisdictionis, cum indeterminate proferatur, quamlibet significat jurisdictionem, sive supremam sive inferiorem, sive ordinariam sive delegatam, sive contentiosam sive voluntariam etc.; sicut et nomen fori sæcularis, non ad sola tribunalia civilia, sed ad potestatem quamcumque laicalem, legislativam vel administrativam, extendi intelligendum est.

Quæsita.

986. — Quær. 1° *Quid significent verba* impedire directe vel indirecte?

Resp.: Ille *impedire* dicitur, qui vi vel metu gravi alterum *cæteroquin* invitum arcet ab agendo. In casu autem, si quis vim vel metum ipsimet judici ecclesiastico immediate incutiat, *directe* illum impedit; si incutiat ejus agentibus, familiaribus, consanguineis vel amicis, v. gr., eos carcerando, molestando, etc., et sic ipsum retrahat ab exercenda jurisdictione, impedit ipsum *indirecte*. — *Vide Bullam Cœnæ.*

Quær. 2° *An particula* et *sumenda sit copulative vel disjunctive?*

Resp.: Sumenda est disjunctive, ut videtur, et ut sentiunt omnes qui de Constitutione scripserunt; id est, sufficit, ad incurrendam excommunicationem, ut quis impediat exercitium jurisdictionis, etiamsi non recurrat ad forum sæculare, vel ut recurrat ad forum sæculare, quamvis per se et immediate non impediat jurisdictionem; non autem requiritur ut hæc duo conjungantur, et impedimentum non apponatur nisi recurrendo ad sæculares magistratus. Ratio est, quia in textu *Bullæ Cœnæ* hæc clare et aperte separantur; ac præterea illam interpretationem exigere videtur censuræ scopus, qui fuit ut excommunicationi subjicerentur omnes principales actiones, quibus impediri potest exercitium jurisdictionis ecclesiasticæ.

Quær. 3° *An incurrat excommunicationem qui recurrit ad judicem laicum, sed nihil ab ipso obtinet?*

Resp. Affirm. Quamvis enim de hac quæstione theologi olim inter se disceptaverint, eo quod paulo obscuriora essent quæ in *Bulla Cœnæ* legebantur, nunc verba censuræ : *et ad hoc recurrentes ad forum sæculare,* ita,

sive constructione sive contextu, a sequentibus separantur, ut manifeste significent actionem completam per se excommunicationi subjectam. Hinc Sacerdos qui ab interdicto contra se lato, vel a sententia Episcopi eum a beneficio amoventis appellaret ad judices sæculares, excommunicationem incurreret; etiamsi apud ipsos causam non obtineret, imo etiamsi ab eis condemnaretur.

QUÆR. 4° *Quinam dicantur mandata fori sæcularis edere?*

Resp. : Mandata sunt, sententiæ judiciales, leges, decreta ministerialia, aut etiam magistratuum inferiorum, qui politiam civitatis gerunt, proscripta; ideoque illa edentes dicuntur ipsimet judices, legislatores, ministri, et magistratus.

VII

Cogentes sive directe, sive indirecte judices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas præter canonicas dispositiones : item edentes leges vel decreta contra libertatem aut jura Ecclesiæ.

(*Ex Bulla Cœnæ.* — 15 Excomm.)

987. — QUÆR. 1° *Quid significent verba* cogentes sive directe sive indirecte?

Resp. : Facile intelligitur ex dictis in explicatione præcedentis censuræ. Qui enim vi aut metu incusso, sive ipsismet judicibus sive aliis quibuscum judices aliquam habent conjunctionem, eos adigunt ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas, dicendi sunt eos cogere sive directe sive indirecte.

QUÆR. 2° *An incurrant excommunicationem magistratus, qui in locis in quibus per leges civiles abolita est immunitas personalis clericorum, eos citant, vel deferunt, aut comparere cogunt ad tribunal laicum?*

Resp. Neg. Non enim judices trahentes ad tribunal, sed cogentes eos ad trahendum subjacent excommunicationi. Confirmatur Instructione jam citata S. U. Inquisitionis 1 Feb. 1871, quæ circa præsentem Articulum hæc habet: *In ea formula attendere debes verbum* cogentes, *quod sane indicat, excommunicationem eos non attingere, qui subordinati sint, etiamsi judices fuerint, sed in eos tantum esse latam, qui a nemine coacti vel talia agunt, vel alios ad agendum cogunt, quos etiam indulgentiam nullam mereri facile perspicies.*

Quod autem de judice inferiore dicitur, idem de iis intelligendum est, qui, jurium suorum tuendorum causa, personam ecclesiasticam coram judice laico conveniunt, ubi solius fori sæcularis sententia publicam obtinet firmitatem et efficaciam. Tales enim, si cogentes sint, coacti etiam dicendi sunt.

VIII

Recurrentes ad laicam potestatem ad impediendas litteras vel acta quælibet a Sede Apostolica, vel ab ejusdem Legatis aut Delegatis quibuscumque profecta, eorumque promulgationem vel executionem directe vel indirecte prohibentes, aut eorum causa sive ipsas partes, sive alios, lædentes vel perterrefacientes.

(*Ex Bulla Cœnæ.* — 13 Excomm.)

988. — *Partes* dicuntur ii quorum interest, ut litteræ vel acta Sedis Apostolicæ promulgentur vel exsecutioni mandentur.

Lædentes intelliguntur, qui lædunt non solum in corpore, sed etiam in bonis fortunæ, in fama, in honore, et generatim quicumque grave damnum temporale vel gravem injuriam inferunt.

Nota. — Actionem recurrendi ad laicam potestatem per se subjici excommunicationi, sive obtineat sive non obtineat effectum, prout jam diximus in simili casu, n. vi. q. 3°, et ex contextu iterum manifeste apparet.

IX

Omnes falsarios Litterarum Apostolicarum, etiam in forma Brevis ac supplicationum gratiam vel justitiam concernentium, per Romanum Pontificem, vel S. R. E. Vice-Cancellarios seu Gerentes vices eorum aut de mandato ejusdem Romani Pontificis signatarum: nec non falso publicantes Litteras *Apostolicas*, etiam in forma Brevis, et etiam falso signantes supplicationes hujusmodi sub nomine Romani Pontificis, seu Vice-Cancellarii aut Gerentis vices prædictorum.

(*Ex Bulla Cœnæ.* — 6 Excomm.)

989. — Excommunicantur hac censura 1° falsarii Litterarum Apostolicarum, ac supplicationum, propria manu propriove signo Pontificis, vel aliena quidem, sed ejus nomine aut de ejus mandato, subsignatarum; 2° falso publicantes Litteras; 3° falso signantes supplicationes.

Falsarii sunt, qui vel adulterant Litteras veras, notabile quid in eis mutando, addendo, delendo, etc., vel falsas fabricant, id est, falsis litteris falsam bullam seu falsum sigillum apponunt, prout ait Innocentius III in *cap. Licet* 5, *de Crimine falsi.*

Supplicationes autem proprie sunt petitiones ad Pontificem *directæ pro* gratia vel jure obtinendo; verum, juxta stylum Curiæ, significant potius Pontificis responsum, sive fiat simplici appositione sigilli ad petitionem aut subscriptione nominis, sive per rescriptum in quo petitio memoretur.

Falso publicant Litteras, qui Litteras falsas aut adulteratas voce præconis, affixione ad valvas, aut alio quovis modo pro auctoritativa publicatione usitato pervulgant.

Falso signant supplicationes, qui falsum sigillum falsamve subscriptionem eis apponunt.

X

Absolventes complicem in peccato turpi etiam in mortis articulo, si alius Sacerdos, licet non adprobatus ad confessiones, sine gravi aliqua exoritura infamia et scandalo possit excipere morientis confessionem. (*Lata per Bullam Benedicti XIV,* Sacramentum pœnitentiæ, 1 *Jun.* 1741.)

Quæ ad hanc censuram spectant plene fuerunt explicata in propria Appendice, *supra* a *n.* 584.

XI

Usurpantes aut sequestrantes jurisdictionem, bona, reditus ad personas ecclesiasticas, ratione suarum ecclesiarum aut beneficiorum pertinentes.

(*Ex Bulla Cœnæ.* — 17 Excomm.)

990. — *Usurpantes* bona ecclesiastica ii sunt, qui illa vi occupant tanquam propria, seu quasi jus in ipsa haberent. Differunt a furibus, prædonibus, etc., qui rem invadunt tanquam alienam, neque jus aliquod in ipsam prætendunt. — Hinc proposito dubio super Articulo præsenti : *An sub nomine* usurpantes *comprehenderentur fures, qui furarentur beneficiariis fructus suorum beneficiorum? S. C. S. Officii* respondit, 9 *Mart.* 1870 : *non comprehendi.*

Sequestrantes dicuntur, qui officio judicis rem alicui tertio custodiendam committunt, atque ita impediunt, ne ipsa sub potestate maneat illius ad quem pertinet.

Quæsita.

991. — QUÆR. 1° *An incurrant excommunicationem, qui bona ecclesiastica ab aliis usurpata emptione, donatione aut alio quocumque contractu acquirunt?*

Resp. Neg. Non possunt enim proprio sensu dici usurpantes. Quamvis igitur peccent graviter contra justitiam et contra Religionem, non subjiciuntur tamen huic censuræ, verum mitiorem incurrunt a Conc. Trident. latam, de qua dicetur in fine puncti III [1].

QUÆR. 2° *An Monasteriorum bona, vel ea quæ dicuntur* locorum piorum, *v. gr., nosocomiorum, confraternitatum laicalium, etc., sub hac censura comprehendantur?*

Resp. ad 1um *Affirm.* Bona enim Monasteriorum pertinent ad personas ecclesiasticas ratione suarum ecclesiarum.

Resp. ad 2um : Quidam affirmant, eo quod bona illa (inquiunt) sunt ecclesiastica, aut saltem plerumque subjiciuntur jurisdictioni, sive Episcoporum, sive Regularium. At plures melius negant, ut videtur, quia esto bona illa sint ecclesiastica, non pertinent tamen ad personas ecclesiasticas ratione suarum ecclesiarum vel beneficiorum. Cæterum ea usurpantes vel sequestrantes subjacere censuræ Tridentinæ, de qua agemus in fine puncti seq., et quæ Rom. Pontifici, non tamen speciali modo, reservata est, omnino certum videtur.

XII

Invadentes, destruentes, detinentes per se vel per alios, civitates, terras, loca aut jura ad Ecclesiam Romanam pertinentia; vel usurpantes, perturbantes, retinentes supremam jurisdictionem in eis; nec non ad singula prædicta auxilium, consilium, favorem præbentes.

(*Ex Bulla Cœnæ.* — 20 Excomm.)

Notatu dignum est, in *Bulla Cœnæ,* excommunicari eos qui civitates..., loca aut jura ad Ecclesiam Romanam pertinentia invadere, destruere, etc., *præsumpserint,* omissam autem esse hanc ultimam vocem in præsenti censura; ex quo fit ut ab ea excommunicatione incurrenda jam non excuset

[1] S. Inquis. C. die 8 Jul. 1874 respondit : « Minime dubitandum, quin ementes bona « ecclesiastica ab usurpatoribus incidant in excommunicationem R. P. reservatam ; etenim « præscindendo a quæstione, an supra dicta emptio aliquo modo attingatur a Constitu- « tione *Apostolicæ Sedis,* artic. XI, nulli dubium esse potest, quin comprehendatur a cla- « rissima dispositione cap. 2. de Reform. Sess. 22, Concilii Tridentini. »

ignorantia crassa vel supina, seu, ut habet sententia communior, graviter culpabilis.

EXCOMMUNICATIO EXTRA ORDINEM ADDENDA

992. — Per Constitutionem *Romanus Pontifex,* quinto kalendas Septembris anno 1873 datam, excommunicatione latæ sententiæ speciali modo Papæ reservata plectuntur.

1. Canonici ac Dignitates Cathedralium Ecclesiarum vacantium qui ausi fuerint concedere et transferre Ecclesiæ vacantis curam, regimen et administrationem sub quovis titulo, nomine, quæsito colore, in nominatum et præsentatum a laica potestate ex S. Sedis concessione seu privilegio, vel ubi consuetudo viget, a Capitularibus ipsis electum ad eamdem vacantem Ecclesiam.

2. Nominati et præsentati vel ut supra electi ad vacantes Ecclesias, *qui earum* curam, regimen et administrationem suscipere audent sub *nomine Provisoris*, Vicarii generalis aliove nomine, ex concessione et translatione in eis peractam a Dignitatibus et Canonicis, aliisque qui, deficientibus Capitulis, Vicarios deputant aut vacantes Ecclesias legitime administrant.

3. Ii omnes qui præmissis paruerint, vel auxilium, consilium aut favorem præstiterint, cujuscumque status, conditionis, præeminentiæ et dignitatis fuerint.

Præfati autem Canonici et Dignitates mulctantur etiam pœna privationis fructuum ecclesiasticorum beneficiorum quorumcumque, aliorumque redituum ecclesiasticorum per eos respective obtentorum, quæ pœna ipso jure incurritur, et a Romano Pontifice pro tempore exsistente dumtaxat absolvi seu relaxari potest.

Nominati insuper et præsentati, jure, quod eis per *nominationem et præsentationem* forte acquisitum fuit, privati declarantur.

PUNCTUM III

De excommunicationibus latæ sententiæ Romano Pontifici (*simpliciter*) reservatis.

993. — Excommunicationes reservatæ tantum Romano Pontifici *novemdecim* numerantur, quarum — *septemdecim* una serie in *Constitutione* enuntiantur; — *una* in fine recensionis præcedentis habetur contra Confessarium lata, qui sine facultate a casibus Papæ speciali modo reservatis præsumit absolvere; — *ultima* Tridentina est, et fertur *sess.* XXII, *c.* XI, *de Ref.*, in usurpantes bona vel jura ecclesiastica.

Huic excommunicationi SS. D. P. Pius IX subjacere declaravit :

I

Docentes vel defendentes sive publice, sive privatim propositiones ab Apostolica Sede damnatas sub excommunicationis pœna latæ sententiæ : item docentes vel defendentes tamquam licitam praxim inquirendi a pœnitente nomen complicis, prouti damnata est a Benedicto XIV in Const. *Suprema,* 7 Julii 1745; *Ubi primum,* 2 Julii 1746; *Ad eradicandum,* 28 Septembris 1746.

Prænotanda.

994. — I. Propositiones a Sede Apostolica damnatæ, vel habent singulæ adnexam notam theologicam, quales sunt, v. gr., quinque Jansenii propositiones, vel generali modo tantum, seu *in globo*, ut aiunt, afficiuntur ejusmodi notis, et damnantur ut respective hæreticæ, erroneæ, temerariæ, etc., quin aperte declaretur quænam in particulari sit hæretica, erronea, temeraria, etc. Priores, si adnexam habeant notam hæresis, non comprehenduntur sub hac censura, sed aliam graviorem patiuntur: scilicet qui eas docent vel defendunt sunt hæretici, adeoque incidunt in excommunicationem primam speciali modo Papæ reservatam. Cæteræ omnes ad præsentem censuram pertinent, modo fuerint damnatæ sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, etiam non reservatæ.

II. Quamvis plerumque Summi Pontifices, cum damnationi quarumdam propositionum addiderint excommunicationis pœnam in docentes eas vel defendentes, hanc sibi reservaverint (ut videre est in fine Bullarum damnantium errores Lutheri, Baii, Molinos, aut etiam Decretorum Alexandri VII, Innocentii XI, Alexandri VIII, etc., in varias propositiones morales), nondum tamen hæc censura lata fuerat universe, ita ut extenderetur ad omnes casus similes. Hinc jus, quod usu tantum et consuetudine vigebat, expressa lege nunc sancitum est.

Quæsita.

995. — Quær. 1° *An incurrat censuram, qui de propositione damnata disputando tantum, publice vel privatim tractat?*

Resp. 1° *Neg.* si disputet impugnando; tunc enim neque docet, neque defendit propositionem, ut patet.

Resp. 2°: Affirmandum videtur, si disputet afferendo rationes in utramque partem, easque habendo ex utraque parte ut probabiles. Defendere enim omnino videtur propositionem damnatam, qui asserit eam posse rationabiliter defendi, et quam debet reputare falsam, pronuntiat posse esse veram. — Quamvis igitur in Bullis Pontificum hæc duo : defendere et disputando tractare, quandoque distincta et separata phrasi sic exprimantur : *quicumque illas propositiones docuerit, defenderit... aut de eis etiam disputando publice vel privatim tractaverit, nisi forsitan impugnando, ecclesiasticis censuris... subjaceat* (Bulla Clementis XI, *Unigenitus* et Pii VI, *Auctorem fidei*), ultimum illud de disputatione ad majorem explicationem prioribus apponi dicendum est.

Quær. 2° *Quibus excommunicationibus innodetur, qui propositionem damnatam defendit, impugnando simul auctoritatem damnantis?*

Resp.: Si Pontificiam auctoritatem aperte neget, admittit hæresim, ideoque præter illam de qua nunc agimus, excommunicationem incurrit in hæreticos latam.

Quær. 3° *Quomodo damnata sit a Benedicto XIV praxis inquirendi a pœnitente nomen complicis?*

Responsionem habes *supra n.* 501 et 502.

II

Violentas manus, suadente diabolo, injicientes in Clericos, vel utriusque sexus Monachos, exceptis quoad reservationem casibus et personis, de quibus jure vel privilegio permittitur, ut Episcopus aut alius absolvat.

(*Ex cap.* **Si quis suadente 29**, *q.* 4, *caus.* 17.)

De hoc privilegio, quod vocant, canonis, copiose tractant canonistæ et theologi morales. Vide *S. Lig.*, a *n.* 264 ad *n.* 281. Illud autem, qua ex parte favorabile est, seu in favorem Clericorum statuitur, latissime interpretandum esse unanimiter asserunt. — *S. Lig. n.* 273.

Quæsita.

996. — Quær. 1° *Quis dicatur* violentas manus injicere?

Resp.: Ille est qui Clericum vel Monachum quovis modo sive pedibus sive manibus, sive baculo sive gladio, etc., injuriose percutit, aut qui saltem injuria afficit, quæ personam ejus ipsam exterius attingat. Non subjacet igitur excommunicationi qui contumeliosa verba profert, vel aliquo signo tantum percussionem simulat; subjacet e contra, qui conspuit, vestem lacerat, etc. — Percussio autem, sive ratione violentiæ exterioris, sive ratione injuriæ (non autem ratione peccati) alia dicitur *enormis*, alia *mediocris* seu *gravis* tantum, alia *levis*; ita ut quæ levis est ratione actionis exterioris possit esse enormis aut gravis ratione injuriæ. — *Vide S. Lig., n.* 273, 277.

Quær. 2° *Quid significent verba hæc:* suadente diabolo?

Resp.: Significant tantum requiri ad excommunicationem incurrendam, ut percussio Clerici sit graviter peccaminosa, tum ratione materiæ, seu vis exterioris aut injuriæ, tum ratione advertentiæ et intentionis. — *S. Lig., n.* 274, *dub.* 3.

997. — Quær. 3° *Quinam sint casus et personæ, de quibus jure vel privilegio permittitur, ut cessante reservatione papali, Episcopus aut alius absolvat?*

Resp. 1° : Quoad casus, reservantur Episcopo percussio Clerici levis, quamvis publica (*cap. Pervenit, de Sent. Excommun.*), et percussio occulta (*Conc. Trid., sess.* XXIV, *c. Liceat, de Ref.*).

Resp. 2° : Quoad personas, absolvi possunt ab Episcopo mulieres (*c. Mulieres, de Sent. Excom.*) et impuberes (*c.* 1, 58, *et fin. de Sent. Excom.*), etiamsi publice et enormiter percusserint.

Resp. 3° : Quoad casus simul et personas, Episcopus absolvit Clericos in communi viventes, qui contubernalem mediocriter percusserunt (*cap. Quoniam, de vita, et hon. Cler.*); officiales gubernii, qui, ratione officii turbæ arcendæ, Clericum mediocriter percutiunt (*c. Si vero, de Sent. Excom.*); Regulares mediocriter percutientes sæcularem Clericum (de consensu tamen eorum Prælati, si exempti fuerint; *c. Cum illorum, de Sent. Excom.*, et *c. Religioso, de eod. in* 6°). — Regulares autem, qui alios Regulares percutiunt (modo percussio sit mediocris, nam enormis Papæ semper reservatur), si ejusdem sint Monasterii vel Ordinis, a Prælato

communi; si diversi fuerint, a Prælato illius qui injuriam passus est, **absolvuntur** (*c. Cum illorum, de Sent. Excom.*). — *S. Lig. n.* 276.

Sunt etiam casus, in quibus non solum reservatio sed et ipsa excommunicatio cessat : v. gr., si quis justa defensione debeat se contra hostem tueri; si pater vel Superior Clericum in minoribus constitutum moderate corrigat; si Clericus reperiatur agens turpiter cum matre, uxore, sorore vel filia. Item excusatur mulier repellens Clericum a quo turpiter sollicitatur.

QUÆR. 4° *Quinam sub nomine Clericorum, vel Monachorum utriusque sexus, intelligantur?*

Resp. : Clerici intelliguntur omnes prima tonsura initiati, modo tamen deferant habitum et serviant alicui ecclesiæ.—Monachi sunt omnes utriusque sexus viventes in communi sub aliquo Prælato vel sub aliqua Moderatrice, ex expressa vel tacita Papæ auctoritate, quamvis in eorum communitate non fiat professio, imo quamvis eorum regula nondum sit approbata. — Per quamdam autem extensionem et ampliationem, sub alterutro horum nominum intelliguntur personæ omnes quæ censentur ac reputantur ecclesiasticæ, quales sunt, v. gr., seminaristæ, saltem qui in seminario degunt, etiamsi prima tonsura non fuerint adhuc initiati. — *S. Lig. n.* 270, 271.

QUÆR. 5° *An excommunicationi subjiciantur mandantes, consulentes percussionem Clerici, aut ei consentientes?*

Resp. Affirm. si effectus secutus fuerit ; nam si non sequatur, liberi erunt ab excommunicatione. Ratio est, quia licet id in censura non exprimatur, censuram tamen ita interpretantur Canones, ut aperte constat ex *c. Mulieres* et *c. Quantæ, de Sent. Excom.* — *S. Lig. n.* 266.

III

Duellum perpetrantes, aut simpliciter ad illud provocantes, vel ipsum acceptantes, quoslibet complices vel qualemcumque operam aut favorem præbentes, nec non de industria spectantes, illudque permittentes, vel quantum in illis est, non prohibentes, cujuscumque dignitatis sint, etiam regalis vel imperialis. (*Ex Const. Gregorii XIII,* Ad tollendum, 5 *Dec.* 1582; *Clementis VIII,* Illius vices, 17 *Aug.* 1592; *Pii IV,* Ea quæ, 13 *Nov.* 1560; *Benedicti XIV,* Detestabilem, 10 *Nov.* 1752. — *Ex Trident., sess.* XXV, *c.* XIX, *de Ref.*)

Prænotanda.

I. Fertur hæc censura *primario* in perpetrantes duellum, vel simpliciter, id est etiam effectu non secuto, ad illud provocantes aut ipsum acceptantes; *secundario* in quoslibet complices, operam aut favorem præbentes, de industria spectantes, etc. [1].

II. Censuræ Tridentinæ plura per Constitutiones Pontificum, ac præsertim per bullam Clementis VIII *Illius vices,* addita sunt, quæ a SS. D. P. Pio IX præsenti articulo fuerunt inserta. Expresse videlicet extensa est excommunicatio *ad simpliciter provocantes vel acceptantes, ad permittentes, vel,*

[1] Ex responsione S. Congr. Inquis. ad Episcopum pictaviensem, 31 Maii 1884 : Medicus vel confessarius, qui duello assistit, aut etiam in domo vicina seu loco propinquo ex condicto sistit, paratus ad præbendum suum ministerium duellantibus, si opus fuerit; quamvis cum intentione veniat citius finem pugnæ imponendi, incurrit excommunicationem.

quantum in illis est, non prohibentes duellum, et clarius indicatum est excommunicationi subjici solos *de industria spectantes*, id est, qui non casu sed consulto adsunt.

Quæsita.

998. — QUÆR. 1° *An incurrant excommunicationem complices seu cooperatores, si pugna ad effectum non perducatur?*

Resp. Affirm. Nam Benedictus XIV (Const. *Detestabilem*, § 6) declarat prædecessorem suum Clementem VIII, Constitutione *Illius vices*, extendisse pœnam excommunicationis *ad socios, patrinos, de industria spectatores, fautores, criminis demum participes, illudque permittentes, vel, quantum in ipsis est, non prohibentes, ac delinquentibus veniam et impunitatem concedentes, eosque qui se prædictis quoquo modo immiscuerint; etiamsi neque pugnæ effectus, neque accessus ad locum sit subsecutus.* — Et revera crimen, quod Pontifex intendit censura, etiam principaliter, punire, non est sola duelli perpetratio, sed ejus quoque præparatio, ut constat ex dictis. Jamvero nullus est complex aut cooperator, qui saltem tali præparationi formaliter non participet, etiamsi postea effectus non sequatur.

QUÆR. 2° *An excommunicatione afficiatur, qui cum animo non pugnandi, pugnaque non secuta, vani tamen honoris causa, duellum acceptavit, vel alterum provocavit?*

Resp. Neg. saltem *probabiliter*. Licet enim peccet præbendo alteri peccandi occasionem, non videtur actionem ponere, quæ sit hujus censuræ materia. Namque censura infligitur propter formalem, non autem propter materialem dumtaxat provocationem vel acceptationem, id est, propter acceptationem vel provocationem, quæ intentione et voluntate, ad verum non autem ad fictum duellum referantur. — *Ita Bonac., Filliuc., etc., contra alios.*

QUÆR. 3° *An duellum, ex pacto, post primam effusionem sanguinis cessaturum, excommunicationi subjaceat?*

Resp. Affirm. Constat ex Bulla Clementis VIII, *Illius vices*, quæ hæc habet : *Auctoritate Apostolica et tenore præsentium, decernimus et declaramus... iisdem pœnis* (excommunicationis reservatæ), *decreto* (Tridentino), *et constitutionibus* (cæterorum Pontificum) *teneri eos inter quos pactiones initæ sint de dirimendo certamine, cum primum alteruter vulneratus fuerit, seu sanguinem effuderit, aut certus ictuum numerus utrinque illatus fuerit.*

IV

Nomen dantes sectæ *Massonicæ* aut *Carbonariæ*, aut aliis ejusdem generis sectis quæ contra Ecclesiam vel legitimas potestates seu palam, seu clandestine machinantur, nec non iisdem sectis favorem qualemcumque præstantes; earumve occultos coryphæos ac duces non denuntiantes, donec non denuntiaverint. (*Lata a Clemente XII* (1738), *renovata a Benedicto XIV* (1751), *a Pio VII* (1821) *in Bulla* Ecclesiam Jesu Christi, et a *Leone XII* (1826), *Bulla* Quo graviora.)

Prænotanda.

999. — I. Duo in hac censura sub excommunicationis pœna principaliter damnantur, nempe 1° cooptatio in sectas *Massonicas* aut *Carbonarias;* eæ

sunt enim quæ usque ad hanc diem nominatim Summorum Pontificum Bullis fuerunt reprobatæ; 2° cooptatio in societates his similes, id est quæ similibus legibus reguntur, ac præsertim eumdem finem prosequuntur, quatenus contra Ecclesiam vel legitimas potestates, seu palam seu clandestine, machinantur. Modo igitur constet aliquam societatem ad unam vel alteram classem pertinere, constat etiam omnia ejus membra *per se* hoc anathemate comprehendi. — Additur excommunicatio in fautores, et non denuntiantes occultos duces, donec non denuntiaverint.

Decreto 12 Jan. 1870 declaravit S. O. Congr. sub ea censura comprehendi Societatem Americanam seu Hibernicam Fenianorum.

II. Nomen dant sectæ, qui in eam scientes et volentes admittuntur, quocumque cæteroqui ritu, et etiamsi absque ritu initientur.

III. Mitigatur præsenti censura excommunicatio lata in non denuntiantes. Obligatio enim sub hac pœna omnibus imposita per Bullas Pii VII et Leonis XII denuntiandi *eos omnes, quos noverint his societatibus nomen dedisse*, limitatur ad denuntiationem *occultorum coryphæorum ac ducum;* et excommunicatio reservata, quæ perpetua erat, declaratur manere tantum, saltem quoad reservationem, *donec non denuntiaverint.*

IV. Proscripta fuit a Pio IX sequens propositio : *Constitutiones Apostolicæ, quibus damnantur clandestinæ societates, sive in eis exigatur, sive non exigatur juramentum de secreto servando, eorumque asseclæ et fautores anathemate mulctantur, nullam vim habent in illis orbis regionibus ubi ejusmodi aggregationes tolerantur a civili gubernio.* — Encycl. *Quanta cura,* 8 Decembr. 1864.

Quæsita.

1000. — QUÆR. 1° *An habendi sint ut vetiti cœtus illi, qui profitentur se nihil moliri contra Religionem vel civilem Rempublicam, et nihilominus occultum ineunt fœdus juramento firmatum?*

Resp. Affirm. Constat ex Declaratione *S. Pœnitentiariæ,* die 21 Augusti 1850. Interrogata enim S. Congregatio respondit : *Cœtus illos in Bullis Pontificiis comprehendi.*

Non obstante præfato Decreto, contendit *Kenrick*, cœtus operariorum ob suas utilitates coeuntium licitos esse *per se*, etiamsi in iis signa adhibeantur, et arcanum habeatur. Verum admitti nequit hæc sententia, si de societatibus intelligatur in quibus servatur arcanum, quod juramento promittitur, nemini unquam, etiam primis magistratibus, etiam Sedi Apostolicæ, revelandum; nam Leo XII, Const. *Quo graviora,* talia juramenta reprobat tanquam *impia plane, ac scelesta*, et quæ in his sectis *præcipue sunt damnanda* [1].

[1] Ad ipsum R. D. Kenrick, Archiep. Baltimorensem, S. Cong. Inquis. hanc responsionem direxit, die 21 Aug. 1850 : « Utrum cœtus illi, pro vetitis habendi sint, qui profiten- « tur se nihil adversus religionem moliri vel civilem Rempublicam, licet occultum ineant « fœdus juramento firmatum, vel alias se obligent ad arcanum? — Resp. *Comprehendi « in Bullis Pontificiis.* » — Emus autem Card. Præfectus S. Cong. de Propag. fide, eo transmisso decreto, eidem Archiep. rescripsit : « Juvat animadvertere secretum ac tene- « bras, quibus societates nonnullæ obvolvuntur, præcipuam esse rationem, ob quam per « Apostolicam Sedem contra ipsas damnatio fuit lata. »

QUÆR. 2° *An absolvi possint illi qui Muratorum aut alteri ejusdem generis sectæ nomen dederunt, si licet emissi juramenti pœnitentiam agant, externe tamen cum iisdem sociis communicent?*

Resp. Neg., quia satis non est, quod quis erroribus suis interne renuntiet, si externe eosdem profiteri videatur. Patet etiam ex responsione *Congregationis S. Officii*. Cum enim propositum fuisset hoc postulatum : « Pœnæ ecclesiasticæ a plurimis Romanis Pontificibus in eos statutæ sunt « qui societati, quam *Liberorum Muratorum* dicunt nomen dedissent « atque juramentum de arcano servando in eorum conventiculis emi- « sissent.

« Dubium exoritur, utrum ii, quos licet emissi juramenti pœniteat, « communicando tamen cum cæteris eidem sectæ adhærentibus vel eorum « conventicula adeundo, vel *alio quolibet modo*, veros ejusdem Societatis « cultores se palam exhibere perseverent, ad Pœnitentiæ aut sanctissimæ « Eucharistiæ Sacramenti participationem legitime per Confessarium pos- « sint admitti. Sacerdotes inveniuntur nonnulli qui hujusmodi homines « reapse admittunt. Quæritur : Quomodo se gerere debeat Confessarius? »

Huic petitioni sacra Congregatio Sancti Officii sub die 5 Julii 1837 respondit : « *Juxta exposita non licere.* »

1001. — QUÆR. 3° *Quomodo se gerere debeat Confessarius erga pœnitentem societatibus occultis addictum?*

Huic quæstioni sic respondet *P. Joseph Schneider :*

Murarius confiteri volens, leges ecclesiasticas, quæ societatem Murariorum prohibent, aut ignoraverat aut noverat. Si leges ignoraverat, *et a Confessario de iis monitus* resipiscit, *vereque contritus serio promittit, se omnem conversationem cum hac societate in posterum pro viribus evitaturum esse, excommunicationis reservatæ pœnæ non subjacet, et proinde absolvi potest. Si* ignoraverat *illas leges et a Confessario monitus* non resipiscit, *sed leges ipsi patefactas spernit, ex transgressore legis materiali fit transgressor formalis et contumax, proindeque pœnæ excommunicationis reservatæ subjacet et absolvi nequit. Si leges* noverat, *tanquam legis transgressor contumax pœnæ excommunicationis Papæ reservatæ subjacet et absolvi nequit, nisi debitam dispositionem afferat. Quam si afferat, Confessarius ab Ordinario facultatem absolvendi et necessaria consilia petat.*

Si Confessarius scit pœnitentem esse Murarium, licet legum ecclesiasticarum ignarum, tunc, si spes est, fore ut pœnitens monitus resipiscat, ipsum monere debet; si vero timendum est, ne pœnitens ex transgressore legum materiali fiat transgressor formalis, indeque in profundiorem etiam perniciem sit ruiturus, tunc e duobus malis minus erit eligendum et a monitione illa abstinendum, sive potius tempora meliora erunt exspectanda; interim vero quibuscumque aliis mediis, quæ ad exoptatum finem perducere queant, et quibus saluti ejus prospici possit, religiose erit utendum (*Manuale Sacerdotum*, p. 398)[1].

[1] Hæc confirmantur responsis datis a S. Cong. Inquis., Fer. IV, 8 Jul. 1874, ad sequentia dubia : « I. An parochus vel missionarius ad ægrotum vel morientem, præsertim « non baptizatum, vel protestantem vocatus, quem certe scit ad *Liberos Muratores* per- « tinere, ac bona fide versari in prædicta secreta societate, possit sine ulla admonitione « quoad relinquendam damnatam societatem, illum baptizare vel absolvere? — II. An

V

Immunitatem asyli ecclesiastici ausu temerario violare jubentes, aut violantes.

(*Ex Bulla Gregorii XIV,* Cum alias, 24 *Maii* 1591.)

Notandum est, in prima editione Constitutionis authentice facta, hunc articulum paulo aliter propositum fuisse. Sic enim legebatur: *Immunitatem asyli ecclesiastici violare jubentes, aut ausu temerario violantes.* Verum E^{mi} Patres Congr. S. O. in instructione 1 Feb. 1871, audito prius SS^{mi} oraculo, declaraverunt in ea formula verba *ausu temerario* ad utrumque membrum referri; ideoque R^{mus} Assessor S. O., datis de hac re litteris ad S. Pœnitentiariam 10 Feb. 1871, testatus est articulum eo modo legendum esse, quo illum protulimus.

Quæsita.

1002. — QUÆR. 1° *Quid sit immunitas asyli ecclesiastici, et an adhuc ubique obliget?*

Resp. 1° : Immunitas asyli ecclesiastici in eo sita est, ut certi delinquentes Jure canonico determinati extrahi violenter e loco sacro, maxime ex ecclesiis, licite non possint. Constitutiones autem Pontificiæ ab eo privilegio excipiunt latrones publicos, depopulatores agrorum, homicidas omnes, hæreticos, et rebelles contra personam Principis. — *S. Lig., de Privil., n.* 26.

Resp. 2° : Extra dubium est, neque hanc immunitatem fuisse abolitam ab Ecclesia, quæ e contra illam, ut constat ex articulo quem tractamus, pœnis in violatores latis adhuc tuetur; neque aboleri posse legitime a potestate civili, siquidem Ecclesiæ et personarum ecclesiasticarum immunitas Dei ordinatione et canonicis sanctionibus instituta est (*Conc. Trid., sess.* XXV, *c.* XX, *de Ref.*). Quod igitur ad jus spectat, adhuc subsistit, et ad eam ubique observandam *per se* omnes obligantur; quod vero ad praxim attinet, vix fieri potest, ut iis in locis in quibus jam per leges civiles non agnoscitur, debito modo semper custodiatur. Hinc, habita ratione locorum et temporum, plura in contrarium acta *per accidens* excusantur a peccato, propterea quod moraliter vitari non possint, et lex positiva cum tanto incommodo non obliget.

In Gallia unicum exstat hujus immunitatis vestigium; nempe quod habetur in *Codice processus civilis, n.* 781. Ibi enim prohibetur ne debitores in ecclesiis apprehendantur, dum functiones cultus peraguntur.

« missionarius interrogare debeat morientem, si solum dubitet de morientis affiliatione « ad *Liberos Muratores?* — III. In utroque casu, si tempus vel morientis status discus- « sionem non permittat, debetne missionarius quæstionem ullam proponere eidem mo- « rienti circa societatem secretam *Liberorum Muratorum?* » Respondit S. Cong.

« Ad I. Generice loquendo, *negative* juxta decreta jam edita. Cum vero pueri et mo- « rituri non abjurent : si agatur de morte proximis, ac materialiter seu in bona fide sectis « a S. Sede damnatis adscriptis (et nisi prævideatur quod specialis admonitio profutura « sit), sufficere, quod in genere hortentur, ut se sincere subjiciant Ecclesiæ auctoritati « atque mandatis S. Sedis, deinde baptizari atque absolvi possint. Scandalum vero repa- « retur eo meliori modo, quo fieri possit, etiam post obitum.

« Ad II et III provisum in præcedenti. »

QUÆR. 2° *Quid significent hæc verba* ausu temerario?

Resp.: Ex Instructione S. Officii 1 Feb. 1871, jam pluries citata, illius rationem agendi significant, *qui ab aliis minime coactus, prudens ac sciens immunitatem asyli ecclesiastici aut violare jubet, aut exsequendo violat.* — Hinc patet, neque magistratus catholicos necessitate se conformandi præscripto legis civilis adactos, neque milites aut gubernii servos mandata sibi imposita adimplentes, excommunicationi obnoxios esse.

VI

Violantes clausuram Monialium, cujuscumque generis aut conditionis, sexus vel ætatis fuerint, in earum Monasteria absque legitima licentia ingrediendo; pariterque eos introducentes vel admittentes; itemque Moniales ab illa exeuntes extra casus ac formam a S. Pio V in Const. *Decori* præscriptam. (*In violantes clausuram, ex Bulla Gregorii XIII*, Ubi gratiæ, 13 *Jun.* 1575; *et Pauli V*, Monialium, 10 *Jul.* 1612. — *In Moniales exeuntes, ex Bulla S. Pii V*, Decori, 24 *Jan.* 1570.)

1003. — Decisiones Rom. Pontificum præcesserat decretum Tridentinum, *sess.* XXV, *c.* v, *de Reg.*, quod in ingredientes Monasteria ita statuebat: *Ingredi intra septa Monasterii nemini liceat cujuscumque generis aut conditionis, sexus vel ætatis fuerit, sine Episcopi vel Superioris licentia, in scriptis obtenta, sub excommunicationis pœna, ipso facto incurrenda.* In Moniales autem e Monasterio exeuntes hæc injungebat: *Nemini Sanctimonialium liceat post professionem exire e Monasterio, etiam ad breve tempus, quocumque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa, ab Episcopo approbanda.*

Quæsita.

1004. — QUÆR. 1° *An sub hac censura comprehendantur Moniales in Gallia exsistentes?*

Resp. Neg. cum ibi non sint Religiosæ stricto sensu, seu solemniter Professæ.— *Recole dicta n.* 181. – Confirmatur resolutione data a S. Congr. Episc. et Reg., 1 Aug. 1839. Propositis enim duobus dubiis, quæ sequuntur:

« I. Utrum si non sint solemnia vota, Moniales nihilominus teneantur « ad clausuram servandam, quam voto simplici vovent, sub censuris a « Tridentina Synodo edictis, ubi Episcopus clausuram restituerit. — « II. Utrum etiam excommunicationis incurrat pœnam, qui sine licentia « ingrediatur septa Monasterii, ubi clausura ab Episcopo restituta fuerit. »

« S. Congregatio respondit: « Ad I, *Negative, quoad pœnas sacris Canonibus et Apostolicis Constitutionibus præscriptas: affirmative, relate ad censuras ab Episcopo fortasse impositas.*

« Ad II, *Affirmative si ab Episcopo decreta fuerit.* »

Excipe Moniales Sabaudiæ et Comitatus Niceensis, quæ ante provinciarum illarum adnexionem solemnia vota emittebant. De his enim eadem S. Congr. Ep. et Reg., 31 Jul. 1861, respondit: *Quoad præfata Monasteria nihil innovatum esse, et Sanctimoniales eisdem omnibus obligationibus et ecclesiasticis legibus subjectas esse, quibus antea tenebantur.*

QUÆR. 2° *Quinam ex Jure licentiam habeant ingrediendi Monasteria, et a quonam debeant illam obtinere qui eam ex Jure non habent?*

Resp. 1°: Possunt ingredi Monasteria 1° Episcopi in casu necessitatis,

aut visitationis, sed sociati a paucis personis maturis; 2° Prælati regulares semel in anno, visitationis causa; 3° Confessarius ordinarius ad Sacramenta in necessitate ministranda, sed superpellico et stola indutus; 4° medicus ordinarius, qui licentiam renovare debet quolibet trimestri; et medicus extraordinarius, ordinarii defectu; 5° fabri et alii necessarii, qui artem suam extra clausuram exercere non possint.

Resp. 2° : Licentiam Monasteria ingrediendi concedere potest Episcopus, vel quivis alius ab ipso delegatus, v. gr., Vicarius generalis vel Confessarius Monialium, aut ipsa Abbatissa, etc.; sed causa gravis requiritur, minor tamen pro femina quam pro viro, pro ingressu diurno quam pro nocturno, et pro ingressu propinquorum, quam externorum. — *S. Lig. n.* 222 *et seq.*

QUÆR. 3° *Quinam sint casus et forma a S. Pio V præscripta extra quæ non liceat Monialibus e Monasterio exire?*

Resp.: Assignantur in Const. *Decori* (§ 2), edita 24 Jan. 1570, quæ sic habet: *Volumus, sancimus et ordinamus, nulli Sanctimoniali... nisi ex causa magni incendii vel infirmitatis lepræ, aut epidemiæ, quæ tamen infirmitas, præter alios Ordinum Superiores, quibus cura Monasteriorum incumberet, etiam per Episcopum seu alium loci Ordinarium, etiam si prædicta Monasteria ab Episcoporum et Ordinariorum jurisdictione exempta esse reperiantur, cognita et expresse in scriptis approbata sit, a Monasteriis præfatis exire, sed nec in prædictis casibus extra illa, nisi ad necessarium tempus, stare licere.*

De egressu autem prohibito docent communiter theologi, non dari in eo materiæ parvitatem, quando perfectus et completus est, seu quando Monialis limites clausuræ plene transgreditur. Hinc etiamsi fiat uno vel altero passu tantum, dicunt excommunicationem incurri. Contradicit tamen *Lacroix* cum quibusdam aliis, si Monialis statim redeat; sed oppositam sententiam ut probabiliorem habet *S. Alph., n.* 229. — *Vide Ferraris, v.* Monialis, *art.* 3, *n.* 10 *et seq.*

1005. — QUÆR. 4° *Quid Jure statuatur circa collocutionem ad crates cum Monialibus?*

Resp.: 1° Laici frequentantes Monasteria Monialium incurrunt excommunicationem ferendæ sententiæ (in variis locis latæ sententiæ).

2° Clerici vero suspensionem per Episcopum imponendam incurrunt.

3° Regulares autem subeunt privationem vocis et officii ferendæ sententiæ, etiamsi collocutio fiat semel et per quadrantem cum dimidio, ex Decreto *S. Congreg.* anno 1669. — *S. Lig. n.* 236. Ex Decreto anteriori Sixti V (anno 1590), privationem officii et vocis cujuslibet ipso facto, si frequentare præsumant ad colloquendum cum qualibet muliere ibidem degente. — *S. Lig. n.* 232. Probabiliter excipitur Abbatissa extra Romam.

4° Frequentia consistit in eo, quod quis tribus diebus continuis, vel semel singulis mensibus per annum circiter, aut quater in hebdomada Monasterium adeat.

VII

Mulieres violantes Regularium virorum clausuram, et Superiores aliosve eas admittentes. (*Ex Bulla S. Pii V,* Regularium, 24 *Oct.* 1566, *quam explicavit alia quæ incipit,* Decet Romanum Pont., 16 *Jul.* 1570.)

1006. — Clausura papali obligantur ubique, nullaque regione excepta, viri Regulares solemnia vota emittentes; ei vero non subjiciuntur, saltem ex Sacrorum Canonum auctoritate, qui simplicia tantum vota edunt. Hinc sub nomine Regularium virorum in hac censura priores dumtaxat sunt intelligendi, ubicumque cæteroquin domus vel Monasteria habeant.

Admittentes dicuntur qui ingressum præbent, sive physice, v. gr., aperiendo januam, trahendo manu ingredientem; sive moraliter, jubendo, permittendo, consulendo, feminam ingredientem approbando, aut etiam non prohibendo, dum instat obligatio ingressum impediendi.

Circa Regularium virorum clausuram, hæc tria adverti possunt: 1° Ex consuetudine et ex fine status sui, Religiosi ad clausuram ita tenentur, ut sine licentia a proprio conventu egredi non possint.

2° Pœnas tamen apostatarum non incurrunt, nisi animo non redeundi egrediantur. Sed nocturna egressio furtiva est casus reservabilis.

3° Egressus peccatum grave est ex genere suo, quia turbat ordinem et finem vitæ religiosæ; ratione materiæ veniale esse potest, v. gr., si die fiat et ad breve tempus, etc.

VIII

Reos simoniæ realis in beneficiis quibuscumque, eorumque complices.

IX

Reos simoniæ confidentialis in beneficiis quibuslibet, cujuscumque sint dignitatis.

X

Reos simoniæ realis ob ingressum in Religionem. (*Prima harum trium cens. lata est a Paulo II, Extrav.* Detestabile, *de Simon. — Secunda a Pio IV, Bulla* Romanum Pontificem, 16 *Oct.* 1564; *et S. Pio V, Bulla* Intolerabilis, 1 *Jun.* 1569. — *Tertia ab Urbano IV, Extrav.* Sane, *de Simon.*)

Quid sit simonia realis et confidentialis; quibus modis utraque possit committi; quandonam et quomodo quis reus fiat simoniæ ob ingressum in Religionem, jam dictum est in I *vol., n.* 288 *et seq.* Nihil igitur remanet quod in tribus censuris supra expositis indigeat explicatione, si forte quæstionem sequentem excipias:

1007. — Quær. *An nomine beneficiorum veniant Parochiæ, quæ modo revocabili conferuntur, quales multæ exsistunt in Gallia?*

Resp.: Affirmandum videtur. Quamvis enim beneficia manualia seu ad nutum revocabilia, ratione possessionis minus stabilis, aliquatenus deficiant a perpetuitate, quæ cæteris beneficiis generatim competit; id tamen non impedit quominus vera sint et proprie dicta beneficia. Certe, prout ait *Pirhing* (*Jus can., l.* III, *tit.* V, *n.* 3), *ad rationem beneficii non requiritur, ut beneficiatus perpetuo, quamdiu vivit, irrevocabiliter illud habere debeat; sed sufficit quod ipsum beneficium ex se sit ita perpetuum, ut maneat penes beneficiatum, donec ei ex legitima causa auferatur; et ut morte beneficiati, vel amotione ipsius a beneficio, ipsum beneficium non exstinguatur, sed vacet possessore, ita ut alteri sit conferendum, adeoque in se perpetuo duret.* Et citat in hanc sententiam *Azor, Laymann, Garcias,* etc. His consentit *Leurenius, For. benef., t.* I, *q.* 4, quem sequitur *Bouix, de Paro-*

cho, *p*. I, *sect*. III, *c*. III, § 2, et eamdem doctrinam tenet *S. Alph.*, *l*. III, *n*. 673. — Adde beneficia, quæ de jure communi perpetua esse debent, jure autem particulari duntaxat, et propter peculiares quasdam circumstantias facta sunt manualia, quales sunt, ut videtur, parochiæ nostræ succursales, non idcirco amittere rationem beneficiorum pressiori sensu acceptorum. — Cum igitur Constitutio excommunicationem infligat reis simoniæ in beneficiis *quibuscumque* seu *quibuslibet*, videntur sub hac censura comprehendi, etiam ii qui simoniam committerent in collatione talium parochiarum.

XI

Omnes, qui quæstum facientes ex Indulgentiis aliisque gratiis spiritualibus, excommunicationis censura plectuntur Constitutione S. Pii V, *Quam plenum*, 2 *Januarii* 1569.

Quæsita.

1008. — QUÆR. 1° *Quisnam factus ex Indulgentiis aliisque gratiis quæstus excommunicationis censura plectatur Constitutione* Quam plenum?

Resp. : Ille est, qui obtinetur concedendo, etiam prætextu reparationum ecclesiarum aut aliarum piarum causarum, solventibus certam pecuniæ summam, varias gratias spirituales, nempe : Indulgentias, facultatem eligendi Confessarium per quem absolvantur a casibus reservatis, Missæ celebrationem et sepulturam tempore interdicti, ciborum prohibitorum usum, licentiam assumendi duos vel plures compatres ad sacrum Baptisma. Qui igitur tales gratias concedunt, ea conditione, ut certa pecunia tanquam pro concessione debita, etiam intuitu alicujus pii operis promovendi, solvatur, excommunicationem hujus articuli incurrunt. Ratio prohibitionis atque censuræ est, quia tales actus vel simoniam palliatam continent, vel simoniæ viam aperiunt, vel saltem redolent simoniam generantque scandalum apud fideles.

QUÆR. 2° *An omnes, qui ejusmodi quæstum faciunt, excommunicationi subjiciantur?*

Resp. Neg. Bulla enim S. Pii V eos tantum excommunicatione plectit, qui sunt *inferiores ab Episcopis;* Episcopis vero, Cardinalibus, etc., infligit aliam pœnam, suspensionem videlicet ab ingressu ecclesiæ, et a perceptione fructuum, reservatam Summo Pontifici, a qua absolvi nequeant nisi præstita satisfactione. Hæc autem suspensio renovata non est per Constitutionem *Apostolicæ Sedis*.

XII

Colligentes eleemosynas majoris pretii pro Missis, et ex iis lucrum captantes faciendo eas celebrari in locis ubi Missarum stipendia minoris pretii esse solent. (*Ex Bulla Benedicti XIV,* Quanta cura, 30 *Jul*. 1741.)

1009. — Benedictus XIV statuerat, ut ii omnes, qui eleemosynas seu stipendia majoris pretii pro Missis colligentes, Missas, retenta sibi parte eleemosynarum seu stipendiorum acceptorum, sive ibidem, sive alibi, ubi pro Missis celebrandis minora tribuerentur stipendia seu eleemosynæ, celebrari facerent,—laicos quidem seu sæculares, excommunicationis pœnam, Clericos vero sive quoscumque Sacerdotes pœnam suspensionis, utramque Rom.

Pontifici reservatam, ipso facto incurrerent. Pius IX, firmis manentibus cæteris dispositionibus Bullæ Benedictinæ, loco suspensionis, Clericis sicut et laicis excommunicationem inflixit, omnesque subjecit eidem pœnæ.

Resolves.

1° Censura intelligenda est de solis Missis manualibus, non autem de iis quæ propter fundationem vel beneficium, aut in perpetuum debentur, prout docent communiter Auctores apud *S. Alph., l.* VI, *n.* 321, *Exc.* 3, et præterea satis constat ex verbo *colligentes.*

2° *Probabiliter* non incurrunt censuram qui colligunt ex officio eleemosynas pro Missis celebrandis si ex eis sibi retineant æquam laboris remunerationem : ii enim lucrum vel turpem quæstum ex eleemosynis captare non videntur. — *S. Lig., ibid., n.* 322, *dub.* 3.

3° Excommunicationi subjicitur non solum qui in alio, *ut plerumque fit,* sed etiam qui in eodem loco, si forte ibi diversæ Missarum taxæ institutæ sint, eleemosynas minoris pretii transmittit; nam vox illa censuræ *in locis* generalis est, quatenus nullum locum excludit, in quo possint collectæ Missæ minori stipendio celebrari, et in Bulla Benedictina expresse dicitur : *sive ibidem, sive alibi.*

4° Quamvis a peccato et a censura excuseris, ut diximus *supra, n.* 371, si Sacerdos cui transmittis eleemosynas pro Missis celebrandis, liberaliter et omnino sponte excessum remittat, eam tamen incurris, si tu, etiam indicato majori pretio accepto, Sacerdotem roges ut remittat; vel ab eo quæras an consentiat, ut tu partem retineas; ait enim Benedictus XIV *non posse alteri stipendium minoris pretii erogari, etsi qui erogat eidem Sacerdoti celebranti et consentienti indicet, se majoris pretii eleemosynam accepisse.* — *S. Lig., ibid , n.* 321. — *Recole dicta supra n.* 371.

XIII

Omnes qui excommunicatione mulctantur in Constitutionibus S. Pii V, *Admonet nos,* quarto kalendas Aprilis 1567; Innocentii IX, *Quæ ab hac Sede,* pridie nonas Novembris 1591; Clementis VIII, *Ad Romani Pontificis curam,* 26 Junii 1592, et Alexandri VII, *Inter cæteras,* nono kalendas Novembris 1660, alienationem et infeudationem civitatum et locorum S. R. E. respicientibus.

1010. — Comprehenduntur hac censura, sicut et allegatis in ea Constitutionibus, omnes prorsus tum laici tum Clerici, cujuscumque sint dignitatis, etiam episcopalis aut cardinalitiæ, tractantes, consulentes, aut alias verba facientes, sub quovis prætextu etiam necessitatis vel evidentis utilitatis, de infeudandis vel alienandis civitatibus et locis ad Romanam Ecclesiam immediate spectantibus et pertinentibus; item, proponentes de postulandis a Rom. Pontifice quibusvis personis cujuscumque dignitatis in Duces, Vicarios, Gubernatores eorumdem locorum et civitatum, eligendisque oratoribus, qui ad eum in hunc finem mittantur; oratores etiam munus ejusmodi acceptantes; quaslibet tandem alienationes ejusmodi Rom. Pontifici pro tempore exsistenti per se vel per alios insinuantes aut suadentes : quæ omnia videri possunt in dictis Constitutionibus enucleate proposita et declarata.

XIV

Religiosos præsumentes Clericis aut laicis extra casum necessitatis Sacramentum Extremæ Unctionis aut Eucharistiæ per viaticum ministrare absque Parochi licentia.

(*Ex Clementina* Religiosi, *de Privilegiis.*)

1011. — Clementina *Religiosi,* præter Religiosos absque licentia Parochi Sacramenta Extremæ Unctionis aut Eucharistiæ per viaticum ministrantes, hos etiam subjiciebat eidem excommunicationi, qui, non obtenta Parochi licentia, Matrimonia solemnizarent, seu benedicerent. Cum autem Concilium Tridentinum, *sess.* XXIV, *c.* I, *de Reform.,* instituendo impedimentum clandestinitatis, pœnam suspensionis latæ sententiæ Ordinario reservatam tulerit in Sacerdotes quoslibet *sive regulares sive sæculares,* qui *sponsos sine illorum Parochi licentia conjungere aut benedicere ausi fuerint,* quæstio mota est inter doctores, an hæc pœna præcedenti adderetur vel potius illam abrogaret. Cessat controversia in utramque partem agitata vi præsentis Constitutionis, quæ, omissa quacumque in hac censura Sacramenti Matrimonii mentione, solam retinuit suspensionem Tridentinam omnibus indiscriminatim Sacerdotibus inflictam, ut infra dicetur.

Quæsita.

1012. — QUÆR. 1° *Quinam sub nomine* Religiosorum *sint hic intelligendi?*

Resp.: Ii videntur esse, qui, non solum ex conditione sui status, sed ex Jure et stylo Curiæ, hoc nomine proprie appellantur, seu apud quos emittuntur vota solemnia. Ratio est, quia in pœnalibus lex stricte omnino est interpretanda, ejusque verba secundum proprium sensum, quem ex Jure habent, sunt accipienda.

Hinc non videntur sub hac censura comprehendi Congregationes religiosæ votorum simplicium, etiam quando, ut sæpe fit, id omne habent quod ad essentiam status religiosi requiritur; nam in Constitutionibus Pontificiis (*Bouix, de Jure Reg., p.* II, *sect.* I, *c.* 1) clare discriminantur a *veris* et *formalibus Religionibus,* et sicut harum Religionum omnia privilegia non participant, ita pœnis, quæ eis imponuntur, obnoxiæ esse non debent. Certe autem non comprehenduntur Novitii cujusvis Instituti, Ordinis aut Religionis, siquidem neque ex sua conditione sunt, neque ex Jure dicuntur veri Religiosi. — Comprehenduntur e contra qui vota simplicia tantum emiserunt in vera et proprie dicta Religione, v. gr., Scholastici Societatis Jesu, Religiosique omnes solemniter professi, etiamsi privilegio exemptionis non gaudeant. — *Suarez, disp.* XXII, *sect.* 4. — *Bonac., de Cens. in part., disp.* II, *q.* 4, *p.* 5.

QUÆR. 2° *Quandonam ob necessitatem excusentur Religiosi ab hac prohibitione et censura?*

Resp.: Varios enumerat casus *S. Alph.* ex *Busembaum, l.* VI, *n.* 240; et generatim dici potest, tunc Religiosos excusari a censura, quando cæteri Sacerdotes excusantur a prohibitione, scilicet quoties adest periculum mortis, et Parochus vel non potest vel non vult infirmo Sacramenta ministrare.

QUÆR. 3° *An de Jure communi aliqua limitatio censuræ apponenda sit?*

Resp. Affirm. Possunt nempe Religiosi, ut colligitur ex *Conc. Trid.*, *sess.* XXIV, *c.* XI, *de Ref.*, ultima sacramenta ministrare Clericis et laicis qui *actu inserviunt, et intra eorum septa ac domos resident, subque eorum obedientia vivunt.*

XV

Extrahentes absque legitima venia reliquias ex sacris Cœmeteriis sive Catacumbis Urbis Romæ ejusque territorii, eisque auxilium vel favorem præbentes.
(*Ex decr. Pauli V* 23 *Aug.* 1613 *et* 16 *Maii* 1614; *et ex Bulla Clementis X*, Ex commissæ nobis, 13 *Jan.* 1672.)

Reliquiæ hic intelliguntur ossa et cineres quæ certo sint, aut saltem de quibus dubitatur an non sint martyrum. Horum autem vel *minimam particulam* auferre absque venia, sub gravi prohibuit Paulus V *in decretis* citatis, simulque declaravit ejusmodi furtum nunquam excusari propter materiæ parvitatem. — Legitima venia ea est quam confert E^mus Card. in Urbe Vicarius. Forma qua concedi debet describitur in Bulla Clementis X.

XVI

Communicantes cum excommunicato nominatim a Papa in crimine criminoso, ei scilicet impendendo auxilium vel favorem.
(*Ex resp. Innocenti III in cap.* Nuper, *de Sent. Excomm.*)

1013. — Incidit in hunc casum qui communicat *criminoso,* id est illi qui crimen admisit, in ipso crimine quod admisit et propter quod noscitur fuisse nominatim excommunicatus a Papa. Requiritur autem, ut ei communicet post latam et sibi notam excommunicationem, nam, quia *participat* ejus contumaciæ et auctoritatem Pontificis damnantis spernit, ideo censura afficitur, *cum,* inquit Innocentius, *facientem et consentientem par pœna constringat.* Sic, qui excommunicato nominatim a Pontifice propter hæresim, et a se ut tali cognito, auxilium præberet ad errorem diffundendum, eam incurreret excommunicationem.

Dicitur Papa nominatim excommunicare, non solum eum quem particulari excommunicatione nominatim ligat, sed eum etiam quem nominatim denuntiat tanquam generali excommunicatione latæ sententiæ innodatum. Si autem hoc ultimum fiat ab Episcopo, denuntiatus, etiamsi incurrerit generalem excommunicationem a Rom. Pontifice latam, nondum habetur tanquam nominatim a Papa excommunicatus; verum iis adnumeratur, quos Episcopus nominatim excommunicavit. — *Vide infra Interdictum* 2 *latæ sententiæ.*

XVII

Clericos scienter et sponte communicantes in divinis cum personis a Romano Pontifice nominatim excommunicatis et ipsos in Officiis recipientes.
(*Lata a Clemente III, cap.* Significavit, *de Sent. Excomm.*)

1014. — Tria in hunc articulum notanda veniunt; scilicet

1° Utramque ejus partem communiter ab Auctoribus intelligi conjunctive, seu haberi tanquam alteri necessario connexam, ita ut communicatio

in divinis, quæ Clericis sub pœna excommunicationis reservatæ interdicitur, illa sit tantum qua nominatim excommunicatos a Papa admittunt ad divinorum Officiorum, id est Sacramentorum, Missæ, precum publicarum, etc., participationem vel assistentiam.

2° Censuram infligi tantum Clerico *scienter et sponte* communicanti in divinis cum excommunicato; unde fit ut ab ea incurrenda excuset quævis ignorantia, aut metus quilibet gravis, sive per minas sive per vim aut alio modo fuerit incussus.

3° Ex articuli textu satis aperte ostendi quod supra *n*. 957 advertebamus, nempe notorios Clericorum percussores non esse jam sub excommunicationis pœna vitandos, nisi et ipsi sint nominatim denuntiati; eorum enim nulla peculiaris habetur mentio, qua a cæteris, prout fiebat in Bulla Martini V, secernantur. Spectato igitur Jure novo per Constitutionem *Apostolicæ Sedis* stabilito, duo tantum remanent casus, in quibus excommunicationem subeant qui communicant cum nominatim excommunicato a Papa: prior videlicet quorumlibet communicantium in crimine criminoso, alter Clericorum communicantium in divinis.

EXCOMMUNICATIONES EXTRA ORDINEM ADDENDÆ

I

Ex Constitutione Apostolicæ Sedis

Excommunicatione mulctantur Romano Pontifici reservata

Absolvere præsumentes sine debita facultate, etiam quovis prætextu, ab excommunicationibus Romano Pontifici *speciali modo* reservatis.

(Habetur in ipsa Constitutione, post Excommunic. primæ recensionis.)

II

Tridentina.

Si quem Clericorum vel laicorum, quacumque is dignitate, etiam imperiali aut regali, præfulgeat, in tantum malorum omnium radix cupiditas occupaverit, ut alicujus ecclesiæ seu cujusvis sæcularis vel regularis beneficii, montium pietatis, aliorumque piorum locorum jurisdictiones, bona, census ac jura etiam feudalia et emphyteutica, fructus, emolumenta, seu quascumque obventiones, quæ in ministrorum et pauperum necessitates converti debent, per se vel alios vi vel timore incusso, seu etiam per suppositas personas Clericorum aut laicorum, seu quacumque arte aut quocumque quæsito colore in proprios usus convertere, illosque usurpare præsumpserit, seu impedire ne ab iis, ad quos jure pertinent, percipiantur, is anathemati tamdiu subjaceat, quamdiu jurisdictiones, bona, res, jura, fructus et reditus, quos occupaverit vel qui ad eum quomodocumque, etiam ex donatione suppositæ personæ, pervenerint, ecclesiæ ejusque administratori sive beneficiato integre restituerit, ac deinde a Romano Pontifice absolutionem obtinuerit.

(*Sess.* XXII, *cap.* XI, *de Reform.*)

1015. — Hæc adverte :

1° Si conferatur hæc Tridentina censura, cum 11ª et 12ª primæ recensionis, facile apparet, bona et jura ecclesiastica posse, respectu habito ad excommunicationes latas per Constitutionem *Apostolicæ Sedis,* ad tres classes

præcipuas revocari, quarum *prima* complectitur loca et jura ad Ecclesiam Romanam pertinentia; *secunda*, bona et jura pertinentia ad personas ecclesiasticas ratione suarum ecclesiarum aut beneficiorum; *tertia*, cætera omnia bona vel jura, quæ quocumque modo ecclesiastica dici possunt, etiam *quia* pertinent ad loca pia et ad sublevandas pauperum necessitates destinata sunt [1]. Usurpatores, invasores, etc., bonorum vel jurium tum primæ tum secundæ classis excommunicationi Papæ speciali modo reservatæ subjacent. tertiæ vero, solum excommunicationi Papæ simpliciter reservatæ. Cæterum censura Tridentina latissima est, et ex se ad omnium extenditur bonorum ecclesiasticorum direptores, quamvis eorum quidam, dum graviori pœna jam per Constitutionem plectuntur, eam non incurrunt, prout declaravit S. C. U. Inquis., 8 Jul. 1874, quæ proposito dubio: *An usurpatores bonorum ecclesiasticorum duplici innodantur censura, altera R. Pont. specialiter reservata, vi Constit.* Apostolicæ Sedis, *altera simpliciter reservata, vi Conc. Trident.*, respondit: *Negative. Videlicet usurpatores bonorum ecclesiasticorum innodari sola excommunicatione R. P. specialiter reservata.*

2° Nomine *usurpationis* non solum hic intelligitur, ut dictum est in explicatione *Artic.* 11, *recens.* 1, actio, qua quis rem alienam, quasi jure proprio, seu tanquam sibi debitam invadit, sed actio quælibet injusta, qua quis bona prædictorum locorum invadit et surripit; id enim colligitur ex illis verbis: *quacumque arte, aut quocumque quæsito colore in proprios usus convertit.* Oportet tamen, ut hæc scienter faciat, id est ut nullo modo ignoret cujusnam sint illa bona, nam Concilium præsumptionem requirit.

Quær. *An qui ab injusto invasore scienter emit vel dono accipit talia bona excommunicationem incurrat?*

Resp. Affirm., siquidem actione formaliter injusta hæc bona transfert in usus proprios. Imo et id intelligendum est etiam de bonis ecclesiasticis quorum usurpatio graviori, ut diximus, pœna afficitur; certum est enim ea sub hoc respectu præsenti censura comprehendi.

PUNCTUM IV

De excommunicationibus latæ sententiæ quæ Episcopis sive Ordinariis sunt reservatæ.

Tres tantum numerantur, quæ in Bulla habentur expressæ. Nulla Tridentina ad hanc recensionem pertinet.

Declaravit SS. D. P. Pius IX excommunicationi latæ sententiæ Episcopis sive Ordinariis reservatæ subjacere:

I

Clericos in Sacris constitutos vel Regulares aut Moniales post votum solemne castitatis Matrimonium contrahere præsumentes; nec non omnes cum aliqua ex prædictis personis Matrimonium contrahere præsumentes.

(*Ex Clement. l. 4, cap. unic. de Consang. et Affin.*)

[1] Pia igitur loca hoc decreto Tridentino ea intelliguntur, quæ, ad pium finem instituta, auctoritate ecclesiastica erecta sunt, aut saltem ab ipsa quoad bonorum administrationem dependent, juxta sancita ab eodem Concilio, *Sess. eadem* XXII, c. VIII *et* IX.

1016. — Quær. *An Clerici, Regulares aut Moniales sponsalia vel matrimonium civile contrahere præsumentes excommunicationem incurrant?*

Resp. ad 1um *Neg.* cum sponsalia nondum sint Matrimonium; sed promissio duntaxat futuri Matrimonii.

Resp. ad 2um : Affirmat *Avanzini, adn.* 39, quia, inquit, præsumunt contractum illum inire, qui Matrimonii habeat figuram, et qui juxta naturæ leges verum esset Matrimonium, nisi per accidens obstaret impedimentum clandestinitatis. Sed probabilius negatur, eo quod in materia pœnali verba sint stricte accipienda, matrimonium autem civile neque sit verum Matrimonium, neque veri Matrimonii figuram habeat: caret enim forma quæ ad substantiam ipsam Sacramenti, adeoque contractus inter Christianos, requiritur. Tales igitur contrahentes turpissimo concubinatu se inquinant, non autem rei sunt attentati Matrimonii[1].

II

Procurantes abortum, effectu secuto. (*Ex Bulla Sixti V,* Effrænatam 29 *Oct.* 1588, *quæ mitigata est per Bullam Gregorii XIV*, Sedis Apostolicæ, 31 *Maii* 1591.)

Prænotanda.

1017. — I. Sixtus V, in Bulla sua 29 Oct. 1588 edita, cunctis pœnis temporalibus, quibus Jure civili et canonico plectuntur homicidæ, subjecit eos *omnes, qui, per se aut per interpositas personas, abortus, seu fœtus immaturi tam animati quam inanimati, formati vel informis, ejectionem procuraverint, percussionibus, venenis, medicamentis, potionibus, oneribus laboribusque mulieri prægnanti impositis, ac aliis etiam incognitis vel maxime exquisitis rationibus, ita ut reipsa abortus inde secutus fuerit.* Deinde, *ultra supradictas pœnas* temporales excommunicatione ipso facto incurrenda et Sedi Apostolicæ reservata mulctavit *omnes et singulos... viros vel mulieres... qui vel quæ, uti principales, vel ut sociæ, ad tale facinus committendum opem, consilium, favorem, potionem, vel alia cujuscumque generis medicamenta scienter dederint, ac etiam scribendo litteras privatas, vel apochas, vel alias verbis aut signis juverint, aut consuluerint?*

II. Gregorius XIV altera Bulla 31 Maii 1591 Sixtinam Constitutionem duplici ex capite moderatus est: abstulit nempe excommunicationem pro abortu fœtus inanimati, absolutionem autem excommunicationis pro abortu fœtus animati voluit esse tantum Episcopis reservatam. — Pius IX, confirmata per suam Constitutionem episcopali hujus casus reservatione, omisit in censura distinctionem fœtus animati et inanimati, et enumerationi factæ a Sixto eorum qui excommunicationem incurrerent, pauca hæc substituit verba : *procurantes abortum, effectu secuto.*

[1] Ita sentiebant plerique Constitutionis commentatores, at vero sententiæ *Avanzini* adhæsit S. C. Inquis., quæ fer. IV, 22 Dec. 1880, primo dubio sibi proposito respondit : « Clericos in Sacris constitutos, vel Regulares aut moniales post emissum solemne castitatis votum, præsumentes contrahere matrimonium, sic dictum civile, in locis ubi lex Tridentina de clandestinitate viget, incurrere excommunicationem latæ sententiæ Episcopis seu Ordinariis reservatam. »

Quæsita.

1018. — QUÆR. 1° *Quænam sit hujus censuræ materia?*

Resp. : Est abortus quilibet, quocumque scilicet tempore fiat post conceptionem; modo effectus secutus fuerit, id est modo ejectus reipsa fuerit fœtus immaturus. Id patet ex verbis censuræ, quæ absoluta sunt, nullamque admittunt distinctionem inter tempus quo sit, et tempus quo non sit animatus fœtus.

QUÆR. — 2° *An mater abortum sibi ipsa procurans excommunicationi subjaceat?*

Resp. Affirm. Dubitabant quidem olim theologi, an mater ipsa excommunicatione Sixtina comprehenderetur, propterea quod Pontifex in ferenda sua censura usus fuerat verbis, quæ de matre vix intelligi possent. Damnabat enim *opem dantes, consilium, favorem, potionem, etc., eos proinde* potius qui mulierem adjuvarent, quam mulierem ab eis adjutam. Quamvis igitur affirmans sententia communissima esset, negans tamen, seu matrem eximens, a *S. Alph.* (*l.* III, *n.* 395) post *Lugonem* et alios plures, habebatur, et jure merito quidem, ut valde probabilis, imo ut intrinsece probabilior. Cessat autem hæc probabilitas per Constitutionem Pii IX, quæ, dum omnes indiscriminatim *abortum procurantes* anathemati subjicit, non potest sub his verbis, ut videtur, matrem per se ipsam fœtum abigentem non comprehendere. Sunt tamen etiam nunc, qui aliter sentiant putentque Pianam excommunicationem a Sixtina nullo modo differre.

1019. — QUÆR. 3° *An cooperantes ope, consilio, vel alia ratione, excommunicationem contrahant?*

Resp. : Illam certo contrahebant vi Constitutionis Sixti V, *quæ de ipsis* expressam faciebat mentionem. Utrum autem omnes, vel eorum quidam, sub nomine *procurantium abortum* in Constitutione Pii IX intelligi debeant, ex se non statim liquet. Verum distinguendum videtur. Vel enim cooperantur physice, vel moraliter tantum. Si *prius*, videndum est an immediate et proxime, ita ut participes sint ipsius actionis physicæ qua infertur abortus, nam tunc vere et proprie illum procurant, adeoque excommunicationem effugere nequeunt; an e contra mediate dumtaxat et remote concurrant, v. gr., præparando tantum instrumenta aut pharmaca, et tunc probabiliter excusantur ab excommunicatione, quia non tam procurant abortum, quam ea præbent ex quibus procuretur. Si *posterius*, id est si mandato, consilio, suasione, etc., seu moraliter cooperentur, excommunicatione ligantur, quoties consentur et vere sunt auctores, seu causæ principales abortus, v. gr., quia efficaciter mandarunt aut jusserunt illum fieri; secus, quando auctores solum adjuvant. Ratio est, quia, ut recte post *Cajetanum* notavit *Suarez, disp.* XXI, *sect. n.* 14, quoties censura fertur contra aliquos hoc vel illud facientes, si in ipsa lege expresse non extenditur ad consulentes, adjuvantes, et similes, illos non comprehendit, quia verba pœnalia stricte intelligenda sunt; hi autem omnes in rigore non sunt facientes id propter quod talis censura fertur.

Hinc medicus, ancilla, socia propinantes potionem excommunicationem incurrunt; pharmacopola autem remedium, etiam intentione mala, vendens aut præparans, non eam incurrit, quamvis graviter peccet. Paterfamilias,

maritus, filiam aut uxorem jussione vel minis cogentes ut abortum sibi inferat, contrahunt excommunicationem; ab illa autem eximitur medicus dans consilium aut media indicans ad eum procurandum.

QUÆR. 4° *An qui per Constitutionem Pii IX excommunicationem vitat a Sixto V latam, v. gr., consulens, nihilominus incurrat irregularitatem impositam ab eodem Sixto V?*

Resp. Affirm. Nam Constitutio *Apostolicæ Sedis* censuras, non autem cæteras pœnas aut cæteras leges canonicas, limitavit ac temperavit. Id tamen intelligendum est ad sensum Bullæ Gregorii XIV, scilicet de abortu fœtus animati.

III

Litteris apostolicis falsis scienter utentes, vel crimini ea in re cooperantes.
(*Ex c.* Ad falsariorum 4, *de Crimine falsi.*)

Quid sint Litteræ Apostolicæ falsæ dictum est *supra punct.* II, *Excomm.* 9. — Actio quæ hac censura damnatur est usus talium Litterarum, sive utens finem intentum obtineat, sive non obtineat.

PUNCTUM V

De excommunicationibus latæ sententiæ nemini reservatis.

Novem habentur, quorum *quatuor* per Constitutionem expresse latæ sunt; *una* Tridentina est, sed per Constitutionem limitata; cæteræ Tridentinæ sunt.

I

Mandantes seu cogentes tradi ecclesiasticæ sepulturæ hæreticos notorios aut nominatim excommunicatos vel interdictos.
(*Ex Clement. cap.* 1, *de Sepulturis.*)

1020. — Clemens V hanc censuram in Concilio Viennensi universim tulerat contra sepelientes excommunicatos in loco sacro; Pius IX ita eam moderatus est, ut ipsa jam solos attingat mandantes seu cogentes, et ad sepulturam tantum referatur hæreticorum notoriorum aut aliorum qui excommunicati vel interdicti sunt nominatim. Eam igitur non incurrit Parochus, qui, mandatis auctoritatis civilis obtemperans, notorium apostatam a Fide admittit ad Ecclesiasticam sepulturam; verum incidit in interdictum latæ sententiæ vel excommunicationem Rom. Pontifici reservatam, de quibus infra agetur n. 1055, vel actum est n. 1014, si apostata sit nominatim excommunicatus.

Vide quæ de sepultura ecclesiastica statuuntur in Appendice peculiari ad calcem hujus tractatus de Censuris.

II

Lædentes aut perterrefacientes Inquisitores, denuntiantes, testes, aliosve ministros S. Officii, ejusve Sacri Tribunalis scripturas diripientes, aut comburentes, vel prædictis quibuslibet auxilium, consilium, favorem præstantes.
(*Ex Bulla S. Pii V*, Si de protegendis, 1 *Apr.* 1569.)

III

Alienantes et recipere præsumentes bona ecclesiastica absque beneplacito Apostolico, ad formam extravagantis *Ambitiosæ* de Reb. Ecc. non alienandis.
(*Extrav. comm., cap. unic., de rebus Ecclesiæ non alienandis.*)

1021. — *Constitutio Pauli II,* Ambitiosæ, 1467, *omnium rerum et bonorum ecclesiasticorum alienationem, omneque pactum per quod ipsorum dominium transfertur, concessionem, hypothecam, locationem et conductionem ultra triennium, necnon infeudationem vel contractum emphyteuticum præterquam in casibus jure expressis... et tunc Ecclesiarum evidenti utilitate, ac de fructibus, quæ servando servari non possunt pro instantis temporis exigentia... fieri prohibet.* Deinde ita statuit : *Si quis contra hujus nostræ prohibitionis seriem de bonis et rebus eisdem quicquam alienare præsumpserit, alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio et infeudatio hujusmodi nullius omnino sit roboris vel momenti. Et tam qui alienat, quam is qui alienatas res et bona prædicta receperit, sententiam excommunicationis incurrat.* — Præcipit denique, ut horum bonorum alienatio nunquam *inconsulto Romano Pontifice* fiat.

IV

Negligentes sive culpabiliter omittentes denuntiare infra mensem Confessarios sive Sacerdotes a quibus sollicitati fuerint ad turpia in quibuslibet casibus expressis a Prædecess. Nostris Gregorio XV, Constit. *Universi,* 20 Augusti 1622, et Benedicto XIV, Constit. *Sacramentum Pœnitentiæ,* 1 Junii 1741.

Quæstiones præcipuæ, quæ de hac censura proponi possunt, expositæ fuerunt et solutæ supra *Appendice* II, *a n.* 590. — Consulatur etiam *S. Alph.,* qui accurate rem tractat in peculiari dissertatione, *l.* VI, *a n.* 675 *ad n.* 706.

EXCOMMUNICATIONES EXTRA ORDINEM ADDENDÆ

I

Tridentina sed limitata.

Libros de rebus sacris tractantes sine Ordinarii approbatione imprimentes aut imprimi facientes.
(*Sess.* IV, *De editione et usu sacrorum Librorum.*)

Imprimentes quinam sint, dictum est *punct.* II, *Excomm.* 2. — *Imprimi facientes* sunt Auctor, Editor aut alius quilibet, qui curat per seipsum ut liber typis mandetur.

1022. — QUÆR. *Quid veniat nomine librorum* DE REBUS SACRIS *tractantium?*

Resp. : Controvertitur. I^a^ Sententia satis *probabilis* sub hoc nomine intelligit solum libros Sacræ Scripturæ, eorumque adnotationes et expositiones. Ratio, quia desumitur hæc censura ex decreto Tridentino, adeoque interpretanda est juxta sensum a Patribus Tridentinis intentum, qui, ut patet ex contextu, ad tales libros unice referri videtur. — *Ita Avanzini, adn.* 47. — II^a^ Sententia etiam *probabilis* asserit eumdem esse horum verborum sensum, quem habent similia verba in prima Excommunicatione *Bullæ*

Cœnæ, et secunda Regula Indicis, ubi prohibetur lectio librorum hæreticorum *de religione* tractantium. Jamvero communiter docent theologi libros de religione tractantes eos esse, qui, non obiter, sed ex professo agunt de S. Scriptura, de theologia scholastica, dogmatica aut morali, de mysteriis fidei, de cultu Dei aut Sanctorum, de ritibus Ecclesiæ, de canonibus, de rebus spiritualibus et similibus. — *Bonac., disp.* II, *q.* 2, *punct.* 16, *n.* 3.

Cæterum, quamvis nulli censuræ obnoxii essent imprimentes hos ultimos libros absque licentia Ordinarii, peccarent tamen contra leges Ecclesiæ id sub gravi prohibentes. — *Vide Reg.* X *Indicis*[1].

II

Tridentina.

Bonifacii VIII Constitutionem, quæ incipit *Periculoso*, renovans sancta Synodus, universis Episcopis sub obtestatione divini judicii et interminatione maledictionis æternæ præcipit, ut in omnibus Monasteriis sibi subjectis ordinaria, in aliis vero Sedis Apostolicæ auctoritate, clausuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui, et ubi inviolata est, conservari maxime procurent, inobedientes atque contradictores per censuras ecclesiasticas aliasque pœnas, quacumque appellatione postposita, compescentes, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis. Quod auxilium, ut præbeatur, omnes christianos Principes hortatur sancta Synodus, et sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda, omnibus magistratibus sæcularibus injungit.

(*Sess.* **XXV**, *c.* v, *de Regul.*)

Ait *Avanzini*, *adn.* 63, videri hanc censuram in præsenti societatis statu per non usum in desuetudinem abiisse; sed potius dicendum, eam propter temporum iniquitatem, pluribus in locis, vix in usum posse deduci. — Ipsa cæterum non urget in Gallia, ubi clausura papalis pro Monialibus non exsistit.

III

Tridentina.

Decernit sancta Synodus, inter raptorem et raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere Matrimonium. Quod si rapta a raptore separata et in loco tuto et libero constituta illum in virum habere censuerit, eam raptor in uxorem habeat, et nihilominus raptor ipse ac omnes illi consilium, auxilium et favorem præbentes, sint ipso jure excommunicati.

(*Sess.* **XXIV**, *cap.* vi, *de Reform. Matr.*)

1023. — Quis raptor dicendus sit, explicatum est *supra n.* 857 *et seqq.* — Hæc tria tantum notanda veniunt :

1° Raptus Tridentinus non habetur, quoties raptum præcedunt tractatus seu promissiones aut pacta quælibet, etiam implicita, de Matrimonio

[1] Controversiæ finem imposuit S. Inquis. C. responsione data fer. IV, 22 Dec. 1880, qua declaravit : « Censuram nemini reservatam, inflictam iis qui libros de rebus sacris tra- « ctantes sine ordinaria approbatione imprimunt, aut imprimi faciunt, restringendam « esse ad libros Sacrarum Scripturarum, necnon ad earumdem adnotationes et commen- « tarios, minime vero extendendam ad libros quoscumque de rebus sacris in genere, « id est ad religionem pertinentibus tractantes. » — *Acta S. Sed. vol.* XV, *p.* 539.

ineundo. Hinc raptus verus dici nequit, si vir ex condicto mulierem sine dolo abducit ad vitandam parentum oppositionem.

2° Si mulier insidiis et dolosis sollicitationibus, etiam solius libidinis explendæ prætextu, sed vere Matrimonii contrahendi causa, abducatur et vi retineatur, habetur raptus ad mentem Tridentini.

3° Non solus raptor, sed omnes complices, cooperatores, et raptus exsecutores excommunicationi subjacent.

Omittendum autem non est, quod addunt Patres Tridentini, nempe : *Teneatur præterea raptor mulierem raptam, sive eam uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter arbitrio judicis dotare.*

IV

Tridentina.

Præcipit sancta Synodus omnibus, cujuscumque gradus, *dignitatis et* conditionis exsistant, sub anathematis pœna, quam ipso facto incurrant, ne quovis modo directe vel indirecte subditos suos vel quoscumque alios cogant, quominus libere Matrimonia contrahant.

(*Sess.* XXIV, *cap.* IX, *de Ref. Matr.*

1024. — QUÆR. *Quinam sint qui subjaceant huic censuræ?*

Resp. probabilius eos solos esse, qui dominium temporale et jurisdictionem exteriorem habent; nam de iis tantum mentio fit in textus illius præfatione, quæ particula causali *quare* conjungitur cum verbis citatis, hoc modo : *Quare præcipit S. Synodus*, etc. Et præterea satis aperte innuitur sequentibus verbis : *ne quovis modo subditos suos cogant.* — Aliter tamen sentiunt *Suarez* et *Filliuc.*, qui censuram ad omnes indiscriminatim extendunt. — *Bonac., d.* II, *q.* 2, *p.* 6, *n.* 5.

Coactio proprie non est, ubi non intervenit violentia vel injuria.

V

Tridentina.

Anathemati sancta Synodus subjicit omnes et singulas personas, cujuscumque qualitatis vel conditionis fuerint, tam Clericos quam laicos, sæculares vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fungentes, si quomodolibet coegerint aliquam virginem vel viduam, aut aliam quamcumque mulierem, præterquam in casibus in jure expressis, ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum cujuscumque Religionis, vel ad emittendam professionem, quique consilium, auxilium vel favorem dederint, quique scientes eam non sponte ingredi Monasterium aut habitum suscipere, aut professionem emittere, quoque modo eidem actui vel præsentiam vel consensum vel auctoritatem interposuerint. Simili quoque anathemati subjicit eos, qui sanctarum virginum vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi vel voti emittendi quoquo modo sine justa causa impedierint.

(*Sess.* XXV, *cap.* XVIII, *de Regul.*)

1025. — Cum bis Concilium in suo decreto accurate hæc tria discriminaverit : ingredi Monasterium, habitum suscipere, professionem emittere, fatendum est excommunicationem ab illo contrahi qui vel ad solum ingressum mulierem cogit, licet ipsa postmodum neque habitum suscipiat, neque

professionem emittat. Id tamen intelligendum est *probabiliter* per ordinem ad professionem religiosam, ut colligitur ex subjecta materia; ideoque excommunicationem non incurreret qui feminam alio fine, v. gr., puellam, ut ibi educaretur; mulierem, ut ibi maneret, dum ipse longum iter suscipit, ad ingrediendum Monasterium cogeret. — Videtur quidem *Suarez*, *disp.* XXIII, *sect.* 7, *n.* 9, hæc verba decreti latius accipere, sed interpretatio nostra a pluribus admittitur. — *Cf. Bonac.*, *d.* II, *q.* 2, *p.* 2, *n.* 6.

Casus exceptionis in Jure expressi duo præsertim memorantur; scilicet, potest compelli mulier ut Monasterium ingrediatur : 1° si, postquam licentiam dederit marito Religionem intrandi, ipsaque voverit continentiam, in suspicionem incidat violandæ continentiæ; 2° si, relicto maritali toro, lapsuque carnis admisso, ad meliorem frugem convertatur, et maritus nolit eam recipere. — *Cap.* 18 *et* 19, *de Convers. conjugatorum.*

Non adest coactio quando metus incussus feminæ levis est, aut nullam ei infert injuriam, aut injicitur ei de privatione bonorum ad quæ jus non habet; item, quando femina precibus, etiam importunis, modo absint minæ, inducitur ad ingrediendum Monasterium.

APPENDIX

DE INDICE LIBRORUM PROHIBISTORUM

1026. — *Index* confectus et vulgatus fuit jussu Pauli IV, anno 1558; Pius IV illum perfecit cum *Concilio Tridentino*, et publicavit anno 1564. Auxit eum Clemens VIII, anno 1595. Congregatio Indicis a S. Pio V instituta est. — *Vide S. Lig., App. de prohibitione librorum, l.* I, *in fine*, *n.* 17, etc.

Index tres præcipuas classes librorum prohibitorum exhibet. *Prima classis* continet omnes libros hæreticorum hæresim habentes, vel de Religione *ex professo* tractantes. *Secunda classis* complectitur libros catholicorum contra Fidem vel bonos mores. *Tertia classis* continet libros editos sine nomine auctoris, qui pravam doctrinam tradunt. — *S. Lig. n.* 289.

Libri 1ª classis semper habendi sunt ut prohibiti, licet in Indice non recenseantur. Libri autem 2ª et 3ª classis prohibiti non censentur, nisi specialiter in Indice designentur. Excipe libros qui generaliter et per se Indice prohibentur, ut in Regulis Indicis. — *S. Lig., ibid.*

In Indice prohibentur in odium auctoris omnes libri hæresiarcharum, licet hæresim non contineant et de Religione non tractent.

PRÆCIPUÆ INDICIS REGULÆ TRIDENTINI JUSSU EDITÆ

1027. — 1° Libri omnes ante annum 1515 damnati prohibentur, etiamsi in Indice descripti non inveniantur.

2° Libri omnes hæresiarcharum omnino vetantur, etiam non erronei, aut non tractantes *ex professo* de Religione. Cæteri libri hæreticorum non erronei, nec de Religione tractantes, permitti possunt, modo examinati et approbati fuerint. Clausula hæc non videtur modo vigere.

3° Scripturæ et libri controversarium in lingua vernacula legi non possunt, nisi approbati fuerint a S. Sede, vel editi cum notis desumptis ex sanctis Ecclesiæ Patribus, vel doctis catholicisque viris.

Exstat hac de re S. Cong. Indicis responsum, quod sic habet : Cum ad Sacram Congregationem Indicis certo relatum fuerit, sacratissimos Bibliorum libros vulgari sermone nonnullis in locis typis edi, quin saluberrimæ de ea re leges serventur, cumque inde pertimescendum sit, ne, quæ hominum nequam hisce præsertim temporibus conspiratio est, errores sanctiori divini eloquii apparatu obvoluti perperam insinuentur; censuit eadem *S. Congregatio*, revocanda iterum esse in omnium memoriam, quæ alias decreta sunt : vernaculas nimirum Bibliorum versiones non esse permittendas, nisi *quæ fuerint ab Apostolica Sede approbatæ, aut editæ cum adnotationibus desumptis ex sanctis Ecclesiæ Patribus, vel ex doctis catholicisque viris.* — 13 Jun. 1757. — Item 7. Jan. 1836.

4° Libri de obscenis *ex professo* tractantes absolute prohibentur, quamvis in Indice non reperiantur.

5° Pariter vetantur omnes libri tractantes de astrologia, *divinatione*, et sortilegiis.

6° Omnes libri damnati propter falsi dogmatis suspicionem prohibentur.

Præter decem Regulas jussu Tridentini editas exstant aliæ Regulæ generales statutæ ab ipsa *S. Congr. Indicis*, et jussu Pontificum editæ in volumine Indicis librorum prohibitorum, sub hoc titulo : *Decreta de libris prohibitis*, etc.

Quæsita.

1028. — QUÆR. 1° *An lex Indicis, prohibens lectionem quorumdam librorum, obliget de jure naturali, vel de jure positivo tantum?*

Resp. : Urget ex utroque jure, saltem *per se;* quia libros non prohibet, nisi quia sunt perniciosi, et proximum perversionis vel peccati periculum inducunt; de jure autem naturali quisque hujusmodi periculum effugere tenetur. Unde etiamsi obligatio Indicis alicubi non agnosceretur, nihilominus lectio librorum in Indicem relatorum sub gravi prohiberetur. Censuræ tamen de solo jure positivo urgent, ut patet. Qua de re animadvertit *S. Lig.: Theologi omnes addunt, nec cum licentia quidem Pontificis lectionem permitti posse illius libri, qui subversionis alicui occasio esse possit. Append. de libris prohibitis, c.* I, *n.* 12.

Duo præterea notanda sunt.

1° Privati homines debent Confessarii mandatis obsequi in his quæ lectionem librorum respiciunt. Ita respondit *S. C. Inquisit.*, anno 1832, ad Episcopos Helvetiæ interrogantes, *An fideles, salva conscientia, legere possint Ephemerides vel libros, qui censuram Ordinarii non subierunt?* Resp. *Recurrant ad Confessarium.*

2° Confessarius ipse debet Episcopi directionem sedulo exquirere, et diligenter præ oculis habere gravissimum monitum, quod S. Ligorius tradidit, nempe : *In hac re expedit ordinarie rigidiores opiniones sequi* (*cap.* V, *num.* 8).

1029. — QUÆR. 2° *An lex Indicis in Gallia urgeat?*

Resp. : Hac de re non omnes olim conveniebant. Affirmabant alii, quia lex generalis erat. Negabant autem alii, tum quia (aiebant) lex Indicis recepta non fuit (quod de cætero adversarii dicebant historice falsum), tum propter diuturnam legis desuetudinem. Alii vero mediam viam incedentes dicebant

non esse receptam in Gallia Indicis prohibitionem quoad pœnam excommunicationis, urgere tamen quoad reatum peccati, quod plerumque ob periculum perversionis aut malæ delectationis ex lectione talium librorum committitur.

Verum quidquid in antecessum dixerint non pauci Galliæ theologi, nunc non amplius dubitandum est propter minime ambiguas Pii IX Declarationes. Pontifex enim non suasionibus egit, ut Galliæ Episcopos induceret ad leges Indicis recipiendas, sed etiam tantam auctoritatem præ se tulit, ut nemini deinceps liceat affirmare, legem Indicis in Gallia non vigere. Satis sit in medium afferre testimonium *S. Congr. Concilii* ac proinde Pontificis ipsius, in actis Concilii Remensis an. 1857, scilicet : *Cæterum servari Regulas Indicis.* — *Vide Card. Gousset, Exposition des principes du Droit canonique.*

Notatu vero dignum est, Episcopos Galliæ in dies conari ut leges Indicis exsecutioni mandentur, sicuti patet ex Conciliis Provincialibus Avenionensi, Tolosano, Burdigalensi, Auscitano, Rupellensi, etc.

1030. — Quær. 3° *An agat contra prohibitionem* Indicis, *legens manuscripta majoris formæ ab hæretico exarata?*

Resp. : Affirmandum videtur cum *S. Lig., n.* 293, *Suarez, Lacroix, et aliis communius.* Ratio est, quia in usu vulgari manuscripta sæpe librorum nomine insigniri solent : sic enim appellabantur omnia scripta antequam typographia inventa fuisset. Plures tamen contradicunt, quia manuscripta nomine librorum non veniunt.

1031. — Quær. 4° *A quonam impetranda sit licentia libros prohibitos legendi?*

Resp. : Ordinarie loquendo a solo Pontifice Romano, vel a *Congregationibus S. Inquisitionis*, aut *Indicis.* Facultas enim permittendi competit ei, cujus est vetare. Episcopi tamen ad illud munus aliquando delegantur. *Viva* censet, eos hanc licentiam, urgente aliqua necessitate, impertiri posse.

Episcopis aliisque Ecclesiarum Ordinariis potestas inest prohibendi lectionem pravorum librorum, et quidem sub pœna censuræ subeundæ. Hanc potestatem in Episcoporum memoriam revocavit Leo XII die 26 Martii 1825, et recentius confirmavit Pius IX die 24 Augusti 1864, qui jussit, Episcopos hac in re *tamquam Apostolicæ Sedis delegatione perfungi.*

Cæterum, cum in materia adeo gravi et difficili multo plura dicenda forent quam brevitas nostri operis permittat, lectorem ad Canonistas remittimus.

ARTICULUS II

DE SUSPENSIONE

1032. — Definitio. Suspensio est censura qua Clericus privatur ad tempus, ex parte vel toto, usu potestatis, quam habet ratione Ordinis, officii, vel beneficii.

Suspensio est *censura,* quia *per se* fertur in medicinam per modum monitionis, ut delinquens a contumacia desistat. Sic 1° differt a depositione et degradatione, quæ sunt meræ pœnæ et perpetuæ in vindictam criminis; 2° differt ab irregularitate, quæ non est *per se* pœna, sed merum impedi-

mentum, seu inhabilitas non solum ab exercenda potestate ecclesiastica, sed etiam ab ea recipienda impediens.

Attamen suspensio non est necessario et essentialiter censura; aliquando enim fertur vel ad certum tempus, vel in perpetuum, ad puniendam culpam mere præteritam, et proinde tunc non est medicinalis. Constat ex praxi Ecclesiæ, ex *l.* 2 *Decretal.*, *tit.* 20, *c.* 33.

Divisio. Suspensio duplex distinguitur :

1° *Totalis*, qua Clericus arcetur ab omni functione vel jure ecclesiastico.

2° *Partialis*, qua functione vel jure aliquo tantum privatur.

Suspensio autem *partialis* triplex est: 1° *ab Ordine*, quæ privat exercitio functionum Ordinis, v. gr., celebratione Missæ, cantu solemni Evangelii, Epistolæ, etc.; 2° *ab officio*, quæ privat usu tum Ordinis, tum jurisdictionis, sive in foro externo, sive etiam in foro interno; 3° *a beneficio*, quæ privat reditibus et administratione beneficii. Hæc autem singula iterum in suspensionem *totalem* vel *partialem* sive Ordinis, sive officii, sive beneficii, subdividi possunt. — *Vide S. Lig.*, *n.* 315 *et seq.*

Regulæ generales.

1033. — *I^a Regula.* Peccat graviter Clericus suspensus, si actum Ordinis sacri vetitum solemniter exerceat, nisi ignorantia invincibili, aut alia legitima causa, v. gr., necessitatis, excusetur. Ratio est, quia in re gravi Ecclesiæ resistit. Potest tamen facere ea omnia quæ a laicis fieri solent, v. gr., canere in choro more laicorum, etc. Suspensus autem ab Ordine, si hunc exerceat, non solum graviter peccat, sed etiam irregularitatem incurrit, ut suo loco dicemus.

II^a Regula. Suspensio *absolute* et *simpliciter*, sine ulla determinatione ad hoc vel illud, semper censetur *totalis*, et proinde privat omni usu Ordinis, jurisdictionis et beneficii. Suspensio vero *partialis* privat ea tantum parte hujus potestatis, quæ in lege, vel statuto, vel mandato aut sententia exprimitur.

III^a Regula. Suspensio ab Ordine *absolute* et *simpliciter*, privat exercitio et usu cujuscumque Ordinis, sive majoris, sive minoris. Suspensio a jurisdictione privationem omnis jurisdictionis importat.

IV^a Regula. Suspensio ab officio *simpliciter* et sine limitatione privat usu tum jurisdictionis tum Ordinis, seu cujuscumque ministerii ecclesiastici. Hinc Parochus ab officio suspensus, nec Missam celebrare, nec prædicare, nec officiis præesse, nec Sacramenta ministrare potest.

Resolves.

1034. — 1° Suspensus simpliciter ab Ordine non intelligitur suspensus a jurisdictione, et vice versa. Suspensus ab Ordine superiore, non ideo ab inferiore est suspensus. Item suspensus a beneficio non censetur suspensus ab officio, nec vice versa.

2° Non incurritur irregularitas violatione suspensionis latæ propter delictum mere præteritum, vel in perpetuum. — *S. Lig. n.* 314 *et seq.* — Ratio est, quia tunc non est violatio censuræ. *A fortiori*, si suspensio facta fuerit propter defectum inculpabilem mentis vel corporis. Nec incurritur per exer-

citium cujuslibet actus, a quo quis fuit suspensus, præter exercitium solemne Ordinis sacri. — *Ita communiter.*

3° Episcopus suspensus a pontificalibus, si Missam celebraret, etiam cum insignibus pontificalibus, non incurreret irregularitatem; quia non exerceret actum substantialem ordinis episcopalis. — *S. Lig. n.* 314, etc.

4° Actus Ordinis Clerici suspensi non dependentes a jurisdictione sunt validi; quia Ecclesia nequit tollere potestatem Ordinis, sed tantum illius exercitium prohibere potest. Actus vero jurisdictionis sunt invalidi, si suspensus sit nominatim denuntiatus, quia privatur actuali jurisdictione; validi autem sunt, nisi sit denuntiatus, quia Ecclesia, eo ipso quod tolerat suspensum, ob bonum fidelium ei non adimit jurisdictionem. — *S. Lig. n.* 314, etc.

Quæsita.

1035. Quær. 1° *An Sacerdos suspensus absolvi possit a peccatis per simplicem Confessarium, antequam a censura solvatur per Superiorem?*

Resp. Affirm. Ratio est, quia effectus suspensionis non est privare receptione Sacramentorum. Sufficit igitur, si sit dispositus ad Sacramentum Pœnitentiæ, scilicet sit saltem attritus de peccatis, et promittat se esse procuraturum quamprimum, quantum in se erit, absolutionem a censura, et interim se potestate vel juribus prohibitis usurum non esse.

Quær. 2° *An possit ferri suspensio* partialis *pro sola culpa veniali?*

Resp. Affirm., juxta sententiam communem, modo sit ad breve tempus, et proinde lata ab homine. Ratio est, quia tunc magnum onus non inducit, nec proinde deest proportio inter culpam et pœnam. Secus autem, si esset ad tempus diuturnum, vel indicta a Jure ita ut incurratur sine prævia monitione; talis enim censura non incurritur, nisi ob peccatum mortale. — *S. Lig. n.* 320, etc.

1036. Quær. 3° *Quomodo tollatur suspensio?*

Resp. 1° : Si suspensio rationem habeat *censuræ*, tollitur ut excommunicatio, scilicet per solam absolutionem, et quidem Superioris, si sit reservata; attamen si lata fuerit ad certum tempus determinatum, vel sub conditione, cessat per seipsam, transacto tempore, vel adimpleta conditione statuta.

Resp. 2° : Si vero imposita sit *in perpetuum* propter culpam omnino præteritam, tollitur, ut mera pœna, per solam dispensationem Prælati, vel ejus delegati, quia tunc non est censura. — *Ita communiter.*

Quær. 4° *Quænam forma adhibenda sit ad tollendam suspensionem?*

Resp. 1° : Si suspensio occulta sit, tollitur per absolutionem sub forma generali : *Absolvo te ab omni vinculo*, etc.

Resp. 2° Si publica sit, *in foro interno* eadem forma tollitur : in *foro* vero *externo* adhibenda est forma solemnis in *Rituali* determinata. Solemniter autem nemo a suspensione absolvere potest nisi ipse Superior aut alius specialiter ad hoc delegatus.

Quær. 5° *An Sacerdos simpliciter approbatus absolvere possit suspensum a censura in articulo mortis, si Superior aut delegatus desit?*

Resp. : Negant non pauci ea ducti ratione, quod nulla appareat causa, cur Ecclesia ei conferat talem potestatem; suspensio enim non privat facul-

tate recipiendi Sacramenta, si excipias promotionem ad Ordinem superiorem. Sufficit igitur ad salutem æternam, ut suspensus in tali periculo constitutus a peccatis absolvatur. Alii tamen probabiliter censent, Sacerdotem in hoc casu moribundum absolvere posse. Ratio est, quia Trident. generaliter et indistincte dicit *a quibusvis censuris;* atque adeo cum nullam censuram excipiat, nostrum non est distinguere, ubi lex Concilii nihil distinguit. *V. Diana, tom.* V, *tr.* I, *Res.* 205.

De suspensionibus Constitutionis APOSTOLICÆ SEDIS

I. — SUSPENSIONES IN CONSTITUTIONE EXPRESSÆ

Septem numero sunt; omnesque Rom. Pontifici, non tamen speciali modo, sunt reservatæ.

I

Suspensionem ipso facto incurrunt a suorum beneficiorum perceptione, ad beneplacitum S. Sedis, Capitula et conventus Ecclesiarum et Monasteriorum, aliique omnes, qui ad illarum seu illorum regimen et administrationem recipiunt Episcopos aliosve Prælatos de prædictis Ecclesiis seu Monasteriis apud eamdem S. Sedem quovis modo provisos, antequam ipsi exhibuerint Litteras Apostolicas de sua promotione.

(*Extrav. comm.* Injunctæ nobis, *c.* I, *de Electione.*)

1037. — De suspensionibus in Capitula vel Conventus latis hæ regulæ tenendæ sunt :

1° Quando suspensio fertur simpliciter in Capitulum vel Conventum, per se (nisi aliud ex verbis, vel ex subjecta materia vel ex circumstantiis colligatur) non afficit singulas personas quoad munia particularia, sed *tantum* quoad officia vel beneficia totius communitatis.

2° Suspensio etiam expresse lata in communitatem simul et in singulas ipsius personas, non afficit innocentes. — *S. Lig. n.* 317.

3° Beneficia communitatis esse dicuntur, quæ ad Capitulum, ut Capitulum est, pertinent, licet eorum fructus in singulas personas distribuantur.

Quæsita.

1038. — QUÆR. 1° *An hac censura Capitula suspendantur a beneficiis quæ capitulariter, seu communiter possident, vel potius a beneficiis quæ singulæ personæ possident?*

Resp. : Controvertitur. — Bonacina, De Cens. in particul., d. III, *q.* 4. *p.* 10, *n.* 4, arbitratur ab utrisque suspendi, quia (inquit) Bonifacius VIII in dicta Extrav. non suspendit solum Capitula et Conventus, ut sic, verum etiam singulares personas, ut colligitur ex illis verbis : *et alii omnes...* Hoc tamen non obstante, probabilis omnino videtur sententia *Suarezii, d.* XXXI, *sect.* 5, *n.* 23, qui, ex generali regula supra exposita, censet suspendi solum a beneficiis communibus; nam verba citata bene referri possunt ad alios qui non sunt de Capitulo, seu ad alios præter Capitulorum vel Monasteriorum membra.

QUÆR. 2° *Quænam sit vis horum verborum* ad beneplacitum S. Sedis?

Resp. : Significant suspensionem non esse latam ad tempus determinatum, sed ipsam duraturam esse quamdiu S. Sedi placuerit, seu, prout ait Bonifacius VIII, *donec suspensi super hoc ejusdem Sedis gratiam meruerint obtinere*. Cæterum nomine S. Sedis non solum Pontifex pro tempore exsistens et censuram infligens, verum etiam ejus successores intelliguntur.

QUÆR. 3° *Quandonam Capitulum censeatur Episcopum recipere in regimen et administrationem Ecclesiæ?*

Resp. : Recipit statim ac ei obedientiam præstando ejus auctoritatem tanquam legitimam agnoscit. Id constat ipsis verbis Extrav. cit.; nam Bonifacius VIII suspendit a beneficiis suis omnes *recipientes vel obedientes* talibus Episcopis aut Prælatis.

II

Suspensionem per triennium a collatione Ordinum ipso jure incurrunt aliquem ordinantes absque titulo beneficii vel patrimonii cum pacto, ut ordinatus non petat ab ipsis alimenta.

(*Cap.* Si quis 45, *de Simonia.*)

1039. — Ex dispositione Juris, *cap. Episcopus* 4, *de Præbendis*, et *cap. Cum secundum* 16, *eod. tit.*, Ordinans tenetur Clerico quem sine titulo ad Sacros Ordines promovit, congrua alimenta subministrare, donec sufficiens ei beneficium ad sustentationem conferat. Si igitur sacram Ordinationem ei ministret cum pacto, ut a tali onere liberetur, rem spiritualem dare videtur pro temporali, et pactum admittit quod saltem simoniam redolet. Hac de causa voluit Gregorius IX, ut Ordinantes ita paciscentes triennali suspensione punirentur, eamque censuram Pius IX præsenti Constitutione innovavit. Limitatio tamen aliqua apposita est decreto Gregoriano, quod, præter Ordinantem, præsentantem etiam ab exsecutione Ordinum, et Ordinatum ab Ordine suscepto per triennium suspendebat.

III

Suspensionem per annum ab Ordinum administratione ipso jure incurrunt Ordinantes alienum subditum, etiam sub prætextu beneficii statim conferendi, aut jam collati, sed minime sufficientis, absque ejus Episcopi litteris dimissorialibus, vel etiam subditum proprium, qui alibi tanto tempore moratus sit, ut canonicum impedimentum contrahere ibi potuerit, absque Ordinarii ejus loci litteris testimonialibus.

(*Ex Bulla Innocentii XII*, Speculatores, 4 *Nov.* 1694.)

Prænotanda.

1040. — I. De variis modis seu titulis quibus, ad Ordines canonice recipiendos, fiat quis Episcopi subditus, dictum est *supra n.* 706.

II. Ubi agitur de Ordinatione vel conferenda vel attestanda, tria sunt præsertim genera litterarum episcopalium, nempe : dimissoriales, testimoniales et formatæ. — *Dimissoriales* eæ sunt quæ scripto continent expressum consensum et licentiam proprii Ordinarii, ut subditus possit ab alieno Episcopo ordinari; *testimoniales* seu *commendatitiæ*, quæ fidem faciunt aliquem esse dignum, cui Ordines conferantur; *formatæ*, quæ de collatis jam Ordinibus testimonium continent.

III. Sub pœna suspensionis annualis ab Ordinum collatione, hæc tria præsenti censura Episcopis ordinantibus prohibentur : 1° ne subditum alienum ordinent absque ejus Episcopi litteris dimissorialibus; 2° ne id etiam agant sub prætextu beneficii statim conferendi, aut jam collati, sed minime sufficientis ad congruam Ordinandi sustentationem; 3° ne proprium subditum alibi tanto tempore moratum, ut potuerit ibi canonicum impedimentum contrahere, ordinent absque Ordinarii hujus loci litteris testimonialibus. — Prima prohibitio jam a Conc. Tridentino, *sess.* XXIII, *c.* VIII, *de Ref.*, et quidem sub eadem pœna, non tamen Papæ reservata, lata fuerat; litteræ enim testimoniales, quas solas Patres Tridentini suo decreto videntur exigere, cum, ad sensum decreti, neque peti neque dari censeantur nisi intuitu suscipiendorum aut conferendorum Ordinum, dimissorialibus omnino æquivalent. Secunda et tertia cum adnexa pœna per citatam Bullam Innocentii XII primum impositæ sunt.

IV. Licet Clericus, possidens in aliena diœcesi beneficium, *titulum* habeat propter quem, ut dictum est *n.* 706, possit ab Episcopo hujus *diœcesis* tanquam subditus ordinari, reputatur tamen adhuc alienus seu non subditus, si beneficium non sufficiat pro ejus sustentatione; nam beneficium insufficiens est titulus insufficiens, aut potius non est titulus quem Jura requirunt. Et hæc fuit causa, cur Innocentius XII eidem pœnæ subjacere voluit Episcopum alienum subditum ordinantem, et Episcopum ordinantem tanquam sibi subditum Clericum alterius diœcesis, cui beneficium quidem, sed insufficiens, contulit.

Ex dictis resolves.

1041. — 1° Suspensionem incurrit conferens etiam Ordines *minores* in tribus casibus sub hac censura comprehensis; nam verba censuræ *generalia* sunt et ad omnem ordinantem extenduntur.

2° Suspensionem incurrit ordinans Religiosum exemptum, etiam in sua diœcesi habitantem, absque Superiorum ejus licentia; non est enim ejus Ordinarius, seu proprius prælatus.

3° Suspensionem incurrit ordinans absque licentia proprii Episcopi familiarem suum alterius diœcesis secum non commorantem, quamvis eum suis sumptibus alat; imo etiam secum a tribus annis commorantem, sed cui non confert sufficiens beneficium. — *Recole dicta, n.* 706, *de titulo familiaritatis.* — Posset tamen, juxta plures qui ita interpretantur decretum Tridentinum, *sess.* XXIII, *c.* IX, *de Ref.*, eum ordinare ad titulum patrimonii vel pensionis, modo adessent conditiones pro tali titulo a Jure requisitæ. — *Bonac.*, *d.* III, *q.* 1, *p.* 11, *n.* 11. *Barbosa, Garcias*, etc.

4° Suspensionem incurrit qui ordinat absque litteris testimonialibus proprii Episcopi subditum alienum habentem a Summo Pontifice rescriptum seu privilegium, quo valeat Ordines recipere a quolibet Episcopo, et in propria diœcesi ordinarie commorantem. Quamvis enim tunc necessariæ non sint litteræ dimissoriales, requiruntur testimoniales propter tertiam prohibitionem hac censura impositam.

5° Non sufficiunt litteræ testimoniales de bona vita et moribus in genere (quales dantur, v. gr., Clerico iter mox suscepturo) absque ullo respectu ad Ordines recipiendos, sed tales requiruntur ex quibus constet ordinan-

dum ad ejusmodi receptionem esse idoneum. — *Bouix, de Episc., p.* V, *c.* XV.

6° Licentia et testimonium proprii Episcopi seu Ordinarii viva voce data, certoque cognita, per se sufficiunt ut ordinans alienum subditum excusetur a suspensione. Regulariter tamen hæc debent scripto consignari, ut ita consignata in actis curiæ Episcopi ordinantis asserventur.

Quæsita.

1042. — QUÆR. 1° *An promotio ad primam tonsuram sub hac censura comprehendatur?*

Resp. Affirm. Quamvis enim ea de re non fuerint olim omnino concordes theologorum sententiæ, aliis negantibus, quia tonsura, inquiebant, non est ordo, aliis affirmantibus, quia prima tonsura, in Jure venit nomine Ordinis, et eam conferens nomine ordinantis, sententiam affirmantem nunc tenendam esse, sequentia suadent : 1° Innocentius XII, Bulla *Speculatores,* ex qua præsens Articulus desumptus est, suspensioni expresse subjicit Episcopum promoventem non subditum, etiam sub prætextu beneficii statim conferendi, ad clericalem tonsuram. 2° Alio Bullæ loco pro eodem assumit ordinare et ad primam tonsuram promovere, dum ait § 13: *Ad hæc nullus Episcopus alienæ Diœcesis subditum familiarem suum ad aliquos sacros, seu minores Ordines, vel etiam primam tonsuram promovere, seu ordinare præsumat.* 3° Hæc verba censuræ inserta : *etiam sub prætextu beneficii statim conferendi,* intelligenda videntur de recepturis clericalem tonsuram, qui beneficii actu sibi collati sunt incapaces.

QUÆR. 2° *Quanam regula dignosci possit, utrum beneficium aliquod sufficiat ad congruam Ordinandi sustentationem?*

Resp.: Ea quam statuit Innocentius XII, § 8 Bullæ *Speculatores.* Requirit nempe, ut beneficium, *sive juxta taxam synodalem, sive, ea deficiente, juxta morem regionis, per se sufficiat,* etiam *detractis oneribus, ad vitam* Ordinandi *congrue sustentandam, illudque ab eo pacifice possideatur.*

QUÆR. 3° *An tenuitas beneficii minime sufficientis, quod confertur, ut quis fiat Ordinationis subditus, suppleri possit per Ordinandi patrimonium?*

Resp. Neg. Addit enim Pontifex: *Sublata quacumque facultate supplendi quod deficeret fructibus ejusdem beneficii cum adjectione patrimonii etiam pinguis, quod ipse Ordinandus in eadem seu in alia quavis diœcesi obtineret?*

1043. — QUÆR. 4° *Quanta sit mora temporis ex Jure necessaria, ut quis censeatur potuisse alicubi contrahere impedimentum canonicum?*

Resp.: Id per Jus non definitur, neque potest pro diversis impedimentis, imo et pro diversis personis, una regula definiri. Cum enim quædam sint impedimenta, quæ necessario in uno loco et non in alio, v. gr., defectus natalium in loco originis, quæ etiam facilius a personis certæ cujusdam ætatis vel conditionis quam a cæteris, etc., contrahantur, ad prudentiam Episcopi ordinaturi pertinet, ut, iis omnibus simul collatis, dijudicet an Ordinandus, spectato tempore quo alicubi commoratus est, potuerit in aliquod impedimentum incidere. Neque hic possibilitas absoluta seu metaphysica inquiritur, sed relativa et moralis, quæ adesse vel non adesse judicanda est ex iis quæ communiter eveniunt. —

Ait *Avanzini, adn.* 51, si hac in re quæratur aliqua regula, tutissime aptari posse illam, quæ viget circa litteras testimoniales de *statu libero* pro Matrimonio contrahendo ab iis exigendas, qui aliquamdiu alibi commorati sunt; et id quidem verum est; non tamen necessario, aut in omnibus indiscriminatim, erit ad praxim deducendum.

IV

Suspensionem per annum a collatione Ordinum ipso jure incurrit, qui, excepto casu legitimi privilegii, Ordinem sacrum contulerit absque titulo beneficii vel patrimonii Clerico in aliqua Congregatione viventi, in qua solemnis professio non emittitur, vel etiam Religioso nondum professo.

(*Ex Bulla S. Pii V,* Romanus Pontifex, 14 *Oct.* 1568.)

1044. — Solemni votorum professione Religiosus jus firmum *omnino et* per se stabile acquirit, ut vivat et alatur ex bonis Religionis seu Monasterii; qua ex parte titulum sustentationis habet qui cæteris titulis beneficii vel patrimonii nullo modo cedat. Idcirco ordinatur *titulo S. Paupertatis.* Res autem non ita se habet pro iis qui votis simplicibus, adeoque vinculo minus firmo, Religioni aut Congregationi alicui religiosæ uniuntur. Multo facilius nempe evenit, prout notat S. Pius V, *Bulla cit.*, ut *e claustro exeuntes et per sæculum vagantes, vel mendicare, vel sordidum quæstum exercere, non sine ipsorum dedecore ac Ordinis vilipendio et quamplurimorum Christi fidelium scandalo, cogantur.* Sapienter igitur ii omnes regulæ a Concilio Tridentino statutæ pro Clero sæculari, *sess.* XXI, *c.* II, *de Ref.*, subjiciuntur, et sub pœna suspensionis præcipitur ut nemo eis Ordinem sacrum conferat absque titulo beneficii vel patrimonii.

Hæc censura spectat ad omnes prorsus Religiones in quibus emittuntur nunc vota simplicia, etiamsi ex sua prima institutione solum habuerint vota solemnia, et novam illam vovendi normam observent ex solo mandato Pontificio. Cum enim, post editas die 19 Mart. 1857, jussu SS. D. P. Pii IX, litteras encyclicas S. Congregationis super statu Regularium, ita postulatum fuisset: « Possuntne novitii post emissa simplicia vota, ante emis- « sionem solemnium, ad sacros Ordines promoveri titulo paupertatis, non « obstante Constitutione *Romanus,* S. Pii V, die 12 Novembris anni 1568 « in lucem edita? » respondit *S. Congr.* die 20 Jan. 1860 : « *Sanctissimus* « *rescribendum mandavit: Negative quoad Ordines sacros.* »

Dicitur in censura *excepto casu legitimi privilegii;* nam constat illud privilegium aliquando concessum fuisse, v. gr., Societati Jesu in gratiam Religiosorum Scholasticorum, a S. Pont. Gregorio XIII, Constit. *Ex Sedis Apostolicæ,* die ult. Feb. 1573.

V

Suspensionem perpetuam ab exercitio Ordinum ipso jure incurrunt Religiosi ejecti, extra Religionem degentes.

(*Ex decreto S. Congr. Conc. jussu Urbani VIII edito* 21 *Sept.* 1624.)

1045. — Non comprehenduntur hac censura Novitii, quia nondum sunt Religiosi; neque illi qui vota simplicia in aliqua Congregatione religiosa emiserunt, quia probabilius, ut diximus supra *n.* 1012, in odiosis sub

nomine Religiosorum non veniunt; neque Apostatæ aut fugitivi, quia non sunt ejecti; neque ejecti ipsi qui recipiuntur iterum, aut ad aliam Religionem canonice transeunt, quia non sunt extra Religionem degentes.

QUÆR. *Utrum injuste ejectus hanc suspensionem incurrat?*

Resp.: Affirmat *Avanzini, adn.* 53, quia in textu censuræ nulla fit distinctio inter ejectionem justam vel injustam, et ejectus etiam injuste caret titulo suæ Ordinationis; verum improbabilis videtur hæc sententia, et melius cum aliis negatur : nam censura non fertur nisi in eum qui culpam gravem admisit, et aliunde, facto quidem sed non jure caret injuste ejectus titulo suæ Ordinationis.

VI

Suspensionem ab Ordine suscepto ipso jure incurrunt, qui eumdem Ordinem recipere præsumpserunt ab excommunicato vel suspenso, vel interdicto nominatim denuntiatis, aut ab hæretico vel schismatico notorio : eum vero qui bona fide a quopiam eorum est ordinatus, exercitium non habere Ordinis sic suscepti, donec dispensetur, declaramus. (*Ex cap.* Daibertum, *caus.* 1, *q.* 7. — *Cap.* 1 *et seqq., caus.* 9. *q.* 1. — *Cap.* 1 *et* 2 *de Schismat.*)

1046. — Secunda pars hujus articuli ita est intelligenda, ut qui *bona fide,* id est absque præsumptione et ex ignorantia saltem censuræ, Ordinem receperunt a nominatim excommunicato, etc., non proprie suspendantur, sed prohibeantur ab exercendis functionibus Ordinis suscepti, adeoque peccent si illas exerceant. Hæc autem prohibitio non est reservata Rom. Pontifici, potestque tolli ab Episcopo, ut expresse declarant antiqui Canones, ex quibus censura desumpta est, et satis constat ex illa clausula : *donec dispensetur,* de qua *vide dicta n.* 126, 3°.

VII

Clerici sæculares exteri ultra quatuor menses in Urbe Roma commorantes ordinati ab alio quam ab ipso suo Ordinario absque licentia Card. Urbis Vicarii, vel absque prævio examine coram eodem peracto, vel etiam a proprio Ordinario posteaquam in prædicto examine rejecti fuerint; nec non Clerici pertinentes ad aliquem e sex episcopatibus suburbicariis, si ordinentur extra suam diœcesim, dimissorialibus sui Ordinarii ad alium directis quam ad Card. Urbis Vicarium; vel non præmissis ante Ordinem sacrum suscipiendum exercitiis spiritualibus per decem dies in domo urbana Sacerdotum a Missione nuncupatorum, suspensionem ab Ordinibus sic susceptis ad beneplacitum S. Sedis ipso Jure incurrunt, Episcopi vero ordinantes ab usu pontificalium per annum.

1047. — *Clerici exteri* hic dicuntur, ut patet ex contextu articuli, qui neque ad Romanam diœcesim, neque ad aliquem e sex episcopatibus suburbicariis pertinent.

Sacerdotes a Missione ii sunt qui fundatorem habent S. Vincentium a Paulo, et vulgo nuncupantur *Lazaristæ.*

Suspensio a pontificalibus directe privat usu insignium pontificalium, mitræ scilicet, baculi, pallii, etc., consequenter autem efficit, ut insignibus privatus suspendatur ab omnibus actibus ordinis episcopalis, pro quibus ex præscripto Ecclesiæ usus horum insignium requiritur. Hinc neque potest confirmare, neque Ordines conferre, neque consecrare eccle-

sias, etc. Potest autem Missam celebrare, modo non utatur insignibus; et, si uteretur, peccaret quidem contra suspensionem in se latam, non tamen incurreret irregularitatem, propterea quod non exercuit actum substantialem Ordinis a quo suspensus est.

II. — SUSPENSIONES A CONCILIO TRIDENTINO LATÆ

Suspensionum Tridentinarum nulla est Rom. Pontifici reservata; quædam Episcopis sive Ordinariis, aliæ nemini reservantur.

I

In violantes Canones de sacra ordinatione.

1078. — 1. Abbates, Collegia, Capitula et alii quicumque *dimissorias sibi* non subditis concedentes ab officio et beneficio per annum *sint ipso jure suspensi.*

(*Sess.* XXIII, *cap.* x, *de Ref.*)

2. Ordinantes sibi non subditos, nisi horum probitas ac mores Ordinariorum suorum testimonio commendentur, a collatione Ordinum per annum; sic vero ordinati a susceptorum Ordinum exsecutione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, sint suspensi.

(*Sess.* XXIII, *cap.* VIII, *de Ref.*)

3. Nemo Episcoporum, qui titulares vocantur, etiamsi in loco nullius diœcesis, etiam exempto, aut aliquo Monasterio cujusvis Ordinis resederint, aut moram traxerint, vigore cujusvis privilegii sibi de promovendo quoscumque ad se venientes pro tempore concessi, alterius subditum, etiam prætextu familiaritatis continuæ commensalitatis suæ, absque sui proprii Prælati expresso consensu aut litteris dimissoriis ad aliquos sacros aut minores Ordines vel primam tonsuram promovere seu ordinare valeat. Contra faciens ab exercitio pontificalium per annum, taliter vero promotus ab exsecutione Ordinum sic susceptorum, donec suo Prælato visum fuerit, ipso jure sint suspensi.

(*Sess.* XIV, *cap.* II, *de Ref.*)

4. Nulli Episcopo liceat cujusvis privilegii prætextu pontificalia in alterius diœcesi exercere, nisi de Ordinarii loci expressa licentia, et in personas eidem Ordinario subjectas tantum. Si secus factum fuerit, Episcopus ab exercitio pontificalium, et sic ordinati ab exsecutione Ordinum sint ipso jure suspensi.

(*Sess.* VI, *cap.* V, *de Ref.*)

5. Qui non arctatur occasione beneficii recepti vel recipiendi, et, sede vacante, acceptis infra annum a die vacationis dimissoriis a Capitulo, ordinatur: si fuerit tali ordinatione in Minoribus constitutus, non gaudet privilegio clericali; si in Majoribus, ipso jure suspenditur ab eorum exsecutione ad beneplacitum futuri Prælati.

(*Sess.* VII, *cap.* x, *de Ref.*)

Dicitur *infra annum a die vacationis*, quia si post annum sedes adhuc vacet, permittitur ut Capitulum, dimissorias concedendo, provideat de novis Sacerdotibus ordinandis.

II

In benedicentes illegitime Matrimonia.

Si quis Parochus vel alius Sacerdos, sive regularis sive sæcularis sit, etiam si id sibi ex privilegio vel immemorabili consuetudine licere contendat, alterius parochiæ sponsos sine illorum Parochi licentia Matrimonio conjungere aut benedicere ausus fuerit, ipso jure tamdiu suspensus maneat, quamdiu ab Ordinario ejus Parochi, qui Matrimonio interesse debebat seu a quo benedictio suscipienda erat, absolvatur.

III

In Episcopos incontinentes.

Episcopi, quod absit, si concubinas, aut alias mulieres de quibus possit haberi suspicio, in domo vel extra detineant, aut cum iis ullam consuetudinem habeant, et a synodo provinciali admoniti se non emendaverint, ipso facto sunt suspensi.

(*Sess.* XXV, *cap.* XIV, *de Ref.*)

III. — SUSPENSIO ADDENDA EXTRA ORDINEM EX BULLA *Romanus Pontifex.*

1049. — Ex iis in quos lata est excommunicatio latæ sententiæ Rom. Pontifici speciali modo reservata, quam *supra n.* 992 memoravimus, si qui episcopali charactere sint insigniti, in pœnam suspensionis ab exercitio pontificalium, et interdicti ab ingressu ecclesiæ ipso facto, absque ulla declaratione, incidunt, S. Sedi pariter speciali modo reservatam.

APPENDICULA

DE DEPOSITIONE ET DEGRADATIONE

1050. — *Depositio* et *degradatio* sunt pœnæ gravissimæ, suspensioni valde affines, et ipsi assimilari solent, quia solos afficiunt Clericos, et eodem modo privationem jurium et beneficiorum ecclesiasticorum inducunt. Attamen non sunt proprie censuræ, quia ratione tantum pœnæ, non vero medicinæ infliguntur.

Depositio est pœna ecclesiastica, qua Clericus privatur usu potestatis ecclesiasticæ, et omni titulo radicali ab eam exercendam, necnon omni jure ad beneficia valide possidenda, idque in perpetuum. Est igitur *per se* pœna irremissibilis. — *Vide S. Lig., n.* 324 *et seq.*

Degradatio est solemnis privatio omnium titulorum, bonorum, privilegiorum, et bonorum ecclesiasticorum, ita ut degradatus, solo remanente Ordinis charactere indelebili, ad conditionem laicalem reducatur. Hinc differt a *depositione,* 1° quia degradatio est solemnis privatio bonorum ecclesiasticorum, depositio autem non ita; 2° quia degradatio privat utroque privilegio clericali, scilicet canonis et fori, depositio autem his privilegiis non privat. Hinc percutiens depositum incurret excommunicationem; non vero si in degradatum violentas manus injiciat; a laico enim non differt.

Degradatio non potest infligi, nisi pro immanibus sceleribus, cujusmodi sunt crimen hæresis manifestum, falsificatio Litterarum Apostolicarum, sodomia frequentata et notoria, gravissima calumnia Episcopo apposita, etc. — *Vide S. Lig., ibid.*

Quær. *An degradatus teneatur ad Horas canonicas, et ad votum castitatis?*

Resp. Affirm. quoad utrumque; quia non debet hoc onere solvi et commodum percipere ex sua malitia. Hinc invalide Matrimonium contraheret. — *S. Lig., n.* 327.

ARTICULUS III

DE INTERDICTO

1051. — Definitio. Interdictum est censura qua in pœnam alicujus criminis usus divinorum Officiorum, aliquorum Sacramentorum, et *sepulturæ* ecclesiasticæ certis personis aut in quibusdam locis prohibetur.

Hinc differt interdictum 1° ab excommunicatione, quæ majoribus bonis privat quam interdictum, nec loca, sed solas personas afficit; 2° a suspensione, quæ solos afficit Clericos, et eatenus tantum privat rebus *sacris, quatenus* sunt usus alicujus ministerii ecclesiastici, non vero *quatenus sunt* bona fidelium; insuper interdictum afficit loca, et privat sepultura ecclesiastica; non vero suspensio; 3° ab irregularitate et a cessatione a divinis, quæ proprie et per se non habent rationem pœnæ, nec proinde censuræ. — *Vide S. Lig., n.* 328 *et seq.*

Divisio. Interdictum est multiplex, scilicet 1° : *personale, locale,* vel *mixtum*, prout immediate afficit personam, vel locum, vel utrumque simul.

2° *Generale,* vel *particulare,* prout extenditur ad totam regionem, civitatem et communitatem, vel ad oratorium, ecclesiam particularem, aut personas determinatas restringitur.

Regulæ.

1052. — I. Interdictum generale non cadit nisi in personas vel loca designata. Hinc 1° : interdicto Clero alicujus loci, non ideo interdicitur populus, nec interdicuntur Regulares; et vice versa. 2° Interdicta civitate, incolæ innocentes non sunt interdicti, et alio ire possunt, ut divinis Officiis intersint. Interdictis civibus urbis, ecclesiæ interdicto non subjacent; ibique peregrini Officiis adesse possunt (Episcopi semper eximuntur, nisi specialiter designati fuerint).

II. Interdictum sine limitatione in aliquod totum, omnes ejus partes afficit. Hinc : 1° interdictum civitatis involvit omnes illius urbis ecclesias, etiam exemptas a jurisdictione interdicentis, quia tunc a jure *interdicuntur*. 2° Interdictum familiæ vel communitatis singula ejus membra complectitur. 3° Interdictum ecclesiæ extenditur ad singula sacella quæ in ea continentur; non autem sacelli ad ecclesiam.

III. Interdictum latum in certa loca, v. gr., castrum, aut civitatem, afficit etiam suburbia et ædificia contigua. Hinc, interdicta ecclesia, interdicuntur sacella quæ eam immediate tangunt, nec non cœmeteria contigua; non vero vice versa : quia *accessorium sequitur principale,* et non principale accessorium.

Quæsita.

1053. — Quær. 1° *Quinam sint effectus interdicti?*

Resp. : Sunt tres, ut patet ex definitione superius data, scilicet :

1° *Prohibitio a divinis Officiis,* nempe a Missa, precatione publica et

solemni, publica et recitatione Horarum in choro, benedictione publica aquæ, olei, templi, cereorum, etc. Clerici qui non cadunt sub interdictum, celebrare possunt, sed januis clausis et sine campanarum sonitu. — *S. Lig. n.* 333.

2° *Prohibitio ab administrandis et recipiendis aliquibus Sacramentis,* scilicet Eucharistia, Ordine et Extrema Unctione. Viaticum moribundis ministrari potest, et juxta aliquos etiam Extrema Unctio. Baptismus (etiam solemnis), Confirmatio et Pœnitentia omnibus permittuntur, exceptis illis qui interdicto causam etiam auxilio vel favore dederunt. Probabilius etiam Matrimonium, sed absque benedictione. — *Vide S. Lig. n.* 334.

3° *Prohibitio a sepultura ecclesiastica.* Extenditur etiam ad infantes et amentes in interdicto locali. Clerici tamen non nominatim interdicti sepeliri possunt in ecclesia (cum Missa); imo etiamsi ecclesia esset specialiter interdicta (sed sine Missa). — *S. Lig., n.* 335.

1054. — Quær. 2° *Quomodo peccent violantes interdictum, et quasnam pœnas incurrunt?*

Resp. 1° : *Quoad Clericos :* 1° Peccant graviter violando interdictum *personale,* quia agitur de re gravi, nisi excuset materiæ parvitas, ex. gr., si exerceant functiones quæ a laicis fieri possunt, vel si brevi tempore relinquant ostium templi apertum, etc. 2° Peccant graviter etiam violando interdictum *locale,* si locus sit specialiter vel generaliter interdictus, et agant publice, apertis januis, contra prohibitionem : secus venialiter tantum peccant. Si autem functiones sacras, non obstante interdicto, exerceant, irregularitatem incurrunt. Demum ipso facto incurrunt interdictum ab ingressu ecclesiæ, si divina scienter celebrent in loco interdicto.

Resp. 2° : *Quoad laicos :* 1° Peccant graviter violantes interdictum *personale,* cum ipsos directe afficiat. 2° Peccant item graviter violantes interdictum *locale,* si compellant scienter Clericos ad Officia divina celebranda contra interdictum, quo in casu et ipsi personale interdictum ab ingressu ecclesiæ incurrunt, donec ad arbitrium interdicentis satisfecerint. Item si Sacramenta in loco interdicto reciperent, quia ad id cooperarentur, quod Clericis sub peccato gravi prohibetur. 3° Peccant autem tantum venialiter, si, interdicto loco, ipsi non personaliter interdicti divinis Officiis dumtaxat assistant. — *S. Lig., ibid.*

Quær. 3° *Quam ob causam ferri possit interdictum?*

Resp.: Ferri non potest *per se loquendo* nisi propter culpam gravem bono publico oppositam : sic pro interdicto personali requiritur culpa illius qui interdicitur; nam pœna est propter culpam. Pro interdicto autem generali et locali sufficit culpa illius qui est caput communitatis, vel præcipuorum ejus membrorum. Ex Jure can. eruitur. — *S. Lig. n.* 337.

De interdictis Constitutionis Apostolicæ Sedis.

I. — INTERDICTA IN CONSTITUTIONE EXPRESSA

1055. — *Duo* habentur, quorum prius speciali modo Rom. Pontifici reservatum est, alterum potest a quocumque absolvi, postquam interdictum patientes, ad arbitrium ejus cujus sententiam excommunicationis vel interdicti contempserunt, competenter satisfecerint.

I

Interdictum Romano Pontifici speciali modo reservatum ipso jure incurrunt Universitates, Collegia et Capitula, quocumque nomine nuncupentur, ab ordinationibus seu mandatis ejusdem Romani Pontificis pro tempore exsistentis ad universale futurum Concilium appellantia.

(*Ex Bulla Cœnæ.* — 2 Excomm.)

Respondet illud interdictum excommunicationi 4 primæ recensionis, et fertur in communitates hic enumeratas, ut communitates sunt; nam singulares personæ excommunicationi subjiciuntur.

II

Scienter celebrantes vel celebrari facientes divina in locis ab Ordinario, vel delegato Judice, vel a jure interdictis; aut nominatim excommunicatos ad divina Officia, seu ecclesiastica Sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam *admittentes*, interdictum ab ingressu ecclesiæ ipso jure incurrunt, donec ad arbitrium ejus, cujus sententiam contempserunt, competenter satisfecerint.

(*Ex cap.* Episcoporum, *de Privileg. in Sexto.*)

Duo in hanc censuram notanda sunt:

1° Loca *a jure* interdicta *vitanda* non sunt, nec proinde occasionem præbere possunt hanc censuram incurrendi, nisi intervenerit specialis et expressa interdicti declaratio, juxta regulam statutam a Martino V, Const. *Ad evitanda.*

2° *Admittentes* ad divina officia, etc., illi sunt qui possent sua auctoritate ab his singulis prohibere nominatim excommunicatos, et eos non prohibent. Tales sunt Rectores, Parochi, et alii quorum curæ ecclesiæ vel cœmeteria commissa sunt.

II. — INTERDICTA LATA A CONCILIO TRIDENTINO

I

1056. — Metropolitanus suffraganeos Episcopos absentes, Metropolitanum vero absentem suffraganeus Episcopus antiquior residens, sub pœna interdicti ecclesiæ eo ipso incurrenda, infra tres menses per litteras seu nuntium Romano Pontifici denuntiare teneatur.

(*Sess.* VI, *cap.* I, *de Ref.*)

II

Capitulum, sede vacante, dans infra annum a die vacationis, dimissorias ad Ordines, ei qui non arctatur occasione beneficii recepti vel recipiendi, ecclesiastico subjacet interdicto.

(*Sess.* VII, *cap.* X, *de Ref.*)

APPENDIX I

DE CESSATIONE A DIVINIS

1057. — *Cessatio a divinis* est prohibitio Clericis facta, ut abstineant ab Officiis divinis, ab administratione Sacramentorum, et ab ecclesiastica sepultura in aliquo loco determinato.

Hæc cessatio distinguitur ab interdicto, 1° Quia interdictum potest esse personale, non vero cessatio a divinis. 2° Quia interdictum est censura, unde

qui illud violat, fit irregularis; transgressor autem cessationis a divinis, licet graviter peccet, nullam tamen censuram incurrit, nec fit irregularis. Hæc enim cessatio non adhibetur ad corrigendos delinquentes. 3° Quia durante interdicto generali, licet celebrare Officia divina januis clausis, et submissa voce, et etiam solemniter in quibusdam festis; in cessatione vero a divinis etiam hæc prohibentur.

Duplex distinguitur cessatio a divinis :

1° *Alia a jure,* quæ ipso facto exsistit, quando polluitur ecclesia, vel exsecratur.

2° *Alia ab homine,* quæ imponitur a Superiore jurisdictionem habente in foro externo, in signum mœroris, vel ad reparationem gravis injuriæ Deo illatæ; et tunc afficit omnes qui in eo loco versantur.

Causæ autem cessationis a divinis *a jure* referuntur in *tractatu de Eucharistia,* ubi agitur de loco celebrationis. Sacramenta, quæ ministrari possunt tempore interdicti, conceduntur etiam tempore cessationis.

QUÆR. *A quibusnam cessatio a divinis imponi possit?*

Resp. : Imponi potest ab iisdem qui possunt ferre censuras, præcedentibus debitis monitionibus. — *S. Lig. n.* 330.

APPENDIX II

DE SEPULTURA ECCLESIASTICA

1058. — Corpora fidelium defunctorum ex præcepto Ecclesiæ in loco sancto ad hoc benedicto et consecrato, aut in ipsa ecclesia sepelienda sunt. Qui autem non pertinent ad Ecclesiam Christi, nec more ecclesiastico nec in loco sancto, sepeliri possunt. Deneganda est sepultura ecclesiastica etiam Christianis qui ea indigni visi sunt, propterea quod aut fidem deseruerunt, aut in contumacia et impœnitentia e vivis excesserunt, vel filii rebelles fuere, ut constat ex dictis de effectibus excommunicationis et interdicti.

Quæsita.

1059. — QUÆR. 1° *Quinam privandi sint sepultura ecclesiastica?*

Resp. : De jure communi sunt sequentes :

1° *Infideles* omnes, quicumque sint, sive pagani, sive Judæi, Mahumetani, sive etiam infantes sine Baptismo mortui.

2° *Apostatæ* a christiana Fide. Adnumerari autem debent inter apostatas omnes impii homines, qui scriptis atheismum, deismum, pantheismum docent, seu uno verbo quicumque christianam revelationem negant.

3° *Hæretici,* qui errores suos palam profitentur, eorumque fautores notorii, nec non schismatici publici.

4° *Excommunicati publici et notorii,* et *interdicti nominatim,* si absque pœnitentiæ signis decesserint, nec votum ullum reconciliationis cum Ecclesia manifestaverint.

5° *Suicidæ,* qui sibi mortem intulerunt, ira aut desperatione impellente, nisi signa pœnitentiæ aut amentiæ dederint. Non denegatur autem sepultura iis qui in statu phrenesis aut in alio morbi excessu seipsos occiderunt.

1060. — 6° *Duellantes* si *in ipso conflictu* perierint. — *Conc. Trid.,*

sess. XXV, *c.* XIX, *de Reform.* Imo juxta *Rituale Romanum* sunt privandi sepultura, etiamsi signa pœnitentiæ dederint; et juxta Bullam Benedict. XIV, *licet absoluti fuerint,* et etiamsi extra locum conflictus cum signis pœnitentiæ decesserint.

7° *Peccatores publici et notorii,* qui in impœnitentia mortem oppetierunt. Tales sunt, v. gr., qui publice vitam degunt in adulterio, vel concubinatu. Sed ad hoc requiritur, 1° ut impœnitentia sit omnino certa, 2° ut sit adeo publica, ut sepultura sine novo scandalo concedi non possit.

Quær. 2° *An sepeliendi sint in loco sacro rei qui morte plectuntur?*

Resp. Affirm., si confessi fuerint ante mortem, aut signa dederint indubia pœnitentiæ. Sed sepeliendi sunt sine solemnitate.

1061. — Quær. 3° *Quid agendum in dubio, utrum deneganda sit sepultura ecclesiastica, necne?*

Resp. : Episcopus est interrogandus, si facilis recursus ad ipsum pateat; secus pro sepultura concedenda agendum erit juxta principium : *In dubio odia sunt restringenda.* Cum enim incommoda magna nostris præsertim temporibus ex denegatione sepulturæ oriri soleant, expedit ut talis denegatio non fiat nisi de ejus obligatione certo constet.

Quær. 4° *An sit deneganda sepultura, si Sacerdos solus testis fuerit repulsæ et impœnitentiæ moribundi?*

Resp. Neg., nisi aliunde ipsi denegari debeat ob aliquam ex causis supra expositis, v. gr., propter censuram, etc. Sed tacere debet Sacerdos de impia dispositione moribundi, et sinere ut credatur, eum fuisse Sacramentis rite expiatum. Debent enim vitari scandala, quantum fieri potest. Imo operæ pretium erit, ut Sacerdos dubius de dispositione moribundi ipsum absque testibus alloquatur et ad confessionem inducat, ne malus ejus animus innotescat, modo tamen aliquod scandalum non sit necessario reparandum. Hoc quidem statutum est in variis diœcesibus, et ut observetur prudentia suadet.

1062. — Quær. 5° *An deneganda sit sepultura mimis et comœdis?*

Resp. Neg. Modo Sacramenta Ecclesiæ non recusarint, sicut de cæteris peccatoribus dictum est in Quæsito præcedenti. Nulla enim invenitur lex canonica, quæ eos a sepultura ecclesiastica excludat. — *Gousset, de Extrema Unctione, n.* 637.

Quando benedicitur cœmeterium, pars aliqua extrema illius sine benedictione relinquenda est, ut inserviat pro sepultura infantium qui sine Baptismo e vivis excesserunt, et infidelium qui in locis Christianorum mortui sunt, nec non aliorum quorumlibet, quibus ecclesiastica sepultura deneganda est. Non requiritur absolute ut pars illa, v. gr., per murum aut sepem aut aliquam foveam a reliquo cœmeterio separetur, sed sufficit ut aliquo modo discerni possit.

FINIS TRACTATUS DE CENSURIS

TRACTATUS
DE IRREGULARITATIBUS

CAPUT I

DE IRREGULARITATIBUS IN GENERE

1063. — Definitio. Irregularitas stricte sumpta, est *impedimentum canonicum, prohibens, ne quis Clero adscribatur, vel ad Ordinem superiorem ascendat, vel functiones Ordinis suscepti exerceat.*

Hinc differt irregularitas a censuris, depositione et degradatione, præsertim ex hoc capite, quia depositio et degradatio semper supponunt culpam, et habent rationem pœnæ; irregularitas vero non semper culpam supponit, et si quando per modum pœnæ imponatur, hoc fit secundario tantum, nec ad reum puniendum, sed ad indecentiam in sacro ministerio præcavendam.

1064. — Divisio. Multiplex distinguitur irregularitas.

1° Irregularitas *ex defectu,* vel *ex delicto,* prout oritur ex quibusdam defectibus in Jure expressis, vel contrahitur ex certis delictis in Jure determinatis.

2° Irregularitas *totalis,* vel *partialis,* prout excludit ab omni Ordine, et Ordinis usu, atque ab omni beneficio ecclesiastico, vel arcet tantum ab aliquo Ordine suscipiendo, non vero a susceptorum usu.

3° Irregularitas *perpetua,* vel *temporalis,* prout ex se semper durat, nisi tollatur dispensatione, aut aliis modis infra determinandis; vel durat tantum ad aliquod tempus, et postea cessat absque ulla dispensatione. Sic irregularitas ex defectu ætatis evanescit, completo tempore ad Ordines requisito.

Principia.

1065. — I. Nulla unquam incurritur irregularitas, nisi in Jure canonico expressa sit. Hinc 1° *irregularitas ab homine* non admittitur; 2° irregularitas incurritur ipso facto ante omnem judicis sententiam, et etiam ob defectum vel crimen occultum. — Ex *cap. Is qui* 18, *de Sent. excomm. in VI.*

II. Irregularitas *ex defectu* semper incurritur, stante defectu; quia rationem pœnæ non habet, sed rationem solius impedimenti. Irregularitas vero *ex delicto* non incurritur absque culpa et quidem gravi, quia licet finis irregularitatis non sit punire, nec corrigere reos, non contrahitur tamen nisi ratione delicti proprie voluntarii et vere gravis. — *S. Lig. n.* 348.

Quæsita.

1066. — Quær. 1° *An ad irregularitatem* ex delicto *incurrendam, præter scientiam legis divinæ requiratur scientia legis ecclesiasticæ prohibentis?*

Resp. Affirm. probabilius. Ratio est, quia irregularitas hæc rationem

pœnæ habet. — *S. Lig., n.* 350, vocat hanc sententiam probabiliorem et communissimam. Excipe tamen homicidium, ob particularem indecentiam quam inducit. — *S. Lig., ibid.*

QUÆR. 2° *An requiratur etiam scientia pœnæ, seu irregularitatis?*

Resp.: Duplex est sententia probabilis.

Ia Sententia negat, quia irregularitas non est pœna medicinalis, sed inhabilitas, seu pœna mere punitiva. — *Ita Lacroix, Elbel,* etc.

IIa Sententia affirmat. Ratio est, quia irregularitas *ex delicto* censetur vera pœna, et quidem extraordinaria, imposita in vindictam criminis, licet effectus illius primarius sit inhabilitatem constituere. Porro ubi tanta pœna infligitur, non censetur Ecclesia cum tanto rigore procedere ut incurratur ab illo qui eam ignorat. Hæc sententia sat probabilis videtur, ait *S. Lig., n.* 351.

QUÆR. 3° *An censearis irregularis in dubio utrum irregularitatem incurreris?*

Resp. 1° *Neg.* in dubio *juris,* seu in dubio, an talis casus subjaceat legi irregularitatem statuenti. Ita fere omnes theologi. Ratio est, quia ubi dubium adest, irregularitas hæc in Jure non certe exprimitur. Ergo, etc. Præterea odia sunt restringenda. — *S. Lig. n.* 346.

Resp. 2° : In dubio *facti* disting. : vel est dubium de homicidio patrato, vel de alio delicto. Si *prius, probabilius* et *verius* irregularitatem incurristi, ob specialem indecentiam quæ in homicidio reperitur, ut ex Jure colligitur. Requiritur tamen ut homicidium sit certum, et dubites solum an ejus causa fueris. Si *posterius, probabilius* et *verius* non incurristi, quia in dubio nemo damnandus est. — *S. Lig. n.* 347.

1067. — QUÆR. 4° *An incurratur irregularitas ob crimen externum quidem et consummatum, sed prorsus occultum?*

Resp. Affirm. verius, ait *S. Lig., n.* 349. Ratio est, quia Ecclesia, crimina reservando, etiam occultissima reservat, modo suæ jurisdictioni subjaceant, nempe modo sint externa, prout imposuit excommunicationem hæresi omnino occultæ, etc. Evincitur insuper ex cap. VI, *Liceat,* in *Trid., sess.* XXIV, ubi Concilium præbet facultatem Episcopis absolvendi ab irregularitatibus et censuris occultis.

QUÆR. 5° *Quomodo irregularitas tollatur?*

Resp.: Tollitur sequentibus modis :

1° *Per dispensationem,* 1° Papæ in omni càsu, modo non adsit impedimentum de jure naturali, seu quod exercitium Ordinis sacri impossibile reddat; 2° Episcopi et Regularium si irregularitas ex delicto occulto proveniat, excepto homicidio; 3° cujuslibet delegati pro ratione acceptæ facultatis, ut dictum est *de absolutione a censuris, n.* 954.

2° *Per cessationem causæ,* v. gr., *ætate* requisita adveniente, si irregularitas ex defectu ætatis proveniat; item *per mutationem* domicilii, seu loci, aut *per emendationem,* si ex infamia oriatur. Pro juris tamen infamia dispensatio requiritur. — *Vide S. Lig., n.* 352 *et seq.*

1068. — QUÆR. 6° *Quomodo fiat dispensatio ab irregularitate?*

Resp.: Nulla forma invenitur præscripta in Jure; unde nulla determinata necessario adhibenda est. Fieri autem potest formula sequenti, aut alia æquivalenti: *Dispenso tecum super irregularitate, quam incurristi propter...*

(talem causam), *in nomine Patris*, etc., vel *auctoritate mihi concessa a S. P.* vel *ab Episcopo*, *dispenso tecum*, etc..., *et habilem reddo et restituo executioni Ordinum, et officiorum tuorum, in nomine Patris*, etc.

CAPUT II

DE IRREGULARITATIBUS IN PARTICULARI

1° De irregularitate ex defectu, 2° ex delicto.

ARTICULUS I

DE IRREGULARITATIBUS EX DEFECTU

1069. — Octo earum species numerantur, scilicet ex defectu 1° animi, 2° corporis, 3° natalium, 4° ætatis, 5° libertatis, 6° Sacramenti, 7° lenitatis, 8° famæ.

Defectus isti, vel potius qualitates iis oppositæ, his exprimuntur versiculis :

Natales, animus, libertas, corpus et ætas,
Non bigamus, lenis, nec mala fama notet.

I. — *Ex defectu animi.*

1070. — Triplex defectus animi assignatur, scilicet rationis, scientiæ, et fidei confirmatæ.

1° *Rationis.* Hinc sunt irregulares perpetuo amentes, lunatici, furiosi, epileptici et energumeni, etsi lucida intervalla habeant. Minus difficulter tamen illis permittitur susceptorum Ordinum exercitium, quam novorum susceptio.

2° *Scientiæ.* Irregulares sunt, qui non habent scientiam singulis Ordinibus necessariam, sive de facto nesciant, sive discendi sint incapaces. Deducitur ex dictis in *tract. de Sacram. Ordinis*, et ex *Decret., part.* 1, *dist.* 36, *can.* 1.

3° *Fidei confirmatæ.* Irregulares sunt neophyti in adulta ætate recenter baptizati, usquedum ab Episcopo digni judicentur. Constat ex Jure can. — *Vid. S. Lig., n.* 397 *et seq.*

II. — *Ex defectu corporis.*

1071. — Ex duplici capite incurritur hæc irregularitas; 1° si quis ad exercitium Ordinis sit ineptus; 2° si aliis notabilem horrorem afferat, aut indecentiam præferat.

Hinc irregulares habentur

1° *Mutilati,* crus ligneum gerentes, manu, pollice, aut indice uti non valentes.

2° *Cæci,* visu totaliter carentes, vel ita cæcutientes, ut in Missali legere nequeant.

3° *Surdi,* qui nihil audiunt, ita ut nullatenus vocem ministri respondentis audire queant.

4° *Muti* aut *balbutientes*, qui verba integra pronuntiare non possunt, aut nonnisi cum magna difficultate, ita ut risum aut contemptum adstantium moveant.

5° *Claudi*, qui sine baculo ad altare se sistere non valent.

6° *Carentes naso*, aut enormiter distortum, demissum, aut productum habentes.

7° *Monstruosi*, v. gr., habentes gibbum enormem, qui magnam inducat deformitatem, etc. — *Vide S. Lig., n.* 403 *et seq.* — *Vide dicta de Euchar., n.* 404, *in Nota.*

Quæsita.

1072. — Quær. 1° *An sit irregularis, qui uno oculo caret?*

Resp. 1° *Neg.*, si caret tantum oculo dextero, quia minus necessarius est ad Missæ celebrationem, modo notabilis inde non nascatur *deformitas.*

Resp. 2° *Affirm.*, si caret oculo sinistro qui dicitur *Oculus canonis*, quia necessarius est ad canonem Missæ legendum. Excipe, nisi canonem oculo dextero sine deformitate legere possit. Hoc autem judicio Episcopi subjiciendum est. — *Ita communiter* cum *S. Lig., n.* 404.

Quær. 2° *An possit celebrare, et Eucharistiam ministrare, qui, jam ad Sacerdotium promotus, habet pollicem vel indicem impeditum?*

Resp. 1° : Negandum videtur absolute quoad Missæ celebrationem, saltem probabilius juxta communem sententiam.—*S. Lig., n.* 408; *et l.* VI, *n.* 241.

Resp. 2° *Neg.* etiam *per se* quoad Eucharistiæ administrationem, exceptis tamen casibus necessitatis, in quibus aliis digitis uti potest.

III. — *Ex defectu natalium.*

1073. — Defectus natalium inducit irregularitatem. Constat ex *Decretal., l.* 1, *tit.* 18.

Hinc 1° irregulares sunt illegitimi etiam occulti, seu quicumque nati sunt ex fornicatione, adulterio, vel incestu; 2° qui nati sunt ex Matrimonio clandestino, et in gradu prohibito, etiam incognito; 3° non vero sunt irregulares illegitimi tempore suæ conceptionis vel nativitatis, quorum parentes tunc temporis habiles erant ad contrahendum Matrimonium, et postea contraxerunt, quia per Matrimonium subsequens legitimati sunt. — *Vide S. Lig., n.* 420 *et seq.*

Non sunt irregulares illegitime nati ex Matrimonio publico, sed invalido ob impedimentum ab uno saltem ignoratum. — *S. Lig., ibid.*

Quær. *Quomodo tollatur irregularitas ex defectu natalium?*

Resp. : Tollitur 1° per legitimum subsequens Matrimonium parentum, ut modo dictum est; 2° per professionem religiosam; 3° per legitimam dispensationem.

IV. — *Ex defectu ætatis.*

1074. — 1° Irregulares habentur, qui ætatem canonicam non attigerunt. Sed non est irregularitas stricta, cum cesset, completa requisita ætate.

2° Qui scienter Ordines suscipiunt ante canonicam ætatem, peccant graviter. Quænam vero pro singulis Ordinibus ætas requiratur, *vide* supra dicta *n.* 711.

V. — *Ex defectu libertatis.*

Ex triplici vinculo oritur libertatis defectus scilicet, ex vinculo servitutis, Matrimonii et officii. Hinc

1° Omnes servi proprie dicti irregulares sunt, donec plenam libertatem consequantur.

2° Irregulares sunt uxorati, nec Ordines suscipere possunt, nisi de consensu uxoris castitatem voventis et Religionem ingredientis, saltem si juvenis sit.

3° Irregulares sunt, qui ex officio et juramento negotiis sæcularibus implicantur, ut judices, magistratus, etc. — *Vide S. Lig., n.* 355 *et seq.*

VI. — *Ex defectu Sacramenti.*

1075. — Per defectum Sacramenti intelligitur in præsenti casu Sacramentum Matrimonii pluries receptum, seu bigamia. Patet bigamos esse irregulares ex Jure can., ex titulo *de bigamis*. Ratio autem convenientiæ est, quia in bigamia deficit perfecta significatio unionis Christi cum Ecclesia, quæ unio est omnino simplex, et non multiplex. Id vero illatum est ex Apostolo, I ad Timoth. III, 2 : *Oportet Episcopum unius uxoris esse virum.*

Bigamia de Jure canon. triplicis est generis, scilicet bigamia *vera*, bigamia *interpretativa*, et bigamia *similitudinaria.*

1° Bigamia *vera* habetur, cum quis plures successive uxores ducit, et cum singulis Matrimonium consummat.

2° Bigamia *interpretativa* est, qua quis ex interpretatione Juris ut bigamus habetur, licet unicam duxerit uxorem. Talis est 1° qui ducit, et cognoscit viduam a suo priori marito cognitam ; 2° qui ducit mulierem quamlibet ab alio corruptam, et Matrimonium consummat ; 3° qui propriam uxorem cognoscit post adulterium ab ea commissum ; 4° qui contrahit duo Matrimonia, unum validum, et alterum invalidum, licet in bona fide. Imo etiamsi utrumque Matrimonium esset invalidum, irregularis fieret, qui utrumque maritali affectu consummaret. Evincitur ex variis locis Juris can.

3° Bigamia *similitudinaria*, cum quis contrahit Matrimonium post votum solemne Religionis, aut Ordinem sacrum susceptum, licet nullum sit Matrimonium. Ratio est, quia ille merito censetur duo matrimonia contraxisse, primum spirituale cum Christo, secundum carnale cum muliere. Deducitur ex titulo *de bigamis*. — *Vide S. Lig., n.* 436 *et seq.*

VII. — *Ex defectu lenitatis.*

1076. — Irregularitatem ex defectu *lenitatis* contrahunt quicumque voluntarie, active, efficaciter et proxime ad necem vel mutilationem alicujus, licet juste, concurrunt per actionem natura sua ad id ordinatam. — *Vide S. Lig., n.* 457 *et seq.*

Resolves.

1° Sunt irregulares carnifices, judices, et omnes qui hujusmodi judicio cooperantur. Excipe 1° testes coactos ; 2° accusatores damnorum suorum compensationem petentes.

2° Non tamen sunt irregulares medici et chirurgi, licet membra abscindant, aut mortem remediis bona fide datis accelerent, nisi gravis negligentia intercedat. — *S. Lig. n.* 385.

3° Nec Clerici medicinam aut chirurgiam exercentes citra incisionem et adustionem. Imo nec si incisionem aut adustionem in casu necessitatis adhibeant; necessitas enim nulla lege regitur. Imo etiam extra necessitatem, si Clerici non sint in Sacris constituti; modo mors aut mutilatio non sequatur. — *S. Lig. n.* 384, 385.

4° Non sunt irregulares, qui aggressorem occidunt in justa defensione, quia non censetur defectus lenitatis vitam propriam, servato moderamine inculpatæ tutelæ, defendere etiam cum morte injusti aggressoris.

5° Milites non fiunt irregulares in bello justo defensivo, nec in justo offensivo, nisi propria manu occiderint : in bello autem injusto totus exercitus fit irregularis, etiamsi unus tantum homo pereat. — *S. Lig. n.* 474.

VIII. — *Ex defectu famæ.*

1077. — Infamia duplex distinguitur : 1° infamia *facti*, quæ contrahitur ante quamlibet sententiam ex notorietate alicujus criminis enormis, vel per exercitium artis ignominiosæ; 2° infamia *juris*, quæ triplici modo contrahitur, scilicet ex crimine in Jure notato, ex judicis sententia, et ex crimine parentum.

Quæsita.

1078. — QUÆR. 1° *Quænam sint crimina, quibus ex Jure adnexa est infamia?*

Resp. : Sunt sequentia : homicidium, perjurium factum in *judicio*, simonia, sodomia, adulterium, exercitium usurarum, invasio Cardinalium vel Episcoporum. Sic ex *Jure can.* Præterea ex *Trid., sess.* XXIV, c. VI, *de Reform.*, adjicitur raptus mulierum, duellum, et paratio armorum contra parentes. Non incurritur tamen irregularitas, nisi hæc crimina sint vere notoria; secus enim fama non deficit. — *Vide S. Lig., n.* 362 *et seq.*

QUÆR. 2° *An sint irregulares innocentes, qui ex falsis testimoniis ad pœnas infamantes damnati fuere?*

Resp. Affirm., donec sententia fuerit revocata, vel legitimam dispensationem obtinuerint; ratio, quia de facto sunt infames.

QUÆR. 3° *An sint irregulares filii carnificum?*

Resp. Neg. proprie *per se :* convenit tamen, ut ad sacros Ordines non promoveantur, nisi in aliena diœcesi, ne dedecus in Ecclesiam redundet.

Irregularitas ex infamia facti cessat, cessante ipsa infamia, absque dispensatione; secus, si de infamia juris agatur. — *Vide S. Lig., ibid.*

ARTICULUS II

DE IRREGULARITATIBUS EX DELICTO

1079. — Quintuplici ex capite irregularitas ex delicto incurritur, scilicet : 1° ex mala Baptismi susceptione, et ex ejus iteratione; 2° ex mala Ordinum susceptione et usurpatione; 3° ex censuræ violatione; 4° ex quorumdam criminum enormium patratione; 5° ex homicidio et mutilatione.

Hæc versiculo sequenti exhibentur :

Fonte reus, sacris, censura, crimine, letho.

I. — *Baptismi iteratio atque mala susceptio.*

1080. — Hinc irregularis est, 1° qui in adulta ætate Baptismum ab hæretico declarato suscepit extra casum necessitatis, quia ejus errori communicare videtur.

2° Qui publice et solemniter rebaptizat, item qui scienter rebaptizatur; item Clericus assistens Baptismo iterum collato. Ita *ex pluribus locis Juris.* — *Vide S. Lig., n.* 356.

Juxta Bened. XIV, *de Syn. l.* VII, *c.* VI, fit irregularis, qui rebaptizat etiam sub conditione culpabiliter, seu sine causa justa. Sed hoc ipse tenet ut doctor particularis, contra multos alios. Porro ad irregularitatem contrahendam requiritur certitudo.

Quæsita.

QUÆR. 1° *An fiat irregularis, qui occulte rebaptizat?*

Resp. : Videtur negandum *probabilius;* quia in Jure can. videtur agi tantum de eo qui publice rebaptizat. — *Ita Laymann; Sylvius*, etc.

QUÆR. 2° *An sit irregularis rebaptizans vel rebaptizatus ex metu?*

Resp. Neg. saltem *probabiliter,* licet metus non tollat voluntarium, nec a peccato excuset. — *Ita S. Lig., n.* 356, etc.

II. — *Ordinum usurpatio aut illicita susceptio.*

1081. — 1° *Usurpatio.* Irregulares sunt, qui solemniter exercent actum Ordinis sacri, quem non habent. *Probabiliter* tamen soli Clerici huic irregularitati subjacent.

2° *Susceptio illicita.* Sic irregularitatem incurrunt, qui furtive ordinantur, id est, qui non examinati, nec admissi, per dolum, inscio Episcopo, sese ordinandis immiscent; qui curant promoveri ab alieno Episcopo sine litteris dimissorialibus, vel qui plures Ordines sacros eodem die recipiunt, et probabiliter etiam per saltum ordinantur; denique qui ordinantur ab Episcopo suspenso, hæretico, schismatico, aut simoniaco. — *S. Lig. n.* 357 *et seq.*

III. — *Violatio censuræ.*

1082. — Irregulares sunt, qui vinculo alicujus censuræ ligati solemniter exercent actum Ordinis sacri, vi censuræ ipsis prohibitum. Hinc

1° Irregularis esset non tantum Sacerdos qui Missam celebraret cum censura, sed etiam Diaconus qui Evangelium cum stola cantaret, etc., et Sacerdos, qui cogeret censuratum ad celebrandum.

2° Duplicem incurrit irregularitatem, qui duplici censura ligatus Ordinem sacrum exercet; et hæc in postulatione dispensationis exprimi debent. Idem dicendum est de eo qui cum eadem censura pluries celebrat. Sed sufficit ut in numero plurali exprimatur postulatio.

3° Irregularis est Sacerdos qui, ab Ordine suspensus, sacramentaliter absolvit; quia etiam absolvere est actus potestatis Ordinis, non vero actus

solius jurisdictionis, qualis esset, v. gr., actus excommunicandi, Confessarios approbandi, assistendi Matrimonio, a votis dispensandi, etc.

IV. — *Crimina enormia.*

1083. — Hac appellatione intelliguntur *hæresis* et *apostasia* a Fide. Hanc irregularitatem incurrunt etiam hæreticorum et apostatarum fautores, receptatores, defensores, imo et ipsorum filii (*c. Statutum, de hæreticis, in Sexto*). Hæc autem crimina, ut irregularitatem inducant, debent esse publica : hinc irregularitas ista in irregularitatem ex defectu famæ recidit, ut ait *S. Lig., n.* 362.

V. — *Homicidium et mutilatio.*

Principium.

1084. — Irregularitas incurritur ex homicidio voluntario et graviter culpabili, etiam occulto, sive directe sive indirecte volito, ex actione sive physica sive morali patrato. Idem est dicendum quoad mutilationem.

Mutilatio intelligitur, quando a corpore separatur aliquod membrum principale, seu pars corporis, quæ officium per se distinctum habet, v. gr., *pes, manus, oculus*, etc.

Resolves.

1085. — 1° Sunt irregulares, qui causa sunt immediata mortis alicujus, etiamsi illos pœniteat antequam læsus moriatur. Ratio est, quia causa physica necessario operatur. Item qui alios aut seipsos *mutilant*. Si quis lethaliter hominem percusserit, et alter occiderit, uterque vere est homicida.

2° Sunt irregulares mandantes, et consilium dantes, *effectu secuto* ex consilio vel mandato. Excipe, si ante exsecutionem mandatum retractaverint, et retractatio mandatario innotuerit. — *S. Lig. n.* 371.

3° Item cooperantes, ut homicidium celerius, audacius, aut securius fiat. Sic irregulares fiunt 1° qui se mutuo excitant, licet unus solum occidat; 2° omnes præliantes in bello injusto, si ibi aliquis pereat; 3° qui ministrant arma aut pecunias ad homicidium; 4° omnes accusatores, judices et testes injusti.

4° Item consentientes, si consensus in homicidium efficaciter influxerit. Unde non est irregularis, qui homicidium, etiam suo nomine vel *gratia* factum, approbat, quia in illud non influxit.

5° Non fiunt irregulares, qui dant operam rei licitæ, adhibita sufficienti diligentia ne accidat homicidium. Hinc non sunt irregulares 1° qui committunt homicidium casuale, nisi interveniat negligentia graviter culpabilis; 2° nec ii qui infirmo bona fide aliquid cibi vel potus nocivi præbent, vel si, illum moventes aut volventes, causa sint, cur decedat; 3° nec medici qui pharmacum mortiferum infirmis casu dederunt. Excipe tamen Clericos in Sacris, incisione aut adustione operantes præter necessitatis casum. — *Vide S. Lig., n.* 384.

Quæsita.

1086. — Quær. 1° *An incurrat irregularitatem, qui, dans operam rei illicitæ, aliquem occidit, v. gr., si Clericus in venatione casu hominem occidat?*

Resp. Neg. probabilius. Ratio est, quia homicidium neque in se, neque in causa est voluntarium : opus enim positum, etsi de se illicitum, non est *per se* mortiferum; secus autem, si ratione circumstantiarum proximum mortis periculum alicui induceretur, ut, v. gr., si quis tormento bellico ignem admoveret, ubi est populi frequentia. — *S. Lig. n.* 287, etc.

QUÆR. 2° *An fiat irregularis, qui occidit alium ob suæ aut innocentis vitæ defensionem?*

Resp. ad 1um *Neg.*, nisi excedat *moderamen inculpatæ tutelæ.* Ratio est, quia nullius culpæ reus est. Confirmatur insuper ex Jure can. Consule *S. Lig., n.* 388.

Resp. ad 2um *Neg.* pariter. Ratio est, quia irregularitas ex homicidio privato non incurritur nisi cum peccato mortali, ut eruitur ex *cap. Ex litteris, de homicidio.* — *Ita S. Ligorius, n.* 388, etc.

1087. — QUÆR. 3° *An fiat irregularis, qui occidit alium ob defensionem libertatis, honoris vel bonorum temporalium, cum moderamine inculpatæ tutelæ?*

Resp. Neg. juxta communiorem sententiam. Evinci videtur ex Jur. can. Insuper cum ibi nullum adsit peccatum, non potest incurri irregularitas, nisi ob defectum lenitatis : porro irregularitas ex defectu lenitatis non incurritur, nisi in casibus in Jure expressis : casus autem præsens in Jure non reperitur. Ergo, etc. — *S. Lig. n.* 389.

QUÆR. 4° *An habendus sit veluti irregularis, qui dubitat an homicidium patraverit, necne?*

Resp. 1° *Neg.* quando non constat, homicidium esse patratum, seu si dubitetur de ipso homicidio, an fuerit secutum, necne. Ratio est, quia pœna non est infligenda, nisi de ipso delicto constet. — *Ita communiter.* — *S. Lig. n.* 347.

Resp. 2° *Affirm.* autem si constet de homicidio patrato, et tantum dubium sit, utrum tua actione causa illius fueris. Ratio est, quia licet generatim irregularitas incurri non debeat, attamen in præsenti casu incurrenda est ex Juris canonici dispositione, in odium speciale quod homicidium meretur. Patet ex *cap. Significasti,* et *cap. Ad audientiam*, etc. — *S. Lig. n.* 347.

1088. — QUÆR. 5° *An sit irregularis, qui dubitat utrum in alterius mutilationem influxerit, posito mutilationis facto?*

Resp. Neg. Ratio est, quia pro solo dubio homicidii lex irregularitatem imposuit. — *S. Lig. n.* 347.

QUÆR. 6° *An habendus sit tamquam irregularis, qui abortum procuravit, dubitans an fœtus animatus esset, necne?*

Resp. Neg. Ratio est, quia tunc non constat proprie de homicidio. — *S. Lig., ibid.* — *Vide* dicta *in tract. de quinto Præcepto Decalogi, n.* 402 *et* 403.

FINIS TRACTATUS DE IRREGULARITATIBUS

APPENDIX

DE INDULGENTIIS ET JUBILÆO

CAPUT I

DE INDULGENTIIS

1089. — *Indulgentia,* ut vox ipsa indicat, idem est ac gratia, condonatio, misericordia, remissio. Indulgentia enim est condonatio *pœnæ peccatis* debitæ, per applicationem satisfactionum Christi et Sanctorum: nam Christus Salvator noster Deo Patri pro plena peccatorum nostrorum remissione suas satisfactiones obtulit. Hæ autem satisfactiones pretii infiniti, quibus accedunt etiam satisfactiones Beatæ Virginis, necnon satisfactiones superabundantes Sanctorum, dicuntur Ecclesiæ *thesaurus,* de quo per *Indulgentias* participamus.

Definitio. Indulgentia est remissio pœnæ temporalis Deo debitæ pro peccatis quoad culpam remissis, concessa a legitimo Ministro, extra Sacramentum Pœnitentiæ, per applicationem thesauri Ecclesiæ.

Divisio. Multipliciter Indulgentia distinguitur:

1° *Plenaria,* vel *partialis,* prout integra pœna temporalis remittitur, vel ejusdem pars tantum.

2° *Personalis,* vel *localis,* aut *realis,* prout conceditur immediate personis, v. gr., Confraternitati, vel est affixa alicui loco, v. gr., Templo, Oratorio, etc., aut adnectitur alicui rei, v. gr., Imagini, Cruci, Rosario, etc.

3° *Temporalis,* aut *perpetua,* prout ad tempus determinatum, aut sine ullo termino præfixo conceditur.

Principia.

1090. — I. Ecclesia habet veram potestatem Indulgentias concedendi... *Est de Fide contra Protestantes.* Etenim Christus, ut ex SS. Scripturis patet, dedit Ecclesiæ plenam potestatem ligandi vel solvendi, tum in foro interno, tum in foro externo spirituali. Ita cum ipse Christus dixit Petro, Matth. xvi, 19: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlis; et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cœlis.* Ergo dedit Petro, id est Ecclesiæ suæ, potestatem solvendi quidquid est ligatum: ergo etiam potestatem liberandi a pœna peccatis debita. Accedit definitio *Conc. Trid., sess.* XXV, decreto *de Indulgentiis,* ubi anathemate damnantur, qui *aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negant.* Patet insuper ex universali traditione, et perpetua praxi Ecclesiæ.

1091. — II. Soli Ecclesiæ Prælati habent potestatem Indulgentias concedendi. Etenim hæc facultas competere iis solum potest, qui habent potestatem in corpus mysticum Christi, et qui thesaurum Ecclesiæ dispensare possunt.

Hinc 1° Solus Papa Indulgentias concedere potest respectu omnium fidelium; ille enim solus habet jurisdictionem in fideles universos. — *Suarez*. — *Lacroix*, *n*. 1317.

2° Episcopi possunt quidem de jure *communi* concedere Indulgentias suis diœcesanis. Sed ex decreto *Conc. Lateran. IV, can.* 62, ita restricta est eorum potestas, ut non possint *ordinarie* concedere nisi Indulgentias 40 dierum, et, die consecrationis Ecclesiæ, unius anni.

3° Delegatus easdem Indulgentias concedere potest, ac ille a quo fuit delegatus. Ratio est, quia actus jurisdictionis per delegatos exerceri possunt, ut apud omnes in confesso est.

4° Cardinales possunt concedere indulgentias 100 dierum in Ecclesiis suorum titulorum; Nuntii vero 100, vel 200, aut 300 dierum, sed minus quam unius anni, subditis suis. — *Lacroix, n*. 1322.

5° Prælati Episcopo inferiores non possunt ullas Indulgentias concedere, neque Vicarii generales, nisi ex delegatione expressa Episcopi; neque Vicarii capitulares, sede vacante; multo minus Parochi. — *Lacroix, n*. 1323.

1092. — III. Quatuor requiruntur in subjecto ad Indulgentias lucrandas :

1° Ut sit baptizatus, quia thesaurus Ecclesiæ infidelibus dispensari nequit, et non sit excommunicatus, quia secus communione bonorum spiritualium privatur.

2° Ut sit subditus concedentis, ut constat ex dictis. Posse tamen peregrinum lucrari Indulgentiam *localem* ab Episcopo concessam, communiter sentiunt theologi.

3° Ut opera injuncta tempore præscripto impleat, quia sub hac conditione conceduntur Indulgentiæ.

4° Ut sit in statu gratiæ, saltem quando ultimum opus præscriptum ponit; quia non remittitur pœna, nisi dimissa culpa.— *S. Lig. n*. 433, etc.

Quæsita.

1093. — QUÆR. 1° *An sit valida concessio Indulgentiæ facta sine causa?*

Resp. Neg. Ratio est, quia Prælati Ecclesiæ non sunt nisi delegati Christi ad thesaurum Ecclesiæ dispensandum. Christus autem nequit ratas habere profusiones thesauri sui a dispensatoribus prodigis factas. Cæterum non est fidelium, nec simplicium Sacerdotum judicare de sufficientia causæ, ob quam Indulgentia conceditur; debent enim simpliciter existimare justam esse. — *S. Lig., l*. VI, *n*. 532, etc.

QUÆR. 2° *An peccatum veniale sit obex ad lucrandam Indulgentiam?*

Resp. Neg. Ratio est, quia quamvis remitti non possit pœna huic peccato debita, potest tamen remitti pœna debita pro aliis peccatis jam deletis: sicut enim non repugnat culpam alicujus peccati venialis remitti, quin aliorum culpa remittatur; sic nec repugnat deleri pœnam venialium aut mortalium remissorum, quamvis solvenda remaneat pœna pro uno aut pluribus venialibus. — *Ita S. Lig., l*. VI, *n*. 534, etc.

1094. — QUÆR. 3° *An Indulgentia, quæ conceditur ut* PLENARIA, *possit* PARTIALITER *saltem obtineri, si adsit obex impediens quominus integre obtineatur, v. gr., affectus ad aliquod veniale?*

Resp. Affirm. Ratio est, 1° quia ex dictis in Quæsito præcedenti non obstat peccatum veniale aliquod non remissum, quominus pœna pro aliis debita remittatur; 2° quia Summus Pontifex, concedendo Indulgentiam plenariam, non præsumitur illam velle restringere tantum ad eos quibus remittuntur omnia venialia; sed potius merito censetur eam concedere juxta capacitatem subjecti, ita ut remittatur saltem pœna quæ remitti potest, nempe pœna peccatorum jam remissorum. Secus enim Indulgentiæ plenariæ plerumque nihil prodessent, cum raro fideles affectum omnem vel minimum erga quodlibet veniale exuant, ac sufficientem dolorem de omnibus venialibus ita concipiant, ut omnium remissionem consequantur. Hinc fieret, ut potiores essent Indulgentiæ partiales quam plenariæ, quod sensui communi repugnat. — *S. Lig., l.* VI, *n.* 534.

Nonnulli tamen docent, indulgentiam plenariam non concedi nisi *plenarie* seu *plenissime*, sicuti aiunt, ita ut totum vel nullum effectum sortiri debeat. Sed hæc sententia non apparet probabilis.

1095. — QUÆR. 4° *Quid intelligatur per Indulgentias* 10 *vel* 15 *dierum, annorum quadragenarum*, etc. etc.?

Resp.: Intelligenda est, juxta communem sententiam, remissio tantæ pœnæ, quanta olim remittebatur, vel remissa fuisset per pœnitentiam canonicam ejusdem temporis. Sic, v. gr., per Indulgentiam septem annorum tanta remittitur pœna, quanta remittebatur per pœnitentiam septem annorum juxta antiquos Canones injungi solitam. — Quanti autem valuerint coram Deo pœnitentiæ canonicæ, et quanti nunc valeant Indulgentiæ partiales tot dierum vel annorum, nos omnino latet; quia ignoramus qualem proportionem satisfactiones nostræ habeant cum pœna pro peccatis nostris debita. — *Ita communiter.*

QUÆR. 5° *An indulgentias lucretur, qui opus pro eis præscriptum non integre perficit?*

Resp. 1° *Neg.*, si partem operis notabilem omittat, ita ut secundum æstimationem moralem illud quoad substantiam non perficiat; quia simpliciter conditionibus requisitis satisfacere non censetur.

Resp. 2° : Secus, si minimam partem prætermittat; quia tunc *moraliter*, vel quoad *substantiam* censetur perfici opus præscriptum. Pars autem minima *respective* sumenda est. Sic in Rosario omissio unius *Pater* et *Ave* minima videtur; secus vero si quinque *Pater* et *Ave* requirantur, quia omissio quintæ partis operis notabilis est. — *Ita S. Ligorius, l.* VI, *n.* 534. — *Voit, n.* 658, etc.

1096.—QUÆR. 6° *An et quomodo Indulgentiæ defunctis applicari possint?*

Resp. 1°: Applicari possunt, si adsint duæ conditiones sequentes: 1° ut tanquam illis *applicabiles* in Rescripto Pontificis specialiter concedantur; 2° ut adsit intentio talem applicationem faciendi. — *Ita omnes... Suarez, disp.* LIII, *sect.* 4.

Resp. 2° : Indulgentia tamen nequit applicari defunctis per modum *absolutionis*, sed tantum per modum *suffragii*, nempe Deum deprecando ut benigne velit talem applicationem acceptare et animabus Purgatorii facere. Ratio est, quia Pontifex jurisdictionem non habet in animas defunctorum. Hinc eas absolvere a pœnis velut per sententiam non potest. — *Ita Lacroix, n.* 1336. — *Lugo, disp.* XXVII, *n.* 58.

1097. — QUÆR. 7° *An Indulgentia infallibiliter prosit animabus Purgatorii, quibus applicatur?*

Resp.: Controvertitur. Iª Sententia affirm. Ratio est, quia Christus dedit Ecclesiæ potestatem infallibilem his verbis : *Quodcumque solveris...*, etc. Concessio autem Indulgentiæ pro defunctis est vere actus clavium, cum procedat ab Apostolica auctoritate; clavis autem semper aperit, positis debitis conditionibus : ergo Indulgentia est semper efficax et infallibilis tam pro defunctis quam pro vivis, modo adsint requisita. — *Ita Suarez, disp.* LIII, *sect.* 3, *n.* 3.

IIª Sententia negat. Ratio est, quia nulla adest promissio divina, vi cujus Deus censeatur Indulgentiam oblatam certo acceptare. Hinc videtur eam tantum admittere pro suo beneplacito applicandam. Præterea Ecclesia servat usum celebrandi per complures annos ac pro eisdem animabus Sacra, v. gr., anniversaria, etiam in altaribus privilegiatis, seu quibus inhæret privilegium Indulgentiæ plenariæ. Inanis autem esset illa praxis, si statim in primo Sacro illis applicato liberarentur.— *S. Ligor. n.* 534.— *Billuart, Append., art.* 6.

Certum est autem, Indulgentias defunctis saltem ut plurimum prodesse; secus enim inutile quid ageret Ecclesia eas illis applicando : quod sane absque impietate dici nequit.

1098. — QUÆR. 8° *An applicatio specialis facienda sit certis animabus determinatis, vel generalis sufficiat?*

Resp. : Sufficit applicatio generalis facta omnibus animabus in Purgatorio degentibus, quia suffragia sunt divisibilia, et proinde in omnes animas distribui possunt. Elucet aliunde ex praxi Ecclesiæ, quæ jubet Missas celebrari pro defunctis in genere, præsertim die secunda Novembris. Item quando fiunt Collectæ in Ecclesiis pro *animabus Purgatorii*, Missæ inde celebrandæ pro omnibus in genere applicari debent. Si autem quis velit restringere applicationem suam, tunc animas quasdam specialiter determinare debet. Pius est usus quo Indulgentiæ animabus majori auxilio indigentibus applicentur. Cæterum quisque propriæ devotioni indulgeat.

QUÆR. 9° *An requiratur status gratiæ ad lucrandam Indulgentiam pro defunctis?*

Resp. : Duplex est sententia probabilis :

Iª Sententia affirm., quia nemo potest alteri applicare Indulgentiam, nisi eam prius suam fecerit; atqui Indulgentias suas facere nequit ille, qui in statu peccati mortalis versatur : ergo, etc. Hanc sententiam veriorem vocat *S. Lig., l.* VI, *n.* 534.

IIª Sententia negat, quia opus ponitur tantum tanquam conditio, qua posita S. Pontifex applicat defuncto Indulgentiam, sive satisfactiones Christi et Sanctorum. — *Billuart, Suarez, Navarrus, Toletus, Præpositus*, etc.

Prima sententia ut tutior commendanda est.

1099. — QUÆR. 10° *An requiratur* CONFESSIO *et* ABSOLUTIO *etiam pro venialibus ad lucrandas Indulgentias quæ conceduntur cum clausula:* CONTRITIS *et* CONFESSIS?

Resp. 1° : Certo requiritur *confessio* non obstante statu gratiæ. Ratio est, quia etsi confessio tunc non sit necessaria ad remittenda peccata, re-

quiritur tamen tanquam conditio, seu opus præscriptum. Constat ex Decreto S. Congr. Indulgentiarum a Clemente XIII approbato, die 19 Maii 1759. Hinc ruit probabilitas sententiæ oppositæ, quæ antea a multis theologis defendebatur. Confessio autem fieri potest in vigilia diei qua lucranda est Indulgentia. Sic statuit eadem Congregatio.

Imo ex alio Decreto a Pio VII approbato, die 12 Junii 1822, fideles qui ob inopiam Confessariorum facile confiteri nequeunt, confessionem ad lucrandam Indulgentiam die festo necessariam, infra hebdomadam ante festum facere possunt. — *Vide S. Lig., n.* 534, etc. — *Bouvier.*

Resp. 2° : Non requiritur autem absolutio. Patet ex recenti Declaratione *S. Congregationis de Indulgentiis* die 15 Decembris 1841 (*infra, n.* 1126). Vide opus P. Antonini Maurel, cui titulus : *Le Chrétien éclairé sur la nature et l'usage des Indulgences*, page 64, quod opus a S. Congr. Indulg. speciali Decreto approbatum fuit.

1100. — QUÆR. 11° *An requiratur toties confessio, quoties lucranda est Indulgentia plenaria?*

Resp. 1° : Non requiritur quoad omnes Indulgentias plenarias; sunt enim plures Indulgentiæ, pro quibus lucrandis nulla requiritur confessio. Tales sunt Indulgentiæ pro exercitio *Viæ Crucis* concessæ.

Resp. 2° : Requiritur quoad plerasque Indulgentias plenarias. Evincitur ex Rescriptis plurium concessionum.

Attamen ex indulto speciali in perpetuum concesso, fideles qui *semel in hebdomada* confiteri solent, omnes Indulgentias in hebdomada occurrentes lucrari possunt (dummodo in statu gratiæ permaneant). Sic ex Decreto Clementis XIII, 9 Decembris 1763; et confirmatur etiam ex Decreto *S. Congreg. Indulg.*, 15 Decembris 1841.

Imo Episcopi non pauci, præsertim in Gallia, obtinent a Curia Romana extensionem hujus privilegii ad alteram hebdomadam[1].

1101. — QUÆR. 12° *An quis possit eadem die* DIVERSAS aut pluries EASDEM *Indulgentias lucrari?*

Resp. 1° : Quoad Indulgentias *diversas*, generatim eas possunt fideles lucrari, saltem si sint partiales et annexæ operibus diversis, vel eisdem operibus quæ pluries in die repeti possunt. — *Ita communiter theologi*, idque ex Ecclesiæ et fidelium praxi confirmatur.

Resp. 2° : Quoad Indulgentias *easdem* id pendet a mente Pontificis Indulgentias elargientis. Unde ad litteras concessionis attendendum est; quæ si nihil determinent, standum est interpretationi et praxi communi Ecclesiæ.

Sic eodem die obtineri non possunt pluries Indulgentiæ *stationum*, seu *visitationis ecclesiæ*, ut constat ex Decreto *S. Congreg. Indulg. ab Innoc. XI approbato.* — *Voit, n.* 655. — *Lacroix, n.* 1370. E contrario lucrari licet pluries in die Indulgentias plures annexas Rosario et singulis ejus partibus, vel recitationi actuum Fidei, Spei et Caritatis, etc., quia in Rescripto Pontificis dicitur : *toties quoties.*

[1] S. Cong. Indulg. die 15 Nov. 1878 declaravit : *Confessionem præscriptam* (ad lucrandas indulgentias infra hebdomadam occurrentes) *peragi debere quolibet decurrente septem dierum spatio; præscriptam* autem ad easdem lucrandas infra duas hebdomadas, *decurrente quatuordecim dierum spatio.* — Non igitur satis est ut hæc bis in mense peragatur. — *Acta S. Sedis, vol.* XI, *p.* 358.

QUÆR. 13° *An quis eodem actu, seu opere, plures Indulgentias lucrari queat?*

Resp. 1° *Affirm.*, si opus præscriptum repeti non possit, aut non soleat *eodem die* ut *jejunium, Communio,* etc., et concurrant diversæ Indulgentiæ lucrandæ, v. gr., Indulgentiæ diversarum Confraternitatum, vel affixæ diversis ecclesiis, ex *diversis titulis*, et *eodem die* concessæ.

Resp. 2° *Neg.*, vero, si concurrant Indulgentiæ *eodem titulo*, v. gr., si quis habeat duo numismata, quorum singulis Indulgentia unius anni concessa est cum onere operum iterabilium; tunc enim plures Indulgentiæ *simul eodem tempore* obtineri nequeunt, nisi opera injuncta iterentur, quia talis censetur esse mens concedentis, cum injungat opera quæ iterari possunt. — *Ita* cum *Voit*, *n.* 655, etc.

1102. — QUÆR. 14° *An possint acquiri plures Indulgentiæ plenariæ eodem die?*

Resp. 1° : Nemo potest lucrari secundam Indulgentiam eodem tempore, si post primam nulla pœna luenda amplius remaneat.

Resp. 2° : Secus *affirm.* Probatur ex recenti Decisione *S. Congreg.*, quæ sic habet : Ad postulatum, « An eodem die lucrari possint plures Indulgen-« tiæ plenariæ, quando pro unaquaque præscripta est perceptio divinæ « Eucharistiæ? » Responsum S. Congregationis : « *Affirmative, servatis « tamen respective aliis appositis conditionibus. 27 Maii anno* 1841. » Antea disputabatur in scholis. Alii negabant, saltem plerumque, quia Communio, quæ solet generatim præscribi ad Indulgentiam lucrandam, eadem die repeti non potest. Affirmabant alii, quia Communio non fuit imposita ut opus adimplendum, sed potius tanquam conditio necessaria ad Indulgentiam lucrandam. Sed superveniente præfata Decisione lis omnis de medio sublata est.

1103. — QUÆR. 15° *An vel qualis intentio requiratur ad lucrandas Indulgentias?*

Resp. 1° : Certo requiritur intentio saltem virtualis, quoties Indulgentia conceditur cum certa intentione sibi proponenda; secus enim nulla esset.

Resp. 2° : In cæteris casibus, controvertitur.

I^a Sententia, quæ probabilior videtur, docet requiri intentionem *positivam*, saltem *virtualem*. Ratio est, quia opus præscriptum dirigi debet in finem ab Ecclesia intentum, scilicet in relaxationem pœnæ, ad quam ex se solo non refertur; hoc autem præstare nequit ille, qui saltem virtualiter lucrari Indulgentiam non intendit. — *Ita Billuart, Appendix de Indulg., art.* 5.

II^a Sententia tenet sufficere intentionem *habitualem*, vel *interpretativam*. Ratio est, quia intentio nihil operatur in Indulgentia; effectus enim Indulgentiæ, seu remissio pœnæ pendet omnino a concessione Ecclesiæ, quæ illam adnectit operi injuncto, non vero intentioni agentis : unde licet is se passive habeat, nec attendat ad Indulgentiam, imo nesciat se illam lucrari, dum ipsi contingit, nihilominus jus ad illam consequitur. Et revera Indulgentia conceditur ab Ecclesia per modum *solutionis* pro opere posito; sed ad *solutionis* validitatem non necessario requiritur, ut ille, pro quo tribuitur, eam noverit.

In praxi prior sententia suadenda est, ut tutior et efficacior ad pios animæ motus excitandos. Aliunde non valet usus probabilitatis in materia Indulgentiarum, siquidem non probabilitas, sed veritas effectum producit, et Ecclesia non videtur supplere defectum, cum hic non agatur de bono publico vel necessario. Cæterum communiter admittunt, sufficere intentionem mane habitam ad lucrandas omnes Indulgentias per diem occurrentes. Laudabilis et utilissima est praxis piarum animarum, quæ mane semper renovant intentionem lucrandi omnes Indulgentias adnexas bonis operibus, quæ tali die sunt peracturæ. — *Lacroix*, etc.

1104. — QUÆR. 16° *Utrum, si concedatur facultas commutandi opera injuncta ad lucrandas Indulgentias, commutatio necessario in confessione fieri debeat?*

Resp. Affirm. Standum est enim regulæ quam tradit Bened. XIV, Const. *Inter præteritos,* § 63, ubi statuit, hujusmodi commutationes *in sola confessione* faciendas esse.

Commemorata enim controversia de commutatione votorum, absolutione a censuris, ac potestate dispensandi in aliis materiis, seu opera præscripta commutandi, num hæc omnia fieri debeant a Confessario in actu sacramentalis confessionis, necne, ita concludit : *Nos vero, ad omnem difficultatem tollendam, in instructione* (Const. *Convocatis*) *injunximus, non posse a pœnitentiariis ullas absolutiones, commutationes, ac dispensationes dari extra actum sacramentalis confessionis : idque nobis et congruum esse, et materiæ gravitati ac ministerii qualitati conveniens visum est, atque omnem controversiæ ansam eripit, et conforme est praxi Pœnitentiariæ nostræ apostolicæ.*

1105. — QUÆR. 17° *An vel quomodo surdi-muti lucrari valeant Indulgentias, quibus adnexæ sunt orationes vocales?*

Resp. : Has Indulgentias in antecessum lucrari non poterant, cum requisitis conditionibus satisfacere non valerent. Sed ex benigna concessione Pii IX, die 15 Martii anni 1852, hujusmodi beneficio frui possunt, modo sequentia servent : 1° si ecclesia aliqua visitanda sit, satis erit si eam adeundo surdi-muti mente et affectu Deum orent; 2° si publicæ preces habendæ sint, non aliud ab iisdem requiritur, nisi ut fidelibus adunatis pia mente conjungantur; 3° si orationes privatæ sint recitandæ, a Confessario commutationem in alia quævis pia opera obtinere poterunt. — *Vide* folium *l'Univers,* 1 Février 1854, — *l'Ami de la Religion,* 2 Février 1854.

1106. — QUÆR. 18° *An amittantur Indulgentiæ, si res mobilis, cui adnexæ sunt, alteri tradatur?*

Resp. 1° *Affirm.*, si dominium rei illius in alium transferatur. Ratio est, quia Ecclesia intendit tantum concedere Indulgentias personæ pro qua res aliqua fuit benedicta, vel pro primo qui ea utitur. Ita sapientissime statuit Ecclesia ad præcavendos abusus, qui secus irreperent, si Indulgentiæ possent de uno ad alterum transferri ac donari.

Resp. 2° *Neg.* vero, si per traditionem non transferatur rei dominium, id est, si res alteri solum commodato tradatur, modo tamen commodans non intendat beneficium Indulgentiæ commodatario concedere. Evincitur ex Decisione *S. Congr.* 26 Novembris 1714. *Gousset, n.* 906, etc.

QUÆR. 19° *Quibusnam rebus Indulgentiæ applicari possint?*

Resp. : Applicari possunt Indulgentiæ quibuslibet rebus *solidis*, ne ferro quidem vel ligno exceptis, ut olim. Etiam corona vitro solido confecta cum appositis Indulgentiis benedici potest. Solæ igitur res, quæ facile frangi aut lacerari possunt, ut papyrus, vitrum insufflatum, etc., excipiendæ sunt. Constat ex recenti Decisione *S. Congreg. de Indulgentiis*. P. Maurel, *op. cit., pag.* 181.

Resolves.

1107. — 1° Episcopus potest concedere Indulgentias suis subditis extra suam diœcesim versantibus, quia jurisdictionem habet personalem in illos. Possunt vero Episcopi concedere Indulgentias solum per modum *absolutionis*, ideoque pro solis vivis. — *Ita communiter.*

2° Posset quidem Pontifex concedere facultatem lucrandi Indulgentiam pro alio quolibet Christiano vivente, modo esset ille in statu gratiæ, sicut et multas concedit lucrandas pro defunctis. Id tamen ab ejus voluntate pendet, cui tota dispensatio thesauri Ecclesiæ commissa est. Jamvero, ait *Card. de Lugo, communiter non conceditur facultas lucrandi Indulgentias pro aliis viventibus : quia, cum ipsi possint sibi etiam subvenire, non expedit fovere eorum pigritiam, ut neque satisfacere, neque etiam Indulgentias pro se lucrari curent.* (*Disp.* XXVII, *n.* 77). — *Lacroix, n.* 1328. — *Suarez*, etc.

3° Non admittuntur Indulgentiæ rei alicui annexæ, nisi res illa omnino mutata fuerit, ita ut res eadem amplius dici nequeat, v. gr., si ecclesia omnino aut fere ex integro esset diruta, Indulgentiæ ei inhærentes cessarent. Neque amittuntur, si per successivas reparationes totaliter renovaretur, siquidem eadem moraliter remaneret. Proinde nec amittit Indulgentias corona quæ successive reparatur, licet globuli ex integro per partes subinde renovati fuerint. — *Gousset, n.* 905.

4° Indulgentiæ non exspirant morte concedentis, cum sint gratiæ, nec ante notitiam revocationis. Indulgentiæ accipiendæ sunt, ut sonant; cum tamen sint gratiæ, large sunt interpretandæ, servata nihilominus verborum proprietate. Unde censendæ sunt perpetuæ, si datæ sint sine temporis restrictione. — *S. Lig. n.* 534.

1108. — 5° Indulgentia pro articulo mortis concessa, ea excepta quæ solemnius cum benedictione Apostolica impertitur, et cujus habetur formula sive in Rituali Romano, sive ad finem Breviarii, non requirit applicationem Confessarii aut ministerium alterius. Expedit tamen, moribundos nomina *Jesu* et *Mariæ* sæpius invocare, et ipsis in mentem lucrandam Indulgentiam revocare.

6° Si moribundus habeat plures Imagines, Cruces, Numismata, aut Rosaria benedicta, potest ex diversis illis titulis diversas lucrari Indulgentias toties quoties nomen Jesu repetierit, vel præstiterit opus requisitum (saltem probabilius), sive Indulgentiæ ex eadem concessione, sive ex diversis proveniant. Sufficit tamen ad eas lucrandas quodvis tempus, in quo verificatur mortis articulus, etsi pluribus diebus tantum postea mors sequatur. — Ita *S. Lig., ibid.* — *Suarez*, etc. Possunt pariter moribundi plures lucrari Indulgentias titulo variarum Confraternitatum, etiamsi eas ignorent, aut de iis non recordentur. — *S. Lig., ibid.*

7° Requiritur autem, ut moribundus secum habeat res quibus affixæ sunt Indulgentiæ, scilicet Rosaria, Cruces, etc. Attamen necesse non est, ut hæc habeat collo appensa, brachio obvoluta, manuve apprehensa; sed sufficit, ut hæc sint in lecto, vel juxta moribundum appensa, licet ipse nec videat, nec tangat, nec sciat aut recordetur, se habere. — *S. Lig. n.* 534.

8° Etsi expediat, ut omnia opera fiant in statu gratiæ, id tamen necessarium non est, juxta sententiam communem, sed sufficit ut ultimum opus in gratia fiat. — *S. Lig., ibid.*

CAPUT II

DE JUBILÆO

1109. — Vox *Jubilæum* deducitur juxta plures ab hebræo *jobel, quod* significat quinquagesimum, quia apud Hebræos annus Jubilæi anno quinquagesimo recurrebat; vel juxta alios ab eodem verbo significante sonum tubæ, quo indicebatur quinquagesimus annus. Juxta alios etiam Jubilæum deducitur a *jubal* vel *jobal,* quod significat germinare, quia anno quinquagesimo terra non colebatur, et incolæ fructibus sponte germinantibus vescebantur.

Ad imitationem Jubilæi veteris Testamenti institutum est Jubilæum ecclesiasticum, quod Romæ et in universo orbe cum plenissima peccatorum Indulgentia, magno gaudio et solemnitate nunc celebratur. Post primam ejus institutionem ex Decreto Bonifacii VIII, anno 1380, habitum est anno quoque quinquagesimo; ex decreto autem Urbani VI, quolibet anno trigesimo; denique ex Statuto Pauli II, quolibet anno vigesimo quinto celebrari cœpit.

1110. — Definitio. *Jubilæum est Indulgentia plenaria solemnis, quam Summus Pontifex aliquando concedit omnibus fidelibus cum obligatione certa opera pia peragendi, tribuens simul Confessariis specialem potestatem a peccatis censurisque reservatis absolvendi, ac pleraque vota commutandi.*

Hinc Jubilæum non differt, nisi *accidentaliter,* ab Indulgentia plenaria ordinaria, scilicet ratione solemnitatis et privilegiorum ipsi adnexorum, et etiam ratione uberrimarum et extraordinariarum gratiarum quæ illud concomitantur. Has enim gratias omnino speciales arguunt miri et stupendi effectus, quos Jubilæum producere solet, etiamsi non fiant solemnes fidelium coadunationes, nec divinum verbum prædicetur.

1111. — Divisio. Multiplex distinguitur Jubilæum :

1° *Jubilæum majus,* quod regulariter occurrit omni anno vigesimo quinto, qui *annus sanctus* vocatur. Dicitur etiam Jubilæum *ordinarium,* eo quod sit Jure fixum et determinatum.

2° *Jubilæum minus,* quod solet concedi a singulis Summis Pontificibus post uniuscujusque exaltationem, et in aliis peculiaribus circumstantiis, et dicitur Jubilæum *extraordinarium.*

3° *Generale,* quod conceditur universo orbi, cujusmodi semper est Jubilæum *majus,* et quandoque etiam Jubilæum *minus;* sed concedi solet *Urbi* seu *Romæ soli,* antequam *orbi* concedatur.

4° *Particulare*, quod conceditur alicui provinciæ, civitati vel loco particulari, ut est celeberrimum Jubilæum Ecclesiæ *Aniciensi* concessum, quoties festum *Annuntiationis* B. Virginis in diem sacrum *Parasceves* incidit.

Annus integer ordinarie conceditur Romæ ad lucrandum Jubilæum *majus;* et anno sequenti concedi solet per extensionem omnibus aliis orbis christiani regionibus. Id tamen non est necessarium, nam anni 1875 Jubilæum eodem anno Romæ et per universum orbem celebrari concessum est. Jubilæum *minus* primum etiam fit Romæ, sed paucis hebdomadis, et deinde extenditur ad universum orbem, ut, decurrente anno, per tempus ab Episcopo determinandum fieri possit.

CONDITIONES AD JUBILÆUM REQUISITÆ

1112. — I. Ad Jubilæum generale, sive *majus*, sive *minus* sequentes requiruntur conditiones, quorum duæ priores tamen plerumque pro solo Jubilæo *minori* seu *extraordinario* lucrando exiguntur : 1° *Jejunium* trium dierum, feria V^a^, VI^a^ et sabbato; 2° *Eleemosyna* aliqua juxta cujusque facultatem; 3° *Visitatio* ecclesiarum, pie orando ad Summi Pontificis intentionem. Olim ponebatur in Indulto : *Qui processioni interfuerint vel ecclesias visitaverint.* Nunc processio non injungitur ut conditio Indulgentiæ, sed indulgetur solummodo Capitulis, Congregationibus, etc... ecclesias designatas processionaliter visitantibus, ut visitationes ad minorem numerum pro Episcoporum prudenti arbitrio reduci queant (*Jubil.* 1875 et 1879); 4° *Confessio* peccatorum cum sincero dolore peracta; 5° *Communio* in statu gratiæ facta. Ita ex multis Constitutionibus, præsertim Benedicti XIV Bulla *Inter præteritos*, 3 Dec. 1749, pro Jubilæo anni sancti. — *Vide compendium* hujus Bullæ apud *S. Lig.*, *n.* 536.

II. Pro Jubilæo particulari attendendum est ad tenorem Indulti concessi; ordinarie tria tantum requiruntur, nempe confessio, communio, visitatio alicujus ecclesiæ.

Quæsita.

1113. — QUÆR. 1° *An jubilæum lucrari possint absque jejunio pueri, senes, infirmi, vel alii qui jejunare non possunt?*

Resp. Neg., nisi commutationem jejunii in aliud opus obtineant. Ratio est, quia jejunium expresse præscribitur velut conditio Indulgentiæ lucrandæ. Non enim injungitur ut præceptum, a quo necessitas excusat, sed assignatur ut consilium cum promissione Indulgentiæ. Confessarii autem in Jubilæo approbati facultate hujusmodi commutationis gaudent. — *Ita Laymann, lib.* V, *tract.* VIII. *c.* VIII, *n.* 12. — *Voit, num.* 663.

QUÆR. 2° *An possit satisfieri jejuniis injunctis per jejunia alias debita, v. gr., si Jubilæum fit tempore Quadragesimæ aut quatuor Temporum?*

Resp. Neg. per se, cum S. *Lig.*, *l.* VI, *n.* 536 *et* 538. Ratio est, quia una solutione nequit satisfieri duplici oneri; et Pontifex, dum imponit jejunium, intendit semper imponere specialem obligationem de re non adhuc præcepta.

Attamen si Pontifex determinet, vel determinandum permittat pro Jubilæo lucrando tempus, quo ex præcepto Ecclesiæ jam servandum est jeju-

nium, ut est tempus Quadragesimæ vel quatuor Temporum, eo ipso censetur dispensare fideles ab obligatione commutationem jejunii in aliud opus obtinendi. — *S. Lig. n.* 536. Hac ratione concessit SS. DD. Pius IX pro Jubilæo anni 1865. ut *per jejunium quadragesimale, etiamsi adesset necessitas utendi lacticiniis, satisfieret duplici oneri.* Ita SS. DD. P. Leo XIII, annis 1879 et 1881, injuncto jejunio stricto, permisit ut ipsum fieret quocumque etiam quadragesimali tempore, *præter dies in quadragesimali indulto comprehensos; aut alias simili stricti juris jejunio ex præcepto Ecclesiæ consecratos.*

1114. — QUÆR. 3° *An commutari possit visitatio ecclesiarum pro impeditis?*

Resp. Affirm. Sic Moniales, carceribus detenti, infirmi et quicumque alii gravi de causa a visitatione ecclesiæ impediti, commutationem hujus operis in aliud a Confessario impetrare possunt. Sic statuit Bened. *XIV in* Bulla *Inter præteritos*, et alii sequentes Summi Pontifices.

Dubio autem : *An Religiosi Jubilæum lucrari valeant peragentes in propria ecclesia visitationes ad id præscriptas?* S. Pœnitentiaria anno 1875 respondit : *Negative. — Acta S. Sedis, vol.* VIII, *p.* 554.

QUÆR. 4° *An confessio et Communio commutari possint?*

Resp. Neg. saltem generatim loquendo. Ratio est, quia Bullæ loquentes de operibus commutandis non loquuntur de confessione nec de Communione, saltem pro adultis. Imo expresse a Bened. XIV excluduntur in Bulla cit., § 1°, ubi dicitur, quod facultas commutandi pia opera non intelligitur data circa confessionem et Communionem (præterquam pueris) aut orationem in visitatione necessariam.

Attamen, ut videtur, si quis communicaturus die ultima, a Communione inopinato casu impediretur, commutationem Communionis, vel prorogationem Jubilæi obtinere posset. — *Ita communiter,* ait *Bouvier, opusc. de Indulgentiis et Jubilæo, c.* III, § 4.

1115. — QUÆR. 5° *An pueri nondum Communione refecti, ea omissa, Jubilæum lucrari possint?*

Resp. Neg., nisi commutationem obtineant. Eruitur enim ex Bulla Benedicti XIV, *ibid.*, et Leonis XII, pro Jubilæo, eos posse Jubilæum lucrari. *commutata Communione*, de licentia Episcopi, in aliud opus pium. — *Bouvier, ibid.*

1116. — QUÆR. 6° *An Communio paschalis sufficiat ad Jubilæum lucrandum, si tempore paschali Jubilæum celebretur?*

Resp. Neg. per se, quia, ut supra dictum est de jejunio, una solutione nequit satisfieri duplici oneri. Id tamen aliquando indulgeri constat ex Declaratione *S. Congreg. Indulg.*, die 15 Decembris 1841, infra in fine hujus Appendicis, *n.* 1135.

QUÆR. 7° *An confiteri debeant sola venialia habentes?*

Resp. Affirm. omnino. Olim ne hoc magna agitabatur controversia; sed corruit post expressam Declarationem Bened. XIV, *ibid.*, § 77. Non tamen requiritur necessario absolutio, cum de ea nulla mentio fiat.

1117. — QUÆR. 8° *An confessio facta in vigilia primi diei Jubilæi sufficiat?*

Resp. Neg. Ratio est, quia omnia opera fieri debent intra intervallum

temporis ad Jubilæum lucrandum statuti. Potest tamen inchoari confessio, sive in vigilia, sive ante, modo tempore Jubilæi terminetur. — *Bouvier, ibid.* Attamen fieri posset confessio in ea parte vigiliæ, quæ primas Vesperas subsequitur, quia prima dies ecclesiastico more a primis Vesperis computari solet; et hoc in Jubilæo ordinario Urbis constanter servatur, ut patet ex Bulla *Peregrinantes*, Bened. XIV, § 4. Insuper dies ad præstanda opera injuncta, ut constat ex ejusdem Constitutionis § 6, sumi possunt vel naturales, vel ecclesiastici, *nimirum a primis Vesperis unius diei usque ad integrum ipsius subsequentis diei vespertinum crepusculum.*

QUÆR. 9° *Quænam quantitas eleemosynæ eroganda sit?*

Resp. 1° : Si in Bulla dicatur : *Qui dederit eleemosynam,* sufficit quantitas quælibet, modo non sit ita parva, ut fere nihil esse videatur.

Resp. 2° : Si dicatur : *Quantum cuique pro sua facultate visum fuerit*, tunc quantitas debet aliquo modo proportionem habere cum facultatibus cujusque; unde obolum tribuere sufficeret pauperi, non vero diviti. — *Ita satis communiter.* — *S. Lig. n.* 528.

1118. — QUÆR. 10° *An vel quomodo eleemosynam facere debeant pauperes, Religiosi et filiifamilias?*

Resp. 1° : Omnes tenentur vel ad eleemosynam aliquo modo, saltem per alium, faciendam, aut ad aliud opus pium a Confessario determinatum subrogandum. Ratio est, quia ubi agitur de aliqua gratia obtinenda, impossibilitas conditionem præstandi ab ea non excusat sicut impossibilitas præceptum adimplendi, ut jam supra dictum est. — *Laymann, c.* VIII, *n.* 12. — *Lacroix, n.* 1428-1430.

Resp. 2° : Pauperes satisfacere possunt dando rem minimam, v. gr., assem, vel frustulum panis, etc. Sed consultius est hoc opus in aliud eis commutare, ut dicit expresse *Lacroix, ibid.*, et *Laymann, ibid.*

Resp. 3° Religiosi et filiifamilias satisfaciunt, si ab eorum Superioribus aliqua eleemosyna erogetur ipsorum nomine, et ipsis scientibus. Pariter uxores per viros, et famuli per dominos satisfacere possunt.

1119. — QUÆR. 11° *An opera injuncta in una hebdomada perfici omnia debeant?*

Resp. 1° *Affirm. quoad jejunia.* Evincitur clare ex formula quæ sic jacet : *Qui processioni interfuerint, vel ecclesias visitaverint, et feria* quarta, sexta *et* sabbato alterius ex duabus hebdomadis *jejunaverint, pariterque sua peccata confessi, et sancta Communione refecti fuerint, eleemosynamque tribuerint...*, etc. Ex his autem evidenter patet, tria jejunia eadem hebdomada esse facienda.

Resp. 2° *Neg.* vero quoad alia opera. Ratio est, quia in citata formula, quæ usurpari solet, dicitur tantum jejunia esse facienda in eadem hebdomada, non vero reliqua opera, ut attendenti ad ordinem grammaticalem patebit. Insuper alias sequeretur absurdum, nempe quod si processio injungeretur, et quidem unica, v. gr., in principio Jubilæi, nemo posset illud secunda hebdomada lucrari.

Affirmant tamen *S. Lig.*, et *alii plures* innixi tum textu Indulti, tum consuetudine fidelium. Sed ex utroque contrarium adstrui merito potest.

Cæterum evanescit difficultas, et clarissime patet mens Ecclesiæ ex Bulla Pii IX, pro Jubilæo post exaltationem suam concesso 20 Nov. 1846, ubi

dicitur : 1° Pro Urbe : *Qui, a die sexta Decembris usque ad diem vigesimam septimam ejusdem mensis, bis visitaverint intra* tres illas hebdomadas (*basilicas, etc.*) *ibique per aliquod temporis spatium devote oraverint, et, intra* easdem hebdomadas *peccata sua confessi, sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum reverenter susceperint, etc.* 2° Pro Orbe : *Qui... designandas* (*ecclesias*) *vel earum aliquam* spatio trium hebdomadarum *bis visitaverint, aliaque opera devote peregerint*, etc.

1120. — QUÆR. 12° *An vel quomodo Jubilæum lucrari possint viatores?*

Resp. : 1° Potest pro ipsis prorogari tempus Jubilæi usque ad reditum; nec tenetur quis suum iter differre, nisi id commode possit. 2° Si reperiantur in itinere, dum incipitur Jubilæum in proprio eorum loco, possunt pariter illud ibidem lucrari post reditum. 3° Si transeant per loca ubi jubilæum celebratur, possunt illud ibidem lucrari. — Ita *S. Lig., n.* 538, cum *aliis communiter*. Constat ex Bullis pro Jubilæo. *Consule modo cit. Bullam* Pii IX, et decisiones IV, V et VI S. Pœnitentiariæ anno 1875 datas, apud *Acta S. Sedis, vol.* VIII, *p.* 486.

1121. QUÆR. 13° *An Jubilæum pluries lucrifieri possit?*

Resp. : Negandum videtur, nisi hoc in Bulla aut Rescripto concessionis specialiter expressum reperiatur. Attamen ad quæstionem propositam, S. Pœnitentiaria, 1 Jun. 1869, respondit : *Negative*, quoad absolutionem censurarum et reservatorum in quæ jam absolutus de novo incidisset; *Affirmative*, quoad ipsam Indulgentiam Jubilæi nova operum injunctorum exsecutione iterum lucrandam.

QUÆR. 14° *An per confessionem* INVALIDAM *in Jubilæo tollantur censuræ et reservatio peccatorum?*

Resp. 1° *Neg. omnino*, si confessio *sacrilega* fuerit, et absque intentione lucrandi postea Jubilæum facta. Id enim saltem declarare intendit Benedictus XIV, in Bulla *Inter præteritos, n.* 62, 3 *Dec.* 1749, dum ait : *Cum omnes quæ tribuantur facultates* (Confessariis), *ad jubilæi consecutionem directæ, ac veluti ipsius præparatio sunt; clare inde consequitur, illarum usui minime locum esse nisi cum eo, qui et ad consequendum Jubilæum præparatus sit, et certum habet propositum adimplendi opera ad ejusdem acquisitionem injuncta.* — Si confessio, quamvis sacrilega, facta fuerit cum animo lucrandi postea Jubilæum, *controvertitur. S. Alph.* iterum negat, tum quia sua fraus nemini patrocinari debet, tum quia ejusmodi confessio talisque facultatum usus, non sunt præparatio ad consequendum Jubilæum. Affirmant tamen plures, *Lugo, de Pœnit., disp.* XX, *n.* 113; *Salmant., c.* XIII, *n.* 42, etc. — *Recole dicta supra, n.* 580.

Resp. 2° : Si confessio fuerit *inculpabiliter* nulla, ait adhuc *S. Alph.*, censuras et reservationem *probabilius* non tolli, quia, cum Pontifex concedat facultates ut fideles Jubilæum lucrentur, non præsumitur illas concedere pro iis qui nequeunt cum illa confessione Jubilæum lucrari. Contradicunt vero non pauci, eo quod talis pœnitens præparatus sit, quantum potest, ad consequendum Jubilæum, velitque illud consequi; unde nihil obstat, quominus recipiat absolutionem peccati reservati ab habente potestatem. Ita *Lugo, Viva* et alii, quorum sententia videtur etiam probabilis.

1122. — QUÆR. 15° *An peccet graviter, qui postquam absolutus est a reservatis, non implet cætera opera præscripta?*

Resp. Neg. cum sententia communi. Ratio est, quia non apparet, talem obligationem fuisse impositam neque ex natura Jubilæi, neque ex præcepto Pontificis aut Confessarii. — *Ita S. Lig., n.* 537. — *Lugo, disp.* XX, *n.* 100. — *Salmant., c.* XIII, *n.* 57, contra *aliquos.* — Ait tamen Pius IX Constit. *Gravibus Ecclesiæ,* 24 Dec. 1874, qua indixit Jubilæum anni sequentis : illos qui post absolutionem censurarum ac reservatorum opera injuncta non adimplent, *propter idipsum a peccati reatu immunes censeri vix posse.*

QUÆR. 16° *An qui confessus est tempore Jubilæi, et oblitus fuit confiteri peccata sua reservata, possit deinde a quocumque Confessario absolvi?*

Resp. 1° *Affirm.,* si Confessarius habuerit expressam intentionem ab omnibus peccatis etiam reservatis absolvendi.

Resp. 2° *Affirm.* etiam *probabilius,* si Confessarius de hoc non cogitaverit, quia pœnitens vi Jubilæi jus acquisivit, ut a quolibet Confessario absolvi posset. — *Ita communius* cum *S. Lig., n.* 537, *Quær.* 4°. — *Lacroix, n.* 1449, etc.

Si quis autem confessionem intra Jubilæum inceperit, ab omnibus peccatis reservatis deinde absolvi poterit. — *Laymann, Navarrus,* etc.

1123. — QUÆR. 17° *Licetne tempore Jubilæi quemlibet ex approbatis ab Ordinario eligere Confessarium?*

Resp. Affirm., et hæc facultas speciatim respicit Moniales et earum Novitias, imo et ipsos Regulares. Ita declaravit Benedictus XIV post Gregorium XIII et Alexandrum VII. — *S. Lig. n.* 536.

Excipe tamen casum *complicis.* Declaravit enim Benedictus XIV, quod, extra mortis articulum, Sacerdos nunquam, etiam tempore Jubilæi, absolvere poterit complicem suum in peccato turpi (Bulla *Inter præteritos*).

QUÆR. 18° *Quousque se protendit potestas extraordinaria circa absolutionem peccatorum?*

Resp. : Nisi aliter et expresse declaretur. Confessarii omnes facultatem habent *absolvendi a quibuscumque peccatis,* etiam Sedi Apostolicæ specialiter, aut alias quomodolibet reservatis; etiam a peccatis reservatis Episcopo, etsi id non exprimatur.

1124. — QUÆR. 19° *Potestne Confessarius absolvere ab omnibus censuris reservatis?*

Resp. Affirm., plenaque illi competit potestas absolvendi a *quibuscumque censuris,* sive a jure, sive ab homine, quovis modo et quavis causa latis, etiam locorum Ordinariis, seu Papæ et Sedi Apostolicæ quomodocumque, etiam specialiter, reservatis, excepto, ut diximus, casu *complicis,* aut nisi aliter et expresse declaretur. — *S. Lig.,* etc.

1125. — QUÆR. 20° *Utrum Confessarius possit* DISPENSATIONES *votorum concedere?*

Resp. Neg.; nam (inquit Benedictus XIV) facultas dispensandi non includitur in facultate *commutandi.* Non pauci theologi asserunt, illum, qui tempore Jubilæi fuerit confessus, posse deinceps a quolibet Confessario votorum commutationem recipere, quamvis præfatam dispensationem tunc non postulaverit. Hæc sententia a *S. Ligorio* dicitur probabilis. — *Ibid., n.* 536.

QUÆR. 21° *Utrum facultas absolvendi a censuris includat facultatem absolvendi ab irregularitatibus?*

Resp. Neg. Ita *communis* sententia contra nonnullos, qui censent irregularitates ex delicto comprehendi sub nomine censurarum. Exstant tamen plura exempla hujusmodi concessionis.

Duo autem præstat hic adnotare. 1° In Jubilæo anni sancti, seu Jubilæo majori, suspenduntur toto anno omnes aliæ Indulgentiæ tam plenariæ quam particulares concessæ pro vivis, non autem quæ sunt concessæ pro defunctis. Imo ex concessione Benedicti XIV omnes Indulgentiæ, etiam quæ alias non erant defunctis applicabiles, iis hoc anno applicari possunt. — *Vide Bullam ejusdem Pontificis jam pluries citatam.*

Excipiuntur a suspensione Indulgentiarum pro vivis 1° Indulgentiæ pro moribundis; 2° Indulgentiæ pro oratione *Angelus;* 3° Indulgentiæ pro visitatione Sacratissimi Sacramenti solemniter expositi; 4° Indulgentiæ pro iis qui comitantur SS. Sacramentum infirmis delatum; 5° omnes Indulgentiæ quæ ab alio, quam a Papa, conceduntur. Hæc deducuntur ex *Constitutionibus* Benedicti XIV et Leonis XII.

2° Nullus ordo necessario requiritur in operibus ponendis, modo ultimum opus in statu gratiæ fiat. Si quis autem labatur in peccatum mortale post confessionem, non tenetur iterare visitationes ecclesiarum, jejunia, nec eleemosynam; tenetur tamen iterum confiteri. Sic Benedictus XIV in Bulla modo citata.

DECISIONES RECENTIORES CURIÆ ROMANÆ
CIRCA INDULGENTIAS

POSTULATUM

CIRCA CONFESSIONEM AD LUCRANDAS INDULGENTIAS REQUISITAM

1126. — Dubium 1um. Per Decretum *S. Congregationis Indulgentiarum*, datum die 12 Junii 1822, conceditur, confessionem sacramentalem peractam infra hebdomadam ante festivitatem suffragari posse ad Indulgentiam lucrandam.

Quær. 1° An verba, *infra hebdomadam*, significent octo dies tantum quæ festivitatem immediate præcedunt, an vero hebdomadam illam totam et integram quæ ante festum decurrit, ita ut ex. gr., confessio facta die Dominica suffragetur ad lucrandam Indulgentiam die sabbati hebdomadæ sequentis, in quam diem festum incideret, tametsi tunc 13 dies inter confessionem et festivitatem intercessissent?

Quær. 2° An confessio octavo die ante festivitatem peracta, vi hujus Indulti suffragetur tantum ad unam Indulgentiam lucrandam; an vero per hanc confessionem aliæ etiam lucrifieri possint Indulgentiæ, quæ infra prædictum tempus occurrent, et ad quas lucrandas sacramentalis confessio cæteroquin requireretur?

Dubium 2um. Quær. An, cum in Bulla vel Brevi, quo conceditur Indulgentia, confessio tanquam conditio sine qua non præscribitur, necesse sit ut sacramentalis absolutio pœnitentibus detur ad Indulgentiam lucrandam?

S. Congregatio Indulgentiis sacrisque Reliquiis præposita, die 15 Decembris 1841, respondendum esse censuit: Quoad dubium primum,

Ad 1um, *Affirmative quoad 1am partem. Negative quoad 2am.*
Ad 2um, *Negative quoad 1am partem. Affirmative quoad 2am.*
Quoad Dubium secundum, *Respondetur negative. In quorum fidem...*, etc.

POSTULATUM

DE TABELLIS S. VIÆ CRUCIS EXERCITIO INSERVIENTIBUS

1127. — 1° Episcopus S. Flori (in Gallia) petit, utrum Indulgentiæ, quæ lucrifiunt in contemplatione stationum Viæ Crucis, cessent si Cruces vel tabulæ tollantur pro murorum dealbatione, pro iisdem pictura exornandis, aliave de causa, quamvis deinde et Cruces et tabulæ suis locis restituantur?

2° Quid si non omnes, sed nonnullæ tantum supradictis de causis amoveantur? Quid si omnes Cruces cum tabulis per mensem circiter amoveantur, ut sæpissime contingit pro murorum dealbatione?

3° Quid si in prima erectione Cruces et tabulæ ita inter se adhæreant, ut nullus exstet symmetricus ordo? Poteruntne intra ejusdem ecclesiæ ambitum contrectari de loco ad locum, ut æque distent, quin Indulgentiæ amittantur, et quibus in casibus nova erectio canonica requiratur?

Ex Secret. S. Congregationis Indulgentiarum, die 21 Mart. 1836, quoad proposita dubia respondetur :

Ad 1um : *Non amittunt Indulgentias.*
Ad 2um : *Gaudent Indulgentiis, non obstantibus*, etc.
Ad 3um, *Affirmative; et non cessant Indulgentiæ, nisi pereunte materia.*

DE REQUISITIS AD INDULGENTIAS PRO EXERCITIO VIÆ CRUCIS LUCRANDAS

1128. — Quær. Utrum, ad lucrandas Indulgentias pro visitatione 14 stationum Viæ Crucis concessas, requiratur recitatio sex *Pater, Ave* et *Gloria*, præter prædictarum stationum visitationem?

Responsum. *Ad consequendas Indulgentias pro visitatione 14 stationum Viæ Crucis concessas, nihil aliud requiritur, quam divini Redemptoris Jesu Christi Passionem meditando, ex una ad aliam stationem se conferre, in quantum multitudo personarum prælaudatas stationes visitantium, vel capacitas loci in quo eædem sunt erectæ, permittant. Ita res est, ut constat ex Bulla* Inter plurima, *Bened. XIII,* 3 *Martii* 1726, *confirmata per aliam Bullam* Exponi nobis, *Clem. XII, diei* 16 *Januarii* 1731, *ac Decret. S. C. Indulg., die* 3 *Aprilis* 1731, *ac etiam Brevi Benedicti XIV, quod incipit,* Cum tanta, *die* 30 *Augustii* 1741. *Hinc est, quod* Adoramus te, Christe; Pater noster; Ave, Maria, *etc.;* Miserere nostri, Domine, *sit tantum laudabilis consuetudo a piis Christi fidelibus in exercitium visitationis stationum Viæ Crucis introducta. In quorum fidem... Die* 22 *Septemb.* 1829.

RESPONSUM

S. CONGREG. INDULG. CIRCA VARIAS INDULGENTIAS

1129. — Quær. 1° Utrum Sacerdos satisfaciat obligationi celebrandi Missam pro defuncto, servando ritum feriæ vel cujusque Sancti, etiamsi non sit semiduplex vel duplex?

QUÆR. 2° Utrum qui privilegium habet personale pro quatuor Missis in hebdomadis singulis, debeat cum paramentis nigro colore celebrare, diebus non impeditis, ut possit Indulgentiam plenariam pro animabus defunctorum lucrari?

QUÆR. 3° Utrum qui celebrat in altari privilegiato pro singulis diebus debeat semper uti paramentis nigris, diebus non impeditis, ut privilegii Indulgentiam consequatur?

QUÆR. 4° Utrum, ad lucrandam Indulgentiam plenariam orationi: *O bone et piissime Jesu*, concessam, necesse sit aliam orationem addere pro intentione summi Pontificis?

QUÆR. 5° Utrum ad Indulgentias applicabiles Crucibus, Rosariis, etc., alius ritus sit necessarius præterquam signum Crucis a Sacerdote, qui hanc facultatem accepit, factum?

QUÆR. 6° Utrum Indulgentia concessa cadat solum in Christo ex ære, ligno vel alia quaque materia facto, ita ut possit ex una Cruce in aliam transferri absque periculo amittendi Indulgentiam ipsi collatam?

S. Congregatio Indulgentiis sacrisque Reliquiis præposita ad superiora Dubia sic respondendum esse censuit (Die 11 April. 1840):

Ad 1um, *Affirmative.*

Ad 2um, *Affirmative.*

Ad 3um, *Ut in secundo.*

Ad 4um, *Negative.* Postea tamen Pius IX, Decreto 31 Julii 1858 dato, declaravit, aliquas preces recitandas esse ad Ecclesiæ intentionem, ad lucrandam Indulgentiam orationi, *O bone et piissime Jesu*, concessam.

Ad 5um, *Negative.* Attamen, ex Declaratione *S. Congr.* die 11 Aprilis 1864, requiritur formula et aspersio aquæ benedictæ, ad coronas S. *Dominici, et* B. M. V. septem Dolorum benedicendas.

Ad 6um, *Affirmative.*

INDULTUM SS. GREGORII PP. XVI

1130. — *Postulanti R. P. Generali Carmelitarum discalceatorum, ut socii Confraternitatis S. Mariæ de Carmelo in posterum eximantur ab inscriptione nominis sui in tabellis prædictæ Confraternitatis, ut illius Indulgentias lucrari valeant, ex audientia Sanctissimi die* 30 *April.* 1832. *Sanctissimus Dominus N. Gregorius PP. XVI, attentis peculiaribus circumstantiis ac prævia sanatione quoad præteritum, benigne annuit in omnibus juxta preces, servatis tamen in reliquis de more servandis ad formam præcedentium concessionum, contrariis quibuscumque non obstantibus. Præsenti in perpetuum valituro, absque ulla Brevis expeditione.*

QUÆSITA CIRCA INDULGENTIAS

1131. — 1° An, ad lucrandam Indulgentiam vel fructus orationis *Sacrosanctæ*, etc., necessario flexis genibus hæc oratio sit dicenda, vel an saltem in casu legitimi impedimenti, ambulando, sedendo, recitari valeat?

2° An parvi habitus seu scapularia sint necessario immediate super corpus deferenda, ut physice tangant, vel an super vestes retineri possint?

3° An Indulgentiæ adnexæ ad recitationem parvi Officii B. V. Mariæ, a

sanctæ memoriæ Pio V, valeant pro solo Officio Romano, vel an pro variis Officiis B. M. Virginis, ab auctoritate episcopali compositis, ad instar Officii Romani?

4° Qui recitat hymnum *Veni, creator,* etc., non juxta correctionem metri, sed juxta pristinum metrum, lucraturne Indulgentias? Doxologiæ (hymni *Veni, creator*) variatio intra tempus Paschale et extra, estne de essentia operis ad lucrandas Indulgentias?

In Galliis hymnus *Veni, creator* doxologiam habet auctoritate episcopali propositam; qui prædictum hymnum recitant cum ista doxologia valentne suas illius facere Indulgentias?

5° Antiphona *Regina cœli*, quæ dici solet tempore Paschali loco precum *Angelus Domini*, recitatur in aliquibus locis cum versiculis et responsis diversis ab illis quæ dantur in *Breviario Romano:* an recitatio prædictæ antiphonæ cum ista commutatione jus det æquale ad Indulgentias?

Quibus Dubiis ab Eminentissimis Patribus sacris Indulgentiis præpositis in generali Congregatione apud Vaticanum die quinta Martii 1855 habita, mature perpensis votoque Consultorum audito, die 16 Julii 1855 fuerunt in voto rescribendum esse :

Ad primum : { *Affirmative* ad primam partem. *Negative* ad secundam.

Ad secundum : { *Negative* ad primam partem. *Affirmative* ad secundam.

Ad tertium : { *Affirmative* ad primam partem. *Negative* ad secundam.

Ad quartum : — *Negative* in omnibus.

Ad quintum : — *Negative.*

RELATIVE AD CORONAS IN SPECIEM ANNULI CONFECTAS

1132. — Ad quæsitum : Utrum annuli aurei vel argentei, decem nodulis circumdati, quibus utuntur quædam piæ personæ ad Rosarium B. Virginis recitandum, benedici possint cum appositis indulgentiis?

Respondit Eminentissimus Cardinalis *Castracane*, Pœnitentiarius Major de mandato Sanctitatis Suæ Gregorii XVI : *Negative.*

DE INTERVENTU ORDINARII QUOAD INDULGENTIAS A SEDE APOSTOLICA CONCESSAS

1133. — QUÆR. 1° *Utrum indulgentiæ locales, id est, quæ cuidam loco, v. gr., ecclesiæ, altari affiguntur, nullæ sint et nullius valoris, ita ut frustra conarentur fideles illas lucrari, quamdiu eas non permisit publicari illius loci Episcopus?*

Resp. Negative, quoad nullitatem Indulgentiarum. Exspectanda tamen erit publicatio ordinarii, postquam illas recognoverit, ut sciant fideles an sint Indulgentiæ plenariæ vel partiales, et quæ sint conditiones assignatæ ad illas acquirendas.

QUÆR. 2° *Utrum indulgentiæ, privilegia et facultates personales, id est,*

quæ alicui personæ privatæ conceduntur, v. gr., Indulgentia concessa alicui pro articulo mortis, Indultum personale altaris privilegiati, facultas benedicendi coronas B. M. V. cum applicatione Indulgentiarum, sint pariter nullæ et nullius valoris, quamdiu Episcopus illas non recognovit et executioni mandari non permisit?

Resp. Negative.

1134. — QUÆR. 3° *Utrum indulgentiæ, quas summi Pontifices omnibus totius orbis fidelibus concessere in Bullis seu Rescriptis jam publicatis et ab auctoribus probatissimis citatis, sint nullæ et nullius valoris, ita ut illas fideles lucrari non valeant, nisi antea ab Ordinariis locorum in suis respective diœcesibus promulgatæ fuerint?*

Resp. Negative.

QUÆR. 4° *Utrum, supposita illius promulgationis necessitate, Episcopus quicumque possit illas Indulgentias, de quibus in tertio Dubio agitur, promulgare in sua diœcesi, modo eas reperiat relatas apud auctores fide dignos, v. gr., Ferraris, vel in* la Racolta?

Resp. Affirmative ex supra expositis, et in casu de quo in dicto Dubio. — *S. Congr. Indulgent.*, 31 Augusti 1844 (*pro omnibus his quæsitis*).

QUÆR. 5° *Utrum qui obtinet diversas facultates ab Apostolica Sede, scilicet altaris privilegiati personalis, erigendi stationes* Viæ Crucis, *benedicendi Cruces, Numismata, debeat exhibere dictas facultates Ordinario, etiamsi nulla mentio facta sit in concessionum Rescriptis?*

Resp. Affirmative quoad Viæ Crucis erectionem, negative relative ad alias facultates, nisi aliter dispositum in obtentis concessionibus. *S. Congreg. Indulgent.,* die 6 Feb. 1844.

DE COMMUNIONE PRO INDULGENTIA VISITATIONIS PASTORALIS, MISSIONIS, BENEDICTIONIS PAPALIS ET JUBILÆI

1135. — *Utrum tempore visitationis pastoralis, et spiritualium recessuum seu exercitiorum, quæ frequenter peraguntur in parœciis diœcesis* (*Quebeciensis*), *lucrari possit Indulgentia plenaria a fidelibus, sacra Communione peracta, eodemque tempore per ipsam unicam Communionem præcepto paschali satisfieri? Et rursum : An idem dicendum sit de Indulgentia Jubilæi?*

S. Congreg. Indulg. respondit : *Affirmative quoad primam partem,* quemadmodum responsum fuit Episcopo Monasteriensi die 19 Martii currentis anni, relate ad acquisitionem Indulgentiæ plenariæ Papali Benedictioni adnexæ, quæ in Paschate Resurrectionis impertitur, una eademque Communione tantum in paschalis præcepti adimplementum peracta. — *Quoad secundam partem similiter Affirmative,* nisi aliter constet ex Bulla Indictionis Jubilæi. — *S. Congr. Indulg., die* 15 *Dec.* 1841. — *Decr. auth., n.* 522. *V. supra, n.* 116.

DE INDULGENTIA IN ARTICULO MORTIS

1136. — QUÆR. 1° *Utrum sufficiat recitatio confessionis, id est* Confiteor, *in Sacramento Pœnitentiæ habita, pro recitatione illius præscriptæ, quando impertienda est benedictio cum Indulgentia in articulo mortis?*

Resp. Negative, juxta praxim et Rubricas, nisi necessitas urgeat.

QUÆR. 2° *Utrum necesse sit tribus vicibus recitare* Confiteor, *quando administratur sacrum Viaticum, Extrema Unctio, ac Indulgentia in mortis articulo impertitur?*

Resp. Affirmative, juxta praxim et Rubricas.

QUÆR. 3° *Utrum infirmus pluries lucrari possit Indulgentiam plenariam in mortis articulo, a pluribus Sacerdotibus facultatem habentibus eam impertiendi?*

Resp. Negative, in eodem mortis articulo.

QUÆR. 4° *Utrum Sacerdos valide conferat Indulgentiam plenariam in articulo mortis, omissa formula a Summo Pontifice præscripta, ob libri deficientiam?*

Resp. Negative, quia formula non est tantum directiva, sed præceptiva. — *Die* 5 *Februarii* 1841.

DE ALTARI PRIVILEGIATO

1137. — QUÆR. 1° *Quænam sit altaris privilegiati efficacia?*

Resp. Per Indulgentiam altari privilegiato adnexam, si spectetur mens concedentis et usus potestatis clavium, intelligendam esse Indulgentiam plenariam, quæ animam statim liberet ab omnibus Purgatorii pœnis; si vero spectetur applicationis effectus, intelligendam esse Indulgentiam, cujus mensura divinæ misericordiæ beneplacito et acceptationi respondet. — *S. Congr.*, die 28 Julii 1840.

QUÆR. 2° *Utrum ille, qui celebrat in altari privilegiato pro singulis diebus, debeat semper uti* paramentis nigris, *diebus non impeditis, ut Indulgentiam privilegii consequatur?*

Resp. Affirmative (*S. Congr. Indulg.* 11 April. 1840). *Sed lucratur Indulgentiam altaris privilegiati, qui, pro defuncto celebrans, Missam tamen legit de festo currenti, quando dies est impedita. — S. Congr. Indulg.*, 11 Mart. 1851.

Privilegium inhæret altari determinato, et in honorem alicujus sancti specialiter dicato. non vero lapidi, cui alter pro necessitate vel opportunitate suffici poterit (*S. Congreg.*, 27 Sept. 1843) ita ut diruto altari, privilegium non pereat, sed reædificato altari sub eodem titulo, reviviscat. Imo non perit privilegium, si altare sub eodem titulo erigatur, sed in diverso ecclesiæ loco. — (*S. Congr. Indulg.*, 30 Augusti 1849.)

DECRETUM S. C. INDULG. DE ALTARI PRIVILEGIATO

1138. — *Andegaven.* In generalibus Comitiis *S. Indulgentiarum Congregationis* habitis die 29 Februarii 1864, Episcopus Andegavensis sequentia Dubia enodanda proposuit :

I. Utrum privilegium altaris privilegiati, sive reale, sive personale applicari possit pluribus defunctorum animabus in cujuscumque diei Missa?

II. Utrum facultas apostolica concessa Ordinario Andegavensi ut *in omnibus ecclesiis parochialibus diœcesis Andegavensis ter in qualibet hebdomada celebrentur cum cantu Missæ* de Requiem *dum Officia occurrunt ritus duplicis, quibusdam tantum exceptis*, possit libere in praxim deduci, an vero Missæ *de Requiem* differendæ sint in alias dies ejusdem hebdomadæ, in quibus sit ritus semiduplex?

III. Utrum Sacerdos gaudens privilegio personali altaris possit in hebdomada, cum recurrit festum duplex, celebrare et lucrari Indulgentias, an debeat exspectare festa semiduplicia ad easdem lucrandas?

Sacra Congreg. respondendum censuit (die 20 Aug. 1864):

Ad 1um, *Negative.*

Ad 2um, *Affirmative, quatenus non occurrant festa semiduplicia in hebdomada.*

Ad 3um, *Ut in secundo.*

DE INDULGENTIA PORTIUNCULÆ

1139. — QUÆR. An visitantes ecclesias Ordinis S. Francisci die secunda Augusti lucrentur Indulgentiam plenariam *toties quoties* in eas ingrediuntur, et parumper ibi orant, et an requiratur ut Communio fiat in eadem ecclesia?

S. Congr., sub die 22 Februarii 1847, respondit: *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam partem.*

FINIS APPENDICIS DE INDULGENTIIS ET JUBILÆO

INDEX

TOMI II COMPENDII THEOLOGIÆ MORALIS

TRACTATUS DE STATIBUS PARTICULARIBUS

PARS PRIMA

DE STATU LAICORUM

PARS SECUNDA

DE STATU CLERICORUM

PARS TERTIA

DE STATU RELIGIOSO

TRACTATUS DE SACRAMENTIS IN GENERE

TRACTATUS DE BAPTISMO

TRACTATUS DE CONFIRMATIONE

TRACTATUS DE EUCHARISTIA

PARS PRIMA

DE EUCHARISTIA UT SACRAMENTO

PARS SECUNDA

DE EUCHARISTIA UT SACRIFICIO

TRACTATUS DE SACRAMENTO PŒNITENTIÆ

PARS PRIMA

DE ESSENTIA SACRAMENTI POENITENTIÆ

PARS SECUNDA

DE SUBJECTO SACRAMENTI POENITENTIÆ, SEU DE ACTIBUS POENITENTIS

PARS TERTIA

DE MINISTRO POENITENTIÆ

TRACTATUS DE EXTREMA UNCTIONE

TRACTATUS DE ORDINE

TRACTATUS DE MATRIMONIO

TRACTATUS DE CENSURIS

TRACTATUS DE IRREGULARITATIBUS

APPENDIX DE INDULGENTIIS ET JUBILÆO

FINIS INDICIS TOMI II

INDEX ALPHABETICUS

Numeris majoribus designatur tomus, minoribus pagina.

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

U

V